ВІБЛІОѲНКН

АПИВ'

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1886

2422

1942

ἐκδιδόμενον ὑπὸ

ΑΘ. ΠΑΛΛΑΔΟΓΟΥ

Ἄδειᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως

ὑπ' ἀριθ. 825 καὶ ἡμερομ. 10 Ρεβι-αὐλ-ἐβδὲλ 1302, 4 Κιανούνι-ἐβδὲλ 1301).

ΕΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

Μεγάλη ὁδὸς τοῦ Πέραν, ἀριθ. 403.

1885.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩι ΖΑΠΠΑι

ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩι ΠΟΛΙΤΗι

ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΕΓΑΛΟΦΡΟΝΙ

ΧΟΡΗΓΩι ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗι

ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΑ.

Κωνσταντίνος Χάππας

Κωνσταντῖνος Ζάππας

Phot. Dujardin, Paris

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΔΙΚΗΝ ΠΡΟΛΟΓΟΥ (*)

ΠΟΣΕΙΔΙΠΟΥ

Ποίην τις βιότοιο τάμῃ τρίβον; εἰν ἀγορῇ μέν
νείκεα καὶ χαλεπαὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Φροντίδες· ἐν δ' ἀγροῖς καμάτων ἅλις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
τάρβος· ἐπὶ ξείνης δ', ἢν μὲν ἔχῃς τι, δέος·
Ἢν δ' ἀπορῇς, ἀνιηρόν· ἔχεις γάμον; οὐκ ἀμέριμνος
ἔσσεαι· οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐρημότερον·
Τέκνα, πόνοι· πήρωσις ἅπαις βίος· αἱ νεότητες
ἄφρονες· αἱ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες.
Ἦν δ' ἄρα τοῖν δε δυοῖν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον.

(Παράφρασις Ταταράκη).

Ὦ! ποῖον δρόμον τῆς ζωῆς ὁ ἄνθρωπος νὰ τρέξῃ!
Ἐὰν εἰς τὰ πολιτικὰ θέσιν τινὰ καθέξῃ,
ἔριδες, ἔργα σκολιὰ ἐκεῖ θὰ ἀπαντήσῃ·
φροντὶς δὲ εἰς τὸν οἶκόν του θὰ τὸν περιστοιχίσῃ.
Ἂν διαιτᾶτ' εἰς τοὺς ἀγροὺς ὁ κόπος εἶναι μέγας·
ὁ φόβος ὁ θαλάσσιος τοῦ πάγωσε τὰς φλέβας.
Εἰς ξένην γῆν ἂν ἔχῃς τι, ὁ φόβος σὲ κατέχει·
ἡ λύπη ἂν δὲν ἔχῃς τι, κατόπιν σου θὰ τρέχῃ.
Θὰ ἦσαι ὅλος ἔμφροντις, ἂν εἶσαι νυμφευμένος,
ἂν εἶσαι πάλιν ἄγαμος, θὰ ζῇς μεμονωμένος.

(*) Χάριν οἰκονομίας χρόνου καὶ χώρου, παρελείφθη μὲν ὁ πρόλογος, τὰ δὲ μηνολόγια τῶν ἄλλων ἐθνῶν, συμπτυχθέντα, περιελήφθησαν, μετὰ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ μηνολογίῳ.

Τὰ τέκνα λύπας φέρουσι· ὁ δ' ἄπαις πάλιν βίος
μεγάλη εἶναι ἔλλειψις καὶ ἄνοστος καὶ κρύος.
Ἄφρονες αἱ νεότητες, ἀλλὰ τὸ γῆρας πάλιν
ἀδυναμίαν προξενεῖ καὶ νάρκωσιν μεγάλην.
Ἓν ἐκ τῶν δύο πρέπει τις λοιπὸν νὰ προτιμήσῃ,
ἢ νὰ μὴ γεννηθῇ ποτε ἢ ἄλλως νὰ μὴ ζήσῃ.

ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ (ἐκ τοῦ ἐναντίου).

Παντοίην βιότοιο τάμοις τρίβον· εἰν ἀγορῇ μὲν
κύδεα καὶ πινυταὶ πράξιες· ἐν δὲ δόμοις
Ἀμπαυμ·· ἐν δ' ἀγροῖς φύσιος χάρις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
κέρδος· ἐπὶ ξείνης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, κλέος·
Ἢν δ' ἀπορῇς, μόνος οἶδας· ἔχεις γάμον; οἶκος ἄριστος
ἔσσεται· οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐλαφρότερον·
Τέκνα, πόθος· ἄφροντις ἄπαις βίος· αἱ νεότητες
ῥωμαλέαι, πολιαὶ δ' ἔμπαλιν εὐσεβέες.
Οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
μηδέποτ' ἢ τὸ θανεῖν· πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίου·

(Παράφρασις Ταταράκη).

Παντοῖον δρόμον τῆς ζωῆς, ὦ ἄνθρωπε, νὰ τρέξῃς.
Ἐὰν εἰς τὰ πολιτικὰ θέσιν τινὰ καθέξῃς,
μεγάλας θ' ἀποκτᾷς τιμὰς διὰ φρονίμους πράξεις·
κατ' οἶκον δὲ θέλεις εὑρεῖ πολλὰς τὰς ἀναπαύσεις.
Εἰς τοὺς ἀγροὺς τὰς χάριτας πολλὰς ἡ φύσις ἔχει·
τὸ βίον ζῇν θαλάσσιον κέρδη πολλὰ παρέχει.
Εἰς ξένην γῆν ἂν ἔχῃς τι, κλέος εὐρὺ θερίζεις·
ἐὰν δὲ πάλιν πένεσαι, μόνος θὰ τὸ γνωρίζῃς.
Θὰ ζήσῃς δὲ πολὺ καλὰ ἂν εἶσαι νυμφευμένος,
καὶ ἔτι ἀνετώτερον ἂν ζῇς μεμονωμένος.
Τὰ τέκνα δὲ πόθος ἐστὶ γλυκύτατος καὶ θεῖος,
ἄφροντις δὲ καὶ ἄνετος ὁ ἄνευ τέκνων βίος.
Νεότητες δ' ἐρατειναὶ ἀνδρίαν προξενοῦσι,
αἱ τρίχες πάλιν αἱ λευκαὶ συνήθως εὐσεβοῦσι.
Λοιπὸν ἓν ἐκ τῶν δύο τις ποτὲ μὴ προτιμήσῃ,
ἢ νὰ μὴ γεννηθῇ ποτε, ἢ ἄλλως νὰ μὴ ζήσῃ·
διότι ὅλα κάλλιστα ὑπάρχουν τὰ τοῦ βίου
καὶ οὕτως εἶνε λυπηρὸν τὸ τέρμα τοῦ σταδίου.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

(Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ὑδροχόον τῇ 8, ὥρ. 3, λ. 55 π. μ.)

Ἐξ ἐμέθεν λυκάβαντες ὑπ' ἠελίοιο θύρετρα
Αὐσόνιοι, ὕψος δέρκεται ἠέλιος.

Ν.	Π.	
13	1	Τε. Ἡ ΠΕΡΙΤΟΜΗ τοῦ Χριστοῦ καὶ μνήμη Βασιλείου τοῦ Μεγάλου.
14	2	Πε. Κοσμᾶ πατρ. Κ)πόλεως, Σιλβέστρου πάπα Ρώμ., Θεαγένους ἱερομ.
15	3	Πα. Μαλαχίου τοῦ προφήτου καὶ Γορδίου μάρτυρος.
16	4	Σά. Μνήμη τῶν ο' ἀποστόλων καὶ Ζωσίμου μάρτ.
17	5	Κυ. Θεοπέμπτου, Θεωνᾶ μαρτύρων.
18	6	Δε. Τὰ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ. Ἀρμ. Γέννησις καὶ Βάπτισις Χριστοῦ.
19	7	Τρ. Μνήμη τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
20	8	Τε. Κύρου καὶ Ἀττικοῦ πατριαρχῶν Κ)πόλεως. Δομνίκης ὁσίας.
21	9	Πέ. Πολυεύκτου μάρτ. καὶ Εὐστρατίου ὁσίου. Ἰουδ. Ἡμέρα ἱκεσίας.
22	10	Πα. Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης.
23	11	Σά. Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου.
24	12	Κυ. Τατιανῆς καὶ Εὐθασίας μαρτύρων.
25	13	Δε. Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου μαρτύρων. Ἀρμ. Περιτομὴ Χριστοῦ.
26	14	Τρ. Ἀγνῆς μάρτυρος καὶ Σάββα α' ἀρχιεπ. Σερβίας, κτίτορος τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Χιλιανταρίου.
27	15	Τε. Ἰωάννου τοῦ Καλυβήτου καὶ Παύλου τοῦ Θηβαίου.
28	16	Πέ. Ἡ προσκύνησις τῆς τιμίας ἁλύσεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρου.
29	17	Πα. Ἀντωνίου τοῦ Μεγ. καὶ τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου.
30	18	Σά. Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.
31	19	Κυ. Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου. Μακαρίων τῶν δύο, Αἰγυπτ. καὶ Ἀλεξανδρ.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ (ν. ἑ.)

1	20	Δε. Εὐθυμίου τοῦ Μεγάλου καὶ μνήμη τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Λέοντος τοῦ Μεγάλου.
2	21	Τρ. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ Νεοφύτου μάρτ. Λατ. Ὑπαπαντή.
3	22	Τε. Τιμοθέου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.
4	23	Πέ. Κλήμεντος ἐπισκόπου Ἀγκύρας καὶ Ἀγαθαγγέλου μάρτυρος.
5	24	Πα. Ξένης ὁσίας. Ἑρμογένους καὶ Μάμαντος μαρτύρων. Φίλωνος ἐπισκόπου Καλπασίου. Μὴν μουσουλμαν. Δζεμαζὶ-οὺλ-ἐββέλ.
6	25	Σά. Γρηγορίου πατρ. Κ)πόλεως τοῦ θεολόγου. Μὴν ἰουδαϊκὸς Ἀδάρ.
7	26	Κυ. Ξενοφῶντος ὁσίου.
8	27	Δε. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ Λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Μαρκιανῆς τῆς βασιλίσσης.
9	28	Τρ. Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου καὶ Παλλαδίου ὁσίων.
10	29	Τε. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου.
11	30	Πέ. Μνήμη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ Ἱππολύτου πάπα Ρώμης.
12	31	Πα. Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων. Ἀθανασίας καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων Θεοδότης, Θεοκτίστης καὶ Εὐδοξίας, μαρτύρων.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τοὺς Ἰχθῦς τῇ 6, ὥρ. 6, λ. 19 μ. μ.)

Αὐτὰρ ἐγὼ θαμιναῖς γαίην νεφάδεσσι διαίνω,
τεύχων εἰαρινῆς ἔγκυον ἀγλαΐης.

Ν.	Π.	
13	1	Σά. Τρύφωνος μάρτυρος.
14	2	Κυ. Ἡ ὑπαπαντὴ τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.
15	3	Δε. Συμεὼν τοῦ θεοδόχου καὶ Ἄννης τῆς προφήτιδος. Ἀρμ. Μπὰκ Ἀρατσαβουρὰτς (νηστεία πενταήμερος).
16	4	Τρ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου.
17	5	Τε. Πολυεύκτου πατριάρχου Κων)πόλεως. Ἀγάθης μάρτυρος.
18	6	Πέ. Φωτίου πατριάρχου Κων)πόλεως. Βουκόλου ἐπισκ. Σμύρνης.
19	7	Πα. Παρθενίου ἐπισκόπου Λαμψάκου.
20	8	Σά. Θευδώρου μεγαλομάρτυρος τοῦ Στρατηλάτου, Ζαχαρίου τοῦ προφήτου καὶ τῶν ἀδελφῶν Μάρθας καὶ Μαρίας μαρτύρων.
21	9	Κυ. Τοῦ Ἀσώτου. Νικηφόρου μάρτυρος.
22	10	Δε. Χαραλάμπους ἱερομάρτ. Ἀναστασίου πατρ. Κων)πόλεως καὶ Ζήνωνος ὁσίου.
23	11	Τρ. Βλασίου ἱερομάρτ. καὶ Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης.
24	12	Τε. Ἀντωνίου πατριάρχου Κων)πόλεως, Μελετίου ἀρχιεπ. Ἀντιοχείας καὶ Χρήστου νεομάρτυρος.
25	13	Πέ. Μαρτινιανοῦ ὁσίου. Εὐλογίου ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας.
26	14	Πα. Αὐξεντίου ὁσίου. Ἀρμ. Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου.
27	15	Σά. Τῶν Κεκοιμημένων. Ὀνησίμου τοῦ ἀποστόλου, μαθητοῦ τοῦ ἀποστ. Παύλου.
28	16	Κυ. Τῆς Ἀπόκρεω. Φλαβιανοῦ πατριάρχου Κων)πόλεως καὶ Παμφίλου μάρτυρος.

ΜΑΡΤΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	17	Δε. Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας τῶν βασιλέων.
2	18	Τρ. Λέοντος πάπα Ρώμης καὶ Παρηγορίου μάρτυρος.
3	19	Τε. Ἀρχίππου τοῦ ἀποστόλου.
4	20	Πέ. Λέοντος ἐπισκόπου Κατάνης. Βησαρίωνος ὁσίου καὶ Ἀγάθωνος πάπα Ρώμης.
5	21	Πα. Τιμοθέου τοῦ ἐν Συμβόλοις. Ἰωάννου πατρ. Κων)πόλεως καὶ Εὐσταθίου πατρ. Ἀντιοχείας.
6	22	Σά. Συνετοῦ καὶ Ἀνθούσης μαρτ. Μὴν μουσουλμ. Δζεμαζὶ-οὐλ-ἀχήρ.
7	23	Κυ. Τῆς Τυροφάγου. Πολυκάρπου ἐπισκόπου Σμύρνης καὶ Πολυχρονίου ὁσίου.
8	24	Δε. Ἡ α' καὶ β' εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου. Μὴν Ἰουδαϊκὸς Βε-Ἀδάρ.
9	25	Τρ. Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
10	26	Τε. Πορφυρίου ἐπισκόπου Γάζης καὶ Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος.
11	27	Πέ. Προκοπίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ Ἀσκληπιοῦ ὁσίων.
12	28	Πα. Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.

ΜΑΡΤΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὸν Κριὸν τῇ 8, ὥρ. 6, λ. 23 μ..μ. Ἔαρ.)

Ἄρχετ' Ἄρης ἀπ' ἐμεῖο, καὶ ἄνθεα καὶ γλάγος ἤδη·
ἴσῃ δ' εἰκοστῷ ἤματι νὺξ τελέθει.

Ν.	Π.	
13	1	Σά. Θεοδώρου μεγαλ. τοῦ Τήρωνος. Εὐδοκίας ὁσιομ. τῆς Σαμαρ.
14	2	Κυ. Τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡσυχίου καὶ Εὐθαλίας μαρτύρων.
15	3	Δε. Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου μαρτ. Θεοδωρήτου ὁσιομάρτ.
16	4	Τρ. Γερασίμου ὁσίου τοῦ Ἰορδανίτου.
17	5	Τε. Κόνωνος ὁσιομάρ. καὶ Ἀρχελάου μάρτυρος.
18	6	Πέ. Τῶν 42 μεγ. μαρτύρων τῶν ἐν Ἀμορίῳ μαρτυρησάντων.
19	7	Πα. Τῶν ἐν Χερσῶνι ἱερομαρτύρων Ἀγαθοδώρου, Βασιλέως κλπ.
20	8	Σά. Θεοφυλάκτου Νικομηδείας, Ἑρμοῦ ἀποστόλου. Δίωνος μάρτυρος. Ἰουδ. νηστεία τῆς Ἐσθήρ.
21	9	Κυ. Γρηγορίου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ 40 μαρτύρων καὶ Ἀγλαΐου τοῦ δεσμοφύλακος αὐτῶν. Καισαρίου ὁσίου. (Ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἑορτάζουσι καὶ αἱ φερώνυμοι τῆς Ἀγλαΐας). Ἰουδ. Πουρίμ. Ἑορτὴ διήμερος.
22	10	Δε. Κοδράτου μάρτυρος τοῦ ἐκ Κορίνθου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
23	11	Τρ. Σωφρονίου ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων. Τροφίμου καὶ Θαλλοῦ μαρτύρ.
24	12	Τε. Γρηγορίου πάπα Ρώμης τοῦ Διαλόγου καὶ Θεοφάνους ὁμολογητοῦ.
25	13	Πέ. Μνήμη τῆς Ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου Νικηφόρου πατρ. Κων)πόλεως. Λατίν. Εὐαγγελισμὸς Θεοτόκου.
26	14	Πα. Βενεδίκτου ὁσίου. Εὐσχήμου ἐπισκ. Λαμψάκου.
27	15	Σά. Ἀγαπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ 7 μαρτύρων Ρωμύλου, Τιμολάου κλπ. Ἀριστοβούλου ἐπισκ. Βρεττανίας καὶ Νικάνδρου μάρτυρος.
28	16	Κυ. Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Σαβίνου μάρτ. καὶ Χριστοδούλου ὁσ. τοῦ ἐν Πάτμῳ.
29	17	Δε. Ἀλεξίου καὶ Θεοστηρίκτου ὁσίων.
30	18	Τρ. Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων.
31	19	Τε. Χρυσάνθου καὶ Δαρείας, Ἰάσονος καὶ Ἱλαρίας μαρτύρων.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	20	Πέ. Τῶν ἐν τῇ μονῇ ἁγ. Σάββα ἀναιρ. πατέρων καὶ Ἐμμανουὴλ μάρτ.
2	21	Πα. Θωμᾶ πατριάρχου Κων)πόλεως καὶ Σεραπίωνος μάρτ.
3	22	Σά. Βασιλείου ἱερομ. Καλλινίκης, Βασιλίσσης καὶ Δροσίδος μαρτ.
4	23	Κυ. Ἀκολουθία Ἰωάννου συγγρ. τῆς Κλίμακος. Νίκωνος ὁσιομ.
5	24	Δε. Ἀρτέμωνος ἐπισκ. Σελευκείας τῆς Πισσιδίας καὶ Ζαχαρίου ὁσίου. Μὴν μουσουλμ. Ρετζέπ: Λεϊλεϊ-ραγαὶπ (νὺξ συλλήψ. Προφήτου).
6	25	Τρ. Ὁ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ τῆς Θεοτόκου. Μὴν Ἰουδαϊκὸς Νισάν.
7	26	Τε. Μνήμη τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ.
8	27	Πέ. Ἀκολουθία Μεγάλου Κανόνος. Ματρώνης μάρτ. τῆς ἐν Θεσσ)νίκῃ.
9	28	Πα. Ἱλαρίωνος τοῦ Νέου καὶ Ἡρωδίωνος τοῦ ἐκ τῶν ο' ἀποστόλων.
10	29	Σά. Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου. Μάρκου ἐπισκόπου Ἀρεθουσίων
11	30	Κυ. Εὐβούλης μητρὸς τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος.
12	31	Δε. Ὑπατίου ἐπισκ. Γαγγρῶν. Ἀκακίου ἐπισκ. Μελιτινῆς.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

(Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Ταῦρον τῇ 8, ὥρ. 6, λ. 13 π. μ.)

Ἐντύνει τῆμος δὲ φυτόσκαφος ἔρνεα τάμνων
ῥίζῃ ἐπ' ἀκροτάτῃ ἦμερον ἀκρέμονα.

Ν.	Π.	
13	1	Τρ. Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.
14	2	Τε. Τίτου ὁσίου.
15	3	Πέ. Νικήτα ὁσίου καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Ὑμνογράφου.
16	4	Πα. Πλάτωνος καὶ Ζωσιμᾶ ὁσίων.
17	5	Σά. Τοῦ Λαζάρου. Θεοδώρας ὁσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Πομπηΐου μάρτυρος.
18	6	Κυ. Τῶν Βαΐων. Εὐτυχίου πατρ. Κ)λεως καὶ Πλατωνίδος ὁσίας.
19	7	Δε. Καλλιοπίου μάρτυρος. Γεωργίου τοῦ ἐν Μαλαιῷ. Ἀρμ. Εὐαγγελισμὸς Θεοτόκου. Ἰουδ. Νηστεία τῶν πρωτοτόκων.
20	8	Τρ. Ἀγάβου, Φλέγοντος, Ρούφου καὶ Ἀσυγκρίτου τῶν ἐκ τῶν ο' ἀποστόλων. Ἰουδ. Πάσχα. Ἑορτὴ ὀκταήμερος.
21	9	Τε. Εὐψυχίου μάρτυρος τοῦ ἐν Καισαρείᾳ.
22	10	Πέ. Τερεντίου, Ἀφρικανοῦ, Μαξίμου καὶ Πομπηΐου μαρτύρων.
23	11	Πα. Ἀντίπα ἐπισκόπου Περγάμου ἱερομάρτυρος.
24	12	Σά. Βασιλείου ἐπισκόπου Παρίου, Ἀρτέμονος ἱερομάρτυρος.
25	13	Κυ. Ἡ ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ τοῦ Χριστοῦ. Ὁμ. Ἀρμ. καὶ Λατίνων.
26	14	Δε. Ἀριστάρχου, Πούδη καὶ Τροφίμου τῶν ἐκ τῶν ο' ἀποστόλων.
27	15	Τρ. Κρήσκεντος μάρτ. Λεωνίδου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
28	16	Τε. Λεωνίδου, Χαρίσσης, Νίκης, Γαλήνης, Καλλίδος, Νουνεχίας, Βασιλίσσης καὶ Θεοδώρας μαρτύρων.
29	17	Πέ. Συμεὼν ἱερομάρτυρος.
30	18	Πα. Τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Κοσμᾶ ἐπισκόπου Χαλκηδόνος.

ΜΑΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	19	Σά. Τρίφωνος πατρ. Κων)πόλεως. Σωκράτους καὶ Διονυσίου μαρτύρων. Μουσουλμ. Λεϊλεΐ-μιραάτζουν-νεμπὶ (νὺξ ἀναλήψεως τοῦ Προφήτου).
2	20	Κυ. Τοῦ Θωμᾶ. Ζαχαίου τοῦ ἀποστόλου.
3	21	Δε. Μαξιμιανοῦ πατρ. Κων)πόλεως καὶ Ἀλεξάνδρας τῆς βασιλίσσης.
4	22	Τρ. Ναθαναὴλ τοῦ ἀποστόλου καὶ Νεάρχου μάρτυρος. Μὴν μουσουλμανικὸς Σιαμπάν.
5	23	Τε. Γεωργίου μεγαλομάρτυρος.
6	24	Πέ. Ἐλισάβετ ὁσίας, Δούκα Μιτυληναίου νεομάρτυρος. Μὴν Ἰουδαϊκὸς Ἰγιάρ.
7	25	Πα. Μάρκου τοῦ ἀποστόλου. Μακεδονίου πατρ. Κωνσταντινουπόλεως.
8	26	Σά. Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασείας ἱερομάρτυρος.
9	27	Κυ. Τῶν Μυροφόρων. Συμεὼν ἐπισκ. Ἱεροσολύμων ἱερομάρτυρος.
10	28	Δε. Τῶν ἐν Κυζίκῳ ἐννέα μαρτύρων Θεόγνιδος Ἀντιπάτρου κτλ.
11	29	Τρ. Ἰάσονος καὶ Σωσιπάτρου τῶν ἐκ τῶν ο' ἀποστόλων.
12	30	Τε. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου, ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ θεολόγου, καὶ Ἀργυρῆς νεομάρτυρος.

ΜΑΪΟΣ

(Ὁ Ἥλιος εἰς τοὺς Διδύμους τῇ 9, ὥρ. 6, λ. 10 π. μ.)

Οἴγεται ἄρτι θάλασσα· ἐφοπλίζετε δὲ νῆας,
ὥριον ἀκλύστων ἐκτὸς ἄγειν λιμένων.

Ν.	Π.	
13	1	Πέ. Ἱερεμίου τοῦ προφήτου.
14	2	Πα. Ἡ ἀνακομ. τοῦ λειψ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγ., Ἑσπέρου καὶ Ζωῆς μαρ.
15	3	Σά. Τιμοθέου καὶ Μαύρας μαρτύρων.
16	4	Κυ. Τοῦ Παραλύτου. Πελαγίας μάρτυρος.
17	5	Δε. Εἰρήνης μάρτυρος.
18	6	Τρ. Ἰὼβ τοῦ δικαίου καὶ πολυάθλου. Μουσουλ. Λεϊλεΐ-μπεράτ (νὺξ ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν Προφήτην).
19	7	Τε. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Ἀνάμνησις τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ σταυροῦ καὶ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων.
20	8	Πέ. Ἰωάννου τοῦ θεολόγου. Ἀρσενίου τοῦ Μεγάλου.
21	9	Πα. Ἡσαΐου τοῦ προφήτου καὶ Χριστοφόρου μεγαλομάρτυρος.
22	10	Σά. Σίμωνος ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ καὶ Λαυρεντίου ὁσίου.
23	11	Κυ. Τῆς Σαμαρείτιδος. Μωκίου ἱερομ. καὶ Ἀργυροῦ νεομάρτ. τοῦ ἐν Θεσσ)νίκῃ. Ἰουδ. Λάγ-λαόμερ (33η ἀπὸ τοῦ Πάσχα).
24	12	Δε. Γερμανοῦ Κ)λεως, Ἐπιφανίου ἐπισκ. Κωνσταντίας Κύπρου.
25	13	Τρ. Γλυκερίας μάρτυρος καὶ Σεργίου ὁμολογητοῦ.
26	14	Τε. Ἰσιδώρου μάρτ. τοῦ ἐν Χίῳ. Θεράποντος ἱερομάρτ.
27	15	Πέ. Παχωμίου τοῦ Μεγάλου, Ἀχιλλίου ἐπισκόπου Λαρίσσης.
28	16	Πα. Νικολάου πατρ. Κ)λεως. Ἀλεξάνδρου ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων.
29	17	Σά. Ἀνδρονίκου καὶ Ἰουλίας τῶν ἀποστόλων.
30	18	Κυ. Τοῦ Τυφλοῦ. Στεφάνου Κ)πόλεως, Ἀλεξανδρίας, Εὐφρασίας, Ἰουλίας, Κλαυδίας καὶ τῶν λοιπῶν 7 μαρτ. γυναικῶν.
31	19	Δε. Πατρικίου ἐπισκ. Προύσης ἱερομ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μενάνδρου κλ.

ΙΟΥΝΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	20	Τρ. Θαλλελαίου μάρτυρος.
2	21	Τε. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τῶν ἰσαποστόλων βασιλέων. Μὴν μουσουλμ. Ραμαζάν.
3	22	Πέ. Τῆς ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ. Ὁμ. Ἀρμ. καὶ Λατ. Βασιλίσκου καὶ Κόδρου μαρτύρων.
4	23	Πα. Μιχαὴλ ἐπισκόπου Συνάδων. Μὴν Ἰουδ. Σιβάν.
5	24	Σά. Συμεὼν ὁσίου τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ ὄρει.
6	25	Κυ. Μνήμη τῶν 318 Θεοφόρων πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' οἰκουμεν. Συνόδου. Ἡ γ' εὕρεσις τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
7	26	Δε. Κάρπου τοῦ ἐκ τῶν ο' καὶ Ἀλφαίου ἀποστόλων.
8	27	Τρ. Ἑλλαδίου ἱερομάρτυρος.
9	28	Τε. Εὐτυχοῦς ἐπισκόπου Μελιτινῆς ἱερομάρτ., Ἑλικωνίδος μάρτυρος. Ἰουδ. Σαβαὼθ (Πεντηκοστή).
10	29	Πέ. Ἀλεξάνδρου πατρ. Ἀλεξανδ., Θεοδοσίας ὁσιομ. τῆς Κων/λίτιδος.
11	30	Πα. Ἰσαακίου ὁσίου.
12	31	Σά. Τῶν Κεκοιμημένων. Ἑρμείου μάρτυρος.

ΙΟΥΝΙΟΣ

(Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Καρκίνον τῇ 9, ὥρ. 2, λ. 37 μ. μ. Θέρος.)

Μεσσάτιος ῥόδου εἰμὶ καὶ ἀργενοῖο κρίνοιο,
καὶ ξανθῆς κεράσου βρίθομαι ἀκρέμοσιν.

Ν.	Π.	
13	1	Κυ. Τῆς ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ μετὰ Ἀρμ. καὶ Λατ. Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ Θεσπεσίου μαρτύρων.
14	2	Δε. Τῆς ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ. Νικηφόρου πατρ. Κων)πόλεως ὁμολογητοῦ καὶ Ἐράσμου ἱερομάρτ.
15	3	Τρ. Λουκιλλιανοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Κλαυδίου, Ὑπατίου, Παύλης καὶ λοιπῶν μαρτύρων.
16	4	Τε. Μητροφάνους πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Μουσουλμ. Χιρκάϊ-Σερὶφ (ἡ προσκύνησις τοῦ ἱεροῦ μανδύου).
17	5	Πέ. Δωροθέου ἐπισκόπου Τύρου. Τῶν 10 μαρτύρων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀπόλλωνος, Γοργίου κλπ.
18	6	Πα. Ἱλαρίωνος τοῦ Νέου ἡγ. τῆς μονῆς τῶν Δαλμάτων. Γελασίου μάρτ.
19	7	Σά. Θεοδότου ἐπισκόπου Ἀγκύρας.
20	8	Κυ. Τῶν ἁγίων Πάντων. Ἡ ἀνακ. τοῦ λειψ. Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου, Καλλιόπης μάρτ. καὶ Μελανίας ὁσ. Λατ. Ἁγ. Τριάδος.
21	9	Δε. Κυρίλλου ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας (Νηστεία ἁγ. Ἀποστόλων ἡμ. 20)
22	10	Τρ. Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης μαρτύρων.
23	11	Τε. Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα τῶν ἀποστόλων.
24	12	Πέ. Ὀνουφρίου ὁσ. τοῦ Αἰγυπτ. Λατ. Ἁγ. Δωρεᾶς καὶ γεν. Προδρόμου.
25	13	Πα. Ἀκιλύνης μάρτυρος.
26	14	Σά. Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου. Μεθοδίου πατρ. Κ)λεως. Νήφωνος ὁσίου.
27	15	Κυ. Ἀμὼς τοῦ προφήτου, Ἱερωνύμου ὁσίου, Νερσῆ μάρτυρος.
28	16	Δε. Τύχωνος ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος τῆς ἐν Κύπρῳ. Μουσουλ. Λεϊλέι-Καδὴρ (νὺξ ἰσχύος).
29	17	Τρ. Μανουὴλ Σαβὲλ καὶ Ἰσμαὴλ μαρτύρων. Λατ. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἀποστόλων.
30	18	Τε. Λεοντίου, Θεοδούλου, Ὑπάτου καὶ Αἰθερίου μαρτύρων.

ΙΟΥΛΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	19	Πέ. Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου καὶ Παϊσίου τοῦ Μεγάλου, ὁσίου.
2	20	Πα. Μεθοδίου ἐπισκ. Πατάρων ἱερομάρτυρος. Μὴν μουσουλ. Σεβάλ: Ἤδι-φητὴρ (Σεκὲρ Βαϊράμ), ἡμ. 3.
3	21	Σά. Ἰουλιανοῦ τοῦ Ταρσέως μάρτυρος.
4	22	Κυ. Εὐσεβίου ἐπισκόπου Σαμοσάτων. Μὴν Ἰουδ. Ταμούζ.
5	23	Δε. Ἀγριππίνης, Ἀριστοκλέους καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
6	24	Τρ. Τὸ γενέθλιον τοῦ Προδρόμου καὶ Παναγιώτου νεομάρτυρος.
7	25	Τε. Φεβρωνίας ὁσιομάρτυρος καὶ Δομετίου ὁσίου.
8	26	Πέ. Δαυὶδ ὁσίου τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.
9	27	Πα. Σαμψὼν ὁσίου τοῦ Ξενοδόχου.
10	28	Σά. Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν Ἀναργύρων.
11	29	Κυ. Πέτρου καὶ Παύλου τῶν ἀποστόλων. Ἀρμ. Γρηγορίου Φωτιστοῦ.
12	30	Δε. Μνήμη τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων.

ΙΟΥΛΙΟΣ

(Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα τῇ 11, ὥρ. 1, λ. 32 π.μ.)

Καρκίνου ἡέλιος μετανείσεται, ἀστάχυας δὲ
καρφαλέους κήρει γηοπόνος δρεπάνῃ.

Ν.	Π.	
13	1	Τρ. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων.
14	2	Τε. Ἡ ἐν Βλαχέρναις κατάθεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου.
15	3	Πέ. Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ὑακίνθου μάρτυρος.
16	4	Πα. Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.
17	5	Σά. Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῳ καὶ Λαμπαδοῦ ὁσίων.
18	6	Κυ. Σισώη ὁσίου τοῦ Μεγάλου. Λουκᾶ καὶ Ἐπιμάχου μαρτύρων.
19	7	Δε. Κυριακῆς μεγαλομάρτυρος καὶ Εὐαγγέλου μάρτυρος.
20	8	Τρ. Προκοπίου μεγαλομάρτυρος. Ἰουδ. Ἅλωσις τοῦ Ναοῦ. Νηστεία.
21	9	Τε. Παγκρατίου ἐπισκόπου Ταυρομανίας τῆς ἐν Σικελίᾳ ἱερομάρτυρος.
22	10	Πέ. Τῶν ἐν Νικοπόλει τῆς Ἀρμενίας με' καὶ Ἀπολλωνίου τοῦ ἐκ Σάρδεων, μαρτύρων.
23	11	Πα. Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος.
24	12	Σά. Πρόκλου, Ἱλαρίου καὶ Βερονίκης μαρτύρων.
25	13	Κυ. Τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ. Μνήμη τῶν 630 θεοφ. πατέρων τῆς ἐν Χαλκηδόνι δ' οἰκουμ. Συνόδου. Ἀρμ. Μεταμόρφωσις Χριστοῦ.
26	14	Δε. Ἀκύλα τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἡρακλείου μάρτ. Ἰωσὴφ ἀρχιεπ. Θεσσαλονίκης.
27	15	Τρ. Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης μαρτύρων.
28	16	Τε. Ἀθηνογένους ἱερομάρτυρος.
29	17	Πέ. Μαρίνης μεγαλομάρτυρος.
30	18	Πα. Αἰμιλιανοῦ καὶ Οὐαλεντίνης μαρτύρων.
31	19	Σά. Τῶν ὁσίων Δίου καὶ Μακρίνης, ἀδελφῆς τοῦ Μ. Βασιλείου. Μὴν μουσουλμ. Ζιλκαδέ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ (ν. ἔ.)

1	20	Κυ. Ἠλιοὺ τοῦ προφήτου.
2	21	Δε. Ἰωάννου καὶ Συμεὼν τοῦ Σαλοῦ. Μὴν Ἰουδ. Ἀβ.
3	22	Τρ. Μαρίας Μαγδαληνῆς τῆς Μυροφόρου.
4	23	Τε. Φωκᾶ ἐπισκ. Σινώπης ἱερομαρτ. καὶ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.
5	24	Πέ. Χριστίνης μεγαλομάρτυρος.
6	25	Πα. Ἡ κοίμησις τῆς θεομ. Ἄννης. Ὀλυμπιάδος καὶ Εὐπραξίας ὁσίων.
7	26	Σά. Ἑρμολάου, Ἑρμίππου, Ἑρμοκράτους ἱερομαρτύρων, Ὡραιοζήλης μάρτ. καὶ Παρασκευῆς ὁσιομάρτυρος.
8	27	Κυ. Παντελεήμονος μεγαλομάρτυρος.
9	28	Δε. Προχόρου, Νικάνορος, Τίμωνος καὶ Παρμενᾶ ἀποστόλων.
10	29	Τρ. Κωνσταντίνου πατρ. Κ)πόλεως. Καλλινίκου, Θεοδότης μαρτύρ. Ἰουδ. Καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ. Νηστεία.
11	30	Τε. Σίλα, Σιλουανοῦ, Ἐπαινετοῦ, Κρήσκεντος καὶ Ἀνδρονίκου τῶν ἑκ τῶν ο' ἀποστόλων.
12	31	Πέ. Εὐδοκίμου τοῦ Δικαίου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὴν Παρθένον τῇ 11, ὥρ. 8, λ. 11 π.μ.)

Κρίνω ἐγὼ πυρὸν καὶ ἀχυρμάς· ἐν δὲ λέοντι
ἀτρεκέα τελέθει χύματα Νηϊάδων.

Ν.	Π.	
13	1	Πα. Μνήμη τῶν 7 Μακκαβαίων μαρτ., τοῦ διδασκάλου αὐτῶν Ἐλεαζάρου καὶ τῆς μητρὸς Σολομονῆς.
14	2	Σά. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως.
15	3	Κυ. Ἰσαακίου ὁσίου, Στεφάνου πάπα Ρώμης, Σολώμης Μυροφ. Θεοκλητοῦς ὁσίας. Λατ. Ἡ Κοίμησις Θεοτόκου.
16	4	Δε. Τῶν ἑπτὰ παίδων τῶν ἐν Ἐφέσῳ.
17	5	Τρ. Εὐσιγνίου μάρτ., Φαβίου ἀρχιεπ. Ρώμης, Νόνας μητρὸς Γρηγορίου Θεολόγου.
18	6	Τε. Ἡ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ τοῦ Χριστοῦ.
19	7	Πέ. Ναρκίσσου ἀρχιεπ. Ἱεροσολύμων, Ἀστερίου ὁσιομ. Ποταμίας μ.
20	8	Πα. Αἰμιλιανοῦ ἐπισκ. Κυζίκου, Μύρωνος ἐπισκ. Κρήτης καὶ Τριανταφύλλου νεομάρτυρος.
21	9	Σά. Ματθίου τοῦ ἀποστόλου.
22	10	Κυ. Ξύστου πάπα Ρώμης, Λαυρεντίου καὶ Ἱππολύτου μαρτύρων.
23	11	Δε. Νήφωνος πατρ. Κ/πόλεως, Εὔπλου μεγαλομάρτυρος.
24	12	Τρ. Φωτίου καὶ Ἀνικήτου μαρτύρων.
25	13	Τε. Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, Εὐδοκίας καὶ Εἰρήνης τῶν βασιλισσῶν.
26	14	Πέ. Μιχαίου τοῦ προφήτου.
27	15	Πα. Ἡ ΚΟΙΜΗΣΙΣ τῆς Θεοτόκου.
28	16	Σά. Ἀλκιβιάδου, Σταματίου καὶ Διομήδους μαρτύρων.
29	17	Κυ. Μύρωνος, Στράτωνος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μ. Ἀρμ. Κοίμ. Θεοτόκου.
30	18	Δε. Ἰωάννου καὶ Γεωργίου πατριαρχῶν Κ/λεως. Φλώρου καὶ Λαύρου μαρτ. Μὴν μουσουλμ. Ζιλχιδζέ.
31	19	Τρ. Ἀνδρέου τοῦ Στρατηλάτου μεγαλομάρτυρος.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	20	Τε. Σαμουὴλ τοῦ προφ., Σεβήρου καὶ Μέμνονος μ. Μὴν Ἰουδ. Ἐλούλ.
2	21	Πέ. Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου.
3	22	Πα. Ἀγαθονίκου, Ζωτικοῦ, Θεοπρεπίου κλπ. μαρτύρων.
4	23	Σά. Καλλινίκου πατρ. Κ/λεως, Εἰρηναίου ἐπισκόπου Λουγδούνων.
5	24	Κυ. Εὐτυχοῦς, μαθητοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἱερομάρτ.
6	25	Δε. Βαρθολομαίου καὶ Τίτου τῶν ἀποστόλων.
7	26	Τρ. Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας μαρτύρων.
8	27	Τε. Ποιμένος ὁσίου. Λατ. Γενέθλιον Θεοτόκου. Μουσουλμ. Ἤδι-ἀζχὰ (Κουρμπὰν Βαϊράμ)· ἡμ. 4.
9	28	Πέ. Μωϋσέως ὁσίου τοῦ Αἰθίοπος.
10	29	Πα. Ἡ ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου. Ἀριστείδου τοῦ Ἀθηναίου ὁμολογητοῦ.
11	30	Σά. Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ Νέου πατριαρχῶν Κ/λεως.
12	31	Κυ. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ ἁγίᾳ Σορῷ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὸν Ζυγὸν τῇ 11, ὥρ. 5, λ. 1 π.μ. Φθινόπωρον.)

Βρίθω ἐγὼ σταφυλῇ, βρίθω δ' ἐπὶ πάσῃ ὀπώρῃ,
αὖθις δ' ἰσοπαλὴς γίγνεται ἤματι νύξ.

Ν.	Π.	
13	1	Δε. Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου.
14	2	Τρ. Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ πατρ. Κων/λεως, Μάμαντος μάρτυρος. Λατ. Ὕψωσις Σταυροῦ.
15	3	Τε. Ἀνθίμου ἐπισκ. Νικομηδείας, Ἀριστίωνος ἐπισκ. Ἀλεξανδρείας.
16	4	Πέ. Βαβύλα ἐπ. Ἀντιοχείας, ἱερ. Μωϋσέως τοῦ θεόπτου καὶ Ἑρμιόνης μ.
17	5	Πα. Ζαχαρίου τοῦ προφήτου.
18	6	Σά. Ἀνάμνησις τοῦ ἐν Κολοσσαῖς θαύματὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.
19	7	Κυ. Σώζοντος μ. Εὐόδου καὶ Ὀνησιφόρου τῶν ἀπ. Ἀρμ. Γεν. Θεοτόκου.
20	8	Δε. Τὸ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ τῆς Θεοτόκου.
21	9	Τρ. Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης τῶν Θεοπατόρων.
22	10	Τε. Ἀπελλοῦ, Λουκᾶ καὶ Κλήμεντος τῶν ἀποστόλων. Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας μαρτύρων.
23	11	Πέ. Θεοδώρας ὁσίας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Εὐανθίας μάρτυρος.
24	12	Πα. Αὐτονόμου μάρτυρος.
25	13	Σά. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ Κορνηλίου ἑκατοντάρχου.
26	14	Κυ. Ἡ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΥΨΩΣΙΣ τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ὁμ. Ἀρμ. Μουσουλμ. Γέβμι ἀσιουρὲ βακκαὶ Κερμπελὰ (τὸ μαρτύριον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Χουσεὶν ἐν Κερμπελᾷ). Ἰουδ. Κιπούρ. Μ. νηστεία.
27	15	Δε. Νικήτα μάρτυρος καὶ Φιλοθέου ὁσίου.
28	16	Τρ. Εὐφημίας μεγαλομάρτυρος.
29	17	Τε. Σοφίας μάρτ. καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων Πίστεως, Ἐλπίδος καὶ Ἀγάπης. Ἀγαθοκλείας καὶ Παντολέοντος μαρτ. Ηλέως ἱερομ. Μὴν μουσουλμ. Μουχαρέμ. Νέον ἔτος 1304. Μὴν Ἰουδ. Τισρί. Νέον ἔτος 5647. Ἑορτὴ διήμερος.
30	18	Πέ. Εὐμενίου ἐπισκόπου Γορτύνης καὶ Ἀριάδνης μάρτυρος.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	19	Πα. Τροφίμου, Σαββατίου καὶ Δορυμέδοντος μαρτύρων. Ἰουδ. Νηστεία Γεδάλια.
2	20	Σά. Εὐσταθίου μεγαλομάρτ. καὶ Θεοκτίστης τῆς συμβίου.
3	21	Κυ. Κοδράτου τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
4	22	Δε. Φωκᾶ ἐπισκόπου Σινώπης, ἱερομάρτ, καὶ Ἰσαὰκ μάρτ.
5	23	Τρ. Ἡ σύλληψις τοῦ Προδρόμου. Πολυξένης καὶ Ξανθίππης ὁσίων.
6	24	Τε. Θέκλης πρωτομάρτυρος καὶ ἰσαποστόλου.
7	25	Πέ. Εὐφροσύνης ὁσίας καὶ Παφνουτίου μάρτυρος.
8	26	Πα. Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.
9	27	Σά. Καλλιστράτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μθ' μαρτύρων.
10	28	Κυ. Χαρίτωνος ὁμολογητοῦ καὶ Βαρούχ τοῦ προφήτου.
11	29	Δε. Κυριακοῦ τοῦ ἀναχωρητοῦ.
12	30	Τρ. Γρηγορίου ἐπισκόπου τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας, ἱερομάρτυρος.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὸν Σκορπίον τῇ 11, ὥρ. 1, λ. 34 μ. μ.)

Τίς δὲ κ' ἐμοῖο πέλει γλυκερώτερος, ὃς μέθυ ληνῷ
ἤδὺ ἐπικατάγῳ Βάκχου ἀπ' οἰναπέδου;

Ν.	Π.	
13	1	Τε. Ἀνανίου τοῦ ἐκ τῶν ο' καὶ Ρωμανοῦ ὁσίου τοῦ Μελῳδοῦ. Ἰουδ. Σουκὼθ (σκηνοπηγία). Ἑορτὴ ἐννεαήμερος.
14	2	Πέ. Κυπριανοῦ ἱερομ. Ἰουστίνης μάρτ. καὶ Θεοφίλου ὁμολογητοῦ.
15	3	Πα. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἱερομάρτυρος.
16	4	Σά. Ἱεροθέου ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.
17	5	Κυ. Χαριτίνης μάρτυρος.
18	6	Δε. Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου καὶ Ἑρωτηΐδος μάρτυρος.
19	7	Τρ. Σεργίου καὶ Βάκχου μαρτύρων καὶ Πολυχρονίου ἱερομ.
20	8	Τε. Πελαγίας ὁσίας.
21	9	Πέ. Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου.
22	10	Πα. Εὐλαμπίου καὶ Εὐλαμπίας μαρτύρων.
23	11	Σά. Νεκταρίου, Ἀρσακίου καὶ Σισινίου πατριαρχῶν Κων/πόλεως. Θεοφάνους τοῦ Γραπτοῦ.
24	12	Κυ. Μνήμη τῶν Θεοφ. πατέρ. τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ β' ἐν ἔτει 783 συνελθούσης ζ' οἰκουμ. συνόδου. Διοδώρου καὶ Ἀνδρομάχου μαρτ. (Ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἑορτάζουσι καὶ αἱ φερώνυμοι τῆς Ἀνδρομάχης).
25	13	Δε. Ἀγαθονίκης καὶ Χρυσῆς μαρτύρων.
26	14	Τρ. Κοσμᾶ τοῦ ποιητοῦ.
27	15	Τε. Λουκιανοῦ ἱερομάρτ.
28	16	Πέ. Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου μάρτυρος.
29	17	Πα. Ὡσηὲ τοῦ προφήτου. Μὴν μουσουλμ. Σαφέρ.
30	18	Σά. Λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ Μαρίνου μάρτ. Μὴν Ἰουδ. Χεσβάν.
31	19	Κυ. Ἰωὴλ τοῦ προφήτου.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	20	Δε. Ἀρτεμίου μεγαλομ., Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος. Λατ. Ἁγίων Πάντων.
2	21	Τρ. Ἱλαρίωνος τοῦ Μεγάλου.
3	22	Τε. Ἀβερκίου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως.
4	23	Πέ. Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ Ἰγνατίου πατρ. Κων/πόλεως.
5	24	Πα. Ἀρέθα μεγαλομ. καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
6	25	Σά. Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου μαρτύρων.
7	26	Κυ. Δημητρίου μεγαλομάρτυρος.
8	27	Δε. Κυριακοῦ πατρ. Κων/πόλεως καὶ Νέστορος μάρτυρος.
9	28	Τρ. Ἀθανασίου πατρ. Κων/λεως τοῦ ἐν Ἄθῳ ἀσκήσαντος, Τερεντίου καὶ Νεονίλλης μαρτύρων.
10	29	Τε. Ἀναστασίας ὁσιομ. τῆς Ρωμαίας καὶ Ἀβραμίου ὁσίου.
11	30	Πέ. Κλεόπα ἀποστόλου, Ἰωσὴφ Κ/λεως, Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας μαρτ.
12	31	Πα. Στάχυος α' μετὰ τὸν ἀπόστολον Ἀνδρέαν ἐπισκ. Κων/λεως.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὸν Τοξότην τῇ 10, ὥρ. 10, λ. 25 π.μ.)

Εἴ τοι Ἀθηναίης πέλει ἔρνεα, ὥριον ἤδη
καρπὸν ἀποθλίβειν, μνῆστιν ἔχειν καμάτων.

Ν.	Π.	
13	1	Σά. Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων.
14	2	Κυ. Ἀκινδύνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
15	3	Δε. Ἀκεψιμᾶ, Ἰωσὴφ καὶ Αἰθαλᾶ μαρτύρων.
16	4	Τρ. Ἰωαννικίου τοῦ Μεγάλου. Νικάνδρου καὶ Ἑρμαίου ἱερομαρτ.
17	5	Τε. Γαλακτίωνος καὶ Ἐπιστήμης μαρτύρων.
18	6	Πέ. Παύλου πατρ. Κων/πόλεως ὁμολογητοῦ.
19	7	Πα. Τῶν ἐν Μελιτινῇ λγ' μαρτ. Ἱέρωνος κλπ. καὶ Θεσσαλονίκης μάρτ.
20	8	Σά. Μνήμη τῶν ἀρχιστρατήγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων δυνάμεων.
21	9	Κυ. Ὀνησιφόρου καὶ Πορφυρίου μαρτ., Ματρώνης ὁσίας καὶ Συμεὼν Μεταφραστοῦ.
22	10	Δε. Ἐράστου ἀποστόλου καὶ Ὀρέστου μάρτυρος.
23	11	Τρ. Μηνᾶ, Βίκτωρος, Βικεντίου καὶ Στεφανίδος μαρτύρων.
24	12	Τε. Ἰωάννου Ἐλεήμονος ἀρχιεπ. Ἀλεξανδρείας. Νείλου ὁσίου.
25	13	Πέ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
26	14	Πα. Φιλίππου τοῦ ἐκ τῶν ιβ' ἀποστ. καὶ Κωνσταντίνου νεομάρτ. τοῦ Ὑδραίου.
27	15	Σά. Τῶν βασιλέων Ἰουστίνου καὶ Θεοδώρας. (Ἀρχὴ τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων).
28	16	Κυ. Ματθαίου τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Μὴν μουσ. Ρεβὶ-οὐλ-ἐβδέλ. Ἰουδ. Κισλέβ.
29	17	Δε. Γρηγορίου ἐπισκ. Νεοκαισαρείας καὶ Γενναδίου α' μετὰ τὴν ἅλωσιν πατρ. Κων/λεως.
30	18	Τρ. Πλάτωνος καὶ Ρωμανοῦ μαρτύρων.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ (ν. ἔ.)

1	19	Τε. Ἀβδιοὺ τοῦ προφήτου.
2	20	Πέ. Πρόκλου πατρ. Κων/λεως καὶ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.
3	21	Πα. Τὰ ΕΙΣΟΔΙΑ τῆς Θεοτόκου.
4	22	Σά. Φιλήμονος, Ἀπφίας, Ἀρχίππου καὶ Ὀνησίμου τῶν ἀποστόλων.
5	23	Κυ. Ἀμφιλοχίου ἐπισκ. Ἰκονίου, Γρηγορίου ἐπισκ. Ἀκραγαντίνων.
6	24	Δε. Κλήμεντος πάπα Ρώμης καὶ Πέτρου Ἀλεξανδρείας.
7	25	Τρ. Αἰκατερίνης καὶ Μερκουρίου μεγαλομαρτύρων.
8	26	Τε. Στυλιανοῦ ὁσίου.
9	27	Πέ. Ἰακώβου μεγαλομ. τοῦ Πέρσου. Μουσουλμ. Λειλέϊ-μεβλούδη-νεμπὶ (γέν. Μωάμεθ).
10	28	Πα. Στεφάνου τοῦ Νέου καὶ Εἰρηνάρχου μάρτυρος.
11	29	Σά. Νικολάου ἀρχιεπ. Θεσσ/νίκης καὶ Φαίδρου μάρτ. (Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἑορτάζουσι καὶ αἱ φερώνυμοι τῆς Φαίδρας).
12	30	Κυ. Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου ἀποστόλου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

('Ο Ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερω τῇ 9, ὥρ. 11, λ. 16 μ.μ. Χειμών.)

Παύσασθαι νειοῦ κέλομαι· γλαγόντι γὰρ ἤδη
σπέρματι ριγεδανὴ πηγυλὶς ἀντιάσει.

Ν.	Π.	
13	1	Δε. Ναοὺμ τοῦ προφήτου καὶ Φιλαρέτου τοῦ Ἐλεήμονος.
14	2	Τρ. Ἀββακοὺμ τοῦ προφήτου.
15	3	Τε. Σοφονίου τοῦ προφήτου καὶ Ἀγγελῆ νεομάρτυρος.
16	4	Πέ. Βαρβάρας μεγαλομάρτυρος. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Σεραφεὶμ ἱερομάρτυρος.
17	5	Πα. Σάββα τοῦ Θεοφόρου καὶ Διογένους μάρτυρος.
18	6	Σά. Νικολάου ἀρχιεπ. Μύρων τῆς Λυκίας.
19	7	Κυ. Ἀμβροσίου ἐπισκ. Μεδιολάνων καὶ Ἀθηνοδώρου μάρτ.
20	8	Δε. Σωσθένους τοῦ ἐκ τῶν ο' ἀποστόλων.
21	9	Τρ. Ἡ σύλληψις τῆς θεομήτορος Ἄννης.
22	10	Τε. Μηνᾶ, Ἑρμογένους καὶ Εὐγράφου μαρτύρων. Ἰουδ. Χανουκὰ ('Εγκαίνια τοῦ Ναοῦ). Ἑορτὴ ὀκταήμερος.
23	11	Πέ. Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου, ὁσίου.
24	12	Πα. Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος τῆς ἐν Κύπρῳ.
25	13	Σά. Εὐστρατίου, Αὐξεντίου καὶ Λουκίας μαρτύρων.
26	14	Κυ. Τῶν κατὰ σάρκα προπατόρων τοῦ Κυρίου. Θύρσου, Λευκίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτύρων.
27	15	Δε. Ἐλευθερίου ἱερομ. καὶ Σωσάννης ὁσιομ.
28	16	Τρ. Ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ Θεοφανοῦς τῆς βασιλίσσης. Μὴν Ἰουδ. Τεβέτ.
29	17	Τε. Δανιὴλ τοῦ προφήτου μετὰ τῶν 3 παίδων καὶ Διονυσίου τοῦ ἐκ Ζακύνθου.
30	18	Πέ. Σεβαστιανοῦ καὶ Ζωῆς μαρτύρων.
31	19	Πα. Βονιφατίου μάρτυρος.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ (ν. ἔ)

1	20	Σά. Ἰγνατίου ἱερομάρτυρος τοῦ θεοφόρου.
2	21	Κυ. Μνήμη πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος Θεῷ εὐαρεστησάντων ἀπὸ Ἀδὰμ ἄχρι καὶ Ἰωσὴφ τοῦ Μνήστορος. Θεμιστοκλέους καὶ Ἰουλιανῆς μ.
3	22	Δε. Ἀναστασίας Φαρμακολυτρίας μεγαλομάρτυρος.
4	23	Τρ. Τῶν ἐν Κρήτῃ δέκα μαρτύρων.
5	24	Τε. Εὐγενίας ὁσιομάρτυρος.
6	25	Πέ. Ἡ ΚΑΤΑ ΣΑΡΚΑ ΓΕΝΝΗΣΙΣ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἰουδ. Ἅλωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Νηστεία.
7	26	Πα. Μνήμη τῆς Θεοτόκου καὶ Εὐθυμίου ἐπισκ. Σάρδεων.
8	27	Σά. Στεφάνου πρωτομάρτ. Θεοδώρου πατρ. Κων/λέως.
9	28	Κυ. Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ δισμυρίων μαρτ. καὶ Δόμνης μάρτ.
10	29	Δε. Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεθ. 14ακισχιλίων νηπίων.
11	30	Τρ. Ἀνυσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μάρτυρος.
12	31	Τε. Μελάνης ὁσίας τῆς Ρωμαΐας καὶ Ὀλυμπιοδώρας μάρτυρος.

ΕΟΡΤΑΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ.

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.

α'. Θρησκευτικαί:

Ἡ 1η τοῦ Ῥαμαζὰν (21 μαΐου). — Ἡ 15η τοῦ Ῥαμαζὰν (4 ἰουνίου).—Αἱ τρεῖς ἡμέραι τοῦ Σεκὲρ Βαϊράμ (20, 21 καὶ 22 ἰουνίου).—Αἱ τέσσαρες ἡμέραι τοῦ Κουρμπὰν Βαϊράμ (27, 28, 29 καὶ 30 αὐγούστου).

β'. Βασιλικαί:

Τὰ γενέθλια τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου (Βελαδὲτ Χουμαγιούν), ἑορταζόμενα κατὰ τὸ σεληνιακὸν ἔτος 16 Σιαμπάν, ἤτοι 7 μαΐου.—Ἡ ἀνάβασις εἰς τὸν θρόνον τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου (Δζουλούσι-Χουμαγιούν), ἑορταζομένη κατὰ τὸ ἡλιακὸν ἔτος, 19 αὐγούστου.

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

α'. Θρησκευτικαί:

1. Νέον ἔτος.— 2. Θεοφάνεια.— 3. Εὐαγγελισμός.— 4. Μεγάλη Παρασκευὴ καὶ Μέγα Σάββατον.—5. Κυριακὴ καὶ Δευτέρα τοῦ Πάσχα.— 6. Ἅγιος Γεώργιος.— 7. Ἀνάληψις.— 8. Πεντηκοστή.— 9. Ἅγιοι Ἀπόστολοι.— 10. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.— 11. Ἅγιος Δημήτριος.—12. Αἱ δύο ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων.

β'. Βασιλικαί:

Τὸ ὄνομα τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου (23 ἀπριλίου).—Τὰ γενέθλια αὐτοῦ (12 δεκεμβρίου).—Τὸ ὄνομα τῆς Α. Μ. τῆς βασιλίσσης Ὄλγας (11 Ἰουλίου). — Τὰ γενέθλια αὐτῆς (22 αὐγούστου).—Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλικοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου (21 μαΐου).— Τὰ γενέθλια αὐτοῦ (21 ἰουλίου).

ΣΕΛΗΝΟΔΡΟΜΙΟΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ 1886.

(Μέσος χρόνος Κωνσταντινουπόλεως.)

	ἡμ.	ὥρ.	λεπ.		φάσεις
Ἰαν.	1	2	21	μ.μ.	π. τ.
	8	6	41	π.μ.	π. σ.
	15	3	28	π.μ.	τ. τ.
	23	5	11	π.μ.	ν. σ.
	31	4	43	π.μ.	π. τ.
Φεβρ.	6	8	11	μ.μ.	π. σ.
	13	7	8	μ.μ.	τ. τ.
	22	0	1	π.μ.	ν. σ.
Μαρτ.	1	3	14	μ.μ.	π. τ.
	8	6	33	π.μ.	π. σ.
	15	0	41	μ.μ.	τ. τ.
	23	4	27	μ.μ.	ν. σ.
	30	10	40	μ.μ.	π. τ.
Ἀπριλ.	6	4	55	μ.μ.	π. σ.
	14	7	12	π.μ.	τ. τ.
	22	5	39	π.μ.	ν. σ.
	29	4	17	π.μ.	π. τ.
Μάϊος	6	3	43	π.μ.	π. σ.
	14	1	32	π.μ.	τ. τ.
	21	3	52	μ.μ.	ν. σ.
	28	9	23	π.μ.	π. τ.
Ἰούν.	4	3	35	μ.μ.	π. σ.
	12	6	31	μ.μ.	τ. τ.
	20	0	3	π.μ.	ν. σ.
	26	3	15	μ.μ.	π. τ.
Ἰούλ.	4	5	5	π.μ.	π. σ.
	12	9	18	π.μ.	τ. τ.
	19	7	22	π.μ.	ν. σ.
	25	11	3	μ.μ.	π. τ.
Αὔγ.	2	8	20	μ.μ.	π. σ.
	10	9	38	μ.μ.	τ. τ.
	17	2	51	μ.μ.	ν. σ.
	24	9	52	π.μ.	π. τ.
Σεπτεμ.	1	0	47	μ.μ.	π. σ.
	9	7	52	π.μ.	τ. τ.
	15	11	15	μ.μ.	ν. σ.
	23	0	30	π.μ.	π. τ.
Ὀκτώβ.	1	5	20	π.μ.	π. σ.
	8	4	37	μ.μ.	τ. τ.
	15	9	12	π.μ.	ν. σ.
	22	7	2	μ.μ.	π. τ.
	30	9	3	μ.μ.	π. σ.
Νοέμβρ.	7	0	37	π.μ.	τ. τ.
	13	9	15	μ.μ.	ν. σ.
	21	4	22	μ.μ.	π. τ.
	30	11	26	π.μ.	π. σ.
Δεκέμβ.	6	8	36	π.μ.	τ. τ.
	13	11	51	π.μ.	ν. σ.
	21	4	33	π.μ.	π. τ.
	28	11	52	π.μ.	π. σ.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμβήσονται δύο ἐκλείψεις Ἡλίου.

1η δακτυλιοειδής, 21 φεβρουαρίου· ὁρατὴ ἐκ τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἐκ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς ἀνατολικῆς Αὐστραλίας.

2α ὁλική, 16—17 αὐγούστου· ὁρατὴ ἐκ τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Βρασιλίας, καὶ ἐκ τῆς δυτικῆς καὶ νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τοῦ μεταξὺ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΑΛΛΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.

ΤΟΥΡΚΙΑ.

Σουλτάνος ΑΒΔ-ΟΥΛ-ΧΑΜΙΤ-ΧΑΝ, δεύτερος τὸ ὄνομα Χαμίτ, γεννηθεὶς 22 σεπτ. 1842 (*), τριακοστὸς πέμπτος ἡγεμὼν τῆς δυναστείας τῶν Ὀσμὰν καὶ εἰκοστὸς ἔννατος ἀπὸ ἁλώσεως, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Ἀβδ-οὺλ-Μεδζίτ (γ. 23 ἀπρ. 1823 καὶ ἀπ. 25 ἰουν. 1861), ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον 31 αὐγ. 1876.

[Σημ. Λεπτομερείας περὶ τῶν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ὀθωμ. αὐτοκρατορίας ἀναγομένων ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» 1884 σελ. 66—135.]

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α', βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστεΐν-Σονδερβοὺργ-Γλυκσβοὺργ, τριτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς

(*) Αἱ χρονολογίαι σημειοῦνται κατὰ τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον. Συντομίας δὲ χάριν, σημειοῦμεν γ. ἀντὶ «γεννηθεὶς», «γεννηθεῖσα» κτλ. — ἀπ. ἀντὶ «ἀποθανών», «ἀποθανοῦσα» κτλ. — Πρ. ἀντὶ «πρίγκηψ», «πριγκήπισσα» κτλ. Ὁμοίως ἐσημειώθησαν συγκεκομμένα τὰ τῶν μηνῶν ὀνόματα· ὁ αὐτὸς δὲ τῆς συντομίας λόγος ὑπηγόρευσεν ἡμῖν τὴν μὴ ἀναδημοσίευσιν τῶν πλείστων πολιτειογραφικῶν καὶ καταστατικῶν πληροφοριῶν, παραπεμπομένου ἑκάστοτε τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὰς σχετικὰς σελίδας τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

Δανίας Χριστιανοῦ Θ' καὶ τῆς βασιλίσσης Λουΐζης, γ. 24 δεκ. 1845, ἐδέξατο τῇ 6 ἰουν. 1863 ἐν Κοπεγχάγῃ τὸ στέμμα τῆς Ἑλλάδος, προσενεχθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων, δυνάμει τοῦ ὑπογραφέντος τῇ 5 ἰουν. τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν Λονδίνῳ Πρωτοκόλλου ὑπὸ τῶν τριῶν προστατίδων δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ 27 ἰουν. 1863 ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἀφίκετο εἰς Πειραιᾶ 30 ὀκτ., καὶ ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν τῇ 31 τοῦ αὐτοῦ· εἶνε ἀρχηγὸς τοῦ συντάγματος τοῦ ρωσσικοῦ πεζικοῦ τοῦ Νέβα ἀριθ. 1 καὶ συνταγματάρχης τοῦ 99ου πεζικοῦ συντάγματος τῆς Αὐστρίας. Ἐνυμφεύθη τῇ 27 ὀκτ. 1867 τὴν

Βασίλισσαν ΟΛΓΑΝ Κωνσταντινόβναν, μεγάλην δούκισσαν τῆς Ρωσσίας, γ. 3 σεπτ. 1851, θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς Κωνσταντίνου Νικολαΐεβιτς, ἀδελφοῦ τοῦ πρώην αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας καὶ θείου τοῦ νῦν. Φέρει τὸν τιμητικὸν τίτλον κυβερνήτου τοῦ β' πληρώματος τοῦ ρωσσικοῦ στόλου.

Τέκνα. — 1. Κωνσταντῖνος, διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, γ. ἐν Ἀθήναις 2 αὐγ. 1868. — 2. Γεώργιος, γ. ἐν Κερκύρᾳ 24 ἰουν. 1869. — 3. Ἀλεξάνδρα, γ. ἐν Κερκύρᾳ 30 αὐγ. 1870. — 4. Νικόλαος γ. ἐν Ἀθήναις 21 ἰαν. 1871. — 5. Μαρία, γ. ἐν Ἀθήναις 3 μαρτ. 1876. — 6. Ἀνδρέας, γ. ἐν Ἀθήναις 20 ἰαν. 1882.

[Σημ. Λεπτομερείας περὶ τῶν εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς Ἑλλάδος ἀναγομένων ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» 1884 σελ. 142—167.]

ΡΟΥΜΑΝΙΑ.

Κάρολος Α', βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας, ἐκ τοῦ οἴκου Χοεντζόλλερν, δυτικὸς τὸ δόγμα, γ. 20 ἀπρ. 1839, υἱὸς τοῦ ἀπ. πρίγκ. Καρόλου Ἀντωνίου Χοεντζόλλερν (γ. 7 σεπτ. 1811), ἐκλεχθεὶς ὡς ἡγεμών, μετὰ δικαιώματος διαδοχῆς, τῆς Ρουμανίας, 20 ἀπρ. 1866, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους 26 μαρτ. 1881 καὶ ἐστέφθη 22 μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἐνυμφεύθη 15 νοεμ. 1869 τὴν βασίλισσαν Ἐλισάβετ, λουθηρανὴν τὸ δόγμα, θυγατέρα τοῦ ἀποθ. πρίγκηπος Ἑρμάννου τοῦ Οὐϊέδου, γ. 29 δεκ. 1843. — Ἄτεκνοι.

ΣΕΡΒΙΑ.

Μιλάνος Ὀβρένοβιτς Α', βασιλεὺς τῆς Σερβίας, γ. 22 αὐγ. 1854, ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν μὲν τῆς Σερβίας 2 ἰουλ. 1868, κηρυχθεὶς ἐνῆλιξ 22 αὐγ. 1872, τῇ δὲ 6 μαρτ. 1882 βασιλεὺς τῆς Σερβίας διὰ ψηφίσματος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, συνταγματάρχης τοῦ αὐστρ. συντάγματος τοῦ πεζικοῦ, ἀρ. 97. Ἐνυμφεύθη 17 ὀκτ. 1875 τὴν βασίλισσαν Ναθαλίαν, θυγατέρα τοῦ ῥώσσου συνταγματάρχου Κέσκω καὶ τῆς Πουλχερίας, πριγκηπίσσης Στούρτζα, γ. 7 σεπτ. 1859.

Τέκνον. — Πρ. Ἀλέξανδρος, διάδοχος, γ. 14 αὐγ. 1876.

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ.

Νικόλαος Α' Πέτροβιτς Νιέγος, ἡγεμὼν καὶ ἄρχων (ὁσποδὰρ) τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῶν Βερδῶν, γ. 7 ὀκτωβρίου 1841, ἐκ πατρὸς μὲν τοῦ ἀπ. ἀρχιβοεβόδα Μίρκου Πέτροβιτς Νιέγος, μητρὸς δὲ Στάνες Μαρτίνοβιτς, ἀνηγορεύθη ἐν Κεττίγνῃ τῇ 14 αὐγ. 1860 διαδεξάμενος τὸν θεῖον αὐτοῦ πρίγκηπα Δανῆλον Α' (ἀπ. τῇ 13 αὐγ. 1860). Ἐνυμφεύθη 8 νοεμ. 1860 τὴν ἡγεμονίδα Μιλέναν (Ἀκριβὴν), θυγατέρα τοῦ Στεφάνου Βούκοτιτς, γερουσιαστοῦ, βοεβόδα καὶ ἀρχηγοῦ τῆς ἡγεμονικῆς φρουρᾶς, γ. 3 μαΐου 1847.

Τέκνα.—1. Πριγκήπισσα Ζέρκα, γ. 23 δεκεμβρίου 1864, συνεζεύχθη 12 αὐγ. 1883 τῷ πρίγκηπι Γεωργίῳ Καραγεώργεβιτς.—2. Πρ. Μιλίκα, γ. 26 ἰουλ. 1866.— 3. Πρ. Στάνα (Ἀναστασία), γ. 4 ἰαν. 1867.—4. Πρ. Σοφία, γ. τῷ 1868.—5. Πρ. Μαρίκα, γ. 7 μαρτ. 1869. — 6. Πρ. Δανῆλος Ἀλέξανδρος (διάδοχος), γ. 29 ἰουν. 1871. — 7. Πρ. Ἑλένα, γ. 8 ἰαν. 1873 (ἀπ. 8 μαΐου 1885). — 8. Πρ. Μίρκο (Δημήτριος), γ. 17 ἀπρ. 1879.—9. Πρ. Ζένια (Ζηνοβία), γ. 22 ἀπρ. 1881.

Θεία.—Πριγκήπισσα Δαρίγκα Κβεκβιτσέβα, ἐκ τοῦ σερβικοῦ οἴκου Κβέκβιτς, γ. τῷ 1839. Συνεζεύχθη τῷ πρίγκηπι Δανήλῳ τῷ 1855 καὶ ἐχήρευσε 13 ἀπρ. 1860. — Θυγάτηρ αὐτῆς: Πρ. Ὄλγα, γ. 19 μαρτ. 1859.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ.

ΑΥΣΤΡΙΑ.

Φραγκίσκος Ἰωσὴφ Α′ Κάρολος, αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, βασιλεὺς ἀποστολικὸς τῆς Οὐγγαρίας, βασιλεὺς τῆς Βοημίας, Δαλματίας, Κροατίας, Σκλαβωνίας, Γαλικίας, Λοδομερίας καὶ Ἰλλυρίας, βασιλεὺς Ἱερουσαλὴμ, ἀρχιδοὺξ τῆς Αὐστρίας, Μέγας δοὺξ Τοσκάνης καὶ Κρακοβίας, δοὺξ Λοθριγκίας, Σαλσβούργου, Στυρίας, Καρινθίας, Καρνιόλης καὶ Βουκοβίνης, Μέγας ἡγεμὼν Τρανσυλβανίας, μαργράβος Μοραβίας, δοὺξ τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Σιλεσίας, Μοδένης, Πάρμης, Πλακεντίας καὶ Γουαστάλλας, Ἀουσβίτσης καὶ Ζατὸρ, Τεσκένης, Φριούλης, Ῥαγούζης καὶ Ζάρας, κόμης ἡγεμονικὸς Ἀψβούργου, Τυρόλου, Κυβούργου, Γόριτς καὶ Γραδίσκας, Αὐθέντης Τριδέντου καὶ Βριξένης, μαργράβος τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Λουσατίας καὶ Ἰστρίας, κόμης Χοενέμβης, Φελδκίρσης, Βριγαντίας, Σονεμβέργης κτλ., ἄρχων Τεργέστης, Καττάρου καὶ Μάρχης κτλ., γ. 18 αὐγ. 1830, υἱὸς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φραγκίσκου Καρόλου Ἰωσὴφ (ἀπ. 8 μαρτ. 1878) καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης Σοφίας (ἀπ. 28 μαΐου 1872), διεδέξατο τὸν θεῖον αὐτοῦ αὐτοκράτορα Φερδινάνδον Α′, παραιτηθέντα 2 δεκ. 1848, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Φραγκίσκου Καρόλου, παραιτηθέντος τοῦ δικαιώματος τῆς διαδοχῆς, στεφθεὶς καὶ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας 8 ἰουν. 1867. Ἐνυμφεύθη 24 ἀπρ. 1854 τὴν

Ἐλισάβετ-Ἀμαλίαν-Εὐγενίαν, αὐτοκράτειραν τῆς Αὐστρίας καὶ βασίλισσαν τῆς Οὐγγαρίας, γ. 24 δεκ. 1837, θυγατέρα τοῦ Μαξιμιλιανοῦ-Ἰωσὴφ, δουκὸς βαυαρικοῦ δουκάτου.

Τέκνα.—1. Ἀρχιδούκισσα Κισήλη-Λουΐζα-Μαρία, γ. 12 ἰουλ. 1856, σύζυγος τοῦ Λεοπόλδου-Μαξιμιλιανοῦ, πρίγκηπος Βαυαρίας.

2. Ἀρχιδοὺξ Ῥοδόλφος-Φραγκίσκος-Κάρολος-Ἰωσὴφ, ἐπίδοξος διάδοχος, γ. 21 αὐγ. 1858, διοικητὴς τῆς 9ης μοίρας τοῦ πεζικοῦ, ἀντιναύαρχος, κτήτωρ τοῦ συντάγματος τοῦ πεζικοῦ ἀρ. 19 καὶ τοῦ συντάγματος τοῦ πυροβολικοῦ ἀρ. 2, ἀρχηγὸς τοῦ β′ πρωσσικοῦ συντάγματος τῶν λογχοφόρων τοῦ Βρανδεβούργου ἀρ. 11, ἀρχηγὸς τοῦ ῥωσσικοῦ συντάγματος Σέβσκη ἀρ. 34, κτήτωρ τοῦ συντάγματος τῶν

Βαυαρῶν θωρακοφόρων κτλ., ἐνυμφεύθη ἐν Βιέννῃ 10 μαΐου 1881 τὴν ἀρχιδούκισσαν Στεφανίαν-Κλοτίλδην-Λουΐζαν-Ἑρμινίαν-Μαρίαν-Καρλόττην, δούκισσαν Σαξωνίας καὶ πριγκήπισσαν Σὰξ-Κοβούργ-Γόθα, γ. 21 μαΐου 1864, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων Λεοπόλδου καὶ τῆς βασιλίσσης Μαρίας-Ἑρριέττης.— Τέκνον αὐτῶν ἀρχιδούκισσα Ἐλισάβετ-Μαρία-Ἑρριέττα-Στεφανία-Κισήλη, γ. 2 σεπτ. 1883.

3. Ἀρχιδούκισσα Μαρία-Βαλερία-Ματθίλδη-Ἀμαλία, γ. 22 ἀπρ. 1868.

ΒΕΛΓΙΚΗ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 32.)

Λεοπόλδος Β′ Λουδοβίκος-Φίλιππος-Μάριος-Βίκτωρ, βασιλεὺς τῶν Βέλγων, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, πρίγκηψ τοῦ Σὰξ-Κοβούργ-Γόθα, γ. 9 ἀπρ. 1835, υἱὸς τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου Α′ (γ. 16 δεκ. 1790, ἐκλεγέντος βασιλέως 4 ἰουν. 1831 ὑπὸ τῆς βελγικῆς συνόδου) καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου βασιλίσσης Λουΐζης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου-Φιλίππου, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀποθανόντα τῇ 10 δεκ. 1865. Ἐνυμφεύθη 22 αὐγ. 1853 τὴν Μαρίαν-Ἑρριέτταν-Ἄνναν, ἀρχιδούκισσαν τῆς Αὐστρίας, γ. 23 αὐγ. 1836.

Τέκνα.—1. Πριγκήπισσα Λουΐζα (γ. 1858), σύζυγος τοῦ πρίγκηπος Φιλίππου τοῦ Σὰξ-Κοβούργ-Γόθα. — 2. Πρ. Στεφανία (γ. 1864), συζευχθεῖσα 10 μαΐου 1881 τῷ διαδόχῳ τῆς Αὐστρίας ἀρχιδουκὶ Ῥοδόλφῳ. — 3. Πρ. Κλημεντίνη (γ. 1872).

Τοῦ οἴκου τούτου γόνος, ἡ πριγκήπισσα Καρλόττα, ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως (γ. 1838), συνεζεύχθη 27 ἰουλ. 1857 τῷ Φερδινάνδῳ-Μαξιμιλιανῷ-Ἰωσὴφ, ἀρχιδουκὶ τῆς Αὐστρίας καὶ αὐτοκράτορι γενομένῳ τοῦ Μεξικοῦ ἀπὸ τῆς 10 ἀπρ. 1864, χηρεύσασα 19 ἰουν. 1867.

[Σημ.—Μηνὶ ἀπριλίῳ τοῦ 1885 αἱ βελγικαὶ Βουλαὶ, τῇ εἰσηγήσει τῆς κυβερνήσεως, ἀνεκήρυξαν τὸν βασιλέα τῶν Βέλγων ἡγεμόνα τοῦ νέου ἐν Ἀφρικῇ κράτους τοῦ Κόγγου, ἑνωθέντος οὕτω προσωπικῶς μετὰ τῆς Βελγικῆς.—Ἴδε ΚΟΓΓΟ.]

ΓΑΛΛΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 33—34.)

Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας: Ἰούλιος Γρεβύ, ἐκλεγεὶς τὸ πρῶτον

τῇ 30 ἰαν. 1879 ἐπὶ ἑπταετίαν, ἐξελέγη τὸ δεύτερον τῇ 28 δεκ. 1885 ὑπὸ τοῦ ἐν Βερσαλλίαις συνελθόντος συνεδρίου.

Πρόεδρος τῆς Γερουσίας: Λερουαγιέ.

Πρόεδρος τῆς Βουλῆς: Φλοκέ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 34 καὶ σημείωσιν σ. 46–49.)

ΠΡΩΣΣΙΑ.

Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος Α′ Λουδοβῖκος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας κτλ., γ. 22 μαρτ. 1797, υἱὸς τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Γ′ καὶ τῆς βασιλίσσης Λουΐζης ἐκ Μεκλεμβούργου-Στρέλιτς· ἐγένετο ἀντιβασιλεὺς 9 ὀκτ. 1858 καὶ διεδέξατο 2 ἰαν. 1861 ὡς βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φρειδερῖκον-Γουλιέλμον Δ′, ἐστέφθη 18 ὀκτ. 1861, ἀπὸ δὲ τῆς 18 ἰαν. 1871 ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας. Ἐνυμφεύθη 11 ἰουν. 1829 τὴν Αὐγοῦσταν-Μαρίαν-Λουΐζαν-Αἰκατερίνην, αὐτοκράτειραν τῆς Γερμανίας καὶ βασίλισσαν τῆς Πρωσσίας, γ. 30 σεπτ. 1811, θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Σὰξ-Βεϊμὰρ Καρόλου-Φρειδερίκου, φέρουσαν τὸν τίτλον ἀρχηγοῦ τοῦ 4ου συντάγματος τῆς φρουρᾶς ἀρ. 4.

Τέκνα. — 1. Πρίγκηψ Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Νικόλαος-Κάρολος, ἐπίδοξος διάδοχος, αὐτοκρατορικὸς καὶ βασιλικὸς πρίγκηψ τῆς Πρωσσίας, γ. 18 ὀκτ. 1831, στρατάρχης, γενικὸς ἔφορος τῆς 4ης ἐποπτείας τοῦ στρατοῦ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, στρατάρχης τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ, πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀμύνης, ἀρχηγὸς τοῦ 1ου συντάγματος τῶν ἐπιλέκτων τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας ἀρ. 1, τοῦ 5ου συντάγματος τοῦ πεζικοῦ τῆς Βεστφαλίας ἀρ. 53, τοῦ 2ου συντάγματος τῶν δραγόνων τῆς Σιλεσίας ἀρ. 8, τοῦ 2ου συντάγματος τῶν ἐπιλέκτων τῆς Σιλεσίας ἀρ. 11, καὶ τοῦ 6ου συντάγματος τοῦ πεζικοῦ τῆς Βάδης ἀρ. 114, ὡς καὶ τοῦ σαξωνικοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων ἀρ. 2, τοῦ συντάγματος τῶν ῥώσσων οὐσσάρων ἀρ. 11, κτήτωρ τοῦ συντάγματος τοῦ αὐστριακοῦ πεζικοῦ ἀρ. 20, καὶ τοῦ συντάγματος τῶν βαυαρῶν λογχοφόρων ἀρ. 1. Συνεζεύχθη 25 ἰαν. 1858 τὴν Βικτωρίαν-Ἀδελαΐδα-Μαρίαν-Λουΐζαν, αὐτοκρατορικὴν καὶ βασιλικὴν πριγκήπισσαν, πρωτότοκον θυγατέρα τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, γ. 21 νοεμ. 1840, φέρουσαν τὸν τίτλον δευτέρου ἀρχηγοῦ τοῦ 2ου συντάγματος τῶν οὐσσάρων ἀρ. 2.

Ὁ πρωτότοκος αὐτῶν υἱὸς, Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Βίκτωρ-Ἀλβέρτος, γ. 27 ἰαν. 1859, ἐνυμφεύθη 27 φεβρ. 1881 τὴν πρ. Αὐγοῦσταν-Βικτωρίαν τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστεΐν (γ. 22 ἰαν. 1858) καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς δύο τέκνα ἄρρενα.

2. Πρ. Λουΐζα-Μαρία-Ἐλισάβετ, γ. 3 δεκ. 1838, συνεζεύχθη τῷ μεγάλῳ δουκὶ Φρειδερίκῳ-Γουλιέλμῳ-Λουδοβίκῳ τῆς Βάδης, τῇ 20 σεπτ. 1856.

Ἀδελφή. — Πρ. Φρειδερῖκα-Βιλελμίνη-Ἀλεξανδρίνη-Μαρία-Ἑλένη, γ. 23 φεβρ. 1803· χήρα τοῦ μεγάλου δουκὸς Παύλου-Φρειδερίκου τοῦ Μεκλεμβούργου-Σχβέριν, ἀποθ. τῇ 7 μαρτ. 1842· φέρει τὸν τίτλον β′ ἀρχηγοῦ τοῦ α′ συντάγματος τῶν ἐπιλέκτων τῆς φρουρᾶς τοῦ Βρανδεβούργου ἀρ. 8.

Ἀνεψιοὶ καὶ ἀνεψιαί. — 1. Πρ. Μαρία-Λουΐζα-Ἄννα, γ. 1 μαρτ. 1829· συνεζεύχθη 27 ἰουν. 1854 τῷ Ἀλεξίῳ-Γουλιέλμῳ, λανδγράβῳ τῆς Ἔσσης-Φιλίππσθαλ-Βαρσφέλδης, ἀφ' οὗ διεζεύχθη τῇ 6 μαρτ. 1861.

2. Πρ. Μαρία-Ἄννα-Φρειδερῖκα, γ. 17 μαΐου 1836, συνεζεύχθη 26 μαΐου 1853 τῷ Φρειδερίκῳ-Γουλιέλμῳ-Γεωργίῳ-Ἀδόλφῳ, λανδγράβῳ τῆς Ἔσσης.

3. Πρ. Λουδοβῖκος-Γουλιέλμος-Νικόλαος-Ἀλβέρτος, γ. 8 μαΐου 1837, υἱὸς τοῦ πρ. Φρειδερίκου-Ἀλβέρτου (ἀπ. 14 ὀκτ. 1872), συνεζεύχθη 1873 τῇ μεγάλῃ δουκίσσῃ Μαρίᾳ τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου, ἐξ ἧς ἔχει 3 τέκνα. Ἐξελέγη 21 ὀκτ. 1885 δοὺξ τοῦ Βροῦνσβικ. (Ἴδε ΒΡΟΥΝΣΒΙΚ.)

4. Πρ. Φρειδερῖκα-Ἀλεξανδρίνη, γ. 1 φεβρ. 1842, χήρα τοῦ δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου-Σχβέριν ἀπὸ τοῦ 1879.

[Σημ.—Ἐκ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος: Φρειδερίκου-Καρόλου-Νικολάου (γ. 20 μαρτ. 1828 καὶ ἀπ. 15 ἰουν. 1885) καὶ τῆς πρ. Μαρίας-Ἄννης τῆς ἐξ Ἀγχάλτης (γ. 14 σεπτ. 1837) ἐγεννήθησαν τέκνα τέσσαρα: Πρ. Μαρία, χήρα τοῦ πρ. Ἐρρίκου τῶν Κάτω Χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1879.—Πρ. Ἐλισάβετ, σύζυγος τοῦ μεγ. δουκὸς Αὐγούστου, διαδόχου τοῦ Ὀλδεμβούργου.—Πρ. Λουΐζα-Μαργαρίτα, σύζυγος τοῦ

τριτοτόκου υἱοῦ τῆς βασιλ. Βικτωρίας τῆς Μεγ. Βρεττανίας Ἀρθούρου, δουκὸς τοῦ Κονάουτ.—Πρ. Φρειδερῖκος-Λεοπόλδος.]

—

ΒΑΥΑΡΙΑ.

Λουδοβῖκος Β' Ὄθων Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος, βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, κόμης παλατῖνος τοῦ Ρήνου (bei Rhein), δοὺξ Βαυαρίας, Φραγκωνίας καὶ Σουαβίας, γ. 25 αὐγ. 1845, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Μαξιμιλιανὸν Β' 10 μαρτ. 1864, κτήτωρ 4 βαυαρικῶν συνταγμάτων καὶ τοῦ 5ου συντάγματος τοῦ αὐστριακοῦ πεζικοῦ, ἀρχηγὸς τοῦ α' συντάγματος τῶν ρώσσων λογχοφόρων «Πετρουπόλεως», ὡς καὶ τοῦ α' συντάγματος τῶν πρώσσων οὐσσάρων τῆς Βεστφαλίας ἀρ. 8.—Ἄγαμος.

Ἀδελφός. — Πρίγκηψ Ὄθων-Γουλιέλμος-Λουϊτπόλδος-Ἀδαλβέρτος-Βολδεμὰρ, γ. 27 ἀπρ. 1848, ἀντιστράτηγος, ἱππότης τοῦ τάγματος τοῦ χρυσομάλλου δέρατος.

—

ΣΑΞΩΝΙΑ.

Βασίλειον. — Ἀλβέρτος-Φρειδερῖκος-Αὔγουστος-Ἀντώνιος-Φερδινάνδος-Ἰωσὴφ-Κάρολος-Μάριος-Βαπτιστὴς-Γουλιέλμος-Σαβέριος-Γεώργιος-Φιδέλιος, βασιλεὺς τῆς Σαξωνίας, γ. 23 ἀπρ. 1828, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰωάννην τῇ 29 ὀκτ. 1873· φέρει βαθμὸν στρατάρχου, ἀρχηγὸς τοῦ συντάγματος τῶν δραγόνων τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας ἀρ. 10 κτλ. Ἐνυμφεύθη 18 ἰουν. 1853 τὴν βασίλισσαν Καρολίναν, θυγατέρα τοῦ δανοῦ πρίγκηπος Γουσταύου τοῦ Βάζα, γ. 5 αὐγ. 1833.—Ἄτεκνοι.

—

ΒΥΡΤΕΜΒΕΡΓΗ.

Βασίλειον.—Κάρολος Α' Φρειδερῖκος-Αλέξανδρος, βασιλεὺς τῆς Βυρτεμβέργης, γ. 6 μαρτ. 1823, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Γουλιέλμον Α' τῇ 25 ἰουν. 1864, ἀρχηγὸς τοῦ συντάγματος τῶν ρώσσων δραγόνων (Νίζνι Νοβγορὸδ), τοῦ συντάγματος τῶν αὐστριακῶν οὐσσάρων ἀρ. 6, δύο βυρτεμβεργικῶν συνταγμάτων καὶ τοῦ α' πρωσσικοῦ συντάγματος τοῦ πεζικοῦ τοῦ Ρήνου ἀρ. 25. Ἐνυμφεύθη 13 ἰουλ. 1846 τὴν βασίλισσαν Ὄλγαν Νικολαϊέβναν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας Νικολάου Α', γ. 11 σεπτ. 1822 καὶ φέρουσαν τὸν

τίτλον ἀρχηγοῦ τοῦ 3ου συντάγματος τῶν οὐσσάρων τῆς Ἐλισαβετουπόλεως, τοῦ συντάγματος τῶν ἐπιλέκτων τῆς Βυρτεμβέργης ἀρ. 119 καὶ τοῦ 1ου συντάγματος τῶν βυρτεμβεργείων δραγόνων ἀρ. 25.—Ἄτεκνοι.

—

ΒΑΔΗ.

Μέγα δουκάτον. — Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Λουδοβῖκος, μέγας δοὺξ τῆς Βάδης, γ. 9 σεπτ. 1826, υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Καρόλου-Λεοπόλδου-Φρειδερίκου (ἀπ. τῷ 1852) καὶ τῆς πρ. Σοφίας-Βιλελμίνης (ἀπ. 6 ἰουλ. 1865) τῆς ἐκ Σουηδίας· διεδέξατο ὡς ἀνθηγεμὼν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μεγάλου δουκὸς Λουδοβίκου Β' 24 ἀπρ. 1852 καὶ ἔλαβε τὸν ὁριστικὸν τίτλον μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης 5 σεπτ. 1856. Ἐνυμφεύθη 20 σεπτ. 1856 τὴν μεγάλην δούκισσαν Λουΐζαν-Μαρίαν-Ἐλισάβετ, γ. 3 δεκ. 1838, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου Α'.

Τέκνα.—1. Μέγας δοὺξ Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Αὔγουστος, ἐπίδοξος διάδοχος, γ. 9 ἰουλ. 1857.—2. Σοφία-Μαρία-Βικτωρία, γ. 7 αὐγ. 1862, συνεζεύχθη 20 σεπτ. 1881 τῷ ἐπιδόξῳ διαδόχῳ τῆς Σουηδίας Ὀσκὰρ-Γουσταύῳ-Ἀδόλφῳ (γ. 1858).—3. Λουδοβῖκος-Γουλιέλμος-Κάρολος, γ. 12 ἰουν. 1865.

—

ΕΣΣΗ.

Μ. δουκάτον.—Λουδοβῖκος Δ', μέγας δοὺξ τῆς Ἔσσης καὶ τοῦ Ρήνου (bei Rhein) κτλ., γ. 12 σεπτ. 1837, διεδέξατο 13 ἰουν. 1877 τὸν θεῖόν του μέγαν δοῦκα Λουδοβῖκον Γ', ἀντιστράτηγος τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ καὶ ἀρχηγὸς διαφόρων συνταγμάτων τῆς Ἔσσης, τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Πρωσσίας. Ἐνυμφεύθη 1 ἰουλ. 1862 τὴν μεγάλην δούκισσαν Ἀλίκην-Ματθίλδην-Μαρίαν, θυγατέρα τῆς βασιλίσσης τῆς Μ. Βρεττανίας Βικτωρίας καὶ τοῦ πρίγκηπος Ἀλβέρτου.

Τέκνα.—Πριγκήπισσα Βικτωρία (γ. 1863).—Πρ. Ἐλισάβετ (γ. 1864).—Πρ. Εἰρήνη (1866).—Πρ. Ἐρνέστος Λουδοβῖκος (1868).—Πρ. Ἀλίκη (1872).

Σημ. — Ἐκ τοῦ κλάδου τοῦ οἴκου τούτου Βάτεμβεργ ὁρμᾶται ὁ νῦν ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας, υἱὸς τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου-Λουδοβίκου-Γεωργίου-Φρειδερίκου-Αἰμυλίου (θείου τοῦ μεγ. δουκὸς Λουδο-

βίκου Δ΄) καὶ τῆς Ἰουλίας πριγκηπίσσης τοῦ Βάτεμβεργ (θυγατρὸς τοῦ ἀποθ. Μαυρικίου κόμητος Χάουκ, χρηματίσαντος ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, Βοεβόδα κτλ. τοῦ βασιλείου τῆς Πολωνίας), γ. 5 ἀπρ. 1857 καὶ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς ἐθνοσυνελεύσεως 29 ἀπρ. 1879 ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀλέξανδρος Α΄ μετὰ τοῦ τίτλου Ὑψηλοτάτου (Hoheit).

Τοῦ κλάδου τῆς Ἐκλεκτορικῆς Ἔσσης ἀπόγονος ἡ πριγκήπισσα Λουΐζα (γ. 7 σεπτ. 1817), συνεζεύχθη 26 μαΐου 1842 τῷ πρίγκηπι Χριστιανῷ, νῦν βασιλεῖ τῆς Δανίας Χριστιανῷ Θ΄.

—

ΜΕΚΛΕΜΒΟΥΡΓΟΝ-ΣΧΒΕΡΙΝ.

Μέγα δουκάτον. — Φρειδερῖκος-Φραγκῖσκος Γ΄, μέγας δοὺξ τοῦ Μεκλεμβούργου, πρίγκηψ τοῦ Βάδεν, Σχβέριν καὶ Ράτσβουργ κτλ., γ. 19 μαρτ. 1851, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ μέγαν δοῦκα Φρειδερῖκον-Φραγκῖσκον Β΄ 15 ἀπρ. 1883, στρατηγὸς τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ καὶ ἀρχηγὸς διαφόρων συνταγμάτων (ρωσσικοῦ, ἀνοβερικοῦ, μεκλεμβουργικοῦ καὶ πρωσσικοῦ), ἐνυμφεύθη 24 ἰαν. 1879 τὴν μεγάλην δούκισσαν Ἀναστασίαν, γ. 28 ἰουλ. 1860, θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς Μιχαὴλ Νικολαΐεβιτς.

Τέκνα. — 1. Δούκισσα Ἀλεξανδρίνη (γ. 1879). — 2. Φρειδερῖκος-Φραγκῖσκος (1882) ὁ καὶ διάδοχος.

Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί. — α΄) ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τοῦ πατρός του: Δοὺξ Παῦλος-Φρειδερῖκος (γ. 1852). — Μαρία (1854), σύζυγος τοῦ μεγάλου δουκὸς Βλαδιμήρου τῆς Ρωσσίας. — Ἰωάννης-Ἀλβέρτος (1857). — β΄) ἐκ τοῦ τρίτου γάμου: Ἐλισάβετ (1869). — Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος (1871). — Ἀδόλφος-Φρειδερῖκος (1873). — Ἐρρῖκος (1876).

—

ΜΕΚΛΕΜΒΟΥΡΓΟΝ-ΣΤΡΕΛΙΤΣ.

Μέγα δουκάτον. — Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Κάρολος-Γεώργιος-Ἐρνέστος-Ἀδόλφος-Γουσταῦος, μέγας δοὺξ τοῦ Μεκλεμβούργου, πρίγκηψ τοῦ Βένδεν, Σχβέριν καὶ Ράτσβουργ κτλ., γ. 17 ὀκτ. 1819 διεδέξατο τὸν πατέρα του μέγαν δοῦκα Γεώργιον 6 σεπτ. 1860, στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ, ἀρχηγὸς τοῦ 2ου συντάγματος τῶν πρώσσων λογχοφόρων τῆς Πομερανίας ἀρ. 9, κτήτωρ

τοῦ συντάγματος τοῦ σύγγρικοῦ πεζικοῦ ἀρ. 31, διδάκτωρ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης, ἐνυμφεύθη 28 ἰουν. 1843 τὴν μεγάλην δούκισσαν Αὐγοῦσταν, πριγκήπισσαν τῆς Μ. Βρεττανίας, Ἰρλανδίας καὶ Ἀνοβέρου, γ. 19 ἰουλ. 1822, θυγατέρα τοῦ ἀποθανόντος Ἀδόλφου δουκὸς Κανταβριγίας. — Υἱὸς αὐτῶν: Μέγας δοὺξ διάδοχος Ἀδόλφος-Φρειδερῖκος, γ. 22 ἰουλ. 1848, ταγματάρχης τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ. Ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν Ἐλισάβετ τὴν ἐξ Ἀγχάλτης.

—

ΣΑΞ-ΑΛΤΕΜΒΟΥΡΓ.

Δουκάτον. — Ἐρνέστος-Φρειδερῖκος-Παῦλος-Γεώργιος-Νικόλαος, Δοὺξ τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβοὺργ κτλ., γ. 16 σεπτ. 1826, διεδέξατο τὸν πατέρα του δοῦκα Γεώργιον 3 αὐγ. 1853, στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ. Ἐνυμφεύθη 28 ἀπρ. 1853 τὴν δούκισσαν Ἀγνὴν, θυγατέρα τοῦ ἀποθ. δουκὸς τῆς Ἀγχάλτης Λεοπόλδου. — Θυγάτηρ αὐτῶν πριγκήπισσα Μαρία, γ. 2 αὐγ. 1854, συζευχθεῖσα 19 ἀπρ. 1873 τῷ πρ. Φρειδερίκῳ-Νικολάῳ-Ἀλβέρτῳ τῆς Πρωσσίας, ταγῦν δουκὶ τοῦ Βροῦνσβικ.

—

ΣΑΞ-ΒΕΙΜΑΡ-ΕΙΣΕΝΑΧ.

Μέγα δουκάτον. — Κάρολος-Ἀλέξανδρος-Αὔγουστος-Ἰωάννης, μέγας δοὺξ, λανδγράβος τῆς Θυρίγγης, μαργράβος τοῦ Μάϊσεν, κόμης τῆς Ἐννεβέργης, ἄρχων τοῦ Βλανκενχάϋν, κτλ., γ. 24 ἰουν. 1818, διεδέξατο 8 ἰουλ. 1853 τὸν πατέρα αὐτοῦ μέγαν δοῦκα Κάρολον-Φρειδερῖκον, στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Σαξωνίᾳ, πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Ἰένης ἀπὸ τῆς 26 αὐγ. 1853. Ἐνυμφεύθη 8 ὀκτ. 1842 τὴν μεγάλην δούκισσαν Βιλελμίνην-Μαρίαν-Σοφίαν-Λουΐζαν, γ. 8 ἀπρ. 1824, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας Γουλιέλμου Β΄ (ἀπ. 1849) καὶ τῆς Ἄννης Παυλόβνης (ἀπ. 1865) θυγατρὸς Παύλου Α΄ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας.

Τέκνα. — 1. Μέγας δοὺξ διάδοχος Κάρολος-Αὔγουστος, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, γ. 31 ἰουλ. 1844, ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν Παυλίναν (γ. 1852).

2. Πρ. Μαρία, γ. 20 ἰαν. 1849, σύζυγος Ἐρρίκου Ζ΄ τοῦ Ρόϋς, ὑπασπιστοῦ τοῦ αὐτοκρ. Γουλιέλμου καὶ πρέσβεως ἐν Βιέννῃ.

3. Πρ. Ἐλισάβετ, γ. 28 φεβρ. 1854.

Ἀδελφή. — Μαρία-Λουΐζα-Αὐγοῦστα-Αἰκατερίνη, δούκισσα τῆς Σαξωνίας, γ. 30 σεπτ. 1811, συνεζεύχθη 11 ἰουν. 1829 τῷ τότε πρίγκηπι καὶ νῦν αὐτοκράτορι τῆς Γερμανίας Γουλιέλμῳ Α'.

—

ΣΑΞ-ΚΟΒΟΥΡΓ-ΓΟΘΑ.

Δουκάτον. — Ἐρνέστος Β' Αὔγουστος-Κάρολος-Ἰωάννης-Λεοπόλδος-Ἀλέξανδρος-Ἐδουάρδος, δοὺξ Σὰξ-Κοβοὺργ-Γόθα, Ζσύλιερς, Κλέβης καὶ Βέργης, Ἐγγέρνης καὶ Βεστφαλίας, λανδγράβος Θυρίγγης, μαργράβος Μάϊσεν, κόμης ἡγεμονικὸς Ἐννεβέργης, κόμης Μάρχης καὶ Ραβενσβέργης, ἄρχων Ραβενστάϊν καὶ Τόννας, γ. 21 ἰουν. 1818, διαδεξάμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἐρνέστον Α' 29 ἰαν. 1844, στρατηγὸς τοῦ πρωσσικοῦ ἱππικοῦ καὶ ἀντιστράτηγος τοῦ σαξωνικοῦ, ἀρχηγὸς τοῦ συντάγματος τῶν πρώσσων θωρακοφόρων τοῦ Μαγδεβούργου ἀρ. 7, ἐνυμφεύθη 3 μαΐου 1842 τὴν μεγάλην δούκισσαν Ἀλεξανδρίνην, γ. 6 δεκ. 1820, θυγατέρα τοῦ ἀπ. μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης Λεοπόλδου.

Ἐξάδελφος.— Πρίγκηψ Φερδινάνδος (γ. 1816), ἐνυμφεύθη 9 ἀπρ. 1836 τὴν Μαρίαν Β' βασίλισσαν τῆς Πορτογαλίας, ἀπ. 15 νοεμ. 1853.

Ἡ ἐπιζῶσα θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου-Φιλίππου πριγκήπισσα Κλημεντίνη ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, πρίγκηπος Αὐγούστου (ἀπ. 26 ἰουλ. 1881).

—

ΣΑΞ-ΜΕΙΝΙΓΚΕΝ-ΧΙΛΔΒΟΥΡΓΑΟΥΣΕΝ.

Δουκάτον.—Γεώργιος Β', δοὺξ τοῦ Σὰξ-Μείνιγκεν κτλ., γ. 2 ἀπρ. 1826. Διεδέξατο 20 σεπτ. 1866 τὸν πατέρα αὐτοῦ δοῦκα Βερνάρδον, παραιτηθέντα· φέρει βαθμὸν πρώσσου στρατηγοῦ, ἀρχηγὸς τοῦ 2ου συντάγματος τοῦ πρωσσικοῦ πεζικοῦ τῆς Θυρίγγης ἀρ. 32. Ἐνυμφεύθη τὸ πρῶτον 18 μαΐου 1850 τὴν πρ. Καρλότταν (γ. 1831), θυγατέρα τοῦ πρίγκηπος Ἀλβέρτου τῆς Πρωσσίας, ἀπ. 30 μαρτ. 1855· τὸ δεύτερον 23 ὀκτ. 1858 τὴν δούκισσαν Θεοδώραν (γ. 1839), θυγατέρα τοῦ πρ. Χοενλόε Λαγγεμβούργου Ἐρνέστου, ἀπ. 10 φεβρ. 1872, καὶ τὸ τρίτον μοργανατικῶς 18 μαρτ. 1873 τὴν βαρωνίδα τοῦ Ἐλδβούργου Ἑλένην.

Τέκνα.—α') Ἐκ τοῦ πρώτου γάμου: 1. Πρίγκηψ διάδοχος Βερνάρδος (γ. 1851)· ἐνυμφεύθη 18 φεβρ. 1878 τὴν πρ. Καρλότταν τῆς Πρωσσίας, θυγατέρα τοῦ νῦν διαδόχου τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. —2. Πρ. Μαρία (γ. 1853).— β') Ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου: 3. Πρ. Ἐρνέστος (γ. 1859).—4. Πρ. Φρειδερῖκος (1861).

—

ΣΧΑΟΥΜΒΟΥΡΓ-ΛΙΠΠΕ.

Πριγκηπάτον. — Πρίγκηψ Ἀδόλφος-Γεώργιος, γ. 1 αὐγ. 1817, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρίγκηπα Γεώργιον 21 νοεμ. 1860, στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ. Ἐνυμφεύθη 25 ὀκτ. 1844 τὴν πρ. Ἑρμίνην (γ. 1827), θυγατέρα τοῦ ἀπ. πρίγκηπος τοῦ Βαλδὲκ Γεωργίου.

Τέκνα.—1. Πρ. Ἑρμίνη (γ. 1845).—2. Πρ. διάδοχος Γεώργιος (1846).—3. Πρ. Ἑρμάνος (1848).—4. Πρ. Ἴδα (1852), σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ρόϋς Ἑρρίκου. — 5. Πρ. Ὄθων (1854). — 6. Πρ. Ἀδόλφος (1859).

—

ΣΧΒΑΡΤΖΒΟΥΡΓ-ΣΩΝΔΕΡΧΑΟΥΖΕΝ.

Πριγκηπάτον. — Πρίγκηψ Κάρολος-Γονθιέρος, γ. 7 αὐγ. 1830, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρίγκηπα Γονθιέρον (ἀρχηγέτην τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου Σχβαρτζβοὺργ) παραιτηθέντα 17 ἰουλ. 1880. Ἐνυμφεύθη 12 ἰουν. 1869 τὴν πριγκήπισσαν Μαρίαν, δούκισσαν τῆς Σαξωνίας (γ. 1845), θυγατέρα τοῦ ἀπ. πρίγκηπος τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου Ἐδουάρδου.

Ὁ ἐπιζῶν πατὴρ αὐτοῦ πρ. Γονθιέρος-Φρειδερῖκος-Κάρολος, γ. 24 σεπτ. 1801, διεδέξατο καὶ οὗτος τὸν πατέρα αὐτοῦ πρίγκηπα Γονθιέρον, παραιτηθέντα προφορικῶς μὲν 19 αὐγ. 1835, γραπτῶς δὲ 3 σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

—

ΣΧΒΑΡΤΖΒΟΥΡΓ-ΡΟΥΔΟΛΣΤΑΔΤ.

Πριγκηπάτον.—Πρίγκηψ Γεώργιος-Ἀλβέρτος, γ. 23 νοεμ. 1838, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρ. Ἀλβέρτον 25 νοεμ. 1869, ἀντιστράτηγος τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ.

—

ΡΟΥΣ (Ρόυς).

Πριγκηπάτον (πρεσβύτερος κλάδος).—Πρίγκηψ Ἑρρῖκος ΚΒ′, κόμης καὶ ἄρχων τοῦ Πλάουεν, ἄρχων τοῦ Γραΐτς, Κρανισφέλδ, Γέρας, Σχλαΐτς καὶ Λόβενσταϊν, γ. 28 μαρτ. 1846, διεδέξατο 8 νοεμ. 1859 τὸν ἀπ. πατέρα αὐτοῦ Ἑρρῖκον Κ′, ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, κυβερνᾷ δὲ αὐτοπροσώπως ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος αὐτοῦ (28 μαρτ. 1867)· στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ. Ἐνυμφεύθη 8 ὀκτ. 1872 τὴν πριγκήπισσαν Ἴδαν, θυγατέρα τοῦ πρ. Ἀδόλφου τοῦ Σχάουμβουργ-Λίππε (γ. 1852).

Τέκνα. — 1. Πρίγκηψ διάδοχος Ἑρρῖκος ΚΔ′ (γ. 1878). — 2. Πρ. Ἔμμα (1884).—3. Πρ. Μαρία (1882).

—

ΡΟΥΣ.

Πριγκηπάτον (νεώτερος κλάδος). — Πρίγκηψ Ἑρρῖκος ΙΔ′, κόμης καὶ ἄρχων τοῦ Πλάουεν κτλ. (ὡς ἀνωτέρω), γ. 28 μαΐου 1832, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρίγκηπα Ἑρρῖκον ΞΖ′ ἀπ. 11 ἰουλ. 1867, στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν εὐζώνων τοῦ Μαγδεβούργου ἀρ. 4. Ἐνυμφεύθη 6 φεβρ. 1858 τὴν πρ. Ἀγνὴν, δούκισσαν τῆς Βυρτεμβέργης, θυγατέρα τοῦ δουκὸς Εὐγενίου τῆς Βυρτεμβέργης.

Τέκνα.—1. Πρίγκηψ διάδοχος Ἑρρῖκος ΚΖ′ (γ. 1858).—2. Πρ. Ἐλισάβετ (1859).

—

ΑΓΧΑΛΤΗ.

Δουκάτον.—Λεοπόλδος-Φραγκῖσκος-Νικόλαος, δοὺξ τῆς Ἀγχάλτης, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, Ἐγγέρνης καὶ Βεστφαλίας, κόμης τῆς Ἀσκανίας, ἄρχων τοῦ Βερνβούργου κτλ., γ. 29 ἀπρ. 1831, υἱὸς τοῦ δουκὸς Λεοπόλδου-Φρειδερίκου (ἀπ. 22 μαΐου 1871) καὶ τῆς δουκίσσης Φρειδερίκης, τῆς ἐκ Πρωσσίας (ἀπ. 1 ἰαν. 1850)· διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ 22 μαΐου 1871 ὡς δοὺξ τοῦ δουκάτου τῆς Ἀγχάλτης περιλαμβάνοντος τὰς ἡνωμένας χώρας τῆς Ἀγχάλτης-Δεσὼ, Ἀγχάλτης-Κοτθεν καὶ Ἀγχάλτης-Βερνβούργ· στρατηγὸς τοῦ πρωσσικοῦ πεζικοῦ. Ἐνυμφεύθη 22 ἀπρ. 1854 τὴν δούκισσαν Ἀντωνιέτταν-Καρλόττην-Μαρίαν-Ἰωσηφίναν-Καρολίναν-Φρίδαν, γ. 17 ἀπρ. 1838,

θυγατέρα τοῦ δουκὸς τῆς Σαξωνίας Ἐδουάρδου, πρίγκηπος τοῦ Σάξ-Ἀλτεμβούργ.

Τέκνα.—Λεοπόλδος (γ. 1855). — Φρειδερῖκος (1856).—Ἐλισάβετ (1857), σύζυγος τοῦ διαδόχου τοῦ Μεκλεμβούργου-Στρέλιτς.—Ἐδουάρδος (1861).—Ἀλβέρτος (1864).—Ἀλεξάνδρα (1868).

—

ΒΑΛΔΕΚ-ΠΙΡΜΟΝ.

Πριγκηπάτον. — Γεώργιος-Βίκτωρ, πρίγκηψ τοῦ Βαλδὲκ-Πιρμὸν, κόμης τοῦ Ράππολσταϊν, ἄρχων τοῦ Χοενὲκ καὶ Γερολδσὲκ κτλ., γ. 14 ἰαν. 1831, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρίγκ. Γεώργιον-Φρειδερῖκον-Ἑρρῖκον 15 μαΐου 1845 διατελῶν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του πρίγκ. Ἔμμας μέχρι τῆς 14 ἰαν. 1852, ὅτε διὰ προκηρύξεως παρέτεινε τὴν ἀνθηγεμονίαν τῆς μητρός του μέχρι τῆς 17 αὐγ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους· φέρει τὸν τίτλον στρατηγοῦ τσῦ πρωσσικοῦ πεζικοῦ καὶ ἀρχηγοῦ τοῦ 3ου πεζικοῦ συντάγματος τῆς Ἔσσης ἀρ. 83. Ἐνυμφεύθη 26 σεπτ. 1853 τὴν πρ. Ἑλένην-Βιλελμίνην-Ἐρριέτταν-Παυλίναν-Μαριάνναν (γ. 1831), θυγατέρα τοῦ ἀπ. δουκὸς τοῦ Νασάου Γουλιέλμου.

Τέκνα.—Πρ. Παυλίνα (γ. 1855), σύζυγος τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου Ἀλεξίου τοῦ Βενθάϊμ.—Πρ. Ἔμμα (1858), σύζυγος τσῦ βασιλέως Γουλιέλμου τῶν Κάτω Χωρῶν.—Πρ. Ἑλένη (1861), χήρα τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου δουκὸς Ἄλβανυ. (Ἴδε Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ.)—Πρ. Φρειδερῖκος (1865).—Πρ. Ἐλισάβετ (1873).

—

ΒΡΟΥΝΣΒΙΚ.

Δουκάτον. — Μηνὶ ὀκτωβρίῳ τοῦ 1884 θανόντος τοῦ δουκὸς τοῦ Βρουνσβικ καὶ Λουνεβούργου, Αὐγούστου-Λουδοβίκου-Γουλιέλμου-Μαξιμιλιανοῦ-Φρειδερίκου (γ. 25 ἀπρ. 1806. Ἴδε «Ἡμερολόγιον Ἀνατολῆς» τοῦ 1885, σελ. 45), καὶ μὴ ἔχοντος ἄμεσον διάδοχον, ἐγεννήθη σπουδαῖον ζήτημα περὶ διαδοχῆς, ἀντιποιουμένου μὲν ταύτης τοῦ δουκὸς τῆς Κουμβερλάνδης (ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τοῦ Ἀνοβέρου, νεωτέρου κλάδου τοῦ Βρουνσβικ-Λουνεβούργου. Ἴδε ΑΝΟΒΕΡΟΝ), ἀλλ' ἀποκρουσμένου ὑπὸ τῆς πρωσσικῆς κυβερνήσεως. Τῆς γνώμης δὲ ταύτης κρατησάσης καὶ ἐν τῇ Διαίτῃ τοῦ Βρουνσβικ, ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτῆς τῇ 21 ὀκτ. 1885 δοὺξ ὁ

Πρ. Φρειδερῖκος-Γουλιέλμος-Νικόλαος-Ἀλβέρτος, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πρ. Φρειδερίκου-Ἀλβέρτου (ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου Α΄) τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς πρ. Βιλελμίνης-Φρειδερίνης-Λουΐζης-Καρλόττης-Μαριάννης τῶν Κάτω Χωρῶν, γενν. 8 μαΐου 1837. (Ἴδε ΠΡΩΣΣΙΑ.)

—

ΑΙΠΠΕ-ΔΕΤΜΟΛΔ.

Πριγκηπάτον. — Γονθιέρος-Φρειδερῖκος-Βολδεμὰρ, πρίγκηψ τοῦ Λίππε, γ. 18 ἀπρ. 1824. υἱὸς τοῦ πρ. Λεοπόλδου, ἀντιστράτηγος τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, διεδέξατο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρίγκηπα Λεοπόλδον 8 δεκεμ. 1875. Ἐνυμφεύθη 9 νοεμ. 1858 τὴν πρ. Σοφίαν, γ. 7 αὐγ. 1834, θυγατέρα τοῦ ἀπ. Γουλιέλμου μαργράβου τῆς Βάδης.

—

ΟΛΔΕΜΒΟΥΡΓΟΝ.

Μέγα δουκάτον.—Νικόλαος-Φρειδερῖκος-Πέτρος, μέγας δοὺξ τοῦ Ὀλδεμβούργου, γ. 8 ἰουλ. 1827, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ μέγαν δοῦκα Αὔγουστον 27 φεβρ. 1853, στρατηγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ πρωσσικῷ στρατῷ. Ἐνυμφεύθη 10 φεβρ. 1852 τὴν μεγ. δούκισσαν Ἐλισάβετ-Παυλίναν-Ἀλεξανδρίναν, γ. 26 μαρτ. 1826, θυγατέρα τοῦ ἀπ. Ἰωσὴφ, δουκὸς τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου.

Τέκνα. — 1. Φρειδερῖκος-Αὔγουστος, διάδοχος, γ. τῷ 1852, ἐνυμφεύθη τὴν μεγάλην δούκισσαν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τοῦ πρ. Φρειδερίκου-Καρόλου τῆς Πρωσσίας.—2. Γεώργιος-Λουδοβῖκος (γ. 1855).

—

ΑΜΒΟΥΡΓΟΝ.

(Ἐλευθέρα πόλις.)

Πρόεδροι τῆς Γερουσίας: Οὐέβερ καὶ Πέτερσεν.

—

ΒΡΕΜΗ.

(Ἐλευθέρα πόλις.)

Πρόεδροι τῆς Γερουσίας: Γιλδεμάϊστερ καὶ Βούφ.

—

ΛΥΒΕΚΗ.

(Ἐλευθέρα πόλις.)

Πρόεδρος τῆς Γερουσίας: Κούλενκαμπ.

——

ΔΑΝΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 50.)

Χριστιανὸς Θ΄, βασιλεὺς τῆς Δανίας, τῶν Βανδάλων καὶ Γότθων, δοὺξ τοῦ Σλέσβιγ, Ὁλστεΐν, Στόρμαν, τῶν Διθμάρσων, τοῦ Λαουεμβούργου καὶ Ὀλδεμβούργου, γ. 8 ἀπρ. 1818, υἱὸς τοῦ Φρειδερίκου-Γουλιέλμου-Παύλου-Λεοπόλδου, δουκὸς τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστεΐν-Σονδερβούργου-Γλυκσβούργου (ἀπ. 17 φεβρ. 1831) καὶ τῆς Λουΐζης-Καρολίνης, πριγκηπίσσης τῆς Ἔσσης· ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῇ 15 νοεμ. 1863, δυνάμει τῆς ἐν Λονδίνῳ συνθήκης τῆς 8 μαΐου 1852 καὶ τοῦ περὶ διαδοχῆς δανικοῦ νόμου τῆς 31 ἰουλ. 1853, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Ζ΄ Καρόλου-Χριστιανοῦ (γ. 6 ὀκτ. 1808)· στρατηγὸς τοῦ σουηδικοῦ στρατοῦ, συνταγματάρχης τῶν ῥώσσων δραγόνων Σεβέρσκης ἀρ. 17. Ἐνυμφεύθη 26 μαΐου 1842 τὴν

Βασίλισσαν Λουΐζαν-Βιλελμίνην-Φρειδερῖκαν-Καρολίναν-Αὐγοῦσταν-Ἰουλίαν, πριγκήπισσαν τῆς Ἔσσης-Κάσελ, γ. 7 σεπτ. 1817.

Τέκνα. — 1. Πρ. Χριστιανὸς-Φρειδερῖκος-Κάρολος, γ. 3 ἰουν. 1843, νυμφευθεὶς τῇ 28 ἰουλ. 1869 τὴν πρ. Λουΐζαν (γ. 1851), θυγατέρα τοῦ ἀπ. Καρόλου ΙΕ΄, βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, ἐξ ἧς ἐγέννησεν 6 τέκνα.

2. Πρ. Ἀλεξάνδρα, γ. 1 δεκ. 1844, συνεζεύχθη 10 μαρτ. 1863 τῷ Ἀλβέρτῳ-Ἐδουάρδῳ, πρίγκηπι τῆς Οὐαλλίας καὶ διαδόχῳ τοῦ ἀγγλικοῦ θρόνου.

3. Πρ. Χριστιανὸς-Γουλιέλμος-Φερδινάνδος-Ἀδόλφος-Γεώργιος, γ. 24 δεκ. 1845, ναύαρχος τοῦ δανικοῦ στόλου· νῦν βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος. (Ἴδε ΕΛΛΑΣ.)

4. Πρ. Δάγμαρ, γ. 26 νοεμ. 1847, νῦν αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας. (Ἴδε ΡΩΣΣΙΑ.)

5. Πρ. Θύρα, γ. 29 σεπτ. 1853, συνεζεύχθη 21 δεκ. 1878 τῷ Ἐρνέστῳ-Αὐγούστῳ, δουκὶ τῆς Κουμβερλάνδης, γ. 21 σεπτ. 1845. (Ἴδε Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ.)

6. Πρ. Βλαδίμηρος, γ. 27 ὀκτ. 1858, πρῶτος ὑποπλοίαρχος τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ, συζευχθεὶς 20 ὀκτ. 1885 τῇ πριγκ. Μαρίᾳ (γ. 13 ἰαν. 1865), θυγατρὶ τοῦ πρ. Ροβέρτου-Φιλίππου, δουκὸς τῆς Σμάρτρης.

Ἐξαδέλφη.—Πρ. Βιλελμίνη, γ. 18 ἰαν. 1808, συνεζεύχθη 1 νοεμ. 1828 τῷ βασιλεῖ Φρειδερίκῳ Ζ΄, τότε πρίγκηπι τῆς Δανίας, οὗ

διαζευχθεῖσα τῇ 6 σεπτ. 1837, συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον τῇ 19 μαΐου 1838 μετὰ τοῦ Καρόλου, δουκὸς τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστεΐν, ἀπ. 24 ὀκτ. 1878.

Τοῦ οἴκου Δανίας-Ὁλστεΐν γόνοι: ὁ πρ. Χριστιανὸς, γ. 22 ἰαν. 1831, ἐνυμφεύθη τῇ 5 ἰουλ. 1866 τὴν πρ. Ἑλένην, θυγατέρα τῆς βασιλίσσης τῆς Μ. Βρετανίας, γεν. τῇ 25 μαΐου 1846· καὶ ἡ πρ. Καρολίνα, γ. 5 αὐγ. 1833, συνεζεύχθη 18 ἰουν. 1853 τῷ τότε πρίγκηπι, εἶτα δὲ βασιλεῖ τῆς Σαξωνίας Ἀλβέρτῳ.

[Σημ. — Ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας προεδρεύει τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, οὗ μέλη εἰσὶν ὁ πρίγκηψ διάδοχος καὶ οἱ ὑπουργοί.]

ΕΛΒΕΤΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 51—52.)

ΙΣΠΑΝΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 52—53.)

Ἀντιβασίλισσα Μαρία-Χριστίνα-Ροθητὴ-Ἑρριέττα-Εὐτυχία-Ρενιέρη, γ. 21 ἰουλ. 1858, θυγάτηρ τοῦ ἀπ. ἀρχιδουκὸς Καρόλου-Φερδινάνδου τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς ἀρχιδουκίσσης Ἐλισάβετ, ὁρκισθεῖσα ἐνώπιον τῶν Βουλῶν τῇ 30 δεκ. 1885. Χήρα τοῦ

Ἀλφόνσου ΙΒ΄, γ. 28 νοεμ. 1857, ἀναγορευθέντος βασιλέως 30 δεκ. 1874. Οὗτος ἐνυμφεύθη τὸ πρῶτον τῇ 23 ἰαν. 1878 τὴν Μαρίαν-Μερσεδὴν, θυγατέρα τοῦ δουκὸς Μομπανσιὲ (γ. 24 ἰουν. 1860 καὶ ἀποθ. 26 ἰουν. 1878)· καὶ δεύτερον τῇ 29 νοεμβ. 1879 τὴν ἤδη ἀντιβασίλισσαν· ἀπέθανε δὲ τῇ 25 νοεμ. 1885.

Θυγατέρες.—1. Πριγκήπισσα τῶν Ἀστουριῶν Μαρία-Μερσεδὴ, γ. 12 σεπτ. 1880.—2. Πρ. Ἐλισάβετ, γ. 13 νοεμ. 1882.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλφόνσου ΙΒ΄ Ἰσαβέλλα Β΄ Λουΐζα, γ. 10 ὀκτωβ. 1830, διεδέξατο ὑπὸ κηδεμονίαν τῇ 29 σεπτ. 1833 τὸν πατέρα αὐτῆς βασιλέα Φερδινάνδον Ζ΄ (γ. 1784) δυνάμει τάξεως διαδοχῆς, κυρωθείσης διὰ θεσπίσματος τῇ 29 μαρ. 1830· ἀνηγορεύθη βασίλισσα ἐν Μαδρίτῃ τῇ 2 ὀκτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, κηρυχθεῖσα ἐνῆλιξ ὑπὸ τῶν βουλῶν τῇ 8 νοεμ. 1843, τῇ δὲ 30 σεπτ. 1868, ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως, ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν, κηρυχθεῖσα αὐθήμερον ἔκπτωτος τοῦ θρόνου ὑπὸ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως· διαμαρτυρηθεῖσα τότε κατὰ τῆς

νέας τάξεως τῶν πραγμάτων, παρῃτήσατο τῇ 25 ἰουν. 1870 τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου δικαιώματα αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Ἀλφόνσου, πρίγκηπος τῶν Ἀστουριῶν (ἴδε ἀνωτέρω). Ἐνυμφεύθη τῇ 10 ὀκτ. 1846 τὸν ἐξάδελφον αὐτῆς Φραγκίσκον, ἰνφάντην τῆς Ἱσπανίας (γ. 13 μαΐου 1822), πρωτότοκον υἱὸν τοῦ ἀπ. ἰνφάντου Φραγκίσκου-Παύλου, λαβόντα κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων τὸν τιμητικὸν τίτλον «Βασιλέως» καὶ «Μεγαλειοτάτου».

[Σημ. —Ἀκριβῶς ὁπότε ἐτυποῦτο τὸ μέρος τοῦτο τοῦ «Ἡμερολογίου» ἀποθανόντος αἴφνης μετὰ βραχεῖαν νόσον τοῦ βασιλέως Ἀλφόνσου ΙΒ΄ ἀνηγορεύθη ἀντιβασίλισσα ἡ χήρα αὐτοῦ Μαρία-Χριστίνα συμφώνως τῷ ἄρθρ. 67 τοῦ συντάγματος τοῦ 1876 ἄνευ κεκηρυγμένου διαδόχου, ἅτε τῆς βασιλίσσης ἐγκυμονούσης καὶ ἐπὶ τῇ πιθανότητι γεννήσεως ἄρρενος βασιλόπαιδος.]

ΙΤΑΛΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερολ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 54.)

Οὐμβέρτος Α΄ Ρενιέρος-Κάρολος-Ἐμμανουὴλ-Ἰωάννης-Μάριος-Φερδινάνδος-Εὐγένιος, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, γ. 14 μαρ. 1844, υἱὸς τοῦ βασιλέως Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ Β΄ (γ. 14 μαρτ. 1820 καὶ ἀπ. 9 ἰαν. 1878) καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀδελαΐδος (γ. 3 ἰουν. 1822 καὶ ἀπ. 20 ἰαν. 1855, θυγατρὸς τοῦ ἀπ. ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ρενιέρου)· διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἅμα τῷ θανάτῳ του· ἀρχηγὸς τοῦ α΄ πρωσσικοῦ συντάγματος τῶν ἐσσίων οὐσσάρων ἀρ. 13. Ἐνυμφεύθη 22 ἀπρ. 1868 τὴν

Βασίλισσαν Μαρίαν-Μαργαρίταν-Θηρεσίαν-Ἰωάνναν, γ. 20 νοεμ. 1851, θυγατέρα τοῦ δουκὸς Φερδινάνδου τῆς Σαβοΐας, ἀπ. 10 φεβρ. 1855, καὶ τῆς ἐπιζώσης τούτου συζύγου πρ. Ἐλισάβετ (γ. 4 φεβρ. 1830), θυγατρὸς τοῦ ἀπ. βασιλέως τῆς Σαξωνίας Ἰωάννου, συνελθούσης εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ μαρκησίου Δε-Ραπάλλο ἐν ἔτει 1856.

Υἱός.— Πρίγκηψ διάδοχος Βίκτωρ-Ἐμμανουὴλ-Φερδινάνδος-Μάριος-Ἰεννάριος, πρίγκηψ τῆς Νεαπόλεως, γ. 11 νοεμ. 1869.

Ἀδελφή.—Πρ. Κλοτίλδη, γ. 2 μαρτ. 1843, σύζυγος τοῦ πρ. Ναπολέοντος ἀπὸ τῆς 30 ἰαν. 1859.

Ἀδελφός.—Πρ. Ἀμεδαῖος, δοὺξ τῆς Ἀόστης, γ. 30 μαΐου 1845, ἀντιστράτηγος· ἐδέξατο τῇ 4 δεκεμ. 1870 τὸ ἱσπανικὸν στέμμα, προ-

σενεχθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἱσπανικοῦ λαοῦ, παραιτησάμενος δὲ αὐτὸ τῇ 11 φεβρ. 1873 ἐπανέκαμψεν εἰς Ἰταλίαν. Ἐνυμφεύθη 30 μαΐου 1867 τὴν πρ. Μαρίαν (γ. 1847 καὶ ἀπ. 8 νοεμ. 1876). Τέκνα 3, ἄρρενα.

Ἡ νεωτέρα ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Οὐμβέρτου, πρ. Μαρία-Πία, γ. 16 ὀκτ. 1847, συνεζεύχθη ἐπιτροπικῶς μὲν 27 σεπτ., αὐτοπροσώπως δὲ 6 ὀκτ. 1862, τῷ Λουδοβίκῳ, βασιλεῖ τῆς Πορτογαλίας.

ΑΙΧΤΕΝΣΤΑΙΝ.

Ἡγεμονία. — Ἰωάννης Β' Μάριος-Φραγκίσκος, γ. 5 αὐγ. 1840, ἡγεμὼν καὶ ἀργηγέτης τοῦ οἴκου Λίχτενσταϊν, δοὺξ Τροπάου καὶ Γάνγερνδορφ, κόμης Ρεϊτβεργ κτλ. κληρονομικὸς σύμβουλος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἱππότης τοῦ τάγματος τοῦ χρυσομάλλου δέρατος, ἐπίτιμος ταξίαρχος τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ πρ. Ἀλοΐσιον-Ἰωσὴφ τῇ 12 νοεμ. 1858.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ,

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 55.)

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ καὶ ΙΡΛΑΝΔΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 55.)

Βικτωρία Ἀλεξανδρίνη, βασίλισσα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ, Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ ἀποικιῶν καὶ ἐξαρτήσεων αὐτῆς, Αὐτοκράτειρα τῆς Ἰνδικῆς, προστᾶτις τῆς πίστεως, γ. 24 μαΐου 1819, θυγάτηρ τοῦ πρ. Ἐδουάρδου, δουκὸς τοῦ Κέντ, τεταρτοτόκου υἱοῦ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ', καὶ τῆς πρ. Μαρίας-Λουΐζης-Βικτωρίας, θυγατρὸς τοῦ δουκὸς Φραγκίσκου τοῦ Σὰξ-Σάαλφελδ-Κοβούργ, καὶ χήρας τοῦ Ἔμιχ, πρίγκηπος τοῦ Λαϊνίγγεν· διεδέξατο τὸν θεῖον αὐτῆς βασιλέα Γουλιέλμον Δ' 20 ἰουν. 1837, ἐστέφθη 28 ἰουν. 1838, καὶ συνεζεύχθη 10 φεβρ. 1840 τῷ πρίγκηπι Φραγκίσκῳ-Ἀλβέρτῳ-Αὐγούστῳ-Καρόλῳ-Ἐμμανουὴλ, δουκὶ τῆς Σαξωνίας, πρίγκηπι τοῦ Σὰξ-Κοβούργ-Γόθα (γ. 26 αὐγ. 1819, πολιτογραφηθέντι 24 ἰαν. 1840, συμβασιλεύσαντι δὲ τυπικῶς ἀπὸ τῆς 25 ἰουν. 1857, κτλ.). Ἐχήρευσε τῇ 14 δεκ. 1861.

Τ έ κ ν α. — 1. Πριγκ. Βικτωρία-Ἀδελαΐς-Μαρία-Λουΐζα, δούκισσα

τῆς Σαξωνίας, γ. 21 νοεμ. 1840· συνεζεύχθη 21 ἰαν. 1858 τῷ τότε πρίγκηπι τῆς Πρωσσίας, νῦν δὲ αὐτοκρατορικῷ πρίγκηπι καὶ διαδόχῳ τοῦ γερμανικοῦ θρόνου Φρειδερίκῳ-Γουλιέλμῳ.

2. Πρ. Ἀλβέρτος-Ἐδουάρδος. γ. 9 νοεμ. 1841, πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας καὶ δοὺξ τῆς Κορνουαλλίας, δοὺξ τοῦ Ροδεσαίη, κόμης τοῦ Τσέστερ, κόμης τοῦ Κάρρικ καὶ Δουβλίνου, βαρῶνος τοῦ Ρενφρέβης, λόρδος τῶν νήσων, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, ἔφορος τῆς Σκωτίας, στρατάρχης τοῦ βρετανικοῦ καὶ τοῦ πρωσσικοῦ στρατοῦ, ἐπίτιμος συνταγματάρχης τοῦ ἱππικοῦ τῆς φρουρᾶς, τοῦ ι' συντάγματος τῶν οὐσσάρων, τοῦ στ' συντάγματος τοῦ ἱππικοῦ τῆς Βεγγάλης, καὶ πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ πρωσσικοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων τῆς Πομερανίας ἀρ. 5· ἐνυμφεύθη 10 μαρτ. 1863 τὴν πρ. Ἀλεξάνδραν (γ. 1 δεκ. 1844), θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Θ', ἐξ ἧς ἐγέννησε 5 τέκνα: Ἀλβέρτον (γ. 1864)· Γεώργιον (1865)· Λουΐζαν (1867)· Βικτωρίαν (1868)· Ματθίλδην (1869).

3. Πρ. Ἀλφρέδος-Ἐρνέστος-Ἀλβέρτος, δοὺξ τοῦ Ἐδιμβούργου, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, κόμης τοῦ Οὔλστερ καὶ τοῦ Κέντ, γ. 6 αὐγ. 1844, ἀντιναύαρχος, ἐπίτιμος συνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ, ἀρχηγὸς τοῦ β' πληρώματος τοῦ ρωσσικοῦ στόλου τοῦ Εὐξείνου, κτλ., ἐνυμφεύθη 23 ἰαν. 1874 τὴν μεγάλην δούκισσαν Μαρίαν (γ. 17 ὀκτ. 1853), μονογενῆ θυγατέρα τοῦ ἀπ. αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β'. Τέκνα αὐτῶν τέσσαρα.

4. Πρ. Ἑλένη-Αὐγούστα-Βικτωρία, δούκισσα τῆς Σαξωνίας, γ. 25 μαΐου 1846, συζευχθεῖσα 5 ἰουλ. 1866 τῷ πρίγκηπι τοῦ Σλέσβιγ-Ὁλστεΐν Χριστιανῷ.

5. Πρ. Λουΐζα-Καρολίνα-Ἀλβέρτη, δούκισσα τῆς Σαξωνίας, γ. 18 μαρτ. 1848, συζευχθεῖσα 21 μαρτ. 1871 τῷ Ἰω. Δούγλας Σούθερλανδ, μαρκησίῳ τοῦ Λὸρν (γ. 1845), πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ δουκὸς Argyll.

6. Πρ. Ἀρθοῦρος-Γουλιέλμος-Πατρίκιος-Ἀλβέρτος, δοὺξ τοῦ Κονάουτ καὶ Στράθερν, κόμης τοῦ Σοῦσεξ, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, γ. 1 μαΐου 1850, ὑπασπιστὴς τῆς βασιλίσσης, κτλ. Ἐνυμφεύθη 13 μαρτ. 1879 τὴν πρ. Λουΐζαν-Μαργαρίταν (γ. 25 ἰουλ. 1860), θυγατέρα τοῦ πρ. Φρειδερίκου-Καρόλου τῆς Πρωσσίας. Τέκνα αὐτῶν δύο.

7. Πρ. Βεατρίκη-Μαρία-Βικτωρία-Θεοδώρα, δούκισσα τῆς Σαξω-

νίας, γ. 14 ἀπρ. 1857, συζευχθεῖσα 23 ἰουλ. 1885 τῷ πρίγκ. Ἐρρίκῳ Βάτεμβεργ, ἀδελφῷ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας Ἀλεξάνδρου Α', γ. 5 ὀκτ. 1858.

Ὁ ἐκ τῶν υἱῶν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας πρ. Λεοπόλδος-Γεώργιος-Δοῦνκαν-Ἀλβέρτος, δοὺξ τοῦ Ἄλβανυ, κόμης Κλαρεντίας, βαρῶνος Ἀρκλόου, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, γ. 7 ἀπρ. 1853, συνταγματάρχης, νυμφευθεὶς 27 ἀπρ. 1882 τὴν πρ. Ἑλένην-Φρειδερῖκαν-Αὐγοῦσταν (γ. 17 φεβρ. 1861), θυγατέρα τοῦ Γεωργίου-Βίκτωρος, ἡγεμόνος τοῦ Βαλδὲκ, ἐξ ἧς ἐγέννησε καὶ τέκνον τὴν πρ. Ἀλίκην (γ. 1883), ἀπεβίωσεν ἐν Κάνναις τῇ 28 μαρτ. 1884.

Σημ.—Ὁ θεῖος τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας Ἐρνέστος-Αὔγουστος, δοὺξ τῆς Κουμβερλάνδης (γ. 1771, ἀπ. 1851), κατέλαβε τὸν θρόνον τοῦ Ἀνοβέρου διαδεξάμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα Γουλιέλμον Δ' τῇ 20 ἰουν. 1837, γεννήσας δὲ ἐκ τῆς πρ. Φρειδερίκης τῆς ἐκ Μακλεμβούργου υἱὸν τὸν πρ. Γεώργιον, δοῦκα Κουμβερλάνδης καὶ βασιλέα τοῦ Ἀνοβέρου (ἀπ. 1878). Ἴδε κατωτέρω. —Ἑτέρου θείου τῆς βασιλίσσης, τοῦ πρ. Ἀδόλφου, δουκὸς Κανταβριγίας (ἀπ. 1850), ἐπιζῇ ἡ χήρα:

Πρ. Αὐγοῦστα, γ. 1797. Τέκνα αὐτῆς: 1 Πρ. Γεώργιος (γ. 1819), δοὺξ Κανταβριγίας, ἀρχιστράτηγος.—2. Πρ. Αὐγοῦστα (1822), σύζυγος τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου-Στρέλιτς. — 3. Πρ. Μαρία (1833).

—

ΑΝΟΒΕΡΟΝ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 58.)

Ἐρνέστος-Αὔγουστος, γ. 21 σεπτ. 1845, πρίγκηψ Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Ἰρλανδίας, δοὺξ Κουμβερλάνδης, Βροῦνσβικ καὶ Λουνεβούργου, κτλ., διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Γεώργιον Ε' (γ. 1819) τῇ 12 ἰουν. 1878. Ἐνυμφεύθη τῇ 21 δεκ. 1878 τὴν δούκισσαν Θύραν (γ. 1853), θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Θ'.— Τέκνα 3.

Μήτηρ.—Βασίλισσα Μαρία, γ. 14 ἀπρ. 1818, δούκισσα τῆς Σαξωνίας, θυγάτηρ τοῦ ἀπ. δουκὸς τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου Ἰωσὴφ, ὑπανδρευθεῖσα τῷ 1843 καὶ χηρεύσασα τῇ 12 ἰουν. 1878.

———

ΜΟΝΟΙΚΟΝ (Monaco).

[Κρατίδιον παρὰ τὴν γαλλικὴν Νίκαιαν, οὗ ἡ ἄρχουσα δυναστεία Γριμάλδη βασιλεύει ἐν Μονοίκῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 968. Ὁ ἡγεμὼν διαμένει ἓξ μῆνας ἐν Μονοίκῳ καὶ ἓξ ἐν Παρισίοις.]

Κάρολος Γ' Ὀνώριος, ἡγεμὼν τοῦ Μονοίκου, γ. 8 δεκ. 1818, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Φλωρεστᾶνον Α' τῇ 20 ἰουν. 1856. Ἐνυμφεύθη τῇ 28 σεπτ. 1846 τὴν πρίγκ. Ἀντωνιέτταν, τὸ γένος Μερὸδ, ἀπ. 10 φεβρ. 1864.

Υἱός.—Πρίγκηψ διάδοχος Ἀλβέρτος-Ὀνώριος-Κάρολος, γ. 13 νοεμ. 1848, πλοίαρχος τοῦ ἱσπανικοῦ ναυτικοῦ.

———

ΟΛΛΑΝΔΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 58—59.)

Γουλιέλμος Γ' Ἀλέξανδρος-Παῦλος-Φρειδερῖκος-Λουδοβῖκος, βασιλεὺς τῶν Κάτω Χωρῶν, πρίγκηψ Ἀραυσίωνος-Νασάου, μέγας δοὺξ τοῦ Λουξεμβούργου, γ. 19 δεκ. 1817, υἱὸς τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Β' (γ. 6 δεκ. 1792) καὶ τῆς βασιλίσσης Ἄννης-Παυλόβνης (γ. 18 ἰαν. 1795 καὶ ἀπ. 1 μαρτ. 1865), θυγατρὸς τοῦ ἀπ. Παύλου, αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας· διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ 17 μαρτ. 1849· συνταγματάρχης καὶ κτήτωρ τοῦ συντάγματος τοῦ αὐστριακοῦ πεζικοῦ ἀρ. 63, ἀρχηγὸς τοῦ συντάγματος τῶν ῥώσσων ἐπιλέκτων τοῦ Κιέβου καὶ τοῦ ια' συντάγματος τῶν πρώσσων οὐσσάρων. Ἐνυμφεύθη τῇ 18 ἰουν. 1839 τὴν βασίλισσαν Σοφίαν-Φρειδερῖκαν-Ματθίλδην, θυγατέρα τοῦ ἀπ. βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης Γουλιέλμου Α', γ. 17 ἰουν. 1818 καὶ ἀπ. 3 ἰουν. 1877. Συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον τῇ 7 ἰαν. 1879 μετὰ τῆς βασιλίσσης Ἔμμας-Ἀδελαΐδος-Βιλελμίνης-Θηρεσίας, γ. 2 αὐγ. 1858, θυγατρὸς τοῦ πρ. Γεωργίου-Βίκτωρος, ἡγεμόνος τοῦ Βαλδὲκ-Πιρμόν.

Τέκνα.—Ἐκ τοῦ πρώτου γάμου πρίγκηψ Γουλιέλμος-Ἀλέξανδρος-Κάρολος-Ἐρρῖκος-Φρειδερῖκος, πρίγκηψ Ἀραυσίωνος, γ. 25 αὐγ. 1851, διάδοχος, οὗ ὅμως ἀποθανόντος τῇ 21 ἰουν. 1884 ἡ διαδοχὴ μετεβιβάσθη εἰς τὴν ἐκ τοῦ β' γάμου πριγκήπισσαν Βιλελμίνην-Ἑλένην-Παυλίναν-Μαρίαν, γ. 31 αὐγ. 1880.

Ἀδελφή.—Πρ. Σοφία, γ. 8 ἀπρ. 1824, συνεζεύχθη 8 ὀκτ. 1842 τῷ Καρόλῳ-Ἀλεξάνδρῳ, νῦν μεγάλῳ δουκὶ τοῦ Σὰξ-Βεϊμὰρ-Ἔϊσεναχ.

[Σημ. Συγγενὴς τοῦ οἴκου τούτου εἶνε καὶ ὁ πρεσβύτερος κλάδος τοῦ Νασάου. Κατ' ἰούλιον μῆνα τοῦ ἔτους 1866 τὸ δουκάτον τοῦ Νασάου κατελήφθη ὑπὸ τῶν πρωσσικῶν στρατευμάτων καὶ συνηνώθη μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Πρωσσίας διὰ θεσπίσματος τῇ 20 σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Λήγοντος τοῦ σεπτ. τοῦ 1867 συνθήκη συνωμολογήθη μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Πρωσσίας.]

Ἀδόλφος-Γουλιέλμος-Αὔγουστος-Κάρολος-Φρειδερῖκος, δοὺξ τοῦ Νασάου, κόμης παλατῖνος τοῦ Ρήνου, γ. 24 ἰουλ. 1817, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ δοῦκα Γουλιέλμον, ἀπ. τῇ 20 αὐγ. 1839· ἐνυμφεύθη α′ τῇ 31 ἰαν. 1844 τὴν Ἐλισάβετ, θυγατέρα τοῦ ἀπ. Μιχαὴλ, μεγάλου δουκὸς τῆς Ρωσσίας, καὶ ταύτης ἀποθανούσης τῇ 28 ἰαν. 1845 συνῆλθεν εἰς β′ γάμον τῇ 23 ἀπρ. 1851 μετὰ τῆς δουκίσσης Ἀδελαΐδος τῆς ἐξ Ἀγχάλτης, γ. 25 δεκ. 1833.

Τέκνα ἐκ τοῦ β′ γάμου.— Γουλιέλμος, πρίγκηψ διάδοχος (γεν. 1852).—Πρ. Χίλδα (1864).

Ἀδελφὸς καὶ ἀδελφαί: ἐκ τοῦ α′ γάμου τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς Λουΐζης, θυγατρὸς τοῦ ἀπ. δουκὸς τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου Φρειδερίκου: 1 Πρ. Μαρία (γ. 1825), χήρα τοῦ πρ. Ἑρμάννου τοῦ Οὐϊέδου ἀπὸ τοῦ 1864.—Ἐκ τοῦ β′ γάμου τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς Παυλίνης, θυγατρὸς τοῦ πρίγκηπος τῆς Βυρτεμβέργης Παύλου, ἀπ. τῇ 7 ἰουλ. 1856: 2. Πρ. Ἑλένη (γ. 1831), σύζυγος τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος τοῦ Βαλδὲκ-Πυρμὸν Γεωργίου-Βίκτωρος.—3. Πρ. Νικόλαος (1832). —4. Πρ. Σοφία (1836), σύζυγος τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας Ὀσκὰρ Β′.

ΟΥΑΤΙΚΑΝΟΝ.

Λέων ΙΓ′, πρότερον Ἰωακεὶμ-Πέκκης, γεννηθεὶς ἐν Καρπινέτῳ τῇ 2 μαρτ. 1810· ἐξελέγη Πάπας ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Πίου Θ′ (συμβάντι τῇ 7 φεβρ. 1878) τῇ 20 φεβρ. καὶ ἐστέφθη τῇ 3 μαρτ. τοῦ ἔτους 1878.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 60—61).

Λουδοβῖκος-Φίλιππος-Μάριος-Φερδινάνδος-Ἀλκαντάρα-Ἀντώνιος-Μιχαὴλ-Ραφαὴλ-Γαβριὴλ-Γονζάγος-Ξαβιέρος-Φραγκίσκος-δ' Ἀσὶζ-Ἰωάννης-Ἰούλιος-Αὔγουστος-Βολφάνδος-δε-Βραγάντε-Βουρβῶνος, βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας καὶ τῶν Ἀλγαρβίων, τῶν ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τῆς ἀφρικανικῆς θαλάσσης, ἄρχων τῆς Γουϊνέας, κτλ., δοὺξ τῆς Σαξωνίας, γ. 31 ὀκτ. 1838, διεδέξατο τῇ 11 νοεμ. 1861 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πέτρον Ε′ της Ἀλκαντάρας (γ. 1837). Ἐνυμφεύθη τῇ 6 ὀκτ. 1862 τὴν

Βασίλισσαν Μαρίαν-Πίαν, γ. 16 ὀκτ. 1847, θυγατέρα τοῦ ἀπ. Βίκτωρος-Ἐμμανουὴλ Β′, βασιλέως τῆς Ἰταλίας.

Υἱοί. — 1. Πρίγκηψ διάδοχος Κάρολος-Φερδινάνδος κτλ., δοὺξ Βραγαντίας, γ. 28 σεπτ. 1863.—2. Πρ. Ἀλφόνσος-Ἐρρῖκος κτλ., δοὺξ τοῦ Ὀπόρτου, γ. 31 ἰουλ. 1865.

[Σημ.—Ὁ ἄρτι ἀποβιώσας πατὴρ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδος-Αὔγουστος-Φραγκῖσκος-Ἀντώνιος, βασιλεὺς (ἄλλοτε) τῆς Πορτογαλίας, δοὺξ τῆς Σαξωνίας, στρατάρχης, κτλ., ἐγεννήθη τῇ 29 ὀκτ. 1816 καὶ ἐνυμφεύθη τῇ 9 ἀπρ. 1836 τὴν Δόναν Μαρίαν Β′ da Gloria (γ. 4 ἀπρ. 1819 καὶ ἀπ. 15 νοεμ. 1853, θυγατέρα ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τοῦ Πέτρου Α′, αὐτοκράτορος τῆς Βρασιλίας, μετὰ τῆς Λεοπολδίνης, θυγατρὸς τοῦ ἀπ. αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Α′, ἀναγορευθεῖσαν βασίλισσαν τῆς Πορτογαλίας ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ πατρὸς αὐτῆς [Πέτρου Α′ ἢ Πέτρου Δ′ ὡς βασιλέως τῆς Πορτογαλίας] καὶ συζευχθεῖσαν α′ τῷ Αὐγούστῳ-Καρόλῳ-Εὐγενίῳ-Ναπολέοντι, δουκὶ τοῦ Λαϊχτεμβεργ καὶ, χηρεύσασαν, β′ τῷ Φερδινάνδῳ, ὡς ἄνωθι)· ἔλαβε τὸν τίτλον «Βασιλέως» τῇ 16 σεπτ. 1837 καὶ ἐχρημάτισεν ἀντιβασιλεὺς καθ' ὅλην τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πέτρου τοῦ Ε′ (ἀναγνωρισθέντος ὡς τοιούτου ὑπὸ τῶν Βουλῶν τοῦ βασιλείου τῇ 19 δεκ. 1853) μέχρι τῆς 16 σεπτ. 1855. Ἐνυμφεύθη τὸ β′ τῇ 10 ἰουν. 1869 τὴν Ἐλίζαν, κόμησσαν Ἔδλα τὸ γένος Ἔνσλερ.—Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ἀπεβίωσε τῇ 15 δεκ. 1885.]

ΡΩΣΣΙΑ.

Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Γ′ Ἀλεξάνδροβιτς, γ. 10 μαρτ. 1845, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀλέξανδρον Β′ Νικολάεβιτς, δολοφονηθέντα, τῇ 13 μαρτ. 1881· ἐνυμφεύθη τῇ 9 νοεμ. 1866 τὴν

Αὐτοκράτειραν Μαρίαν-Θεοδωρόβναν (πρότερον Μαρίαν-Φρειδερῖκαν-Σοφίαν-Δάγμαρ), γ. 26 νοεμ. 1846, θυγατέρα Χριστιανοῦ Θ′, βασιλέως τῆς Δανίας.

Τέκνα.—1. Μέγας δοὺξ Νικόλαος, διάδοχος, γ. 18 μαΐου 1868, «ἀταμὰν» ἁπάντων τῶν κοζακικῶν στρατευμάτων κτλ. κτλ. — 2. Γεώργιος, μέγας δοὺξ, γ. 9 μαΐου 1871.—3. Ζηνοβία, μεγάλη δούκισσα, γ. 6 ἀπρ. 1875.—4. Μιχαὴλ, μέγας δοὺξ, γ. 5 δεκ. 1878. —5. Ὄλγα, γ. 13 ἰουν. 1882.

Ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφή. — 1. Μέγας δοὺξ Βλαδίμηρος (γ. 1847), γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος, στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ,

γενικὸς διοικητὴς τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς καὶ τῆς στρατιωτικῆς περιφερείας τῆς Πετρουπόλεως, συνταγματάρχης τῶν δραγόνων τῆς φρουρᾶς, τῶν δραγόνων τῆς Νέας Ρωσσίας ἀρ. 3, τοῦ πεζικοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἀρ. 17, τοῦ μζ΄ συντάγματος τοῦ πεζικοῦ τῆς Οὐκρανίνης καὶ τοῦ τῆς Σαμούρης ἀρ. 83, τοῦ α΄ τάγματος τῆς γραμμῆς τῆς δυτικῆς Σιβηρίας, ὡς καὶ τοῦ συντάγματος τῶν πρώσσων οὐσσάρων τῆς Θυρίγγης ἀρ. 12, κτήτωρ τοῦ ὑπ. ἀρ. 14 αὐστριακοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων. Ἐνυμφεύθη τῇ 28 αὐγ. 1874 τὴν Μαρίαν-Παυλόβναν, μεγάλην δούκισσαν (γ. 1854), θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Μεκλεμβούργου, ἐξ ἧς ἐγέννησε 4 τέκνα.

2. Μέγας δοὺξ Ἀλέξιος (γ. 1850), γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντιναύαρχος, ὑπέρτατος κυβερνήτης τοῦ στόλου κτλ.

3. Μεγάλη δούκισσα Μαρία (γ. 17 ὀκτ. 1853), συνεζεύχθη 24 ἰαν. 1874 τῷ ἀγγλῳ βασιλόπαιδι Ἀλφρέδῳ, δουκὶ τοῦ Ἐδιμβούργου (γ. 1844).

4. Μέγας δοὺξ Σέργιος (γ. 1857), συνταγματάρχης καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀρχηγὸς τοῦ β΄ τάγματος τῶν εὐζώνων τῆς φρουρᾶς κτλ., συνεζεύχθη 15 ἰουν. 1884 τῇ πρ. Ἐλισάβετ τῆς Ἔσσης Δαρμστάδτης (γ. 1864).

5. Μέγας δοὺξ Παῦλος (γ. 1860), λοχαγὸς τοῦ ἐπιτελείου καὶ ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος κτλ.

Θεῖοι καὶ θεία.—1. Μεγ. δούκ. Ὄλγα (γ. 1822), σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Βυρτεμβέργης Καρόλου Α΄.

2. Μ. δοὺξ Κωνσταντῖνος (γ. 1827), νυμφευθεὶς τῷ 1848 τὴν θυγατέρα τοῦ δουκὸς Ἰωσὴφ τοῦ Σὰξ-Ἀλτεμβούργου Ἀλεξάνδραν, ἐξ ἧς ἐγέννησε 5 τέκνα: Νικόλαον (γ. 1850)· Ὄλγαν (1851), βασίλισσαν τῆς Ἑλλάδος· Βέραν (1854), χήραν τοῦ δουκὸς Εὐγενίου τῆς Βυρτεμβέργης· Κωνσταντῖνον (1858) καὶ Δημήτριον (1860).

3. Μ. δοὺξ Νικόλαος (γ. 1831), νυμφευθεὶς τῷ 1856 τὴν Ἀλεξάνδραν, θυγατέρα τοῦ Πέτρου πρίγκηπος τοῦ Ὀλδεμβούργου, ἐξ ἧς ἐγέννησε 2 τέκνα: Νικόλαον (γ. 1856) καὶ Πέτρον (1864).

4. Μ. δοὺξ Μιχαὴλ (γ. 1832), γενικὸς ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος, στρατάρχης, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, κτλ. κτλ., νυμφευθεὶς τῷ 1857 τὴν Ὄλγαν, θυγατέρα τοῦ ἀποθ. μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης Λεοπόλδου, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ἑπτὰ τέκνα: Νικόλαον

(1859)· Ἀναστασίαν (1860), σύζυγον τοῦ μεγάλου δουκὸς διαδόχου τοῦ Μεκλεμβούργου-Σχβέριν· Μιχαὴλ (1861)· Γεώργιον (1863)· Ἀλεξάνδραν (1866)· Σέργιον (1869) καὶ Ἀλέξιον (1875).

Ἐκ τοῦ πρὸς πάππου τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφοῦ Μ. δουκὸς Μιχαὴλ Παύλοβιτς (ἀπ. 1849) καὶ τῆς Μ. δουκίσσης Ἑλένης τῆς ἐκ Βυρτεμβέργης (ἀπ. 1873) ἐγεννήθη τῷ 1827 ἡ Μ. δούκισσα Αἰκατερίνη, συζευχθεῖσα 16 φεβρ. 1851 τῷ Γεωργίῳ, δουκὶ τοῦ Μεκλεμβούργου-Στρέλιτς, καὶ χηρεύσασα τῇ 20 ἰουν. 1876.

ΣΟΥΗΔΙΑ καὶ ΝΟΡΒΗΓΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 63—64).

Ὀσκὰρ Β΄ Φρειδερῖκος, βασιλεὺς τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας, τῶν Γότθων καὶ τῶν Βενδῶν, γ. 21 ἰαν. 1829, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ὀσκὰρ Α΄ (γ. 4 ἰουλ. 1799 καὶ ἀπ. 8 ἰουλ. 1859) καὶ τῆς βασιλίσσης Ἰωσηφίνης (γ. 14 μαρτ. 1807 καὶ ἀπ. 7 ἰουν. 1876)· διεδέξατο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα Κάρολον ΙΕ΄ (γ. 3 μαΐου 1826) τῇ 18 σεπτ. 1872· ναύαρχος τοῦ δανικοῦ στόλου· ἐνυμφεύθη τῇ 6 ἰουνίου 1857 τὴν

Βασίλισσαν Σοφίαν-Βιλελμίνην-Μαριάνναν-Ἐρριέτταν, γ. 9 ἰουλ. 1836, θυγατέρα τοῦ ἀπ. δουκὸς τοῦ Νασάου Γουλιέλμου.

Τέκνα.—1. Πρίγκηψ διάδοχος Ὀσκὰρ-Γουσταῦος-Ἀδόλφος, δοὺξ Βερμελάνδης, γ. 16 ἰουν. 1858, νυμφευθεὶς 20 σεπτ. 1881 τὴν πριγκ. Βικτωρίαν (γ. 1862), θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης καὶ τῆς μεγάλης δουκίσσης Λουΐζης (θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου Α΄).

2. Πρ. Ὀσκὰρ-Κάρολος-Αὔγουστος, δοὺξ τοῦ Γότλανδ, γ. 15 νοεμ. 1859.

3. Πρ. Ὀσκὰρ-Κάρολος-Γουλιέλμος, δοὺξ Ὀστρογοτθικῆς, γ. 27 φεβρ. 1861.

4. Πρ. Εὐγένιος-Ναπολέων-Νικόλαος, δοὺξ Νηριτίας, γ. 1 αὐγούστου 1865.

Γόνος τοῦ οἴκου τούτου ἡ Λουΐζα-Ἰωσηφίνη-Εὐγενία (γ. 31 ὀκτ. 1851), θυγάτηρ τοῦ ἀπ. βασιλέως Καρόλου ΙΕ΄ καὶ τῆς βασιλίσσης

Λουΐζης (πριγκηπίσσης τῆς Ὁλλανδίας), συνεζεύχθη ἐν Στοκχόλμῃ 28 ἰουλ. 1869 τῷ Χριστιανῷ-Φρειδερίκῳ-Γουλιέλμῳ-Καρόλῳ, πρίγκηπι διαδόχῳ τοῦ δανικοῦ θρόνου.

ΑΣΙΑ.

ΑΝΝΑΜ.

Ὁ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Σινικῆς τελευταῖος πόλεμος, προκληθεὶς ὡς ἐκ τῆς ἐπιδιωκομένης ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως κατοχῆς τοῦ Τογκίνου, ἔληξεν ἤδη διὰ νέας συνθήκης, διομολογηθείσης μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἐν Τιὲν-Τσὶν τῇ 9 ἰουνίου 1885 ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρὸ ἑνὸς ἀκριβῶς ἔτους γενομένης (11 ἰουνίου 1884). Καὶ ἀνεγνωρίσθη μὲν ὑπὸ τῆς Σινικῆς ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀννὰμ καὶ τοῦ Τογκίνου ἐπικυριαρχία τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ὅτε ὁ τελευταῖος ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας στρατηγὸς δὲ-Κουρσὺ ἐπεχείρησε νὰ εἰσέλθῃ μετὰ στρατιωτικῆς συνοδίας εἰς Χουὲ, πρωτεύουσαν τοῦ Ἀννὰμ, ὡς ἀπεσταλμένος τῆς Δημοκρατίας, προσεβλήθη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τῆς φρουρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως. Κατὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν συμπλοκὴν ἠττήθησαν οἱ Ἀννα μῖται· ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἀντιβασιλέων παρέλαβε τὸν ὑπὸ κηδεμονίαν διατελοῦντα βασιλέα τοῦ ἀνναμιτικοῦ θρόνου καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν, ὁπόθεν καὶ διωργάνωσε νέαν ἀντίστασιν. Ὁ στρατηγὸς, γενόμενος κύριος τοῦ Χουὲ καὶ μάτην προσκαλέσας τὸν βασιλέα νὰ ἐπανέλθῃ, προέβη ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ συμβουλίου τῆς ἀντιβασιλείας εἰς τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνακήρυξιν ἑτέρου βασιλέως ἐκ τοῦ οἴκου τῆς ἀνναμιτικῆς δυναστείας.

ΑΦΓΑΝΙΑ.

Χώρα κειμένη κατὰ τὰ ΒΔ. μεθόρια τῆς Ἰνδικῆς μεταξὺ τῶν παραλλήλων 61°—71° ἀν. μήκ. καὶ 27°—35° βορ. πλάτ. καὶ ὁριζομένη πρὸς Δ. καὶ Ν. ὑπὸ τῆς Περσίας καὶ τοῦ Βελουχιστὰν, ἐκτείνεται πρὸς Β. πέραν τῶν ὀρέων τοῦ Ἰνδοκοὺς, ἡ δὲ μεθόριος γραμμὴ καθορίζεται ἤδη, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς. Ἡ χώρα εἶνε γενικῶς ἀνώμαλος καὶ ὀρεινὴ, ἡ δὲ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὑψοῦται, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐπέκεινα τῶν 4,000 ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐκ Καϊβὰρ, ἥτις εἶνε μία τῶν κυριωτέρων παρόδων, ἐγένοντο αἱ ἐπανειλημμέναι κατὰ τῆς Ἰνδικῆς ἐπιδρομαὶ, ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη σπουδαιότης τῆς Ἀφγανίας. Κατὰ τὴν 11ην καὶ 15ην ἑκατονταετηρίδα τὸ κράτος τῆς Ἀφγανίας διὰ τῶν Σουλτάνων Γαζνῆ καὶ Γὸρ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα διὰ τοῦ Ἀχμὲτ Σὰχ ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τοῦ Πουνζὰβ (Ἰνδική)· τῷ 1838 ἡ χώρα κατελήφθη ὑπὸ ἀγγλικῶν στρατευμάτων· ἀλλὰ μετὰ τρία ἔτη ἐπανάστασις ἐκραγεῖσα ἐν Καβούλῃ ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς χώρας εἰς τοὺς αὐτόχθονας κυβερνήτας. Τῷ 1879 ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἄγγλων δευτέρα εἰς Ἀφγανίαν εἰσέλασις, ὅτε τὰ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ρόβερτς ἀγόμενα πολυάριθμα ἀγγλοϊνδικὰ στρατεύματα κατέλαβον τήν τε Κανδαχάρην καὶ τὴν Καβούλην. Αἱ κυριώτεραι μεταξὺ Ἀφγανίας καὶ Ἰνδικῆς πάροδοι προσηρτήθησαν τῇ Ἰνδικῇ Αὐτοκρατορίᾳ. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐμίρου Σὶρ Ἀλῆ, καθαιρεθέντος, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τῷ 1880 ὁ Ἀβδουραχμὰν χὰν, ἐπὶ τοῖς ἑξῆς ὅροις· αὐτὸς μὲν νὰ ὑπήκῃ τοῖς νεύμασι τῆς Ἀγγλίας, ἡ δὲ ἀγγλικὴ κυβέρνησις νὰ χορηγῇ μὲν αὐτῷ γενναίαν ἐπιχορήγησιν, νὰ ὑποχρεῶται δὲ νὰ προστατεύῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα τῆς χώρας κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς προσβολῆς. Ἐν Ἀφγανίᾳ ἐν γένει εἰπεῖν γίνονται ἐτησίως δύο συγκομιδαὶ, ἡ μὲν ἐκ σίτου, κριθῆς καὶ φακῆς, ἡ δὲ δευτέρα ἐξ ὀρύζης, κέγχρου κτλ., τοῦ μείζονος μέρους τῆς παραγωγῆς ὄντος τοῦ σίτου. Ἡ Ἀφγανία δὲν εὐμοιρεῖ πολλῶν μέσων συγκοινωνίας, τὰ δὲ ἐμπορεύματα μετακομίζονται δι' ὑποζυγίων, ἰδίᾳ δὲ καμήλων. Ὁ μεταλλικὸς πλοῦτος τῆς χώρας λέγεται μέγας, ὀλίγα ὅμως μεταλλεῖα εὑρηνται ἐν ἐκμεταλλεύσει. Τῷ 1883 ἡ εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐξαγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 310,000 λιρῶν στερλ., ἡ δὲ εἰσαγωγὴ εἰς 570,000 λ. στ. Αἱ πρόσοδοι τοῦ νῦν Ἐμίρου ἀνέρχονται εἰς 400,000 λίρας στερ. περίπου, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τῆς ἰνδικῆς κυβερνήσεως χορηγουμένων λιρῶν 120,000. Ὁ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται εἰς 4,000,000.

ΒΕΛΟΥΧΙΣΤΑΝ

Ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν Χελὰτ, ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Ἀφγανίας, τῆς Περσίας, τῆς Ἀραβικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πρὸς τὴν Σίνδην ἰνδικοῦ μεθορίου. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς περιλαμβάνει 106,000 τετρ. μίλια περίπου, ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπολογίζεται κάτω τοῦ ἑκατομμυρίου. Χώρα πτωχὴ καὶ ἐμπόριον ἀσήμαντον· αἱ δὲ πρόσοδοι τοῦ Χάνου, ὅστις εἶνε νῦν ὁ Μὶρ Χοδαλὰν, ἀναγορευθεὶς τῷ 1856, δὲν ὑπερβαίνουσι τὰς 30 χιλ. λιρῶν στερλ. Δυνάμει ὅμως τῆς μετὰ τῆς Ἀγγλίας συνθήκης τοῦ 1854 λαμβάνει παρὰ τῆς ἀγγλ. κυβερνήσεως 5,000 λιρ. στερλ. ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ προστατεύειν τοὺς διὰ τῆς χώρας αὐτοῦ διερχομένους ἐμπόρους, ἀντικρούειν δὲ πάντα ἐχθρὸν τῆς βρετ. κυβερνήσεως καὶ μὴ ἔχειν σχέσεις πρὸς ἄλλα κράτη. Δι' ἑτέρου δὲ ἄρθρου τῆς συνθήκης ταύτης ἐπιτρέπεται εἰς τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα νὰ καταλαμβάνωσιν οἱονδήποτε μέρος τῆς χώρας αὐτοῦ θὰ ἐθεώρουν κατάλληλον αἱ ἀγγλοϊνδικαὶ ἀρχαί· δυνάμει δὲ τοῦ ὅρου τούτου ἡ πόλις Κεττὰχ, ἥτις δεσπόζει τῆς παρόδου Βολὰν, κατελήφθη τῷ 1876. Ἐν Χελὰτ διαμένει ἄγγλος ἀντιπρόσωπος.

———

ΙΑΠΩΝΙΑ.

Ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία εὑρηται εἰς χεῖρας τοῦ «Τέννου» ἢ «Μικάδου» (αὐτοκράτορος), εἰς ὃν εἰσιν ὑποτεταγμένοι πάντες οἱ ἡγεμόνες τοῦ τόπου.

Ὁ νῦν αὐτοκράτωρ Μοὺτς-Χίτο, γεννηθεὶς τῇ κϐ' ἡμέρᾳ τοῦ θ' μηνὸς τοῦ 1852 (3 νοεμ. 1852), διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Κομάϊ-Τέννο τῷ 1867, ἐνυμφεύθη δὲ τὴν Χαροὺ-κὸ, γεννηθεῖσαν τῇ ιζ' ἡμέρᾳ τοῦ δ' μηνὸς τοῦ 1850 (28 μαΐου 1850), ἐκ τοῦ οἴκου Φουδζιβάρα Ἰτχίδζο, θυγατέρα τοῦ ἀποθ. Ταδακὰ-Δαΐδσίν.

Ἐπίδοξος διάδοχος. — Ὑοσιχίτο, υἱὸς τοῦ Τέννου καὶ τῆς Ὑατζιβάρα-Ὑοχίκο, γ. 31 αὐγ. 1879.

Θυγάτηρ.—Ἀκὶ-κὸ, γ. 3 αὐγ. 1881.

Δικαιώματα διαδοχῆς τοῦ θρόνου ἔχουσι καὶ οἱ ἡγεμονικοὶ οἶκοι Ἀρισουγάβα, Φουσχίμη καὶ Κανὶν ἐν ἐκλείψει τῆς πρώτης γραμμῆς. Καὶ τοῦ μὲν οἴκου Ἀρισουγάβα γόνοι εἰσὶν οἱ πρίγκηπες Τακακίτο (γ. 1812), Τορουχίτο (1835) καὶ Ταχχίτο (1862), τοῦ δὲ οἴκου Φουσχίμη ὁ πρίγκηψ Σαδανάρος (γ. 1858), καὶ τοῦ οἴκου Κανὶν ὁ πρίγκηψ Κοτοχίτο (γ. 1865).

Ὁ τίτλος «αὐτοκρατορικοῦ πρίγκηπος» ἀπονέμεται ὡσαύτως (ἀλλ' ἄνευ δικαιώματος κληρονομικοῦ) εἰς τοὺς ἀρχηγέτας τῶν οἰκογενειῶν: Γιαμάσχι-νὸ-μίγια (γ. 1816), Χιγάσχι Φουσχίμη-νὸ-μίγια (1846), Νασχιμότο-νὸ-μίγια (1819), Κοῦνι-νὸ-μίγια (1824), Κίτα Σχιρακάβα-νὸ-μίγια (1847), Κάτχο-νὸ-μίγια (1851).

———

ΚΟΡΕΑ (βασίλειον).

[Μοναρχία ἀπόλυτος.—Ἀπὸ τοῦ 1Ζ' αἰῶνος ἡ Κορέα διετέλει ὑποτελὴς τῇ Σινικῇ, ἄνευ ὅμως ἄλλων καθηκόντων εἰμὴ τοῦ γνωστοποιεῖν ἐν τάξει ἑκάστην ἀλλαξοβασιλείαν καὶ τοῦ ἀποστέλλειν ἐτησίως μίαν πρεσβείαν. Ἡ τάξις αὕτη τῶν πραγμάτων διεταράχθη ὑπὸ τῶν Ἰαπόνων πρώτων, ἀναγνωρισάντων τὴν Κορέαν ἀνεξάρτητον διὰ τῆς ἀπὸ 27 φεβρ. 1876 συνθήκης τοῦ Söul καὶ τυχόντων τοῦ δικαιώματος τῆς ναυσιπλοΐας ἐν πολλοῖς λιμέσι τῆς Κορέας καὶ τοῦ ἀντιπροσωπεύεσθαι διὰ διπλωμάτου· ἀλληλοδιαδόχως δὲ ἠνεῴχθησαν εἰς τοὺς Ἰάπονας οἱ λιμένες τοῦ Φουζὰν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἀκτῆς (1879), τοῦ Γένσαν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς (1880) καὶ τοῦ Χιμούλπου ἐπὶ τῆς δυτικῆς (1882), ἀπὸ δὲ τοῦ 1877 ἑδρεύει ἐν Söul ἀντιπρόσωπος τῆς Ἰαπωνίας. Βραδύτερον οἱ Κορεανοὶ συνωμολόγησαν συνθήκας φιλίας καὶ ἐμπορίου πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς (1882), τὴν Μεγάλην Βρετανίαν καὶ τὴν Γερμανίαν (1883), τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ρωσσίαν (1884), ὧν οἱ ὑπήκοοι ἔχουσιν ὁμοίως ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς λιμένας τῆς Κορέας.]

Ὁ νῦν βασιλεὺς διεδέξατο τὸν Τσοὺλ-Τσὸγκ ἐν ἔτει 1864.

———

ΠΕΡΣΙΑ.

Σαχ-ιν-σὰχ Νασρ-εδ-δὶν, γ. τῇ 24 ἀπρ. 1831, πέταρτος ἡγεμὼν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Χαδζὰρ, διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ Μωχαμὲτ Σὰχ, ἀποθανόντα μηνὶ σεπτεμβρίῳ 1848.

Τέκνα 9.

———

ΣΙΑΜ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 67.)

Βασιλεύς.: Σόμδετς-Φρὰ-Παραμίνδρ-Μαχὰ-Χουλαλονκὸρν, γ. 21 σεπτ. 1853, υἱὸς τοῦ βασιλέως Σόμδετς-Φρὰ-Παραμίνδρ-Μαχὰ-

Μονγκοὺτ καὶ τῆς βασιλίσσης Ραμβόϊ-Βχομραβχιρομύα· διεδέξατο τὸν πατέρα αὐτοῦ τῇ 1 ὀκτ. 1868.

Πρίγκηπες: Σόμδετς-Τιάου-Φὰ-Μαχὰ-Μαλὰ-Κρὸμ-Φρὰ-Βουμράκ-Παραπὰκς (θεῖος τοῦ βασιλέως), Σόμδετς-Τιάου-Φὰ-Χατουρὸντ-Ρασμὶ καὶ Σόμδετς-Τιάου-Φὰ-Χατδρονγκράγμι-Κρὸμ-Λουάγου-Χακραπαδιγὸγκς (ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως), Σόμδετς-Τιάου-Φὰ-Μαχὰ-Οὐαγιραγχὶς, υἱὸς τοῦ βασιλέως.

———

ΣΙΝΙΚΗ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 68—69.)

Αὐτοκράτωρ: Κουαγκσοὺ, κυβερνῶν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἰανουαρίου 1875. Ὁ αὐτοκράτωρ ὠνομάζετο πρὸ τῆς ἐνθρονίσεως αὐτοῦ Τσάϊτ-τ' ιέν. (Τὸ ἔτος 1884 συμπίπτει ὡς ἔγγιστα πρὸς τὸ δέκατον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοκράτορος Κουαγκσοὺ, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς 26 ἰαν. 1884 μέχρι τῆς 13 ἰαν 1885.)

ΑΦΡΙΚΗ.

ΑΒΥΣΣΙΝΙΑ.

Χώρα τῆς βορείου Ἀφρικῆς κειμένη πρὸς τὸ Ν. τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μεταξὺ τῆς 16° καὶ 20′ βορ. πλάτ. καὶ 34° καὶ 40′ ἀν. μήκ. περιλαμβάνει τὰς πηγὰς καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ κυανοῦ Νείλου· ἔχουσα ἐπιφάνειαν 158,000 τετρ. μιλίων ἀποτελεῖται ἐκ σειρᾶς ὀροπεδίων ὕψους κατὰ μέσον ὅρον 5—8 χιλ. ποδῶν· ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν ὑπερκειμένων ὀρέων ὑπολογίζεται εἰς 15,200 ποδ. Τὰ προϊόντα τῆς ἐξαγωγῆς εἰσιν ἐλεφαντόδους, χρυσόκονις, καφὲς, μόσχος καὶ λοιπά.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως Θεοδώρου (13 ἀπριλίου 1868) ἡ χώρα διηρέθη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, ὧν τὰ κυριώτερα Τίγρις, Ἀγχαρὰ καὶ Σόα. Πληθυσμὸν ἔχει 3,000,000 περίπου κατοίκων, διαιρουμένων εἰς πολλὰς φυλὰς καὶ πατριάς.

Ὁ νῦν βασιλεὺς τῆς Ἀβυσσινίας Ἰωάννης Β′ Κάσσας ἐστέφθη τῷ 1872.

———

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

[Σατραπεία ὑποτελὴς τῷ Σουλτάνῳ τῆς Τουρκίας. Ἀπὸ τῆς 26 ἰουν. 1867 ὁ ἡγεμονεύων ἀντιβασιλεὺς φέρει ἐπισήμως τὸν τίτλον «Ὑψηλοτάτου» καὶ «Χεδίβου».]

Μεχεμὲτ-Τεφὶκ, Χεδίβης τῆς Αἰγύπτου, κυρίαρχος τῆς Νουβίας, Αἰθιοπίας, Κορδοφὰν καὶ Δαρφοὺρ, γ. τῷ 1852, υἱὸς τοῦ Χεδίβου Ἰσμαὴλ πασσᾶ, ὃν διεδέξατο τῇ 8 αὐγ. 1879 (19 Σιαμπὰν 1296), ἐγκαθιδρυθεὶς ἐπισήμως τῇ 14 αὐγ. 1879. Ἐνυμφεύθη μηνὶ ἰανουαρίῳ τοῦ 1879 τὴν

Πρ. Ἐμινὲ Χανοὺμ, θυγατέρα τοῦ ἀπ. πρ. Ἐλ-Χαμῆ πασσᾶ.

Τέκνα.—1. Πρ. Ἀβδᾶς βέης (γ. 1874).—2. Πρ. Μεχεμὲτ-Ἀλῆ βέης (1876).—3. Πρ. Καδσχὰτ-Χανοὺμ (1879).—4. Πρ. Νιμὲτ-Χανοὺμ (1881).

———

ΑΡΑΥΣΙΩΝ (Orange).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 69—70.)

Πρόεδρος: J. H. Brand, ἐκλεγεὶς τῇ 9 μαΐου 1884 τὸ πέμπτον ἐπὶ πενταετίαν.

———

ΖΑΝΖΙΒΑΡ (Σουλτανάτον).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 70.)

Ἡγεμὼν (Seyyid): Βαργὰσχ βὲν Σαὶδ, ἀπὸ τοῦ 1870, δευτερότοκος ἀδελφὸς τοῦ Σαὶδ-Μετζὶτ, ἀποθανόντος τῇ 7 ὀκτ. 1870.

———

ΚΟΓΓΟ.

Τὸ ἀνεξάρτητον Κράτος τοῦ Κόγγου, ἱδρυθὲν κατὰ συνέπειαν τῆς ἐν Βερολίνῳ συνελθούσης συνδιασκέψεως τῇ 26 φεβρ. 1885, ὑπήχθη, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προσωπικῆς ἑνώσεως, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων Λεοπόλδου Β′, τῇ ἐγκρίσει καὶ ἐπιψηφίσει τῶν

βελγικῶν νομοθετικῶν σωμάτων ἀπὸ τῆς 30 ἀπρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Τὸ νέον Κράτος ἐκηρύχθη διὰ παντὸς οὐδέτερον, συμφώνως τῇ γ′ παραγράφῳ τοῦ πρακτικοῦ τῆς συνδιασκέψεως, ἡ δὲ σχετικὴ προκήρυξις ἐγένετο ἐν Βανανᾷ τῇ 31 ἰουλ. 1885. Τὰ σύνορα τοῦ Κράτους καθωρίσθησαν διὰ συνθηκῶν συνομολογηθεισῶν ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ἑταιρίας τοῦ Κόγγου μετὰ τῆς Γερμανίας (8 νοεμ. 1884), τῆς Γαλικῆς Δημοκρατίας (5 φεβρ. 1885) καὶ τῆς Πορτογαλίας (14 φεβρ. 1885).

Κυβερνήτης ἐν Κόγγῳ: Σὶρ Φράνσις δὲ-Οὐίντων.

ΛΙΒΕΡΙΑ (δημοκρατία),

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» 1885, σ. 70—71.)

Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας: Ἱλαρίων-Ριχάρδος-Βραΐτ-Ἰόνσων (7 ἰαν. 1884).

Ἀντιπρόεδρος: Ἰάκωβος Θόμψων.

ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ.

Διὰ τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν νῆσον ταύτην μέχρι τοῦ 1884 παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ «Ἡμερ. τῆς Ἀνατολῆς» 1885, σ. 71.

Μετὰ νέας προσφάτους περιπλοκὰς πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἡ Μαδαγασκάρη ἐτέθη διὰ συνθήκης ὑπὸ τὴν γαλλικὴν προστατείαν (δεκ. 1885).

Βασίλισσα: Ραναβαλὼ Γ′ (γ. 1860), διαδεξαμένη τῇ 13 ἰουλ. 1883 τὴν ἀποθανοῦσαν θείαν αὐτῆς Ραναβαλὼ Β′, συνελθοῦσα εἰς γάμον μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ Ραζαρομίνου. — Τέκνα 2, θήλεα.

ΜΑΡΟΚΟΝ.

Σουλτάνος: Μουλέϋ-Χασὰν, ἀναγορευθεὶς τῇ 25 σεπτ. 1873 καὶ διαδεξάμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ Σίδι-Μωχαμὲτ, ἀποθανόντα.

ΤΡΑΝΣΒΑΑΛ (δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 71—72.)

Πρόεδρος: S. J. P. Krüger, ἐκλεγεὶς τῇ 9 μαΐου 1883 ἐπὶ τριετίαν.

Ἄγγλος ἀντιπρόσωπος: Γεώργιος Οὔδσων.

ΤΥΝΙΣ.

Βέης καὶ κύριος τοῦ βασιλείου τῆς Τύνιδος: Σίδι-Ἀλῆ πασσᾶς, γ. 1817, υἱὸς τοῦ Βέη Σίδι-Ἀχσίν· διεδέξατο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μωχαμὲτ-ἐλ-Σαδὼκ τῇ 28 ὀκτ. 1882.

Ἐπίδοξος διάδοχος: Σίδι-Ἀλῆς, δευτερότοκος ἀδελφὸς τοῦ νῦν βέη, γεννηθεὶς τῷ αὐτῷ ἔτει 1817.

ΑΜΕΡΙΚΗ.

ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 73.)

Πρόεδρος: Ὁ στρατηγὸς J. A. Roca, ἐκλεγεὶς τῇ 12 ὀκτ. 1880 ἐπὶ ἑξαετίαν.

Ἀντιπρόεδρος: F. B. Madero, ἐκλεγεὶς τῇ 12 ὀκτ. 1880 ἐπὶ ἑξαετίαν.

ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ (Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 73).

Πρόεδρος: Στρατηγὸς Ἰωακεὶμ Κρέσπος (μέχρι τῆς 20 φεβρουαρίου 1886).

ΒΟΛΙΒΙΑ (δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 73.)

Πρόεδρος: Γ. Παχέκο, ἀπὸ τῆς 1 αὐγ. 1884.

Ἀντιπρόεδροι: Μ. Βαπτίστας καὶ Α. Ὀβλίτας.

ΒΡΑΣΙΛΙΑ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 74.)

Πέτρος Β′ τῆς Ἀλκαντάρας-Ἰωάννης-Κάρολος-Λεοπόλδος-Σαλβαδὸρ-Βιβιάνος-Φραγκίσκος-Σαβέριος-Δὲ-Πὼλ-Λεοκάδιος-Μιχαὴλ-Γαβριὴλ-Ραφαὴλ-Γονζάγος, αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας, γ. 2 δεκεμ.

1825, υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Δὸν Πέτρου Α' τῆς Ἀλκαντάρας· ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν τῇ 7 ἀπρ. 1831 ὑπὸ κηδεμονίαν κατόπιν τῆς ἐν Βοαβίστῃ γραφείσης παραιτήσεως τοῦ πατρός του, ἀνεξαρτήτως δὲ κυβερνᾷ ἀπὸ τῆς 23 ἰουλ. 1840· ἐστέφθη τῇ 18 ἰουλ. 1841. ἐνυμφεύθη τῇ 4 σεπτ. 1843 τὴν

Αὐτοκράτειραν Δόνναν Θηρεσίαν-Χριστίνην-Μαρίαν, γ. 14 μαρτ. 1822, θυγατέρα τοῦ ἀπ. Φραγκίσκου Α', βασιλέως τῶν Δύο-Σικελιῶν.

Θ υ γ ά τ η ρ.—Αὐτοκ. πριγκήπισσα Ἰσαβέλλα, γ. 29 ἰουλ. 1846, συζευχθεῖσα 15 ὀκτ. 1864 τῷ πρίγκηπι τῆς Αὐρηλίας Γάστωνι (γ. 29 ἀπρ. 1842), ἐγγόνῳ τοῦ ἀπ. βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου-Φιλίππου. Τέκνα τούτων 3: Πρ. Πέτρος (γ. 1875)· πρ. Λουδοβῖκος (1878), πρ. Ἀντώνιος (1881).

Ἡ δευτέρα θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος, πρ. Λεοπολδίνη, γ. 13 ἰουλ. 1847 καὶ ἀπ. 7 φεβρ. 1871, ὑπῆρξε σύζυγος τοῦ πρ. Αὐγούστου τῆς Σαξωνίας (γ. 1845), υἱοῦ τοῦ ἀπ. πρ. Αὐγούστου (θείου τοῦ νῦν ἡγεμόνος τοῦ Σαξ-Κοβούργ-Γόθα) καὶ τῆς πρ. Κλημεντίνης (γ. 1817), θυγατρὸς τοῦ ἀπ. βασιλέως τῶν Γάλλων Λουδοβίκου-Φιλίππου. Τέκνα τούτων 4.

Ἀ δ ε λ φ α ὶ ἐκ τοῦ α' γάμου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Πέτρου Α' (γ. 1798 καὶ ἀπ. 1834) καὶ τῆς αὐτοκρατείρας Λεοπολδίνης, ἀρχιδουκίσσης τῆς Αὐστρίας (ἀπ. 1826.—Πρ. Ἰανουαρία, γ. 11 μαρτ. 1822, συνεζεύχθη 28 ἀπρ. 1844 τῷ πρ. Λουδοβίκῳ τῶν Δύο-Σικελιῶν, υἱῷ τοῦ ἀπ. βασιλέως τῶν Δύο-Σικελιῶν, Φραγκίσκου Α'. — Πρ. Φραγκῖσκα, γ. 2 αὐγ. 1824, συνεζεύχθη 1 μαΐου 1843 τῷ ὀρλεανίδῃ Φραγκίσκῳ, πρίγκηπι τοῦ Ζοαμβίλ, γ. 14 αὐγ. 1818. Ἡ πρωτότοκος τούτων θυγάτηρ πρ. Φραγκῖσκα, γ. 1844, συνεζεύχθη 11 ἰουν. 1863 τῷ ὀρλεανίδῃ πρίγκηπι Ροβέρτῳ, δουκὶ τοῦ Chartres (γ. 1840).

———

ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ.

Δημοκρατία.— Ἀνεξαρτησία ἀπὸ τῆς 4 Ἰουλ. 1776. Σύνταγμα ἀπὸ τῆς 17 δεκ. 1787, μερίζον τὰς ἐξουσίας τοῦ Κράτους μεταξὺ 3 σωμάτων, ἀνεξαρτήτων καὶ διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων: τῆς «ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς» (Προέδρου), τῆς «νομοθετικῆς» (Συγκλήτου) καὶ τῆς «δικαστικῆς» (Ἀνωτάτου Δικαστηρίου). Ἡ Σύγκλητος (Congrès) ἀποτελεῖται ἐξ 109 γερουσιαστῶν καὶ 292 βουλευτῶν. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προέδρου, ἔχοντος τετραετῆ περίοδον, εἶνε δευτεροβάθμιος, γινομένη ὑπὸ 401 ἀντιπροσώπων ἰσαρίθμων πρὸς τὸν ὁλικὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν τῆς Συγκλήτου, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν 38 κρατῶν καὶ τῶν 8 ἀνεξαρτήτων πόλεων, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Τῆς τελευταίας δὲ τετραετοῦς περιόδου, ἥτις ἤρξατο ἀπὸ τῆς 4 μαρτ. 1881, ὅτε ἀνέλαβε τὴν προεδρίαν ὁ δολοφονηθεὶς Ἰάκωβος Α. Γκάρφηλδ, λῆξάσης τῇ 4 μαρτ. 1885, ἐξελέγη τῇ 4 δεκ. 1884 νέος πρόεδρος ὁ Cleveland, διοικητὴς Νέας-Ὑόρκης, ἀντὶ τοῦ Chester A. Arthur, συνεχίσαντος τὴν προεδρίαν τοῦ δολοφονηθέντος Ἰακώβου Γκάρφηλδ· ἀντιπρόεδρος δὲ ὁ Θωμᾶς Ἀνδρέας Hendricks, ἀποβιώσας τῇ 25 νοεμ. 1885.

Ἡ παροῦσα περίοδος εἶνε εἰκοστὴ τετάρτη ἀπὸ τοῦ 1789.

———

ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ (δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 75.)

Πρόεδρος: J. M. P. Caamano, ἐκλεγεὶς τῇ 23 ὀκτ. 1883 ἐπὶ περίοδον 4 ἐτῶν.

Ἀντιπρόεδρος: Στρατηγὸς A. Guerrero.

———

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 76.)

Δημοκρατία, ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1821. Ἡ συνένωσις πάντων τῶν κρατῶν τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς εἰς ἓν ἐγένετο τῇ 1 ἰουλ. 1823. Διάλυσις τῆς ὁμοσπονδιακῆς συνθήκης τῷ 1840.

1. ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ.— Πρόεδρος: Ὁ στρατηγὸς Βαρρίλας τοποτηρητὴς (1885).

2. ΚΟΣΤΑ-ΡΙΚΑ. — Σύνταγμα ἀπὸ τῆς 22 δεκ. 1871, ἀνακυρωθὲν μετά τινων τροποποιήσεων τῷ 1878. — Πρόεδρος: Βερνάρδος Σότο (12 μαρτ. 1885).

3. ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ. — Τὸ σύνταγμα προυκηρύχθη τῇ 19 αὐγ. 1858. Διάρκεια τῆς προεδρίας ἔτη 4. Ἡ νομοθετικὴ Συνέλευσις

ἀπαρτίζεται ἐξ 11, ἡ δὲ Γερουσία ἐκ 10 μελῶν. — Πρόεδρος: Ἀδὰμ Καρδένας (1883).

4. ΣΑΛΒΑΔΟΡ (Σώστης ἢ Σωτήρ). — Ἡ Σύγκλητος ἀποτελεῖται ἐξ 24 βουλευτῶν καὶ 12 γερουσιαστῶν, ὧν πάντων ἡ ἐκλογὴ ἀνανεοῦται κατ' ἔτος κατὰ τὸ ἥμισυ. — Πρόεδρος: Φραγκῖσκος Μενενδὲζ, προσωρινῶς (1885).

5. ΧΟΝΔΟΥΡΑΣ. — Διάρκεια τῆς προεδρίας ἔτη 4. — Ἡ νομοθετικὴ Συνέλευσις ἀπαρτίζεται ἐξ 11 βουλευτῶν, ἡ Γερουσία ἐξ 7 μελῶν καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ 7 ἑτέρων μελῶν. — Τὸ Σύνταγμα προυκηρύχθη τῇ 1 νοεμ. 1880.— Πρόεδρος: Λουδ. Βόγραν, ἐκλεγεὶς τῇ 27 νοεμ. 1883.

[Σημ. — Τῇ 9 μαρτ. 1885 ὁ τέως πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας Γουατεμάλας στρατηγὸς Βάρριος, προκηρύξας τὴν ἕνωσιν τῶν 5 κρατῶν, προήλασε μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως ταύτης· ἀλλὰ τῇ 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς αἱ κυβερνήσεις Κόστα-Ρίκας, Νικαραγούας καὶ Σαλβαδὸρ, συμμαχήσασαι ἀντεπεξῆλθον κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Βαρρίου, ἐπαπειλοῦντος τὰ σύνορα τοῦ Σαλβαδὸρ μετὰ 15,000 ἀνδρῶν, ἐν δὲ τῇ γενομένῃ μάχῃ τῇ 4 ἀπρ. ὁ πρόεδρος τῆς Γουατεμάλας κατατροπωθεὶς ἐφονεύθη μαχόμενος. Τῇ 16 ἀπρ. ἡ εἰρήνη ἀποκατεστάθη ἐντελῶς.]

ΚΟΛΟΜΒΙΑ (Ἡνωμ. Κράτη).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 76).

Πρόεδρος: Ε. Νούνιεζ (1 ἀπρ. 1884).

ΜΕΞΙΚΟΝ (Δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 76—77).

Πρόεδρος: Ὁ στρατηγὸς Πορφύριος Διάζ, ἐκλεγεὶς ἐπὶ τετραετίαν πρόεδρος συνταγματικὸς τῆς Δημοκρατίας τῇ 1 δεκ. 1884.

ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ (Δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερολ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 77.)

Πρόεδρος: Ὁ στρατηγὸς Μάξιμος Σάντος, ἐκλεγεὶς μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Φραγκίσκου Α. Βίδαλ τῇ 1 μαρτ. 1882 μέχρι τῆς 1 μαρτ. 1886).

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ (Δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 77—78.)

Πρόεδρος: Ὁ στρατηγὸς Β. Καβαλλέρο, ἐκλεγεὶς τῇ 25 νοεμ. 1882.

ΠΕΡΟΥ (Δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885 σ. 78.)

Δικτάτωρ: Στρατηγὸς Caceres (1884).

ΧΙΛΗ (Δημοκρατία).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885 σ. 78.)

Πρόεδρος: Δομῖγγο Σάντα-Μαρία, διαδεξάμενος τὸν Ἀννίβαν Πίντο (18 σεπτ. 1881 — 1886). Ὁ αὐτὸς προεδρεύει καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας.

ΩΚΕΑΝΙΑ.

ΣΑΜΟΑΙ ΝΗΣΟΙ.

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885, σ. 78—79).

Βασιλεύς: Μαλιετόα Λαουπέπα, διαδεξάμενος τῇ 8 νοεμ. 1880 τὸν ἀποθανόντα βασιλέα Μαλιετόα Ταλαβοού.

Ἀντιβασιλεύς: Ταμασέσε.

ΣΑΝΔΟΥΙΧΑΙ ΝΗΣΟΙ (Hawaïï).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» τοῦ ἔτους 1885 σ. 79.)

Βασιλεύς: Καλακαούας Α', γ. 16 νοεμ. 1836, υἱὸς τοῦ Καπαακέα, διαδεξάμενος Λουναλίλον τὸν Α' (γ. 31 ἰαν. 1835 καὶ ἀπ. 3 φεβρ. 1874) καὶ ἐκλεγεὶς ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου τῇ 12 φεβρ. 1874· ἐστέφθη 12 φεβρ. 1883.

Βασίλισσα Καπιολάνη, γ. 31 δεκ. 1834.

Ἀδελφαὶ τοῦ βασιλέως: Καμακαέχα Λιλιουκαλάνη, ἐπίδοξος διάδοχος, γ. 2 σεπτ. 1838, συνεζεύχθη τῷ Ἰωάννῃ Δ. Δομίνῃ, διοικητῇ

τοῦ Οὐαχοῦ. — Μιριὰμ Λικελίκη, γ. 13 Ἰαν. 1851, συνεζεύχθη 22 σεπτ. 1870 τῷ Ἀρχιβάλδῳ Σκὼτ Κλέγορν.

ΤΟΓΓΑ (Νῆσοι).

(Ἴδε «Ἡμερ. Ἀνατολῆς» ἔτους 1885 σ. 80.)

Βασιλεύς: Γεώργιος Α' Τουβαού.

Βασίλισσα: Καρλόττα.

Πρίγκηψ διάδοχος: Οὐελλιγκτὼν-Γοὺ-Τουβοὺ-Μαλοχί, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πρίγκηπος διαδόχου Δαυὶδ-Οὐγὰ, ἀποθανόντος τῇ 22 δεκ. 1879.

Πρόεδρος τῆς νομοθετικῆς Συνελεύσεως Οὐίλλιαμ-Τουγί.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους τὸ πελιτειογραφικὸν μέρος τοῦ «Ἡμερ. τῆς Ἀνατολῆς» σπουδαίως διαρρυθμίζεται καὶ διασκευάζεται, οὕτως ὥστε τοῦτο μὲν, ἐπεκτεινόμενον καὶ συστηματικώτερον καταρτιζόμενον, νὰ κατέχῃ δέκα τοὐλάχιστον τυπογραφικὰ φύλλα, ὅλος δὲ ὁ χῶρος 20—25 τυπογραφικῶν φύλλων νὰ ἀφιερῶται τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ καθαρῶς φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν μέρος. Εἰς τοῦτο δὲ ὑποχρεοῖ ἡμᾶς ἡ θέσις, ἣν ἡσημέραι καταλαμβάνει τὸ ἡμέτερον ἔργον, ὅπερ μεθ' ὑπερηφανείας βλέπομεν χρησιμεῦον ὡς τινα αὐθεντικὴν πηγὴν μὲν τοῖς ξένοις, προκειμένου περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς βοήθημα δὲ πρόχειρον τῇ ἡμετέρᾳ δημοσιογραφίᾳ, ὡς πρὸς τὰ πολιτειογραφικὰ ἰδία, ὧν ὁ ἐπίπονος καταρτισμὸς, γινόμενος ἐπὶ τῇ βάσει ἰδιαιτέρων ἡμῶν σημειώσεων καὶ ἄλλων πηγῶν, ἀνατέθειται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τῇ φιλοκάλῳ ἐπιμελείᾳ καὶ φροντίδι τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν συναδέλφου Γ. Λ. Ξανθοπούλου. Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι καὶ ἐν τοῖς πολιτειογραφικοῖς τῆς μετὰ χεῖρας ἐκδόσεως οὐσιώδεις ἐγένοντο τροποποιήσεις εἴτε χάριν συμπληρώσεως εἴτε χάριν προσθήκης νέων ὅλως πολιτειογραφικῶν καὶ καταστατικῶν εἰδήσεων.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Α'.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΚΛΥΤΑΙΜ(Ν)ΗΣΤΡΑΣ.

I.

Δημιουργήσας πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ θαυμαστῆς τύχης ζήτημα περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος οὐδέποτε ἤλπιζον ὅτι ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ἔμελλε καὶ νὰ λυθῇ, βεβαιουμένου ὅτι ἡ ἔνδοξος γυνὴ ὠνομάζετο ἄλλως ἢ ὅπως πάντες ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐτῶν συνειθίσαμεν νὰ ὀνομάζωμεν αὐτὴν ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀπὸ αἰώνων, τίς οἶδε πόσων, ἐπεκράτει ἡ κλῆσις Κ λ υ τ α ι μ ν ή σ τ ρ α, μέχρις οὗ τύχη «θαυμάσαι ἀξία», κατὰ Σοφοκλέα εἰπεῖν, προὐξένησέ μοι τὸν φόβον μὴ «ἡ γυνὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸ αἰώνων πολλῶν ἀποβαλοῦσα βίᾳ καὶ βασιλείαν καὶ ζωὴν καὶ ἄλλα ἀγαθὰ ὀφείλῃ νῦν, μετὰ τρεῖς ἐτῶν χιλιάδας, νὰ ἀποβάλῃ καὶ ἓν γράμμα μένουσα Κ λ υ τ α ι μ ή σ τ ρ α». Ὁ φόβος μου ἔκτοτε μετεβλήθη εἰς πίστιν, ἐν τοῖς ἑπομένοις δὲ ἐπιχειρῶ νὰ πείσω καὶ ἐκείνους τοὺς ἀναγνώστας ὅσοι δὲν ἔχουσιν ἐκ προοιμίων ἀπόφασιν νὰ μὴ πεισθῶσιν.

II.

Τὴν πρώτην ἀφορμὴν εἰς τὸ ζήτημα ἔδωκεν ἡ λαμπρὰ Λαυρεντιακὴ βιβλιοθήκη ἐν Φλωρεντίᾳ ἔνθα πρὸ τριῶν ἐτῶν διέτριβον

χάριν τῆς ὑγιείας. Ὁδοῦ πάρεργον ἀνεγίνωσκον καὶ ἄλλα μὲν χειρόγραφα μάλιστα δὲ τὸ πολύτιμον καὶ ἀρχαιότατον τοῦ Σοφοκλέους τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ 32ῳ ἀναλογείῳ ὑπ' ἀρ. 9 (Plut. XXXII, 9) καὶ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν διὰ τοῦ LA ἢ διὰ μόνου τοῦ L (=Laurentianus) συνήθως σημαινόμενον· περιγράφεται ὁ κῶδιξ διὰ μακρῶν μὲν ἀλλ' ἀνεπαρκῶς καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας ὑπὸ τοῦ Bandini ἐν σελ. 131-134 τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ καταλόγου τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων, ἀνήκει δὲ εἰς τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα, εἰ καὶ ὁ πολὺς Cobet ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «de arte interpr.» ἐν σελ. 103 ἀνάγει αὐτὸν εἰς τὸν δέκατον· ἔχει 264 φύλλα ὧν τὰ τελευταῖα 146 φέρουσι γεγραμμένα τὰ δράματα τοῦ Αἰσχύλου καὶ τὰ Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου.

Ἰδὼν εὐθὺς κατὰ τῶν πρώτων φύλλων τὴν ἀνάγνωσιν ὅτι τὸ χειρόγραφον κακῶς εἶχον ἀναγνώσῃ οἱ μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐκδόται Elmsley (1820), Wolff, Dübner (1858) καὶ Campbell (1879) ἐπεχείρησα νὰ συντάξω νέαν ἀκριβῆ αὐτοῦ ἀντιβολὴν ἔν τε τῷ κειμένῳ τῶν δραμάτων καὶ ἐν τῷ τῶν ἀρχαίων σχολίων τῶν προσγεγραμμένων ἐν ταῖς ὤαις (marginalia)· τίς ἠδύνατο λ. χ. νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐν Αἴαντ. στ. 178 ὁ L δὲν ἔχει ἐλαφΗβολίαις, ἀλλ', ὡς ὁ Dindorff εἶχεν ἀποκαταστήσῃ κατ' εἰκασίαν, ἐλαφΑβολίαις καὶ ἐν στ. 1098 οὐχὶ τὸν ἄνδρ', ὡς πάντες οἱ ἐκδόται παραδίδουσιν, ἀλλὰ τόνδ' ἄνδρ' (πρβλ. στ. 1047 τόνδε τὸν νεκρόν, 1061, 1090, 1103, 1109, 1126, 1128, 1140, 1169, 1176, 1185, 1280, 1319, 1332 τὸν ἄνδρα τόνδε, 1355, 1378, 1385.) καὶ ἐν στ. 1109 οὐχὶ ἐς ταφὰς ἀλλ' εἰς ταφάς;

Μείζονα καὶ πλείονα ἦσαν τὰ κακὰ τῶν ἐκδοτῶν ἀναγνώσματα ἐν τοῖς σχολίοις ἅτινα μετὰ τὸν Dübner οὐδεὶς ἄλλος εἶχεν ἐκ νέου ἀντιβάλῃ, περὶ αὐτῶν δὲ καὶ ἔγραψα διὰ μακρῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ ἐπιγραφομένῃ «codex Laurentianus von Sophokles und eine neue Kollation im Scholientexte» τῇ καταχωρισθείσῃ ἐν σελ. 403—440 τοῦ 13ου ἀναπληρωτικοῦ τόμου τῶν «χρονικῶν τῆς κλασικῆς φιλολογίας» (Supplementband der Jahrbücher für classische Philologie) τῆς Λειψίας καὶ ἀνατυπωθείσῃ καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει (besonderer Abdruck). Ἡ ἀνάγνωσις

καὶ ἀντιβολὴ τοῦ ἐξ 118 φύλλων συγκειμένου χειρογράφου τοῦ Σοφοκλέους εἶχε προχωρήσῃ μέχρι τοῦ φύλλου 97α ὅτε ἐν φ. 97δ ἐνέτυχον τῷ εἰς Οἰδ. ἐπὶ Κολ. στ. 71 σχολίῳ τῷδε: «ἢ καταρτύσων μόλοι: παρασκευάτων, εὐτρεπίσων. Ὅμηρος ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ (δ 782) καὶ Κλυταιμνήστρα δόλον ἤρτυε (λ 439)», ἐπιστήσας δὲ μᾶλλον τὴν προσοχὴν εὗρον ὅτι ὁ κῶδιξ εἶχε Κλυταιμήστρα. Περιεργία τῆς στιγμῆς ἐκείνης προσγενομένη μοι ἐξ ὑπονοίας, ἧς τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν οὐδ' ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι πλέον, μὲ ἐκίνησε νὰ ἀνεύρω καὶ ἐν τοῖς προαναγνωσθεῖσιν 96 φύλλοις τὰ χωρία πάντα ἐν οἷς φέρεται τὸ ὄνομα, ἀνευρὼν δὲ καὶ ἐπαναγνοὺς αὐτὰ εὗρον ὅτι πανταχοῦ τοῦ κώδικος κεῖται γεγραμμένον Κλυταιμήστρα. Ἰδοὺ τὰ χωρία κατὰ τὴν ἐν τῷ χειρογράφῳ τάξιν:

Φύλλ.	18α.	Ἠλέκτρ.	σχ.	εἰς στ.	95.	(Elmsl. ἐκδ. σελ.	313) δίς.
»	19α.	»	»		206.	(» »	318).
»	19δ.	»	»		213.	(» »	»).
»	20α.	»	»		300.	(» »	322).
»	20δ.	»	»		312.	(» »	»).
»	21δ.	»	»		411.	(» »	325).
»	»	»	»		445.	(» »	326).
»	22α.	»	»		493.	(» »	328) δίς.
»	»	»	»		495.	(» »	»).
»	22δ.	»	»		539.	(» »	329).
»	23δ.	»	»		610.	(» »	331).
»	»	»	»		622.	(» »	»).
»	28α.	»	»		1058.	(» »	343) δίς.
»	»	»	»		1065.	(» »	»).
»	»	»	»		1069.	(» »	»).
»	»	»	»		1070.	(» »	»).
»	28δ.	»	»		1080.	(» »	344).
»	29α.	»	»		1146.	(» »	345).
»	29δ.	»	»		1178.	(» »	346).
»	30α.	»	»		1239.	(» »	»).
»	»	»	»		1243.	(» »	»).
»	31δ.	»	»		1384.	(» »	349) δίς.

Φύλλ. 31β. Ἠλέκτρ. σχ. εἰς στ. 1389. (Elmsl. ἐκδ. σελ. 349).
» 32α. » » 1404. (» » 350).
» » » » 1428. (» » »).
» » » » 1434. (» » »).
» 32β. » » 1458. (» » 351).
» 72α. Τραχ. » 639. (» » 174).
» 97β. Οἰδ. Κολ » 71. (» » 45).

Ἐν τῷ κειμένῳ τῶν δραμάτων αὐτῶν τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ μόνον δίς, ἐν Ἠλέκτρ. στ. 1368 καὶ 1473.

Μνημονεύσας ἐν τῇ ἀντιβολῇ ἐν σελ. 435—436 τὸ πρᾶγμα παρετήρουν ὅτι πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτοῦ ἀνάγκη ἐπιμελοῦς τῶν χειρογράφων ἐρεύνης καὶ παρέθετον χωρίον τι τοῦ μεγάλου ἐτυμολογικοῦ, περὶ οὗ κατωτέρω, παραβάλλων καὶ τὰ ὀνόματα Κλυτομήδης, Κλυτομήστωρ (Πολυμήστωρ)· τὴν περαιτέρω ζήτησιν ἀνέβαλλον εἰς δευτέρας φροντίδας.

Εἶνε ἡ γραφὴ Κλυταιμήστρα ἐν τῷ Σοφοκλείῳ κώδικι σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως ἢ ἔχει λόγον τινὰ καὶ τίνα;

Ὅτι δὲν δύναται εἰς ἁπλῆν τύχην νὰ ἀποδοθῇ, μάρτυς ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν χωρίων (33 τῶν σχολίων καὶ 2 τῶν δραμάτων) ἐν οἷς ἀπαντᾷ. Εἰς τὰ 35 ταῦτα χωρία ὡς ἐπίκουροι προσῆλθον νῦν 37 ἄλλα ἐκ τοῦ κειμένου τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῶν εἰς αὐτὰ σχολίων, ὅπως ἐξεδόθησαν πρὸ ὀλίγου ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς φιλολόγου N. Wecklein. Τὴν νέαν ἀντιβολὴν τοῦ ἐν τῷ L Αἰσχυλείου κειμένου συνέταξεν ὁ γνωστὸς ἐν Φλωρεντίᾳ παλαιογράφος Ἱερώνυμος Vitelli χάριν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Wecklein τῆς ἐπιγραφομένης: «Aeschyli fabulae cum lectionibus et scholiis codicis Medicei... ab H. Vitelli denuo collatis, Berolini 1885» (ἐν δυσὶ τόμοις). Ἰδοὺ τὰ 37 χωρία:

Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. στ. 84, 270, 276, 590. Χοηφόρ. 881. Εὐμεν. 116.

Ὑπόθ. Ἀγαμέμν. πεντάκις. Εὐμενίδ. ἅπαξ.

Σχόλ. εἰς Ἀγαμ. στ. 31, 1098, 1105. Χοηφόρ. 22, 35, 82, 303, 383, 417, 439 (δίς), 459, 462, 541, 598, 621, 632, 828, 834, 877, 954. Εὐμεν. 94, 104, 362, 641.

Ὁ Wecklein ἀναγνοὺς ὅσα περὶ τοῦ ὀνόματος εἶχον γράψῃ ἐν

τῇ «Νέᾳ Ἡμέρᾳ» τῆς Τεργέστης ἐν ἀρ. 487 τῆς 12ης Ἀπριλ. 1884 ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «προσαρτήματι» (Beilage) τῆς Βερολινείου «φιλολογικῆς ἐφημερίδος» (Philologische Wochenschrift) ἐν ἀρ. 31 καὶ 32 τῆς 2ας Αὐγούστου 1884 δήλωσιν ἐν ᾗ ἀποδέχεται μετὰ χαρᾶς τὰ ἐμὰ πορίσματα ὁμολογῶν ὅτι τὴν γραφὴν Κλυταιμήστραν εἶχε φυλάξῃ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Αἰσχύλου διὰ τὸν λόγον ὅτι πανταχοῦ τοῦ κώδικος φέρεται οὕτω τὸ ὄνομα γεγραμμένον, τ. ἔ. ἄνευ τοῦ ν.

Ἡ γραφὴ κατὰ ταῦτα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπολη φθῇ ὡς ἁπλοῦν σύμπτωμα ἢ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως τοῦ κώδικος οὗ 72 χωρία φέρουσι Κλυταιμήστρα· ὅτι δὲ οὐδὲ ἰδιοτροπία τις παράδοξος εἶνε θὰ μαρτυρήσωσι τὰ ἑξῆς.

Πῶς ἐτυμολογοῦσιν οἱ καθ' ἡμᾶς φιλόλογοι τὸ ὄνομα κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε κρατοῦσαν ἐκφορὰν Κλυταιμνήστρα; Ὁ ἡμέτερος Γ. Ν. Τσερέπης ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «τὰ σύνθετα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης» ἐν σελ. 91η γράφει τάδε: «Κλυταιμνήστρη δὲ ἡ παράγουσιν ἐκ τοῦ κλυταιο-ς ἐπιθέτου, ὅπερ ὅμως δὲν ὑπάρχει, κατὰ τὸ κραταί-λεως, κραταί-πεδον κ.τ.λ. (τῆς Δ' κλάσεως) ἢ θεωροῦσι τὸ κλυταί- αὐτοῦ τοπικὴν πτῶσιν ἐπιρρηματικῶς ἐκλαμβανομένην κατὰ τὸ μεσαι-(πόλιος), πρβ. καὶ δημοσία, ἑτέρῃ, ἡσυχῇ (ἡσυχαί-τερος), ἰδίᾳ (ἰδιαί-τερος), καινῇ, λάθρῃ, πεζῇ. Ἡ πρώτη ἑρμηνεία τοῦ Pott, ἡ δευτέρα Weissenborn (σελ. 7) [«die Zusammensetzung der Nomina und der Compositionsvocal bei Homer», Mühlhausen 1870]. Εἰς τὴν τελευταίαν κάπως κλίνει καὶ ὁ Rödiger (σελ. 83) [«de priorum membrorum in nominibus graecis compositis conformatione finali commentatio», Lipsiae 1866]. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ κλυταιος τοῦ Pott δυνάμεθα κάλλιον νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ὄνομα = ἡ ἔχουσα κλυταιον = κλυτὸν μνηστῆρα, ἀλλὰ τὴν ἐπιρρηματικὴν σημασίαν τοῦ κλυταί- κατὰ Weissenborn, ἂν μὴ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἐκληφθῇ ῥηματικόν, ὅπερ δύσκολον, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν (πρβ. καὶ Fedde σελ. 19 [«ueber Wortzusammensetzung in Homer», Breslau 1871] καὶ Clemm de compositis σημ. 212). Καὶ ὁ Clemm (Stud. VII, 31) ἐκ τοῦ κλυταιος κατὰ τὴν τετάρτην κλάσιν

παράγει αὐτό, ἂν καὶ τὸ ὄνομα κατ' αὐτὸν εἶνε ἀκόμη σκοτεινόν. Ὁ δὲ Zacher (39) [«de prioris nominum compositorum graecorum partis formatione», Halis Saxonum 1873] λέγει ὅτι οὐδὲν σαφές ἐστιν αὐτῷ περὶ τῆς λέξεως».

Εἰς τοῦ Τσερέπη τὰ σημειώματα ταῦτα προστεθείσθω ὅτι ὁ Seiler ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἐκδόσει τοῦ Ὁμηρικοῦ αὐτοῦ λεξικοῦ ἐν σελ. 358 ὑποσημειοῦται: «man deutet (=ἑρμηνεύουσι) κλυτὴ μνήστρια, vgl. Savelsb. Dig. p. 21».

Τῷ βιβλίῳ τοῦ Savelsberg δὲν ἐνέτυχον, ἀγνοῶ δὲ ἂν καὶ ἄλλος τις ἔγραψε περὶ τῆς Κλυταιμνήστρας· δῆλον ὅμως ὅτι πάντες οἱ ἐτυμολογήσαντες ἔλαβον, τὸ δὴ λεγόμενον, τὴν Νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας κατ' οὐδὲν αὐτοὶ τοῦ πάλαι Ἰξίονος εὐτυχέστεροι· δύο μόνοι, ὁ Clemm καὶ ὁ Zacher ὁμολογοῦσιν ὅτι οὐδὲν σαφὲς αὐτοῖς περὶ τῆς λέξεως, ἡ δ' ὁμολογία αὕτη εἶνε τὸ μόνον ἄξιον λόγου ἐν τοῖς παρατεθεῖσι, διότι ἡ γυνὴ δὲν ὠνομάζετο Κλυταιμνήστρα ἀλλὰ Κλυταιμήστρα.

Τί δὲ νομίζουσιν οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ περὶ τοῦ ὀνόματος;

Ἄπορον πῶς τοσοῦτοι νεώτεροι γράψαντες περὶ αὐτοῦ παρεῖδον τὸ χωρίον τοῦ μεγάλου ἐτυμολογικοῦ ἐν σελ. 521,18: «Κλυταιμνήστρα: παρὰ τὸ κλυτόν, ὃ σημαίνει τὸ ἔνδοξον, καὶ τὸ μήδω τὸ φροντίζω γίνεται Κλυτομήστρα τουτέστιν ἡ ἔνδοξα φροντίζουσα, τροπῇ τοῦ ο εἰς α καὶ προσθέσει τοῦ ι γίνεται Κλυταιμνήστρα» (πρβλ. 461,30). Κατὰ ταῦτα ἡ λέξις εἶνε Κλυταιμήστρα καὶ οὐχὶ Κλυταιμνήστρα· ἀλλὰ πῶς ὁ γραμματικὸς γράφει Κλυταιμνήστρα; ἐγὼ φοβοῦμαι ὅτι ὁ κῶδιξ τοῦ μεγάλου ἐτυμολογικοῦ ἔν τε τῷ παρατεθέντι ἐτυμολογήματι καὶ ἐν τῷ λήμματι ἔχει Κλυταιμήστρα, οἱ δὲ ἐκδόται παραγόμενοι ἐκ τῆς συνηθείας προσέθηκαν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ ν, ὅπως καὶ οἱ ἐκδόται τοῦ Σοφοκλέους· περιττὸν νῦν νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ σημείωμα τοῦ Sylburg: «τροπῇ τοῦ ο εἰς α etc.] Melius fortasse τροπῇ τοῦ ο εἰς αι καὶ προσθέσει τοῦ ν. Alioqui enim a μνήσασθαι facienda erit derivatio» εἶνε, τὸ δὴ λεγόμενον, συκίνη ἐπικουρία, ἀναγκαῖον δὲ νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἄλλα ἀνάλογα ὀνόματα ἔχομεν τὰ Κλυτομήδης καὶ Πολυμήστωρ.

Τὸ ὄνομα εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ κλυτὰ καὶ μήδεσθαι, ἡ

Κλυταιμήστρα δὲ σημαίνει τὴν «κλυτὰ μηδομένην», τὴν «Bertrada, d. h. die durch ihren Rath od. ihre Klugheit glänzende» («ἡ τεθρυλημένη ἐπὶ τῇ πονηρίᾳ»), ὡς γράφει ὁ Pape ἐν τῷ λεξικῷ οἱονεὶ προμαντευόμενος ὅτι πρὸς τὴν ἑρμηνείαν αὐτοῦ ἔμελλέ ποτε νὰ συμφωνήσῃ καὶ ἡ ἀληθὴς τοῦ ὀνόματος ἐκφορά. Ἐπέρχεται δὲ παντὶ ἡ ἀληθὴς ἐτυμολογία τοσούτῳ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον ὅσῳ πλεῖον ἐνθυμεῖται τὰ περὶ τῆς ἐνδόξου βασιλίσσης μυθολογηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν· ὁ Ὅμηρος ἀποκαλεῖ αὐτὴν δολόμητιν ἐν Ὀδυσσ. λ 422:

Κασσάνδρης τὴν κτεῖνε Κλυταιμήστρη δολόμητις,

ἐν δὲ στ. 439 λέγει:

σοὶ δὲ Κλυταιμήστρη δόλον ἤρτυε τηλόθ' ἐόντι

(ἀπαξάπασαι αἱ ἐκδόσεις ἔχουσι Κλυταιμνήστρη κατὰ τὴν κακὴν τῶν ἐκδοτῶν ἀνάγνωσιν ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς κώδιξιν)· ὁ Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμν. στ. 1426 μεγαλόμητιν:

μεγαλόμητις εἶ,
περίφρονα δ' ἔλακες,

ὁ δὲ Σοφοκλῆς, ὅστις καὶ δρᾶμα Κλυταιμήστραν ἐποίησε (Nauck ἀποσπάσμ. τραγ. σελ. 161), ἐν Ἠλέκτρ. στ. 124 δολεράν:

τὸν πάλαι ἐκ δολερᾶς ἀθεώτατα
μητρὸς ἁλόντ' ἀπάταις Ἀγαμέμνονα.

Πρόσθες ὅτι ὁ μὲν Ὀρέστης ἐν Αἰσχ. Χοηφ. στ. 989 λέγει περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ὅτι «ἐμήσατο (—μήστρα) ἐπ' ἀνδρὶ (τῷ Ἀγαμέμνονι) στύγος» ἡ δὲ Ἠλέκτρα ἐν τῇ φερωνύμῳ τοῦ Σοφοκλέους τραγῳδίᾳ ἐν στ. 279:

πατέρα τὸν ἀμὸν ἐκ δόλου κατέκτανεν.

Εὐστόχως δὲ καὶ ὁ Wecklein ἐν τῇ μνημονευθείσῃ αὐτοῦ δηλώσει ἀνευρίσκει ἐν τῷ στίχῳ 11ψ τοῦ Αἰσχυλείου Ἀγαμέμνονος:

ὧδε γὰρ κρατεῖ
γυναικὸς ἀνδρόβουλον ἐλπίζον κέαρ

ἐτυμολογικὸν ὑπαινιγμὸν (Anspielung) εἰς τὴν Κλυταιμήστραν.

Κατ' ἐμὲ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων συγγραφέων τὰ παλαιὰ χειρόγραφα, ἂν προσηκόντως ἐξετασθῶσι καὶ

ἀκριβῶς ἀναγνωσθῶσι, θὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι Κλυταιμήστρα εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἀληθὴς τοῦ ὀνόματος μορφή· εἶπον τὰ παλαιὰ χειρόγραφα, διότι οὐδαμῶς λανθάνει με ὅτι ἐν τοῖς νεωτέροις ἁπαντᾷ ἡ μετὰ τοῦ ν γραφή, τ. ἔ. Κλυταιμνήστρα, παραδείγματα δὲ ἀρκοῦμαι νὰ μνημονεύσω τὰ ἑξῆς ἐκ τῶν αἰώνων 16ου, 15ου καὶ 14ου. Ἐν τῷ Εὐριπιδείῳ κώδικι τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης καὶ ἐν τῷ τῆς Θεσσαλονίκης (περὶ οὗ ἱκανὰ ἔγραψα ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ» ἐν τόμ. ι′ σελ. 286—309) τοῦ 16ου αἰῶνος ἀνέγνων ἐν τῇ «ὑποθέσει» τοῦ Ὀρέστου: «Ὀρέστης τὸν φόνον τοῦ πατρὸς μεταπορευόμενος ἀνεῖλεν Αἴγισθον καὶ Κλυταιμνήστραν». — Μαρτύριον ἐκ τοῦ 15ου αἰῶνος εἶνε ὁ Αἰσχύλειος κῶδιξ Farnesianus ἐν Νεαπόλει (h) περὶ οὗ γράφει ὁ Wecklein ἐν *praefat.* pag. X καὶ XV· ἐν αὐτῷ φέρεται Κλυταιμνήστρα ἐν Ἀγαμ. σχολ. εἰς στ. 489, 1347, 1471, ὧν στερεῖται ὁ L (*praef.* σελ. XIV). — Ἐκ τοῦ 14ου αἰῶνος εἶνε ὁ κῶδιξ Florentinus ἐν τῇ Λαυρεντιακῇ βιβλιοθήκῃ plut. XXXI, 8 ἐν ᾧ ἡ μετὰ τοῦ ν γραφὴ κεῖται ἐν Ἀγαμ. σχολ. εἰς στ. 31 καὶ 39 (Wecklein ἐκδ. τόμ. α′ σελ. 336). Ἀρχαιότερα τοῦ 14ου αἰῶνος μαρτύρια δὲν εἶνε γνωστὰ εἰς ἐμέ, ἴσως δὲ θὰ εἶνε καὶ ὁ πρῶτος αἰὼν καθ' ὃν ἤρξατο νὰ εἰσάγηται καὶ κρατύνηται ἡ μετὰ τοῦ ν γραφή· διδακτικὸν εἶνε τὸ ἑπόμενον παράδειγμα· ἐν τῇ «ὑποθέσει» τῶν Εὐμενίδων τοῦ Αἰσχύλου φέρονται «τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα» ἐν οἷς καὶ «Κλυταιμήστρας εἴδωλον» εἰς ὃ ὁ Wecklein σημειοῦται: «κλυταιμήστρας in κλυταιμνήστρας mutavit m^1», εἶνε δὲ m^1 ἡ Βυζαντιακὴ διορθωτικὴ χεὶρ τοῦ 14ου αἰῶνος περὶ ἧς ἐν *praef.* pag. XIV.

Ἡ ἐπιμελὴς καὶ ἄλλων χειρογράφων ἔρευνα θὰ δείξῃ ἡμῖν τὸν χρόνον καθ' ὃν ἤρξατο νὰ ἀναφαίνηται ἡ Κλυταιμνήστρα καὶ θὰ δώσῃ ἴσως ἀφορμὴν καὶ εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ λόγου ὅστις ἀπεπλάνησε τοὺς ἀντιγραφεῖς ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἄνευ τοῦ ν ἐκφορᾶς τοῦ ὀνόματος. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον δῆλον ἐκ τῶν ἄνω ὅτι ἀνάγκη νὰ εἶνε νεώτερος τοῦ 11ου καθ' ὃν ἐγράφη ὁ Λαυρεντιακὸς κῶδιξ ἐν ᾧ ἀείποτε κεῖται Κλυταιμήστρα· μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ 14ου, ὅτε ἀναφαίνεται τὸ ν, μεσολαβοῦσι δύο αἰῶνες, ὁ 12ος καὶ 13ος ὧν ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν τεκμήρια ἐκ χειρογράφων· δὲν ἰσχυρίζομαι, θέλω ὅμως (καὶ ἐγὼ ἀγνοῶ διὰ τίνα λόγον) νὰ πιστεύω ὅτι

καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους αἰῶνας τὸ ὄνομα διέσωζεν ἔτι τὴν ἀρχαίαν ὀρθὴν αὐτοῦ ἐκφορὰν καὶ ὅτι τὸ ν ἤρξατο νὰ παρεισφείρηται εἰς τὴν γυναῖκα μόλις κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα, ὅτε ἤκμασεν ὁ Τρικλίνιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν γραμματικοί.

Εἶνε ἡ Κλυταιμνήστρα κατὰ ταῦτα πλάσμα τῶν Βυζαντιακῶν ἀντιγραφέων. Οἱ ἀντιγραφεῖς ἠπατήθησαν ἐκ κακῆς τινος ἀναγνώσεως ἢ κατὰ συνείδησιν ἠκολούθησαν εἰς γραμματικοὺς παρετυμολογήσαντας τὴν λέξιν; δὲν ἰσχυρίζομαι καὶ πάλιν, πιστεύω ὅμως ὅτι συνέβη τὸ δεύτερον καὶ ὅτι γραμματικός τις ἐτυμολογήσας ἀπέβλεψεν εἰς τὸ μνήσασθαι (μνηστὴρ κ.τ.λ.) ἐξ οὗ καὶ παρητυμολόγησεν· ἴσως δὲ ἀφορμὴν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ ἡ δισσὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκφορὰ Πολυμνήστωρ-Πολυμήστωρ.

Οἱ ἀναγνῶσται σφόδρα θὰ ἠπόρησαν πῶς τοσοῦτοι ἐκδόται τοῦ κώδικος τοῦ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου κακῶς ἀνέγνωσαν ἐν 72 χωρίοις Κλυταιμνήστρα· μᾶλλον θὰ ἀπορήσωσι, πιστεύω, ἅμα μαθόντες ὅτι ἄλλοι φιλόλογοι εὑρόντες τὸ ὀρθὸν Κλυταιμήστρα καὶ ὀρθῶς ἀναγνόντες αὐτὸ οὐδεμίαν ἔλαβον ἐντεῦθεν ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσωσι τὸ πρᾶγμα ἀλλ' ἀταλαιπώρως καὶ ἀβασανίστως προσέθηκαν ἀφ' ἑαυτῶν τὸ ν ὡς κακῶς κατ' αὐτοὺς λεῖπον! Ἐν τῷ «συντάγματι τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν» τοῦ Böckh (corpus inscriptionum Graecarum) ἐν ἀρ. 6195 (τόμ. γ′ σελ. 879) κατεχωρίσθη ἐπιγραφὴ («in fragmento marmoris ad *Ostiam* reperto, ex schedis Gerhardi») ἥδε:

— — — εἰσὶν ἃ καὶ εἰς ἐῶναν ἔσ[ον-
ται- — — τοι ἐκράτησαν κὲ ἔτι ἷς
— — — [πρ]ῶτος καρποὺς πάντας
— — — ὃ]ς ἐπολέμησε κὲ Ἰνδούς, οὐχ
— — — — ου μεγάλου· ὃς πολλοὺς ὤλε-
σεν — — εἰς] ᾄδην, οὐ Κλυταιμ[ν]ήστρας ἀσέβημα πρὸς Ἀγαμέμνονα, οὐ μῖσ]ος Πύρρου πρὸς Πολυξένην, ο [ϑ] Βίτωνος καὶ Κλεόβιος] εὐσέβ[ε]ια, οὐ φιλία Θίσβης καὶ [Πυράμου] κ. τ. λ. κ. τ. λ.

— Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἐν τῷ δεκάτῳ στίχῳ συνεπληρώθη τὸ ν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου, τοῦ λίθου ἔχοντος, ὡς μαρτυρεῖ τὸ συγκαταχωρισθὲν πανομοιότυπον, ΚΛΥΤΕΜΗΣΤΡΑΣ = Κλυταιμ-

μήστρας! Ὁ ἐκδότης ὑπολαβὼν αὐτὸ σφάλμα συνεπλήρωσεν ἐν ταῖς ἀγκύλαις τὸ ν!

Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη τὸ ὄνομα τῆς ταλαιπώρου γυναικὸς καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπ' ἀρ. 7701 (τόμ. δ' σελ. 144) τῇ ἐξ ἀρχαιοτάτου ἀγγείου ἐκδοθείσῃ, σῳζομένου ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου περὶ οὗ ὁ ἐκδότης γράφει: «Orestes gladio petens Aegisthum in throno sedentem, post Orestem accelerans Clytaemnestra post Aegisthum Electra; descripserunt Levezow Verz. d. ant. Denkmäl. cet. p. 254 n. 1007. Gerhard Berl. ant. Bildw. I p. 293 n. 1007. edidit Gerhard Etr. u. Kampan. Vasenbilder tab. XXIV.

Tit. a. Κλυταιμ(ν)ήστρα. Ὀρέσστης. Αἴγισθος. Ἠλέκτρα.

Tit. b. Νικόστρατος. Is est Nicostratus qui celebratur hoc vasculo. Cf. n. 7400. 7555. 7562 ».

Τὸ ἀγγεῖον ἐξέδωκε καὶ ὁ Adolf Michaelis ἐν σελ. 148 τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῆς Ἠλέκτρας Σοφοκλέους ὑπὸ Otto Jahn (1881), σημειούμενος ἐν σελ. VII τάδε: «caedes Aegisthi depicta in OLLA VOLCENTANA musei berolinensis (n. 1007), quam ediderunt Gerhardus — et Overbeckius bildw. tab. 28, 10 p. 695»· ἐν τῷ ἀπεικονίσματι ἀναγινώσκεται:

Δ Ϙ Τ Ξ Ǝ M I Δ Τ V Ⅎ K

= Κλυταιμέστρα, οἱ δ' ἐκδόται οὐδ' ἐπὶ ἐλάχιστον ἐδίστασαν τὸ βουστροφηδὸν γεγραμμένον ὄνομα νὰ συμπληρώσωσι (!) γράψαντες Κλυταιμνήστρα!

Τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ. εἶνε καὶ ἕτερον ἀγγεῖον ὅπερ ὁ Michaelis ἐδημοσίευσεν ἐν σελ. 175· ἀπεικονίζει καὶ αὐτὸ τὸν φόνον τοῦ Αἰγίσθου ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου· ἀλλ' ἂς παραθέσω καὶ πάλιν αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου τὸ σημείωμα ἐν σελ. VII: « picturae OLLAE CAERETANAE Vindobonae in museo austriaco servatae quam editam mon. dell' inst. VIII pl. explicavit Benndorfius ann. 1865 p. 212—216, in parte antica Aegisthum e solis Atridarum labentem interficit Orestes effugiente Chrysothemide, ab altera parte Clytaemnestra accurrit bipenni armata, quam arcet Talthybius Orestis paedagogus (cf. Nicol. Damasc. hist. fr. 28 τοῦτον δὲ ἐρρύσατο Ταλθύβιος ἐξαρπάσας καὶ ἐκθέμενος εἰς τὴν Φωκίδα παρὰ Στρόφιον κ. τ. λ.)». Ἐπιγραφαὶ ἀναγινώσκονται ἐν τῷ ἀπεικονίσματι αἵδε: Ὀρέστες, Χρυσόθεμις, Αἴγισθος, Ταλθύβιος καί:

Κ L V T A I M E Σ T P A

τ. ἔ. Κλυταιμήστρα! — Περὶ τῶν Ἀττικῶν τούτων ἀγγείων τῶν ἀρχαιοτάτων βλ. καὶ ὅσα γράφουσιν ὁ Kiessling καὶ ὁ Milamowitz von Möllendorf ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «philologische Untersuchungen» ἐν τόμ. ε' κεφ. ε'. (*)

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπ' ἀρ. 8419 τοῦ συντάγματος τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν (τόμ. δ' σελ. 232) φέρεται μὲν τὸ ὄνομα Κλυτεμνήστρα ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἡ ἐπὶ ἀγγείου τοῦ μουσείου ἐν Νεαπόλει εἶνε ὑποβολιμαία, ὡς διὰ μακρῶν σημειοῦται ὁ ἐκδότης.

III

Κώδικες ἀρχαῖοι, ἐπιγραφαὶ παλαιόταται, μαρτυρίαι γραμματικῶν λέγουσιν ἡμῖν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξέφερον τὸ ὄνομα Κλυταιμήστραν, οὐχὶ Κλυταιμνήστραν. Πῶς ἐξέφερον αὐτὸ οἱ Λατῖνοι;

Κατὰ θαυμαστὸν συγκύρημα περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ πολὺς Ritschl ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «opuscula philololiga» ἐν τόμ. II. σελ. 497-498, ἐν ταῖς «εἰς Πλαῦτον παρεκβάσεσιν» (Plautinische Excurse). Ὁρμώμενος ἐκ τῆς γνώμης ὅτι τοῖς Ῥωμαίοις δύσκολος προσέπιπτεν ἡ προφορὰ τοῦ mn γράφει τάδε: «δυνατὸν ἦτο καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀναλογίαν νὰ σχηματίσωσιν Agamemino καὶ Clutaeminestra (ἀντὶ Clutaemnestra). Ἀλλὰ τὸ δεύτερον ὄνομα τοὐλάχιστον φαίνεται ὅτι δὲν ἐσχημάτισαν οὕτως, ἀλλὰ ἐπὶ τὸ ἐλευθερώτερον ἀμέσως Clutemestra ὅπως ἀπαλλαχθῶσι τοῦ mn, ἂν μὴ τὰ πάντα ἀπατῶσι. Τοῦτο ἀποδεικνύει πρῶτον ἡ διὰ παντὸς ἔλλειψις τοῦ n ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς τῆς τραγῳδίας τοῦ Ἀττίου παρὰ Νονίῳ καὶ Σερουίῳ: clytemestra, clytaemystra, clytemetra, tytesemestra, ἐμπεδοῖ δ' ἔτι μᾶλλον

(*) Κατ' ἀνακοίνωσιν φιλικὴν τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ Κ. Σ. Κόντου.

ἡ συστολὴ τῆς δευτέρας συλλαβῆς ἐν τῷ ἰάμβῳ τοῦ Λιβίου στ. 11:

Clyteméstra iuxtim, tértias natae óccupant

καὶ παρ' Αὐσονίῳ ἐν τοῖς «ἐπιταφίοις ἡρώων» ἐν ἀρχῇ:

Vindicem adulterii cum Clytemestra necet.

— Καὶ ἐν τοῖς πρὸς Ἐρέννιον I, 16, 26 ἔχουσι καλὰ ἀντίγραφα *Clytemestram* καὶ ἴσως καὶ ἀλλαχοῦ ἄν τις ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν (πρβλ. καὶ Fleckeisen «fünfzig Artikel» σελ. 13 ἔνθα ἀποδείκνυται ἀσφαλέστατος ὁ τύπος Clytemestra)».

Ἐν σελ. 502 λέγεται: «ὁ Σερούιος γράφει εἰς Αἰν. VII, 631: «Cassius Hemina tradidit Siculum quendam nomine uxoris suae *Clytemestrae* condidisse *Clytemestrum*, mox corrupto nomine *Crustumerium* dictum».

Ταῦτα ὁ πολὺς Ritschl. Ὁ δὲ ἐν Λιψίᾳ καθηγητὴς Ribbeck προστίθησιν ἐν σελ. 517 τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων «φιλολογικῶν ἔργων» τοῦ Ritschl τὰ ἐξῆς ἀναδημοσιεύων αὐτὰ ἐκ τῶν «χρονικῶν» (Jahrbücher f. class. Philologie) τοῦ Fleckeisen ἐκ τόμ. 77ου σελ. 191 (1858): «ἴσως οὐδεὶς Ῥωμαῖος ἐχρήσατο τῷ n, διότι καὶ παρὰ Κικέρωνι de off. I § 114 ἔχει ὁ κῶδιξ Bamb. (τοῦ δεκάτου αἰῶνος) καὶ Würzb. *clyte-mestram* καὶ ὁ Ambrosianus καὶ ἀμφότεροι οἱ Bernenses α καὶ β, ὁ δὲ Bern. γ *clitimestram*. Καὶ παρὰ Ἰουβεναλίῳ 6,656, ἔνθα ἡ δευτέρα συλλαβὴ μακρά, κεῖται mane Clytemestram nullus non vicus habebit. Παρὰ Προπερτίῳ V, 5, 57 τὸ *Clytaemnestrae* εἶνε σφάλμα, τοὐναντίον ἐν V, 63 τὸ *Hypermestrae* (τοῦ κώδ. Groninganus καὶ Guelferbytanus) εἶνε ὀρθὸν κ.τ.λ.».

Πόσον ὅμως ἠπατᾶτο ὁ ἄλλως μέγας Ritschl! Πᾶσαι αἱ ἐν τοῖς ἄνω ἐκτεθεῖσαι θεωρίαι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς σαθρᾶς ὑποθέσεως ὅτι οἱ Λατῖνοι παραλαβόντες τὸ ὄνομα παρὰ τῶν Ἑλλήνων παρέλιπον τὸ n, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρωσιν εὐκόλως τὸ mn! Ἀλλὰ τότε πῶς προέφερον τὰ autumnus, damno, contemno κ. ἄ.;—Ναί, δὲν παρέλιπον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ n τῆς λέξεως, διότι οὐδέποτε καὶ εἶχεν αὐτὸ ἡ λέξις· ἀφοῦ τὸ ν ὑπὸ οὐδενὸς Ἕλληνος συγγραφέως ἐλέχθη δῆλον ὅτι καὶ οὐδεὶς Ῥωμαῖος ἐχρήσατό ποτε αὐτῷ. Ἀλλ' ἴσως καὶ ὁ Ritschl εἶχε προαίσθησίν τινα ὅτε ἔγραφεν

ἐκεῖνα τὰ «ἂν μὴ τὰ πάντα ἀπατῶσιν» («wenn nicht alles täuscht»), ὅπως καὶ πράγματι τὰ πάντα τοὺς πάντας ἠπάτων!

IV.

Γράφων πρὸ δύο ἐτῶν βραχέα τινὰ περὶ τοῦ ὀνόματος εἰς φίλον ἐπέραινον λέγων: «ἐγὼ οὐ μόνον ἔπεισα ἐμαυτὸν ὅτι ἡ ἔνδοξος βασίλισσα ἦτο Κλυταιμήστρα, ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι μὴ καὶ ἡ κοινῶς λεγομένη Ὑπερμνήστρα φανῇ ποτε Ὑπερμήστρα».

Ὁ φόβος μου δὲν ἦτο μάταιος, διότι ἐν τῷ ἀρχαίῳ σχολίῳ εἰς Αἰσχύλ. ἑπτ. ἐπὶ Θήβ. στ. 556 (ἐκδ. Wecklein σελ. 159) ἀναγινώσκεται τὸ ἑξῆς κατὰ τὴν ἀντιβολὴν τοῦ Vitelli: «Ἀμφιάραος Οἰκλέους τοῦ Μελάμποδος τοῦ Ἀμυθάονος τοῦ Κρηθέως τοῦ Αἰόλου τοῦ Ἕλληνος τοῦ Διός, μητρὸς δὲ Ὑπερμήστρας» (οὐχὶ Ὑπερμνήστρας).

Ἐν τῷ λεξικῷ τῷ Λατινικῷ τοῦ Georges ἐν λ. ἀναγινώσκω τὰ ἑξῆς: «Hypermnestra — Prop. 4, 7, 63 (wo L. Müller ohne Noth *Hypermestre*)»· ὅτι ὅμως οὐχὶ «ἄνευ ἀνάγκης» (ohne Noth) ὁ Müller ἔγραψε παρὰ Προπερτίῳ *Hypermestre* μαρτυρεῖ ὅτι δύο κώδικες ἔχουσι τὴν γραφὴν ταύτην, ὡς ἀναφέρει ὁ Ribbeck ἐν τῷ παρατεθέντι σημειώματι.

V.

Ταῦτα εἶχον νὰ εἴπω περὶ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ πολυθρυλήτου ὀνόματος παρά τε Ἕλλησι καὶ Λατίνοις ἀποδεικνύων ὅτι ἡ πρώτη καὶ ἀρχαία καὶ ἀληθὴς καὶ μόνη ὀρθὴ ἐκφορὰ αὐτοῦ εἶνε Κλυταιμήστρα (Clytaemestra) καὶ ὅτι ὁ τύπος Κλυταιμνήστρα εἶνε ἴδιος τῶν μεταγενεστέρων αἰώνων 14ου, 15ου, 16ου, πλάσμα γραμματικοῦ τινος ἀγραμμάτου ἢ νυσταλέου ἀντιγραφέως.

Παρὰ τὴν κακὴν συνήθειαν τὴν κρατοῦσαν δῆλον ἐκ τῶν ἐκτεθέντων ὅτι ἅπαξ ἅπαντες καὶ γράφοντες καὶ ὁμιλοῦντες ὀφείλομεν ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν ἀληθῆ καὶ γνήσιον τύπον Κλυταιμήστραν ὅστις ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος παραγκωνισθεὶς ὑπὸ τῆς κιβδήλου Κλυταιμνήστρας ἐπέπρωτο μετὰ πέντε αἰῶνας, φθίνοντος τοῦ 19ου, νὰ ἀναφανῇ πάλιν καὶ ἀναλάμψῃ καθαρὸς καὶ ἐλεύθερος τοῦ παρασιτήσαντος ἐκείνου ν. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην

συμφωνοῦσί μοι καὶ πλεῖστοι λόγιοι φίλοι, ξένοι τε καὶ ὁμογενεῖς, οἷς ἀνεκοίνωσα αὐτήν, εὐτυχῶς δὲ ἤρξατο καὶ νὰ γίνηται χρῆσις τοῦ ὀρθοῦ τύπου ἐν βιβλίοις ἔν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Εἴδομεν ὅτι ὁ σοφὸς Wecklein ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Αἰσχύλου εἰσήγαγεν αὐτὸν καὶ ἀποκατέστησε πανταχοῦ τοῦ κειμένου τῶν δραμάτων καὶ τοῦ τῶν εἰς αὐτὰ σχολίων καὶ λατινιστὶ δὲ γράφων γράφει ἀείποτε *Clytaemestra*.

Δὲν ἔλειψαν καὶ φίλοι λόγιοι οἵτινες σαφῶς μοι ὡμολόγησαν διισταγμοὺς περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐκνικήσεως τοῦ ὀρθοῦ τύπου μετὰ προηγουμένην πέντε αἰώνων χρῆσιν τοῦ ἐσφαλμένου καὶ νόθου. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ ἕξις εἶνε δευτέρα φύσις ἐνίοτε· ἀδιστάκτως ὅμως νομίζω ὅτι παρὰ τὴν κακὴν ἕξιν θὰ ἐκνικήσῃ ἡ Κλυταιμήστρα ὅταν μάλιστα, ὡς ἐξ ἅπαντος θὰ συμβῇ, ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν εἰς πάντων τῶν συγγραφέων τὰ κείμενα. Ὁμολογῶ ὅτι μετὰ τοσαύτην γενικὴν καὶ παγκόσμιον χρῆσιν τῆς Κλυταιμνήστρας φαίνεται παράδοξός πως καὶ προσπίπτει ξενότροπος εἰς τὰ ὦτα ἡ Κλυταιμήστρα· ἂς ἐπιχειρήσῃ τις ὅμως καὶ δεκάκις μόνον νὰ ἀπαγγείλῃ τὸ ὄνομα ἄνευ τοῦ ν καὶ δεκάκις νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὸ ἄνευ τοῦ ν καὶ τότε παραχρῆμα ἅμα μὲν θὰ προσοικειωθῇ πρὸς τὴν Κλυταιμήστραν ἅμα δὲ θὰ ἀπαλλοτριωθῇ ἀπὸ τῆς Κλυταιμνήστρας ἥτις ὡς ἄλλος ψευδὴς Σμέρδις ἐνοσφίσατο τὴν βασιλείαν τῆς πρώτης.

Θὰ ἔλθῃ ποτὲ ἡμέρα, καὶ εἶνε ἐγγὺς αὕτη, καθ' ἣν πάντες θὰ ἀπορῶμεν πῶς τόσος κόσμος ἠδύνατο τόσον δεινῶς νὰ ἀπατᾶται ἐπὶ πέντε αἰῶνας νομίζων ὅτι ἡ τοῦ Ἀγαμέμνονος γυνὴ ἦτο ἡ Κλυταιμνήστρα!

Ταχέως, τάχιστα θὰ ἐκνικήσῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἡ Κλυταιμήστρα καὶ τότε θὰ προπέμψωμεν εἰς τὸν τάφον τὴν Ψευδοκλυταιμνήστραν ἐπιφωνοῦντες τό:

sic transit gloria mundi! (pseudoclytaemnestrae).

Πετρος Ν. Παπαγεωργιου.

Β'.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ.

(Ἰλιάδος Α στίχ. 188—245).

Ἔτσ' εἶπε· καὶ ἐμάνισεν ὁ Ἀχιλλέας, καὶ μέσα
ς τὰ μαλλιαρὰ τὰ στήθια του ἐπάλευαν δυὸ γνώμαις,
ἢ τὸ σπαθὶ τὸ κοφτερὸ νὰ σύρῃ ἀπ' τὸ θηκάρι
καὶ τὸ σπαθὶ ἀνεμίζοντας τοὺς ἄλλους νὰ σκορπίσῃ
καὶ νὰ σκοτώσῃ τὸν γιὸ τοῦ Ἀτρέα, ἢ νὰ πάψῃ
τὸ φοβερό του τὸ θυμὸ βαστῶντας τὴν καρδιά του.
Αὐτὰ συλλογιζότανε ς τὸ νοῦ καὶ ς τὴ ψυχή του,
καὶ σέρν' ἀπ' τὸ θηκάρι της τὴ φοβερὴ τὴ σπάθα,
καὶ νά! ἀπ' τὰ οὐράνια ἡ Ἀθηνᾶ προφταίνει,
τὴν ἔστειλ' ἀπ' τὸν οὐρανὸν ἡ ἀσπροχέρα Ἥρα,
γιατὶ ἀγαποῦσε καὶ τοὺς δυὸ κι' εἶχε τῶν δυὸ τὴν ἔγνοια.
Κι' ἐστάθηκ' ἀπ' ὀπίσω του, κι' ἀπ' τὰ ξανθὰ μαλλιά του
τὸν Ἀχιλλέα ἅρπαξε — αὐτὸς τὴν εἶδε μόνο,
κι' ἄλλος κανεὶς — θαμπώσανε τὰ 'μάτια τοῦ Ἀχιλλέα,
γυρίζει, βλέπει, καὶ μὲ μιὰ τὴν Ἀθηνᾶ γνωρίζει,
ποῦ στράφτουν καὶ λαμποκοποῦν τὰ 'μάτια της τὰ δύο·
βγάνει 'μιλιὰ 'π' τὸ στόμα του κι' αὐτὰ τῆς λέει τὰ λόγια·
Τί πάλιν ἦρθες, λέγε μου, τοῦ Δία θυγατέρα;
τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀτρέα γιὰ νὰ ἰδῇς τὴν ἀδικία τὴν τόση;
Μὰ ἄκουσε τὶ θὰ νὰ 'πῶ, κι' αὐτὸ θαρρῶ θὰ γίνῃ,
ἀπὸ ταὶς ἀδικίαις του θὰ χάσῃ τὴ ζωή του.
Τοῦ ἀποκρίθ' ἡ Ἀθηνᾶ μὲ τὰ γαλάζια 'μάτια·
Ἦρθα τὸν τόσο σου θυμὸ νὰ πάψω, ἂν μ' ἀκούσῃς·
ἀπ' τὰ οὐράνια μ' ἔστειλεν ἡ ἀσπροχέρα Ἥρα
γιατὶ ἀγαπάει καὶ τοὺς δυὸ κι' ἔχει τῶν δυὸ τὴν ἔγνοια.

Ἔλ' ἄφησε τὸ μάλωμα, μὴ σέρνῃς τὸ σπαθί σου·
μὲ λόγια τόρα 'βρίσε τον — ὅπως καὶ θὰ τὸ κάμῃς—.
Κι' ἐγὼ θὰ 'πῶ ὁλοφάνερα, κι' ὅπως θὰ 'πῶ θὰ γίνῃ.
Θὰ νἄρθῃ 'μέρα 'ποῦ γι' αὐτὴ τὴ σημερνὴ ἀδικία
διπλᾶ θὰ πάρῃς καὶ τριπλᾶ χαρίσματα, Ἀχιλλέα·
γι' αὐτὸ βαστάξου, κι' ἄκουσε τὰ λόγια ποῦ σοῦ λέγω.
Τῆς ἀποκριθ' ὁ Ἀχιλλέας, ὁ γρήγορος 'ς τὰ πόδια·
πρέπει, θεά, τὸ λόγο σου ν' ἀκούσω καὶ νὰ κάμω,
ὅσο κι' ἂν βράζω ἀπὸ θυμό, καλλίτερα εἶν' ἔτσι,
ἀπ' τὸν θεὸν ἀκούεται ὅποιος Θεὸν ἀκούει.
Εἶπε· τὸ χέρι τὸ βαρὺ 'ς τὸ πιάσιμο τῆς σπάθας
ἔβαλε, καὶ ξανάσπρωξε τὴ σπάθα 'ς τὸ θηκάρι,
κι' οὐδ' ἀπ' τὸ λόγο τῆς θεᾶς θέλησεν ἔξω ναΰγῃ.
Κι' ἐκείνη 'ς τὰ οὐράνια ἀνέβηκε καὶ 'πῆγεν
ἐκεῖ ποῦ ὁ Δίας κάθεται, μὲ τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλους.
Μὲ λόγια πάλι ἐγγιχτικὰ, ἀκόμα χολιασμένος,
'ς τὸν Ἀγαμέμνονα 'μιλεῖ ὁ Ἀχιλλέας τότε·
Μεθύστακα, σκυλόμουτρο, 'σὰν λάφι φοβητσιάρη,
ποτέ σου δὲν σοῦ βάσταξε ναΰγῃς νὰ πολεμήσῃς
'σὰν πολεμάει τὸ στράτευμα, ἢ ναΰγῃς σὲ καρτέρι
μὲ τάξια καὶ τὰ διαλεχτὰ 'δικάμας παλληκάρια.
Θεὸς φυλάξοι... θάνατος σοῦ φαίνεται πῶς εἶναι.
Χίλιαις φοραῖς καλλίτερα ἐδῶ ἀνάμεσά μας
ν' ἁρπάζῃς τὰ χαρίσματα 'κείνου 'ποῦ θὰ θελήσῃ
ἀντίκρυ σου γιὰ νὰ σταθῇ καὶ νὰ σ' ἀντιμιλήσῃ·
Αἴ, φαταούλα βασιληὰ, γιατὶ χαμένους ἔχεις
κι' ἐξουσιάζεις, εἰδεμὴ ἡ 'στεριγὴ θὰ ἦταν
ἡ ἀδικία σου αὐτή. Μὰ ἄκουσε τί λέγω
καὶ κάμνω ὅρκο φοβερὸ 'ς τὸ λόγο μου ἐπάνω·
Ναὶ μὰ τ' αὐτό μου τὸ ῥαβδὶ ποῦ φύλλα καὶ ποῦ ῥόζους
δὲν θὰ νὰ βγάλῃ πειὸ ποτὲ, κι' οὐδὲ θὰ ξανανθήσῃ,
ἀφοῦ τὸ 'κόψαν μιὰ φορὰ εἰς τὸ βουνὸ ἐπάνω
καὶ γύρω γύρω τῶφαγε μαχαίρι φύλλα, φλούδα,
καὶ τὸ βαστοῦν 'ς τὴ φούχτα τους καὶ τὸ κρατοῦν 'ς τὰ χέρια
κριτάδες γιὰ νὰ κρίνουνε, νὰ μὴ χαλνάῃ ὁ νόμος.

Ὁ ὅρκος ὅπου ἔκαμα, εἶναι μεγάλος ὅρκος.
Σὰν θἄρθῃ 'μέρα οἱ Ἕλληνες ὅλοι τους μαζεμένοι
τὸν Ἀχιλλέα νὰ ζητοῦν, τὸν Ἀχιλλέα νὰ θέλουν,
τότε δὲν θὰ 'μπορῇς ἐσὺ βοήθεια νὰ τοὺς δώσῃς
ὅταν πολλοὶ θὰ πέφτουνε 'πὸ κάτω ἀπὸ τὸ χέρι
τοῦ ἀνδροσφάχτη Ἕκτορα ἄψυχοι πεθαμένοι·
καὶ σὺ θὰ νὰ πικραίνεσαι, θὰ σφάζετ' ἡ καρδιά σου
γιατὶ τιμὴ δὲν ἔδωκες 'ς τὸ πρῶτο παλληκάρι.

(*Ἰλιάδος Α, σ. 322—365.*)

Σύρτε νὰ 'πᾶτε 'ς τὴ σκηνὴ κι' οἱ δυὸ τοῦ Ἀχιλλέα,
ἀπὸ τὸ χέρι πάρτε το καὶ φέρτε τὸ κορήτσι
πῶχει τὸ πρόσωπ' ὥμορφο, τὸ πρόσωπο γραμμένο·
κι' ἂν δὲν τὸ δώσῃ, συφορά! — μαζεύω παλληκάρια
κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔρχομαι καὶ τοῦ τὸ πέρνω τότε.
Ἔτσ' εἶπε καὶ τοὺς ἔστειλε μὲ δυνατὴ φοβέρα,
κι' ἐκεῖνοι τὸ 'γιαλὸ 'γιαλὸ πηγαίνουν περπατῶντας·
'ς τῶν Μυρμιδόνων φθάνουνε τὸ μέρος, τὰ καράβια.
'ς τὸ μαῦρο τὸ καράβι του κοντὰ καὶ 'ς τὴ σκηνή του
Τὸν Ἀχιλλέα 'βρήκανε νὰ κάθεται· τοὺς εἶδε,
τοὺς εἶδε κι' οὐδ' ἐχάρηκεν ὁ Ἀχιλλέας πάλε.
Κι' ἐκεῖνοι, 'πὲς ἀπὸ 'ντροπὴ καὶ 'πὲς καὶ ἀπὸ τὸ φόβο,
στέκονται· στέκονται βουβοὶ κι' ἀμίλητοι κι' οἱ δυό τους.
Μὰ 'κεῖνος ἐκατάλαβε· βγάνει φωνὴ καὶ λέγει·
Γειά σας, χαρά σας, ἄρχοντες, καλὸ 'ς τοὺς μηνυτάδες·
ἐλᾶτε πειὸ σιμώτερα· τὸ 'ξέρω, ἐσεῖς δὲν φταῖτε·
μόν' φταίει ὁ Ἀγαμέμνονας, ὅπου σᾶς ἔχει στείλει
γιὰ τὸ κορήτσι τὤμορφο, τὴ Βρισηίδα λέγω.
Ἔλα, καλέ μου Πάτροκλε, 'βγάλ' ἔξω τὸ κορήτσι,
καὶ δός τους το γιὰ νὰ τὸ πᾶν· καὶ μάρτυρες κι' οἱ δυό σας
ἐσεῖς νὰ ἦστε 'ς τὸ Θεὸ 'μπροστὰ καὶ 'ς τοὺς ἀνθρώπους
κι' ἀκόμα καὶ 'ς τὸν ἄπονο 'μπροστὰ τὸ βασιληά σας·

Ἂν θἄρθῃ μέρα καὶ καιρὸς κι' ἡ ὥρα θὰ τὸ φέρῃ
νὰ μὲ ξαναζητήσουνε τοὺς ἄλλους νὰ γλυτώσω
ἀπ' τὸ χαμό.... γιατὶ αὐτὸς χαμένα τόρα τἄχει,
κι' οὐδὲ 'γροικᾷ ἀπὸ πόλεμο, κι' οὐδὲ 'μπρὸς 'πίσω ξέρει
πῶς πολεμᾶν οἱ Ἀχαιοὶ χωρὶς ζωὴ νὰ χάνουν.
Ἔτσ' εἶπε· τὴν παραγγελιὰ ὁ Πάτροκλος ἀκούει,
τὴ Βρισηΐδ' ἀπ' τὴ σκηνὴ τὴν ὥμορφη ἐβγάνει
καὶ τοὺς τὴν δίνει νὰ τὴν πᾶν· κι' ἐκεῖνοι ξεκινοῦνε
'ς τὸ στράτευμα γιὰ νὰ τὴν πᾶν τῶν ἄλλων τῶν Ἑλλήνων.
Κι' ἐκείνη καὶ μὴ θέλοντας μαζὶ μ' αὐτοὺς πηγαίνει.
Μακρυὰ ἀπ' τὰ συντρόφια του 'ς τὸ περιγιάλι κάτω
ὁ Ἀχιλλέας ἐκάθισε, τὴ θάλασσα τηράει,
ἐξάπλωσε τὰ χέρια του καὶ 'ς τὴ γλυκειά του μάνα
στέλνει πικρὰ παράπονα καὶ λόγια πικραμένα.
Μάνα μου, κι' ἂν με 'γέννησες 'λίγα νὰ ζήσω χρόνια,
'λίγη τιμὴ δὲν ἄξιζα γιὰ νὰ μοῦ δώσ' ὁ Δίας,
ὁ Δίας π' ἀπ' τὸν οὐρανὸ 'ψηλὰ βαρειὰ βροντάει;
ψίχα τιμὴ δὲν μῶδωκεν. Ἀτιμασμένο μ' ἔχει,
μ' ἄρπαξε τὸ βραβεῖό μου, τὴ Βρισηΐδα 'πῆρεν
ὁ Ἀγαμέμνονας ὁ γυιὸς τ' Ἀτρέα ὁ βασιλέας.
Ἔτσ' εἶπε μὲ τὰ δάκρυα 'ς τὰ μάτια ὁ Ἀχιλλέας,
κι' ἡ μάνα του τὸν ἄκουσεν, ἡ τιμημένη μάνα,
'ποῦ 'ς τὸν πατέρα της κοντὰ καθότανε τὸ γέρο
κάτω βαθειὰ 'ς τῆς θάλασσας, εἰς τοῦ νεροῦ, τὸν πάτο.
Ἀπ' τὴ βαθειὰ τὴ θάλασσα μὲ μιὰ 'σὰν ἄχνη βγαίνει,
'ς τὸν Ἀχιλλέα της κοντὰ ἐκάθισε 'ποῦ κλαίγει,
τὸ χέρι της ἐξάπλωσε κι' ἐχάϊδεψε τὸ γυιό της,
βγάνει φωνὴ ἀπ' τὸ στόμα της καὶ τοῦ 'μιλεῖ, τοῦ λέγει.
Τἔχεις, παιδί μου, καὶ μοῦ κλαῖς; ποιὰ λύπη τὴν καρδιά σου
τὴ δέρνει; 'πὲς, φανέρωσε, νὰ ξέρωμε κι' οἱ δυό μας.
Βαρειὰ βαρειὰ ἀναστέναξεν ὁ Ἀχιλλέας καὶ λέγει·
Τὰ ξέρεις· τί νὰ σοῦ τὰ 'πῶ, μάνα μου, 'σὰν τὰ ξέρεις.

(Ὀδυσσείας Π, σ. 1—48.)

Ὁ Ὀδυσσέας κι' ὁ βοσκητὴς τῶν χοίρων 'ς τὴν καλύβα,
ἀνάφτουν τὴν αὐγὴ φωτιὰ καὶ τὸ φαγεῖ ἑτοιμάζουν
καὶ στέλνουν καὶ τοὺς παραγυιοὺς νὰ βόσκουν τὰ θρεφτάρια.
Σειοῦνε γιὰ τὸν Τηλέμαχο κι' οἱ σκύλοι οἱ γαυγιστάδες
ὅσο σιμόνει τὴν οὐρὰ, σειοῦνε κι' οὐδὲ γαυγίζουν.
Βλέπει τοὺς σκύλους τὴν οὐρὰ νὰ σειοῦν ὁ Ὀδυσσέας,
ἀκούει καὶ τῶν ποδαριῶν τὸν ἔχτυπο, 'μιλάει
καὶ λέει μὲ μιὰ 'ς τὸν Εὔμαιο αὐτὰ τὰ λόγια τότε·
« Σὰν κάποιος ἔρχετ', Εὔμαιε, κἂν γνώριμος, κἂν φίλος,
« κι' οὐδὲ γαυγίζουν τὰ σκυλιὰ, καὶ τὴν οὐρά τους σειοῦνε,
« καὶ ποδαριῶν πατήματα, περπατησιαὶς ἀκούω.»
Τὸ λόγο δὲν ἀπώσωσε, κι' ὁ γυιός του ὁ κανακάρης
'μπροστὰ 'ς τὴ θύρα στάθηκε· κι' ἐσκώθη 'ς τὸ ποδάρι,
καὶ τἄχασ' ὁ χοιροβοσκός· τοῦ πέφτουν ἀπ' τὰ χέρια
ἡ στάμναις πάνακάτονε νερὸ μὲ κρασὶ μαῦρο.
Τρέχει 'ς τὸ βασιλόπουλο, φιλάει τὴν κεφαλή του,
φιλάει τὰ 'μάτια του τὰ δυὸ, φιλάει τὰ δυό του χέρια,
καὶ δάκρυο ζεστὸ ζεστὸ, κυλάει, τοῦ τρέχει, πέφτει.
Σὰν τὸν πατέρα 'ποῦ παιδὶ δέχεται μὲ λαχτάρα,
'σὰν στρέφῃ ἀπὸ τὴ ξενητειὰ, παιδὶ 'ποῦ δέκα χρόνια
'ς τὰ ξένα τοῦ ἐγύριζε καὶ τὸν καϋμό του εἶχε,
ἔτσι καὶ τὸν Τηλέμαχο σφιχταγκαλιάζει τότε
ὁ ἄξιος ὁ χοιροβοσκὸς κι' ὁλοῦθε τὸν φιλάει,
καὶ μὲ πικρὸ παράπονο αὐτὰ τοῦ λέει τὰ λόγια·
« Φῶς μου γλυκὺ, Τηλέμαχε, ἦρθες; Κι' ἐγὼ 'θαρροῦσα
« πῶς δὲν θὰ σὲ ξαναβλέπα 'σὰν ἔφυγες 'ς τὴν Πύλο.
« Καὶ μέσα τόρα κόπιασε, παιδί μου ἀγαπημένο,
« καλὰ καλὰ γιὰ νὰ σὲ 'δῶ καὶ νὰ χαρῇ ἡ ψυχή μου,
« 'ποῦ πάλι σ' ἐδεχτήκαμε ὅτ' ἦρθες ἀπ' τὰ ξένα.
« Γιατὶ δὲν ἔρχεσαι συχνὰ 'ς τὴν ἐξοχὴ, παιδί μου,
« οὔτε σὲ βλέπουν οἱ βοσκοὶ νὰ κάθεσαι 'ς τὴ χώρα
« ἔτσι τραβᾷ ἡ καρδοῦλά σου, τὸ μαῦρο τὸ κοπάδι
« τῶν τόσων ἀγαπητικῶν νὰ βλέπῃς τῆς μητέρας.»

Ὁ φρόνιμος Τηλέμαχος ἀπόκρισι τοῦ δίνει·
« Θειόκα, θὰ γίνῃ ὅ,τι θές· ἐδῶ γιὰ 'σένα ἦρθα,
« γιὰ νὰ σὲ 'δοῦν τὰ 'μάτια μου, καὶ νὰ μοῦ 'πῇς, ν' ἀκούσω,
« ἀνίσως ἡ μητέρα μου 'ς τὸ σπήτι ἀκόμα μένει,
« ἢ μὴν τὴ 'στεφανώθηκε καὶ τὴν ἐπῆρεν ἄλλος,
« κι' ἔμεινε τοῦ πατέρα μου τοῦ Ὀδυσσέα τόρα
« ἀραχνιασμένο κι' ἔρημο τὸ νυφικὸ κλινάρι.»
Ὁ ἄξιος ὁ χοιροβοσκὸς τοῦ ἀπεκρίθη τότε·
« Ἔσφιξε τὴν καρδούλα της, μένει καὶ παραμένει
« 'ς τ' ἀρχοντικό σου· τρέχουνε τὰ δάκρυα της ποτάμι,
« περνοῦν πικραὶς ἡ νύχταις της, πικραὶς περνοῦν ἡ 'μέραις.»
Εἶπε, καὶ τὸ κοντάρι του πέρνει· 'μπαίνει μέσα,
τὸ πέτρινο ὁ Τηλέμαχος περνᾷ κατώφλι· ἐσκώθη
ὁ 'Οδυσσέας ἀπ' τὸ σκαμνὶ γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ τόπο·
μὰ ἐκεῖνος δὲν τὸ δέχτηκε, καὶ τοῦ 'μιλάει, τοῦ λέγει·
« Κάθισε, ξένε· θὰ 'βρεθῇ καὶ γιὰ τ' ἐμένα τόπος
« μέσ' 'ς τὴν καλύβα· κι' ἄνθρωπος εἶναι γιὰ νὰ μοῦ στρώσῃ.»
Εἶπεν αὐτὰ, κι' ἐκάθισεν ὁ Ὀδυσσέας πάλι·
στρώνει γιὰ τὸν Τηλέμαχο χλωρὰ κλαδιὰ 'πὸ κάτω,
κι' ἐπάνωθε στρώνει προβιὰ ὁ βοσκητὴς τῶν χοίρων,
κι' ἐκεῖ ἐπάνω τὸν ὑγιὸ τὸν πολυαγαπημένο,
τοῦ 'Οδυσσέα τὸν ὑγιόν, ἔβαλε νὰ καθίσῃ.

(*Ὀδυσσείας X, σ. 1—70.*)

Πετάει τὰ κουρελιάρικα τὰ ῥοῦχα ὁ 'Οδυσσέας
καὶ μ' ἕναν πῆδο 'βρίσκεται 'ς τὴν ἐμπασιὰ τῆς θύρας·
βαστάει τὸ δοξάρι του καὶ τὴ σαϊττοθήκη
γεμάτη· τὴν εὐκαίρωσε καὶ χύνει ταὶς σαΐτταις,
κι' ἐμπρός του ταὶς ἐσώριασε, βγάνει φωνὴ καὶ λέγει
'ς τοὺς νειοὺς ποῦ τὴ γυναῖκά του 'ζητοῦσαν γιὰ γυναῖκα.
« Τὸ πρῶτο καὶ τὸ δύσκολο τὸ 'πέτυχα σημάδι·
« καὶ τόρα ἄλλο θὰ νὰ 'δῶ σημάδ' ἂν θὰ 'πετύχω

« κι' ἂν κάμῃ τοῦ 'Απόλλωνα ἡ χάρι νὰ χτυπήσω
« σημάδι 'ποῦ δὲν χτύπησεν ἄλλος κανεὶς ἀκόμα.»

Εἶπε, καὶ 'ς τὸν 'Αντίνοο φαρμακερὴ σαΐττα
στέλνει· ποτήρι ὁλόχρυσο καὶ μὲ χερούλια δύο
καὶ πλουμιστὸ ἐπήγαινεν ἐκεῖνος νὰ σηκώσῃ,
σήκωνε μὲ τὸ χέρι του 'ς τὸ στόμα νὰ τὸ βάλῃ
νὰ πιῇ κρασί· τὸ σκοτωμὸ δὲν ἔδανε 'ς τὸ νοῦ του.
Καὶ ποιὸς 'μποροῦσε σκοτωμὸ 'ς τὸ νοῦ του γιὰ νὰ βάλῃ
καὶ νὰ πιστέψῃ ἀνάμεσα σὲ τόσους γλεντιστάδες
πῶς ἕνας ὁλομόναχος, κι' ἂν ἦταν σιδερένιος,
θὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὴ ζωὴ, θάνατο θὰ τοῦ δώσῃ;
Μὲ τὴ σαΐττα 'ς τὸ λαιμὸ ὁ 'Οδυσσέας τὸν 'βρίσκει·
τρυπᾷ ἡ σαΐττα τὸ λαιμὸ, 'πίσω 'ς τὸ σβέρκο 'βγαίνει·
'ξέγειρε 'κεῖνος κι' ἔπεσε 'ς τὸ πλάγι· τὸ ποτήρι
ξεφεύγ' ἀπὸ τὸ χέρι του, βρύσι τὸ αἷμα τρέχει
ποῦ 'βγαίνει ἀπ' τὰ ῥουθούνια του, καὶ δυνατὰ χτυπάει
καὶ σπρώχνει μὲ τὸ πόδι του πέφτοντας τὸ τραπέζι,
καὶ χύνονται κάτω 'ς τὴ γῆ ἀνάκατα καὶ σκόρπια
ψωμιὰ καὶ κρέατα ψητὰ κι' ἄλλα φαγιὰ ἀκόμα.
'Σὰν εἶδαν ταρχοντόπουλα τὸν ἄνδρα πῶχε πέσει,
σέρνουν φωνὴ ὅλα μὲ μιὰ, 'ποῦ βόῦξε τὸ σπήτι,
κι' ἀπ' τὰ θρονιὰ τινάχτηκαν 'σδυσμένα 'π' τὴν τρομάρα·
'ς τοὺς τοίχους γύρω κύτταζαν νὰ 'δοῦν σπαθὶ, κοντάρι,
κι' οὐδὲ κοντάρι ἦταν ἐκεῖ κι' οὐδὲ σπαθὶ κἂν ἕνα·
καὶ μὲ θυμὸ γυρίζουνε καὶ λὲν 'ς τὸν 'Οδυσσέα·

« Ἄσχημα, ξένε, 'βάρεσες κι' ἄσχημα σαϊττεύεις·
« 'στερνή σου αὐτὴ παλληκαριὰ, 'στερνὸ σημάδι θἆναι·
« χάθηκες τόρα, 'σβύστηκες, χαντακωμένος εἶσαι·
« τὸ παλληκάρι 'σκότωσες, τὸ πρῶτο παλληκάρι
« 'ποῦ 'ς τὴν 'Ιθάκη 'βρίσκονταν ἀνάμεσα 'ς τὰ ἄλλα,
« καὶ τὰ κοράκια θὰ σὲ φᾶν γιὰ τοῦτο ἐδῶ πέρα.»
Τέτοια καθένας ἔλεγε, γιατ' ὅλοι τους θαρροῦσαν
πῶς 'σκότωσε μὴ θέλοντας αὐτὸς τὸ παλληκάρι.

Φτωχοί! σᾶς 'πῆρεν ὁ θεὸς τὸ νοῦ καὶ τὸ κεφάλι
καὶ δὲν ἐκαταλάβετε τὴν ὥρα τοῦ χαμοῦ σας!
Καὶ τοὺς ἐστραβοκύτταξεν ὁ 'Οδυσσέας καὶ λέγει·

« Σκυλιά, δὲν ἐπιστεύετε πῶς 'πίσω θὰ γυρίσω
« κι' ἀπ' τὴν Τροάδα θἄρθω ἐδῶ 'ς τὸ 'σπήτι μου καὶ πάλι.
« Τὸ 'σπήτι μου ἐρημάζατε καὶ τρώγατε τὸ βιό μου,
« ταὶς σκλάβαις ἐπειράξετε, 'που μεσ' 'ς τὸ σπήτι εἶχα,
« καὶ τὴ γυναῖκά μου αὐτὴ 'ζητούσατε γυναῖκα,
« γυναῖκα γιὰ νὰ πάρετε 'ς τὰ ζωντανά μου ἀκόμα.
« Θεὸ δὲν φοβηθήκατε, 'ς τὸ νοῦ σας δὲν περνοῦσε
« τὸ κρῖμα μὴ σᾶς 'βρῇ ποτε ἀπ' ἄνθρωπο κανένα.
« Νὰ τόρα ἔρθασ' ὁ καιρὸς 'που θὰ χαθῆτε ὅλοι.»
Ἔτσ' εἶπε κι' ἀπ' τὸ φόβο τους ἐχλώμιασαν ἐκεῖνοι·
καθένας βλέπει πῶς 'μπορεῖ νὰ φύγῃ, νὰ γλυτώσῃ,
καὶ μοναχὰ ὁ Εὐρύμαχος γυρίζει καὶ τοῦ λέγει·

« Ἂν ἦσαι σὺ τὸ γέννημα, τὸ θρέμμα τῆς Ἰθάκης,
« ὁ 'Οδυσσέας ἂν ἦσαι σὺ καὶ 'γύρισες ὀπίσω,
« σωστὰ καὶ δίκηα 'μίλησες καὶ εἶπες ὅσα εἶπες.
« Πολὺ σοῦ γίνηκε κακὸ καὶ χαλασμὸς 'ς τὸ 'σπήτι,
« πολὺ κακὸ 'ς τὰ χτήματα καὶ 'ρημαγμὸς ἀλήθεια.
« Μὰ 'κεῖνος 'που ἐστάθηκεν αἰτία γιὰ νὰ γίνουν,
« γιὰ νἄλθουν 'ς τὸ κεφάλι μας αὐτὰ, πεσμένος τόρα
« κεῖτεται ὁ 'Αντίνοος· δὲν ἤθελε γυναῖκα,
« τὸ γάμο δὲν τὸν ἤθελε· ἄλλα 'ς τὸ νοῦ του εἶχε·
« εἰς τὴν Ἰθάκη βασιληὰς ἤθελε γιὰ νὰ γίνῃ.
« ἀφοῦ κρυφὰ θὰ σκότωνε τὸ γυιό σου, τὸ παιδί σου.
« Τόρα αὐτὸς σκοτώθηκε καθὼς γραφτό του ἦταν·
« καὶ σὺ τοὺς ἄλλους ἄφησε, ἐμᾶς μὴ μᾶς χαλάσῃς,
« κι' ἐμεῖς θὰ τὰ ἰσάξωμε, θὰ βάλωμε 'ς τὸν τόπον
« ὅσα 'ς τὸ 'σπήτι φάγαμε κι' ἔπιαμε τὸ 'δικό σου·
« κι' ἂν ἕνα σοῦ στοιχίζανε, εἴκοσι θὰ νὰ πάρῃς,
« κι' ὅσα θὰ 'πῇς πῶς φτάνουνε, ὅσα βαστᾷ ἡ ψυχή σου
« σὲ χάλκωμα καὶ μάλαμα θὰ πάρῃς, 'Οδυσσέα·

« γι' αὐτὸ, πρὶν πάρῃς, δίκαιο δὲν εἶναι νὰ μανίζῃς.»
Λοξὰ, λοξὰ τὸν 'κύτταξεν ὁ 'Οδυσσέας καὶ λέγει·

« Κι' ἂν ὅλα σας τὰ πατρικὰ, κι' ἂν ὅλα τὰ δικά σας,
« κι' ἂν ὅλα ὅσα ἔχετε κι' ὅσα θὰ βάλετ' ἄλλα,
« μοῦ δώσετε, δὲν φεύγετε ἀπ' τὰ δικά μου χέρια,
« κι' οὐδὲ θὰ πάψω νὰ χτυπῶ πρὶν ὅλους σᾶς παστρέψω.
« Κάμετε ὅπως θέλετε· σταθῆτε, πολεμᾶτε,
« ἢ φεύγετε τὸ θάνατο, τὴ μαύρη σας τὴ μοῖρα.
« Θαρρῶ δὲν θὰ γλυτώσετε, ὅλοι σας θὰ χαθῆτε.»

Τὰ ἤπατά τους 'κόπηκαν 'σὰν τἄκουσαν ἐκεῖνοι,
καὶ δεύτερο ὁ Εὐρύμαχος ἐμίλησε, τοὺς λέγει.....

Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

Γ'.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΜΗΔΕΙΑ

(ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΕΜΜΕΤΡΟΣ).

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἡ Μήδεια ἕνεκεν τῆς πρὸς τὸν Ἰάσονα ἔχθρας, ἐπειδὴ ἐνυμφεύθη οὗτος τὴν θυγατέρα τοῦ Κρέοντος Γλαύκην, ἀπέκτεινε μὲν ταύτην καὶ τὸν Κρέοντα αὐτὸν, ἀπέσφαξε δὲ τὰ τέκνα της καὶ ἀναρπασθεῖσα ἐφ' ἅρματος κατέφυγε πρὸς τὸν Αἰγέα, ὅστις ὑπέσχετο νὰ παράσχῃ αὐτῇ ἄσυλον.

Ἡ μὲν σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν Κορίνθῳ, ὁ δὲ χορὸς συνέστηκεν ἐκ γυναικῶν Κορινθίων. Προλογίζει δὲ τροφὸς Μηδείας.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΤΡΟΦΟΣ.	ΙΑΣΩΝ.
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ.	ΑΙΓΕΥΣ.
ΜΗΔΕΙΑ.	ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.	ΠΑΙΔΕΣ ΜΗΔΕΙΑΣ.
ΚΡΕΩΝ.	

ΤΡΟΦ. Εἴθε τὸ σκάφος τῆς Ἀργοῦς τὰς Κυανᾶς
νὰ μὴ ἐπέρα Συμπληγάδας καὶ ποτὲ
μὴ φθάσει εἰς τῶν Κόλχων τὴν γῆν ἤθελεν!
Μηδ' εἰς τὰς νάπας τοῦ Πελίου ἤθελε
πέσει τμηθεῖσα πεύκη καὶ δι' ἐρετμῶν
τὰς χεῖρας εἴθε νὰ μὴ ὥπλιζέ ποτε

ἀνδρῶν γενναίων, οἵτινες τὸ πάγχρυσον
δέρας ἀπῆλθον ἵνα παραλάβωσι
πρὸς χάριν τοῦ Πελίου· καὶ ἡ Μήδεια
ἡ δέσποινά μου τότε δὲν θὰ ἔπλεεν
εἰς Ἰωλκοῦ τοὺς πύργους ἐκ τοῦ ἔρωτος
τὰς φρένας ταραχθεῖσα τοῦ Ἰάσονος·
οὐδὲ τὰς κόρας τοῦ Πελίου πείσασα
νὰ κτείνωσι κατόπιν τὸν πατέρα των
ἤθελε κατοικήσει εἰς τὴν γῆν αὐτὴν
τὴν Κορινθίαν μετ' ἀνδρὸς καὶ τέκνων της.
Ἀρέσκουσα μὲν εἰς τῶν πολιτῶν αὐτῶν
ἐδῶ τὴν χώραν εἰς ἣν ἦλθε φεύγουσα
κ' εἰς πάντα συμφωνοῦσα τῷ Ἰάσονι.
Τοῦθ' ὅπερ ὄντως σωστικὸν τὰ μάλιστα
εἶνε ὁπόταν σύζυγος πρὸς σύζυγον
ὁμοφρονοῦσα δὲν διάκηται ἐχθρικῶς.
Τώρα δ' ἐχθρὰ τὰ πάντα κ' ἡ ἀγάπη των
ἐφαρμακεύθη· ὁ Ἰάσων ἐπειδὴ
προδοὺς τὴν δέσποινάν μου καὶ τὰ τέκνα του
εἰς γάμους ἤδη ἐντρυφᾷ βασιλικούς,
τὴν θυγατέρα νυμφευθεὶς τοῦ Κρέοντος
τοῦ ἄρχοντος τῆς χώρας. Ἡ δὲ Μήδεια
παρερριμένη τώρα ἡ ταλαίπωρος
καὶ καταφρονημένη, ἀνακράζει μὲν
τοὺς ὅρκους των βοῶσα, ἀναφέρει δὲ
πίστιν μεγίστην χειραψίας δεξιᾶς
κ' ἐπικαλεῖται μαρτυρίας τῶν θεῶν,
ὁποίας αὕτη παρὰ τοῦ Ἰάσονος
ἀνταμοιβῆς τυγχάνει. Κεῖται δ' ἄσιτος
εἰς ἀλγηδόνας ῥίψασα τὸ σῶμά της,
περῶσα τὸν καιρόν της μὲ τὰ δάκρυα,
ἀφ' ὅτου εἶδεν ὅτι τὴν ἠδίκησεν
ὁ σύζυγός της, οὔτε τ' ὄμμα αἴρουσα
ἐπάνω, οὔτε ἐκ τῆς γῆς τὸ πρόσωπον
νὰ ἀπαλλάξῃ θέλουσα· ἀκούει δὲ

νουθετουμένη παρὰ φίλων ὅσον καὶ
ὁ κλύδων τῆς θαλάσσης ἢ τὸ μάρμαρον.
Ἐκτὸς καὶ μόνον ἂν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν
τὸν πάλλευκον λαιμόν της στρέψασά ποτε
οἰμώζουσ' ἀποκλαίῃ τὸν πατέρα της
καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς,
προδοῦσα τοὺς ὁποίους ἠκολούθησε
τὸν ἄνδρα ὅστις τώρα τὴν καταφρονεῖ.
Ὑπὸ τῶν συμφορῶν δὲ ἡ ταλαίπωρος
ἔμαθε τώρα τί σημαίνει τις μακρὰν
τῆς πατρικῆς του γῆς ν' ἀπομακρύνηται.
Μισεῖ δὲ καὶ τὰ τέκνα, οὐδ' εὐφραίνεται
νὰ βλέπῃ ταῦτα καὶ φοβοῦμαι μήπως τι
ἀποφασίσῃ νέον καὶ ἀπρόοπτον.
Διότι εἶνε βαρυκάρδιος, οὐδὲ
θὰ ἀνεχθῇ τὸ πάθος. Τὴν ἠξεύρω ἐγώ.
Καὶ τὴν φοβοῦμαι μὴ σιγῇ ἐμβαίνουσα
ἐντὸς τοῦ οἴκου, ὅπου εἶν' ἡ νυμφικὴ
παστὰς, διαπεράσῃ μὲ τὸ φάσγανον
τῆς νύμφης τὴν καρδίαν, εἴτε καὶ αὐτὴν
καὶ τὸν γαμβρὸν φονεύσῃ καὶ τὸν τύραννον
κ' ἔπειτα εὕρῃ χειροτέραν συμφορὰν
τῆς νῦν παρούσης· ἐπειδὴ καὶ φοβερὰ
εἶν' ἀληθῶς, οὐδ' εἶνε πρᾶγμα εὔκολον
ἄν τις συνάψῃ ἔχθραν πρὸς αὐτήν ποτε
καλλίνικον νὰ ἄρῃ νίκην. — Ἀλλ' ἰδοὺ
οἱ παῖδες ἤδη παύσαντες τὰ παίγνια
προσέρχονται, οὐδόλως στοχαζόμενοι
τὰ πάθη τῆς μητρός των· ἀλλ' οὐδ' ἀγαπᾷ
τὰς λυπηρὰς μερίμνας τὸ νεανικόν.

ΠΑΙΔΑΓ. Ὦ παλαιὰ οἰκέτις τῆς δεσποίνης μου,
τί πρὸς τὰς πύλας ἔρημος διάγουσα
ἵστασαι οὕτω καὶ μοιρολογεῖς κακὰ
καθ' ἑαυτὴν λαλοῦσα; πῶς ἡ Μήδεια
μακρὰν σου μόνη θέλει νὰ εὑρίσκηται;

ΤΡΟΦΟΣ. Τῶν τέκνων γέρων ὁδηγὲ Ἰάσονος,
εἰς τοὺς χρηστοὺς τοὺς δούλους ἡ τῶν δεσποτῶν
ὑπάρχει δυστυχία δυστυχία των
κ' ἐγγίζει τὴν καρδίαν· εἰς τοσαύτην δὲ
κ' ἐγὼ προέβην θλῖψιν, ὥστε ὄρεξις
μοῦ ἦλθε νὰ ἐξέλθω καὶ πρὸς οὐρανὸν
καὶ γῆν νὰ εἴπω τῆς Μηδείας τὰ δεινά.

ΠΑΙΔΑΓ. Δὲν ἔπαυσεν ἀκόμη ἡ ταλαίπωρος
τοὺς ὀδυρμούς της;

ΤΡΟΦΟΣ Σὲ ζηλεύω ἀληθῶς!
Εἶν' ἐν ἀρχῇ ἀκόμη τὸ δυστύχημα
οὐδ' ἐν τῷ μέσῳ.

ΠΑΙΔΑΓ. Ὦ μωρὰ, ἂν πρέπῃ τις
νὰ λέγῃ τοῦτο τοὺς κυρίους· καὶ λοιπὸν
οὐδὲν ἠξεύρει ἐκ τῶν νέων της κακῶν.

ΤΡΟΦΟΣ. Τί δὲ συμβαίνει, γέρων; λέγε, μὴ φθονῇς.

ΠΑΙΔΑΓ. Οὐδέν· μετέγνων καὶ διὰ τὰ πρὸ μικροῦ
λεχθέντα ἤδη.

ΤΡΟΦΟΣ. Μὴ πρὸς τοῦ γενείου σου!
τὴν σύνδουλόν σου κρύπτῃς, ὑπισχνοῦμαι δὲ
ἂν πρέπῃ, νὰ σιγήσω.

ΠΑΙΔΑΓ. Ἤκουσα λοιπὸν
νὰ λέγῃ τις πρὸς ἄλλους, μὴ φαινόμενος
ὅτι ἀκούω, προσελθὼν εἰς τοὺς πεσσούς,
ὅπου φοιτῶσιν, ὡς γνωστὸν, οἱ γέροντες
περὶ τὴν κρήνην τῆς Πειρήνης τὴν σεμνὴν,
ὅτι τοὺς παῖδας τούτους μετὰ τῆς μητρὸς
ὁ Κρέων, ὁ τῆς χώρας τύραννος αὐτῆς,
νὰ ἐξορίσῃ ἤδη μέλλει ἐκ τῆς γῆς
τῆς Κορινθίας· ἂν ὁ λόγος ἀληθὴς
ὑπάρχῃ ὅμως, δὲν ἠξεύρω· εἴθε δὲ
καὶ νὰ μὴ εἶνε τοῦτο.

ΤΡΟΦΟΣ. Καὶ τὰ τέκνα του
νὰ πάθουν ταῦτα ὁ Ἰάσων θ' ἀνεχθῇ,
κἂν ἄλλως ἔχῃ τῇ μητρὶ διαφοράν;

ΠΑΙΔΑΓ. Τὰ παλαιὰ τὰ φίλτρα κατελείφθησαν
χάριν τῶν νέων καὶ τοῦ οἴκου του αὐτοῦ
δὲν εἶν' ἐκεῖνος φίλος.

ΤΡΟΦΟΣ. Ἀπωλέσθημεν!
Δυστύχημά τι νέον ἂν προσθέσωμεν
εἰς τὸ ἀρχαῖον, πρὶν αὐτὸ ἐξαντληθῇ.
Σὺ ὅμως ἤδη — ἐπειδὴ καιρὸς αὐτὸ
δὲν εἶνε νὰ τὸ μάθῃ καὶ ἡ δέσποινα,
σιώπησον τὸν λόγον καὶ ἡσύχαζε.
Ἀκούετε, ὦ τέκνα, ποῖος ὁ πατὴρ
καὶ τίνι τρόπῳ πρὸς ὑμᾶς προσφέρεται!
Ν' ἀπολεσθῇ μέν, ὄχι! εἶν' αὐθέντης μου·
ἀλλὰ φωρᾶται πρὸς τοὺς φίλους κακὸς ὤν.

ΠΑΙΔΑΓ. Ἀλλὰ τίς ὄχι τῶν θνητῶν; μὴ ἔμαθες
ἀρτίως τοῦτο, ὅτι πᾶς τις ἑαυτὸν
ἢ τὸν πλησίον στέργει περισσότερον,
οἱ μὲν δικαίως, οἱ δὲ κέρδους ἕνεκα,
ἀφοῦ καὶ τούτους πλέον χάριν τῆς εὐνῆς
δὲν στέργει ὁ πατήρ των;

ΤΡΟΦΟΣ. Ἀλλ' ὑπάγετε,
καλλίτερον θὰ εἶνε τοῦτο, τέκνα, σεῖς
ἐντὸς τοῦ οἴκου, σὺ δὲ ὅσον δύνασαι
μεμονωμένα ταῦτα κράτησον καὶ μὴ
τὰ πλησιάζῃς τῇ μητρί των, ἐπειδὴ
βαρυθυμεῖ· καὶ ἤδη ἀκοντίζουσαν
τὴν εἶδον βλέμμα πρὸς αὐτὰ ἀγριωπὸν
ὡσεὶ νὰ πράξῃ μέλλει τι· καὶ τὸν θυμὸν
τὸν ἄγριόν της δὲν θὰ παύσῃ ἀληθῶς,
πρὶν κατασκήψῃ εἴς τινα. Ἀλλ' εὔχομαι
νὰ πράξῃ μᾶλλον εἰς ἐχθροὺς ἢ φίλους τι.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὤ δυστυχής!
Δυστυχὴς ἐγώ, πόνων ἀθλία μεστή!
Οἴμοι! Εἴθε νὰ μ' εὗρ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ!

ΤΡΟΦΟΣ. Εἶν' αὐτό, φίλοι παῖδες, ἡ μήτηρ ὑμῶν
μὲ ψυχὴν θυελλώδη κι' ὀργίλη χωρεῖ.

Ἀλλὰ σπεύδετε σεῖς εἰς τὸν οἶκον εὐθύς·
μηδὲ ἔλθετ' ἐγγὺς τῶν βλεμμάτων αὐτῆς·
μὴ προσέλθετε μή, φυλαχθῆτε καλῶς
τὴν φρικώδη της φύσιν ἀγρίας ψυχῆς
καὶ τὸ ἄγριον ἦθος.
Προχωρεῖτε λοιπὸν ὅσον τάχος ἐντός.
Ἐκ τοῦ νέφους αὐτοῦ τῶν λυγμῶν φανερὸν
ὅτι μέλλει ν' ἀνάψῃ γοργὴ ἐκ θυμοῦ
σφοδροτέρου· τί ἆρα θὰ πράξῃ δεινὸν
ἡ βαρύκαρδος καὶ δυσκατάπαυστος
ἐκ κακῶν πληγωθεῖσα ψυχή της;

ΜΗΔΕΙΑ. Ἡ ταλαίπωρος ἔπαθον ἄξια φεῦ!
ὀδυρμῶν ἤδη πάθη μεγάλων.
Ὦ κατάρατοι παῖδες μητρὸς στυγερᾶς
εἰς τ' ἀνάθεμα σεῖς κι' ὁ πατήρ σας ὁμοῦ
καὶ εἰς ὅλον τὸν οἶκον κατάρα!

ΤΡΟΦΟΣ. Οἴμοι φεῦ! ὦ ταλαίπωρος οἴμοι!
Ἀλλὰ τί σου οἱ παῖδες μετέχουν αὐτοὶ
τῶν πατρῴων σφαλμάτων, τί τούτους μισεῖς;
Οἴμοι! τέκνα, φοβοῦμαι μὴ πάθητέ τι.
Τρομεραὶ τῶν τυράννων εἰσὶν αἱ ὁρμαί,
ἐπειδή, εἰθισμένοι νὰ ἄρχουν πολὺ
καὶ νὰ ἄρχωντ' ὀλίγον, δυσκόλως ὀργὰς
μεταβάλλουσι· τὸ δ' ἐν ἰσότητι ζῆν
εἶνε κρεῖττον· τοὐλάχιστον εἴθε ἐγὼ
νὰ γηράσω χωρὶς μεγαλεῖον, ἀλλὰ
ἀσφαλῶς. Ἐπειδὴ κατὰ πρῶτον αὐτὸ
τῶν μετρίων τὸ ὄνομα φθόνον ποσῶς
δὲν κινεῖ, προτιμότερον δ' εἶνε πολύ·
ἡ δ' ὑπέροχος τύχη οὐδὲν ὠφελεῖ
τοῖς ἀνθρώποις καὶ μόνον ἐὰν ὁ θεὸς
ὀργισθῇ κατὰ τούτων, οἱ οἶκοι αὐτῶν
περιπίπτουν εἰς μείζονα βλάβην.

ΧΟΡΟΣ. Φωνὴν ἤκουσα μέν, βοὴν ἤκουσα δὲ
τῆς δυστήνου Κολχίδος

οὐδ' ἀκόμη κατέστη ἡπία, ἀλλὰ
σὺ, ὦ γραῖα, εἶπε μοι διότι ἐντὸς
τοῦ διπύλου μεγάρου ἀντήχησαν
γόοι· οὐδ' εἶν' εἰς ἐμὲ τὰ τοῦ οἴκου παθήματ' εὐχάριστα·
ἐπειδὴ μοὶ εἶνε φίλος.

ΤΡΟΦΟΣ. Δὲν ὑπάρχει ὁ οἶκος· ἐχάθη οἰκτρῶς,
ἠφανίσθη· διότι ὁ μὲν ὡς γαμβρὸς
τῶν τυράννων μετήλλαξε κοίτην, ἡ δὲ
ἐντὸς μένουσα φθίνει τὸν βίον αὐτῆς
ἡ κυρία μου· οὔτε ἀκούει τινὸς
παραμύθημα λόγων αὐτῆς ἡ ψυχή.

ΜΗΔΕΙΑ. Αἰαῖ!
Ἀστραπὴ οὐρανία νὰ μ' ἔλθῃ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου! τὸ κέρδος μου τί
ἐὰν ζῶ φεῦ! ἀκόμη ζωὴν στυγερὰν;
Νὰ κατέλυον εἴθε τοιαύτην ζωήν.

ΧΟΡΟΣ. Ὦ Ζεῦ καὶ ἥλιε καὶ γῆ!
ἀκούεις τὰς φωνάς της
τὰς λυπηρὰς μολπάς της,
πόσον ἡ δύστηνος ἀλγεῖ!
ὦ ποῖος πόθος θλιβερὸς
τῆς κοίτης τοῦ θανάτου
σὲ ῥίπτ' εἰς τὰ πτερά του.
Ἀλλ' εἶν' ὁ θάνατος πικρός.
Μὴ τοῦτο εὔχου· καὶ ἐὰν
ὁ σύζυγός σου ἤδη
στοργὴν εἰς ἄλλους δίδῃ,
ὀργὴν μὴ τρέφῃς σὺ σφοδράν.
Θὰ ἔλθ' ἡ ὥρα κι' ὁ θεὸς
θὰ γείνῃ ἔκδικός σου.
Ἂς παύσ' ὁ ὀδυρμός σου
περὶ συζύγου ὁ πικρός.

ΜΗΔΕΙΑ. Θεὰ Θέμι μεγάλη καὶ κόρη Λητοῦς
Πότνι' Ἄρτεμι, βλέπετε ὅσ' ἀπ' αὐτὸν
τὸν κατάρατον ἄνδρα μου πάσχω, ἀφοῦ

εἶχον δέσει δι' ὅρκων μεγάλων αὐτόν;
Ὅμως εἴθε νὰ ἴδω τὴν νύμφην κι' αὐτὸν
μετ' αὐτῶν τῶν μεγάρων νὰ πέσουν οἰκτρῶς
ἀφοῦ πρῶτοι ἐτόλμησαν οὗτοι ἐμὲ
ν' ἀδικήσουν. Ὦ πάτερ, ὦ πόλις ἐμή,
τῶν ὁποίων μακρὰν ἀπεσπάσθην αἰσχρῶς
ἀποκτείνασα φεῦ! τὸν ἐμὸν ἀδελφόν.

ΤΡΟΦΟΣ. Τὴν ἀκούετε ποῖα βοᾷ καὶ καλεῖ
τιμωροὺς της τὴν Θέμιν εὐκταίαν καὶ τὸν
νομιζόμενον ὅρκον ταμίαν θεὸν
παρ' ἀνθρώποις τὸν Δία; τὸν μέγαν θυμὸν
μὲ μικρὰν δὲν θὰ παύσῃ ζημίαν.

ΧΟΡΟΣ. Ὦ! πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς ὄψιν ἡμετέραν
νὰ ἔλθῃ κ' ἕνα λόγον μας ν' ἀκούσῃ φιλικὸν,
ἴσως καθίστα τὴν ὀργὴν ὀλίγῳ πραοτέραν
καὶ τὸν θυμόν της ἔπαυε τὸν ἀπειλητικόν.
Τῆς προθυμίας εὔχομαι ποτὲ τὸ ἀγαθόν μου
νὰ μὴ μοῦ λείπῃ οὐδαμῶς εἰς φίλων συμφοράς.
Ἀλλ' ὕπαγε τὸν λόγον μου εἰπὲ τὸν φιλικόν μου
κ' ἐντὸς τοῦ οἴκου πόρευσον τὸ βῆμα τῆς πικρᾶς.
Ἀλλ' ὅμως σπεῦσον, τοὺς ἐντὸς πρὶν εἰς κακὸν ἐμβάλῃ,
διότι εἶνε ἡ ὀργὴ τοῦ πένθους της μεγάλη.

ΤΡΟΦΟΣ. Θὰ τὸ πράξω· ἀλλὰ ἀμφιβάλλω πολὺ
ἂν θὰ πείσω αὐτὴν τὴν κυρίαν μου·
σοῦ δὲ χάριν θὰ λάβω τὸν κόπον αὐτὸν
ἂν καὶ ῥίπτ' εἰς τοὺς δούλους αὐτῆς βλοσυρὸν
ὡς τὸ βλέμμα λεαίνης ὁπόταν αὐτὴ
πλησιάσῃ τις λόγον νὰ εἴπῃ·
τοὺς προτέρους δ' ἀνθρώπους, ἂν εἴπῃ κανείς
ἀμαθεῖς καὶ σκαιοὺς καὶ οὐδόλως σοφούς,
δὲν θὰ σφάλῃ· διότι ἐφεῦρον ᾠδὰς
εἰς θαλίας καὶ δεῖπνα κ' ἐρώτων φαιδράς·
νὰ παύνωσιν ὅμως δὲν εὗρον ποσῶς
δι' ἁσμάτων φαιδρῶν μουσικῆς ἱλαρᾶς
καὶ τὰς λύπας τὰς μαύρας ἀνθρώπων, ἐξ ὧν

δυστυχίαι καὶ θάνατοι οἴκους λαμπροὺς
ἀνατρέπουν. Καὶ ὅμως θὰ ἦτο καλὸν
μὲ ὠδὰς ἂν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον αὐτὰ
ἐθεράπευον· ὅπου δὲ δεῖπνα φαιδρὰ
καὶ συμπόσια τί χρησιμεύ' ἡ βοή;
ἀφοῦ μόνον αὐταὶ αἱ παροῦσαι τροφαὶ
ἀφθονοῦσαι τερπνὰ καθιστῶσιν αὐτά.

ΧΟΡΟΣ. Ἤκουσα στόνους γοεροὺς
καὶ λιγυρὰν φωνὴν νὰ κράζῃ,
θρηνοῦσα πόνους μογεροὺς
καὶ τὸν προδότην νὰ φωνάζῃ,
καὶ τοὺς θεοὺς ν' ἀνακαλῇ,
σκληρὰν παθοῦσα ἀδικίαν
ἡ νύμφ' ἡ ἄλλοτε καλὴ,
Δία καὶ Θέμιν τὴν ὁρκίαν!
ἥτις ἐξώρμησεν αὐτὴν
εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ περάσῃ
καὶ εἰς τὸν πόντον τὸν πλατὺν
ὁδεύουσα ἐδῶ νὰ φθάσῃ.

ΜΗΔΕΙΑ. Κορίνθιαι γυναῖκες, τῶν δωμάτων μου
ἐξῆλθον ὧδε, μήπως μοῦ μεμφθῆτέ τι·
διότι εἶδον καὶ ἠξεύρω ἀληθῶς
πολλοὺς ἀνθρώπους, εἴτ' ἰδίοις ὄμμασιν
εἴτ' ἀλλαχόθεν, ὄντας μόνον σοβαροὺς,
οἵτινες ὅμως ἐκ τῆς ἡσυχίας των
ῥαθύμων φήμην ἄδοξον ἀπέκτησαν.
Διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς
δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ
πρὶν ἢ σπουδάσῃ τὴν καρδίαν ἀκριβῶς
τὸν ἄνθρωπόν τις μόνον βλέπων τὸν μισεῖ
χωρὶς νὰ πάθῃ ἄδικόν τι. Πρέπει δὲ
ὁ ξένος μὲν ἰδίως διαλλακτικὸς
νὰ εἶνε πρὸς τὴν πόλιν. Οὐδὲ τὸν ἀστὸν
ἐπῄνεσ' ὅστις ὢν αὐθάδης γίνεται
πικρὸς τοῖς συμπολίταις ἐκ σκαιότητος.

Ἐμοὶ δ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ἀνέλπιστον
συμβὰν διέφθειρέ μου τὴν ψυχήν· καὶ νῦν
εἶμαι χαμένη! καὶ τὴν χάριν τῆς ζωῆς
παραιτουμένη, ν' ἀποθάνω προτιμῶ.
Διότι εἰς ὃν εἶχον ἀναθέσει μου
τὰ πάντα, ὡς γινώσκεις, ἤδη κάκιστος
ἀνδρῶν ἀπέβη ὁ κλεινός μου σύζυγος.
Ἐκ πάντων δ' ὅσα ἔχουσι ψυχὴν καὶ νοῦν
εἶν' αἱ γυναῖκες ἀθλιώτατον φυτόν.
Αἴτινες πρῶτον δι' ἀδρᾶς καταβολῆς
χρημάτων πρέπει ἄνδρα ν' ἀγοράσωμεν
τοῦ σώματός μας κύριον καὶ ἄρχοντα.
Κακὸν τῳόντι τοῦτο ἀλγεινότερον.
Κ' ἐν τούτῳ πάλιν εἶνε μέγα ζήτημα
ἢ κακὸν ἄνδρα ἢ καλὸν νὰ λάβωμεν.
Διότι ἄλλως οὔτε δύνατ' ἡ γυνὴ
ν' ἀπαλλαγῇ ἐντίμως, οὔτε ν' ἀρνηθῇ
τὸν σύζυγόν της. Εἰς καινὰ δὲ ἔπειτα
ἤθη καὶ τρόπους ἐρχομένη ἡ πτωχὴ
πρέπει νὰ εἶνε μάντις, χωρὶς οἴκοθεν
νὰ μάθῃ περὶ τούτου τίς ὁ σύζυγος
τοὺς τρόπους εἶνε. Καὶ ἂν ταῦτα μὲν ἡμεῖς
οἰκονομῶμεν, συνοικῇ δ' ὁ σύζυγος
καλῶς μὴ βίᾳ φέρων τὸν ζυγὸν αὐτοῦ,
ὁ βίος εἶνε ζηλωτός· ἐὰν δὲ μή,
ἀνάγκη ν' ἀποθάνῃ. Ὅμως ὁ ἀνὴρ,
ὅταν δυσαρεστῆται τοῖς οἰκείοις του,
ἐξέρχετ' ἔξω καὶ τὴν δυσαρέσκειαν
εὐκόλως καταπαύει τῆς καρδίας του,
πρὸς φίλους εἴτε πρὸς ὁμίληκας τραπείς.
Ἡμεῖς δ' ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποβλέπωμεν
πρὸς μίαν ψυχὴν μόνον. Λέγουσι δ' ἡμᾶς
ὅτι κατ' οἶκον ζῶμεν χωρὶς κίνδυνον
ζωήν, αὐτοὶ δὲ μὲ τὴν λόγχην μάχονται·
κακῶς φρονοῦντες· ὅτι τρεῖς φορὰς ἐγὼ

Θὰ προετίμων παρ' ἀσπίδα νὰ σταθῶ,
ἢ ἅπαξ νὰ γεννήσω. Ὅμως ὁ αὐτὸς
λόγος βεβαίως δὲν ἁρμόζει καὶ πρὸς σὲ
καὶ πρὸς ἐμέ, διότι σὺ μὲν ἀληθῶς
καὶ πόλιν ἔχεις ταύτην καὶ πατρὸς
τὸν οἶκον ἔχεις καὶ ζωῆς ἀπόλαυσιν
καὶ φίλων συνουσίαν. Ἐγὼ δ' ἔρημος
ἄπολις οὖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου μου
ὑβρίζομ', ἁρπαγεῖσα ἐκ βαρβάρου γῆς.
Οὔτε μητέρα ἔχουσα, οὔτ' ἀδελφὸν
οὐδ' ἕνα συγγενῆ μου φίλον, παρ' αὐτῷ
ἀπὸ τῆς συμφορᾶς μου νὰ προσορμισθῶ.
Τοσοῦτον δὲ καὶ μόνον θέλω παρὰ σοῦ
νὰ ἐπιτύχω, ἐὰν ἤθελον εὑρεῖ
μέσον ἢ τρόπον ἐπιτήδειόν τινα
νὰ τιμωρήσω ἀντ' αὐτῶν τὸν σύζυγον
τῶν συμφορῶν μου, καὶ τὸν δόντα εἰς αὐτὸν
τὴν θυγατέρα καὶ τὴν νύμφην του αὐτὴν,
σὺ νὰ σιγήσῃς. Ἐπειδὴ εἶν' ἡ γυνὴ
φόβου μὲν πλήρης κατὰ τἄλλα καὶ δειλὴ
ἀκόμη καὶ νὰ βλέπῃ ὅπλα σιδηρᾶ,
ἀλλ' ὅταν τύχῃ εἰς τὴν κοίτην της αὐτὴν
ν' ἀδικηθῇ, δὲν εἶνε μᾶλλον ἄφοβος
καὶ μιαιφονωτέρα ἄλλη τις ψυχή.

ΧΟΡΟΣ. Μήδεια, πρᾶξον τοῦτο, καὶ τὸν ἄνδρα σου
δικαίως θέλεις τιμωρήσει· ἀλλ' οὐδὲ
θαυμάζω ὅτι σὺ πενθεῖς τὰς τύχας σου.
Ἀλλ' ὅμως βλέπω καὶ ὁ Κρέων ἔρχεται
ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας, ἄγγελος καινῶν
βεβαίως βουλευμάτων.

ΚΡΕΩΝ. Σὲ τὴν σκυθρωπὸν
καὶ θυμουμένην κατὰ τοῦ συζύγου σου,
Μήδειαν, εἶπον ἔξω ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς
νὰ φύγῃς καὶ τὰ τέκνα σου λαμβάνουσα
μεθ' ἑαυτῆς τὰ δύω· μάλιστα χωρὶς

ἀναβολήν, διότι εἶμ' ἐκτελεστὴς
ἐγὼ τοῦ λόγου, οὐδ' ὀπίσω ἄπρακτος
θὰ ἐπιστρέψω εἰς τοὺς οἴκους μου, πρὶν ἂν
ἔξω τῆς χώρας δὲν σ' ἐκβάλω πάραυτα.

ΜΗΔΕΙΑ. Οἴμ' ἡ ἀθλία! οἴχομαι πανώλεθρος.
Διότι πάντα κάλων οἱ ἐχθροὶ κινοῦν
καὶ δὲν ὑπάρχει τοῦ κακοῦ διέξοδος.
Θὰ σ' ἐρωτήσω ὅμως, ἂν καὶ πάσχουσα
κακῶς, ἀλλ' ὅμως, Κρέων, τίνος ἕνεκα
ἔξω τῆς χώρας μ' ἀποστέλλεις;

ΚΡΕΩΝ. Ἐπειδή,
ὦ γύναι, σὲ φοβοῦμαι, τὸ ὁμολογῶ
ἀπροκαλύπτως, μὴ κακὸν τὴν κόρην μου
ἀνήκεστόν τι πράξῃς. Ἔχω δὲ πολλοὺς
ἵνα φοβῶμαι λόγους· εἶσαι φυσικὰ
σοφὴ πανοῦργος καὶ πολύϊδρυς κακῶν.
Σὲ θλίβει δ' ὅτι ἐστερήθης τοῦ ἀνδρός.
Ἀκούω δ' ὅτι, ὡς μοὶ λέγουν, ἀπειλεῖς
κ' ἐμὲ καὶ τὸν νυμφίον καὶ τὴν κόρην μου
κακὸν νὰ πράξῃς. Πρὶν λοιπὸν νὰ πάθω τι,
θὰ φυλαχθῶ. Εἶν' ἄλλως προτιμότερον
νὰ γείνω τώρα πρὸς σέ, γύναι, μισητὸς
ἢ νὰ στενάζω ὕστερον μαλθακισθείς.

ΜΗΔΕΙΑ. Φεῦ! φεῦ!
Οὐχὶ νῦν πρῶτον, καὶ πολλάκις ἄλλοτε
μ' ἔβλαψ' ἡ δόξα, Κρέων, καὶ πολλῶν κακῶν
ἐγένετό μοι πρόξενος. Πρέπει λοιπὸν
ὅστις ἀρτίφρων εἶνε πράγματι ἀνὴρ,
τοὺς παῖδας νὰ μὴ κάμνῃ περισσῶς σοφούς.
Διότι πλὴν τῆς ἄλλης τῆς ἀργίας των
καὶ φθόνον ἐπισπῶνται καὶ δυσμένειαν
ἐκ τῶν συμπολιτῶν των· ἐπειδὴ ἐὰν
εἰς τοὺς ἀγροίκους εἴπῃς πράγματα σοφὰ
ἀλλ' ὅμως νέα, θὰ φανῇς ἀνόητος
βεβαίως ὅτι εἶσαι καὶ οὐχὶ σοφός.

Τῶν δὲ νομιζομένων ὅτι ἔκτακτον
ἠξεύρουσί τι, ἂν φανῇς ἀνώτερος,
εἰς τοὺς πολίτας θὰ φανῇς δυσάρεστος.
Κ' ἐγὼ αὐτὴ τῆς τύχης ταύτης κοινωνῶ,
διότι φήμην ἔχουσα σοφῆς, τοῖς μὲν
ἐπίφθονος ὑπάρχω, ἥσυχος τοῖς δὲ
εἰς τρίτους ἄλλου τρόπου καὶ εἰς ἄλλους δὲ
εἶμ' ἐπαχθής· καὶ ὅμως ἐπαρκῶς σοφὴ
δὲν εἶμαι. Σὺ δὲ πάλιν μὲ φοβεῖσαι, μὴ
κακόν τι πάθῃς; ὄχι, Κρέων, μὴ φοβοῦ,
δὲν εἶμ' ἐγὼ τοιαύτη πρὸς ἰσχύοντας
τυράννους ἄνδρας ν' ἁμαρτήσω, μάλιστα.
Διότι ἄλλως σὺ εἰς τί μ' ἠδίκησας;
Ἐξέδωκας τὴν κόρην σου εἰς ὅντινα
ἤθελεν ἡ ψυχή σου· ἀλλ' ἐγὼ μισῶ
τὸν σύζυγόν μου. Σὺ δὲ ἔπραξες αὐτὸ
ὡς φρόνιμος βεβαίως· ναί. Καὶ τώρα μὲν
νὰ εὑροῶσι, δὲν φθονῶ, τὰ κατὰ σέ.
Νυμφεύετ', εὐτυχεῖτε· ἄφετε δ' ἐμὲ
νὰ κατοικῶ τὴν χώραν ταύτην· ἐπειδὴ
ἂν καὶ ἠδικημένοι, θὰ σιγήσωμεν
εἰς τοὺς δυνατωτέρους ὑποκύπτοντες.

ΚΡΕΩΝ. Οἱ λόγοι σου κινοῦσιν εἰς συμπάθειαν·
ἀλλ' ἡ ψυχή μου τρέμει εἰς τὰ στήθη μου
μήπως κακόν τι μελετᾷς· τοσοῦτον δὲ
ὀλιγωτέραν ἢ τὸ πρὶν πεποίθησιν
μ' ἐμπνέεις, γύναι, ἐπειδὴ ὀξύθυμος
γυνή, ἀνὴρ δ' ὡσαύτως, εὐκολώτερον
φυλάσσετ' ὄντως ἢ σιωπηλὸς σοφός.
Ἀλλ' ἔξελθε τῆς χώρας ὅσον τάχιστα,
μὴ λόγους λέγε· ταῦτ' ἀπεφασίσθησαν,
οὐδ' εἶνε τρόπος ἵνα μένῃς παρ' ἡμῖν,
ἀφοῦ μοὶ εἶσαι δυσμενής.

ΜΗΔΕΙΑ. Μὴ πρὸς Θεοῦ,
μὴ, τῶν γονάτων ἅπτομαί σου, κ' εἰς αὐτὴν

τὴν κόρην σ' ἐξορκίζω τὴν νεόνυμφον.

ΚΡΕΩΝ. Ἀλλ' ἐξοδεύεις λόγους, ἐπειδὴ ποτὲ
δὲν θὰ μὲ πείσῃς.

ΜΗΔΕΙΑ. Θὰ μ' ἐκπέμψῃς ἀληθῶς,
οὐδὲ τὴν ἱκεσίαν θέλεις σεβασθῇ;

ΚΡΕΩΝ. Διότι μᾶλλον ἀγαπῶ τὸν οἶκον μου
ἢ σέ.

ΜΗΔΕΙΑ. Πῶς σ' ἐνθυμοῦμαι τώρα, ὦ πατρὶς,
πολὺ τῳόντι.

ΚΡΕΩΝ. Πλὴν δὲ τέκνων εἰς ἐμὲ
φίλτατον εἶνε καὶ ἡ πόλις μου.

ΜΗΔΕΙΑ. Φεῦ! φεῦ!
ὁπόσον μέγα εἶν' οἱ ἔρωτες κακὸν
εἰς τοὺς ἀνθρώπους!

ΚΡΕΩΝ. Ὅπως ἔλθῃ κ' ἡ φορὰ,
φρονῶ, τῆς τύχης.

ΜΗΔΕΙΑ. Ζεῦ! ὁ αἴτιος αὐτῶν
νὰ μὴ σὲ λάθῃ ὅστις εἶνε τῶν κακῶν.

ΚΡΕΩΝ. Ἐμπρὸς, ματαία, καὶ τοῦ κόπου τάχιστα
ἀπάλλαξόν με.

ΜΗΔΕΙΑ. Κόπους ἔχομεν ἡμεῖς
κ' εἰς κόπους ἄλλους δὲν ἐμβάλλομεν ποσῶς.

ΚΡΕΩΝ. Θὰ ἐξωσθῇς ταχέως ὅμως τῇ χειρὶ
τῶν ὀπαδῶν μου βίᾳ.

ΜΗΔΕΙΑ. Μὴ τοὐλάχιστον
τοῦτο, ἀλλὰ ζητῶ σε, Κρέων —

ΚΡΕΩΝ. Ὀχληρὰ
θὰ γείνῃς, γύναι, φαίνεται.

ΜΗΔΕΙΑ. Θὰ φύγωμεν
δὲν ἱκετεύω περὶ τούτου.

ΚΡΕΩΝ. Τί λοιπὸν
δὲν φεύγεις ὅσον τάχος καὶ παρενοχλεῖς;

ΜΗΔΕΙΑ. Μίαν νὰ μείνω ταύτην μόνον ἄφες με
ἡμέραν καὶ περάνω τὴν φροντίδα μου
περὶ φυγῆς καὶ πόρων συντηρήσεως

τῶν τέκνων μου, ὁπότε ὁ πατὴρ αὐτῶν
οὐδόλως θέλει περὶ τέκνων νὰ σκεφθῇ
καὶ πόρον νὰ τοῖς εὕρῃ· οἴκτειρε δ' αὐτά·
κἀ' σὺ πατὴρ ὑπάρχεις καὶ συμπάθειαν
νὰ αἰσθανθῇς ὀλίγην εἶνε δίκαιον.
Οὐδέν μοι μέλλει περὶ τύχης τῆς ἐμῆς,
κλαίω δ' ἐκεῖνα καὶ τὴν συμφορὰν αὐτῶν.

ΚΡΕΩΝ. Εἶν' ἡ ψυχή μου ἥκιστα τυραννική,
πολλὰς ζημίας ὅμως δυσωπούμενος
ὑπέστην ἤδη· τώρα πάλιν βλέπω μὲν,
ὦ γύναι, ὅτι πράττω σφάλμα, ὅμως δὲ
παραχωρῶ σοι τοῦτο· ἄλλως ἐνταυτῷ
καὶ τοῦτο σοὶ προλέγω, ἂν ἡ αὔριον
ἡμέρα ἴδῃ σέ τε καὶ τὰ τέκνα σου
ἐντὸς τῆς χώρας ταύτης, θὰ θανατωθῇς.
Εἶπον, ὁ λόγος δ' οὗτος εἶνε ἀψευδής.
[Τώρα δὲ ἀνάγκη ἐὰν εἶνε, ὡς ζητεῖς,
μεῖνον ἡμέραν μίαν, δὲν φοβοῦμαι δὲ
ἐντὸς αὐτῆς νὰ πράξῃς ὅ,τι μὲ πτοεῖ.]

ΧΟΡΟΣ. Ὦ γυνὴ, δυστυχὴς,
φεῦ, φεῦ! ὦ ἀθλία τῶν σῶν ὀλιβερῶν
παθημάτων! ὦ ποῦ θὰ τραπῇς;
Ποῖον οἶκον φιλόξενον, τίνα δὲ γῆν
τῶν κακῶν σου σωτῆρα θὰ εὕρῃς;
Εἰς ἀμήχανον κλύδωνα ὄντως κακῶν
σὲ ἐνέβαλε, Μήδεια, φεῦ! ὁ Θεός.

ΜΗΔΕΙΑ. Κακῶς τὰ πάντα ἔχουσι, τίς θ' ἀρνηθῇ;
Ἀλλ' ὄχι κατὰ τοῦτο, μὴ νομίζετε.
Ὑπάρχουσιν ἀγῶνες ἔτι φοβεροὶ
διὰ τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς κηδεστὰς
πόνοι μεγάλοι. Ἢ φρονεῖς ὅτι ἐγὼ
ἀσκόπως τοῦτον θὰ ἐθώπευόν ποτε
ἂν κέρδος τι δὲν εἶχον εἴτε τέχνασμα
δὲν ἐτεχνώμην; Οὐδὲ κἂν θ' ἀπηύθυνον
αὐτῷ τὸν λόγον οὔτε θὰ ἱκέτευον.

Ὁ δ' εἰς τοσαύτην ἄνοιαν κατήντησεν,
ὥστ' ἐνῷ ἦτο τοὺς σκοπούς μου δυνατὸν
νὰ ματαιώσῃ, ἂν μ' ἐξέβαλλεν εὐθὺς
ἀπὸ τῆς γῆς του, μὲ ἀφῆκε κατ' αὐτὴν
νὰ μείνω τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τρεῖς ἐγὼ
νεκροὺς θὰ καταβάλω τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν,
καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν κόρην καὶ αὐτὸν
τὸν σύζυγόν μου. Ἐνῷ δ' ἔχω δι' αὐτοὺς
πολλὰς μεθόδους θανασίμους, ἀγνοῶ
ποίαν νὰ προτιμήσω, φίλαι, πότερον,
νὰ θέσω εἰς τὸν οἶκον πῦρ τὸν νυμφικὸν
καὶ νὰ ἐμπρήσω τοῦτον, ἢ ἐμβαίνουσα
σιγῇ ὅπου ἡ κλίνη ἡ γαμήλιος
ὑπάρχει ἐστρωμένη, εἰς τὰ σπλάγχνα των
ὀξὺ ἐμπήξω φάσγανον; Ἀλλ' εἶνε ἓν
ἀντίξοόν μοι τοῦτο· ἂν θὰ συλληφθῶ,
ἐνῷ ἐμβαίνω καὶ τεχνάζομαι αὐτὸ,
θανατωθεῖσα, θὰ παράσχω γέλωτα
εἰς τοὺς ἐχθρούς μου. Προτιμότερον λοιπὸν
νὰ λάβω τὴν εὐθεῖαν, ὅπου μάλιστα
σοφαὶ, ὡς λέγουν, εἴμεθα, μὲ φάρμακα
σοφὰ καὶ τούτους νὰ ἐξολοθρεύσωμεν.
Καλῶς!
Ἀλλ' ἀποθνήσκοὐν! τώρα τίς θὰ μὲ δεχθῇ
πόλις; τίς ξένος παρασχών μοι ἄσυλον
καὶ οἴκους ἐχεγγύους εἰς ἀσφάλειαν
τὸ σῶμά μου θὰ σώσῃ ἆρα τίς; οὐδείς!
Λοιπὸν ἂς ἀναμείνω μικρον ἔτι· καὶ
ἐὰν φανῇ τις πύργος ἀσφαλὴς, καλῶς.
Τὸν φόνον δόλῳ καὶ σιγῇ διενεργῶ.
Ἂν ὅμως πάλιν συμφορὰ ἀμήχανος
μὲ ἐξωθήσῃ ἀπηνῶς, λαμβάνουσα
αὐτὴ τὸ ξίφος, καὶ ἂν μέλλω νὰ χαθῶ,
θὰ τοὺς φονεύσω, καὶ εἰς το ἔπακρον αὐτὸ
τῆς τόλμης θὰ χωρήσω. Μὰ τὴν δέσποιναν

ἣν ἐγὼ σέβω καὶ τιμῶ τὰ μάλιστα
καὶ συνεργόν μου τὴν ἐξέλεξα, θεὰν
Ἑκάτην, ἥτις τῆς ἑστίας τῆς ἐμῆς
οἰκεῖ τὰ βάθη, οὐδεὶς χαίρων ἐξ αὐτῶν
θὰ μοῦ πληγώσῃ τὴν καρδίαν ἀληθῶς.
Πικροὺς δ' ἐγὼ τοὺς γάμους τούτους καὶ λυγροὺς
θὰ καταστήσω εἰς αὐτοὺς καὶ τρομερὰν
τὴν κηδεστείαν καὶ τὴν ἐξορίαν μου.
Ἀλλ' ἄγ' ἐμπρός, βουλεύθητι, τεχνάσθητι,
ὦ Μήδεια, μὴ φείδου τῆς σοφίας σου.
Εἰς τὸ δεινὸν εὐτόλμως χώρει· νῦν ἀγὼν
εἶν' εὐψυχίας. Πῶς! τὰ πάθη σου λοιπὸν
δὲν βλέπεις ὅσα πάσχεις; Ὄχι, γέλωτα
δὲν πρέπει νὰ παράσχῃς εἰς τοὺς γάμους τῶν
ἐκγόνων τοῦ Σισύφου καὶ Ἰάσονος,
πατρὸς γενναίου οὖσα κόρη κ' ἔλκουσα
τὸ γένος ἐξ Ἡλίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ.
Σοφὴ δὲ εἶσαι· φυσικὰ δὲ εἴμεθα
γυναῖκες, τῶν καλῶν μὲν ἀπειρόταται,
κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώτατοι.

ΧΟΡΟΣ. Τὰ ῥεύματα τῶν ποταμῶν χωροῦσιν ἄνω πλέον,
τὰ πάντα ἀνεστράφησαν κ' ἡ στάθμη τῶν δικαίων.
Τῶν μὲν ἀνδρῶν εἶν' αἱ βουλαὶ δόλου ἐπινοήσεις,
ἀλλ' οὐδ' οἱ ὅρκοι τῶν θεῶν εἶν' ἀσφαλεῖς ἐπίσης.
Νῦν δ' εἰς τὸ γένος ἔρχεται τιμὴ τὸ γυναικεῖον
κ' αἱ φῆμαι θὰ κλείσωσι καὶ τὸν ἐμὸν νῦν βίον.
Θὰ παύσ' ἡ καταλαλιὰ τῶν γυναικῶν. Αἱ Μοῦσαι
εἰς τὰς ἀρχαίας των ᾠδὰς θὰ παύσουν μελῳδοῦσαι
τῶν γυναικῶν τὸ ἄπιστον. Διότι μελῳδίας
ὁ Φοῖβος δὲν ἐχάρισε καὶ εἰς ἡμᾶς ὁμοίας
εἰς λύραν νὰ μελίζωμεν, ὁ χορηγὸς τοῦ μέλους.
Εἰδ' ἄλλως ὕμνοι κ' ἐξ ἡμῶν θ' ἀντήχουν ἐπὶ τέλους
κατὰ τοῦ γένους τῶν ἀνδρῶν· κ' εἰς τὸν μακρὸν αἰῶνα
δὲν εἶνε τὰ τεχνάσματα τὰ γυναικεῖα μόνα.
Σὺ δὲ μακρὰν μὲν ἔπλευσας τῆς πατρικῆς οἰκίας

μετὰ ψυχῆς περιπαθοῦς καὶ ἔκφρονος καρδίας.
Τὰς Συμπληγάδας τὰς διπλᾶς τοῦ Πόντου σὺ διῆλθες,
ξένη δὲ τώρα κατοικεῖς κ' εἰς ξένην χώραν ἦλθες.
Καὶ ἤδη ἄλλη, τάλαινα, τὴν κοίτην σου θερμαίνει,
σὺ δ' ἀπελαύνεσαι φυγὰς καὶ καταφρονημένη.
Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ τῶν ὅρκων ἡ ἀξία
κ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐντροπὴ δὲν μένει φεῦ! καμμία·
ἀπέπτη εἰς τοὺς οὐρανούς. Κ' εἰς σὲ δυστυχισμένη
οὐδὲ ὁ οἶκος σου λιμὴν ὁ πατρικὸς δὲν μένει,
οἰκτρὰ τοῦ βίου ναυαγὸς ἐκεῖ νὰ μεθορμίσῃς
καὶ τῆς ψυχῆς σου τὰ δεινὰ ἐκεῖ ν' ἀνακουφίσῃς.
Τῆς κοίτης σου δὲ βασιλὶς δυνατωτέρα ἄλλη
ἀνέστη καὶ τὸν νόμον της ἐκείνη ἐπιβάλλει.

ΙΑΣΩΝ. Οὐχὶ τὸ πρῶτον νῦν, ἀλλὰ καὶ πρότερον
πολλάκις εἶδον ὅτι εἶν' ἀμήχανον
κακὸν τωόντι ἡ τραχεῖα ἡ ὀργή.
Σὺ δ' ἐνῷ ἦτο δυνατὸν νὰ κατοικῇς
τὴν χώραν ταύτην καὶ τὸν οἶκον, ἐλαφρῶς
τὰς ἀποφάσεις τῶν κρειττόνων φέρουσα,
λόγων ματαίων ἕνεκα θὰ ἐξωσθῇς
ἐντεῦθεν. Κ' εἰς ἐμὲ μὲν ἀδιάφορα
εἶν' ὅσα λέγεις· καὶ μὴ παύσῃς λέγουσα
ὅτ' εἶνε ὁ Ἰάσων κάκιστος ἀνήρ.
Ἐξ ὅσων ὅμως εἶπες εἰς τοὺς ἄρχοντας
θεώρει κέρδος ὅτι σ' ἐτιμώρησαν
δι' ἐξορίας. Καὶ ἐγὼ μὲν πάντοτε,
τῶν βασιλέων θυμουμένων κατὰ σοῦ,
πραΰνων τὴν ὀργήν των, ἤθελον ἐδῶ
νὰ μένῃς· σὺ δ' ἐν τούτοις τὴν μωρίαν σου
δὲν καταστέλλεις, πάντοτε δ' ἀκούεσαι
κακολογοῦσα τοὺς τυράννους· δι' αὐτὸ
θὰ φύγῃς ἐκ τῆς χώρας. Ὅμως καὶ μ' αὐτὰ
μὴ βαρυνθεὶς τοὺς φίλους, ἐγὼ ἔρχομαι
καὶ πρόνοιαν λαμβάνω, γύναι, περὶ σοῦ
μήτε χρημάτων ὅπως μὲ τὰ τέκνα σου

μήτ' ἐφοβίων στερηθῇς ἐν τῇ φυγῇ.
Πολλὰ κακὰ δὲ μετ' αὐτῆς ἐφέλκεται
ἡ ἐξορία. Κἂν δὲ μ' ἀποστρέφεσαι
σὺ, ὅμως εἶνε εἰς ἐμὲ ἀδύνατον
νὰ λάβω κ' ἐγὼ ἔχθραν ἐναντίον σου.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὦ παγκάκιστε, εἰς τὴν ἀνανδρίαν σου
διὰ τῆς γλώσσης τοῦτο μέγιστον κακὸν
νὰ εἴπω ἔχω — ἦλθες, ἦλθες πρὸς ἡμᾶς
πανέχθιστος ὑπάρχων τοῖς θεοῖς κ' ἐμοὶ
κ' εἰς τῶν βροτῶν τὸ γένος ὅλον; Ἀλλ' αὐτὸ
δὲν εἶνε θράσος, οὔτε τόλμη νὰ τολμᾷ
νὰ βλέπῃ τις τοὺς φίλους εἰς τὸ πρόσωπον,
κακοποιήσας τούτους, ἡ μεγίστη δὲ
τῶν ἀνθρωπίνων νόσων, ἡ ἀναίδεια.
Καλῶς ἐν τούτοις ἔπραξας ἐλθών, κ' ἐγὼ
θ' ἀνακουφίσω τὴν καρδίαν μου, κακῶς
εἰποῦσά σε, καὶ θέλεις λυπηθῇ καὶ σὺ
κακῶς ἀκούων. Ἐκ τῶν πρώτων πρῶτον δὲ
θ' ἀρχίσω καὶ νὰ λέγω ὅσα σ' ἔπραξα.
Σὲ ἔσωσ' ὡς ἠξεύρουν, ὅσοι Ἕλληνες
εἰς τῆς Ἀργοῦς τὸ σκάφος συνεισέβησαν
τὸ ἴδιον, ὁπόταν τοὺς πυρίπνοας
ἐπέμφθης ταύρους ἵνα ζεύξῃς καὶ τῆς γῆς
μ' αὐτοὺς νὰ σπείρῃς αὖλακα θανάσιμον.
Τὸν δράκοντα δ' ἐπίσης ὅστις τὸ χρυσοῦν
ἐφρούρει δέρας μὲ τὰς πολυπλόκους του
φυλάττων σπείρας ἄϋπνος φονεύσασα,
τὸ φῶς τῆς σωτηρίας σοὶ ἀνέδειξα.
Κ' ἐγὼ αὐτὴ προδοῦσα τὸν πατέρα μου
καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον μου αὐτὸν
ἔπλευσα κ ἦλθον μετὰ σοῦ εἰς Ἰωλκὸν
τὴν Πηλιῶτιν, προθυμίαν δείξασα
περισσοτέραν ἢ σοφίαν. Ἔπειτα
καὶ τὸν Πελίαν κτείνασα τὸν ἄθλιον
μὲ θάνατον καὶ τρόπον ἀλγεινότατον

δι' αὐτῶν τούτου τῶν κορῶν, ἀφῆρεσα
πάντα σου φόβον· καὶ τοσαύτην παρ' ἡμῶν
λαβὼν εὐεργεσίαν, κάκιστε ἀνδρῶν,
ἐπρόδωκάς με, συνοικέσια καινὰ
συνάψας, ἐνῷ ἔχεις τέκνα μάλιστα!
Διότι ἄπαις ἐὰν ἦσο, συγγνωστὸν
θὰ σ' ἦτο νὰ συνάψῃς νέους ἔρωτας.
Ἡ πίστις δὲ τῶν ὅρκων ᾤχετο κενή!
Οὐδ' ἐρωτῶ νὰ μάθω ἂν οἱ τότε σου
θεοὶ νομίζεις ὅτι νῦν δὲν ἄρχουσιν,
ἢ νέοι παρ' ἀνθρώπαις νόμοι κεῖνται νῦν.
Διότι σὺ γνωρίζεις, ὅτι εὔορκος
δὲν εἶσαι πρός με, συναισθάνεσαι καλῶς.
Φεῦ δεξιά μου! τὴν ὁποίαν τότε σὺ
ἐλάμβανες πολλάκις, καὶ γονάτων μου
φεῦ! τούτων, πόσον μάτην ἐμιάνθησαν
ὑπὸ κακοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσφάλημεν
ἐλπίδων! Ἔλα ὅμως, ὡς πρὸς φίλον μου
πρὸς σὲ νὰ ὁμιλήσω κ' ἐκμυστηρευθῶ.
Καλὸν τί πλέον παρὰ σοῦ κ' εὐτύχημα
ἐλπίζουσα νὰ εὕρω; ὅμως δ', ἐπειδή,
ἂν σ' ἐρωτήσω, θὰ φανῇς αἰσχρότερος.
Τώρα ποῦ θέλεις νὰ τραπῶ; Εἰς τοῦ πατρὸς
τὸν οἶκον ὃν προδοῦσα καὶ πατρίδα μου
σοῦ χάριν, ἦλθον εἰς Ἑλλάδα μετὰ σοῦ;
Ἢ πρὸς τὰς κόρας τοῦ Πελίου τὰς πικράς;
Καλῶς τῳόντι θὰ μ' ἐδέχοντο αὐταὶ
καὶ θὰ μ' ἐφιλοξένουν ἐν τῷ οἴκῳ των,
τὴν δολοφόνον τοῦ πατρός των Ἐπειδὴ
τοιαύτη εἶνε ἡ ἐμὴ κατάστασις.
Πρὸς μὲν τοὺς οἴκοι φίλους ἔγεινα ἐχθρά,
κακοποιοῦσα δ' ὅσους δὲν μοὶ ἔπρεπε
τοὺς ἔχω ἤδη πολεμίους χάριν σοῦ.
Σὺ δ' ἀντὶ τούτων ἐν Ἑλλάδι εἰς πολλὰς
μακαριστὴν τῳόντι μὲ κατέστησας,

Θαυμαστὸν δ' ἔχω καὶ σεπτόν σε σύζυγον
ἡ τάλαινα βεβαίως, ἂν θὰ ἐξωσθῶ,
φυγὰς, ἐκβεβλημένη ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς,
ἔρημος φίλων, μόνη μετὰ μόνων μου
τῶν τέκνων, ὄντως ὄνειδος ἐξαίρετον
τοῦ νεονύμφου, νὰ πλανῶντ' οἱ παιδές του
πτωχοὶ ἀλῆται καὶ ἡ σώσασά σ' ἐγώ.
Ὦ Ζεῦ! τί τάχα τοῦ χρυσοῦ τεκμήρια
εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀσφαλῆ ἐδώρησας
νὰ διακρίνουν τοῦ κιβδήλου τὸν καλὸν,
καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ σῶμα γνώρισμα
καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπιτήδειον δι' οὗ
νὰ διακρίνητ' ὁ κακὸς τοῦ μὴ κακοῦ!

ΧΟΡΟΣ. Εἶνε δεινή τις ὄντως καὶ δυσίατος
ὀργὴ, πρὸς φίλους φίλοι ὅταν συγκρουσθοῦν.

ΙΑΣΩΝ. Πρέπει κ' ἐγὼ νὰ εἶμαι καθὼς φαίνεται,
οὐχὶ κοινός τις εἰς τὸ λέγειν καὶ κακὸς,
ἀλλ' ὡς οἰακοστρόφος ἐπιτήδειος
διὰ τῶν ἄκρων τοῦ ἱστίου προχωρῶν
νὰ δυνηθῶ νὰ ὑπεκφύγω ταύτην σου
τὴν γλωσσαλγίαν, γύναι, τὴν ἀτάσθαλον.
Ἐγὼ δὲ ὅμως, ἐπειδὴ τὴν χάριν σου
πολὺ τὴν μεγεθύνεις, ἦτο σώτειρα
νομίζω μόνη ἐξ ἀνθρώπων καὶ θεῶν
ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῷ πλῷ μου· ἀλλὰ σὺ
λεπτὸν μὲν ἔχεις νοῦν, ἀλλὰ φυλάττεσαι
νὰ μαρτυρήσῃς ὅτι σὲ ἠνάγκασεν
ὁ ἔρως μόνον διὰ τῶν ἀφύκτων του
τῶν τοξων νὰ μὲ σώσῃς. Ἀλλ' ὡς πρὸς αὐτὸ
πολὺ δὲν ἐπιμένω ν' ἀκριβολογῶ.
Λοιπὸν εἰς ὅ,τι μοὶ ἐφάνης χρήσιμος,
ἀναγνωρίζω τοῦτο καὶ σ' εὐχαριστῶ.
Μεγαλειτέραν ὅμως χάριν ἔλαβες
ἢ ἔδωκας βεβαίως ἀντὶ τῆς ἐμῆς
τῆς σωτηρίας, ὡς ἐγὼ θὰ εἴπω σοι.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀντὶ βαρβάρου κατοικεῖς
τὴν γῆν Ἑλλάδος καὶ γνωρίζεις τί ἐστι
δικαιοσύνη καὶ μεταχειρίζεσαι
οὐχὶ τοὺς νόμους τῆς ἰσχύος· ἔπειτα
σοφὴ ὅτ' εἶσαι σ' ἔμαθον οἱ Ἕλληνες
πάντες καὶ δόξαν ἔσχες· ἂν δὲ ἤθελες
μακρὰν εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἄκρα κατοικεῖ,
οὐδείς σου λόγος θὰ ἐγίνετό ποτε.
Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲ εὔχομαι μήτε χρυσὸν
πολὺν νὰ ἔχω, μήτε κρείττων ὑμνῳδὸς
νὰ εἶμαι τοῦ Ὀρφέως, ἂν ἐπίσημον
δὲν ἔχω καὶ τὴν τύχην καὶ ἐξάκουστον.
Τοσαῦτα μόνον λέγω περὶ τῶν ἐμῶν
πρὸς σὲ χαρίτων, ἐπειδὴ σὺ ἔθηκας
ἀγῶνα λόγων. Ὅσα δὲ μ' ὠνείδισας
περὶ τῶν γάμων τῶν βασιλικῶν, εὐθὺς
θὰ σ' ἀποδείξω δι' ὀλίγων πρῶτον μὲν
ὅτι φρονίμως πράττω, σώφρων ἔπειτα
ὅτι ὑπάρχω, φίλος μέγας εἶτα δὲ
καὶ σοῦ τυγχάνω καὶ τῶν τέκνων μου. Ἀλλὰ
ἔχ' ἡσυχίαν. Ἀφοῦ ἦλθον ὡς φυγὰς
ἐξ Ἰωλκοῦ ἐνταῦθα, συμφορὰς πολλὰς
ἐφέλκων ἀμηχάνους, ποῖον εὕρημα
νὰ εὕρω τούτου ἄλλο εὐτυχέστερον,
ἢ βασιλέως κόρην ὁ φυγὰς ἐγὼ
νὰ λάβω σύζυγόν μου; Ὄχι δι' αὐτὸν
τὸν λόγον ὅστις σ' ἐρεθίζει, δηλαδὴ
τὴν κοίτην σου ἐχθαίρων τάχα καὶ τρωθεὶς
ἀπὸ τῆς νύμφης τῆς καινῆς τὸν ἵμερον,
οὐδὲ σπουδάζων νὰ φανῶ πολύτεκνος.
Ἀρκοῦν τὰ γεννηθέντα, δὲν μεμψιμοιρῶ.
Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅπως οἰκον εὐμαρῆ
οἰκῶμεν καὶ στερήσεις νὰ μὴ πάσχωμεν,
καλῶς γινώσκων ὅτι φίλον πένητα
πᾶς φίλος ἀποφεύγει, ν' ἀναθρέψω δὲ

τὰ τέκνα μου ἀξίως πρὸς τὸν οἶκόν μου,
τεκνοποιῶν δὲ ἀδελφοὺς τῶν τέκνων σου
νὰ συνενώσω ταῦτα καὶ τὸ γένος μου
τοιοῦτον συναρτήσας νὰ εὐδαιμονῶ.
Διότι ἄλλως ἔχεις βέβαια καὶ σὺ
τῶν τέκνων σου ἀνάγκην, διαφέρει δὲ
καὶ εἰς ἐμὲ τὰ τέκνα μου τὰ μέλλοντα
εἰς τὰ νῦν ὄντα νὰ φανῶσι χρήσιμα.
Μήπως κακῶς ἐσκέφθην; ὄχι βέβαια,
δὲν θὰ ἠρνεῖσο οὐδ' ἂν σὺ, ἂν ἡ φροντὶς
τῆς κοίτης δὲν σ' ἠνώχλει. Πλὴν τοιαῦται σεῖς
εἶσθ' αἱ γυναῖκες, ὥστε ἔχετε τὸ πᾶν
νομίζετ' ὅταν εὐτυχῇ ἡ κλίνη σας.
Ἐὰν δὲ συμφορά τις εἰς αὐτὴν συμβῇ,
εὐθὺς καθ' ὅλων τῶν καλῶν κηρύττετε
τὸν πόλεμον. Ἀλλ' ἔπρεπεν οἱ ἄνθρωποι
κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον νὰ τεκνοποιοῦν·
μηδὲ νὰ ἦτο θήλυ γένος· οὕτω δὲ
οὐδὲν κακὸν θὰ ἦτο παρὰ τοῖς θνητοῖς.

ΧΟΡΟΣ. Καλῶς, Ἰάσων, τούτους μὲν συνήρτησας
τοὺς λόγους, ὅμως πάλιν φαίνεσ' εἰς ἐμὲ,
κἂν ἐναντία εἴπω σοι, ὅτι προδοὺς
τὴν σύζυγόν σου πράττεις ἔργον ἄδικον.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλὰ τῳόντι εἰς πολλὰ διαφωνῶ
πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους· ἄλλως κατ' ἐμὲ
ὅστις ὑπάρχων ἄδικος εἶν' εὔγλωττος
μυρίας εἶνε τιμωρίας ἄξιος.
Διότι μὲ τὴν γλῶσσαν ἐγκαυχώμενος
ὅτι θὰ εὐτρεπίσῃ τὸ ἀδίκημα,
τολμᾷ νὰ πράττῃ τ' ἄδικα· ἀλλ' ἐπαρκῶς
σοφὸς δὲν εἶνε. Οὕτως ἤδη πρὸς ἐμὲ
καὶ σὺ μὴ θέλῃς νὰ φανῇς εὐπρόσωπος
καὶ εὔγλωττος, διότι μία λέξις μου
θὰ σ' ἀφοπλίσῃ· ἔπρεπεν, ἐὰν κακὸς
δὲν ἦσο, νὰ μὲ πείσῃς κ' ἔπειτα αὐτὸν

τὸν γάμον νὰ συνάψῃς, ἀλλ' οὐχὶ σιγῇ.

ΙΑΣΩΝ. Καλῶς; τῳόντι, ἂν θὰ σοὶ προέλεγον
τὸν γάμον τοῦτον θὰ μὲ ὑπηρέτεις σύ.
Ἀφοῦ καὶ τώρα τὴν βαρεῖάν σου ὀργὴν
νὰ καταστείλῃς εἶσαι ἀμετάπειστος.

ΜΗΔΕΙΑ. Δὲν ἐκωλύθης ὑπὸ τούτου σὺ, ἀλλὰ
ὁ τῆς βαρβάρου γάμος εἰς τὸ γῆράς σου
δὲν σοὶ ἀπέδαιν' εὐκλεὴς καὶ εὔδοξος.

ΙΑΣΩΝ. Μάθε καλῶς καὶ πάλιν, χάριν γυναικὸς
ἁπλῶς οὐδόλως τὸ βασιλικὸν αὐτὸ
συνῆψα συνοικέσιον, ἀλλὰ καθὼς
καὶ πρὸ μικροῦ σοὶ εἶπα, μᾶλλον χάριν σοῦ
κ' ἵνα γεννήσω ἀδελφοὺς τοῖς τέκνοις μου
ἡγεμονίδας, οἰκιῶν προπύργια.

ΜΗΔΕΙΑ. Δὲν θέλω βίον λυπηρῶς εὐδαίμονα
οὐδ' ὄλβον ὅστις τὴν ψυχήν μου τυραννεῖ.

ΙΑΣΩΝ. Ἠξεύρεις ὅμως ὅτι θὰ μετευχηθῇς
καὶ σοφωτέρα θὰ φανῇς; Τὰ χρήσιμα
νὰ μὴ τὰ θεωρῇ τις λυπηρά ποτε,
μηδ' εὐτυχοῦσα δυστυχὴς νομίζεσαι.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' ὕβριζέ με, ἐπειδὴ σὺ ἄσυλον
ἔχεις· ἐγὼ δὲ ἔρημος ἐξόριστος
θὰ φύγω ἐκ τῆς χώρας ταύτης.

ΙΑΣΩΝ. Ἀλλὰ σὺ
νὰ γείνῃ τοῦτο μόνη ἐπροτίμησας.
Μὴ αἰτιᾶσαι ἄλλον.

ΜΗΔΕΙΑ. Πῶς; τί πράττουσα
μὴ νυμφευθεῖσα καὶ προδοῦσά σε;

ΙΑΣΩΝ. Ἀρὰς
εἰς τοὺς τυράννους ἀνοσίους λέγουσα.

ΜΗΔΕΙΑ. Καὶ σοῦ τὸν οἶκον καταρῶμαι ἀληθῶς.

ΙΑΣΩΝ. Δὲν θὰ φιλονεικήσω πλέον μετὰ σοῦ.
Ἀλλ' ἂν διὰ τὰ τέκνα ἢ καὶ τὴν φυγὴν
τὴν ἰδικήν σου θέλῃς τι χρηματικὸν
βοήθημα νὰ λάβῃς, λέγε· ἐπειδὴ

εἶμ' ἕτοιμος νὰ δώσω μὲ δαψίλειαν
καὶ σύμβολα νὰ πέμψω εἰς τοὺς φίλους μου
τοὺς ἐν τῇ ξένῃ ὅπως τύχῃς παρ' αὐτοῖς
φιλοξενίας. Ἂν δὲ ταῦτα ἀρνηθῇς,
μωρά, ὦ γύναι, θὰ φανῇς· θὰ πράξῃς δὲ,
ἂν καταστείλῃς τὴν ὀργήν, καλλίτερον.

ΜΗΔΕΙΑ. Οὔτε τῶν ξένων χρῄζειν νὰ ποιήσωμεν
τῶν ἰδικῶν σου, οὔτε νὰ δεχθῶμέν τι
βοήθημά σου, μήτε δὸς ἡμῖν οὐδέν.
Εἶν' ἄδωρα τὰ δῶρα τοῦ κακοῦ ἀνδρός.

ΙΑΣΩΝ. Λοιπὸν ἐγὼ μὲν τοὺς θεοὺς μαρτύρομαι
ὅτι εἰς πάντα σέ τε καὶ τὰ τέκνα μου
νὰ βοηθήσω θέλω, ὅμως τ' ἀγαθὰ
οὐδόλως σ' εἶνε ἀρεστὰ, ἀλλ' ἀπωθεῖς
τοὺς φίλους ἀγερώχως· τούτου ἕνεκα
θὰ λυπηθῇς βεβαίως περισσότερον.

ΜΗΔΕΙΑ. Χώρει· διότι πόθος σ' ἐχυρίευσε
τῆς νεονύμφου κόρης, τῶν ὀμμάτων της
μακρὰν χρονοτριβοῦντα. Ναὶ, νυμφεύθητι,
διότι ἴσως, καὶ τὸ λέγω σὺν Θεῷ,
τοιοῦτον γάμον θὰ συνάψῃς ἀληθῶς
ὥστε ν' ἀρνῆσαι τοῦτον. Ἤδη ἄπελθε.

ΧΟΡΟΣ. Οἱ ἔρωτες ὅταν σφοδροὶ ἐπέλθουν καὶ μὲ βίαν
δὲν δίδουν οὔτε ἀρετὴν ἀλλ' οὔτε εὐδοξίαν.
Ὅταν δ' ἡ Κύπρις ἔρχεται καὶ συγκινῇ μετρίως
εἶν' ἡ θεὰ ἡδονικὴ καὶ εὔχαρις ὁ βίος.
Μηδέποτ' ἐκ τῶν τόξων σου, θεὰ, τῶν χρυσωμένων
νὰ ῥίψῃς εὔχομ' ἐπ' ἐμοῦ τὸ βέλος των χρισμένον
μὲ ἴμερον ἀκάθεκτον· μ' ἀρκεῖ ἡ σωφροσύνη
εἶνε τὸ δῶρον τῶν θεῶν τὸ κάλλιστον ἐκείνη.
Ἀλλ' εἰς τὴν Κύπριν τὴν δεινὴν θὰ εὐχηθῶ καὶ πάλιν,
ποτὲ μὴ ῥίπτῃ τὰς ψυχὰς εἰς μαύρην παραζάλην
ὀργῆς καὶ λογομαχιῶν καὶ εἰς εἰς ἐρίδων σάλους,
ὠθοῦσα μὲ ἀκάθεκτον ὁρμὴν εἰς γάμους ἄλλους.
Τιμῶσα δὲ τὴν ἥσυχον συμβίωσιν ἐκείνη

τὰς τῶν συζύγων ἔριδας ταχεῖα νὰ πραΰνῃ.
Ὦ δώματά μου, ὦ πατρὶς, οὐδέποτε νὰ γείνω
ξένη καὶ ἄπολις, οὐδὲ χωρὶς ἡμῶν νὰ μείνω,
ἐν λύπῃ ζῶσα θλιβερῶς ζωὴν τὴν οἰκτροτέραν·
νὰ ἐστερούμην πρότερον τὸ φῶς καὶ τὴν ἡμέραν.
Καλλίτερον ὁ θάνατος νὰ μ' εὕρῃ· δὲν εἶν' ἄλλη
ὀδύνη πλέον ἢ τῆς γῆς τῆς πατρικῆς μεγάλη
νὰ στερηθῇ τις· τὸ κακὸν τὸ εἶδον, ὄχι ξένους
νὰ εἴπω λόγους ἔρχομαι παρ' ἄλλων ἀκουσμένους.
Σὲ τώρα οὔτε πόλις τις νὰ σὲ φιλοξενήσῃ
δὲν εἶνε, οὔτε φίλος τις νὰ σὲ παρηγορήσῃ,
παθοῦσαν τὰ δεινότατα εἰς τὴν ζωήν σου πάθη.
Ἀλλ' εἴθε ἀσυμπάθητος τὰ κάκιστα νὰ πάθῃ
ὅστις τοὺς φίλους δὲν τιμᾷ ἀνοίγων τὴν καρδίαν·
τοιούτου φίλου ὤ! ποτὲ δὲν θέλω τὴν φιλίαν.

ΑΙΓΕΥΣ. Μήδεια, χαῖρε· τῶν προσρήσεων αὐτῶν
δὲν εἶνε καλλιτέρα, ὅταν προσφωνῇ
τοὺς φίλους του τις ἄλλη.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὦ χαῖρε καὶ σύ·
Αἰγεῦ, ἐπίσης, τοῦ σοφοῦ Πανδίονος
υἱέ! καὶ πόθεν ἦλθες εἰς τῆς γῆς αὐτῆς
τὸ ἔδαφος;

ΑΙΓΕΥΣ Τοῦ Φοίβου ἦλθον ἐκλιπὼν
τὸ παλαιὸν μαντεῖον.

ΜΗΔΕΙΑ. Εἰς τὸν μαντικὸν
τί θέλων δὲ μετέβης ὀμφαλὸν τῆς γῆς;

ΑΙΓΕΥΣ. Πῶς ν' ἀποκτήσω παίδων σπέρμα ἐρευνῶν.

ΜΗΔΕΙΑ. Πρὸς θεῶν! ἄπαις ἄγεις μέχρι σήμερον
τὸν βίον;

ΑΙΓΕΥΣ. Ἄπαις, τῇ βουλῇ θεοῦ τινος,
εἰμὶ τῳόντι.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἔχων ἆρα σύζυγον
ἢ ἄπειρος ὢν γάμου;

ΑΙΓΕΥΣ. Ὄχι, ἄπειρος
εὐνῆς δὲν εἶμαι γαμηλίου.

ΜΗΔΕΙΑ. Τί λοιπὸν
ὁ Φοῖβος περὶ παίδων εἶπέ σοι σοφόν;
ΑΙΓΕΥΣ. Σοφώτερα ἢ ὅσον νοῦς ἀνθρώπινος
νὰ ἐξηγήσῃ ἔπη.
ΜΗΔΕΙΑ. Τὸν χρησμὸν δ' αὐτοῦ
ἡμεῖς εἶν' ἄρα θεμιτὸν νὰ μάθωμεν;
ΑΙΓΕΥΣ. Καὶ μάλιστα· διότι χρήζει καὶ σοφῆς
τῳόντι διανοίας.
ΜΗΔΕΙΑ. Τίνα δὲ χρησμὸν
σοὶ ἔδωκεν, ἂν εἶνε θεμιτὸν, εἰπέ.
ΑΙΓΕΥΣ. Ἀσκοῦ τὸν πόδα νὰ μὴ λύσω τὸν ἐμπρός.
ΜΗΔΕΙΑ. Πρὶν ἂν τί πράξῃς, ἢ εἰς ποίαν φθάσῃς γῆν;
ΑΙΓΕΥΣ. Πρὶν ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρικήν μου γῆν.
ΜΗΔΕΙΑ. Σὺ δ' ὡς τί θέλων, ἦλθες εἰς τὴν γῆν αὐτήν;
ΑΙΓΕΥΣ. Ἐν Τροιζηνίᾳ εἶνε ἄρχων τις Πιτθεύς.
ΜΗΔΕΙΑ. Πέλοπος γόνος, λέγουν, εὐσεβέστατος.
ΑΙΓΕΥΣ. Πρὸς τοῦτον θέλω νὰ κοινώσω τοῦ Θεοῦ
τὸ μάντευμα.
ΜΗΔΕΙΑ. Διότι πράγματι σοφὸς
καὶ τρίβων εἶνε τὰ τοιαῦτα ὁ ἀνήρ.
ΑΙΓΕΥΣ. Κ' ἐμοῦ πρὸς τούτοις εἶνε πάντων φίλτατος
τῶν δορυξένων φίλων.
ΜΗΔΕΙΑ. Εἴης εὐτυχὴς
κ' ἐπιτυχίαν σ' εὔχομαι τῶν πόθων σου.
ΑΙΓΕΥΣ. Σοῦ δὲ τὸ ὄμμα καὶ ἡ ὄψις διατί
ἠλλοιωμένα οὕτως εἶνε;
ΜΗΔΕΙΑ. Κάκιστον,
Αἰγεῦ, ἀνδρῶν ἁπάντων ἔχω σύζυγον.
ΑΙΓΕΥΣ. Τί λέγεις; τὴν αἰτίαν τῆς σῆς θλίψεως
σαφῶς εἰπέ μοι.
ΜΗΔΕΙΑ. Ὁ Ἰάσων μ' ἀδικεῖ,
οὐδὲν ἐκεῖνος ἐξ ἐμοῦ παθών.
ΑΙΓΕΥΣ. Καὶ τί
κακόν σοι πράξας; λέγε μοι σαφέστερον.

ΜΗΔΕΙΑ. Γυναῖκα ἄλλην πρὸς ἐμὲ τοῦ οἴκου του
ἔχει κυρίαν.
ΑΙΓΕΥΣ. Καὶ ἐτόλμησ' ἀληθῶς
τὸ αἴσχιστον νὰ πράξῃ τοῦτο;
ΜΗΔΕΙΑ. Μάλιστα!
ἡμεῖς δ' οἱ πρώην φίλοι εἴμεθ' ἄτιμοι.
ΑΙΓΕΥΣ. Καὶ δι' αἰτίαν ποίαν, ἐρασθεὶς ἢ σέ
ἐχθαίρων;
ΜΗΔΕΙΑ. Μέγαν ὄντως ἔρωτα.
ΑΙΓΕΥΣ. Λοιπὸν
ἐρρέτω, ἂν, ὡς λέγεις, εἶν' αὐτὸς κακός.
ΜΗΔΕΙΑ. Ἀνδρῶν τυράννων κηδεστὴς ἐπόθησε
νὰ γείνῃ.
ΑΙΓΕΥΣ. Τίς δὲ εἶν' ὁ πενθερὸς αὐτοῦ;
συμπλήρου μοι τὸν λόγον.
ΜΗΔΕΙΑ. Ὁ τῆς γῆς αὐτῆς
τῆς Κορινθίας ἄρχων Κρέων.
ΑΙΓΕΥΣ. Συγγνωστὸν
εἶν' ὄντως νὰ λυπῆσαι, γύναι.
ΜΗΔΕΙΑ. Χάνομαι!
πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς χώρας ἐξορίζομαι.
ΑΙΓΕΥΣ. Ἀλλ' ὑπὸ τίνος; Τοῦτο πάλιν τὸ κακὸν
μοὶ λέγεις νέον.
ΜΗΔΕΙΑ. Ἐκ τῆς Κορινθίας γῆς
ὁ Κρέων μὲ διώκει ὑπερόριον.
ΑΙΓΕΥΣ. Ἀφήνει δ' ὁ Ἰάσων; Οὐδ' αὐτὸ καλόν.
ΜΗΔΕΙΑ. Λόγῳ μὲν ὄχι, θέλει δὲ νὰ καρτερῶ·
ἀλλὰ σὲ ἱκετεύω, τοῦ γενείου σου
καὶ τῶν γονάτων ἁπτομένη, οἴκτειρον,
ναί! οἴκτειρόν με τὴν ταλαίπωρον καὶ μὴ
ἐλαυνομένην μὲ παρίδῃς ἔρημον.
Καὶ δέξαι μ' εἰς τὴν χώραν κ' εἰς τὸν οἶκόν σου.
Οὕτως ὁ ἔρως παίδων τελεσφόρος σοι
παρὰ θεῶν νὰ γείνῃ, καὶ σὺ ὄλβιος
καὶ εὐτυχῶν νὰ θάλῃς· δὲν ἠξεύρεις δὲ

καὶ ποῖον ὄντως εὕρες ἤδη εὕρημα.
Διότι θὰ σὲ παύσω ὄντα ἄπαιδα
καὶ τέκνων θὰ σὲ κάμω ν' ἀποβῇς πατήρ.
Τοιαῦτα δὲ ἠξεύρω ἐγὼ φάρμακα.

ΑΙΓΕΥΣ. Διὰ πολλά, ὦ γύναι, εἶμαι πρόθυμος
τὴν χάριν ταύτην νὰ σοὶ δώσω, τῶν θεῶν
ἕνεκα πρῶτον, εἶτα χάριν τῆς γονῆς
ἣν ὑπισχνεῖσαι τέκνων· ἐπειδὴ αὐτὸ
ἐπιθυμῶ πρὸ πάντων. Τὴν δ' ἀπόφασιν
αὐτὴν λαμβάνω· ἂν μὲν εἰς τὴν χώραν μου
ἔλθῃς, ἐγὼ ξενίαν κ' ὑπεράσπισιν
θὰ προσπαθήσω νὰ σοὶ δώσω, δίκαιος
ὑπάρχων· ὅμως σοὶ προλέγω καὶ αὐτό.
Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ συμπαραλάβω σε
ἐντεῦθεν· ἂν δὲ ἔλθῃς εἰς τὸν οἶκόν μου
αὐτὴ, θὰ ἔχῃς ἄσυλον, οὐδ' εἷς τινα
θὰ ἐπιτρέψω νὰ σ' ἐγγίσῃ, μόνον σὺ
ἐντεῦθεν ἀπαλλάσσου μόνη, ἐπειδὴ
νὰ δώσω κ' εἰς τοὺς ξένους δὲν ἐπιθυμῶ
αἰτίαν.

ΜΗΔΕΙΑ. Οὕτως ἔσται· ἀλλ' ἐχέγγυον
ἐὰν μοὶ δώσῃς τούτων, ἔσομ' ἀσφαλὴς
ἐκ μέρους σου καθ' ὅλα.

ΑΙΓΕΥΣ. Μὴ πεποίθησιν
δὲν ἔχεις πρός με; ἢ τίς ἡ δυσχέρεια;

ΜΗΔΕΙΑ. Πεποίθησιν βεβαίως ἔχω· ἀλλ' ἐχθρὸς
ὁ οἶκος τοῦ Πελίου καὶ ὁ Κρέων δὲ
νῦν εἶνε πρός με· κ' εἰς αὐτοὺς, ἂν δεσμευθῇς
δι' ὅρκων, ἐκ τῆς χώρας θέλοντας τῆς σῆς
νὰ μ' ἀπαγάγουν, δὲν θ' ἀφήσῃς βίᾳ σοῦ.
Ἄλλως μὲ λόγους μόνον συμβληθεὶς, χωρὶς
καὶ θεῶν ὅρκους νὰ παράσχῃς, δυνατὸν
νὰ γείνῃς φίλος καὶ εὐκόλως νὰ πεισθῇς
μὲ διαπραγματεύσεις· ἄλλως ἐπειδὴ
ἐγὼ μὲν εἶμαι ἀσθενὴς, ἀδύνατος,

αὐτοὶ δὲ εἶνε πλούσιοι καὶ τύραννοι.

ΑΙΓΕΥΣ. Πολλὴν, ὦ γύναι, ἐνδεικνύεις πρόνοιαν
ἀλλ' ἂν καὶ τοῦτο θέλῃς, δὲν ἀρνοῦμαί σοι
νὰ πράξω τοῦτο· ἐπειδὴ καὶ εἰς ἐμὲ
τοιουτοτρόπως εἶνε ἀσφαλέστερον,
πρὸς τοὺς ἐχθρούς σου ἓν δικαιολόγημα
ἂν ἔχω νὰ προβάλλω· ἀρεστότερον
κ' εἰς σὲ βεβαίως εἶνε· λέγε τοὺς θεούς.

ΜΗΔΕΙΑ. Λοιπὸν ὁρκίζου εἰς τῆς γῆς τὸ ἔδαφος
καὶ τὸν πατέρα τοῦ πατρός μου Ἥλιον
καὶ τῶν θεῶν τὸ γένος ὅλον συντιθείς.

ΑΙΓΕΥΣ. Τί θέλω πράξει ἢ τί ὄχι; λέγε μοι.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὅτι οὐδέποτ' ἐκ τῆς γῆς σου οὔτ' αὐτὸς
θὰ μὲ ἐκβάλῃς, οὔτ' ἂν ἄλλος τις ζητῇ
νὰ μ' ἀπαγάγῃ τῶν ἐχθρῶν μου, σύ ποτε
δὲν θὰ μ' ἀφήσῃς ἑκουσίως ὅσῳ ζῇς.

ΑΙΓΕΥΣ. Λοιπὸν ὀμνύω εἰς τὴν Γῆν κ' εἰς τὸ λαμπρὸν
Ἡλίου φῶς καὶ πάντας τοὺς θεοὺς ὁμοῦ
εἰς ὅσ' ἀκούω νὰ ἐμμείνω παρὰ σοῦ.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀρκεῖ· τί δὲ νὰ πάθῃς ἐὰν τοῦτόν σου
τὸν ὅρκον δὲν τηρήσῃς;

ΑΙΓΕΥΣ. Εἰς τοὺς δυσσεβεῖς
καὶ τοὺς ἀνόμους ἄνδρας ὅσα γίγνονται.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἤδη πορεύου χαίρων· ἐπειδὴ καλῶς
ἔχουσι πάντα· καὶ ἐγὼ ὡς τάχιστα
θὰ ἔλθω εἰς Ἀθήνας, ὅσα μελετῶ
πράξασα καὶ τυχοῦσα ὅσων βούλομαι.

ΧΟΡΟΣ. Ὁ τῆς Μαίας Ἑρμῆς ὁδηγός σου νὰ ᾖ
πρὸς τοὺς οἴκους σου εἴθε καὶ ὅσα ποθεῖς
ἐν τῷ νῷ κατ' εὐχὴν, ν' ἀποβῶσιν, Αἰγεῦ,
ἐπειδὴ ἀληθῶς
σὺ γενναῖος ἀνὴρ μοὶ ἐφάνης.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὦ Ζεῦ καὶ Δίκη τοῦ Διὸς καὶ Ἥλιε!
Τώρα νικηταὶ τῶν ἐχθρῶν μας ἔνδοξοι
θὰ γείνωμεν, ὦ φίλαι, κ' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

τῆς νίκης ἤδὴ βαίνομεν· τώρα ἐλπὶς
νὰ τίσωσι τὴν δίκην οἱ ἐμοὶ ἐχθροί.
Διότι οὗτος ὁ ἀνὴρ, καθ' ὃ ἡμεῖς
ἐπάσχομεν ἰδίως, τῶν βουλῶν ἡμῶν
λιμὴν ἐφάνη· ἀπὸ τούτου θέλομεν
τὸν κάλων ἀναρτήσει τὸν πρυμνήσιον,
εἰς τ' ἄστυ τῆς Παλλάδος καταφεύγουσαι.
Ἤδη θὰ σ' εἴπω πάντα μου τὰ σχέδια·
μηδ' ἀναμένῃς λόγους εὐχαρίστους σοι·
πέμψασα ἕνα ἤδ' εἰς τὸν Ἰάσονα
τῶν οἰκετῶν μου θὰ ζητήσω παρ' αὐτοῦ
νὰ ἔλθῃ νὰ τὸν ἴδω· ὅταν ἔλθῃ δὲ,
θὰ εἴπω λόγους πραοτέρους εἰς αὐτόν·
ὅτι κ' ἐγκρίνω ταῦτα κ' ἔχουσι καλῶς,
οἱ γάμοι οὓς συνῆψεν οἱ βασιλικοὶ,
προδοὺς ἡμᾶς, καὶ ὅτι εἶνε καὶ καλῶς
τῳόντι ἐσκεμμένα καὶ συμφέροντα.
Μόνον οἱ παῖδες θὰ ζητήσω οἱ ἐμοὶ
νὰ μείνωσιν ἐνταῦθα, ὄχι βέβαια
ὅπως ἀφήσω ἐπὶ χώρας ἐχθρικῆς
εἰς τοὺς ἐχθρούς μου τούτους ἐξουθένημα,
ἀλλ' ἵνα κτείνω μὲ δολίας μηχανὰς
τὴν κόρην τοῦ τυράννου· ἐπειδὴ αὐτοὺς
θὰ πέμψω πρὸς τὴν νύμφην δῶρα φέροντας
πέπλον λεπτὸν καὶ πλόκαμον χρυσήλατον.
Ἂν δὲ λαβοῦσα τὴν στολὴν περιβληθῇ,
θ' ἀπολεσθῇ παγκάκως κ᾽ ὅστις ἂν αὐτὴν
ἐγγίσῃ· μὲ τοιαῦτα ἐγὼ φάρμακα
τὰ δῶρά μου θὰ χρίσω· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν
τὸν λόγον μου περαίνω τὸν περὶ αὐτῆς.
Ῥαγίζετ' ὅμως ἡ ψυχή μου ἔπειτα
ὁποίον ἔργον μέλλω φεῦ! νὰ ἐργασθῶ,
διότι θ' ἀποκτείνω καὶ τὰ τέκνα μου.
Οὐδεὶς ὑπάρχει νὰ τὰ σώσῃ ἐξ ἐμοῦ.
Καὶ πάντ' ἀφοῦ τὸν οἶκον τοῦ Ἰάσονος

ἀνάστατον ποιήσω, τότ' ἀπέρχομαι
φυγάς· τὸν φόνον φεύγουσα τῶν παίδων μου,
τολμήσασ' ἔργον φεῦ! ἀνοσιώτατον,
διότι τὸ γελᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
δὲν εἶνε, φίλαι, ἀνεκτόν· ἐρρέτω, τί
τὸ ζῆν μοι κέρδος; οὔτε οἶκον ἔχω νῦν,
οὔτε πατρίδα, οὔτε παραμύθημα.
Ἔσφαλλον τότε, ὅτε ἐγκατέλειπον
τὸν οἶκον τὸν πατρῷόν μου εἰς Ἕλληνος
ἀνδρὸς πεισθεῖσα λόγους, ὅστις σὺν Θεῷ
θὰ μᾶς πληρώσῃ δίκην τώρα, ἐπειδὴ
οὔτ' ἐξ ἐμοῦ θὰ ἴδῃ παῖδας τοῦ λοιποῦ
οὔτ' ἐκ τῆς νεογάμου νύμφης του ποτὲ
θέλει τεκνώσει, ἐπειδὴ κακὴ κακῶς
ἀνάγκη ν' ἀποθάνῃ διὰ τῶν ἐμῶν
φαρμάκων αὕτη· ἂς μὴ μὲ νομίζῃ τις
ἀδύνατον καὶ φαύλην, μηδὲ ἥσυχον,
ἀλλὰ ἐκ τοὐναντίου, πρὸς μὲν τοὺς ἐχθροὺς
βαρεῖαν, εὐμενῆ δὲ πρὸς τοὺς φίλους μου.
Διότι τῶν τοιούτων εὐκλεέστατος
ὁ βίος εἶνε.

ΧΟΡΟΣ. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐκοίνωσας
τὸν λόγον ἡμῖν τοῦτον, ἀποτρέπομεν
νὰ πράξῃς ταῦτα καὶ τῶν νόμων τῶν θνητῶν
ὑπερμαχοῦσαι, ὠφελοῦσαι δὲ καὶ σέ.

ΜΗΔΕΙΑ. Οὐκ ἔστιν ἄλλως. Σοὶ δὲ συγγνωστὸν αὐτὰ
νὰ λέγῃς, μὴ παθοῦσα ὡς ἐγὼ κακῶς.

ΧΟΡΟΣ. Ἀλλὰ τὴν τόλμην ν' ἀποκτείνῃς, γύναι, πῶς!
τὰ τέκνα σου θὰ λάβῃς;

ΜΗΔΕΙΑ. Οὕτως, ἐπειδὴ
ὁ σύζυγός μου θὰ δηχθῇ τὰ μάλιστα.

ΧΟΡΟΣ. Σὺ δὲ ἀθλιωτάτη ἀληθῶς γυνὴ
θὰ γείνῃς ὄντως.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' ἐμπρὸς καὶ περιττοὶ
οἱ λόγοι πλέον· ἤδη τὸν Ἰάσονα

ὕπαγε, φέρε, κόμιζε· εἰς ἅπανται
τὰ μυστικά μου, βλέπεις, σ' ἔχω ἔμπιστον.
Μηδὲ τῷ εἴπῃς τι ἐξ ὧν ἀπόφασιν
νὰ πράξω ἔχω, ἂν πρὸς τοὺς δεσπότας σου
εἶσ' εὔνους ὄντως κ' εἶσαι ἀληθῶς γυνή.

ΧΟΡΟΣ. Οἱ Ἐρεχθεῖδαι ἔκπαλαι ὡς ὄλβιοι ὑμνοῦνται
καὶ παῖδες εὐτυχεῖς θεῶν, ἀνέκαθεν καρποῦνται
ἀπὸ ἐδάφους ἱεροῦ καὶ χώρας ἀπορθήτου
τὰ ἄνθη τὰ κλεινότατα σοφίας μελιρρύτου,
μ' ἀβρὸν τὸν πόδα βαίνοντες διὰ λαμπροῦ αἰθέρος
καὶ πάντοτε τερπόμενοι καὶ ζῶντες εἰς τὸ μέρος,
ὅπου ποτὲ ἡ τῶν Μουσῶν ἐρατεινὴ χορεία
νὰ ἀναθάλῃ ἡ ξανθὴ ἠθέλησ' Ἁρμονία·
ὅπου ἀκόμη, λέγουσιν, ἡ χεὶρ τῆς Ἀφροδίτης
ἐκ τοῦ καλλίρρου Κηφισοῦ ἀρύσασα τῆς κοίτης
τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς αὐτῆς ἀπὸ τῆς δρόσου γέμον
εἰς αὔρας κατεσκέδασε μετρίας τῶν ἀνέμων.
Καὶ νῦν φοροῦσα πάντοτε εὐῶδες ῥόδων στέμμα,
ἐξαποστέλλ' εἰς τοὺς βροτοὺς τοὺς ἔρωτας ἠρέμα,
τῆς μουσικῆς τοὺς χορηγοὺς παρέδρους τῆς σοφίας
καὶ συνεργοὺς ἐμπνεύσεων καὶ ἀρετῆς παντοίας.
Ὦ! πῶς λοιπὸν σὲ, δυστυχῆ, τὴν παιδοκτόνον ἤδη
μετ' ἄλλων τὴν ἀνόσιον ἡ χώρα θὰ σὲ ἴδῃ;
Τῶν ἱερῶν τῶν ποταμῶν τὸ νᾶμα πῶς σε τώρα
ἢ πόλις ἢ τῶν φίλων σου θὰ σὲ δεχθῇ ἡ χώρα;
Ὦ! σκέφθητι τὸ κτύπημα τῶν τέκνων σου καὶ μόνον,
μὴ ἐκτελέσῃς, σκέφθητι, ποτὲ τοιοῦτον φόνον.
Σὲ ἱκετεύομεν θερμῶς, τὰ τέκνα μὴ τολμήσῃς
νὰ τὰ φονεύσῃς μηδαμῶς. Τὴν τόλμην ποῦ θ' ἀντλήσῃς
ἢ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς χειρὸς, μὲ ποίαν δὲ καρδίαν
θ' ἀποτολμήσῃς, δυστυχῆ, τοιαύτην κρεουργίαν;
Οἱ ὀφθαλμοί σου πῶς λοιπὸν τὸ δάκρυ θὰ κρατήσουν
ἂν τ' ὄμμα σου τὰ βλέμματα τῶν τέκνων ἀντικρύσουν;
Ἱκέται ἂν οἱ παῖδές σου προσπέσουν πῶς θ' ἀστράψῃς
ἐκ τόλμης κ' εἰς τὸ αἷμά των τὴν χεῖρά σου θὰ βάψῃς;

ΙΑΣΩΝ. Ἦλθον προσκληθείς, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἐχθρὰ
μοὶ εἶσαι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησα
νὰ σ' ἀρνηθῶ τῳόντι· θὰ σ' ἀκούσω δὲ
τί νέον, γύναι, ἐξ ἐμοῦ ἐπιθυμεῖς;

ΜΗΔΕΙΑ. Συγγνώμην, ὦ Ἰάσων, ἐξαιτοῦμαί σε
δι' ὅσα εἶπον, ἄλλως δ' εἶνε δίκαιον
νὰ φέρῃς τὰς ὀργάς μου· μεταξὺ ἡμῶν
πολλὰ τὰ φίλα ἄλλοτε ἐπράχθησαν.
Ἐγὼ δ' εἰς λόγους ἦλθον μόνη κ' ἐμαυτὴν
ἐξήλεγξα· σχετλία, τί παραφρονῶ!
κ' ἐξαγριοῦμαι πρὸς καλῶς βουλεύοντας,
ἐχθρὰ δ' εἰς τοὺς τυράννους μάτην γίνομαι
τῆς χώρας ταύτης, κ' εἰς τὸν σύζυγον ἐχθρά,
ὅστις βεβαίως συμφερώτατα ἡμῖν
τὴν κόρην τοῦ τυράννου πράττει νυμφευθείς
καὶ ἀδελφοὺς τῶν τέκνων σπείρων τῶν ἐμῶν;
Καὶ δὲν θὰ παύσω τὸν θυμὸν λοιπὸν αὐτόν;
Τί πάσχω; ὅταν εὐτυχίαν οἱ θεοὶ
πορίζουν; πῶς! δὲν ἔχω παῖδας ἀληθῶς;
Καὶ δὲν ἠξεύρω ὅτι πρόσφυγες ἐσμὲν
κ' ἐστερημένοι φίλων; Ταῦτα κατὰ νοῦν
συλλογισθεῖσα ἀνεγνώρισα πολλὴν
τὴν ἀβουλίαν ὅτι εἶχον κ' ἐκ θυμοῦ
ματαίως ὅτι κατελήφθην. Καὶ λοιπὸν
τώρα σ' ἐγκρίνω καὶ μοὶ φαίνες' ἀληθῶς
σωφρόνως ὅτι πράττεις, ταύτην προσλαβὼν
τὴν κηδεστείαν· ἐγὼ δ' ἄφρων φαίνομαι,
ἥτις καὶ νὰ συμπράξω εἰς τὸ βούλευμα
ἔπρεπε τοῦτο καὶ εἰς πέρας ἀγαθὸν
νὰ φέρω κ' εἰς τοὺς γάμους νὰ παρασταθῶ
καὶ νὰ στολίζω χαίρουσα τὴν νύμφην σου.
Ἀλλ' αἱ γυναῖκες εἴμεθ' ὅ,τι εἴμεθα,
κακὸν δὲν λέγω, ἀλλ' οὐχ ἧττον· ὅμως σὺ
πρὸς τοὺς κακοὺς δὲν ἔδει νὰ ὁμοιωθῇς
καὶ ν' ἀντιτείνῃς ἀντ' ἀφρόνων ἄφρονα.

Παραχωρῶ ἐν τούτοις καὶ ὁμολογῶ
ὅτι κακῶς ἐφρόνουν τότε, ἀλλὰ νῦν
καλλίτερον ἐσκέφθην ἤδη τὸ ἐξῆς.
Ὦ τέκνα, τέκνα, δεῦτε, προχωρήσατε,
ἐξέλθετ' ἀσπασθῆτε τὸν πατέρα σας,
προσαγορεύσατέ τον μεθ' ἡμῶν καὶ σεῖς
κ' ἐκ τῆς προτέρας ἔχθρας διαλλάχθητε
πρὸς φίλους φίλοι μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν.
Διότι πλέον συνεφιλιώθημεν
κ' ἐφυγαδεύθη ἡ ὀργή μας. Λάβετε
τὴν δεξιάν του χεῖρα· οἴμοι! ἀλλὰ πῶς
κακόν τι κεκρυμμένον προαισθάνομαι!
Ἆρα γ' ὦ τέκνα, οὕτω ζῶντες καὶ πολὺν
ἀκόμη χρόνον τὴν καλὴν ὠλένην σας
θὰ τείνητε; Ἀλλ' οἴμοι! τάλαινα ἐγὼ
οἱ ὀφθαλμοί μου πῶς δακρύουν, φόβου δὲ
εἶν' ἡ ψυχή μου πλήρης! ἐνῷ μόλις δὲ
πρὸς τὸν πατέρα παύω τὴν διαφοράν,
τὴν τρυφεράν των ὄψιν ταύτην θλιβερῶν
ἐνέπλησα δακρύων.

ΧΟΡΟΣ. Κ' εἰς ἐμὲ χλωρὸν
κατῆλθε δάκρυ τῶν ὀμμάτων· εἴθε δὲ
μὴ τὸ κακὸν προβαίνῃ μεῖζον ἢ τὸ νῦν.

ΙΑΣΩΝ. Αἰνῶ σου, γύναι, ταῦτα, δὲν μεμψιμοιρῶ
οὐδὲ διὰ τὰ πρῶτα ὅμως· ἐπειδὴ
τῶν γυναικῶν τὸ γένος εἶνε φυσικὸν
ν' ἀγανακτῇ, ὁπόταν παρεισάγεται
ὁ σύζυγος ἀλλοίους γάμους· ἀλλὰ νῦν
ἡ σὴ καρδία μετεβλήθ' εἰς τὸ καλὸν,
ἐνόησας δὲ τέλος καὶ τὴν κρείττονα
βουλήν· καὶ τοῦτο πρέπει εἰς τὴν σώφρονα
γυναῖκα. Σεῖς δὲ, τέκνα μου, περὶ ὑμῶν
καλῶς φροντίζων ὁ πατήρ σας ἔλαβε
μετὰ θεῶν μεγάλην ἤδη πρόνοιαν.
Ἐλπίζω δὲ ἀκόμη ὅτι καὶ ὑμεῖς

μετὰ τῶν ἀδελφῶν σας θὰ πρωτεύητε
ἐδῶ ἐν Κορινθίᾳ, ἀλλ' αὐξάνεσθε,
τὰ δ' ἄλλα ὁ πατήρ σας κ' ὅστις εὐμενὴς
ἐκ τῶν θεῶν σᾶς εἶνε πράττει δι' ὑμᾶς.
Εὖθε δ' εἰς ἥβης τέλος ἴδω εὐτραφεῖς
νὰ φθάσητ' ὄντως τῶν ἐχθρῶν μου κρείττονες.
Αὕτη, τί πάσχεις; τί μὲ δάκρυα ὑγρὰ
τὰς κόρας καταβρέχεις, στρέψασ' ὄπισθεν
τὴν παρειάν σου; καὶ δὲν δέχεσ' ἐξ ἐμοῦ
τὸν λόγον τοῦτον εὐφροσύνως.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' οὐδέν·
περὶ τῶν τέκνων τούτων μόνον σκέπτομαι.

ΙΑΣΩΝ. Θάρρει λοιπόν· διότι τὰ περὶ αὐτῶν
καλῶς θὰ διατάξω.

ΜΗΔΕΙΑ. Μάλιστα, θαρρῶ·
οὐδ' ἀπιστῶ βεβαίως εἰς τοὺς λόγους σου.
Ἀλλ' ἡ γυνὴ καὶ θῆλυ κ' εἰς τὰ δάκρυα
ἐπιρρεπὴς ὑπάρχει.

ΙΑΣΩΝ. Ἀλλὰ τί λοιπὸν
τὰ τέκνα ταῦτα κλαίεις;

ΜΗΔΕΙΑ. Τὰ ἐγέννησα·
καὶ ὅτε ηὔχου σὺ νὰ ζήσωσιν, ἐμὲ
παράπονον μοῦ ἦλθε, ἂν θὰ ζήσωσι.
Ἀλλὰ δι' ὅσα ἦλθες νὰ διαλεχθῇς
τὰ μὲν ἐλέχθη, τὰ δὲ μέλλω νὰ εἰπῶ.
Ἀφοῦ νὰ μ' ἀποστείλουν ἐκ τῆς γῆς αὐτῆς
οἱ τύραννοι τῆς χώρας ἀπεφάσισαν,
καὶ εἰς ἐμὲ θὰ εἶνε προτιμότερον·
καλῶς γνωρίζω, μήτ' εἰς σὲ ἐμπόδιον
ἐδῶ νὰ μένω, μήτε εἰς τοὺς ἄρχοντας,
διότι φαίνετ' εἰς τὸν οἶκον μὲ μισοῦν·
ἡμεῖς μὲν ἐκ τῆς χώρας φεύγομεν αὐτῆς,
οἱ παῖδες δ' ὅπως ἐκτραφῶσιν ὑπὸ σοῦ,
νὰ μὴ φυγαδευθῶσι, παρακάλεσον
τὸν Κρέοντα, ἐντεῦθεν.

ΙΑΣΩΝ. Ἀγνοῶ ἐὰν
αὐτὸν θὰ πείσω, πρέπει δὲ νὰ πειραθῶ.
ΜΗΔΕΙΑ. Σὺ δ' ἄλλὰ τὴν γυναῖκα τὴν σὴν κέλευσον
τὴν χάριν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ πατρὸς
νὰ μὴ φυγαδευθῶσι.
ΙΑΣΩΝ. Ναί! καὶ μάλιστα
πιστεύω νὰ τὴν πείσω καὶ αὐτὴ ἐὰν
εἶνε τῶν ἄλλων μία γυναικῶν.
ΜΗΔΕΙΑ. Καλῶς.
Θὰ σὲ συνδράμω δ' εἰς τὸ ἔργον σου κ' ἐγὼ,
διότι δῶρα πρὸς αὐτὴν τὰ κάλλιστα
τῶν πολυτίμων παρ' ἀνθρώποις σήμερον
τοὺς παῖδας θ' ἀποστείλω φέροντας αὐτῇ,
πέπλον λεπτὸν καὶ πλόκαμον χρυσήλατον.
Ἀλλ' ὅσον τάχος τὴν στολὴν ἀνάγκη τις
ἐδῶ νὰ φέρῃ τῶν ὑπηρετῶν αὐτήν.
Πολλαπλασίως δ' οὐχὶ ἅπαξ εὐτυχὴς
θὰ εἶνε σύζυγόν της ἄνδρα ἄριστον
ἐπιτυχοῦσα σὲ καὶ κόσμον ἔχουσα
εἰς τοὺς ἐκγόνους ὃν ἐδώρησεν αὐτοῦ
ὁ τοῦ πατρός μου πατὴρ Ἥλιος ποτέ.
Λάβετ' ὦ παῖδες τὰ δωρήματα αὐτὰ
καὶ φέροντες τῇ νύμφῃ τῇ βασιλικῇ
τῇ μακαρίᾳ δότε· ὄχι ἄσημα
θὰ λάβῃ ὄντως δῶρα.
ΙΑΣΩΝ. Ὦ ματαία, τί
νὰ στερηθῇς τοῦ κόσμου τούτου; ἢ φρονεῖς
ὅτι σπανίζει πέπλων ὁ βασιλικὸς
ὁ οἶκος καὶ χρυσίου; φύλαξον αὐτὰ
καὶ μὴ τὰ δίδῃς, ἐπειδὴ ἐὰν ἡμᾶς
ἀξίους λόγου ὑπωσοῦν μᾶς θεωρῇ,
θὰ προτιμήσῃ τῶν χρημάτων, καὶ καλῶς
ἠξεύρω τοῦτο.
ΜΗΔΕΙΑ. Μὴ μὲ ἀποτρέπῃς σὺ,
τὰ δῶρα, λέγουν, πείθουσι καὶ τοὺς θεούς.

Καὶ παρ' ἀνθρώποις εἶνε, λέγουν, ὁ χρυσὸς
μυρίων κρεῖττων. Εἶν' ἡ τύχη νῦν αὐτῆς,
ἐκείνην προστατεύει ὁ Θεὸς, αὐτὴ
δεσπόζει τώρα· καὶ θ' ἀντήλλασσον ἐγὼ
καὶ τὴν ψυχήν μου τῆς φυγῆς τῶν τέκνων μου,
οὐχὶ χρυσὸν καὶ μόνον. Ἀλλ' ὦ τέκνα μου,
εἰς τοὺς πλουσίους οἴκους εἰσελθόντα νῦν
τὴν νέαν τοῦ πατρός σας ἤδη σύζυγον
κ' ἐμὴν κυρίαν, ἱκετεύετε θερμῶς,
παρακαλεῖτε μὴ σταλῆτ' ἐξόριστοι,
προσφέροντες τὸν κόσμον τοῦτον, ἐπειδὴ
ἀνάγκη τοῦτο εἶνε, εἰς τὰς χεῖράς της
αὐτὴ νὰ λάβῃ ταῦτα τὰ δωρήματα
καὶ τάχιστα χωρεῖτε· κ' εὐτυχήσαντες
φαιδροὶ πρὸς τὴν μητέρα ν' ἀναγγείλητε
ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιθυμίας της.
ΧΟΡΟΣ. Δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς τώρα πλέον
τῆς ζωῆς τῶν δυστήνων, οὐχί!
Ἀλλ' εἰς φόνον χωροῦσι μοιραῖον
ἤδη πλέον, ὦ τέκν' ἀτυχῆ!
Καὶ ἡ νύμφη θὰ λάβῃ τὸ στέμμα
τὸ χρυσοῦν, ἀλλὰ βλάβης μεστὸν,
κ' εἰς τὴν κόμην θὰ θέσῃ ἠρέμα
τὴν ξανθήν της τὸν φόνον αὐτόν.
Μὲ τὰς χεῖρας αὐτάς της θὰ βάλῃ
τοῦ θανάτου τὸν κόσμον πικρόν.
Θὰ τὴν πείσουν τοῦ πέπλου τὰ κάλλη
τοῦ στεφάνου δ' αὐτοῦ τὸ λαμπρόν.
Εἰς τοιαύτην παγίδα θὰ πέσῃ
καὶ εἰς τέλος θανάτου οἰκτρόν.
Καὶ γαμήλιον κόσμον θὰ θέσῃ,
ἀλλὰ κόσμον ἡ μαύρη νεκρῶν.
Σὺ δ' ὦ τάλαν, γαμβρὸς κακῆς ὥρας,
ὑπὸ μοίρας οἰκτρᾶς πλανηθείς,
τῶν τυράννων θὰ γείνῃς τῆς χώρας,

ἀγνοεῖς δὲ εἰς ποῖον ὠθεῖς
καὶ τὰ τέκνα σου ὄλεθρον ἤδη
τῆς ζωῆς των σκληρῶς φοβερόν·
καὶ ἡ νέα σου νύμφη θὰ ἴδῃ
ποῖον θάνατον φεῦ! στυγερόν.
Καὶ σοῦ, τάλαινα μῆτερ, ἀξία
εἶν' ἡ θλῖψις πολλῶν στεναγμῶν!
πῶς θὰ κόψῃς τῶν τέκνων ἀγρία
τῆς ζωῆς τὸν ἀκμαῖον παλμόν;
Χάριν, οἴμοι! τοῦ γάμου σου, ὅμως
εἶν' ὁ πόνος σου ὄντως πικρὸς,
ἣν ἀφεὶς ὁ ἀνήρ σου ἀνόμως
συνοικεῖ νῦν μετ' ἄλλης φαιδρός.

ΠΑΙΔΑΓ. Ὦ δέσποινα, ἰδοὺ λοιπὸν τὰ τέκνα σου
τῆς ἐξορίας ἀπηλλάγησαν, φαιδρὰ
καὶ χαίρουσα δ' ἡ νύμφη ἡ βασιλικὴ
τὰ δῶρα μόνη ἔλαβεν εἰς χεῖράς της
κ' ἐκ μέρους της εἰρήνη εἰς τὰ τέκνα σου.
Ἀλλά!
Τί συγχυσθεῖσα στέκεις ὅτε εὐτυχεῖς;
Τί τὴν λευκήν σου παρειὰν ἀπέστρεψας
Καὶ μὲ χαρὰν τὸν λόγον μου δὲν δέχεσαι;

ΜΗΔΕΙΑ. Αἰαῖ!

ΠΑΙΔΑΓ. Ὁ στεναγμὸς ἀλλὰ δὲν συμβιβάζεται
πρὸς τὴν καλήν μου ἀγγελίαν.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' αἰαῖ!
καὶ πάλιν καὶ πολλάκις.

ΠΑΙΔΑΓ. Μὴ δυστύχημα
ἀγγέλλων ἴσως ἀγνοῶ καὶ ἀτυχὴς
εἰς τὴν καλὴν ἐφάνην ἀγγελίαν μου;

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀνήγγειλας ἐκεῖνο ποῦ ἀνήγγειλας
σὺδόλως μέμφομαί σε.

ΠΑΙΔΑΓ. Διατί λοιπὸν
Τὸ ὄμμα σκυθρωπάζεις καὶ δακρυρροεῖς;

ΜΗΔΕΙΑ. Πολλὴ ἀνάγκη, γέρον! ταῦτα οἱ θεοὶ

καὶ ἐγὼ κακῶς φρονοῦσα ἐτεχνάσθημεν.

ΠΑΙΔΑΓ. Ἀλλ' ἔχε θάρρος κ' ἔλπιζε· τὰ τέκνα σου
καὶ σὲ θὰ καταγάγουν ἀπὸ τῆς φυγῆς.

ΜΗΔΕΙΑ. Θέλω κατάξει ἄλλους πρότερον ἐγὼ
ἢ τάλαινα.

ΠΑΙΔΑΓ. Σὺ μόνη ἐκ τῶν τέκνων σου
δὲν ἐχωρίσθης πρώτη· πρέπει ἐλαφρῶς
τὰς συμφορὰς νὰ φέρῃ ὄντως ὁ θνητός.

ΜΗΔΕΙΑ. Θὰ πράξω τοῦτο. Ἀλλὰ βαῖνε σὺ ἐντὸς
τοῦ οἴκου κ' εἰς τοὺς παῖδας παρασκεύασον
τὰ καθ' ἡμέραν. — Ἀλλ' ὦ τέκνα, τέκνα μου,
ὑμῶν μὲν ἔστιν ἤδη πόλις, οἶκός τε,
ἐν ᾧ λιπόντες τὴν ταλαίπωρον ἐμὲ
θὰ κατοικῆτε στερημένοι τῆς μητρός.
Ἐγὼ δ' εἰς ἄλλην γῆν ἀπέρχομαι φυγὰς,
πρὶν ἀπολαύσω κ' ἴδω σᾶς εὐδαίμονα,
πρὶν γάμους καὶ γυναῖκα καὶ τὰς νυμφικὰς
τὰς κλίνας σας στολίσω καὶ τὰς δᾴδας σας
κρατήσω. Οἴμοι τῆς δυσκόλου μου ψυχῆς!
Λοιπὸν, ὦ τέκνα, μάτην σᾶς ἐξέθρεψα,
μάτην δ' ἐμόχθουν κ' ἐσπαράχθην φέρουσα
τοὺς σκληροτάτους πόνους εἰς τοὺς τοκετούς.
Εἶχον τῳόντι εἰς ὑμᾶς ἡ δύστηνος
πολλὰς ἐλπίδας νὰ γηροκομήσητε
ἐμὲ καὶ θνήσκουσάν με νὰ κηδεύσητε,
τοῦθ' ὅπερ εἶνε τοῖς ἀνθρώποις ζηλωτόν.
Νῦν ὅμως ἠφανίσθη ἡ γλυκεῖά μου
φροντὶς· ὑμῶν δὲ στερουμένη, δυστυχῆ
θέλω διάγει βίον, ἀλγεινὸν ἐμοί.
Ὑμεῖς δὲ τὴν μητέρα μὲ τὰ ὄμματα
τ' ἀγαπητά σας πλέον δὲν θὰ ἴδητε,
εἰς ἄλλον τρόπον βίου μεταβαίνοντα.
Τί τρυφερῶς, ὦ τέκνα μὲ προσβλέπετε;
Τί προσγελᾶτε, γέλωτα πανύστατον;
Φεῦ! τί νά πράξω; κόπτετ' ἡ καρδία μου,

γυναῖκες, ὡς τὸ ὅμμα εἶδον τὸ φαιδρὸν
τῶν τέκνων μου. Ἀλλ' ὄχι, δὲν θὰ δυνηθῶ.
Ἐρρέτωσαν τὰ πρῶτά μου βουλεύματα.
Θὰ ἀπαγάγω μετ' ἐμοῦ τοὺς παῖδάς μου.
Τίς ἡ ἀνάγκη τὸν πατέρα των μ' αὐτῶν
τὴν συμφορὰν λυποῦσα, τὰ διπλάσια
ἐγὼ κακὰ νὰ πάσχω; Ἀλλ' οὐδέποτε.
Ἐρρέτωσάν μου τὰ σκληρὰ βουλεύματα.
Καίτοι, τί πάσχω; Λοιπὸν θέλω γέλωτα
νὰ προξενήσω, τοὺς ἐχθροὺς ἀφήνουσα
ἀτιμωρήτους; Πρέπει νὰ τολμήσωμεν.
Εἶν' ἀνανδρία ὅτι καὶ ἀφήσαμεν
νὰ μᾶς ἐκφύγουν ἤδη λόγοι μαλθακοί.
Χωρεῖτε, παῖδες, εἰς τὸν οἶκον· ὅστις δὲ
δὲν εἶνε εἰς τὰ θύματά μου θεμιτὸν
παρὼν νὰ τύχῃ, ἂς φροντίσῃ μόνος του.
Ἄλλως ἡ χεὶρ μου δὲν θὰ κλονισθῇ ποσῶς.
Ἆ! ἆ!
Ὦ μὴ, ψυχή μου, πράξῃς τοῦτο, μὴ ποτέ!
Ἄφες τὰ τέκνα, τάλαινα, φεῖσαι αὐτῶν.
Ἐκεῖ μεθ' ἡμῶν ζῶντες θὰ σ' εὐφραίνωσι.
Μὰ τοὺς ἐν Ἅδῃ τιμωροὺς ἀλάστορας
οὐδέποτ' ἔσται τοῦτο, τοῖς ἐχθροῖς ἐγὼ
τοὺς παῖδάς μου ν' ἀφήσω νὰ ὑβρίσωσι.
[Πάντως ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποθάνωσιν,
ἀνάγκη δ' ἀφοῦ εἶνε, θὰ φονεύσωμεν
ἡμεῖς αὐτοὺς οἱ τούτους καὶ γεννήσαντες.]
Εἶν' εἱμαρμένον τοῦτο, οὐδ' ἐκφεύγεται.
Ὁ στέφανος εἶν' ἤδη ἐπὶ κεφαλῆς,
ἐν πέπλοις δὲ ἡ νύμφη ἡ βασιλικὴ
ἀπόλλυται, ἠξεύρω βεβαιότατα.
Ἀλλ' ἤδη βαίνω τὴν χειρίστην τῶν ὁδῶν,
εἰς χειροτέραν δ' ἔτι πέμψω καὶ αὐτούς.
Θέλω τοὺς παῖδας νὰ προσείπω· τέκνα μου,
δότε μοι, δότε τῇ μητρὶ τὴν δεξιὰν

τὴν χεῖρα νὰ φιλήσω. Ὦ φιλτάτη χείρ,
ὦ προσφιλής μοι κεφαλή, ὦ πρόσωπον
καὶ σχῆμα τέκνων εὐγενές, εἴθ' εὐτυχῆ
νὰ εἶσθε, ἐκεῖ ὅμως· τὰ ἐδῶ πατὴρ
ἀφεῖλεν ἤδη. Ὦ γλυκεῖα ἐπαφή,
ὦ τρυφερότης σώματος, ὦ ἄρωμα
πνοῆς τῶν τέκνων. Προχωρεῖτ', εἰσέλθετε.
Νὰ βλέπω πλέον δὲν ἀντέχω πρὸς ὑμᾶς,
ἀλλὰ νικῶμαι ἤδη ἐκ τῶν συμφορῶν.
Καὶ ἐννοῶ μὲν ποῖα μελετῶ κακὰ
νὰ πράξω, ὅμως ὁ θυμὸς ὑπέρτερος
τῶν βουλευμάτων εἶνε τῶν ἐμῶν, αὐτὸς
ὅστις κακῶν μεγίστων αἴτιος βροτοῖς.

ΧΟΡΟΣ. Ἐκ λεπτῶν λογισμῶν
λεπτοτάτων πολλάκις λαβοῦσ' ἀφορμὴν,
εἰς μειζόνων προέβην ὁρμὴν ἐρευνῶν
ἢ τῶν ἁρμοζουσῶν εἰς σπουδὴν γυναικῶν.
Ἀλλὰ μοῦσα βεβαίως ὑπάρχει κ' ἡμῶν,
ἡ ὁποία φοιτῶσα ἐμπνέει σοφῶς
ὄχι πάσας· ἀλλ' ὅμως ὀλίγῃ μερίς.
—ἐν πολλαῖς μίαν ἴσως θὰ εὕρῃς ζητῶν—.
Δὲν εἶν' ἄμουσον ὅλως τὸ φῦλον ἡμῶν.
Καὶ λέγω λοιπὸν ὅτι ὅσοι θνητοὶ
ὅλως ἄπειροι εἶνε καὶ τέκνα ποτὲ
δὲν ἐγέννησαν, μᾶλλόν εἰσιν εὐτυχεῖς
τῶν σχόντων αὐτοί.
Οἱ μὲν ἄτεκνοι, ὅσοι, ἐὰν λυπηρὸν
ἢ εὐχάριστον εἶνε οἱ παῖδες, αὐτοὶ
ἀγνοοῦσι, διότι δὲν ἔσχον, πολλῶν
ἀπαλλάσσονται κόπων βεβαίως.
Τοὺς γεννήσαντας δ', ὅσων ἐν οἴκοις ἐστὶ
γλυκὺ βλάστημα τέκνων, τοὺς βλέπω φροντὶς
διαρκῶς κατατρύχει αὐτοὺς ζωηρὰ,
πῶς νὰ θρέψωσι πρῶτον τοὺς παῖδας καλῶς
καὶ ν' ἀφήσωσιν ἔπειτα πόρον ζωῆς.

Καὶ κατόπιν δὲ πάλιν ἐὰν πρὸς κακὸν
ἢ καλὸν αὐτῶν
κοπιάζωσιν, ἄδηλον τοῦτο.
Ἓν δὲ ὕστατον πάντων ὑπάρχει κακὸν
τῶν θνητῶν, ὅπερ ἤδη θὰ εἴπω.
Καὶ δὴ πόρους εὑρίσκουν ζωῆς ἱκανοὺς
καὶ τὰ τέκνα των φθάνουν εἰς ἥβην καλῶς
καὶ χρηστὰ ἀποβαίνουν· ἀλλ' αἴφνης ἰδού,
τύχη αὕτη, θανάτου εἰς Ἅδην ῥιπὴ
ἀποστέλλει τὰ φίλτατα σώματ' αὐτῶν!
Τί λοιπὸν ὠφελεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς
καὶ τὴν λύπην αὐτὴν τὴν σκληρῶς θλιβερὰν
χάριν τῶν τέκνων
εἰς τοὺς μαύρους νὰ δίδουν θνητοὺς οἱ θεοί;

ΜΗΔΕΙΑ. Φίλαι, τὴν τύχην πρὸ πολλοῦ προσμένουσα
καραδοκῶ τἀκεῖθεν ποῦ θέλουν προβῇ.
Ἀλλ' ἤδη βλέπω τὸν θεράποντα αὐτὸν
ἐρχόμενον ἐνταῦθα τοῦ Ἰάσονος.
Ὁ δὲ ἐρεθισμός του ὅτι νέον τι
κακὸν δεικνύει ν' ἀναγγείλῃ ἔρχεται.

ΑΓΓΕΛ. Ὦ κακὸν ἔργον πράξασα καὶ ἄνομον,
Μήδεια, φεῦγε, φεῦγε, εἴτε μ' ὄχημα
ξηρᾶς εἴτε θαλάσσης.

ΜΗΔΕΙΑ. Τί δὲ ἄξιον
τῆς φυγῆς ταύτης μοῦ συνέβη;

ΑΓΓΕΛ. Ὄλωλεν
ἡ βασιλόπαις ὑπὸ τῶν φαρμάκων σου,
ὁμοῦ δὲ καὶ ὁ Κρέων ὁ πατὴρ αὐτῆς.

ΜΗΔΕΙΑ. Λαμπρὸν μοὶ εἶπες λόγον κ' εἶσαι τοῦ λοιποῦ
ἐκ τῶν εὐεργετῶν μου καὶ τῶν φίλων μου.

ΑΓΓΕΛ. Τί λέγεις, γύναι; σωφρονεῖς ἢ μαίνεσαι;
ἥτις τοῦ οἴκου χαίρεις τοῦ βασιλικοῦ
καὶ δὲν φοβεῖσαι ὅλως τὴν καταστροφὴν
μανθάνουσα.

ΜΗΔΕΙΑ. Νὰ εἴπω ἔχω κ' ἐγώ τι

βεβαίως ἀπαντῶσα εἰς τοὺς λόγους σου.
Ἀλλὰ μὴ σπεύδῃς, φίλε· διηγήθητι
τὰ τοῦ ὀλέθρου τούτων· διπλασίως δὲ
παγκάκως, θὰ μᾶς τέρψῃς, ἂν ἀπέθανον.

ΑΓΓΕΛ. Ἀφοῦ τῶν δύο τέκνων σου ἡ ξυνωρὶς
σὺν τῷ πατρί των ἦλθε κ' εἰς τὰ δώματα
τὰ νυμφικὰ εἰσῆλθεν, ὅσοι δοῦλοί σου
διὰ τὰ πάθη ἐθλιβόμεθα τὰ σά,
ἐχάρημεν, καὶ λόγος ἦρχισεν εὐθὺς
πολὺς νὰ γίνητ' ὅτι ἡ διαφορὰ
συνδιηλλάγη σοῦ καὶ τοῦ συζύγου σου
καὶ κατεφίλουν ἄλλος μὲν τὴν χεῖρά των,
ἄλλος δὲ τὴν ξανθήν των κεφαλήν, κ' ἐγὼ
ἐκ τῆς χαρᾶς μου ἠκολούθησα αὐτὰ
εἰς τοὺς θαλάμους βαίνοντα τῶν γυναικῶν.
Ἡ δὲ κυρία, ἣν τοιαύτην ἀντὶ σοῦ
τιμῶμεν τώρα, πρὶν τῶν τέκνων σου αὐτῶν
τὴν ξυνωρίδα ἴδῃ, πρὸς Ἰάσονα
προσηλωμένον εἶχε τ' ὄμμα πρόθυμον.
Ἔπειτα ὅμως ἔκρυψε τὰ ὄμματα
καὶ τὴν λευκήν της παρειὰν ἀπέστρεψε,
τῶν παίδων μυσαχθεῖσα σοῦ τὴν εἴσοδον.
Ὁ σύζυγός σου ὅμως τὴν ἐπραΰνε
καὶ τὸν θυμὸν τῆς νέας διεσκέδαζε,
τοιαῦτα λέγων· «δὲν θὰ παύσῃς δυσμενὴς
τοῖς φίλοις οὖσα; δὲν θὰ παύσῃς τὸν θυμόν,
τὴν κεφαλήν σου δὲν θὰ στρέψῃς, φίλους δὲ
τοὺς φίλους θεωροῦσα τοῦ συζύγου σου;
δὲν θὰ δεχθῇς τὰ δῶρα καὶ τοὺς παῖδάς μου
δὲν θ' ἀπαλλάξῃς χάριν τοῦ πατρὸς αὐτῶν
τῆς ἐξορίας;» Ὡς δὲ εἶδε τὴν στολὴν
ἐκείνη πλέον, δὲν ἐπέμεινεν, ἀλλὰ
ἐνέδωκεν εἰς πάντα εἰς τὸν σύζυγον.
Καὶ πρὶν ἀκόμη ὁ πατὴρ κ' οἱ παῖδες σου
μακρὰν ἀπέλθουν τῶν δωμάτων, ἔλαβε

τοὺς πέπλους κ' ἐνεδύθη τοὺς ποικίλους σου
καὶ τὸν χρυσοῦν δὲ περιθεῖσα στέφανον
εἰς τοὺς βοστρύχους, ἤρχισε τὴν κόμην της
νὰ σχηματίζῃ εἰς λαμπρόν τι κάτοπτρον
προσμειδιῶσα εἰς τὴν ἄψυχον ἐντὸς
τοῦ σώματος εἰκόνα. Ἐγερθεῖσα δὲ
ἀπὸ τοῦ θρόνου εἶτα, βαίνουσα δ' ἁβρῶς
μὲ τὸν λευκόν της πόδα, τοὺς θαλάμους της
διέρχεται, τοῖς δώροις ὑπερχαίρουσα,
πολλὰ πολλάκις βλέμματα τοξεύουσα
εἰς τὸν ὀρθόν της καὶ ὡραῖον τένοντα.
Τοὐντεῦθεν ὅμως—θέαμα δεινὸν ἰδεῖν.
Διότι, αἴφνης μεταλλάξασα χροιὰν,
λοξοβατοῦσα στρέφετ' ὅλη τρέμουσα
καὶ μόλις φθάνει εἰς τὸν θρόνον νὰ ριφθῇ,
χαμαὶ πρὶν πέσῃ, καί τις γραῖα πρόσπολος,
νομίζουσα ὅτ' εἶνε ἡ Πανὸς ὀργαὶ
ἤ τινος ἄλλου τῶν θεῶν, ὠλόλυξε,
ἀφοῦ πρὶν εἶδεν ἀνερχόμενον λευκὸν
ἀφρὸν τοῦ στόματός της, τῶν ὀμμάτων δὲ
τὰς κόρας στρεφομένας, τὸ δὲ σῶμά της
ἐστερημένον αἵματος, κατόπιν δὲ
ἀφῆκε μέγαν κωκυτὸν ὀλολυγμοῦ.
Εὐθὺς δ' ἡ μὲν εἰς τοῦ πατρός της ὥρμησε
τὸν οἶκον, ἡ δὲ γραῖα πρὸς τὸν σύζυγον
τὸν νέον ν' ἀναγγείλῃ τὸ δυστύχημα
τῆς νύμφης· καὶ ὁ οἶκος ὅλος ἐκ πυκνῶν
ἐκτύπει δρομημάτων. Καὶ θὰ ἔφθανε
ταχὺς δρομεὺς ἐκπλέθρου δρόμου τέρματα,
τόσος παρῆλθε χρόνος, ὅτ' ἡ δυστυχὴς
ἀπὸ ἀναύδου ὄμματος καὶ μύζοντος
δεινὸν βαλοῦσα στεναγμὸν ἠγείρετο.
Διότι πάθος τὴν κατέλαβε διπλοῦν,
ὁ μὲν περὶ τὴν κόμην χρυσοῦς στέφανος
πυρὸς παμφάγου φλόγα ἔχεεν ὑγρὰν,

οἱ δὲ λεπτοί της πέπλοι, τὰ δωρήματα
τῶν τέκνων σου, τὴν σάρκα τῆς δυσδαίμονος
κατήσθιον· καὶ πάλιν ἐγερθεῖσα δὲ
πυρίφλεκτος τοῦ θρόνου, φεύγει, σείουσα
τὴν κεφαλὴν καὶ κόμην ἄλλοτ' ἄλλοσε,
τὸν στέφανον νὰ ῥίψῃ θέλουσ', ἀλλ' αὐτὸς
προσηρμοσμένος ἦτο διὰ τῶν χρυσῶν
στερρῶς συνδέσμων· ἐπειδὴ δὲ ἔσεισε
τὴν κόμην οὕτω, διπλασίως ἔφλεγε
τὸ πῦρ καὶ μᾶλλον ἤδη. Τέλος κατὰ γῆς
καταβληθεῖσα πίπτει ὑπὸ τοῦ κακοῦ
ἀγνώριστος τὴν θέαν, πλὴν εἰς τοῦ πατρὸς
τὰ ὄμματα· διότι οὔτ' οἱ ὀφθαλμοὶ
οὔτε τὸ πρόσωπόν της διεκρίνοντο,
τὸ αἷμα δ' ἐκ τῶν ἄκρων κεφαλῆς αὐτῆς
συμπεφυρμένον ἔσταζε μετὰ πυρὸς,
ἐκ τῶν ὀστῶν δ' αἱ σάρκες ὡς τὸ πεύκινον
ἀπέρρεον τὸ δάκρυ, ὡς κοπτόμεναι
ὑπὸ τῶν γνάθων τῶν φαρμάκων ἀφανῶς,
δεινὸν ἰδεῖν· καὶ φόβος ἦτο τὸν νεκρὸν
νὰ θίξῃ πᾶς τις, ἄλλως ὅλοι ἔσχομεν
διδάσκαλον τὴν τύχην. Μόνος δ' ὁ πατὴρ
ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ δεινοῦ ὁ δυστυχὴς
ἐλθὼν ἐξαίφνης πίπτει περὶ τὸν νεκρὸν,
βαρυστενάζει, καὶ περιπτυχθεὶς αὐτὸν
φιλεῖ μὲ πάθος καὶ τὴν προσφωνεῖ πικρῶς
τοιαῦτα λέγων· «Ὦ ἀθλία κόρη μου,
τίς τῶν θεῶν ἀτίμως οὕτω σ' ὤλεσε;
Τίς ὀρφανὸν ἐμὲ τὸν τυμβογέροντα
κατέστησέ σου; Οἴμοι! ἂς ἀπέθνηκον
κ' ἐγὼ μαζῆ σου, τέκνον.» Ὅτε δ' ἔπαυσε
τοὺς θρήνους καὶ τοὺς γόους, θέλων ἔπειτα
τὸ γηραιόν του ν' ἀνεγείρῃ σκέλεθρον,
προσεκολλᾶτο ὡς κισσὸς εἰς τὸν κορμὸν
τῆς δάφνης εἰς τοὺς πέπλους, φοβερὸς δ' ἀγὼν

συνήφθη τότε· ἐπειδὴ ἐκεῖνος μὲν
ν' ἀνασηκώσῃ ἤθελε τὸ γόνυ του,
αὕτη δὲ τὸν ἐκράτει· ἂν δὲ ἤθελε
ν' ἀποσυρθῇ βιαίως, τοῦ ἐσπάρασσε
τὰς γηρκιάς του σάρκας ἀπὸ τῶν ὀστῶν.
Μετὰ πολλὰ δ' ἀποκαμὼν ὁ δύσμοιρος
ἀφῆκε τὴν ψυχήν του· ἄλλως ἐπειδὴ
δὲν ἦτο πλέον τοῦ κακοῦ ὑπέρτερος.
Νεκροὶ δὲ κεῖνται κόρη καὶ πατὴρ ὁμοῦ
ἐγγὺς ἀλλήλων· συμφορὰ πολύδακρυς!
Καὶ περὶ σοῦ μὲν οὐδὲν λέγω, ἐπειδὴ
αὐτὴ βεβαίως τῆς ποινῆς σου ἄσυλον
θέλεις φροντίσει, τὰ δὲ τῶν θνητῶν φρονῶ
οὐχὶ νῦν πρῶτον ὅτι εἶνε ὡς σκιά·
οὐδὲ ὀκνῶ νὰ εἴπω ὅτι οἱ σοφοὶ
δοκοῦντες εἶναι τῶν θνητῶν καὶ λογικοί,
αὐτοὶ μωρίαν ὀφλισκάνονσι πολλήν.
Οὐδ' εἶνε τῶν θνητῶν τις εὐτυχὴς ἀνὴρ,
τυχόντος δ' ὄλβου ἄλλος εὐτυχέστερος
ἄλλου νὰ γείνῃ δύνατ', εὐτυχὴς δ' οὐχί.

ΧΟΡΟΣ. Φαίνετ' ἡ τύχη ὅτι σήμερον πολλὰ
δίδει κακὰ δικαίως τῷ Ἰάσονι.
Ὦ τάλαινα, ὁπόσον κατοικτείρομεν
τὰς συμφοράς σου, θύγατερ τοῦ Κρέοντος;
ἥτις τὰς πύλας τοῦ Θανάτου ἔκρουσας
ἕνεκ' αὐτῶν τῶν γάμων τοῦ Ἰάσονος.

ΜΗΔΕΙΑ. Τὸ πρᾶγμ' ἀπεφασίσθη, φίλαι μου, ἀφοῦ
τοὺς παῖδας ἀποκτείνω, ὅτι τάχιστα
νὰ φύγω ἐκ τῆς χώρας, οὐδ' εἰς ἐχθρικὴν
θὰ παραδώσω χεῖρα ἄλλην τῆς ἐμῆς
τὰ τέκνα μου νὰ κτείνῃ ἀναβάλλουσα.
Πάντως ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποθάνωσιν.
Ἀφοῦ δ' ἀνάγκη εἶνε, θὰ φονεύσωμεν
ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ ταῦτα καὶ γεννήσαντες.
Ἐμπρὸς ὁπλίζου, καρδία, τί μέλλομεν

τὰ φοβερὰ, ἀλλ' ἀναγκαῖα νῦν κακὰ
νὰ πράξωμεν; ὦ χεῖρ μου, τάλαινα, λαβὲ,
λάβε τὸ ξίφος, πρὸς τὸ τέρμα βάδιζε
τὸ λυπηρὸν τοῦ βίου· μὴ μαλθακισθῇς,
μηδ' ἐνθυμοῦ τὰ τέκνα ὅτι φίλτατα
αὐτὰ ἐγέννας· σήμερον ἐπὶ βραχὺ
τοὺς παῖδάς σου λησμόνει, κ' ἔπειτα θρηνεῖς·
διότι ἂν καὶ θὰ φονεύσῃς νῦν αὐτοὺς,
ἀλλ' εἶνε φίλοι, δυστυχὴς δ' ἐγὼ γυνή.

ΧΟΡΟΣ. Ὦ Γῆ καὶ τοῦ Ἡλίου ὦ παμφαὴς ἀκτὶς,
ἴδετε τὴν γυναῖκα αὐτὴν τὴν ὀλεθρίαν,
ἴδετε, πρὶν ἀκόμη τὴν χεῖρά της φονίαν,
ἀγρία ἐπιβάλῃ ἐπὶ τὰ τέκν' αὐτῆς!
Βλάστημα τῆς χρυσῆς σου ὑπάρχει τῆς γονῆς,
καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ αἷμα φοβοῦνται νὰ ἐγγίσουν
οἱ ἄνθρωποι κ' εἰς τοῦτο κακὸν νὰ προξενήσουν.
Ἀλλ' ὦ Ἡλίου φέγγος, ἀκτὶς διογενής!
Σὺ παῦσον τῆς ὀργῆς της τὴν τόλμην τῆς δεινῆς,
ἀπότρεψον τοῦ ἔργου τὴν φονικήν της χεῖρα,
νὰ λείψῃ ἐκ τοῦ οἴκου τοιαύτη οἰκτρὰ μοῖρα
νὰ μακρυνθῇ τοιαύτη ἀθλία Ἐριννύς!
Τῶν τέκνων μάτην ἔρρει τὸ γέννημα οἰκτρὸν,
καὶ μάτην κεφαλὰς σὺ ἐγέννας λοιπὸν φίλας,
ὦ σὺ ἡ διελθοῦσα τὰς μισοξένους πύλας
τῶν μαύρων Συμπληγάδων τῶν φοβερῶν πετρῶν.
Δειλαία, τί βαρεῖα τὰς φρένας σου ὀργὴ
κατέλαβε καὶ ταύτην ἀντιμετρεῖς μὲ φόνον;
Τὸ μίασμα τῶν οἴκων δὲν σὲ κρατεῖ καὶ μόνον»
ὅπερ λυπῶν μεγάλων καθίσταται πηγή;

ΠΑΙΔΕΣ. Οἴμοι! τί πράξω; ποῦ τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς
τὰς φονικὰς νὰ φύγω;

ΠΑΙΔΕΣ. Δὲν ἠξεύρω, φεῦ!
φεῦ! ἀδελφέ μου φίλτατε, ἐχάθημεν.

ΧΟΡΟΣ. Ἀκούεις; ἡ κραυγὴ τῶν τέκνων εἶνε.
Ταλαίπωρε, δυστυχισμένη γύναι!

Μοῦ ἔρχεται ἐντὸς νῦν νὰ ὁρμήσω,
τὰ τέκνα τὰ πτωχὰ νὰ βοηθήσω.

ΠΑΙΔΕΣ. Ναί, πρὸς θεῶν! ἐγκαίρως βοηθήσατε,
ἐγγὺς τοῦ ξίφους τοῦ κινδύνου εἴμεθα.

ΧΟΡΟΣ. Γυνὴ δυστυχισμένη! ἆρ' ἦσο ἀληθῶς
ἐκ πέτρας ἢ σιδήρου, καὶ ἤδη νὰ τολμήσῃς
τὸ ξῖφος εἰς τῶν τέκνων τὰ στήθη νὰ βυθίσῃς
καὶ μόνη τοὺς βλαστούς σου νὰ σφάξῃς ἀπαθῶς!
Μίαν γυναῖκα μόνον ἀπὸ τῶν παλαιῶν,
Ἰνὼ τὴν παναθλίαν, μᾶς διηγοῦνται χρόνων
κατὰ τῶν φίλων τέκνων ν' ἀποτολμήσῃ φόνον,
ἀλλὰ κ' ἐκείνη πάλιν μανεῖσα ἐκ θεῶν.
Ὅτε αὐτὴν εἰς οἶστρον ἐκίνησε δεινὸν
ἡ Ἥρα κ' εἰς πελάγη τῇ ἦλθε νὰ ὁρμήσῃ
καὶ τὴν ἀκτὴν τοῦ πόντου ταχεῖα νὰ πηδήσῃ,
εὑροῦσα μὲ τὰ τέκνα τὸν θάνατον κοινόν.
Δεινότερον τί πλέον νὰ γείνῃ τῶν κακῶν
αὐτῶν ὑπάρχει ἄλλο; Οὐαὶ δυστυχημάτων
ὦ πόσων εἶσθ' αἴτια καὶ φόνων καὶ θανάτων
εἰς τοὺς θνητοὺς τωόντι, ὦ λέχη γυναικῶν!

ΙΑΣΩΝ. Γυναῖκες, αἳ τῆς στέγης. ταύτης ἵστασθε
πλησίον, ἆρα εἶν' ἐντὸς ἡ Μήδεια
τοῦ οἴκου τούτου ἢ τὰ δεινὰ πράξασα,
ἢ μὴ φυγοῦσ' ἐντεῦθεν ἐδραπέτευσεν;
Ἀλλ' ἢ ἐν τοῖς ἐγκάτοις πρέπει νὰ κρυφθῇ
τῆς γῆς, ἢ εἰς τὰ βάθη νὰ ἀρθῇ πτηνὴ
τὰ τοῦ αἰθέρος, ἂν εἰς τὸν βασιλικὸν
πιστεύῃ οἶκον ὅτι θ' ἀπηλλάσσετο
νὰ δώσῃ δίκην. Πῶς, ἀλλ' ἀτιμώρητος
θὰ φύγῃ τοὺς τυράννους ἀποκτείνασα;
Ἀλλ' ὅμως δὲν φροντίζω τόσον δι' αὐτὴν
ὅσον περὶ τῶν τέκνων. Καὶ ἐκείνη μὲν
κακῶς θὰ πάθῃ παρ' ὧν ἔπραξε κακῶς,
ἐγὼ δὲ ἦλθον τὴν ζωὴν τῶν τέκνων μου
νὰ σώσω, μήπως οἱ τοῦ γένους συγγενεῖς

τῶν βασιλέων μοὶ τὰ πράξωσι κακῶς,
τὸν φόνον τῆς μητρός των ἐκδικούμενοι.

ΧΟΡΟΣ. Ταλαίπωρε Ἰάσων, ἀγνοεῖς λοιπὸν
εἰς ποῖον δυστυχίας ἔφθασας βαθμόν!
Διότι ἄλλως ταῦτα δὲν θὰ ἔλεγες.

ΙΑΣΩΝ. Τί δέ; μὴ θέλει νὰ φονεύσῃ καὶ ἐμέ;

ΧΟΡΟΣ. Ἀπέθανον οἱ παῖδες ὑπὸ τῆς χειρὸς
τῆς μητρικῆς των.

ΙΑΣΩΝ. Οἴμοι! μὲ κατέστρεψας,
τί λέγεις;

ΧΟΡΟΣ. Περὶ τέκνων πλέον φρόντιζε
ὡσεὶ μὴ ἦσαν.

ΙΑΣΩΝ. Ποῦ δ' ἀπέκτεινεν αὐτοὺς
ἐντὸς ἢ ἔξω τῆς οἰκίας;

ΧΟΡΟΣ. Ἄνοιξον
τὰς πύλας ὅπως ἴδῃς μόνος σὺ αὐτὸς
τῶν τέκνων σου τὸν φόνον.

ΙΑΣΩΝ. Ἀλλ' ἀνοίξατε,
θεράποντες, τὰς κλεῖδας ὅσον τάχιστα,
μετακινεῖτε τοὺς μοχλούς, διπλοῦν κακόν,
τοὺς μὲν νεκροὺς νὰ ἴδω, ταύτην δὲ κ' ἐγὼ
ἐκδικηθῶ.

ΜΗΔΕΙΑ. Τὰς θύρας ταύτας τί κινεῖς
κι' ἀναμοχλεύεις, τοὺς νεκροὺς ἀνερευνῶν
κ' ἐμὲ τὴν ταῦτα πράξασαν; Ἡσύχασον,
παῦσαι τοῦ κόπου· ἐὰν δ' ἔχῃς χρείαν μου,
λέγ' ὅ,τι θέλεις· ἀλλ' οὐδόλως τῇ χειρὶ
θέλεις μὲ ψαύσει· ἔδωκέ μοι ὄχημα
ὁ Ἥλιος τοιοῦτον, ὁ πατρὸς πατήρ,
εἰς φύλαξίν μου ἀπὸ ἐχθρικῆς χειρός.

ΙΑΣΩΝ. Ὦ μῖσος, ὦ ἐχθίστη γύναι, φοβερά,
εἰς τοὺς θεοὺς κ' ἐμὲ καὶ εἰς ὁλόκληρον
τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἐτόλμησας
τὸ ξῖφος νὰ ἐμπήξῃς εἰς τὰ τέκνα σου,
τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα ἔτεκες κ' ἐμὲ

τὸν δυστυχῆ νῦν καταστρέφεις ἄτεκνον.
Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἔπραξας, τὸν Ἥλιον
προσβλέπεις ἔτι καὶ τὴν γῆν, ὦ μιαρά,
ἀφοῦ ἠνέχθης ἔργον δυσσεβέστατον
νὰ πράξῃς! Ὦ κατάρα! ἐγὼ τώρα δὲ
καταλαμβάνω, τότε φεῦ! μὴ σωφρονῶν,
ὁπότε ἐκ βαρβάρου οἴκου τε καὶ γῆς
ἑλληνικὸν εἰς οἶκον σὲ παρέλαβον,
μέγα κακὸν, προδότιν τοῦ πατρὸς. αὐτῆς
καὶ τῆς πατρίδος ἥτις σὲ ἐξέθρεψε.
Τὸν τιμωρόν της δαίμονα ἐπέρριψαν
οἱ θεοὶ πρός με· ἐπειδὴ φονεύσασα
τὸν ἀδελφόν σου πρῶτον τὸν παρέστιον
εἰς τῆς Ἀργοῦς τὸ σκάφος τὸ καλλίπρωρον
εἰσέβης· κ' ἐξ αὐτῶν μὲν πρῶτον ἤρχισας,
τὸν ἄνδρα τοῦτον νυμφευθεῖσα ἔπειτα
καὶ τέκνα μοι τεκοῦσα, τὰ ἐφόνευσας
χάριν τῆς κοίτης. Δὲν ὑπάρχει Ἑλληνὶς
ἥτις τῶν τέκνων θὰ ἐτόλμα τὴν σφαγὴν,
ὧν ἕνεκα ἠξίουν νὰ σὲ νυμφευθῶ,
κακὰ νυμφεύματά μοι καὶ ὀλέθρια!
λέαιναν, οὐ γυναῖκα, τῆς Τυρρηνικῆς
ἀγριωτέραν Σκύλλης φύσιν ἔχουσαν.
Ἀλλὰ βεβαίως μὲ τοιαῦτα σὲ ποτὲ,
μυρία καὶ ἂν εἴπω, δὲν σὲ συγκινῶ.
Τοιοῦτον φύσει θράσος ἐνυπάρχει σοι.
Ἔρρε, τῶν τέκνων μιαιφόνε καὶ αἰσχρά.
Ἐμοὶ δὲ μένει τώρα νὰ βαρυπενθῶ
τὴν τύχην μου οἰκτείρων, οὔτε δ' ἐξ αὐτῶν·
τῶν νέων γάμων ἔχων νὰ ὠφεληθῶ,
οὔτε τοὺς παῖδας ἔχων οὓς ἐγέννησα
καὶ εἶχον ἀναθρέψει ἔξω ζῶντας νῦν
νὰ προσφωνήσω· ἀλλ' ἀπώλεσα αὐτούς.

ΜΗΔΕΙΑ. Μακροὺς βεβαίως λόγους ἂν ἀπήντων σοι
θὰ ἔλεγον εἰς ταῦτα, ἂν ὁ Ζεὺς πατὴρ

ἠγνόει ποῖα παρ' ἐμοῦ σὺ ἔπαθες
καὶ ἀντὶ τούτων ποῖα μοὶ ἀπέδωκας;
Δὲν ἔμελλες ἐν τούτοις, ἀτιμάζων μου
τὸν γάμον κ' ἐγγελῶν μοι, βίον ἀληθῶς
τερπνὸν σὺ νὰ διάγῃς, οὐθ' ἡ τύραννος,
οὐδ' ὁ τοὺς γάμους τούτους προμηθεύσας σοι
Κρέων, ἀπὸ τῆς χώρας νὰ μ' ἐκβάλητε
αὐτῆς ἀτιμωρήτως. Ἤδη λέαιναν,
λέγε μ' ἂν θέλῃς, εἴτε Σκύλλαν Τυρσηνὴν,
τὴν σὴν καρδίαν ἀφοῦ ἤγγισα πικρῶς.

ΙΑΣΩΝ. Ἀλλὰ καὶ σὺ λυπεῖσαι κ' εἶσαι κοινωνὸς
τῶν συμφορῶν.

ΜΗΔΕΙΑ. Βεβαίως· ἀλλ' ἡ λύπη μου
κουφίζεταί πως, ὅταν σὺ δὲν ἐγγελᾷς.

ΙΑΣΩΝ. Οἴμοι! ὦ τέκνα, ὡς κακῆς ἐτύχετε
μητρός.

ΜΗΔΕΙΑ. Ὦ παῖδες, ἀπωλέσθητε κακῶς
ἐκ τῆς πατρῴας νόσου.

ΙΑΣΩΝ. Δὲν ἀπώλεσεν
ἐν τούτοις ταῦτα τοῦ πατρὸς ἡ δεξιά.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἡ καταφρόνησίς σου καὶ οἱ νέοι σου
οἱ γάμοι ὅμως.

ΙΑΣΩΝ. Καὶ ἠξίωσας λοιπὸν
τοὺς παῖδας νὰ φονεύσῃς γάμων ἕνεκα;

ΜΗΔΕΙΑ. Μικρὸν δὲ τοῦτο τῇ γυναικὶ φρονεῖς κακόν;

ΙΑΣΩΝ. Τῇ σώφρονι βεβαίως· σοὶ δὲ πράγματι
κακὰ τὰ πάντα.

ΜΗΔΕΙΑ. Δὲν ὑπάρχουσιν αὐτοί.
Ἐπειδὴ τοῦτο σοῦ πληγόνει τὴν ψυχήν.

ΙΑΣΩΝ. Ἀλλ' εἶνε ὅμως τιμωροὶ σκληρότατοι
τῆς κεφαλῆς σου.

ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' ἠξεύρουν οἱ θεοὶ
τῆς συμφορᾶς τίς εἶνε ὁ πρωταίτιος.

ΙΑΣΩΝ. Καλῶς ἠξεύρουν τὴν ψυχήν σου τὴν αἰσχράν.

ΜΗΔΕΙΑ. Μισῶ σε καὶ αὐτήν σου ἔτι τὴν πικρὰν
φωνὴν ἐχθαίρω.
ΙΑΣΩΝ. Καὶ τὴν σὴν ἐγώ· λοιπὸν
ν' ἀπαλλαχθῶμεν εἶν' ἀλλήλων εὔκολον.
ΜΗΔΕΙΑ. Καὶ πῶς; τί πράξω; ἐπειδὴ κ' ἐγὼ ποθῶ
ν' ἀπαλλαγῶ σοῦ.
ΙΑΣΩΝ. Δός μοι τούτων τοὺς νεκροὺς
νὰ θάψω καὶ νὰ κλαύσω.
ΜΗΔΕΙΑ. Ὄχι βέβαια.
Διότι θέλω τούτους μὲ τὴν χεῖρ' αὐτὴν
μακρὰν νὰ θάψω, εἰς τὸ τέμενος, ἐγὼ,
τῆς Ἥρας τῆς Ἀκραίας φέρουσα θεᾶς,
τῶν πολεμίων ἵνα μὴ κανείς ποτε
τοὺς τύμβους καθυβρίσῃ τούτων ἀνασπῶν.
Σεμνὴν δ' ἐν ταύτῃ ἑορτὴν καὶ τελετὴν
τῇ χώρᾳ τοῦ Σισύφου θὰ συστήσωμεν
τοῦ φόνου τούτου τοῦ στυγνοῦ μνημόσυνον.
Ἐγὼ δ' εἰς Ἐρεχθέως ἄπειμι τὴν γῆν,
Αἰγεῖ νὰ συνοικήσω τῷ Πανδίονος.
Σὺ δὲ κακὸς ὢν, θ' ἀποθάνῃς καὶ κακῶς
τὴν κεφαλήν σου συντριβεὶς μὲ τῆς Ἀργοῦς
τεμάχιον, καὶ τέλος οὕτω θλιβερὸν
τῶν γάμων μου λαμβάνων, ὡς ἐμπρέπει σοι.
ΙΑΣΩΝ. Ἡ κατάρα τῶν τέκνων νὰ σ' εὕρῃ
καὶ τῆς Δίκης φονίας τὸ ξίφος.
ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλὰ ποῖός σου δαίμων ἀκού' ἢ θεὸς
ξεναπάτου ὡς σὲ καὶ ψευδόρκου;
ΙΑΣΩΝ. Φεῦ φεῦ, μυσαρὰ καὶ τῶν τέκνων φονεῦ!
ΜΗΔΕΙΑ. Εἰς τὸν οἶκόν σου χώρει καὶ θάπτε τὴν σήν.
ΙΑΣΩΝ. Ἀλλ' ἀπέρχομαι, τέκνων διπλῶν στερηθείς.
ΜΗΔΕΙΑ. Θὰ θρηνήσῃς ἀκόμη κ' εἰς γῆρας μακρόν.
ΙΑΣΩΝ. Ὦ παμφίλτατα τέκνα!
ΜΗΔΕΙΑ. Ἐμοί, σοὶ δ' οὐχί.
ΙΑΣΩΝ. Καὶ τ' ἀπέκτεινας ὅμως.
ΜΗΔΕΙΑ. Ναὶ, πλήττουσα σέ.

ΙΑΣΩΝ. Οἴμοι! θέλω τὸ φίλτατον στόμα αὐτῶν
νὰ φιλήσω ὁ τάλας, μικρὸν ν' ἀσπασθῶ.
ΜΗΔΕΙΑ. Νῦν αὐτὰ προσφωνεῖς καὶ τ' ἀσπάζεσ' ἐνῷ
τὰ ἀπώθησας τότε.
ΙΑΣΩΝ. Ὦ! δὸς πρὸς θεῶν,
νὰ προσψαύσω τὸ σῶμα τῶν τέκνων μου δός.
ΜΗΔΕΙΑ. Ἀλλ' εἰς μάτην τοὺς λόγους σου ῥίπτεις, οὐχί.
ΙΑΣΩΝ. Ζεῦ! ἀκούεις σὺ ταῦτα, τῶν τέκνων μου πῶς
ἀπωθοῦμαι καὶ πάσχω ὁποῖ' ὑπ' αὐτῆς
τῆς σκληρᾶς παιδοκτόνου λεαίνης κακά!
Ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει ὀδύρομ' αὐτὰ
καὶ θρηνῶ, τοὺς θεοὺς μαρτυρόμενος πῶς
ἀποκτείνασα ταῦτα, κωλύεις ἐμὲ
νὰ τὰ ψαύσω καὶ θάψω αὐτῶν τοὺς νεκρούς.
Εἴθε μήποτ' ἐγὼ πρὶν γεννήσας αὐτὰ,
νὰ τὰ ἔβλεπον ἤδη νεκροὺς ὑπὸ σου!
ΧΟΡΟΣ. Εἶν' ὁ Ζεὺς χορηγὸς ἐν Ὀλύμπῳ πολλῶν,
ἀπροόπτως πολλὰ δ' ἐκτελοῦν οἱ θεοί.
Καὶ τὰ νῦν πιθανὰ δὲν ἐγένοντο μὲν,
τῶν ἀπόρων δὲ πόρον εὗρῆκ' ὁ Θεός.
Καὶ τοιοῦτον ἀπέβη τὸ πρᾶγμα.

Π. ΘΩΜΑ.

Δ'.

ΜΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

ΚΑΙ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΝ ΠΕΡΙΕΡΓΕΙΑΝ.

Τὴν νύκτα τῆς 31ης Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1877 ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς ἀστρονόμος Χὰλ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ φακοῦ τοῦ τότε μεγίστου διοπτρικοῦ τηλεσκοπίου τῆς οἰκουμένης, ὅπερ τὸ ἐν Οὐασιγκτῶνι ἐθνικὸν ἀστεροσκοπεῖον κατεσκεύασεν ἐν ἔτει 1872 διὰ δαπάνης 250,000 φράγκων, ἐξηρεύνα μετὰ προφανοῦς ἐπιμονῆς καί τινος δυσανασχετήσεως τὰς περὶ τὸν πλανήτην Ἄρην ἀπείρους ἐκτάσεις τοῦ οὐρανοῦ, καθ' ὃν χρόνον ὁ πλανήτης οὗτος εὑρίσκετο εἰς τὸ περίγειον αὐτοῦ σημεῖον. Παρ' αὐτῷ δὲ ἵστατο ἡ κυρία Χὰλ σιωπῶσα, ἵνα μὴ διαταράξῃ τὰς μελετητικὰς ἐρεύνας τοῦ σοφοῦ αὐτῆς συζύγου. Μετὰ πολύωρον ἐξερεύνησιν ὁ Χὰλ στραφεὶς πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ — Εἶνε περιττὸν, εἶπε, νὰ ἐπιμείνω πλειότερον. Παρὰ τὰς πεποιθήσεις μου ὁ Ἄρης δὲν ἔχει δορυφόρους. Πολλὰς ἤδη νύκτας ἀπώλεσα ἐπὶ ματαίῳ ἀναζητῶν ὅ,τι πάντες οἱ ἀστρονόμοι ἐκήρυξαν ἀνύπαρκτον. — Καὶ ὅμως, εἶπεν ἡ κυρία Χὰλ, ἂς ἀπολεσθῇ καὶ ἡ νὺξ αὕτη· ἀναζήτησον ἐπί τινας ἀκόμη ὥρας.— Ὁ Χὰλ ἄνευ μὲν ἐλπίδος τινός, ἀλλ' ὑπείκων εἰς τὴν ἐπίμονον παράκλησιν τῆς συζύγου του ἐπανέλαβε τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἔξαλλος ὑπὸ χαρᾶς — Ζήτω, εἶπεν, ἡ γυναικεία περιέργεια· εἰς αὐτὴν θὰ ὀφείλῃ ἡ ἐπιστήμη τὴν κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην θαυμασίαν ἀνακάλυψίν μου. Καὶ προσηλώσας ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τεραστίου τηλεσκοπίου του — Οὐδεμία ἀμφιβολία,

ἀνέκραξεν, οὐδεὶς διστάγμός, ὁ Ἄρης ἔχει δορυφόρον. — Καὶ μόνον ἕνα ἔχει ἆρά γε; εἶπεν ἡ κυρία Χάλ, συμμεριζομένη τὴν δικαίαν χαρὰν τοῦ συζύγου της, καὶ σεμνυνομένη ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ γυναικεία περιέργεια καὶ ἐπιμονὴ, ἣν οἱ ἄνδρες θεωροῦσιν ὡς ἓν τῶν μεγίστων ἐλαττωμάτων τῆς γυναικός, συνετέλεσεν εἰς μίαν τῶν ὡραιοτέρων ἀστρονομικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἐρεύνησον, εἶπεν, ἐπί τινας ἀκόμη νύκτας, διότι πιθανὸν νὰ ἔχῃ καὶ σύντροφον ὁ μικρὸς αὐτὸς κατεργάρης, ὁ ὁποῖος ἐκρύπτετο μέχρι τοῦδε. — Πράγματι δὲ ὁ διάσημος ἀστρονόμος ἐξακολουθήσας τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἔσχε τὴν εὐτυχίαν ν' ἀνακαλύψῃ μετὰ ἓξ ἡμέρας τὸν δεύτερον δορυφόρον τοῦ Ἄρεως.

Ἡ μεγάλη αὕτη καὶ ἀπροσδόκητος εἴδησις ἀντήχησεν ὡς κεραυνὸς καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικήν, ἐξέπληξε δὲ πάντας τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἀστρονόμους τῶν ἐθνῶν. Τοσούτῳ βαθέως ἦν ἐρριζωμένη ἡ πεποίθησις ὅτι ὁ Ἄρης, ἡ μικρογραφία αὕτη τῆς ἡμετέρας Γῆς, δὲν ἔχει δορυφόρον. Πάντα τὰ ἀστεροσκοπεῖα τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης συνεννοηθέντα ἔστρεψαν τὰ τηλεσκόπια αὐτῶν πρὸς τὸν ἐρυθρόχρουν ἐκεῖνον πλανήτην, τὸν φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τῶν πολέμων καὶ τῶν μαχῶν, καὶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας πᾶσα δυσπιστία ἐξέλιπεν. Ἐπεβεβαιώθη πρῶτον ἡ ὕπαρξις τοῦ ἑνὸς τῶν δορυφόρων, τοῦ μᾶλλον μεμακρυσμένου, βραδύτερον δὲ καὶ ἡ τοῦ δευτέρου. Σήμερον δὲ οὐ μόνον ἡ ὕπαρξις τῶν δύο τούτων μικρῶν κόσμων ἐστὶν ἀναμφισβήτητος, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἀστρονομικὰ αὐτῶν στοιχεῖα καθωρίσθησαν ἀκριβέστατα.

Κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς ὁ ἀπώτερος τῶν δύο τούτων ὑπηρετῶν τοῦ Ἄρεως ἐκτελεῖ τὴν περιφορὰν αὐτοῦ εἰς 30 ὥρας καὶ 18 λεπτά, ὁ δὲ ἐγγύτερος εἰς 7 ὥρας καὶ 39 λεπτά. Ἡ ἀπὸ τοῦ πλανήτου ἀπόστασις τοῦ μὲν πρώτου εἶναι 6050 χιλιόμετρα ἤτοι 1500 περίπου λεῦγαι, τοῦ δὲ δευτέρου 20,116 χιλιόμ. ἤτοι λεῦγαι 5000, ἐνῷ τὸ μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ τῆς Σελήνης διάστημα εἶναι 96,000 λεῦγαι. Καὶ ἐπειδὴ ἡ διάμετρος τοῦ Ἄρεως εἶναι 6760 χιλιόμετρα, ἔπεται ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πλησιεστέρου δορυφόρου δὲν ὑπάρχει χῶρος ἱκανὸς νὰ περιλάβῃ σφαῖραν ἴσην πρὸς τὸν Ἄρην, ἐνῷ ἀπαιτοῦνται 29 σφαῖραι ἴσαι πρὸς τὴν Γῆν, διπλασίαν οὖσαν τοῦ Ἄρεως, ἵνα πληρώσωσι τὸ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς

Σελήνης διάστημα, ἢ ἵνα σχηματίσωσι γέφυραν ἀπὸ τῆς Γῆς εἰς τὴν Σελήνην.

Ὡς πρὸς τὸ μέγεθος δὲ οἱ δορυφόροι οὗτοι τοῦ Ἄρεως εἰσὶ τὰ σμικρότατα τῶν γνωστῶν ἡμῖν οὐρανίων σωμάτων. Καίτοι δὲ ἡ λάμψις τοῦ πλανήτου ἐμποδίζει τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν καταμέτρησιν, φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ πλησιέστερον κείμενος εἶναι μεγαλείτερος κατὰ τὸν ὄγκον, ἔχων διάμετρον 12 χιλιομέτρων, ἐνῷ ὁ ἀπώτερος δὲν ἔχει εἰμὴ 10 χιλιομέτρων διάμετρον. Καὶ λοιπὸν κατὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς τούτους ὑπολογισμοὺς ὁ μεγαλήτερος τῶν δύο ἐκείνων οὐρανίων κόσμων μόλις ἔχει ἔκτασιν ὀλίγον τι μεγαλητέραν τῆς πόλεως τῶν Παρισίων.

Αἱ δύο αὗται σελῆναι ἢ δορυφόροι τοῦ πλανήτου Ἄρεως ἔλαβον παρὰ τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτοὺς τὰ ὀνόματα, ἅπερ ὁ θεῖος Ὅμηρος ἔδωκεν εἰς τοὺς δύο δορυφόρους ἢ ὑπηρέτας τοῦ θεοῦ Ἄρεως, ὠνομάσθησαν δηλονότι Δεῖμος μὲν ὁ ἀπώτερος, Φόβος δὲ ὁ ἐγγύτερος, καθ' ἣν τάξιν ἔθηκεν αὐτοὺς ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ Ο τῆς Ἰλιάδος ἐν τοῖς ἀκολούθοις στίχοις 119—120:

«Ὣς φατο καὶ ῥ' ἵππους κέλετο Δεῖμόν τε Φόβον τε
ζευγνύμεν, αὐτὸς δ' ἔντ' ἐδύσετο παμφανόωντα.»

Καὶ εἰ μὲν ὁ Ὅμηρος ἐγίνωσκε τὴν ὕπαρξιν τοῦ πλανήτου, ὃς φέρει τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ Ἄρεως, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ὕπαρξιν τῶν δύο δορυφόρων αὐτοῦ, ἢ ἂν προεμάντευσεν αὐτούς, ἄλλοις μελέτω, καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ἐν τῷ σκότει τῶν αἰώνων ἀπολεσθέντος προομηρικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ προφητεία περὶ ἧς ποιοῦμαι λόγον ἐνταῦθα ἀνήκει εἰς πολὺ μεταγενεστέραν ἐποχήν, καὶ εἶνε προφητεία τοῦ τεραστίου ἐκείνου πνεύματος, ὅπερ καλεῖται Βολταίρ.

Εἶναι ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένον καὶ ἀναντίρρητον ὅτι καθ' οὓς χρόνους, ἐν ἔτει 1750, ὁ Βολταὶρ ἔγραφε τὸν Μικρομέγαν αὐτοῦ, ἀριστούργημα ἀστρονομικοφιλοσοφικοῦ συγγράμματος, ἡ ὕπαρξις τῶν δορυφόρων τοῦ Ἄρεως ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος, ἀφοῦ, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, μόλις πρὸ ὀκταετίας ἀνεκαλύφθησαν πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν πάντων τῶν ἀστρονόμων τοῦ Παλαιοῦ καὶ Νέου Κόσμου. Καὶ ὅμως ἰδοὺ τί λέγει ὁ Βολταὶρ ἐν τῷ ῥηθέντι συγγράμματι αὐτοῦ:

«Ἐξελθόντες τοῦ πλανήτου Διὸς οἱ περιηγηταὶ ἡμῶν διέτρεξαν ἀπόστασιν ἑκατοντακισχιλίων περίπου λευγῶν, καὶ διῆλθον ἐγγὺς τοῦ πλανήτου Ἄρεως. Εἶδον δὲ δύο σελήνας, δορυφόρους τοῦ πλανήτου τούτου, οἵτινες διέφυγον τὰ βλέμματα τῶν ἀστρονόμων μας. Γινώσκω ὅτι ὁ Πατὴρ Καστὲλ (*) θὰ γράψῃ κατὰ τῆς ὑπάρξεως τῶν δύο τούτων σελήνων τοῦ Ἄρεως, ἀλλ' ἐγὼ ἀναφέρομαι πρὸς τοὺς ἐξ ἀναλογίας κρίνοντας φιλοσόφους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι γινώσκουσι πόσον θὰ ἦτο δύσκολον εἰς τὸν Ἄρην, ὅστις εἶναι τόσον μακρὰν τοῦ Ἡλίου, νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ δύο τοὐλάχιστον δορυφόρων. Ὅπως δήποτε οἱ ὁδοιπόροι ἡμῶν εὗρον τόσον μικρὸν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὥστε φοβούμενοι μήπως δὲν εὕρωσι τόπον νὰ κατακλιθῶσιν, ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των.»

Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Βολταὶρ ἄλλος σοφός, ὁ Ἄγγλος Σοὐΐφτ (Swift) ἐν τῷ γνωστῷ αὐτοῦ συγγράμματι, τῷ ἐπιγραφομένῳ Ταξείδια τοῦ Γύλλιβερ, ἐκδοθέντι τῷ 1728, προεφήτευσεν ἀκριβέστερον περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐν τῷ Γ' Κεφαλαίῳ τῆς περιηγήσεως ἐν Λαπούτᾳ ἢ Λιλιπούτᾳ (Σημ. Χώρα φανταστικὴ κατοικουμένη ὑπὸ πυγμαίων).

«Οἱ ἀστρονόμοι, λέγει, τοῦ τόπου τούτου διέρχονται τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτῶν παρατηροῦντες τὰ οὐράνια σώματα τῇ βοηθείᾳ ἀστρονομικῶν ὀργάνων, ἅτινά εἰσι πολλῷ τῶν ἡμετέρων τελειότερα. Δι' αὐτῶν ἀνεκάλυψαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὅτι δύο δευτερεύοντες ἀστέρες ἢ δορυφόροι περιεστρέφοντο πέριξ τοῦ πλανήτου Ἄρεως, ὁ μὲν ἐγγυτέρω ὁ δὲ ἀπωτέρω κείμενος. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ πλανήτου ἀπόστασις εἶναι ἴση πρὸς τὸ τριπλάσιον, τοῦ δὲ δευτέρου πρὸς τὸ πενταπλάσιον τῆς διαμέτρου αὐτοῦ. Περιστρέφονται δὲ περὶ τὸν πλανήτην ὁ μὲν πρῶτος ἐντὸς 10, ὁ δὲ δεύτερος ἐντὸς 21 ἡμερῶν.»

Ἡ προσέγγισις τῆς διπλῆς ταύτης φιλοσοφικῆς προφητείας πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον παράδοξος, ὅσον εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅ τε Βολταὶρ καὶ ὁ Σοὐΐφτ γράφοντες τὰ ἀνωτέρω ὡρμῶντο ἀμφότεροι οὐχὶ ἐξ ἐπιστημονικῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ πνεύ-

(*) Σοφὸς Ἰησουΐτης ἀκμάσας περὶ τὰ 1725 καὶ συγγράψας διάφορα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα.

ματος σατυρικοῦ κατὸ τῶν μαθηματικῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ συλλογισμῶν ἐξ ἀναλογίας εὕρισκον πιθανὴν τὴν ὕπαρξιν δορυφόρων καὶ εἰς ἄλλους πλανήτας, ἄδικον θεωροῦντες νὰ ἔχῃ τὸ προνόμιον τοῦτο μόνη ἡ ἡμετέρα Γῆ, ἣν οὐδαμῶς πείθονται νὰ θεωρήσωσι προνομιοῦχον. Οὕτως ὁ μέγας μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος Κέπλερ, λαβὼν κατὰ τὸ 1610 τὴν μεγάλην καὶ ἐκπληκτικὴν εἴδησιν ὅτι ὁ Γαλιλαῖος ἀνεκάλυψε τοὺς δορυφόρους τοῦ πλανήτου Διός, ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ Wachenfls ὅτι οὐ μόνον τὴν ὕπαρξιν τῶν δορυφόρων τούτων ἐθεώρει πιθανήν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἠδύναντο ν' ἀνακαλύψωσι δύο δορυφόρους εἰς τὸν Ἄρην, ἓξ ἢ ὀκτὼ εἰς τὸν Κρόνον καὶ ἴσως ἕνα εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Εἶναι ἤδη γνωστὸν ὅτι ὁ ἐξ ἀναλογίας συλλογισμὸς ἀπεδείχθη ὀρθότατος οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸν Ἄρην, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν Κρόνον, ὅστις συνοδεύεται τωόντι ὑπὸ ὀκτὼ δορυφόρων. Περὶ τῆς Ἀφροδίτης ὅμως ἡ ἐπιστήμη ἀποφαίνεται κατηγορηματικῶς ὅτι ζηλότυπος καὶ ἀγέρωχος περιφέρεται μόνη, ἄνευ συνοδείας ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεικνύουσα τὰ λαμπρὰ κάλλη καὶ τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχὺν αὐτῆς.

Ἡ βραδύτης περὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν δύο τούτων δορυφόρων τοῦ Ἄρεως φαίνεται παράδοξος εἰς πολλούς, καθ' ὅσον ἀποδεικνύεται ἤδη ὅτι πρὸ πολλοῦ ἠδύναντο ν' ἀνακαλυφθῶσι διὰ τηλεσκοπίων πολλῷ ἀτελεστέρων τῶν νῦν. Ἕνεκα δὲ τούτου ὑπεστήριξάν τινες τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ δύο οὗτοι μικροὶ κόσμοι εἰσὶ νεωτέρας κατασκευῆς σχηματισθέντες ἴσως ἔκ τινος ἐκρήξεως οἱασδήποτε. Ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι πρὸ τοῦ Χὰλ οὐδεὶς ἄλλος ἀστρονόμος ἐνησχολήθη μετὰ τοσαύτης ἐμμονῆς καὶ ζέσεως περὶ τὴν ἔρευναν ταύτην, οὐδ' ἐνισχύθη εἰς τοῦτο ὑπὸ γυναικείας ἐπιμονῆς καὶ περιεργείας, ἄνευ τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ Χὰλ δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἴσως τὴν δόξαν τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, καὶ ἡμεῖς θὰ ἐξηκολουθοῦμεν καὶ τώρα ἀκόμη ἀναγινώσκοντες ἐν ταῖς νεωτάταις Κοσμογραφίαις ὅτι ὁ Ἄρης δὲν ἔχει δορυφόρους. Οὕτω λοιπὸν καὶ κατὰ τὴν θαυμασίαν ταύτην ἀνακάλυψιν ἀπεδείχθη ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως κακὸν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ γυναικεία ἐπιμονὴ δύναται ἐνίοτε νὰ δοξάσῃ τὸν ἄνδρα, ν' ἀποδῇ εἴς τινας περιστάσεις σωτήριος καὶ πρόξενος μεγάλου καὶ ἀπροσδοκήτου καλοῦ. Ταῦτα λέγων δὲν ἐννοῶ ν' ἀναβιβάσω εἰς περιωπὴν ἀρετῆς τὴν γυναικείαν περιέργειαν, πολλῷ δὲ

ἧττον τὴν ἄλογον ἐπιμονήν, ἀλλὰ τὴν λελογισμένην ἐκείνην ἐπιμονὴν καὶ τὴν καρτερίαν τῆς γυναικός, ἡ ὁποία ἐλατήριον ἔχει τὴν πολυμάθειαν, ἢ τὴν μετ' αὐταπαρνήσεως πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πρέποντος.

Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

Ε'.

ΒΙΖΥΗΝΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

Ἐκαθήμην εἰς τὸ δωμάτιόν μου μελετῶν (διότι ἄξιον μελέτης τὸ ἔργον) τὴν περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνῳ διατριβὴν ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ τοῦ φίλου Γ. Μ. Βιζυηνοῦ, δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀθήναις περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος ἔτους. Βεβαίως, προσφιλεῖς ἀναγνώστριαι καὶ ἀναγνῶσται τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς», πλέον ἢ ἅπαξ σᾶς ἔτυχεν, ἐπὶ τῇ προσόψει ἀντικειμένου τινός, εἴτε ἐμψύχου, εἴτε ἀψύχου, νὰ ἀναφωνήσητε ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ τῆς καρδίας: τί ὡραῖον! Ἐὰν ὅμως ἀμέσως τότε τις σᾶς ἠρώτα καὶ τί ἐστιν ὡραῖον, τί ἠθέλετε ἀπαντήσει; Ἀναμφιβόλως ὅ,τι ἀπήντησε καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστός, ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, τί ἐστιν ἀλήθεια. Εἰς τὴν ἀμηχανίαν ταύτην εὑρέθην καὶ ἐγώ, ὅταν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς προμνησθείσης βίβλου ἔφθασα εἰς τὸ κεφάλαιον, τὸ ἀρχόμενον διὰ τῶν ἑξῆς: Ἀλλὰ τί εἶναι λοιπὸν τὸ ποιοῦν τὰ σώματα νὰ φαίνωνται καλά; Ὁ φιλόσοφος ἡμῶν, ὅπως

καὶ πάντες οἱ συζητηταὶ ἐπὶ τοιαύτης φύσεως ζητημάτων, τρέπεται τὴν ὁμαλωτέραν ὁδόν· ἀναλαμβάνει δηλονότι νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ παρὰ τῶν ἄλλων παρεισηγμένοι περὶ καλοῦ ὁρισμοὶ δὲν εἶνε ὀρθοὶ καὶ πλήρεις. Καὶ δὴ ἐν πρώτοις καταπολεμεῖ τὸν ὁρισμόν, καθ' ὃν ἡ συμμετρία τῶν μελῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον καὶ ἡ εὔχροια προστιθεμένη ἀποτελοῦσι τὸ πρὸς τὴν ὄψιν κάλλος· ἀνασκευάζει λοιπὸν αὐτὸν προθύμως ἀποδεικνύων ὅτι εἶνε ἄλογος καὶ ἄτοπος, ἐπάγων ἐν τέλει ὅτι πολλὰ πρόσωπα τέλεια μέν εἰσιν ὡς πρὸς τοὺς κανόνας τῆς συμμετρίας, οὔπω δ' ἔρωα κινεῖν δυνάμενα, διότι ἐν αὐτοῖς οὐκ ἐμπρέπει χάρις ἐπιθέουσα τῷ κάλλει. Ἔπειτα ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῶν συνταυτισάντων τὸ κάλλος μετὰ τῆς ὑγιείας, θεωρούντων ὡς παράγοντα τοῦ καλοῦ τὸν τόνον, κατὰ τὴν ἔκφρασίν των. Καὶ ὅμως, ἐν παρενθέσει ὁ λόγος, κατακρίνων ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος τοὺς ἀνωτέρω περὶ καλοῦ ὁρισμοὺς ἔλαθεν ἀκουσίως καὶ αὐτὸς νὰ περιπλακῇ καὶ ἐμπέσῃ εἰς αὐτούς. Δὲν ἔχω ὑπ' ὄψει τὰ ἅπαντα αὐτοῦ, ὥστε κατ' ἀνάγκην ἀρκοῦμαι εἰς τὰ χωρία, ἅτινα προσφέρει ἡμῖν ὁ φίλος μελετητής του. Παρατίθημι λοιπὸν εἰς προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τὸ ἑξῆς αὐτοῦ χωρίον: «ἀλλὰ τὰ μέρη τοῦ τὴν ὄρχησιν παρεχομένου καθ' ἕκαστον σχῆμα ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἂν ὡσαύτως δύναιτο ἔχειν, τῶν μελῶν τοῦ σώματος ταύτῃ συνεπομένων καὶ καμπτομένων, καὶ πιεζομένου μὲν ἑτέρου, ἀνιομένου δὲ ἄλλου, καὶ τοῦ μὲν πονοῦντος, τοῦ δὲ ἀναπνοήν τινα ἐν τῷ διαφόρῳ σχηματισμῷ δεχομένου, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις τοῦ ὀρχουμένου πρὸς ἄλλο βλέπει, τὸ δὲ πάσχει τῇ ὀρχήσει ἑπομένως καὶ ὑπουργεῖ τῇ ὀρχήσει καὶ συναποτελεῖ τὴν πᾶσαν, ὥστε τὸν ἔμπειρον ὀρχήσεως εἰπεῖν ἄν, ὡς τῷ τοιούτῳ σχηματισμῷ αἴρεται μὲν ὑψοῦ ποδὶ μέλος τοῦ σώματος, συγκάμπτεται δὲ τοδί, τοδὶ δὲ ἀποκρύπτεται, ταπεινὸν δὲ ἄλλο γίνεται, οὐκ ἄλλως τοῦ ὀρχηστοῦ προελομένου τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ ὅλου σώματος ὀρχήσει θέσιν ταύτην ἀναγκαίαν ἴσχοντος τοῦδε τοῦ μέρους τοῦ τὴν ὄρχησιν διαπεραίνοντος.» Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ μικρόν, ἀλλ' ἀρκετὸν πρὸς διδασκαλίαν μάθημα περὶ τῆς συμμετοχῆς πρὸς τὸ καλὸν τῆς συμμετρίας; ὅτι δηλονότι ὁ χορευτής, ὅπως ἱκανώσῃ τὰς καλολογικὰς ὀρέξεις τῶν θεωμένων, δέον κατά τινα ὡρισμένην συμμετρίαν νὰ κινῇ καὶ φέρῃ τὰ κῶλα καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ ὅτι καθόλου δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τῇ συμβουλῇ τοῦ

ἀνατολίτου τῆς Βαβυλωνίας πρὸς τὸν λογιώτατον εἰπόντος: «σήκω ἕνα σου ποδάρι, πάτα ἄλλο σου ποδάρι, ἔγεινε χορός, πάει λέγοντας». Μετὰ τοῦτο ἔρχομαι εἰς τὸ περὶ ὑγιείας ὡς παράγοντος τοῦ καλοῦ· τί νὰ κάμωμεν παρακαλῶ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ ἡμετέρου φιλοσόφου; «τῶν ἀγαλμάτων τὰ ζωτικώτερα καλλίω, κἂν συμμετρότερα, τὰ ἕτερα ἢ· καὶ αἰσχίων ζῶν καλλίων τοῦ ἐν ἀγάλματι καλοῦ.» Ἐὰν παραδεξώμεθα, καὶ ἐξ ἀνάγκης θὰ πράξωμεν τοῦτο, ὅτι ἡ ὑγιεία εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ὅτι ἐκλιποῦσης βαθμηδὸν ταύτης ἐπέρχεται ἡ νόσος καὶ ἐν τέλει ὁ θάνατος, τότε βεβαίως ἔπεται ὅτι ὁ νεκρός, ὁ στερούμενος ὅλως ὑγιείας, πόρρω ἀπέχει τῆς ἐννοίας τοῦ καλοῦ· ὁ στίχος ἐκεῖνος τοῦ ποιητοῦ:

μόνος ὁ ἔχων ὡραίαν ψυχὴν καὶ νεκρὸς εἶν' ὡραῖος,

ἐρρήθη καὶ ἐγράφη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀποθανόντος. Ὁπωσδήποτε, τἀνωτέρω ἅπαξ ἔτι ἐπικυροῦσιν ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ κατακρίνειν καὶ ψέγειν εὐκολώτερον τοῦ κρίνειν καὶ ἀποφαίνεσθαι· κλείσωμεν λοιπὸν τὴν παρένθεσιν. Ἀλλ' ἐν τέλει δὲν ἐρωτᾶτε ἀνυπομόνητοι καὶ ὑμεῖς, οἱ ταῦτα ἀναγινώσκοντες, τί εἶνε λοιπὸν καλόν; Ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἀπαντᾷ ὅτι τὸ καλὸν ἐξ ἐνστίκτου αἰσθάνεται ἡ ψυχή· αἰσθάνεται δὲ διότι συγγενεύει αὐτῷ· συγγενεύει δ' αὐτῷ διότι τὸ καλὸν κατάγεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ψυχή. Καὶ ἰδοὺ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν φύσιν τοῦ καλοῦ. Καλὸν δηλαδὴ εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ ἀμέσως, βολῇ τῇ πρώτῃ, ὅπως ἐκφράζεται, ἀπεκδέχεται ὡς τοιοῦτον ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, ὑπείκουσα τῷ ἐμφύτῳ αὐτῇ κανόνι. Ὥστε ψευδὴς καὶ ἀνυπόστατος ὅλως ἡ θεωρία τῶν δογματιζόντων ὅτι δὲν ὑπάρχει κατ' ἰδέαν κάλλος, ὅτι οἱ τεχνῖται λαμβάνουσιν αὐτὸ ἐν νῷ, οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀποβλέποντες φύσιν, τὸ ἐν ἑαυτοῖς δηλαδὴ περὶ καλοῦ ἔνστικτον, ἀλλ' ἐκ πολλῶν συνάγοντες τὰ ἐξ ἑκάστου κάλλιστα· σύμφωνα λοιπὸν τοῖς ἀνωτέρω ἔλαθε καὶ ὁ ἡμέτερος Κοραῆς μετονομάσας τὸ ἰδανικὸν κάλλος, κάλλος συνακτόν. Ἐπὶ τούτῳ πληρέστερον ἐν τοῖς ἑξῆς ἀποφαίνεται ὁ Πλωτῖνος λέγων: «Δεῖ εἰδέναι καὶ ὅτι πολλὰ παρ' αὐτῶν, ποιοῦσιν αἱ τέχναι. Καὶ προστιθέασι γὰρ ὅτῳ τι ἐλλείπει, ὡς ἔχουσαι τὸ κάλλος· ἐπεὶ καὶ ὁ Φειδίας τὸν Δία πρὸς οὐδὲν

αἰσθητὸν ποιήσας, ἀλλὰ λαβὼν οἷος ἂν γένοιτο, εἰ ἡμῖν ὁ Ζεὺς δι' ὀμμάτων ἐθέλοι φανῆναι.» Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω μὴ νομίσωμεν ὅτι ὅλως ἰδεολόγος καὶ αἰθεροβάμων ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος· τοὐναντίον ἔχει καὶ ἀρκετὴν δόσιν πρακτικοῦ πνεύματος. Ναὶ μὲν ἡ ψυχὴ κέκτηται φύσει τοιόνδε καὶ τοσόνδε τάλαντον κάλλους· ἀλλ' ὅπως τοῦτο διαπλάσῃ καὶ ἀναπτύξῃ ἐν τῷ κόσμῳ, οὐκ ὀλίγον αὐτῇ συντελεῖ καὶ ἡ τῶν πέριξ ἐπ' αὐτῆς ἐνασκουμένη ῥοπή. «Ἱκανὴ γὰρ ψυχή, ἀποφαίνεται ὀρθότατα ὁ φιλόσοφος, καὶ παρὰ φύσεως τόπων πολλὰ ἀπομάττεσθαι καὶ ὑδάτων καὶ ἀέρος καὶ πόλεων διαφόρων οἰκήσεις.» Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν θεωρίαν περὶ τῆς ῥοπῆς, ἣν ἀσκεῖ τὸ περιβάλλον ἐπὶ τοῦ περιβαλλομένου, θεωρία ὅσον ἀναντίρρητος, τοσοῦτον καὶ ἀρχαία, καὶ ἥτις οὐκ οἶδαμεν διατί ἐσκανδάλισεν ἐπ' ἐσχάτων τινὰς ἐν τῷ τῆς Παλλάδος ἄστει, ἐγκαίρως καὶ εὐλόγως τεθεῖσα εἰς μέσον· ἀπορίας ἄξιον μάλιστα πῶς καὶ ὁ φίλος μελετητὴς τοῦ Πλωτίνου φαίνεται τούτοις συμπάσχων, ἀποκαλῶν, ἐν ἐρεθισμῷ βεβαίως ψυχῆς, τοὺς τὴν θεωρίαν ταύτην ἀσπαζομένους: «τυφλοὺς ὀπαδοὺς φαταλιστικῆς αἱρέσεως, ἐπὶ τῶν συγγραφῶν τοῦ H. Taine, ὡς ἐπὶ ἀψευδοῦς εὐαγγελίου ὀμνυούσης.» Τῇ ἀληθείᾳ ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης προσδεύῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται νἀρνηθῇ τοῦτο, τότε διατί νὰ χαρακτηρίσωμεν φαταλιστικὴν καὶ ὀπισθοδρομικὴν τὴν σχολὴν ἐκείνην, ἥτις οὐδὲν ἄλλο διδάσκει ἢ μόνον ὅτι καὶ οἱ καλλιτέχναι, καὶ ἰδίᾳ οἱ ποιηταί, ὀφείλουσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ διακριθῶσιν, ἵνα συμπορεύωνται τῇ προσδευούσῃ ἀνθρωπότητι καὶ μή, τὸ δὴ λεγόμενον, χωρῶσιν ἄνω ποταμῶν.....

Ἀλλά... τράκ, ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐνεφανίσθη ἡ ὡραία θανάτου (κατὰ τὸ ὡραία γάμου) ὑπερεβδομηκοντοῦτις οἰκοδέσποινά μου. — Τί εἶνε;—Ἕνας κύριος ἦλθε καὶ σὲ θέλει, ἔχει νὰ σὲ δώσῃ, λέγει, καὶ γράμμα ἀπὸ τὸν φίλο σου ποῦνε εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Μόλις ἐπρόφερε τὴν λέξιν Φιλιππούπολις καὶ ἀμέσως ῥίψας τὸ βιβλίον ἐξεπήδησα καὶ ἔδραμον πρὸς προϋπάντησιν τοῦ ἀγνώστου, ἵνα ἴδω ὁποῖά τινα ἔχει νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ ἐκ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι ἐν Φιλιππουπόλει ἰσαδέλφου φίλου Πατρόκλου.

Ἀφ' οὗ εἰσήγαγον τὸν κύριον εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐκαθέσθημεν, μετὰ τὰς τυπικὰς φιλοφρονήσεις εὐθὺς ἔσπευσα δικαιολογηθεὶς νἀναγνώσω τὴν ἣν μοὶ ἐκόμισεν ἐπιστολήν. — Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε,

διὰ τὴν ἀδιακρισίαν· ἀλλὰ βλέπετε ὁ Πάτροκλος εἶνε τόσον φίλος μου καὶ ἀπὸ τοσούτου χρόνου ἔχω νὰ λάβω ἐπιστολήν του, ὥστε δὲν δύναμαι νὰ συγκρατήσω ἐμαυτὸν ὅπως μὴ ἀναγνώσω ἀμέσως τὴν ἐπιστολήν του, τὴν ὁποίαν μοὶ ἐφέρατε. Εἶπον καὶ ἤνοιξα τὴν ἐπιστολήν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς τὸ περιεχόμενον:

Ἀγαπητέ μου Γιάγκο,

Ἔχω ἀρκετὸν χρόνον νὰ σοὶ γράψω καὶ βεβαίως, ἂν μὴ ἐξοργίζησαι ἐναντίον μου διὰ τοῦτο, ἀνησυχεῖς ὅμως, μὴ λαμβάνων περὶ ἐμοῦ εἰδήσεις. Ἀλλὰ παῦσον, παρακαλῶ, ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ὑποθέτων· εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ ἐν πληρεστάτῃ ὑγιείᾳ, καὶ ἐγὼ καὶ ἡ ἀγαπητή μου Κλεοπάτρα· ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν καὶ τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, εἶνε πλήρης, φαντάσου ὅμως ὁπόσον ἀπεριόριστος καὶ ἀπερίγραπτος θὰ ἦνε ὅταν, εἰς τὸ ἡμέτερον duo τῆς εὐτυχοῦς συμφωνίας, προστεθῇ καὶ τρίτη φωνή... ἐννοεῖς· ἀλλ' ἀπέχω νὰ σοὶ γράψω περισσότερα, ἐπιφυλαττόμενος ἐν καιρῷ νὰ σὲ καταστήσω μέτοχον τῆς χαρᾶς μου.

Παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσω τὸν κομιστὴν τῆς παρούσης μου, τὸν φίλον Γεώργιον..., δι' ὃν καὶ παρεκινήθην νὰ γράψω ταύτην· εἶνε καθηγητὴς ἐν τοῖς ἐνταῦθα ἐκπαιδευτηρίοις· κατὰ σύστασιν δὲ καὶ συμβουλὴν ἰδικήν μου ἔρχεται πρὸς τὰ ἐκεῖ ἐπ' ἀδείᾳ, χάριν ἀλλαγῆς ἀέρος. Σπουδαίαν ὀργανικὴν πάθησιν δὲν ἔχει· ὅ,τι ὑποφέρει προέρχεται ἐξ ἠθικῆς ἀνίας· πιστεύω ὁπωσδήποτε ὅτι καὶ αὐτός, ὅπως ὁ φίλτατός σου, θὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ ἐκεῖ τὴν θεραπείαν του, δι' ὃ μὴ ἀμφιβάλλων ὑπέδειξα αὐτῷ τὴν Βίζαν. Περισσότερα περὶ αὐτοῦ δὲν ἔχω καὶ δὲν θέλω νὰ σοὶ γράψω· ἀρκοῦμαι μόνον σημειῶν σοι ὅτι εἶνε εἷς ἐκ τῶν ὀλίγων ἐνταῦθα φίλων μου. Ἆ! παρέλειψα νὰ σοὶ εἴπω ὅτι ὁ φίλος Γεώργιος εἶνε καὶ τρίβων ἐκ τῶν ὀλίγων τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας· ἀπό τινος δὲ ἀσχολεῖται περισυνάγων ὕλην πρὸς σύνταξιν ἐκτενοῦς περὶ Θράκης πραγματείας, ἧς ἡ ἔλλειψις προφανής· διὰ τοῦτο μάλιστα, κατὰ ἕνα λόγον ἔτι, ἀπέστειλα τοῦτον πρὸς σέ, ἔχοντα νὰ γνωρίσῃς αὐτῷ ἐκεῖ πολλὰ περὶ Θράκης τὰ ἀξιοσπούδαστα.

Τὰ περὶ ἡμῶν ἐν ἐκτάσει θέλεις μάθει παρὰ τοῦ φίλου Γεωργίου, ὅστις ἔσται παρὰ σοὶ ἀντὶ πολυσελίδου καὶ περιεκτικωτάτης ἐπιστολῆς. Ὅ,τι μόνον δὲν θέλει σοὶ εἴπει, καὶ ὅπερ ἀναπληρῶ ἐγώ, εἶνε ὅτι

πάντοτε σὲ ἐνθυμούμεθα, καὶ σὲ καὶ τὴν Βίζαν, καὶ πρὸ πάντων τὴν Μαγκρυώτισσάν σου, ἣν ἐν ἐξαιρετικῇ ἀγάπῃ ἔχει καὶ ἡ Κλεοπάτρα, καὶ σκεπτόμεθα, καιροῦ ἐπιτρέποντος, νὰ ἔλθωμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἐτέθη ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς παρούσης ἡμῶν εὐδαιμονίας.

Δέξαι τὰ ἰδιαίτερα χαιρετίσματα τῆς Κλεοπάτρας μου καὶ τοὺς θερμούς μου ἀσπασμούς,

ὁ σὸς

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ . . .

— Καὶ λοιπόν, φίλε Γεώργιε, καλῶς ἦλθες, εἶπον στραφεὶς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς· σὲ ἀποκαλῶ πλέον φίλον μου, διότι ὁ φίλος τοῦ φίλου μου, κατ' ἐμέ, εἶνε δὶς φίλος μου· πῶς ἐπέρασες εἰς τὸν δρόμον νὰ ἴδω;

— Ἤλθον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὴν Τσόρλου, καὶ ἐκεῖθεν τὸ πρωὶ ἀναχωρήσας ἐφ' ἁμάξης ἔφθασα ὅπως μὲ βλέπεις αὐτὴν τὴν ὥραν· δηλαδὴ διήρκεσεν ἡ ὁδοιπορία μου περὶ τὰς δέκα ὥρας· δὲν ἔχω ὅμως κἀνὲν παράπονον· τὸ νὰ διέρχηται κἀνεὶς ἀπὸ μέρη, ἅτινα πρώτην ἤδη φορὰν βλέπει, εἶνε τόσον εὐχάριστον, ὥστε λησμονεῖ ἢ κάλλιον δὲν αἰσθάνεται τὴν κόπωσιν τῆς ὁδοιπορίας.

— Εἶνε τῷ ὄντι ὡραῖον συγχρόνως καὶ εὐχάριστον, καὶ κατὰ τοιαύτην μάλιστα ὥραν, ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως· ἄλλως τε ὁ δρόμος εἶνε ὁμαλώτατος, πεδιάς· μία τακτικὴ ἅμαξα δύναται εἰς ἓξ ὥρας νὰ διανύσῃ τὸ διάστημα τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν μοὶ λέγεις πῶς σοὶ ἐφάνη μακρόθεν ἡ Βίζα μας;

— Θαυμασία· ἀπὸ δύο καὶ τριῶν ἤδη ὡρῶν διάστημα τὴν ἐκαμάρονα· ἀλλὰ τί νὰ σοὶ εἴπω· εἶνε ἐρωτότροπος ὀλίγον καὶ φιλάρεσκος· κάθηται ἐκεῖ ὑψηλὰ καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν πεδιάδα ὡς κόρη φιλοπαίγμων ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ παραθύρου γελῶσα σείει τὸ μανδήλιόν της· ὁ ὁδοιπόρος βλέπων αὐτὴν νομίζει ὅτι ἔφθασε καὶ εἰς πᾶν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς κάμπτονται τὰ γόνατά του· ὅπως καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐκείνην ἀγαθὸς διαβάτης παρέχει τὰ νῶτα εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῆς οἰκίας πρὸς οὐχὶ εὐχάριστον περιποίησιν.

— Ἐν τούτοις ἡ Βίζα δὲν ὁμοιάζει καθόλου πρὸς τὴν χαιρέκακον αὐτὴν κόρην· θὰ σὲ περιποιηθῇ ὅσον ἠμπορεῖ κάλλιστα· θὰ σὲ δροσίζῃ καὶ θὰ σὲ εὐφραίνῃ μὲ τὸ διαυγὲς καὶ εὔποτον ὕδωρ της καὶ θὰ

σὲ ἀναζωογονῇ καὶ ἀναπτερόνῃ μὲ τὸν καθ' ἑκάστην ἀνανεούμενον τῶν βουνῶν της ἀέρα· ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς τροφῆς ὁμολογῶ δὲν ἔχω τὰ αὐτὰ νὰ εἴπω· ἀλλὰ τί πταίει πρὸς τοῦτο; εἶνε βλέπεις χωρική· μὴ ζήτει λοιπὸν νὰ εὕρῃς εἰς τὴν οἰκίαν της τὰ ἐν ταῖς μεγαλουπόλεσιν ἀφθονοῦντα· ἐδῶ διδάσκεται κάλλιστα ἡ ὀλιγάρκεια, μία τῶν μεγάλων ἀρετῶν.

— Νὰ σὲ πῶ καὶ ἓν περίεργον· τὴν Βίζαν σου πρώτην φορὰν ἔμαθον ἀπὸ τὸν φίλον Πάτροκλον.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον· μόνον ὅταν ἦλθον ἐδῶ τὴν ἐγνώρισα· ἡ Γεωγραφία, καθὼς γνωρίζεις, εἰς τὰ σχολεῖά μας διδάσκεται καὶ ἀτελῶς καὶ ἀσκόπως· καταφορτίζουν τὴν μνήμην τοῦ παιδίου μὲ χίλια-δυὸ διαβολοονόματα τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας καὶ δὲν τὸ διδάσκουν τί εἶνε εἰς τὴν γειτονείαν του. Καὶ ἐν τούτοις ἡ Βίζα ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον μητροπολιτικὸν θρόνον· εἶνε ἕδρα ἐπάρχου καὶ ἔχει καὶ πρωτοδικεῖον τακτικόν, κατ' ἐξαιρετικὸν προνόμιον πρὸς ἄλλας ἕδρας ἐπαρχιῶν, στερουμένας τοιούτου. Δὲν εἶνε δὲ καὶ νεοφανὴς εἰς τὸν κόσμον· εἶνε μάλιστα πολὺ γηραιά· ἂν εἶχε φωνὴν ἠμποροῦσε νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι ἔφθασε τὸν Λῖνον καὶ τὸν Ὀρφέα· ἴσως μάλιστα καὶ τοὺς ἤκουσε παίζοντας καὶ ψάλλοντας, ἐπαναπαυομένους ἐν ἀγαλλιάσει εἰς τοὺς κηώδεις αὐτῆς κόλπους καὶ τὰς ἁβρὰς της ἀγκάλας. Δυστυχῶς ἂν ἐρωτήσῃς τὴν κυρὰ-Ἱστορίαν θὰ σοὶ ἀποστρέψῃ τὸ πρόσωπόν της μετ' ἀπορίας, διότι δὲν θὰ ἔχῃ τι νὰ σοὶ εἴπῃ περὶ αὐτῆς· τί χρειάζεται νὰ γείνηται λόγος περὶ μιᾶς χωρικῆς· καὶ ἡ κυρία, βλέπεις, μεγαλοπιάνεται· ἔχει νὰ κάμῃ μόνον μὲ μεγάλα ὑποκείμενα. Ἐν τούτοις τὰ προχείρως καὶ ἐν ἀφθονίᾳ εἰς φῶς προφαινόμενα ἐρείπιά της μαρτυροῦσιν ἀρκούντως ὅτι ἡ Βίζα ἐτράβηξε, τὸ δὴ λεγόμενον, πολλὰ εἰς τὴν νεότητά της· ἆρά γε διότι ἦτο κόρη ὡραία καὶ πλουσία, ἢ διότι ἔτυχε νὰ εὑρεθῇ ὁ οἰκός της προσιτὸς εἰς τοὺς τολλοὺς τῶν διαβατῶν; ἄδηλον. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι πιστεύω δὲν θὰ διεκρίθη ὁ τόπος ἐπὶ εὐπορίᾳ· καὶ οἱ ἐν αὐτῇ ζῶντες, κατὰ συνέπειαν, θὰ ἐπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῆς γεωργίας, ὅπως δηλαδὴ καὶ τώρα. Ἀλλὰ τί νὰ σοὶ εἴπω καὶ ὡς πρὸς τοῦτο; δὲν δύναμαι βεβαίως νὰ ἐξάρω ἐπὶ γεωργίᾳ ἕνα τόπον, ὅπου εἰς τὸ ἓν ποῦ σπείρει ὁ γεωργὸς, ἐὰν λάβῃ πέντε, τὸ ἔχει μεγάλην εὐφορίαν· εἰς τοῦτο ὅμως τί πταίει ἆρά γε;

τὸ λεπτόγειων τῆς χώρας, ἢ ὁ ἀρχαϊκός, δηλαδὴ κακός, τρόπος τοῦ γεωργεῖν; δὲν διευκρινίζεται πρὸς ἐπίλυσιν τὸ ζήτημα. Ὁ Ὅμηρος ὁμιλῶν που (Α, στ. 222) ἐκφράζεται οὕτως περὶ αὐτῆς:

ὃς τράφη ἐν Θρήκῃ ἐριβώλακι, μητέρι μήλων·

ἡ λέξις ἐριβώλακι τί σημαίνει μανθάνει ἡμᾶς τοῦτο αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἀλλαχοῦ, ἔνθα περὶ Φθίας τοῦ λόγου γινομένου, εἰς τὸ ἐριβώλακι προστίθησι τὸ βωτιανείρῃ (Α, στ. 155), δηλονότι γῇ καρποφόρος, γόνιμος. Ἐν Βιζύῃ ἀναγινώσκοντες τὸν ἀνωτέρω στίχον θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι πρὸς ἁπλοῦν λεκτικὸν καὶ οὐχὶ πραγματικὸν κόσμον ἀπεκλήθη ἡ Θράκη ἐριβώλαξ· ἐκτὸς ἐὰν θελήσωμεν, καὶ πρέπει νὰ τὸ θελήσωμεν, ὅπως παραδεχθῶμεν, ἐξαίροντες τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ ποιητοῦ, ὅτι τὸ ἀνωτέρω γράφων εἶχεν ὑπ' ὄψει ἄλλα μέρη τῆς Θράκης καὶ οὐχὶ τὴν ἐπαρχίαν Βιζύης. Ἐν γένει ἐὰν παρατηρήσῃς, καὶ ἁπλῶς ἔτι, τὸ ἐνταῦθα ἔδαφος, θὰ ἴδῃς ὅτι εἶνε ὑστερογενὲς στρῶμα, ἀποτελέσαν ἄλλοτε βυθὸν θαλάσσης, διότι πανταχοῦ μὲ θαλασσίους χάλικας συμπεφυρμένη ἡ γῆ, πολλαχοῦ καθαρὰ ἄμμος καὶ ἐνιαχοῦ ἀπαντῶσιν ἀπολιθώματα ὀστράκων. Σεβαστὸς φίλος εἰκάζει, καὶ εὑρίσκω παραδεκτὴν τὴν εἰκασίαν του, ὅτι εἰς χρόνους προϊστορικοὺς τὸ μέρος τοῦτο ἀπετέλει θάλασσαν· εἰς χρόνους δηλονότι, καθ' οὓς ὁ Εὔξεινος Πόντος ἀπετέλει περίκλειστον θάλασσαν· ὅταν δὲ κατόπιν διὰ ῥήξεως ἐσχηματίσθη ὁ Βόσπορος καὶ ἐπληρώθη ἡ Προποντὶς καὶ ἤρξατο διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπορρέουσα ἡ Μαύρη Θάλασσα, τότε ἐξέρρευσαν καὶ τὰ ἐνταῦθα καλύπτοντα ὕδατα καὶ ὁ πρὶν βυθὸς ἀποκατέστη ξηρὰ γῆ. Τοὐναντίον πρὸς τὸν στίχον τοῦ ποιητοῦ ὁ ἐν Βιζύῃ εὑρισκόμενος εὐστοχώτατα εὑρίσκει ὅτι ἐξεφράσθη ἐκεῖνος, ὅστις πρῶτος τὸν τόπον τοῦτον ἀπεκάλεσε Θράκην (ἐκ τοῦ τραχεῖα, κατὰ μεταλλαγὴν τῶν δασέων, καθὼς θρὶξ - τριχός)· διότι τῷ ὄντι τραχεῖα τὴν φύσιν, ἂν οὐχὶ τὴν ὄψιν, ὑπάρχει αὕτη, ἥτις εἰς χρόνους πολὺ παλαιοὺς ἐχρησίμευσε καὶ ὡς πρωτεύουσα τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἀστῶν Θρακικοῦ βασιλείου. Μήπως καὶ αὐτὸς ὁ βορρᾶς, ὁ τραχὺς καὶ ἄπονος, ποὺ τὰρνάκια παγόνει, δὲν ὑπῆρξε καὶ ἐθεωρεῖτο Θρᾴξ, κατὰ τὰ συναξάρια τῶν Ἀθηναίων, σῖτινες, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες, τὸν ἔκαμον καὶ γαμβρόν των;

— Ἡ ἀμπελοφυτεία δὲν εὐδοκιμεῖ ἆρά γε;

— Πῶς δὲν εὐδοκιμεῖ; Τὸ ἐναντίον πιστεύω· ἔχομεν πλησίον κείμενα μέρη, ἅτινα εὐημεροῦν καὶ προάγονται, χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου· οὕτως αἱ 40-ἐκκλησίαι, ὄχι πρὸ πολλοῦ, ἦτο μικρὸν χωρίον καὶ τώρα εἶνε πολυάνθρωπος πόλις, ἕδρα διοικήσεως, εἰς ἣν ὑπάγεται καὶ ἡ ἐπαρχία Βιζύης. Ἀλλὰ τὸ κρασὶ ποῦ κάμνουν ἐδῶ δὲν προφθάνει τὸν ἅγ. Γεώργιον· ναὶ μὲν ὅτι τὸ πίνουν ὅλον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπομείνῃ ξεινίζει καὶ πρέπει νὰ τὸ χύσῃς· ὡς πρὸς τοῦτο δὲ πταίει ἡ κακὴ καὶ ἄβουλος παρασκευή του. Μίαν φοράν, διηγοῦνται, ἠρώτησαν ἕνα ἐδῶ, ἀπὸ ἕνα λινὸν σταφύλια πόσον κρασὶ ἐξάγει καὶ ἐκεῖνος τοῖς ἀπεκρίθη: ἐγὼ κ' ἡ γυναῖκά μου τὸ ξεύρει· ἡ ἀπάντησις ἐφάνη περίεργος εἰς τὸν ἐρωτήσαντα καὶ ὅμως εἶνε φυσικωτάτη· ὁ ἄνθρωπος ἐνόει ὅτι ὁ ὁρισμὸς τοῦ ποσοῦ τοῦ κρασιοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς κάδους τοῦ νεροῦ, ποῦ θὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ θὰ χύσῃ ἐντὸς αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκά του. Τοιαῦτα λοιπὸν κρασιὰ ἠμποροῦν νὰ διατηρηθοῦν; Ὅλον τὸ θέρος ἐνταῦθα καὶ ὅλον τὸ ἔτος εἰς τὰ πέριξ στερούμενα ἀμπέλων χωρία, ἐξοδεύεται κρασὶ τῶν 40-ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ Σκοποῦ· καὶ ἐξοδεύεται ἀρκετόν· εἰς τὰ ἁλώνια μετὰ τὸν δεκατιστὴν ἔρχεται ὁ οἰνοπώλης τοῦ χωρίου, ὅστις καὶ τὸ περισσότερον τῆς ἐσοδείας εἰσκομίζει εἰς τὸ κατάστημά του.

— Ἡ κτηνοτροφία πῶς πάγει τοὐλάχιστον;

— Κ' ἐκείνη ὄχι τόσον λαμπρά· τὸ μὲν διότι ὁ χειμὼν γίνεται βαρὺς καὶ οἱ κτηνοτρόφοι μας, καθὸ μικρᾶς περιουσίας κάτοχοι, δὲν ἔχουν τὰ μέσα τῆς προφυλάξεως, ἅτινα εἷς πλούσιος κτηνοτρόφος ἀλλαχοῦ διαθέτει· ἔπειτα αἱ βοσκαὶ τῶν πέριξ δὲν εἶνε τόσον παχεῖαι, καὶ δι' αὐτὸ τὸ καστανόβαλι λεγόμενον τυρὶ τῆς Βίζας ὑπολείπεται πολὺ τοῦ τῆς Ἀδριανουπόλεως.

— Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βίζας πόσος νὰ ἦνε ἆρά γε;

— Εἰς τὸ τοῦ 1302 ἔτους Ἐγείρας ἐπίσημον ἡμερολόγιον τοῦ νομοῦ Ἀδριανουπόλεως ἐδημοσιεύθη ὁ πληθυσμὸς ἐν γένει τῆς ὅλης ἐπαρχίας Βιζύης· εἶνε δὲ οὗτος 19,211 ψυχαί, κατοικοῦσαι εἰς 4,464 ἐν ὅλῳ οἰκίας. Τῆς κωμοπόλεως Βιζύης μόνον θὰ ἀνέρχηται εἰς 3,000 περίπου, ἐξ ὧν τὰ 2/3 ἀποτελοῦσιν οἱ χριστιανοί. Ἡ κωμόπολις διαιρεῖται εἰς τέσσαρας συνοικίας: τὴν τῆς Πλάτσας, τὴν τοῦ Καλέ, τὴν τοῦ Γιαζῆ καὶ τὴν τοῦ Καρσῆ. Περὶ ἑκάστης τούτων

τῶν συνοικιῶν τὰς ὑπαρχούσας εἰδήσεις καὶ πληροφορίας βαθμηδὸν θέλω σοὶ καταστήσει γνωστάς· διὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην ἂς ἦνε ἀρκετὰ τἀνωτέρω.

Τὴν ἐπαύριον ἐν πρώτοις ἀκολουθῶν τὸ τοῦ Θεολόγου παράγγελμα, ὡδήγησα τὸν ξενιζόμενόν μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

— Βλέπεις, τῷ εἶπον, εἶνε ἡ μόνη ἐν τῇ κωμοπόλει καὶ αὐτὴ μικρά, χαμηλή, ἀθλία· ἐκτίσθη μόλις πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν· ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιαζομένων, καὶ διὰ τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἐγένετο καὶ γίνεται σκέψις πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως. Βεβαίως πᾶς τις ἀμέσως θὰ ἔλεγεν, ἐρωτώμενος περὶ τούτου, ὅτι δέον νὰ ἐγερθῇ νέα ἐκκλησία ἐκ θεμελίων, εἰς καταλληλότερον τοῦ τῆς νῦν χῶρον καὶ ἀνταξία τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς φιλοτιμίας τῶν χριστιανῶν· καὶ ὅμως τοῦτο, φίλτατε, ἐθεωρήθη ἀκατόρθωτον· ἐσκέφθησαν λοιπὸν νὰ εὕρουν τρόπον ὅπως εὐρύνουν τὴν ὑπάρχουσαν· ὡς πρὸς τὸ πλάτος, εὔκολον· νὰ προσθέσουν ἕνα ἔτι χῶρον καὶ νὰ καταστήσουν αὐτὴν οὕτω τρίχωρον· ὡς πρὸς τὸ ὕψος ὅμως ἐσκόνταψαν· οἱ μὲν εἶπον νὰ σκάψουν τὸ ἔδαφος ἕως δύο πήχεις καὶ διὰ νὰ μὴ πέσουν οἱ τοῖχοι νὰ ἀφήσουν ὡς ἀντερείσματα αὐτῶν τὰ στασίδια, εἰς τὰ ὁποῖα νἀναβαίνουν διά τινων βαθμίδων· ἄλλοι εἶπον, αὐτὸ δὲν γίνεται· θὰ ὁμοιάζῃ ὑπόγειον· καλλίτερον νὰ ὑψώσουν ἕως δύο πήχεις ἀκόμη τοὺς τοίχους, καθὼς καὶ νὰ φελιάσουν τοὺς στύλους· τὸ ζήτημα μένει εἰς τὴν θέσιν ταύτην, διότι δὲν ἐδόθη ἀκόμη ὁριστικὴ ἀπόφασις.

Ἐκ τῆς ἐκκλησίας μετέβημεν εἰς τὴν μητρόπολιν, ὅπου, ἅμα τῇ εἰσόδῳ, εἰς τὴν αὐλὴν ἐσταμάτησα τὸν φίλον μου ὑποδείξας αὐτῷ ὄγκον μαρμάρου καὶ εἰπών :

— Ἰδού, ἀνάγνωσον· εἶνε μία δόξα τῆς Βίζας.

Ὁ φίλος τότε βραδέως καὶ γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ ἀνέγνω τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν :

ΒΑΣΙΛΕΥΣΚΟΤΥΣΒΑΣΙΛΕΑΣΑΔΑΛΑ
ΚΑΙΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝΠΟΛΕΜΟΚΡΑΤΕΙΑΝ
ΤΟΥΣΕΑΥΤΟΥΓΟΝΕΙΣ
ΘΕΟΙΣΠΑΤΡΩΙΟΙΣ

— Βλέπεις, τῷ ἐπανέλαβον, ὅτι ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας φέρει κοίλωμα ὁ λίθος, μαρτυροῦν ὅτι ἐκεῖ ἦν ἐστηριγμένον τὸ ἄγαλμα, περὶ οὗ ἐν τοῖς κάτω γράμμασι γίνεται λόγος. Ἀλλὰ τὸ ἄγαλμα, τίς οἶδε, πῶς κατεστράφη, ἢ ποῦ κεῖται φυλαττόμενον ἢ ἐντεθαμμένον· μένει μόνον ἡ ἐπιγραφή, διαιωνίζουσα τὸ φιλόστοργον αἴσθημα τοῦ ἀναθέτου, ἄξιον τῷ ὄντι διαιωνίσεως.

Μετὰ τὴν μητρόπολιν ἐπεσκέφθημεν τὸ κτίριον τῶν σχολείων, εὐρύχωρον καὶ καλλίκτιστον οἰκοδόμημα, ὅπερ ὀφείλομεν εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ἀοιδίμου τῷ ὄντι μητροπολίτου Βιζύης Γρηγορίου (τοῦ μετὰ ταῦτα Χίου, 1837—1856).

— Τὸ κτίριον αὐτό, ὡς βλέπεις, εἶπον τῷ φίλῳ μου, ἐκτίσθη ὅπως χρησιμεύῃ διὰ τὴν ἀλληλοδιδακτικὴν καὶ ἑλληνικὴν σχολήν· κατόπιν συστάντος καὶ νηπιαγωγείου, μέχρις οὗ δι' αὐτὸ ἰδιαίτερον ἀνεγερθῇ οἰκοδόμημα, πρὸς ὃ φιλοτίμως ἐργάζεται ἡ ἐνταῦθα ἀδελφότης «Ἕβη», ἀποτελουμένη ἐκ φιλοπροόδων νέων, προσωρινῶς τώρα, ἀλλ' ἀκαταλλήλως ὅλως, διετέθη μέρος τι τῶν ἰσογαίων τῆς μητροπόλεως. Οἱ παραστάντες κατὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ κτιρίου τούτου τῶν σχολῶν μοὶ λέγουν ὅτι πολλὰ μάρμαρα εἰργασμένα, συντρίμματα ἀγαλμάτων καὶ κεφαλαὶ μάλιστα σῶαι ἐτέθησαν εἰς τὰ θεμέλια· δι' αὐτὸ φαίνεται ἔγεινε καὶ στερεώτερον τὸ κτίριον, ἐν ᾧ τῆς μητροπόλεως τὸ πάτωμα, ὡς εἶδες, διὰ τοῦ ἑκατέρωθεν πρὸς τοὺς κατακαθίσαντας τοίχους ἐπικλινοῦς, μᾶς ἐνθυμίζει τὰ καταστρώματα τῶν πλοίων. Οὐδὲν ἀπίθανον μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν, παράξενός τις, ἀλλὰ πλούσιος Ἄγγλος, λαμβάνων γνῶσιν τῶν ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ κτιρίου τούτου ἐντεθαμμένων μαρμάρων καὶ κεφαλῶν, νὰ πληρώσῃ ἀδρῶς τὴν ἀξίαν καὶ νὰ τὸ ἀνατρέψῃ ὅπως ἐκθάψῃ καὶ λάβῃ ἐκεῖνα.

Ἀφ' οὗ ἐξήλθομεν καὶ τῆς σχολῆς — Αἴ, εἶπον πρὸς τὸν φίλον μου, ἄλλο πλέον ἐκ τῆς ἐνορίας τῆς Πλάτσας δὲν ἔχω νὰ σοὶ δείξω· εὑρίσκονται ποῦ καὶ ποῦ ἐπιγραφαί τινες ἐντετειχισμέναι, ἀλλ' εἶνε ὅλως κεκολωβωμέναι καὶ ἄνευ ἐννοίας τινὸς συμπεπληρωμένης. Ἐδῶ ποῦ βλέπεις εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ σχολείου οἰκόπεδον, λέγουν οἱ σκεπτόμενοι, νὰ ἀνεγείρουν τὴν νέαν ἐκκλησίαν των· αὐτὸ τὸ μέρος τὸ λέγουν τώρα Στουράκι· πραγματικῶς εἶνε κατάλληλον τὸ μέρος πρὸς τοῦτο· ἀπέναντι τῆς μητρόπόλεως καὶ τοῦ σχολείου, ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ, πανταχόθεν ἀνοικτὸν καὶ περίοπτον· καὶ ἡ βρύσις μὲ τὴν βαγιάν της πλησίον· φαίνεται ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐδῶ

ὑπῆρχεν ἐκκλησία καταστραφεῖσα· εἰς τὰ πέριξ, ἀνασκαπτομένου τοῦ ἐδάφους κατὰ καιρούς, προφαίνουν εἰς φῶς τάφοι λιθόκτιστοι καὶ μαρμαροκάλυπτοι· εἰς ἕνα τούτων, λέγουν, εὗρον μίαν χρυσῆν κανδήλαν καὶ τεμάχια χρυσοϋφάντου στολῆς· φαίνεται ἦτο τάφος κάνενὸς ἀρχιερέως. Κατόπιν τούτων κλείων τὸν περὶ Πλάτσας λόγον μου, σὲ προσκαλῶ νὰ ὑπάγωμεν εἰς περίπατον.

Εἶπον καὶ ἔσειρα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν φίλον μου ὅπως μοὶ ἀκολουθήσῃ. Δι' ὁδοῦ, μαιανδρείως βαινούσης, καὶ ποῦ μὲν εὐρυνομένης, ποῦ δὲ στενουμένης, καθόσον δηλονότι ἐσπάρησαν ἢ εὑρίσκονται ἐν ἀναπαύσει οἱ ἑκατέρωθεν ἀγροί, ἐφθάσαμεν μετὰ ἑνὸς τετάρτου πορείαν εἰς τὸν λεγόμενον Ἀνα-δερέν, τὸν παραρρέοντα δηλονότι τὴν Βιζύην ῥύακα. Ἐκεῖ, παρὰ τὴν ὄχθην αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς χλόης, ἐκαθέσθημεν, ταξιθετοῦντες εἰς ἀνθοδέσμην, τὰ ἅπερ καθ' ὁδὸν ἐσυλλέξαμεν ἄνθη.

— Ἐδῶ, εἰς τὸ ῥυάκιον αὐτὸ καθ' ἑσπέρας πέρυσιν, ποῦ ἦτον ὁ Πάτροκλος ἐδῶ, ἠρχόμεθα πρὸς περίπατον καὶ ἀνεπαυόμεθα καθήμενοι εἰς τὴν χλόην. Μίαν ἑσπέραν, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀπόψε, ἀφ' οὗ ἔδεσε τὴν ἀνθοδέσμην του, κατόπιν, ἐν ᾧ ἐθεώρει τὸ ῥυάκιον, ἠκούσθη μονολογῶν ἓν ὡραῖον ποιηματάκι, τὸ ὁποῖον κάθε ἑσπέραν ἐρχόμενος δὲν λείπω ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαγγέλλω· ἐννοεῖται δὲ πολὺ προθύμως καὶ ἀπόψε, ἀφ' οὗ ἔχω ἀκροατήν μου ἕνα φίλον τοῦ Πατρόκλου· ἄκουσον λοιπόν :

ΤΟ ΡΥΑΚΙ.

1

— Τρεχάτο, σιγανά, καταιβαίνεις,
δὲν 'μιλεῖς εἰς κανένα ῥυάκι,
βιαστικὴ μήπως ἔχεις δουλειά ;
οὔτε κἂν στιγμὴ μιὰ νἀνασάνῃς
δὲν ἐστάθης καὶ οὔτε λιγάκι
νὰ μᾶς δείξῃς ποῦ ἔχεις λαλιά.
Ἡ πολύ σου ἡ βία αὐτὴ
χαρὰ κρύπτει ἢ λύπη φρικτή ;

2

— Σ' ἀγκαλιὰ δροσερή, λουλουδάτη,
ἐκοιμώμουν πλατὺ ξαπλωμένο
κ' ἔβλεπ' ὄνειρ' ἀγάπης γλυκά.

Χέρι πλὴν καὶ φωνὴ μιά, "Αχ! νά τη!
μὲ ξυπνᾷ, μὲ σκουντᾷ τρομαγμένο :
«μὴν σαπίζῃς, ἐμπρὸς βιαστικά.»
Ἀπὸ τότ' ὅλο τρέχω μ' ὁρμή,
χωρὶς ποῦ νὰ σταθῶ μιὰ στιγμή.

— Ἀνεξαρτήτως τῆς φιλίας καὶ τῆς ἐκτιμήσεως, ἣν ἔχω περὶ τοῦ ποιήσαντος, δὲν δύναμαι, ἀπήντησεν ὁ φίλος, παρὰ νὰ ἐπιδοκιμάσω καὶ ἀναγνωρίσω τὴν κατάλληλον ἐκφραστικότητα τῶν στίχων τούτων. Ποσάκις, ὅπως παραπονεῖται τὸ ῥυάκιον, χαίρομεν ἀμέριμνοι ἐπαναπαυόμενοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας, ἣν ἐφικτὴν δι' ἡμᾶς ἐθεωρήσαμεν καὶ ἀρκετήν· καὶ ὅμως κακὴ χείρ, καὶ κακίστη φωνή, ὅπως τὸ ταλαίπωρον ῥυάκιον, μᾶς ἐξωθεῖ καὶ μᾶς στέλλει μακρὰν νὰ πορευθῶμεν, ὡς περιπλανώμενοι Ἰουδαῖοι τοῦ μύθου.

Ἐγερθέντες ἐκεῖθεν καὶ παρὰ τὸν ῥοῦν τοῦ ῥυακίου βαίνοντες, ἐφθάσαμεν ἔμπροσθεν γηραιῶν ἰτεῶν, ἃς βαγιὰς ἐνταῦθα ἀποκαλοῦσιν· αὗται ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ῥυακίου ἀναβλαστήσασαι καὶ πρὸς αὐτὸ κλίνουσαι τοὺς κλώνους, δύνανται νὰ προσομοιασθῶσι πρὸς γυναῖκας, ὧν ἡ κόμη ἄπλεκτος ἑκατέρωθεν περιπίπτει, λουομένας δὲ χεῖρας καὶ πόδας εἰς τὸ ὕδωρ. Παρ' αὐτὰς στὰς ἐπέδειξα τῷ φίλῳ Γεωργίῳ τὰ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῆς μιᾶς αὐτῶν ἐγγεγραμμένα γράμματα.

— Βλέπεις αὐτά, τῷ εἶπον· ἐδῶ ὁσάκις ἠρχόμεθα μὲ τὸν Πάτροκλον, ἐκαθήμεθα καὶ εὐχαριστεῖτο ἐκεῖνος νὰ χαράττῃ ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὰ ἀρχικὰ γράμματα τοῦ ὀνόματος τῆς ἀγαπητῆς του· ἠκολούθει τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαίου ποιητοῦ, ὅστις ἐπὶ τούτῳ ἔγραψε τοὺς γνωστοὺς ἐκείνους ὡραίους στίχους, καὶ οὓς παρῳδῶν καὶ μιμούμενος καὶ ὁ ἡμέτερος φίλος ἔγραψε τοὺς ἑξῆς ἰδικούς του :

ΤΟΝΟΜΑ ΤΗΣ.

1

Τὄνομά της τὸ γλυκό,
ποῦ ζωή, χαρὰ μὲ δίνει,
δὲν τὸ βρίσκω φυσικὸ
στολισμὸς ποτὲ νὰ γείνῃ
σ' ἕνα μάρμαρο σκληρό,
ἢ στὸ χάρτη τὸ νεκρό.

2

Εἰς τὴν κάθε μου πνοὴ
ἡ καρδιὰ τὸ μνημονεύει
σιγανά, χωρὶς βοὴ
καὶ τὸ χέρι μου γυρεύει
νὰ τὸ γράψω στὸ χλωρὸ
κορμὸ δένδρου ποῦ θὰ βρῶ.

3

Ὅσο κεῖνο θὰ ζητῇ
ὑψηλὰ νὰ ἀναβαίνῃ
κ' ἡ ἀγάπη φλογιστὴ
τὴν καρδιά μου θὰ θερμαίνῃ·
καὶ θὰ μ' ἔχῃ ὅλο γιερὸ
ὅπως κεῖνο θἂν χλωρό.

— Ὡραῖα, ἀπήντησεν ὁ Γεώργιος· ὁ Θεὸς τὸν εἰσήκουσε καὶ τοῦ ἐξεπλήρωσε τοὺς πόθους τῆς καρδίας.

Ἀποχαιρετίσαντες ἰτέας καὶ ρυάκιον, ἐστρέψαμεν, τὴν πρὸς τὴν Βίζαν λαβόντες, ὅπως ἐπανέλθωμεν οἴκαδε. Ὁ ἁρματηλάτης δᾳδοῦχος τοῦ στερεώματος κατήρχετο εἰς τὸ ἄκρον κάτω ἐκεῖ τῆς πεδιάδος ὅπως ἀναπαυθῇ ἀπὸ τῶν κόπων τοῦ ἡμερησίου δρόμου του· διεκρίνετο ἤδη ἡ φλὸξ καὶ ἡ ἐρυθρότης τῆς πυρᾶς, ἐν ᾗ ἐθερμαίνετο τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἔμελλε νὰ καθαρίσῃ καὶ λούσῃ ἑαυτὸν καὶ τὸ ἅρμα του· ἄντικρυ, ὡς ἐν πανοράματι τελείῳ, ἐξετείνετο ἡ Βίζα, ἧς διεκρίνοντο κάλλιστα αἱ συνοικίαι καὶ τὰ ἐν αὐταῖς οἰκοδομήματα· ἡ δύσις τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀρξαμένη νὰ ἐπιφαίνηται ἑσπερινὴ ὁμίχλη παρεκίνουν τὸν θεώμενον νὰ προσομοιάσῃ τὴν Βίζαν πρὸς κόρην, περιβαλλομένην τὸν νεκτερινὸν αὐτῆς πέπλον.

— Εἰπέ μοι, εἶπον τότε, στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον Γεώργιον, πρὸς τί δύνασαι νὰ παρομοιάσῃς ὅπως παραστήσῃς ἀκριβῶς τὴν κατὰ συνοικίας ταύτην ἔκτασιν τῆς Βίζας; ἐγὼ ἰδοὺ πῶς τὴν φαντάζομαι. Νομίζω ὅτι ἔχω ἀπέναντί μου ἐκεῖ που ἐπὶ τῆς κλιτύος ἱστάμενον πελώριόν τι πτηνόν, ἀποβλέπον πρὸς ἡμᾶς μὲ ἀναπεπταμένας τὰς πτύρυγας· ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖ τὸ διοικητήριον καὶ τὸ σῶμα τὴν ἐντὸς τῆς παλαιᾶς ἐντειχίστου περιοχῆς μωαμεθανικὴν συνοικίαν τοῦ Καλέ· οἱ πόδες κάτω εἶνε ἡ τῆς Πλάτσας συνοικία· καὶ ἐκ τῶν δύο πτερύγων ἡ μὲν δεξιὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν Καρσῆ μαχαλέ, ἡ δὲ ἀριστερὰ εἰς τὸν Γιαζῆ μαχαλέ.

— Τὸ πτηνόν σου, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ φίλος Γεώργιος, εἶνε ἐκεῖνο, φαίνεται, περὶ οὗ εἷς ψεύστης διηγεῖτο ὅτι τρία του αὐγὰ ἤρκεσαν νὰ κλείσουν τὸν πορθμὸν τοῦ Βοσπόρου.

Μετὰ τὴν Πλάτσαν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μετέβημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Καρσῆ μαχαλέ· ἡ συνοικία αὕτη ἀπέχει περὶ τὸ τέταρτον τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς Πλάτσας· καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ ἠρέμα ἀνυψουμένης πετρώδους κλιτύος, εἰς τοὺς πόδας τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Πλάτσα· τὸ μεταξὺ ἐπεκτεινόμενον μικρὸν λεκανοπέδιον ἀποτελεῖται ἐξ ἀγρῶν καλλιεργουμένων καὶ νεκροταφείων μωαμεθανικῶν καὶ διαβρέχεται κατὰ μέσον ὑπὸ ρυακίου, ὅπερ καθ' ὁδὸν κινεῖ τρεῖς τέσσαρας μύλους· ἐπὶ τοῦ ρυακίου τούτου διατείνεται γέφυρα, φέρουσα τὴν ἐπωνυμίαν τουρκιστί: Τραπουζὰν-κιοπρουσῆ, ἤτοι γέφυρα Τραπεζοῦντος, μᾶλλον ἴσως τραπεζουντία, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς βεβαίως κατασκευαστοῦ. Ἡ συνοικία αὕτη εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μωαμεθανική· οἱ δὲ χριστιανοὶ στερούμενοι ἐκκλησίας καὶ σχολείου, ἀναγκάζονται νὰ προσέρχωνται καὶ στέλλωσι τὰ παιδία των μέχρι Πλάτσας. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ εὕρηται μεγάλη καὶ χονδρὴ πλὰξ μαρμάρου, φέρουσα ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῆς πλευρᾶς τήν δε τὴν ἐπιγραφήν:

ΒΕΒΤΑΛΙΣΣΤΛΑΚ
ΚΙΟΥΕΝΤΟΙΣΙΔΙΟΙΣΣΩΝΕΑΝ
ΤΩΚΑΙΤΗΣΥΝΒΙΩΕΑΥΤΟΥ
ΙΟΥΣΤΗΙΟΥΣΤΟΥΤΗΝΚΑ
ΜΑΡΑΝΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΕ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου της γίνεται δῆλον, τεθειμένη πρὸ τῆς εἰσόδου οἰκογενειακοῦ τάφου, χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι ἀπέλπιδες καὶ περιδεεῖς, πρὸς τὴν γαλήνην καὶ ἀσφάλειαν τοῦ ἑτέρου βίου ἀποβλέποντες, ζῶντες κατεσκεύαζον τοὺς ἰδίους τάφους· ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς, ἓν τῶν πρωτίστων καὶ ἀπαραιτήτων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἦν τι, ἂν μὴ ἄγνωστον, τόσον ὅμως σπάνιον τοῖς πολλοῖς, ὥστε ὁ ἡμέτερος τυμβεγέρτης, μετὰ δικαίας τῷ ὄντι ἐγκαυχήσεως, ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἀναγράψῃ ἐπὶ τῆς τοῦ τάφου του πλακός, ὅτι ἀνηγέρθη οὗτος ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκυτοῦ κτήμασιν· ἡ κατάστασις αὕτη προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐπικρατήσαντος τοῦ ἐπαράτου ἐκείνου περὶ δουλοπαροικίας νομίμου, ἡ

ἰδιοκτησία τῆς γῆς ὀλίγοις μόνον ἀπέμεινε, κτῆμα καὶ τούτοις δυσβάστακτον, ὡς ἐκ τῶν ἐπιβαρυνόντων αὐτὴν φόρων, οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων κατήντησαν αὐτὸ τοῦτο ἔμψυχα παραρτήματα τοῦ ἐδάφους, κατὰ τὸ νομικὸν λόγιον : τὰ ἐπικείμενα εἶκει τοῖς ὑποκειμένοις, δηλαδὴ δουλοπάροικοι. Ἔξω τῆς συνοικίας ταύτης, εἰς τὴν ἐπικειμένην βραχώδη ὀφρύν, ὡς καὶ τὴν πλησίον φάραγγα τοῦ Ἀσμαλῆ-καγιᾶ, ἀπαντῶσιν ἀρκετὰ δωμάτια, ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένα· εἰς τὸ τελευταῖον μέρος ὑπάρχει καὶ ναΐσκος, ἐν ἀχρηστίᾳ νῦν, ὅλως ἐντὸς τοῦ βράχου λαξευθείς· φαίνεται ὅτι ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ὅπως πανταχοῦ, καὶ ἐνταῦθα πολλοὶ ἦσαν οἱ τὸν μοναχικὸν προελόμενοι βίον καὶ εἰς τὰ καταφύγια ταῦτα ἐγκαταδιώσαντες.

Ἄλλην ἡμέραν παραλαβὼν τὸν φίλον μου ἀνέβην εἰς τὸ Διοικητήριον, ἐν ᾧ συνεσωρεύθησαν τὰ γραφεῖα ἁπαξαπάντων τῶν ἐνταῦθα δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρεσιῶν· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο μονώροφον ἀλλ' εὐρύ, πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀνεγερθέν, κεῖται ἐπὶ τῆς ἀποτομωτέρας ἄκρας, τῆς δεσποζούσης τῆς Πλάτσας ῥάχεως, καὶ φαίνεται οἱονεὶ αὐτῇ ἐπικρεμάμενον. Ἀνέρχεταί τις εἰς αὐτὸ δι' ὀρθίας, ἐξ ἐννενήκοντα πέντε ἐν ὅλῳ βαθμίδων, λιθοκτίστου κλίμακος, εἰς ἣν προσθετέον καὶ τὰς ἑπτὰ ξυλίνας, τὰς ἀπὸ τῆς θύρας ἔσωθεν πρὸς τὸν διάδρομον ἀγούσας. Ἡ ἐπίμοχθος ἄρα αὕτη ἄνοδος εἶνε τὸ ἀσφαλέστατον δυναμόμετρον τῶν ἀναβαινόντων· ὁ περίεργος δύναται νὰ καθίσῃ καὶ ἐξετάσῃ πόσοι δηλονότι ἀπνευστὶ ἀνέρχονται τὴν κλίμακα καὶ ἄλλοι μετὰ πόσους σταθμούς. Τὸν Γεώργιον κατέπληξε τὸ σθένος γέροντός τινος, συναναβαίνοντος μεθ' ἡμῶν τὴν κλίμακα. — Καὶ σὺ ἀπ' ἐδῶ, παπποῦ ; τὸν ἠρώτησα. — Ἀμὲ γιατί ὄχι, παιδιά μου, ἀπεκρίθη μετὰ τόνου δικαίας τινὸς ἐγκαυχήσεως. — Τὸν βλέπεις αὐτόν, εἶπον, ὅτε ἀνέβημεν καὶ ἔστημεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς κλίμακος· εἶνε ἀπὸ τὸ ἄντικρυ χωρίον τῆς Μαγκρυωτίσσης καὶ ἔρχεται πεζός, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐκπλαγῇς ἅμα ὡς μάθῃς ποίαν ἡλικίαν ἔχει· προχθὲς προσεκλήθη μάρτυς διὰ μίαν ὑπόθεσιν· προσῆλθε λοιπὸν καὶ ἐκάθισεν ὅπως ἀποκριθῇ ἀπέναντι τοῦ ἀνακριτοῦ· ἀμέσως ἐκίνησε τὴν χεῖρα καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ ζουνάρι του νὰ βγάλῃ τὸ τσιπουκάκι του· ὁ ἄνθρωπος ἤθελε μὲ τὸ κέφι του, καπνίζων δηλαδή, νὰ ἀνακριθῇ· ὁ ἀνακριτὴς ὅμως, ἄσπλαγχνος, ἐννοεῖται, ὅπως πάντοτε, δὲν

τοῦ τὸ ἐπέτρεψεν· ὅταν λοιπὸν ἦρχισε τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὸν ἠρώτησε τί δουλειὰ κάμνει, ξεύρεις τί τὸν εἶπε ; τὴν ἡμέρα μεθῶ καὶ τὴν νύκτα κοιμοῦμαι· κατόπιν ἐζήτησε νὰ τῷ εἴπῃ πόσων ἐτῶν εἶνε· δὲν γνωρίζω, τῷ ἀπεκρίθη, νὰ τὰ λογαριάσω· ξεύρω μόνον ὅτι ὕστερα ἀπὸ τέσσαρα χρόνια θὰ ἤμαι σωστὰ ἑκατὸ χρονοῦ· δὲν εἶνε τώρα, εἰπέ μοι, ἄξιος θαυμασμοῦ ὁ ἀνήρ ;

Μόλις ἐξέλθῃς τοῦ Διοικητηρίου ἔχεις ἀπέναντί σου οἰκοδομημάτι, οὗ ὕπερθεν ὑψοῦται μιναρές, χρησιμεῦον σήμερον ὡς ἀποθήκη τῆς δεκάτης· τὸ κτίριον εἶνε ἀρχαῖον, ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἀριθμοῦν ἡλικίαν· τὸ δὲ λεγόμενον ὅτι ἀνέ- καθεν πρὸς θρησκευτικὸν σκοπὸν ἀνηγέρθη δὲν δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ, παρακινούμενος ἐκ τοῦ σχήματος τῆς κατασκευῆς του· εἶνε μέγα τετράγωνον, οὗτινος ὑπέρκειται ὀκτάγωνος λιθόκτιστος θόλος· ὥστε φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς ὡς σχολὴ ἢ βιβλιοθήκη ἐχρησίμευε· τίς οἶδε μήπως ἔχομεν ἀπέναντί μας κἀνὲν ὀκτάγωνον = βιβλιοθήκην τῶν βυζαντινῶν· θέλουσι νὰ εἴπωσιν ὅτι ὁ παλαιὸς οὗτος ναὸς ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Ἀπὸ τοῦ Διοικητηρίου ἀμέσως ἄρχεται ἡ μωαμεθανικὴ συνοικία τοῦ Καλέ, περιλαμβάνουσα ἅπασαν τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως περιοχήν, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐκτὸς τῶν τειχῶν δὲν κατῴκουν, καθότι διαψεύδουσι τοῦτο τὰ ἀνακαλυπτόμενα ἐν τῇ Πλάτσᾳ ἐρείπια. Λείψανα τοῦ περιβάλλοντος ἄλλοτε τείχους σώζονται σήμερον αἱ βάσεις, δύο ἕως τρεῖς πήχεις τὸ ὕψος, καὶ ἀποτελοῦσαι σήμερον τὰ θεμέλια τῶν ἐπ' αὐτῶν οἰκιῶν· περισώζεται ἐπίσης μία πύλη τοῦ φρουρίου καὶ παρ' αὐτὴν ἡμιόρθιός τις πύργος· ἔξω δὲ τῆς πύλης καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ φρουρίου, πρὸς τὰ κάτω ἕτερος ἐπίσης ἡμιερειπωμένος πύργος. Ἐπὶ τοῦ ἐξοχωτέρου μέρους τῆς συνοικίας ταύτης ἐγείρεται τὸ τζαμίον τῆς ἁγίας Σοφίας· ἡ οἰκοδομὴ αὐτοῦ, δρομικὴ μᾶλλον τὸ σχῆμα, φαίνεται ἄγουσα ἡλικίαν ὀκτὼ περίπου αἰώνων. Ἀποβλέπων τις πρὸς τὸ εὐτελὲς τῆς οἰκοδομητικῆς τῶν πέριξ καὶ ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν ὁρμήν, μεθ' ἧς ἐπιπίπτει ἐνταῦθα ὁ βορρᾶς, καὶ μάλιστα εἰς οἰκοδόμημα, ὡς τὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐκτεθειμένον εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ἔφοδον, δὲν δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ τὸν τρόπον καὶ τὸ ὑλικόν, μεθ' ὧν πρὸ ὀκτὼ αἰώνων ἔκτιζον εἰς τὰ μέρη ταῦτα.

Ἐξερχόμενοι τῆς τοῦ Καλὲ συνοικίας καὶ τοῦ ἀρχαίου φρουρίου μεταβαίνομεν εἰς τὴν τοῦ Γιαζῆ ἐπικαλουμένην, καθαρῶς χριστιανικήν. Ἐν αὐτῇ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ζητήσωμεν καὶ νὰ ἴδωμεν· τοῦτο μόνον ἀκούομεν ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν τῆς Πλάτσας οἶκοι ἐντεῦθεν τὴν καταγωγὴν ἕλκουσι.

Διελθόντες αὐτὴν ἐσπέραν τινὰ καὶ ἐπὶ τέταρτον ὥρας ἀνάντη ὁδὸν βαδίσαντες ἀνέβημεν μετὰ τοῦ φίλου Γεωργίου εἰς τὸ λεγόμενον Καρὰ-κοτσέκι. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ ὄπισθεν τῆς Βιζύης ὑπερανισταμένου βραχώδους πρηῶνος· ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ σχηματίζει ἀπιοειδὲς τὸ σχῆμα ὁμαλὸν καὶ ἀρκετὸν τὴν ἔκτασιν ὀροπέδιον, ὅπερ Δάματα οἱ ἐγχώριοι ὀνομάζουσι· τὸ ὀροπέδιον τοῦτο πανταχόθεν εἶνε ἀπόκρημνον καὶ μόνον πρὸς τὸ τὸν μίσχον οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἀπίου ἀποτελοῦν μέρος ὑπάρχει ἄνοδος στενὴ καὶ φυσική, δι' ἧς ἀνέρχεταί τις ἄνω· παρὰ τὴν ἄνοδον ταύτην, τὴν κλιμακωτήν, ὑψοῦται τμῆμα βράχου ἀποτόμως, ὅπερ φέρει ἀμυδρὰ ἴχνη λαξεύσεως καὶ φαίνεται ὅτι παριστᾷ, πλησίον ἀλλήλων, λέοντος καὶ ἀνθρώπου κεφαλάς. Φίλος μού τις σεβαστός, πολλὰ μελετήσας καὶ περισσότερα ἐκ τῶν πολλῶν περιοδειῶν καὶ τῶν ἐπὶ τόπου μελετῶν διδαχθείς, παρασυρόμενος δὲ καὶ ἐκ τῆς προσωνυμίας τοῦ Δάματα, εἰκάζει μήπως ἡ ἀρχαιοτάτη τοῦ τῶν Ἀστῶν βασιλείου πρωτεύουσα εὑρίσκετο ἐκεῖ ἐπάνω ᾠκισμένη, ἣν διεδέχθη κατόπιν ἡ κάτω, ἡ καὶ τὸ τῆς Βιζύης ὄνομα φέρουσα. Πρὸς παραδοχὴν τῆς γνώμης ταύτης ἀντεπεξέρχεται τὸ ὅλως ἀναπεπταμένον τῆς θέσεως, οὐδὲν εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τοῦ βορρᾶ κατὰ τὸν χειμῶνα παρουσιαζούσης προπύργιον, ἔτι δὲ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ἀρχαίων ἐν τῇ θέσει οἰκήσεων. Ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου τούτου ἀνερχόμενός τις κατὰ τὴν ἔναρξιν καὶ τὸ πέρας τοῦ ῥαμαζανίου ἀνάπτει πυρὰν πρὸς γνῶσιν τῶν ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἀφεστώτων χωρίων· οὐδὲν ἀπίθανον δὲ νὰ ἀπέμεινε τοῦτο ἐκ τῶν βυζαντινῶν φρυκτωρειῶν, αἵτινες ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀγαμέμνονος ἤδη μέχρις ἐπ' ἐσχάτων ἀπετέλουν καὶ ἀνεπλήρουν τὴν τηλεγραφικὴν τῆς σήμερον συγκοινωνίαν. Ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης σκοπιᾶς τὸ θέαμα εἶνε εὐρὺ καὶ ἐξαίσιον· ἡ Βίζα μετὰ τῶν συνοικιῶν της ἀφανίζεται πρὸ τῶν ποδῶν σου καὶ πληροῖ τὴν ὅρασιν ἡ ἀπέραντος ἐκτεινομένη πεδιάς· λέγουσιν ὅτι ἐν αἰθρίῳ καιρῷ εἰσιν οἱ δυνάμενοι ἐντεῦθεν νὰ διακρίνωσι μέρος τῆς Προ-

ποντίδος ἐκ Ῥαιδεστοῦ. Ὁ Γεώργιος καὶ ἐγώ, ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἱστάμενοι, ἀκορέστως ἀνεπνέομεν τὸν ἐλαφρὸν καὶ ὑγιεινὸν ἀέρα καὶ ἐπεξετείνομεν ἀπλήστως τὸ περίεργον βλέμμα μέχρι τοῦ ἀπωτάτου σημείου τοῦ ὁρίζοντος· ἐβλέπομεν μόνον χωρὶς νὰ λαλῶμεν. Ἀφ' οὗ ἱκανοποιήσαμεν ὅλως ἑαυτοὺς καὶ περιήλθομεν τὸ ὀροπέδιον τῶν Δαμάτων ὁ φίλος Γεώργιος, περιεργίᾳ κινούμενος, ἠρώτησέ με ζητῶν πληροφορίας περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ μέρους.

— Τῇ ἀληθείᾳ, τῷ ἀπήντησα, καὶ ἐγὼ δὲν γνωρίζω τί νὰ σοὶ ἀποκριθῶ· τί ἄρά γε νὰ σημαίνῃ ἡ λέξις Καρα-κοτσέκι; ἴσως εἶνε συντετμημένη ἐκ τῆς Καρα-κοτζατζίκ = μαῦρον γερόντιον· ἄδηλον τί εἴδους πλέον μαῦρον· τὴν ὄψιν δηλαδὴ ἢ τὸ τριβώνιον. Διηγοῦνται μόνον ὅτι ἐδῶ ἠσκήτευε πρὸ πολλῶν χρόνων γέρων τις, ἁγιώτατος τὸν βίον, ὅστις Πέμπτην τινὰ (ἡ παράδοσις εἶνε μωαμεθανική), καταβὰς εἰς τὴν πόλιν, προσεκάλεσε νὰ μεταβῶσι παρ' αὐτῷ τὴν ἐπαύριον· ἡ πρόσκλησις ἦτο ὅπως κηδεύσωσιν αὐτόν, διότι ὅτε προσῆλθον εὗρον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα. Πραγματικῶς δὲ παρὰ τὴν ἄνοδον, τὴν φέρουσαν πρὸς τὰ Δάματα, θὰ διέκρινες βεβαίως μικρόν τινα ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένον θαλαμίσκον, ὅστις εἶχε καὶ ἰδιαιτέραν, ἐπίσης λαξευτὴν κλίμακα, τὴν ὁποίαν ὅμως οἱ ἀχρεῖοι, κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως, μανδραγονατζίδες κατέστρεψαν.

— Καὶ τί εἶνε αὐτοὶ οἱ μανδραγονατζίδες; μὲ διέκοψεν ἐρωτήσας ὁ Γεώργιος.

— Τὸ περὶ μανδραγονατζίδων θέμα, φίλε μου, εἶνε τῷ ὄντι ἄξιον δι' ἕνα Θεόφραστον· ἂν ἔζη τώρα ἠδύνατο δι' αὐτοὺς νὰ γράψῃ ἕνα λαμπρὸν χαρακτῆρα. Ἐγὼ ἀρκοῦμαι νὰ σοὶ δώσω μερικὰς περιέργους πληροφορίας· ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως ἀπὸ τοῦ μανδραγόνα, τὸ ὁποῖον σημαίνει παρὰ τοῖς ἐνταῦθα θησαυρόν, καὶ ἐπομένως ὑπὸ τὴν λέξιν μανδραγονατζίδες περιλαμβάνονται οἱ θησαυροδιῶκται, ἀληθῶς τυχοδιῶκται· εἶνε ἀρκετοὶ τοιοῦτοι ἐν Βιζύῃ· σύνθημά των δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχουν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου: οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθου· πανταχοῦ ἀνασκάπτουσιν ἀνερευνῶντες τὸν θησαυρόν, τὸν ὁποῖον φαντάζονται, καὶ τὰ εἰς τὰς ἐξοχὰς δημόσια οἰκοδομήματα καὶ ἱδρύματα παρ' αὐτῶν διατρέχουσι τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων· δὲν ὑπάρχει π. χ. εἰς τὰ πέριξ κρήνη, μὴ καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει

ἀνασκαφεῖσα· τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς των βλέπεις τὴν ἐπαύριον εἰς τὰς χαινούσας τάφρους, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷς. Οἱ μανδραγονατζίδες οὔτε κόπου, οὔτε χρόνου, οὔτε δαπάνης φείδονται. Ἐφωδιασμένος μὲ ἕνα μακρὸν σιδηροῦν ὀβελὸν καὶ ἕνα σκαπτῆρα, ἐξέρχεται ὁ μανδραγόνατζης ἀφ' ἑσπέρας καὶ περιφέρεται εἰς τὰ ὄρη μέχρι πρωΐας καὶ πολλάκις ἐπὶ πολλὰς κατὰ σειρὰν ἡμέρας· ἔχει ἰδικόν του λεξικόν, εἰς τὸ ὁποῖον λεπτομερῶς περιγράφονται τὰ σημεῖα καὶ αἱ ἐνδείξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὁδηγεῖται ὅπως ἀνακαλύψῃ τὰ μέρη, ὅπου δύναται νὰ ἀνεύρῃ κεκρυμμένον θησαυρόν· μελετήσας, ἢ κάλλιον ἀποστηθίσας τοῦτον τὸν ὁδηγὸν ὁ μανδραγόνατζης ἀκούραστος περιφέρεται εἰς τὰ ὑποπτευόμενα ἢ παρὰ χαιρεκάκου ἀνωνύμου μηνυτοῦ ἀναγγελθέντα αὐτῷ μέρη· ἀνερευνᾷ πρῶτον τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ ὀβελοῦ καὶ κατόπιν εἰς τὴν μικρὰν, ἣν θὰ ἀπαντήσῃ, ἀντίστασιν, σπεύδει νὰ ἀνασκάψῃ ὅπως ἐκβάλῃ εἰς φῶς τὸν λέβητα, τὸν πεπληρωμένον δὲν ἠξεύρω ἐκ πόσων καὶ ποίων νομισμάτων· γνωρίζω μανδραγονατζίδες, οἵτινες, χρησιμώτατοι κατὰ τἆλλα, εἰς τοιαύτας αὐτόχρημα ἀνεμωλίους ἐπιχειρήσεις ἐδαπάνησαν ὅλην τὴν ἐκ κληρονομίας περιουσίαν των καὶ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη ἐξοδεύοντες τὸ γλίσχρον περίσσευμα, τὸ ἀπομένον ἐκ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας των· εἶνε πεντηκοντούτης καὶ πέραν ἔτι· καὶ ὅμως ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ἐλπίζων καὶ διατηρῶν τὴν ἀγαθότητα τῶν νεανικῶν χρόνων· περιμένει ὅτι ἀφεύκτως πλέον, ἐντὸς ὀλίγου, θὰ ἀνακαλύψῃ τὸν βασανίζοντα αὐτὸν θησαυρὸν καὶ τότε πλέον, ὅπως ὁ τοῦ Εὐαγγελίου ἄφρων πλούσιος, ἐπαναπαυόμενος, θὰ εἴπῃ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ψυχήν του τὰ γνωστὰ λόγια· ἀφελεῖς δυστυχεῖς! Δὲν γνωρίζουσιν ὅτι καὶ αὐτοὺς ἴσως ἐντὸς ὀλίγου ἀναμένει τὸ αὐτὸ τοῦ πλουσίου ἐκείνου τέλος.

Πρωΐαν τινὰ ὁ Γεώργιος ἐξηγέρθη ὅλως τεταραγμένος· τὸν ἠρώτησα τὴν αἰτίαν· μοὶ ἀπεκρίθη· — Δὲν γνωρίζεις τί φοβερὸν ὄνειραν εἶδον ἀπόψε! — Ὦ! καϋμένε, τῷ παρετήρησα, πιστεύεις καὶ σὺ εἰς αὐτά; — Καθόλου· καὶ ὅμως..... ἂν ἤξευρες πόσον εἶμαι συγκεκινημένος!

« Μοὶ ἐφάνη, ἐξηκολούθησε διηγούμενος τὸ ὄνειρον, ὅτι ἐγὼ καὶ ἡ Ἰωάννα, κρατούμενοι ἀπὸ τῆς χειρός, ἐκάμνομεν περίπατον εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς, ὅπου πηγαίνομεν συνήθως μαζῆ, δηλαδὴ παρὰ τὴν ὄχθην ἐκεῖ κάτω τοῦ Ἀνα-δερέ· ὅτε αἴφνης, δεινῶς ὠρυόμενος,

ἐξορμᾷ ἀπ' ἐκεῖ πλησίον εἷς λύκος· ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἰωάννας, τὴν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν παρασύρει· πλὴν ἐν ᾧ προχωρεῖ, πῶς γίνεται, ἐξολισθαίνει παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ῥύακος καὶ πίπτει ἐντός· ἀφανίζεται· τὸ ῥεῦμα τὸν ἀπάγει πνιγμένον· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Ἰωάννα ὀξεῖαν ἐκβάλλει φωνήν· λιποθυμος πίπτει καὶ ἐγὼ ἔντρομος ἐξυπνῶ· τί λέγεις ἆρά γε νὰ σημαίνῃ; Ἀλλὰ βεβαίως διακρίνω τὴν ἀπορίαν σου· ζητεῖς νὰ μάθῃς ποία αὕτη ἡ Ἰωάννα· ἀναγκάζομαι λοιπὸν νὰ σοὶ διηγηθῶ τὰ κατ' αὐτήν, ἢ κάλλιον νὰ σοὶ ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου, ἐλπίζων ὅτι ἴσως τοιουτοτρόπως εὕρῃ ἀνακούφισίν τινα ἀπὸ τοῦ πιέζοντος αὐτὴν δεινοῦ βάρους.

» Ἐγεννήθην εἰς τὸ Δεμὶρ-δέσσι, χωρίον καθαρῶς χριστιανικὸν καὶ ἀπέχον περὶ τὴν μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς Προύσης, τῆς πρώτης πρωτευούσης τοῦ κράτους τῶν Ὀσμανιδῶν· τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, καθ' ἣν ἐγεννώμην ἐγώ, ἔβλεπε τὸ φῶς εἰς τὴν γειτονικὴν οἰκίαν καὶ ἡ Ἰωάννα· ἡ σύμπτωσις αὕτη τῆς γεννήσεώς μας, εἶμαρτο ὀλεθρίως νὰ ἐπενεργήσῃ καὶ τίς οἶδεν ἀκόμη πόσον ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῶν δύο μας. Ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οἱ γονεῖς ἑκατέρου τῶν νεογεννήτων ἀπεφάνθησαν καὶ παρεδέχθησαν ὅτι, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἦλθον μαζῆ εἰς τὸν κόσμον, ἄνωθεν ἦσαν προωρισμένα τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο, ὅπως συζήσωσι δηλονότι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς σύζυγοι· ἄλλοις λόγοις μᾶς ἠρραβώνισαν ἔκτοτε. Καὶ ἀπὸ πολλοῦ μὲν αἱ οἰκογένειαι ἡμῶν ἦσαν ἐν φιλικαῖς σχέσεσι, τὸ τελευταῖον ὅμως γεγονὸς ἔτι μᾶλλον φιλικωτέρας καὶ στενωτέρας κατέστησε τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις. Κατόπιν τούτων, ἐννοεῖς πλέον καὶ ὑπὸ ποῖον πνεῦμα, προήγετο καὶ ἡμῶν τῶν παιδίων ἡ ἀνατροφὴ καὶ συνετελεῖτο ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἀνατροφή. Μοὶ διηγοῦντο οἱ γονεῖς μου ὅτι μίαν ἡμέραν μετέβη ἡ μήτηρ μου εἰς ἕνα ἐκ τῶν πολλῶν ἐν Προύσῃ φυσικῶν λουτρώνων, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχει εὐρύχωρος πλήρης δεξαμενή· μετ' αὐτῆς εἶχε συνέλθει καὶ ἡ μήτηρ τῆς Ἰωάννας· συνεπαίζομεν λοιπὸν οἱ δύο μαζῆ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς δεξαμενῆς ταύτης, ὅτε, πῶς ἔγεινεν, ὀλισθήσασα ἡ Ἰωάννα ἔπεσεν ἐντός· ἀμέσως βλέπεις καὶ ὁ φίλος σου σπεύδω καὶ πίπτω ἐπίσης, ὅπως δῆθεν ἐξαγάγω καὶ λυτρώσω τὴν φίλην μου· εἶδον καὶ ἔπαθον οἱ παρόντες, κατατρομάξαντες, ὥστε νὰ ἐκβάλωσι καὶ

τοὺς δύο ἐκ τῆς δεξαμενῆς, ὅπου παρ' ὀλίγον νὰ πνιγῶμεν. Αὐτὸ καὶ μόνον πιστεύω δύναται νὰ σοὶ ἀποδείξῃ ἀρκούντως πῶς ἡ ἀπὸ τοσοῦτο τρυφερᾶς ἡλικίας,—ἤμεθα τότε ἕως πέντε ἐτῶν,—πῶς λοιπὸν ἡ ἀπὸ τοιαύτης ἡλικίας ἐμφυτευθεῖσα συμπάθεια, εἰς ὁποῖον, προϊούσης τῆς ἡλικίας, βαθμὸν φιλίας καὶ ἀγάπης καὶ ἔρωτος δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ φθάσῃ. Αὐτὸ μὲ ἀπαλλάσσει τοιουτοτρόπως ἐπίσης νὰ σοὶ εἴπω πῶς ἐμεγαλώσαμεν καὶ πῶς τὰ παιδία ἔγειναν ὁ μὲν μείραξ, ἡ δὲ κόρη· ἡ λεγομένη ἡμῶν μνηστεία ἐπὶ τέλους, ὡς ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συμβιώσεως, ἔλαβε τοιοῦτο κῦρος ὡσεὶ διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου ἐν χρήσει τρόπου εἶχε συναφθῇ· ἠγάπα ὁ εἷς τὸν ἄλλον καὶ ἠγαπώμεθα, ἀλλοίμονον! ἐμμανῶς.

» Ἤμην δεκαεπταετὴς ὁπόταν μιὰν ἡμέραν ἀπεχαιρέτιζον τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς, τὴν Ἰωάνναν μου· μετέβαινον εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπως ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδάσω τὴν φιλολογίαν. Ὁπόσα δάκρυα ἔχυσα τότε ἀπομακρυνόμενος! ἂν μὲ ἠρώτα κἀνεὶς τότε ποῖον ἆρά γε πρῶτον ἔκλαιον, δὲν θὰ ἠδυνάμην βεβαίως καθαρῶς νὰ ἀπαντήσω· ἠσθανόμην ὅμως κάλλιστα ὅτι ἡ καρδία μου πολλὰ ἐδοκίμαζεν ἀπομακρυνομένη τῆς φίλης μου Ἰωάννας. Δὲν παραδέχομαί ποτε ὅτι ἐπὶ ἀγαπωμένων, καὶ μάλιστα ὡς ἡμεῖς οἱ δύο, ἐλέχθη τὸ δημοτικὸν ἐκεῖνο: μάτια ποῦ δὲν βλέπονται, γλήγορα λησμονοῦνται· ἐπ' ἐμοῦ, τὸ ἀνάπαλιν, κατ' ἀντίστροφον λόγον, ἐπενήργει ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη, διότι ὅπως ὀρθότατα ἐκφράζεται ὁ ῥωμαῖος ποιητὴς cœlum non animum nutant qui tras mare currunt. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὰς παύσεις ἔσπευδον νὰ ἐπανέλθω ὅπως τοὺς δύο μῆνας τῶν διακοπῶν διέλθω ἐν τῇ πατρίδι μου, πλησίον ἐννοεῖς πλέον τίνος· ἀλλὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις δέκα μῆνας πῶς διηρχόμην; δὲν ἦσαν ἀρκετοί, ὑπεραρκετοὶ μάλιστα, νὰ θέσωσιν εἰς ἀναστάτωσιν τὴν καρδίαν μου; ὁ Θεόκριτος λέγει που:

. . . οἱ δὲ ποθοῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν·

ἀληθέστατον. Εὐτυχῶς δι' ἐμὲ ἦτο ἡ σπουδὴ καὶ ἡ μελέτη· ταῦτα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ φέρωσιν ἀντιπερισπασμὸν καὶ νὰ διασκεδάσωσι τὴν ἐπὶ τῆς καρδίας μου ἐπικαθημένην καὶ βαρύνουσαν ἀχλὺν τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀνίας· ἄλλως τε ἡ καρδία μου ἦτο καί πως ἐπαναπαυμένη· ὡρίσθη πλέον ὅτι εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν μου καὶ

τὴν κτῆσιν τοῦ τῆς φιλολογίας διπλώματος, ὡς συμπλήρωμα καὶ ἐπίστεψις τῶν ἀγώνων μου, θὰ ἐπήρχετο ἡ μετὰ τῆς Ἰωάννας διὰ γάμου συνένωσίς μου.

» Τὸ πέμπτον ἤδη ἔτος ἀνεχώρουν ἐκ Προύσης εἰς Ἀθήνας· ἦτο τὸ τῶν ἐξετάσεών μου, τὰ βάσανά μου, ἡ κάλλιον καὶ τῶν δύο μας, ἔμελλον πλέον νὰ λάβωσι τέλος. Ἡ Ἰωάννα μετὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν καὶ φίλων εἶχεν ἐξέλθει μέχρι τινὸς ἀπὸ τοῦ χωρίου πρὸς ἀποχαιρετισμόν μου· ἀπέτεινον αὐτῇ τὸν τελευταῖον διὰ τῆς χειρός, ὅτε, προχωρῶν συγχρόνως εἰς τὸν δρόμον μου, προσέκρουσα τὸν πόδα καὶ ἔπεσον κτυπήσας δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον· εἷς ἐκ τῶν ἐλλειπόντων ἐκ τῶν ὀδόντων μου, ποῦ βλέπεις, ἀπὸ τότε μὲ ἀφῆκε συντριβείς· ἐδέησε μάλιστα ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς πληγῆς νὰ ἀναβάλω τὴν ἀναχώρησίν μου ἐπὶ μίαν ὅλην ἑβδομάδα. Ἄχ! ἦτο τοῦτο κάκιστος δι' ἐμὲ οἰωνός· καὶ δι' αὐτὸ σήμερον, εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ὀνείρου ὅπερ σοὶ διηγήθην, ἡ καρδία μου δὲν λέγει νὰ ἡσυχάσῃ· ὑποπτεύεται καὶ περιμένει κάτι τι νὰ ἴδῃ καὶ νὰ πάθῃ· καὶ ἰδοὺ πῶς δικαιολογοῦνται αἱ ὑπόνοιαί μου αὗται. Πραγματικῶς ἀνεχώρησα κατόπιν καὶ ἀπὸ δύο ἤδη μηνῶν εὑρισκόμην ἐν Ἀθήναις, ὅτε τελευταῖον λαβὼν ἐπιστολὴν ἐκ τῆς πατρίδος πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ Ἰωάννα συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Πέτρου. . . Ἄκουσμα φοβερόν· ὡς φαρμακερὰ δίστομος μάχαιρα διεπέρασε διαμπὰξ τὴν καρδίαν μου! παρ' ὀλίγον νὰ πέσω ἐμβρόντητος ἐμπρὸς εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, ὅπου καὶ σπεύδων ἐξ ἀνυπομονησίας ἐστάθην καὶ ἀνεγίνωσκον τὴν ἐπιστολήν· ἀναγινώσκω αὐτὴν καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου· δυστυχῶς ἡ ἐπάρατος περὶ Ἰωάννας εἴδησις εἶνε πραγματικὴ καὶ δὲν εἶνε κακὴ ἀντίληψις τῶν γραφομένων. Ἀμέσως καταβαίνω εἰς Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος πλοίου ἐπιβιβάζομαι ἵνα ἀπέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου· φθάνω ἐκεῖ, ἐρωτῶ· τετέλεσται· ἡ Ἰωάννα, ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον της, τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησεν, ἄδηλον ποῦ, μετὰ τοῦ συζύγου της. Ζητῶ νὰ μάθω πῶς προῆλθεν ὁ γάμος οὗτος καὶ φρίττων ἔμαθον τὰ ἑξῆς.

» Ὁ υἱὸς πλουσίου τινὸς ἐκ τῶν γειτόνων, πλουσίου ὅμως, πλουτήσαντος ἐν κακίᾳ καὶ ἁμαρτήματι, ἠράσθη καὶ ἠράσθη φεῦ! ἀκρατήτως τῆς Ἰωάννας. Βλέπων τὸν ἔρωτά του ὑπὸ τῆς κόρης μετὰ προσβολῆς ἀπορριπτόμενον, ἐσκέφθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν βίαν,

καὶ δὴ τὴν ἀχρειεστέραν, τὴν ἀξιοκατακριτωτέραν πασῶν, τὴν ἠθικήν. Ὁ πατὴρ τῆς Ἰωάννας ἦτο εὐκατάστατος· περιεπλέχθη ὅμως εἰς τὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν καὶ ἀπώλεσε μεγάλα ποσά, ζημιωθεὶς ἕνεκεν ἀσθενείας, ἥτις ἀναφανεῖσα ἐξαίφνης καὶ ἐπί τινα κατὰ συνέχειαν ἔτι παραταθεῖσα περιήγαγε τὸν ἄνδρα, ὥστε, ἐκτὸς τῶν ἐλπιζομένων κερδῶν, ν' ἀπολέσῃ καὶ αὐτὰ τὰ κεφάλαια· εἰς τοιαύτην περιελθὼν θέσιν ἠναγκάσθη νὰ δανεισθῇ καὶ κατέστη οὕτως ἄκων ὀφειλέτης πολλῶν λιρῶν καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Πέτρου. Ὁ Πέτρος δεινῶς ἐρῶν τῆς Ἰωάννας, μέγα δὲ ἰσχύων καὶ παρὰ τῷ πατρί, καθὸ μαμμόθρεπτος κανακάρης, κατορθοῖ ὥστε ὁ ἀγαθὸς γέρων, ὁ πατὴρ τῆς Ἰωάννας, νὰ τεθῇ εἰς τὸ δίλημμα: ἢ νὰ δώσῃ δηλαδὴ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Πέτρον, ἢ νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν φυλακήν, ὡς μὴ πληρόνων τὰ χρέη του. Ὁ γέρων, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἔφριξεν εἰς τὸ ἄκουσμα τοιαύτης προτάσεως, τόσον ὡς ἐκ τοῦ αἰσχροῦ αὐτῆς, αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένης, ὅσον καὶ διὰ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας, ἃς ἠδύνατο, παραδεκτὴ γενομένη, νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν ἄλλως εὐπαθῆ καρδίαν τῆς θυγατρός του· τούτου ἕνεκα, καθὸ γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων κάλλιστα τὴν κλίσιν τῆς καρδίας της, οὐδὲν αὐτῇ ἀπετόλμησε νὰ ἀνακοινώσῃ, ἐν καρτερίᾳ δὲ περιέμενε τὴν ἡμέραν ὅπως ἐκτελέσῃ τὸν δεύτερον ὅρον τοῦ διλήμματος. Ὁ Πέτρος ὅμως, ὁ κακοῦργος, προλαμβάνει καὶ διά τινος τρόπου κατορθοῖ νὰ καταστήσῃ τῇ Ἰωάννᾳ γνωστὴν τὴν θέσιν, τὴν δύσκολον, ἐν ᾗ εὑρίσκετο ὁ πατήρ της. Ἡ Ἰωάννα, ἅμα μαθοῦσα τοῦτο, ἔσπευσε προθύμως νὰ θυσιάσῃ τὴν εὐδαιμονίαν της εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρικῆς στοργῆς, καὶ ἄκοντος καὶ δακρύοντος τοῦ πατρός της, ὡς ἤκουσα κατόπιν, νὰ δεχθῇ ὅπως συζευχθῇ μετὰ τοῦ Πέτρου. Ἡ Ἰωάννα δὲν ἐδάκρυε, πλὴν ὁ Θεὸς μόνον γνωρίζει τί ἐν τῇ καρδίᾳ της ἀνεκυκᾶτο..... ἡ δυστυχής!

» Τὴν ἐπαύριον τοῦ γάμου, μὴ θέλουσα οὐδὲ κἂν στιγμὴν πλέον νὰ παραμείνῃ ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὡς πομφόλυγες διερράγησαν καὶ ὡς καπνὸς διελύθησαν πάντα τὰ χρυσᾶ της ὄνειρα καὶ πᾶσαι αἱ γλυκεῖαί της ἐλπίδες, ὅπου τὰ πάντα σκοτεινὰ τῇ ἐφαίνοντο καὶ πρόξενα πικρᾶς ὀδύνης, κατηνάγκασε τὸν Πέτρον ὅπως συναπέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐκεῖ ἐγκαταλείπει αὐτὸν νύμφη ἀνύμφευτος καὶ φεύγει.....

» Ἐπὶ δέκα τώρα ἔτη περιέρχεται τίς οἶδε ποῦ, στέλλουσα κατὰ πᾶν ἔτος συντομόν τι ἐπιστόλιον, δι' οὗ ἀναγγέλλουσα ὅτι καλῶς ἔχει τὴν ὑγιείαν καὶ ὅτι ζῇ τὴν διδάσκαλον μετερχομένη, ἐπάγεται ἐν τέλει ὅτι ἄνευ παραπόνου τινὸς ἐκτελεῖ τὴν εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν καταδίκην της. Ὁ πατήρ της ὀλίγον ἐπέζησεν εἰς τὸ ἀνοιγὲν τοῦτο τραῦμα ἐν τῇ πατρικῇ του καρδίᾳ· δὲν παρῆλθε δὲ ἔτος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ τὸν παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον· ἡ Ἰωάννα ἔμεινεν οὕτως ὀρφανή· ἀλλὰ καὶ πάλιν, μὴ γνωρίζουσα τὴν συμφοράν, ἐξακολουθεῖ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐπιστέλλουσα τὴν τακτικὴν περὶ αὐτῆς ἐξαγγελτήριον ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς γονεῖς της, καθ' ἃ γράφει· ἡ ταλαίπωρος!.....

» Ὁ Πέτρος καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἴχνη τῆς Ἰωάννας βαίνων δῆθεν καὶ αὐτὴν ἀναζητῶν ἀπουσιάζει ὁμοίως ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ γάμου του ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν φίλων· τί ἔγινε; ποῦ εὑρίσκεται ἑκάτερος τούτων; ἄδηλον.

» Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἐπίσης τελειώσας τὰς σπουδάς μου καὶ ἐπιστρέψας ἐξ Ἀθηνῶν δὲν ἔμεινα ἐν τῇ πατρίδι· ἀπὸ δεκαετίας περιφέρομαι· ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη διῆλθον ὅλην τὴν νοτίαν παραλίαν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ποῦ μὲν διδάσκων, ποῦ δὲ διδασκόμενος, ἀρχαιολογικὰς δηλονότι ἐρεύνας ποιούμενος· δύο δὲ ἔτη τώρα συμπληροῦνται, καθ' ἃ εὑρίσκομαι ἐν Θράκῃ· κατὰ τὰς παύσεις μεταβαίνω τακτικῶς εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ δὲν δύναμαι πλεῖον τῆς ἑβδομάδος νὰ διαμείνω· ἡ καρδία μου αἱμάσσει· αἰσθάνομαι ὅτι ὅλη πληγὴ καθίσταται· καὶ σιωπηλὸς καὶ βαρυπενθῶν ἀποχαιρετίζω αὐτήν, δι' ἄγνωστον διεύθυνσιν μεταβαίνων. Ἄχ! δὲν γνωρίζω ἐκ τῶν τριῶν ἡμῶν περιπλανωμένων τίς ὁ μᾶλλον ἀξιολύπητος, τίς ὁ περισσότερον δυστυχής!....

» Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς πάντα ἄλλον ὁ ὁπωσδήποτε συναφθεὶς οὗτος γάμος θὰ παρεῖχε τὴν ἀφορμήν, ὅπως καὶ πραγματικῶς νόμῳ δικαιοῦται, νὰ διακόψῃ πάντα αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἰωάννας δεσμὸν καὶ νὰ συνενώσῃ τὴν τύχην του μετ' ἄλλης· ναί, οὐδέν μοι τὸ ἐκ τοῦ νόμου κώλυμα· ἀλλὰ δὲν εἶνε γελοῖον αὐτὸ ὅπερ λέγω; τί εἶνε τὸ νεκρὸν γράμμα τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν ζωσῶν ἐπιταγῶν τῆς καρδίας; ἱστοὶ ἀράχνης, ἀπέναντι ἁλύσεως χαλυβδίνης! Ποιητής, μὴ ἀγαπήσας φαίνεταί ποτε, ἔγραψε τοὺς ἑξῆς στίχους:

'Οπόταν δ' εἰς τὸν ἐραστὴν ἐλπὶς δὲν ἀπομείνῃ
καὶ ἡ ὁρμὴ τοῦ ἔρωτος μαραίνεται καὶ σβύνει·

εἰς ἐμὲ ὅμως συμβαίνει ὅλως τὸ ἐναντίον· διότι, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ὁ γράψας δὲν ἐδοκίμασε τί ἔστιν ἔρως· ἐν ᾧ τοὐναντίον ὁ γνωρίζων τί ἐστιν ἔρως, ὁ λαός, οὕτινος ἀποτελοῦμεν τὰ σπλάγχνα, ἕν τινι αὐτοῦ διστίχῳ πληρέστατα ἐκφράζεται καὶ ζωηρότατα ἐξεικονίζει τὴν ἐσωτερικήν μου κατάστασιν:

Θέλω νὰ σὲ λησμονήσω, μὰ ἡ καρδιά μου σὲ πονεῖ·
σύ 'σ' ἡ πρώτη μου ἀγάπη σὺ 'σαι κ' ἡ παντοτεινή.

Ναί· ὅπως δένδρον εἰς τὴν ἁρμόζουσαν αὐτῷ γῆν φυτευόμενον καὶ ὁ πρὸς τὴν Ἰωάνναν μου ἔρως, ἅπαξ ἐρριζωθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέρας βαθύτερον μὲν κάτω βάλλει τὰς ῥίζας, ὑψηλότερα δὲ ἄνω καὶ πολυκλαδεστέρους ἀνατείνει τοὺς κλῶνας. Ἐξ ὅσων λοιπὸν μέχρι τοῦδε σοὶ εἶπον ἐννοεῖς πλέον κάλλιστα διατὶ καὶ πόσον ἐπενήργησεν ἐπὶ τῆς ψυχῆς μου τὸ χθεσινὸν ὄνειρον ὅπερ εἶδον.»

Ὁ Γεώργιος δὲν εἶχεν ἔτι συμπληρώσει τὸ τέλος τῆς ἐπωδύνου του ἱστορίας, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω διατί καὶ ἐμὲ κατέστησε μελαγχολικόν, ὅτε ἔρχονται καὶ μοὶ ἀναγγέλλουσιν ὅτι ἄγνωστός τις, ἀρτίως ἀφικόμενος, ηὐτοκτόνησε, κτυπηθεὶς διὰ μαχαίρας, εἰς τὸ ἄντικρυ τῆς μητροπόλεως καφενεῖον. Περίεργοι νὰ μάθωμεν τί συμβαίνει ἐξήλθομεν καὶ οἱ δύο. Μεταβὰς εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος καὶ ἐρωτήσας ἔμαθον ὅτι ὁ χθὲς ἀφ' ἑσπέρας ἐλθὼν καὶ κατοικήσας αὐτόθι ἄγνωστος ἐζήτησεν ἀμέσως πληροφορίας περὶ τῆς διδασκαλίσσης· μαθὼν δὲ ὅτι κατήγετο ἐκ πλησιοχώρου τῆς Προύσης χωρίου οὐδὲν ἀπήντησε· τὴν ἐπαύριον προσκαλέσας τὸν καφεπώλην καὶ καθίσας παρὰ τὴν θύραν τοῦ καφενείου παρήγγειλεν αὐτῷ ἅμα περάσῃ ἡ διδασκάλισσα νὰ τῷ ὑποδείξῃ ταύτην· ὁ καφεπώλης ἐπένευσε καὶ ἐκόμισεν ἀμέσως τὴν αἰτηθεῖσαν φιάλην οἰνοπνεύματος, ἐξ ἧς πίνων ὁ ἄγνωστος ἐπελέκει συγχρόνως, διασκεδάζων, ξυλάριόν τι. Μετ' ὀλίγον διαβαίνει ἡ διδασκάλισσα μεταβαίνουσα εἰς τὸ σχολεῖον· ὁ καφεπώλης ὑποδεικνύει αὐτῷ ταύτην· οὗτος δὲ ῥίψας βλέμμα ἐπ' αὐτῆς ἡμιάγριον καὶ τὴν κεφαλὴν σείων, μετὰ τόνου ἐμφαίνοντος ἀπελπισμόν: «δὲν εἶνε ἐκείνη», εἶπε· καὶ ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον, ὥθησε μεθ' ὁρμῆς κατὰ μέσον στῆθος τὸ ἐν τῇ χειρὶ

μαχαιρίδιον· ὁ σπεύσας ἀμέσως ἰατρὸς εὗρεν αὐτὸν ἀναισθητοῦντα καὶ πλέοντα ἐν τῷ αἵματι.

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ἔστρεψα καὶ εἶδον τὸν ἰατρόν· — Πῶς πάγει, τὸν ἠρώτησα· — Δὲν ἀπέθανε μέν, εἶπεν, ἀλλὰ καὶ καλὸν δὲν ἔχει· τῷ μένει ὀλίγων στιγμῶν ζωή. Λέγων ταῦτα ὁ ἰατρὸς ἔσπευδε συγχρόνως ὅπως παράσχῃ φάρμακόν τι εἰς τὸν πληγωθέντα, ὅτε μεταστραφεὶς καὶ ἐγὼ βλέπω τὸν Γεώργιον ἀκίνητον ὡς ἄγαλμα ἱστάμενον καὶ βλοσυρῷ τῷ βλέμματι ἐνατενίζοντα πρὸς τὸν ἄγνωστον ἐπιθανάτιον· εἰς τὸ ἰατρικόν, ὅπερ ἤγγισαν εἰς τὴν ῥῖνά του, ἤνοιξεν οὗτος βραδέως τοὺς ὀφθαλμούς, ἐξέβαλε μύχιον στεναγμὸν καὶ ῥίψας τὸ βλέμμα ἀκίνητον ἐπὶ τοῦ φίλου μου, — Γεώργιε! ἀνεφώνησε· καὶ συγχρόνως διὰ τῆς χειρός, ἐξαγαγὼν ἀπὸ τοῦ θυλακίου, προσήνεγκεν αὐτῷ φάκελλον, περικλείοντα φωτογραφίαν· — Λάβε την· εἶνε τῆς Ἰωάννας, τῆς ὁποίας κατόπιν δέκα τώρα ὁλόκληρα ἔτη τρέχω· ἐτιμωρήθην ἀρκετά, διότι δὲν ἠθέλησα νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἦτο, εἶνε καὶ θὰ ἦνε πάντοτε ἰδική σου· ἐζήτησα ὁ ἄθλιος νὰ σὲ τὴν ἁρπάσω· πλὴν ἔχε την τώρα μὲ χαρά· γείνεται σεῖς εὐτυχεῖς καὶ ἐμὲ τὸν δυστυχῆ συγχωρήσατε καὶ λησμονήσατε . . . . . διακεκομμένῃ καὶ χαμηλοτέρᾳ, ὅσω προϋχώρει, τῇ φωνῇ εἶπε τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐξέπνευσεν.

Ἐν ᾧ ἐξήπλουν τοῦτον ἐκεῖ νεκρόν, ἔπιπτεν ἀφ' ἑτέρου λιποθυμῶν εἰς τὰς ἀγκάλας μου ὁ Γεώργιος· τῇ βοηθείᾳ προσδραμόντων φίλων ὡδήγησα αὐτόν, συνελθόντα, εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἔκειτο πορaληρῶν καὶ τὸν ἔσχατον διατρέχων κίνδυνον. Καιρὸς βεβαίως θὰ ἦτο τώρα κατάλληλος νὰ ἐκθέσω ὡς ἐν εἰκόνι καὶ περιγράψω ὁποῖός τις ὁ Γεώργιος· ἀλλὰ παρέλειψα καὶ παραλείπω τοῦτο· ἐμάθετε τὰ παθήματά του, ἐγνωρίσατε τὴν καρδίαν του· δὲν ἀρκοῦσι ταῦτα; τί χρειάζεται περισσότερον; ἢ μήπως ἡ καρδία δὲν ἀποτελεῖ τὸ πλεῖστον καὶ τὸ οὐσιωδέστερον τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος παντός; Ἐκ τῶν λόγων, οὓς ἀπήγγειλε θνήσκων ὁ αὐτοκτονήσας καὶ ἐκ τῆς ἐξετάσεως κατόπιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ εὑρεθέντων χαρτίων ἔμαθον καὶ ἐπείσθην πλέον ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ τὴν Ἰωάνναν ἀπὸ τοῦ Γεωργίου ἁρπάσας καὶ βιαίως συζευχθείς, ὁ Πέτρος δηλονότι.

Ὁ Γεώργιος, χάρις εἰς τὴν ἀνεκτίμητον ἐπαγρύπνησιν καὶ περι-

ποίησιν τοῦ δημοτικοῦ ἡμῶν ἰατροῦ ἐλυτρώθη ἀπὸ τοῦ κινδύνου καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας ἀνίστατο τῆς κλίνης, ἀδύνατος ὅμως λίαν καὶ καταβεβλημένος. Ὑποβοηθῶν τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ καὶ ζητῶν ὅπως ἐξαλείψω ἀπὸ τῆς μνήμης τὴν τελευταίαν αἱματόρραντον σκηνὴν ὡδήγουν αὐτὸν εἰς τὰ πλησίον χωρία καὶ συνήργουν ὅπως θησαυρίζῃ διάφορα ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικὰ σημειώματα, καὶ δὴ πλεῖστα ὅσα, ἀφορῶντα τὰ ἐν τοῖς πέριξ περισωζόμενα ζῶντα μνημεῖα τοῦ λαοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν ἐκάμομεν εἰς τὸ χωρίον τῆς Μαγκρυωτίσσης, ὅπου ὁ φίλος Γεώργιος ῥητῶς ἐζήτησε νὰ μεταβῶμεν, ὅπως ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ τὸ τόσον προσφιλὲς τοῦ Πατρόκλου μέρος.

Ἦτο Κυριακὴ ὅτε προσήλθομεν ἐκεῖ· κατ' εὐθεῖαν κατέβημεν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐκαθίσαμεν εἰς τοῦ διδασκάλου τὸ δωμάτιον, ἐπέχον τόπον ἐπισήμου δημοτικοῦ ξενοδοχείου. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι ἤχων αὐλοῦ καὶ τυμπάνου ὁ διδάσκαλος ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὅτι, κατ' εὐτυχῆ διὰ τὸν φίλον μου συγκυρίαν, ἐπρόκειτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ παραστῶμεν εἰς τὴν τέλεσιν ἑνὸς γάμου. Συνήθως οἱ γάμοι πάντες ἐνταῦθα γίνονται κατὰ τὰς ἀπόκρεω τῶν δύο νηστειῶν καὶ πρὸ πάντων τὴν μεγάλην ἀπόκρεω· ἐνίοτε μέχρι δέκα συσσωρεύονται μίαν Κυριακήν· καὶ ἐπειδὴ ἁπαξάπαντες τελοῦνται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην νομίζεις ὅτι εἶνε Πάσχα μέγα· μέχρις ἑσπέρας καὶ νυκτὸς βαθείας ἔτι ἡ ἐκκλησία ἀνοικτὴ καὶ αἱ συνοδεῖαι τῶν νυμφευομένων, ἄλλαι μὲν σοβαραὶ πρὸς αὐτὴν καὶ βραδέως χωροῦσιν, ἄλλαι δὲ φαιδραὶ καὶ γοργοτέρῳ τῷ βήματι ἐπανέρχονται οἴκαδε· οἱ ἱερεῖς, ἐννοεῖται, ὅπως λέγει ὁ Λουκιανός, οὐδ' ὅσον τὸ οὖς κνίσασθαι σχολὴν ἄγουσιν· νήστεις καὶ ἱδρῶτι περίῤῥυτοι ἀναγινώσκουσι καὶ ἐπαναγινώσκουσιν, ὡς μαθηταὶ σχολείου, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ γάμου, χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ ἀγανακτήσωσι· τοὐναντίον εἰσὶν οἱ διατεινόμενοι ὅτι ἤκουσαν ἐπὶ τοιαύταις περιστάσεσιν αὐτοὺς λέγοντας: Κύριε πλήθυνον τὸν θυμόν σου. Τὸ θέρος εἰς τὰ μέρη ταῦτα εἶνε προσδιωρισμένον ὅλον διὰ τὰς ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς ἐργασίας· ἐκτάκτως ὅμως συμβαίνουσι καὶ τὸ θέρος ἐνίοτε γάμοι τινὲς καὶ τοιοῦτος ἔκτακτος ἦτο καὶ ὁ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τελούμενος· ὁ μνηστὴρ λαβὼν γνῶσιν ὅτι ἕτερος ἀντερώμενος τῆς κόρης σκοπεῖ νὰ ἀπαγάγῃ αὐτὴν ἑσπέραν τινά, ἐπανακάμπτουσαν ἀπὸ

τῶν ἀγρῶν, ὅπερ καὶ οὐχὶ ἀσύνηθες, ὅπως μὴ μείνῃ λοιπόν, τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ προλάβῃ αὐτὸς ἐκεῖνον, συζευγνύμενος κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ τὰ ἐν τῷ τόπῳ ἐθιζόμενα· ὡς ἀνωτέρω δὲ ἐμνήσθην ὁ φόβος αὐτὸς τοῦ νέου δὲν εἶνε ὅλως διόλου ἀνυπόστατος· πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν πέριξ χωρίων διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τῆς ἀπαγωγῆς δηλονότι, κατώρθωσαν καὶ ἐπέτυχον ὅπως λάβωσι τὴν ἀρεστὴν τῆς καρδίας των.

Εἶπον ἐν τοῖς ἄνω κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ τὰ ἐν τῷ τόπῳ ἐθιζόμενα· τῷ ὄντι ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ γάμου τὴν τελετὴν δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἡ ὑπὸ τοῦ ἱερέως τέλεσις τοῦ μυστηρίου· ἔχει ἄλλα, πρὸ καὶ μετὰ τὴν τέλεσιν ταύτην ἐν ἰσχύϊ ἔθιμα, ἅτινα ὅσον περισσότερα τόσον καὶ περίεργα καὶ ἀξιοσπούδαστα ὑπάρχουσιν· ἐνταῦθα περιορίζομαι σήμερον ἀναγράφων ὅσα ἐκ τῶν ἐθίμων τούτων ἡμεῖς παρευρισκόμενοι ἀντελήφθημεν.

Ἐν πρώτοις, προπορευομένων τῶν κρατούντων τὸν αὐλὸν καὶ τὸ τύμπανον, καὶ ἀκολουθούσης ἀρκετῆς συνοδείας, εἴδομεν κομιζόμενα τὰ τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην καὶ κατόπιν τὰ παρ' ἐκείνης πρὸς τοῦτον ἀντεπιστελλόμενα γαμήλια δῶρα, συνιστάμενα εἰς ἐνδύματα. Ἐντὸς μ π ο γ τ σ ᾶ περιειλημμένα (ὅθεν καὶ τὸ μ π ο γ τ σ α λ ί κ ι = φ ε ρ ν ή), νεανίας ἐπιδεικτικῶς αὐτὰ κρατῶν διὰ τῶν δύο χειρῶν σοβαρῶς προχωρεῖ· εἶνε δὲ τὰ μὲν τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὴν νύμφην ἀποστελλόμενα: γούνα, φούστα, νδιμὶ (ἐξώβρακον, ἐκ τοῦ διμίτου), γελέκι, ἀντερί, φέσι, τεπὲς φεσίου μὲ σατζάκια, βουρλιὰ (δέσμη) φλωρίων καὶ κουντοῦρες (τὸ δίχως ἄλλο λούστρινες)· ἡ δὲ νύμφη ἀντεπιστέλλει τῷ γαμβρῷ τὰ ἑξῆς: βρακὶ (ἐσώβρακον), ὑποκάμισον, γελέκι, τσεμπέρι (στρόφιον) μὲ πούλιαις (τρέμουσαις) καὶ μετάξι καὶ κεσιὰ (παραδοσακκούλα). Κατόπιν μετὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως εἴδομεν ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς σχολῆς ὁδηγούμενον εἰς τοῦ γαμβροῦ τὴν οἰκίαν τὸν κουρέα τοῦ χωρίου ὅπως ξυρίσῃ αὐτόν· φέρων ἀπὸ τῆς ζώνης οὗτος ἐξηρτημένην τὴν ἐπίσημον δερματίνην ταινίαν τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἐῤῥιμμένα ἐπ' ὤμων κατάλευκα προσώπια, ἐκράτει ἐπιδεικτικῶς εἰς τὰς δύο χεῖρας τὰ ἄλλα αὐτοῦ ἐργαλεῖα, τὴν ἀπαστράπτουσαν δηλονότι λεκάνην καὶ τοὺς ξυροὺς μετὰ τῆς ψαλίδος. Περιμείναντες νὰ ξυρισθῇ πρῶτον ὁ γαμβρὸς μετέβημεν καὶ ἡμεῖς κατόπιν ὅπως ἴδωμεν τὰ γινόμενα. Εὕρομεν πλῆθος ἀρκετῶν

νέων ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας συνηθροισμένων· δύο ἐξ αὐτῶν, ἐπὶ τάπητος, ἐν τῷ μέσῳ ἐστρωμένου, ἱστάμενοι, ἐκράτουν ὑψηλά, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ νυμφίου, τὸν λεγόμενον παστόν· ὁ παστὸς εἶνε κύκλος ἐκ λιγοῦ τῶν βαρελοποιῶν, ἀφ' οὗ ἀπαιωροῦνται διὰ νήματος ἐξηρτημένα χάρτινα ἄνθη, σταφίδες ξηραὶ ἐν νήματι περασθεῖσαι, ὡς ἐπίσης καὶ φούσκαι (κόκκοι ἀραβοσίτου ἐν σποδιᾷ ἑψημένοι). Κάτωθεν τοῦ παστοῦ ἄλλοι ἐνέδυον τὸν γαμβρόν· ἐπίτηδες εἴχομεν φθάσει περὶ τὰ τέλη, ὅτε δηλονότι συνεπληροῦτο ἡ ἔνδυσις. Αὕτη, ὡς ἀνωτέρω ἐδείχθη, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ὑποκαμίσου καὶ τοῦ ἐσωβράκου· ὁ γαμβρὸς κάθηται καμαρόνων ἐπὶ αὐτοσχεδίου ἕδρας, ἔχων τοὺς πόδας ἐντὸς λεκάνης, πεπληρωμένης σίτου· τὴν ἕδραν ἀποτελοῦσι τρεῖς γωνιαὶ (ὅπως ἐνταῦθα λέγουσι, τρία δηλονότι μαξιλάρια μινδερίου), σταυροειδῶς τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἄλλου τεθειμένα· τὰ ἐνδύματα παρουσιάζει ὁ νυνὸς (παράνυμφος) καὶ εἰς πᾶν ἕκαστον τούτων ὁ γαμβρὸς δέον νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρά του· εἰς τὰς περικνημίδας, ἃς θὰ ὑποδυθῇ, ῥίπτουσιν ἐντὸς κόκκους ὀρίζης καὶ κερμάτια, ἅτινα ἐπιζητοῦνται τὴν ἐπαύριον συναγόμενα ἀπὸ τῆς νυμφικῆς παστάδος. Ὅτε προσήλθομεν περιέδενον εἰς τὸν γαμβρὸν σταυροειδῶς, ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ἀπὸ τῶν ὤμων πρὸς τὴν ὀσφύν, δύο μανδύλια, μεγαλοπρεπεῖς οἱονεὶ ταινίας παρασήμων· εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέσιον προσέδεσαν τὸ τσεμπέριον (πολύχρουν καὶ λεπτοΰφαντον μανδύλιον), εἰς ὃ ἐφήρμοσαν πρὸς κόσμον ἄνθη νεχνητὰ καὶ τέλλιχ (τραΐς). Συμπληρωθείσης οὕτω τῆς ἐνδύσεως ἐθρόνισαν τὸν γαμβρὸν ἐπὶ τῆς προμνημονευθείσης ἕδρας, μεθ' ὃ ὡδήγησαν καὶ ἐκάθισαν ἐπὶ τῶν γονάτων του ἐν παιδίον· τοῦτο δέον νὰ ᾖ ἄρρεν, πρωτότοκον καὶ ἔχον ζῶντας ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς· ὑποσημαίνει δὲ ὅτι τῷ ἐπεύχονται ἵνα καταστῇ ταχέως πατὴρ παιδίου· καὶ παιδίον ὅταν λέγωσιν ἐνταῦθα ἐννοοῦσι μόνον τὰ ἄρρενα· οὕτως ἀκούεις αἴφνης νὰ σοὶ λέγωσιν: ὁ δεῖνας ἔχει δυὸ παιδιὰ κ' ἕνα κορίτσι· Ἡ τελετὴ τῆς ἀμφιέσεως ἐπερατώθη διὰ τῆς κλάσεως τοῦ κουλικίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ γαμβροῦ· τὸ κουλίκι (κουλοῦρι) εἶνε ἄρτος ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένος καὶ ἑψημένος· περιέχει ἐντὸς σταφίδας καὶ καρύδια κοπανισθέντα καὶ ἀλείφεται ἔξωθεν διὰ μέλιτος. τοῦτον ὁ νυνὸς κρατῶν σπάνει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ γαμβροῦ, ἀφ' οὗ ἐνδυθῇ, μεθ' ὃ τὰ τεμάχια διανέμονται εἰς ἅπαντας τοὺς παρευρισκομένους. Μετὰ τὴν ἀρτοκλασίαν ταύτην ἐπῆλθε τὸ χειροφίλημα· ὁ γαμβρός, κατὰ σειρὰν βαίνων, ἠσπάσατο τὴν δεξιὰν ἁπαξαπάντων τῶν παρόντων, ἐπευχομένων αὐτῷ τὰ εἰκότα, αἱ εὐχαὶ δὲ αὗται καὶ αἱ προσρήσεις ἐπεκυρώθησαν εἶτα διὰ τῆς περιαγωγῆς τῆς ἐνδόξου πηλίνης φιάλης, ἥτις ἐπίσης κατὰ σειράν, ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβαίνουσα, ἐποιήσατο τὸν κύκλον τῆς ὁμηγύρεως.

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μελλονύμφου προγαμιαία τελετή, ἧς ἀμέσως ἅπαντες, προηγουμένων τῶν τὸν αὐλὸν καὶ τὸ τύμπανον παιζόντων, ἐξήλθομεν εἰς τὴν τῆς νύμφης κατοικίαν κατευθυνόμενοι. Ἡ θύρα τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ περιέμενεν ἡ νύμφη, δὲν ἦτο ὅπως ἤθελε προσδοκᾷ τις ἀνοικτή, ἀλλὰ καλῶς κεκλεισμένη· ἐδέησε νὰ παρέλθῃ πολὺς καιρὸς καὶ περισσότερα λογομαχία ἔτι ὅπως ἐνδώσῃ εἰς τρία λακτίσματα τοῦ γαμβροῦ καὶ ἀνοίξῃ καὶ εἰσέλθωμεν οὕτως ἅπαντες ἐντός. Ἡ λογομαχία αὕτη συνίσταται εἰς τὸ ἑξῆς· ὁ παράνυμφος ἐκ μέρους τῆς συνοδίας τοῦ γαμβροῦ κρούει τὴν θύραν διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἁπάντων εἰς τὴν ἔσωθεν φωνὴν λέγει ὅτι ἀπολέσαντες μίαν δαμαλίδα καὶ μαθόντες ὅτι εὑρίσκεται ἐνταῦθα προσῆλθον ὅπως τὴν παραλάβωσιν· οἱ ἐντὸς ἐκ μέρους τῆς νύμφης ἀρνοῦνται ὅτι οὐκ εἶδον τὴν δαμαλίδα· μετὰ πολλὰ παραδέχονται ὅπως ἀντὶ χρημάτων αὐτὴν παραδώσωσι· ζητοῦσιν οἱ μὲν ἐπὶ τούτῳ ποσόν τι (100, 200 χιλ. γρ.), προτείνουσιν οἱ δὲ ἕτερον καὶ ἐν τέλει ἀντὶ ὀλίγων μόνον κερματίων ἐπέρχεται συμφωνία καὶ ἡ θύρα τοῦ νυμφῶνος, ὡς προέγραψα, ἀνοίγεται. Ὁ ἡμέτερος γαμβρὸς ἐκτὸς τῆς τακτικῆς ταύτης δι' ἅπαντας φορολογίας (ἀποτινομένης ἐννοεῖται δι' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ παρανύμφου) εἶχε καὶ ἄλλην ἐξαιρετικὴν δι' αὐτόν· ἐπειδὴ ἡ νύμφη εἶχεν ἀδελφόν, ἀγοράσας ἐκόμισε καὶ τὸ δι' αὐτὸν ἀπαραίτητον, κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ χωρίου, ζεῦγος τῶν ὑποδημάτων. Εἰσελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον εὕρομεν τὴν νύμφην ἐνδεδυμένην καὶ περιμένουσαν ἐπὶ ποδὸς εἰς τὸ γκούσικο (γωνίαν), ἔχουσαν παρ' ἑαυτῇ τὴν παράνυμφον καὶ ἄλλην φίλην. Ὅπως ὁ παράνυμφος παρίσταται εἰς τὴν ἀμφίεσιν τοῦ γαμβροῦ, αὐτὸ τοῦτο πράττει καὶ ἡ σύζυγός του (νουνὰ) εἰς τὴν τῆς νύμφης. Ὁ γαμβρός, ἅμα ἐμβάς, κατ' εὐθεῖαν ἔδραμε πρὸς τὴν νύμφην· ἔψαυσεν αὐτὴν πρῶτον εἰς τὸ μέτωπον καὶ κατόπιν τὴν δεξιὰν καὶ τὴν ἀριστερὰν παρειὰν διὰ τοῦ μανδηλίου, ὅπερ ἐκράτει, καὶ μετὰ τοῦτο στραφεὶς ἀπέλυσε καὶ διεσκορπίσθη εἰς τὸ

δωμάτιον τὸ περιεχόμενον τοῦ μανδηλίου, συνιστάμενον εἰς ὄρυζαν καὶ κερμάτια (μεταλλίκια). Κατόπιν προσεκύνησεν αὐτὸς τὴν νύμφην καὶ ἡ νύμφη ἐκεῖνον δι' ἐλαφρᾶς προσκλίσεως τοῦ σώματος καὶ ἡ συνοδία ἐτέθη εἰς γραμμὴν πρὸς ἐκκίνησιν. Προηγεῖται ὁ γαμβρός, ὑποβασταζόμενος ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῆς μασχάλης ὑπὸ τοῦ παρανύμφου καὶ ἄλλου τινός· ἕπεται γυνή τις ἕλκουσα τὴν νύμφην διὰ μανδηλίου, προσδεδεμένου εἰς τὴν ζώνην της (φαίνεται διὰ τὸ λέγεσθαι αὐτὴν δαμαλίδα), ὑποβασταζομένην κἀκείνην ἐπίσης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῆς παρανύμφου καὶ ἄλλης τινὸς γυναικός· ἡ νύμφη δέον ὡς ἄγαλμα νὰ ὁδηγῆται· ἀκινητοῦσα δηλονότι τὰς χεῖρας, σιωπηλὴ καὶ κάτω βλέπουσα· τούτου ἕνεκεν ἡ παράνυμφος δέον νὰ προσέχῃ ὅπως ἐν ἀνάγκῃ αὐτὴ ἀπομάσσῃ τὴν ῥῖνά της. Ἐξερχομένης τῆς συνοδίας ἀπὸ τοῦ δωματίου καὶ τῆς αὐλῆς οἱ συγγενεῖς ῥαίνουσι τὸ ζεῦγος τῶν μελλονύμφων δι' ὀρυζίου καὶ σίτου, τεθειμένου ἐντὸς κοσκίνου· τρὶς δὲ οὗτοι μέχρι τῆς ἐξωθύρας τῆς κατοικίας προσκυνοῦσι διὰ προσκλίσεως. Ἐν τῇ ὁδῷ ἡ συνοδία ἐξακολουθεῖ βραδέως καὶ σιωπηλῶς βαίνουσα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου πρὸ τῆς θύρας περιμένουσιν οἱ φίλοι καὶ οἱ ἄλλοι τῶν περιέργων ἐκ τῶν συνεγχωρίων. Ἐκεῖ μέχρι τῆς θύρας ὡδηγήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν γυμφικὴν πομπὴν καὶ κατόπιν ἐπιβάντες τῆς ἁμάξης, ἑσπέρας ἤδη οὔσης, διηυθύνθημεν εἰς Βίζαν.

Κατόπιν τῆς Μαγκρυωτίσσης, ἥτις ὑπερήρεσεν εἰς τὸν Γεώργιον, οὐχὶ τόσον διὰ τὰς ἐν αὐτῇ καλλονάς, ὧν ἄλλως τε καὶ στερεῖται ὅλως, διότι εἶνε ἄθροισμα οἰκιῶν ἐν τῷ μέσῳ ἀγρῶν ἐκτισμένων, ὅσον διὰ τὰ ἐν αὐτῇ περισωζόμενα ἀρχαιοπαράδοτα ἔθιμα, μετέβημεν ἄλλην ἡμέραν εἰς τὸν Ἅγιον-Γεώργιον (τουρκιστὶ Ἐβρενλί), χωρίον καθαρῶς χριστιανικὸν καὶ κείμενον νοτίως ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἐν ᾗ καὶ ἡ Βιζύη, κλεισωρείας· περιέχει περὶ τὰς 500 ψυχάς, σπουδαίως ἐλαττωθέντος τοῦ πληθυσμοῦ ἐπ' ἐσχάτων. Ἐντεῦθεν ὁ Γεώργιος συνέλεξε σημειώματα περὶ τοῦ πρωτογονάτου, οὕτω καλουμένης τῆς τελετῆς τῆς κληδόνος, καὶ τελουμένης εἰς τὸ μνησθὲν χωρίον μετ' ἐξαιρετικῆς πομπῆς. Παρατρέχων ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ καθέκαστα σημειῶ μόνον ὧδε ἐν συντομίᾳ τὰ ἑξῆς. Ἀπὸ πρωΐας τῆς 24 Ἰουνίου, χορὸς παρθένων ὁδηγεῖ τὸ «πρωτογόνατον» ἐν παρατάξει εἰς τὸ ἔξω τοῦ χωρίου ἐπ' ὀνόματι τῆς μνήμης τῶν γενεθλίων

τοῦ Προδρόμου τιμώμενον ἁγίασμα· τὸ «πρωτογόνατον» εἶνε τὸ κρατοῦν τὸ δοχεῖον, ἐν ᾧ περιέχονται τὰ σουμάδια, παιδίον πρωτότοκον, οὗ ζῶσιν ἀμφότεροι οἱ γονεῖς καὶ ὅπερ εἶνε καταδεδικασμένον εἰς σιωπὴν καθ' ὅλην τὴν τελετήν· ἐκεῖ πρὸ τοῦ ἁγιάσματος, ἐν μέσῳ καὶ ἄλλων προσελθόντων ἱερεὺς τελεῖ τὸν ἁγιασμόν, μεθ' ὃν ἡ τοῦ «πρωτογονάτου» συνοδία ἀπαίρει, μεταβαίνουσα εἰς κατάλληλον μέρος, ὅπως ἑκάστη ἀκούσῃ ὅ,τι ἡ τύχη αὐτῇ μαντεύεται κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο· μένουσι δὲ οἱ λοιποὶ τῶν ἑορταζόντων τρώγοντες καὶ διασκεδάζοντες. Παρευρεθείς ποτε εἰς τὴν τελετὴν ταύτην, δὲν δύναμαι εἰσέτι νὰ λησμονήσω τὸ ἐξαίσιον θέαμα, οὗτινος ἠξιώθην νὰ ἀπολαύσω. Κάτωθεν γηραιᾶς καὶ ἀμφιλαφοῦς φιλύρας, ἱερεὺς σεβάσμιος, ἀσκεπὴς καὶ λευκοπώγων ἀνεγίνωσκε τὰς τοῦ ἁγιασμοῦ εὐχὰς ἐν κατανυκτικῇ πάντων σιγῇ· τὸ νᾶμα μόνον τοῦ ἁγιάσματος ἐκελάρυζε, λέγον φαίνεται τὸ ἀμήν, διαυγέστατον ἀπορρέον ἀπὸ φυσικῆς τινος κολυμβήθρας, ἧς ἔμπροσθεν, ὡς εἶπον, ἵστατο ὁ ἱερεύς· περὶ αὐτὸν ἐν εὐσεβείας περιστολῇ συνωθοῦντο οἱ προσελθόντες καὶ ἰδίως αἱ τῆς συνοδίας τοῦ «πρωτογονάτου» παρθένοι, ὧν ἡ ἀνθηρότης τῆς ὄψεως καὶ τὸ πολυποίκιλον καὶ ζωηρὸν τῶν χρωμάτων τῆς ἐνδυμασίας προσεκτᾶτο ἔκτακτόν τινα καὶ ἀπερίγραπτον καλάμῳ καὶ γραφίδι λαμπρότητα διὰ τῶν πλαγίως προσπιπτουσῶν ἀκτίνων τοῦ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀπέναντι ὄρους ἄρτι προκύπτοντος ἡλίου· πέριξ ἀγροῦ σταχυοφόρου, γλυκέως τῇ ὄψει κυματίζοντος ὑπὸ τῆς προσπνεούσης ἐλαφρᾶς ἑωθινῆς αὔρας, περιεπλαισίουν τὸ κέντρον τῆς ζώσης ταύτης εἰκόνος θαυμασιώτατα.

Μετὰ τὸν Ἅγιον-Γεώργιον ὡδήγησα τὸν φίλον Γεώργιον εἰς Σεραΐον, δῆμον (ναχιγὲ) ἀμιλλώμενον πρὸς τὴν Βίζαν καὶ ἔν τισιν ὑπερβαίνοντα ταύτην· ἐνταῦθα κατοικοῦσιν ἀπόγονοι τῶν ἐκ Κριμαίας προσφυγόντων χανῶν· ἔχει μικρὸν, ἀλλὰ καλλιτέχνως ἐκτισμένον τζαμίον καὶ ἐκκλησίαν ἐπίσης νεόκτιστον· λάρνακες φέρουσαι σταυρὸν καὶ ὡς λεκάναι εἰς βρύσιν τινὰ χρησιμεύουσαι μαρτυροῦσι τὴν ἐκεῖ που πλησίον ὕπαρξιν βυζαντινῶν τάφων· ἐν τῷ Σεραΐῳ ἐπικρατεῖ ἡ ἀνθρακεμπορία· τοῦτο δὲ καὶ οἱ προσελθόντες πρόσφυγες καθιστῶσι ζωηροτέραν τὴν ὄψιν τὴν ἐνταῦθα ἀγορὰν ἀπὸ τῆς ἐν Βιζύῃ. Τὴν εὐρεῖαν πέριξ βοσκήσιμον πεδιάδα ἄφθονον ῥυακίου ὕδωρ καταρδεύει καὶ τοῦτό ἐστι τὸ καθιστῶν τὸ μέρος κατάλληλον διὰ

τὴν μεγάλην ἐμπορικὴν πανήγυριν, τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βαλτζικίου κατ' ἔτος συνερχομένην ἐνταῦθα· ἀνοίγει τὴν δεκάτην ὀκτὼ Αὐγούστου τακτικῶς διὰ κηρύγματος καὶ ἐπὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας παρατείνεται ἡ ἀγορὰ τῶν ζώων, ἐπὶ δέκα δὲ καὶ πλεῖον κατόπιν ἡ τῶν ἄλλων ἐμπορικῶν εἰδῶν· πρὸς ἔνδειξιν τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀγορᾶς τῶν ζώων σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἡ ἡμετέρα δημαρχία εἰσπράττει κατ' ἔτος, ὡς δικαίωμα ἐπὶ τῶν πωλουμένων ζώων ἀπὸ 250 μέχρι 350 λιρῶν τουρκικῶν· Ἡ γειτονεία μιᾶς τοιοῦτο σπουδαίας ἐμπορικῆς πανηγύρεως, εἰς ἣν κατὰ ἑκατοντάδας προσέρχονται παντοδαποὶ οἱ πωληταὶ καὶ οἱ ἀγορασταὶ καὶ καθ' ἣν κατὰ χιλιάδας κυκλοφοροῦσιν αἱ λίραι, ἔπεται ὅτι, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, καὶ κατ' ἀνώτερον βαθμὸν τῆς Βιζύης περιεποίησε τῷ Σεραΐῳ προέχουσαν θέσιν, ὑπό τε κοινωνικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἔποψιν, ἐξ οὗ ὁρμηθέντες τινὲς δὲν ἐδίστασαν νὰ θεωρήσωσιν αὐτὴν ὡς τὴν Κόρινθον τῆς Βιζύης. Ἕνεκα δὲ τῆς παντοδαπῆς ταύτης ἐπικοινωνίας καὶ τοῦ συγχρωτισμοῦ, ἣν συνεπάγεται ἡ ἐτησία αὕτη ἐμπορικὴ κίνησις καὶ τὰ ἤθη ἐκεῖ φαίνονταί πως σχετικῶς ἐλευθεριάζοντα· διὰ τοῦτο παρατηρεῖται ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοι τῆς Εὔας εἰσι προσηνέστεραι καὶ ὁμιλητικώτεραι πρὸς τοὺς ξένους. Ἐκ δὲ τῶν ἐρωτικῶν ἐπεισοδίων, ἅτινα ἀναφέρονται, παρήχθησαν ἄσματα, ὧν ἓν λεγόμενον τῆς Κυριακιῶς τὸ τραγοῦδι καὶ διαιωνίζον τοὺς ἔρωτας Κυριακιῶς τινὸς μετά τινος ξανθοῦ ἀξιωματικοῦ ἐπὶ τῆς τελευταίας πολιτικῆς καταστάσεως, κατέστη δημοτικώτατον.

Ἐκ τοῦ ἄσματος τούτου, ὅπερ πολλάκις ἤκουσα ψαλλόμενον, ἀναγράφω ἐνταῦθα τέσσαρας τῆς ἀρχῆς στίχους, οὓς μόνον τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπομνημονεύω:

Ὁ Μακάρης στὸ Σαράϊ βάζ' τὴ σάπκα του στραβὰ
καὶ τὸ Κυριακιὼ στὴ Στράντσα πέφτει καὶ λιγοθυμᾷ.
Κυριακιώ μου καὶ δουδοῦ μου καὶ χρυσὸ κανάρι μου,
νὰ σὲ ζωγραφήσω θέλω 'πάν' στὸ καλαμάρι μου.

Τοῦ Σεραΐου ὁ πληθυσμὸς ἐπαισθητῶς ηὐξήθη μετὰ τὴν τελευταίαν ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασιν πολλῶν προσφύγων ἐκ Βουλγαρίας· ἰσοφαρίζει νῦν ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸν τῆς Βιζύης, περιλαμβάνων περὶ τοὺς ἑξακοσίους οἴκους, ὧν οἱ ἑκατὸν-πεντήκοντα ὀρθόδοξοι καὶ τούτων πάλιν οἱ τριάκοντα χριστιανοὶ Ἀθίγγανοι.

Κατόπιν ἄλλων ἀσημάντων ἡμῶν ἀλλαχόσε ἐπισκέψεων, γενομένων μόνον χάριν περιπάτου, ἡμέραν τινὰ παραλαβὼν τὸν φίλον Γεώργιον μετέβην εἰς Σκεπαστόν· ἀπέχει τοῦτο ἐντεῦθεν περὶ τὰς πέντε ὥρας καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα χριστιανικῶν οἰκογενειῶν. Τὴν μονοτονίαν τῶν πεδινῶν τοπίων τῆς Βιζύης ἀντικαθιστῶσι πολυποίκιλοι τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὕψος ἀνισότητες τοῦ ἐδάφους, κατάφυτοι καὶ κατάδενδροι ἅπασαι καὶ διαρρεόμεναι αἱ πλεῖσται ὑπὸ διαυγῶν ὑδάτων· οἱ παρελίσσοντες ὡς ἐν πανοράματι οὗτοι λόφοι καὶ βουνοὶ ἀποκρύπτουσιν ἐντελῶς τὸ χωρίον μακρόθεν καὶ μόνον διακρίνει αὐτὸ ὁ προσερχόμενος ὅταν φθάσῃ πλέον ἔμπροσθεν· δι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι καὶ ἀπεκλήθη σκεπαστὸν καὶ οὐχί, ὥς τινες θέλουσιν, ὅτι, καθὸ ὀρεινοῦ τοῦ μέρους καὶ πλεῖον χειμαζομένου, ἡ χιὼν πολλάκις καλύπτουσα σκεπάζει αὐτὸ καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἐκ τῆς εἰς τὸ Σκεπαστὸν μεταβάσεως ὁ Γεώργιος μεγάλως ηὐχαριστήθη, τόσον ἐκ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τοῦ τόπου, ὅσον καὶ διότι ἐνταῦθα εὗρε πλείονα ἢ ἐν Βιζύῃ καὶ οἰκογενειακὴν εὐπορίαν καὶ περὶ τὸν βίον εὐμάρειαν.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν παρεκίνησα τὸν Γεώργιον ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὰ σχολεῖα, καὶ δὴ ἐν πρώτοις τὸ νηπιαγωγεῖον, διευθυνόμενον ὡς ἔμαθον ὑπό τινος Αἰκατερίνης ἐκ Σαράντα-Ἐκκλησιῶν. Ὅτε εἰσήλθομεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἡ διδασκάλισσα παρεῖχεν ἡμῖν τὰ νῶτα, ἐσκυμμένη οὖσα καὶ ὁδηγοῦσα κορασίδα τινὰ εἰς τὸ ἐργόχειρόν της. Ἀκούσασα τὸν κρότον τῶν βημάτων ἡμῶν, προχωρούντων πρὸς αὐτήν, ἠνωρθώθη ἀμέσως καὶ ἐστράφη πρὸς ἡμᾶς· μόλις δὲ διεσταυρώθησαν τὰ βλέμματα αὐτῆς πρὸς τὰ τοῦ Γεωργίου καὶ ἰδοὺ ἑκατέρωθεν αἴφνης κραυγαί: Ὁ Γεώργιος! .... ἡ Ἰωάννα! .... καὶ ὁ εἷς πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἄλλου. Ἀμέσως κατενόησα τὰ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἐντεύξεως, ἣν πρὸ ὀφθαλμῶν μου εἶχον. Ὅτε δὲ ἡ Ἰωάννα συνελθοῦσα ἐκ τῆς πρώτης συγκινήσεως εἶδον ὅτι συστελλομένη ἐπεζήτει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῶν ἀγκαλῶν τοῦ Γεωργίου, — Μὴ δειλιᾷς καὶ ταράττεσαι, Ἰωάννα, τῇ εἶπον, προλαμβάνων τὴν τῆς ψυχῆς ἀναστάτωσιν· ὁ Γεώργιος εἶνε πλέον ἰδικός σου καθὼς καὶ σὺ τοῦ Γεωργίου· ὁ Πέτρος δὲν ὑπάρχει. Εἰς τοὺς λόγους μου τούτους ἡ Ἰωάννα, πλήρης ἐκπλή-

ξεως ἔβαλε κραυγὴν καὶ ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω πως ἀρχίσασα: — Τί ! μήπως ..... — Σὲ διακόπτω, ἔσπευσα νὰ τῇ εἴπω· μὴ φαντάζεσαι ἀπευκταῖόν τι· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἑαυτὸν μόνος κατεδίκασε καὶ ἐτιμώρησεν. Ὁ Πέτρος δὲν ὑπάρχει διότι ηὐτοκτόνησε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν Βίζαν. — Ηὐτοκτόνησεν! ἐπανέλαβε μετ' ἀνεκφράστου τόνου φωνῆς καὶ ἔπεσε λιπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Γεωργίου ἐκ δευτέρου. Τὸ αἰφνίδιον ἄκουσμα μιᾶς τόσον χαροποιοῦ διὰ τὴν Ἰωάνναν εἰδήσεως καὶ ἐνώπιον μάλιστα τοῦ Γεωργίου, ὃν ἐκράτει διὰ τῶν χειρῶν, ἐπήνεγκε τὸ περιμενόμενον φυσικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοιούτων ἐκτάκτων συγκινήσεων.

Συνελθοῦσα μετ' ὀλίγον ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὸ δωμάτιόν της, ὅπου μέχρι βαθείας νυκτός, ἢ κάλλιον εἰπεῖν μέχρι πρωΐας παρέμεινα εὐαρέστως καὶ ἐγὼ σιωπηλὸς πλησίον αὐτῶν εἰς τὴν γωνίαν καθήμενος καὶ ἀρκούμενος μόνον ἀφ' ἑνὸς νὰ βλέπω τὴν καταπλημμυροῦσαν ἑκάτερον χαράν, ἥτις ὡς ἀπὸ πλήρους ἠλεκτρικῆς μηχανῆς διεκρίνετο ἐξακοντιζομένη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀκούω, ὡσεὶ περὶ ἄλλων ἐπρόκειτο, μετὰ τοιαύτης δηλονότι ἀφελείας καὶ ἀμνημοσύνης, διηγούμενον τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον ὅσα καὶ ὁποῖα ἔπαθε καὶ ἐδοκίμασεν, ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην, ἕκαστος τούτων χάριν τῆς πρὸς τὸν ἄλλον ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως.

Τὴν ἑπομένην, ἐπειγόμενος ἕνεκεν ὑποθέσεώς τινος, θέλων καὶ μὴ θέλων ἠναγκάσθην νὰ ἀποχαιρετίσω τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος τῶν ἐραστῶν. Ἡ Ἰωάννα (ὡς τοιαύτη πλέον καὶ οὐχὶ Αἰκατερίνη) ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ δώσῃ τὴν ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς της θέσεως παραίτησιν· ἡτοιμάζετο δὲ ὅπως, ὅσον τάχιον καὶ κατ' εὐθεῖαν, ἐπανακάμψῃ μετὰ τοῦ Γεωργίου εἰς τὴν Προῦσαν καὶ τὸ προσφιλὲς Δεμίρ-δέσσι, ἵνα διὰ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου των πλέον ἐπισφραγίσωσι τὰ δεινά των καὶ θῶσι τὸ θεμέλιον τῆς ἀρξαμένης εὐδαιμονίας των. Εἶς λόγος ἵνα σπεύσω καὶ ἐγὼ καὶ ἐπανέλθω εἰς Βίζαν ἀκριβῶς ἦτο καὶ ὅπως ἐνεργήσας προμηθεύσω εἰς τὴν πολυπαθῆ Ἰωάνναν τακτικὸν καὶ ἔγκυρον ἀποδεικτικὸν περὶ τῆς κατὰ τὴν συνοικίαν Πλάτσας αὐτοκτονίας τοῦ ἐκ Προύσης Πέτρου... ὥστε οὕτως μηδὲ ἡ σκιὰ κωλύματος ἔτι νὰ ἀπομείνῃ παρὰ τῷ μέλλοντι νὰ καθαγιάσῃ τὴν ἕνωσίν των διὰ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἱερεῖ.

Ἀπὸ τῆς χειρὸς κρατούμενοι, μὲ φαιδρὰ καὶ χαροπὰ πρόσωπα καὶ μὲ διαρκὲς μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, ἐξῆλθον καὶ μὲ ἀπεχαιρέτισαν ἐπὶ ἀρκετὸν διάστημα μακρὰν τοῦ χωρίου. Ὅτε τελευταῖον ἔτεισα τὸ μανδήλιόν μου εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἶδον αὐτοὺς ἐξαφανιζομένους πλέον, τότε ἀντὶ νὰ θέσω αὐτὸ πάλιν εἰς τὸ θυλάκιόν μου ἔφερον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα σπογγίσω τὰ ἄφθονα ῥέοντα δάκρυά μου. διατί ἆρά γε ἔκλαιον ; ὁμολογῶ τὴν ἁμαρτίαν μου· ἐζήλευον τὴν εὐτυχῆ ἕνωσιν, ἧς μάρτυς κατέστην... Ἔστρεψα καὶ πάλιν ὅπως ἴδω οὐχὶ πλέον ἐκείνους, ἀλλὰ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ τοὺς ἐγκατέλιπον· καὶ τότε ἐνθυμηθεὶς ἤρχισα νὰ ὑποτονθορύζω τοὺς ἑξῆς στίχους, οὓς ἐν παρομοίᾳ περιστάσει εὑρεθεὶς φίλος ἔγραψε:

ΤΟ ΣΚΕΠΑΣΤΟΝ.

Στοῦ βουνοῦ τὴν ποδιά,
σὰν πουλιοῦ μιὰ φωλιά,
εἶν' κτιστὸ τὸ χωριὸ Σκεπαστό·
χωρὶς 'ταῖρι θαρρῶ
'δῶ νὰ ζῶ δὲν μπορῶ
θὲ νὰ πῆς ἅμα πᾷς εἰς αὐτό.
Παντοῦ εὔμορφ' ἡ γῆ λουλουδίζει
καὶ κρυστάλλι νερὸ κελαρύζει·
καὶ στὰ δένδρ' ἀπὸ δυὸ τὰ πουλάκια
τῆς ἀγάπης σὲ λὲν τραγουδάκια.
Σὲ μιᾶ τέτοια τοῦ κόσμου γιορτὴ
ὁ πτωχὸς μοναχὸς τί ζητεῖ ; . . .

Ἐν Βιζύῃ, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1885.

ΓΙΑΓΚΟΣ.

ΣΤ'.

ΤΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΚΑΙ ΑΥΣΤΡΙΑ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ, ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΥΤΩΝ.

1.

Φίλτατε Ἀθ. Παλαιολόγε,

Εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου ὅπως διατελῶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ προσφιλές μοι «Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς» δὲν δύναμαι νὰ σιωπήσω, εἰ καὶ αἱ ἀσχολίαι, ἃς μοὶ ἐπιβάλλουσιν αἱ μελέται μου, ἀπειλοῦσι νὰ μὲ πνίξωσιν. Ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ σοὶ γράψω; Εἰς ὁποίας τινὸς ὕλης πραγματείαν μου ἔπρεπε ν' ἀφιερωθῶσιν ὀλίγαι τοῦ «Ἡμερολογίου» σελίδες; Περὶ τὴν ἐκλογὴν δὲν ἐδράδυνα. Ῥίψας τὸ βλέμμα μου εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γλυκυτάτην μετὰ σοῦ ἀναστροφὴν καὶ ἀναμνησθεὶς ὅτι τὰ μέγιστα διαφέρει σοι ἡ διάδοσις τῶν μέσων, δι' ὧν σκοπιμώτερον, ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον προάγεται ἡ παιδεία, οὐχὶ βεβαίως τὰ ξηρὰ καὶ σχολαστικὰ γράμματα, ἀλλ' ἡ δι' αὐτῶν ἐκπολίτισις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, γινώσκων δὲ πρὸς τούτοις ὅτι καὶ διὰ τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς» ἐπιμελῶς ἐπιδιώκεται τοιοῦτό τι, δὲν ὤκνησα νὰ περισυλλέξω τὴν ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον πραγματείαν, ἣν, πιστεύω, δὲν θὰ παρίδωσιν οἱ ἁρμόδιοι. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν φρονῶ ὅτι ἐκ μόνης τῆς διαδόσεως παιδαγωγικῶν γνώσεων ἐξαρτᾶται τὸ ὅλον τῆς διὰ τῶν σχολείων ἐπιδιωκομένης προόδου· ἀλλ' ἀναμφιβόλως σπουδαίως καὶ αὗται προάγουσι καὶ διευκολύνουσι τὸ τῆς σχολῆς ἔργον. Ἐπίτρεψόν μοι δέ, φίλτατε, νὰ νομίζω ὅτι σήμερον ἰδίᾳ, ὁπότε οἱ πλεῖστοι τῶν παρ' ἡμῖν διδασκάλων τῆς τε

κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀνωτάτης, δὲν εἶνε παιδαγωγικῶς μεμορφωμένοι, ἡ διάδοσις παιδαγωγικῶν γνώσεων ἀποβαίνει ἀνυσιμωτάτη, διότι αὗται προικίζουσι πάντα διδάσκαλον δι' ἐφοδίων, ὧν ἄνευ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας προσκρούει εἰς ποικίλους σκοπέλους.

Τὰ εὐνομούμενα καὶ πεπολιτισμένα τῆς Εὐρώπης κράτη βρίθουσι παιδαγωγικῶν περιοδικῶν, ἅτινα ἀπλήστως ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων ἀναγινώσκονται, παρ' ἡμῖν δὲ ἓν μόνον τοιοῦτον ἀνεφάνη, ὁ «Πλάτων», ἀλλ' ἰδοὺ καὶ αὐτὸς μετεβλήθη εἰς περιοδικὸν φιλολογικόν! Ἂν δὲ τὰ φύλλα αὐτοῦ ἀνασκαλεύσῃς, μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ ἀνακαλύψῃς παιδαγωγικήν τινα ὑπόθεσιν! Τί λοιπὸν πράττουσιν οἱ ἡμέτεροι παιδαγωγοί; Διατί δὲν διαδίδουσι τὰς γνώσεις αὐτῶν καὶ εἰς εὐρύτερον διδασκαλικὸν ὁρίζοντα; Ὁ παιδαγωγικὸς ἀγρὸς ἡμῶν εἶνε βεβαίως ἀρτισύστατος· ἀλλὰ τούτου ἕνεκα δεῖται ἐκτάκτου φιλοπονίας, ἐρεύνης καὶ δραστηριότητος. Ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦσι νῦν τέσσαρα Διδασκαλεῖα, ἐν δὲ τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἱκανά. Διατί οἱ διευθυνταὶ τοσούτων Διδασκαλείων δὲν ἐκχέουσι τὰ παιδαγωγικὰ νάματα αὐτῶν καὶ ἔξω τῶν τεσσάρων τοίχων τῶν παραδόσεων; Πρὸς εὐόδωσιν τῶν σχολείων μόνα τὰ Διδασκαλεῖα δὲν ἀρκοῦσι. Διδασκαλικὰ συνέδρια καὶ παιδαγωγικὰ περιοδικὰ εἶνε ὡσαύτως στοιχεῖα ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀσφαλῆ πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τῶν σχολῶν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ φιλοτιμία δὲν ἐλλείπει ἐν ἡμῖν, ἐλπὶς πολλὴ ὑπάρχει νὰ τελεσθῇ αὔριον ὅ,τι σήμερον δὲν ἐγένετο, τὴν δὲ ἐλπίδα πρέπει νὰ ἐπαυξάνῃ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι νῦν ἡ παιδαγωγικὴ ἤρξατο διδασκομένη καὶ ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ἤδη δοθήτω χῶρος εἰς τὴν περὶ Διδασκαλείων ἀφήγησιν.

2.

Σποραδικαὶ ἀπόπειραι πρὸς ἵδρυσιν Διδασκαλείων ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς 17ης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ἡ πρώτη ἀρχὴ ἐγένετο ἐν Βρουνσβίκῃ, ἧς τῷ 1679 συνεδέθη τὸ ὀρφανοτροφεῖον μετὰ ἐκπαιδευτηρίου εἰς μόρφωσιν διδασκάλων προωρισμένου· μετὰ μικρὸν δὲ ἱδρύθη ἕτερον τοιοῦτο κατάστημα ἐν Βιζήλῃ. Εἰς τὴν τῶν σχολικῶν ἐπίδοσιν σπουδαιοτάτας προσήνεγκεν ὑπηρεσίας ὁ τῆς Γόθας δοὺξ Ἐρνέστος ὁ Εὐσεβὴς

(1601—1671), ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ διέταξεν ἵνα οἱ ἔχοντες κλίσιν πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον ἐκμορφωθῶσιν ἐν τούτῳ. Τὰ Διδασκαλεῖα (Seminaria scholastica), ὑπὲρ ὧν θερμὴν ἐξεδήλωσεν εὐχὴν Ἐρνέστος ὁ Εὐσεβής, ἀνεφάνησαν ὡς τινα ἴδια ἐκπαιδευτήρια τὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ τῆς Γόθας δουκός, ὀηλ. Φρειδερίκου τοῦ Β′, ἐκδόντος ἐν ἔτει 1698 διάταγμα, καθ' ὃ οἱ δέκα δεξιώτεροι τῆς χώρας διδάσκαλοι ὤφειλον νὰ προπαρασκευάζωσιν ὡς ἠδύναντο ἐν τῷ διδασκαλικῷ ἔργῳ τοὺς εἰς αὐτὸ ἐπιθυμοῦντας ν' ἀφιερωθῶσι νεανίσκους. Ἀλλὰ βραδύτερον (1741) ἐκανονίσθη τὸ πρᾶγμα οὕτως, ὥστε ἐν ἑκάστῃ ἐπισκοπῇ ὁ σπουδαιότερος διδάσκαλος ὑπεχρεοῦτο νὰ παρασκευάζῃ τοὺς μέλλοντας διδασκάλους εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Καὶ τοιαῦται μὲν περίπου ἦσαν αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῶν ἐν ταῖς γερμανικαῖς χώραις Διδασκαλείων, αἱ δὲ περαιτέρω συστάσεις καὶ προαγωγὴ αὐτῶν ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν εὐσεβῶν (pietismus) καὶ τῶν φιλανθρώπων (philanthropinismus). Μετὰ τῶν Φραγκείων καθιδρυμάτων ἐν Ἄλλῃ καὶ τῶν Βασεδουβείων συνεδέθησαν καὶ Διδασκαλεῖα, ἓν δὲ αὐτῶν εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου τοῦ Α′ ἐπὶ τῇ στέψει αὐτοῦ ἱδρυθὲν παρὰ τῷ ὀρφανοτροφείῳ τῆς Κοινιγσβέργης ἐν ἔτει 1701. Τῷ δὲ 1736 ἐμορφοῦντο διδάσκαλοι καὶ ἐν τῇ ἐν Kloster-Bergen σχολῇ, ἤτοι ἐν τῇ σχολῇ μονῆς, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει μέχρι σήμερον ἐνιαχοῦ τῆς ὀθωμ. αὐτοκρατορίας. Ἰδοὺ τί περίπου ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος Γουλιέλμος ἐνετείλατο ἐν ἔτει 1736 τῷ ἀρχιμανδρίτῃ τῆς Kloster-Bergen. «Ἐντέλλομαι ὑμῖν ἐν Χάριτι ἵνα αὐστηρῶς προσπαθῆτε ὅπως ἐν παντὶ χρόνῳ ὑπάρχῃ παρ' ὑμῖν ἐκπαιδευτήριον ἐκ νεανιῶν, οἵτινες θὰ μορφῶνται ὡς καλοὶ διδάσκαλοι καὶ νεωκόροι. Πρέπει δὲ νὰ μορφῶνται οὗτοι καλῶς ἐν τῇ ἀναγνώσει, τῇ γραφῇ καὶ τῇ ἀριθμήσει, πρὸ παντὸς δὲ νὰ προσάγωνται εἰς τὰς πρώτας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχὰς (prima principia christianismi).»

3.

Ἀλλ' ἡ ἰδίως ἀνάπτυξις τῶν Διδασκαλείων ἄρχεται ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος. Σὺν τῇ ἱδρύσει τῆς πρώτης πραγματικῆς σχολῆς (Realschule) ἐν Βερολίνῳ ἐν ἔτει 1748 ὑπὸ J. J. Halker ἱδρύθη καὶ ἰδιωτικόν τι μορφωτήριον διδασκάλων, οὗ

ἡ διοργάνωσις ἦτο ἀναμφιβόλως λίαν πρωτότυπος. Οἱ τρόφιμοι αὐτοῦ ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον χειρωνάκται, ἐπεθύμουν δὲ νὰ μάθωσι τοσαῦτα μόνον, ὥστε νὰ ἐξασκῶσι τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα μόνον ὡς τι πάρεργον. Ἅπαντες ἦσαν συνηνωμένοι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τάξει (μόνον δὲ βραδύτερον κατηρτίσθη ἀνώτερόν τι καὶ κατώτερον τμῆμα), ἡ δὲ διάρκεια τῆς διδασκαλίας καὶ ὁ χρόνος τῆς εἰσόδου καὶ ἀπολύσεως οὐδαμῶς ἦσαν κεκανονισμένα· τούτων δὲ ἕνεκα τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου ἦσαν τοσοῦτον μικρά, ὥστε ἐν ἔτει 1817 ἀπεσβέσθη ὅλως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τοῖς πρώτοις Διδασκαλείοις τροφίμων ἦτο λίαν περιωρισμένος. Τὸ ἤδη ἐν ἀρχῇ μνημονευθὲν πρῶτον ἐν Γόθᾳ Διδασκαλεῖον, ἀναδιοργανωθὲν ἐν ἔτει 1780, προωρίσθη μόνον εἰς 12 διδασκαλιστὰς καὶ ἰσαρίθμους δοκίμους. Τὸ ἐν Δρέσδῃ Φρειδερίκειον Γουλιέλμειον Διδασκαλεῖον ἠρίθμει ἐν ἔτει 1794 τρεισκαίδεκα τροφίμους. Μετὰ ταῦτα συνεκροτήθησαν πολλαχοῦ Διδασκαλεῖα, ἤτοι τῷ 1751 ἐν Ἀννοβέρῳ, τῷ 1793 ἐν Wolfenbüttel, τῷ 1765 ἐν Βρεσλαυΐᾳ (καθολικόν), τῷ δὲ 1767 καὶ ἕτερον ἐν Βρεσλαυΐᾳ (εὐαγγελικόν), τῷ 1768 ἐν Καρλσρούῃ, τῷ 1776 ἐν Miuden, τῷ 1778 ἐν Halberstadt, τῷ 1781 ἐν Κασσέλῳ καὶ Κιέλῳ, τῷ 1783 ἐν Detmold, τῷ 1784 ἐν Köthen καὶ Stettin, τῷ 1785 ἐν Δρέσδῃ, τῷ 1786 ἐν Ludwigslust, τῷ 1787 ἐν Ἀλτεμβούργῳ, τῷ 1788 ἐν Βεϊμάρῃ καὶ Οἰρίγκῃ, τῷ 1790 ἐν Σαλτσβούργῳ, τῷ 1791 ἐν Greifswalde, τῷ 1795 ἐν Δεσσαυΐᾳ κ. τ. λ. Ἀλλὰ τὰ μορφωτήρια ταῦτα ἦσαν ὡς τὰ πολλὰ προσαρτήματα Γυμνασίων, πραγματικῶν καὶ ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα ἐν Φιλιππουπόλει καὶ τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπό τινων ἐτῶν. Ἀπηρτίζοντο δὲ ἐν ταῖς γερμανικαῖς χώραις τὰ Διδασκαλεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς ἑξῆς. Ἐὰν ἔν τινι Γυμνασίῳ ὑπῆρχον μαθηταί, οἵτινες δὲν ἠδύναντο μὲν διὰ διαφόρους λόγους ν' ἀκούσωσιν ὑψηλοτέρων μαθημάτων, ἐφαίνοντο δ' ἔχοντες κλίσιν πρὸς τὸ τοῦ διδασκάλου ἔργον, ἐπετρέπετο τοῖς τοιούτοις νὰ ἐπισκέπτωνται πρὸς τῇ συνήθει γυμνασιακῇ διδασκαλίᾳ καί τινα ἰδιαίτερα μαθήματα, συντελοῦντα εἰς τὴν μόρφωσιν διδασκάλων· τοιαῦτα δ' ἦσαν ἡ παιδαγωγική, ἡ κατηχητική, ἡ μουσική, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀγροτική, δενδροτομία κ. τ. λ. Πρὸς τοῖς μνημονευθεῖσι δὲ ἐδίδετο τοῖς τοιούτοις σπουδασταῖς καί τις πνευ-

ματικὸς ὡς ἐπόπτης, συνεχωρεῖτο αὐτοῖς νὰ προσπορίζωνται καὶ ὀλίγα χρήματα δι' ἰδιαιτέρας διδασκαλίας ἐν ταῖς οἰκογενείαις, δι' ᾠδῆς ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐγίνοντο ὑπὲρ αὐτῶν συνδρομαί, ἐφιλοξενοῦντο ἐν ταῖς οἰκίαις κ.τ.λ., καὶ τὸ ὅλον τοῦτο ἐκαλεῖτο : Διδασκαλεῖα.

4.

Τὰ τοιαῦτα Διδασκαλεῖα οὕτω τὸ κατ' ἀρχὰς ἐξηρτημένα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐγένοντο αὐτοτελῆ καὶ ἐφωδιάσθησαν διὰ προτύπων σχολῶν, πτωχοσχολείων κ. τ. λ. ἵνα δι' αὐτῶν χορηγῶνται τοῖς μέλλουσι διδασκάλοις ἡ ἀναγκαία πρᾶξις ἐν τῇ διδακτικῇ. Ἀλλ' ὅμως ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευτηρίων τούτων δὲν ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν πραγματικὴν ἔλλειψιν διδασκάλων· ἕνεκα δὲ τούτου πολλαχοῦ ἐδίδοντο ἰδιαίτερα μαθήματα καὶ ἐσχηματίζοντο ἀναγνωστήρια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἱερέων ἢ ἱκανῶν διδασκάλων πρὸς ἀξιολογωτέραν μόρφωσιν διδασκάλων. Τὸ μᾶλλον ἐπιτηδείως διοργανωθὲν Διδασκαλεῖον, ὅπερ σπουδαίως ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν ἐσωτερικὴν βελτίωσιν τῶν σχολικῶν ἔν τε τῇ Γερμανίᾳ καὶ τῇ Αὐστρίᾳ, εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Felbiger καταρτισθὲν ἐν Sagau, καθ' ὃ εὐθὺς καὶ ἄλλα ἐρρυθμίσθησαν. Ἀλλ' ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἀληθὴς περίοδος τῆς θεμελιώσεως Διδασκαλείων ἄρχεται μετὰ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας, ὅτε ἤρξατο ἀνυψουμένη καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διαρρύθμισις αὐτῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀξιολόγων διδασκάλων. Ὡς τοιοῦτοι δὲ μνημονεύονται λίαν εὐφήμως ὁ Diuter, ὁ Zerrener καὶ ὁ Diesterweg, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Δρέσδῃ Διδασκαλείου, ὁ δὲ δεύτερος τὴν τοῦ ἐν Μαγδεβούργῳ καὶ ὁ πολὺς Diesterweg τὴν τοῦ ἐν Mörs. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις πολιτικὴ ἀποκατάστασις ἐστράφη ὡς ἐν Αὐστρίᾳ οὕτω καὶ ἐν Πρωσσίᾳ κατὰ τῆς προχωρούσης ἀναπτύξεως τῶν μορφωτηρίων τούτων, διότι ἡ ἐν αὐτοῖς διδασκαλία περιωρίσθη μόνον ἐν μαθήμασιν, ἅτινα ἀπῄτει ὁ προορισμὸς αὐτῶν. Ἀλλὰ περὶ τὸ 1826 ἤρξαντο τὰ Διδασκαλεῖα ν' ἀπολαύωσι βίου ἀνετωτέρου, ἐξεδόθησαν διατάξεις περὶ τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων τῶν διδασκαλιστῶν καὶ παρεχωρήθησαν αὐτοῖς διευκολύνσεις ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐν ἔτει δὲ 1844 συμπεριελήφθησαν ἐν τῷ προγράμματι τῶν Διδασκαλείων καὶ ἡ γυμναστικὴ καὶ γεωργική. Ἀλλὰ καὶ πάλιν πρωσ-

σικόν τι παράγγελμα, ἐκδοθὲν περὶ τὸ 1854 ἀπῄτησε νὰ δοθῇ εἰς τὰ εὐαγγελικὰ Διδασκαλεῖα μορφή τις ἐκκλησιαστική, πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τούτου ἐξήσκησε καὶ ἀστυνομικὴν ἐπίβλεψιν. Ὁ τῶν μαθημάτων κύκλος ἦτο τριετής, ἀλλ' ὅ,τι τέως ἐδιδάσκετο ἐκ τῆς παιδαγωγικῆς, μεθοδικῆς, διδακτικῆς, κατηχητικῆς, ἀνθρωπολογίας, ψυχολογίας κ. τ. λ. ἐξῃρέθη τοῦ προγράμματος, ὡρίσθη δὲ ἀντὶ τούτων δίωρος μόνον καθ' ἑβδομάδα διδασκαλία τῆς παιδαγωγίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐφρονεῖτο ὅτι ἡ Παγκόσμιος Ἱστορία γεννᾷ ἐπισκότισιν τοῦ πνεύματος, ἐνεκρίθη νὰ διδάσκηται μόνον Γερμανικὴ Ἱστορία καὶ μετὰ πλείονος ἐπιστασίας ἡ Πρωσσική. Τὰ φυσικὰ μαθήματα ἦσαν πανταχοῦ μόνον στοιχειώδη, καὶ ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς μόνον τὰ σπουδαιότερα ἐδιδάσκοντο. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν περὶ Διδασκαλείων νομοθεσίαν ἔπρεπε νὰ γίνηται ἐν τῷ Κεντρικωτέρῳ Διδασκαλείῳ ἅπαξ ἢ πολλάκις τοῦ ἔτους Διδασκαλικὴ σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ σχολικοῦ συμβούλου τοῦ οἰκείου διαμερίσματος.

5.

Ἀλλ' ὅτε περὶ τὰς τελευταίας τὰς πλησίον ἡμῶν δεκαετηρίδας ἡ ἔλλειψις ἱκανῶν διδασκάλων ἐγένετο μᾶλλον ἐπαισθητὴ καὶ ἔκρουεν ἰσχυρότερον τὰς πύλας τῆς σχολῆς, καὶ ἡ αὔξησις τῶν Διδασκαλείων προϋχώρει ἐρρωμένως. Οὕτω δὲ ἱδρύθησαν Διδασκαλεῖα, ἅτινα ἀπῄτουν ἑνὸς μόνον ἢ ἡμίσεος ἔτους φοίτησιν, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἦσαν μόνον παροδικά. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ τοιαύτη κατάστασις διετηρήθη καὶ μέχρι τοῦ ἔτους 1872.

6.

Καὶ τοιαῦτα μὲν περίπου συνέβαινον ἐν Γερμανίᾳ ὡς πρὸς τὰ Διδασκαλεῖα· ἐν δὲ τῇ Αὐστρίᾳ ἡ ἱστορία αὐτῶν ὑπῆρξε λίαν ἁπλῆ. Μέχρι τοῦ ἔτους 1871 ὑπῆρχον μόνον παρασκευαστικαὶ σχολαὶ προσηρτημέναι εἰς προτύπους καὶ κεντρικὰς σχολάς, εἶχον δὲ διὰ μὲν τοὺς ἀνωτέρους δημοδιδασκάλους ἑξάμηνον, διὰ δὲ τοὺς κατωτέρους μόνον τρίμηνον διάρκειαν (!). Τῶν τελευταίων ἡ ἐξέτασις ἐγίνετο ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ σχολικοῦ ἐπόπτου τῆς περιφερείας, ὅστις καὶ τῆς ἱκανότητος τὸ ἐνδεικτικὸν ἐπεσφράγιζε διὰ τῶν δε τῶν λέξεων : «Δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς βοηθός.» Ἀλλὰ μεθ' ἓν

ἔτος ἠδύνατο ὁ τοιοῦτος βοηθὸς νὰ προαχθῇ ὑφιστάμενος ἑτέραν ἐξέτασιν· ἐλάμβανε δὲ τότε ἕτερον ἐνδεικτικόν, ἐν ᾧ ἐσημειοῦτο ὁ ἐπόπτης τὰ ἑξῆς: «Δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς διδάσκαλος».

Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος χρόνου τὰ ἐν Αὐστρίᾳ Διδασκαλεῖα διερριθμίσθησαν διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὀργανισμοῦ τῆς 26 Μαΐου 1874 συμφώνως τῷ πνεύματι τῶν νεωτέρων παιδαγωγικῶν καὶ διδακτικῶν θεωριῶν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐρεύνης, γενομένης ὑπὸ ἁρμοδίων ἀνδρῶν. Τὰ Διδασκαλεῖα χωρίζονται, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὸ γένος τῶν τροφίμων· ἕκαστον δὲ τέλειον Διδασκαλεῖον διδασκάλων ἢ διδασκαλισσῶν σύγκειται ἐκ τεσσάρων τάξεων καὶ μιᾶς σχολῆς πρὸς διδακτικὰς ἀσκήσεις, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις καὶ μιᾶς προπαρασκευαστικῆς τάξεως. Μετὰ δὲ τῶν Διδασκαλείων τῶν διδασκαλισσῶν συνδέονται πλεισταχοῦ καὶ παιδικοὶ κῆποι, ἔτι δὲ παραδίδονται καὶ ἴδια μαθήματα πρὸς μόρφωσιν διδασκαλισσῶν ἐργοχείρων καὶ διευθυντριῶν παιδικῶν κήπων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν δύναται ν' ἀνέρχηται ἐν μὲν τῇ τῶν δοκίμων τάξει εἰς 50, ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν τεσσάρων τάξεων τοῦ Διδασκαλείου μέχρι 40. Ἡ διδασκαλία εἶνε ἄμισθος, ὁ δὲ διδακτικὸς σκοπὸς τ. ἔ. ἡ διδακτικὴ καὶ παιδαγωγικὴ μόρφωσις ὡς τὸ οὐσιῶδες ἀντικείμενον τῆς ἐν τοῖς Διδασκαλείοις ἐργασίας εἶνε α' γνῶσις ἀκριβὴς τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, ὡς καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν μέσων πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν, β' ἐξοικείωσις πρὸς τοὺς γενικοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς παιδαγωγούσης διδασκαλίας καθόλου καὶ τῆς μεθοδικῆς ἑκάστου τῶν μαθημάτων τῆς κοινῆς δημοτικῆς καὶ ἀστικῆς σχολῆς ἰδίᾳ, γ' ἐκμάθησις τῶν οὐσιωδεστάτων ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγικῆς μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημ. σχολῆς, δ' γνῶσις τῆς αὐστριακῆς σχολικῆς νομοθεσίας, καὶ ε' δεξιότης περὶ προσήκουσάν τινα ἐλευθερίαν (ἐμπειρίαν) ἐν τῷ διδάσκειν ὡς καὶ περὶ τὴν διαχείρισιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Γ' σχολικοῦ ἔτους ἀσκοῦνται καθ' ὅλον τοῦτο ἐν τῇ τῶν ἀσκήσεων σχολῇ (ἐπὶ μίαν μὲν ὥραν κατὰ τὴν 1ην ἑξαμηνίαν, ἐπὶ δύο δὲ ὥρας καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ἐν τῇ 2ᾳ ἑξαμηνίᾳ). Ἡ ἐνασχόλησις αὕτη ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως προχωρεῖ δι' ἁπασῶν τῶν διδακτικῶν βαθμίδων. Οἱ μαθηταὶ ὁδηγοῦνται εἰς τὸ νὰ παρατηρῶσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τὰ παρατηρήσεως ἄξια, σημειοῦνται αὐτὰς καὶ σχηματίζουσιν ἰδίας ἐκ-

θέσεις, δι' ἃς γίνονται ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος συνεδρίαι καὶ συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν. Αἱ τοιαῦται συνεδρίαι διευθύνονται ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου, μετέχουσι δὲ τούτων καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς γενικῆς διδακτικῆς, οἱ ἁρμόδιοι ἐπὶ τῶν ἀσκήσεων διδάσκαλοι καὶ ἐν τῇ 2ᾳ ἑξαμηνίᾳ καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς ἰδιαιτέρας μεθοδικῆς τῆς στοιχειωτικῆς τάξεως. Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἑξαμηνίαν οἱ ἐξησκημένοι διδασκαλισταὶ προσλαμβάνονται καὶ ὡς βοηθοὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Ἡ ἐν τῇ σχολῇ πρᾶξις ἐξακολουθεῖ καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ μάλιστα συνοδεύεται καὶ ὑπὸ προπαρασκευαστικῶν διαλέξεων, ἐν αἷς προδιαγράφεται τὸ πρόγραμμα τῶν πρακτικῶν ἀσκήσεων, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διευθυντοῦ καὶ τὴν συμμετοχὴν τοῦ διδασκάλου τῆς εἰδικῆς μεθοδικῆς καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀσκήσεων. Ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν διδακτικῶν ἀσκήσεων ἀσχολοῦνται πολλοὶ συγχρόνως σπουδασταί, τοῦτο δὲ ἵνα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους δοθῇ ἑκάστῳ αὐτῶν εὐκαιρία ὅπως ἀσκηθῇ πρακτικῶς ἐπὶ διαφόρων βαθμίδων καὶ ἐν ἅπασι τοῖς μαθήμασιν, ὅσῳ δὲ δυνατὸν πραγματευθῇ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον τῆς αὐτῆς διδακτικῆς βαθμίδος. Ἡ προπαρασκευὴ τῶν διδασκαλιστῶν πρὸς τὰς πρακτικὰς ἀσκήσεις γίνεται ἐν ἀνάγκῃ καὶ γραπτῶς. Διεξάγονται δὲ αἱ διδακτικαὶ ἀσκήσεις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐπ' αὐτῶν διωρισμένων ἱκανῶν διδασκάλων, οἵτινες ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκθέτωσι τοῖς διδασκαλισταῖς ἐν τέλει τῆς ἀσκήσεως τὰς ἑαυτῶν ἐντυπώσεις καὶ τὰς προσηκούσας παρατηρήσεις· ἀφιεροῦνται δὲ εἰς ταύτας τρεῖς καθ' ἑβδομάδα ὧραι. Ἐν δὲ τῇ συνεδρίᾳ, τῇ συγκροτουμένῃ ἐν τέλει τῆς ἑβδομάδος, γίνεται λόγος περὶ τῶν μᾶλλον ἀξιολόγων συμβάντων κατὰ τὴν λήγουσαν ἑβδομάδα, ὅπως οἱ διδασκαλισταὶ εἰσάγωνται πρακτικῶς εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ λαμβάνωσι σαφῆ γνῶσιν τοῦ κύκλου τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων. Πολλάκις δὲ ἐπισκέπτονται οἱ διδασκαλισταὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν διδασκάλων καὶ ἄλλας δημοτικὰς σχολὰς τοῦ τόπου καὶ τῆς περιχώρου. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς γινώσκουσιν οἱ διευθυνταὶ ὅτι ἡ κατ' εἶκον ἀνάγνωσις διαφόρων παιδαγωγικῶν βιβλίων ἀποβαίνει τοῖς μαθηταῖς ὠφέλιμος, δίδουσιν αὐτοῖς τοιαῦτα, περιέχοντα παιδαγωγικάς, διδακτικὰς καὶ εἰδικῶς μεθοδικὰς πραγματείας, προσέτι δὲ νουθετοῦσιν αὐτοὺς νὰ ἐπεξεργάζωνται τὸ περιεχόμενον τῶν τοιούτων συγγραφῶν καὶ συγκροτῶσι προφορικὰς ἢ γραπτὰς εἰσηγήσεις. Τὸ

δὲ μέτρον, ὅπερ τηρεῖται ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ μαθήματα ἐν τῷ προγράμματι τῶν Αὐστριακῶν Διδασκαλείων, καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἑπομένου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΟΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΙΣ.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΞΕΙΣ I	II	III	IV	ΩΡΑΙ τὸ ὅλον
	ὧραι	ὧραι	ὧραι	ὧραι	
Θρησκευτικά	2	2	1	1	6
Παιδαγωγικὴ μετὰ πρακτικῶν διαλέξεων καὶ ἀσκήσεων. .	0	3	5	9	17
Γλωσσικά	4	4	4	4	16
Ἱστορία	2	2	2	2	8
Γεωγραφία	2	2	2	1	7
Μαθηματικὰ καὶ Γεωμετρικὴ Ἰχνογραφία	5	4	3	2	14
Φυσικὴ Ἱστορία	2	2	2	1	7
Φυσική	2	2	3	2	9
Γεωπονική	0	0	2	2	4
Γραφή	1	0	0	0	1
Ἰχνογραφία	2	2	2	1	7
Τετράχορδον	2	2	2	2	8
Μουσική	2	2	1	1	6
Γυμναστική.	2	2	1	1	6
	28	29	30	29	116

7.

Μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κύκλου τῶν μαθημάτων, ὃν βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ προτεθειμένῳ πίνακι, ὑποβάλλονται οἱ διδασκαλισταὶ εἰς αὐστηρὰν ἐπὶ πάντων τούτων ἐξέτασιν, ἧς προΐστανται οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες· ἐὰν δὲ ἀποκριθῶσιν εἰς τὰς προσηκούσας ἀπαιτήσεις, ἀξιοῦνται τοῦ ἁρμοδίου ἐνδεικτικοῦ. Τὸ προσωπικὸν ἑκάστου διδασκαλείου συγκροτοῦσιν ὁ διευθυντής, οἱ τῆς θρησκείας διδάσκαλοι, οἱ ἐπὶ τῶν ἀσκήσεων καὶ οἱ τῶν λοιπῶν μαθημάτων. Παρ' ἑκάστῳ

διδασκαλείῳ ἀείποτε ὑπῆρχε μία δημοτικὴ ἢ μία ἀστικὴ πρότυπος σχολὴ (παρὰ δὲ τοῖς τῶν θηλέων καὶ εἷς παιδικὸς κῆπος (νηπιαγωγεῖον) μετ' ἰδίων διδασκάλων ὅπως ἐν τούτοις διεξάγωσιν οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι τὰς πρακτικὰς αὐτῶν ἀσκήσεις).

8.

Ἐξετάσωμεν ἤδη διὰ βραχέων καὶ ὑπ' ἄλλην τινὰ ἔποψιν τὰ Διδασκαλεῖα. Ἐν ᾧ τὰ Αὐστριακὰ εἶνε ἐξωτερικά, τ. ἔ. δὲν διατηροῦσι τοὺς σπουδαστὰς ἐν οἰκοτροφείοις καὶ σισσιτίοις, τὰ Γερμανικὰ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὕτω διωργανωμένα. Λέγονται δὲ συνήθως τὰ μὲν ἔχοντα οἰκοτροφεῖα ἐσωτερικά, τὰ δ' ἕτερα ἐξωτερικά. Ἐν τοῖς ἐν Γερμανίᾳ ἐσωτερικοῖς Διδασκαλείοις μεγάλη καταβάλλεται μέριμνα ὅπως οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι ἐπωφελῶνται ἀκριβῶς τοῦ βραχέος τῆς μορφώσεως χρόνου καὶ ὅπως μή τις ραθυμία, εἰς ἣν περιπίπτει τὸ ἐσωτερικὸν Διδασκαλεῖον ὅταν λείπῃ ἡ προσήκουσα ἐπαγρύπνησις, μήτε ἐκθηλύνῃ μηδὲ διαφθείρῃ αὐτούς. Γυμναστικῶς διδασκαλία, ἐργασία ἐπὶ τῶν κήπων, κοινὸς περίπατος διδασκάλων καὶ μαθητῶν κ.τ.λ. διατηροῦσι τὸ σῶμα ζωηρὸν καὶ ὑγιές. Ἐργάσιμοι δὲ ὧραι αὐστηρῶς φυλαττόμεναι καὶ ὡρισμένος χρόνος πρὸς ἐξέγερσιν καὶ κατάκλισιν κανονίζουσι θαυμασίως τὴν ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ διαβίωσιν καὶ ἀπαλλάσσουσι τοὺς σπουδαστὰς πάσης σατανικῆς φαντασίας. Ἡ χορηγία διαφόρων ἀξιωμάτων πρὸς τοὺς καλλίστους τῶν μαθητῶν διεγείρει τὸ τῆς φιλοτιμίας αἴσθημα καὶ διδάσκει τὸν νεανίαν νὰ συνενοῖ τὴν αὐστηρότητα τῆς ὑπηρεσίας μετὰ τῆς ἐπιεικείας ἐν τῇ ἀνατροφῇ. Τὰ ἐσωτερικὰ Διδασκαλεῖα ἔχουσι κοινὰς πρωϊνὰς καὶ ἑσπερινὰς προσευχάς, κοινὰς ἑορτὰς καὶ μνημοσύνους ἡμέρας ὑπὲρ θρησκείας καὶ πατρίδος. Τοσοῦτον δὲ ἐπαισθητὰ εἶνε ἐν Γερμανίᾳ τὰ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν Διδασκαλείων ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ὥστε ἐν τῷ προγράμματι τοῦ ἐν Καρλσρούῃ Διδασκαλείου ὑπάρχει σεσημειωμένον τὸ ἑξῆς: «Ὕπαρξις Διδασκαλείου ἄνευ σισσιτίου θὰ ἦτο ἀδύνατος τοὐλάχιστον παρ' ἡμῖν.» Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι εἰ καὶ τὸ ζήτημα: ἂν τὸ ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικὸν Διδασκαλεῖον πρέπῃ νὰ προτιμᾶται δὲν ἐλύθη ὁριστικῶς, ἡ πλειονοψηφοῦσα γνώμη ἀποκλίνει ὑπὲρ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Εἷς δὲ τῶν ὑπερμάχων

αὐτοῦ, ὁ Gräfe, ἐκφράζεται ὧδε: «Τὰ οἰκοτροφοῦντα Διδασκαλεῖα εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἁρμόδια νὰ ἐθίσωσι τοὺς μέλλοντας διδασκάλους εἰς τυφλὴν ὑπακοήν, νὰ ἐγκολάψωσιν αὐτοῖς αἴσθημα δουλικόν, νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς ὄντα ἄνευ θελήσεως, ἀναίσθητα καὶ τυφλῶς εὐπιστοῦντα.» Τοιαῦτα περίπου λέγει ὁ Gräfe, ἄλλοι δὲ συμφωνοῦντες αὐτῷ φρονοῦσιν ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν Διδασκαλεῖον ἁρμόζει μόνον δι' ὀλίγους, μόλις δι' 100 σχεδὸν τροφίμους, ἑπομένως μόλις ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔλλειψιν διδασκάλων. Διὰ τὰ Αὐστριακὰ Διδασκαλεῖα, ὧν οἱ μαθηταὶ μετροῦνται καθ' ἑκατοντάδας, δὲν θὰ ἥρμοζεν ἡ ἐσωτερικὴ μορφή. Ἀναμφιβόλως λίαν δυσχερὴς εἶνε, λέγουσιν, ἡ ἰδιαιτέρα ἀγωγὴ καὶ ἐπίβλεψις ἐν τοῖς Διδασκαλείοις, ἅπερ πολλοὶ μαθηταὶ ἐπισκέπτονται, ἰδίως δὲ ὅταν συναντῶνται μαθηταὶ πρεσβύτεροι ποικίλον ἔχοντες παρελθὸν μετὰ μαθητῶν νεωτέρων καὶ ὅλως ἀπειροκάκων. Οἱ κίνδυνοι δέ, πρὸς οὓς ὀφείλει νὰ πολεμήσῃ ἡ ἠθικὴ μόρφωσις τοιούτου Διδασκαλείου, εἰς μέγα ἀνέρχονται ὕψος, ὁπότε τοῦτο εἶνε ἱδρυμένον ἐν πόλει μεγάλῃ καὶ πολυπληθεῖ, ἐν ᾗ ὁ ἐξωτερικὸς μαθητὴς εὐκολώτατα διαφεύγει τὴν ἐπιτήρησιν καὶ ἐπιρροὴν τοῦ Διδασκαλείου. Διὰ τοῦτο δὲ ἔπρεπε νὰ συνιστῶνται τὰ Διδασκαλεῖα ἐν πόλεσι μικραῖς, ἐν αἷς οἱ διδάσκαλοι ἐθίζονται εἰς βίον ἁπλούστερον καὶ διατελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ δημοσίου καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Διδασκαλείου. Θὰ ἦτο δὲ ἀναρμόδιον οἱ διδάσκαλοι τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων νὰ μορφῶνται ἐν διαφόροις ἐκπαιδευτηρίοις.

9.

Καὶ τοιαῦτα μὲν συμβαίνουσιν ἐν τοῖς Γερμανικοῖς καὶ Αὐστριακοῖς Διδασκαλείοις, πῶς δὲ ἆρά γε πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ ἡμέτερα; Πότερον, πρέπει ἡμεῖς νὰ μιμώμεθα τὰ Γερμανικὰ ἢ τὰ Αὐστριακά; Εἶνε ἤδη γνωστοὶ οἱ λόγοι οἱ ὑποστηρίζοντες τὰ πρῶτα ὡς καὶ οἱ ὑποστηρίζοντες τὰ δεύτερα. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ἀμφότερα τὰ πειράματα ἐγένοντο, νῦν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων, τ. ἔ. ἐκ τῶν ὑστέρων. Τὸ ἐν Σέρραις Διδασκαλεῖον εἶνε ἐσωτερικὸν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, ἐσωτερικὰ δὲ εἶνε καὶ τὰ ἐν Φιλιππουπόλει Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα ὡς καὶ ἡ «Παλλὰς» καὶ τὸ

«Ζάππειον» ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις «Ἀρσάκειον» κ.τ.λ. Καὶ τούτων μὲν οἱ καρποὶ εἶνε γνωστοὶ εἰς πλείστας τε κοινότητας ὡς καὶ εἰς τοὺς περὶ τὰ παιδαγωγικὰ παρ' ἡμῖν ἀσχολουμένους. Ἀλλὰ γνωστὰ εἶνε καὶ τὰ προϊόντα τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Διδασκαλείου, οὗ τὴν διάλυσιν ἐπήνεγκε κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἐξωτερικὴ μορφή. Καὶ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ γείνῃ· διότι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ διεσπαρμένοι εἰς ἅπαντα τὰ ἄκρα τῆς Θρυβώδους καὶ ἐρεβώδους ἐκείνης πόλεως ἠδύναντο εὐχερέστατα νὰ διαφεύγωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Διδασκαλείου καὶ διαθέτωσι τὰς ἐλευθέρας ὥρας αὐτῶν ὅπως οὗτοι ἐνέκρινον. Δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἅπαντες ἐπέρρεπον εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ ὀλίγιστοι ἂν ἦσαν οἱ τοιοῦτοι ἠδύναντο ὀλεθριώτατα νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ἄλλων, διότι τὸ κακὸν εὐκόλως μεταδίδεται. Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ ἐσωτερικοῦ Διδασκαλείου καὶ δι' ἄλλους λόγους. Συνήθως ὡς διδασκαλισταὶ παραλαμβάνονται νέοι πτωχοί, ἄποροι καὶ ἐγκαταλελειμένοι, οἱ δὲ πλεῖστοι προέρχονται ἐκ τῶν χωρίων. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἄμοιροι παντὸς πολιτισμοῦ, ἀγνοοῦντες πᾶν εἶδος συμπεριφορᾶς καὶ πᾶσαν τάξιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ διαίτῃ. Εἰς ταῦτα δὲ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐθισθῶσιν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ ὁδηγούμενοι καταλλήλως. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τῶν πάντων στεροῦνται, ποῦ θὰ εὕρωσι καὶ τὴν κατάλληλον βιβλιοθήκην ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῶν ὅπως καλῶς παρασκευάζωνται, ὅταν μὴ διαβιῶσιν ἐν οἰκοτροφείῳ; Τὸ δὲ ἐσωτερικὸν Διδασκαλεῖον, πεπροικισμένον διὰ καταλλήλου βιβλιοθήκης, εἶνε χρησιμώτατον καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν. Σημειωτέον δὲ προσέτι ὅτι οἱ ψόγοι οἱ ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν παιδαγωγῶν ῥιπτόμενοι κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ Διδασκαλείου οὐδόλως δύνανται νὰ ληφθῶσι παρ' ἡμῶν ὑπ' ὄψει. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκαλιστῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις Διδασκαλείοις οὐ μόνον δὲν ὑπερβαίνει, ἀλλ' οὐδὲ φθάνει τὸν 100· ἡ δὲ ὑπακοὴ εἶνε ἡμῖν ἀναγκαιοτάτη. Εἴμεθα ἡμεῖς τοσοῦτον ἀτίθασσοι καὶ ἄτακτοι, ὥστε καὶ μείζονος ἔχομεν ἀνάγκην ἀσκήσεως ἐν τῇ πειθαρχίᾳ ἢ ἐκείνης, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ ἐσωτερικὸν Διδασκαλεῖον. Ὅτι λοιπὸν τοῦ τοιούτου ἡ μορφὴ εἶνε ἡ μόνη σωτήριος διὰ τὰ ἑλληνικὰ Διδασκαλεῖα κεῖται ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, συμφωνοῦσι δ' ἐν τούτῳ πάντες οἱ παρ' ἡμῖν ἔχοντες ἐμπειρίαν τινὰ περὶ τὰ παιδαγωγικά. Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον ἀσφάλιστρον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐσωτερικοῦ Διδασκαλείου εἶνε ἡ ἀδιάλειπτος ἐπαγρύ-

πνησις τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἡ οἱονεὶ συμβίωσις αὐτοῦ μετὰ τῶν μελλόντων διδασκάλων, οἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην ὁδηγοῦ οὐ μόνον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ πράξει. Ἐὰν δὲ τὰ Διδασκαλεῖα ὦσι μονότακτα, ὡς τὸ ἐν Σέρραις, τότε ἀπαλλασσόμεθα καὶ τοῦ κινδύνου, ὃν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ ἡ ἀναστροφὴ νεωτέρων πρὸς πρεσβυτέρους μαθητάς.

10.

Ὅπως ἀκριβῶς διαγινώσκῃ τις τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν τῶν Διδασκαλείων, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὀφθαλμοὺς τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ Diesterweg, ἥτις συνοψίζεται ἐν τοῖς ἑπομένοις ἓξ σημείοις. 1ον Τὸ Διδασκαλεῖον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἐπικρατοῦσι θεωρητικαὶ ἢ πρὸς τοιαύτας ἀποκλίνουσαι διδασκαλίαι, εἶνε οὐ μόνον ἀνωφελές, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὲς ἵδρυμα. 2ον Ἐν ἐκπαιδευτηρίῳ, προωρισμένῳ εἰς μόρφωσιν πρακτικῶν διδασκάλων καὶ μάλιστα δημοδιδασκάλων, πρέπει νὰ γίνηται ἡ διδασκαλία ἐπὶ ἱστορικῶν θετικῶν γεγονότων. 3ον Ἡ διδασκαλία δέον νὰ εἶνε ἐν τοῖς πλείστοις προδειγματικὴ ἐκείνης, ἣν οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ μιμῶνται. 4ον Οἱ θεωρητικοὶ καθηγηταὶ ἐν τοιούτοις καταστήμασιν εἶνε ἀνάρμοστοι. 5ον Ὡς διδάσκαλοι τῶν Διδασκαλείων καὶ τῶν παρασκευαστικῶν σχολῶν πρέπει νὰ προτιμῶνται οἱ ἔμπειροι καὶ οἱ ἐν τῇ πράξει διακεκριμένοι· καὶ 6ον Τὰ Διδασκαλεῖα πρέπει νὰ συνδέωνται μετὰ σχολῆς, ἐν ᾗ οἱ διδάσκαλοι ἐργάζονται ἐνώπιον τῶν μελλόντων διδασκάλων καὶ ἐν ᾗ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκείων διδασκάλων ἐκτελοῦσι τὰς διδακτικὰς αὑτῶν ἀποπείρας.

11.

Ὁ παρατιθέμενος πίναξ δεικνύει τὴν μεγάλην ἐξάπλωσιν τῶν Διδασκαλείων ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὸν πληθυσμὸν κατὰ τὸ ἔτος 1878.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ ΕΝ ΑΥΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ	ΚΑΤΟΙΚΟΙ	ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ἑνὸς Διδασκαλείου πρὸς κατοίκους
Πρωσσία.	25772000	115	224000
Βαυαρία	5023000	15	336000
Σαξονία	2700000	16	172000
Βυρτεμβέργη	1881000	6	313000
Βάδη	1506000	5	301000
Ἔσση	884000	2	442000
Μεκλεμβοῦργον-Σβερῖνον	553000	2	276000
Ὀρδεμβοῦργον	319000	2	159000
Ἄναλτον.	213000	2	106000
Θουριγγία	1108000	8	148000
Βρουνσβίκη.	373000	2	186000
Αὐστρία	38200000	68	570000
Ὁλικὸν ποσόν . .	78532000	243	3233000

12.

Πρὶν ἢ κλείσω τὴν παροῦσαν πραγματείαν σκόπιμον ὑπολαμβάνω νὰ ἐπισυνάψω καὶ βραχέα τινὰ περὶ τῶν ἡμετέρων Διδασκαλείων. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν ἱστορικὴ τῶν Διδασκαλείων ἀνάπτυξις ὀλίγιστα ἀριθμεῖ ἔτη. Τίς λοιπὸν πρὸ τῆς ἱδρύσεως τούτων ἐχορήγει εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος τοὺς διδασκάλους τῆς τε κατωτέρας καὶ μέσης παιδεύσεως, ἀφοῦ ἀείποτε σχολεῖα ἑλληνικὰ ἐλειτούργουν εἴτε πολλὰ εἴτε ὀλίγα ἔν τε τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἥτις οὐδέποτε ἐπαύσατο προστατεύουσα τὴν παιδείαν, καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὀφείλουσι ν' ἀπαντήσωσι διὰ καταλλήλων συγγραφῶν ἄνδρες ἁρμοδιώτεροι ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ ἀκράδαντον τρέφων πεποίθησιν ὅτι τοιαύτη ἱστορικὴ μελέτη ἀνεκτίμητα δύναται νὰ προσπορίσηται διδάγματα εἰς τὴν καλὴν συγκρότησιν τῶν ἡμετέρων διδασκάλων δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω τὴν καιρίαν λύπην μου ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Πανταζίδης διδάσκων «Γυμνασιακὴν Παιδαγωγίαν» ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ προτιθέμενος

νὰ μορφώσῃ διὰ τοῦ μαθήματος τούτου Ἕλληνας διδασκάλους τῆς μέσης παιδεύσεως ἰσχνότατον ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολῶν τοῦ ἡμετέρου γένους, τῶν λειτουργησασῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Κυδωνίαις, Μυτιλήνῃ, Καρυαῖς τοῦ Ἄθω, Ἰωαννίνοις κ.τ.λ., ἐνῷ οἱ φοιτηταὶ πολλῷ πλείω δικαίως προσεδόκων ὅπως νοήσωσι τὴν μυστηριώδη ἐκείνην δύναμιν, δι' ἧς ἐκ τῶν σχολῶν ἐκείνων, καίτοι ἀτελῶν, ἐξῆλθον ἄνδρες τοσοῦτον διαπρεπεῖς ἐπί τε παιδείᾳ καὶ χαρακτῆρι. Τὰ δὲ ἡμέτερα Διδασκαλεῖα ἔχουσιν οὕτω πως. Παραλείπων τὸ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκλιπὸν Διδασκαλεῖον, ὅπερ ἦν ἱδρυμένον ἐν Ἀθήναις, ἔρχομαι εἰς τὰ ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἑξῆς συσταθέντα. Πρώτιστον πάντων χρονολογεῖται τὸ ἐν Σέρραις ὑπὸ τοῦ Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ Δημ. Μαρούλη ἱδρυθέν, μετὰ ταῦτα τὰ ἐν Φιλιππουπόλει Ζαρίφεια, τὰ ἐν Κεστορατίῳ τῆς Ἠπείρου Ζωγράφεια, τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τὰ 4 ἐν Ἑλλάδι, ἤτοι ἐν Ἀθήναις, Τριπόλει, Κερκύρᾳ καὶ Λαρίσσῃ. Τούτων τὰ ἐν Ἑλλάδι ἔχουσιν ὁμοιόμορφον περίπου διοργάνωσιν καὶ εἶνε πολύτακτα. Πάντων δὲ ἰδιάζει τὸ ἐν Σέρραις, ὅπερ εἶνε μονότακτον καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήμασι διδάσκει οὐκ ὀλίγα Λατινικὰ καὶ πολλὰ Γερμανικά. Ἡ Γερμανικὴ ἰδίως γλῶσσα ὠφελεῖ τοὺς ἀποφοίτους τοῦ Διδασκαλείου ἐκείνου σπουδαίως, διότι δύνανται νὰ μεταχειρίζωνται διάφορα βοηθήματα Γερμανικά, δι' ὧν τελειοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν λαμπρῶς. Θηλέων δὲ Διδασκαλεῖα ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις καὶ Κερκύρᾳ τὰ «Ἀρσάκκεια», ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ «Ζάππειον» καὶ ἡ «Παλλάς», ἐν Φιλιππουπόλει τὸ «Ζαρίφειον» καὶ ἐν Σέρραις τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Δημ. Μαρούλη συντηρούμενον Θηλέων Διδασκαλεῖον. Περιττὴν κρίνων πᾶσαν ἄλλην περὶ αὐτῶν λεπτομέρειαν, διότι τὰ κατ' αὐτὰ δὲν εἶνε ἄγνωστα καὶ διότι ἄλλως ἔπρεπε πολὺ νὰ ἐκταθῶ, προστίθημι ἐν τέλει τὴν εὐχὴν ὅπως οἱ διευθυνταὶ τῶν ἡμετέρων Διδασκαλείων συνέλθωσί ποτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρὸς μελέτην καὶ κοινὴν σύσκεψιν διαφόρων παιδαγωγικῶν ζητημάτων καὶ διαρρύθμισιν τῶν ὑπ' αὐτοὺς Διδασκαλείων ἐπὶ βάσεων κατὰ τὸ δυνατὸν ὁμοιομόρφων καὶ συμφώνων πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΙΑΚΑΣ.

Ζ'.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΕΡΚΩΝ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ—ΣΧΟΛΕΙΑ—ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ—ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.

Ἡ ἐπαρχία Δέρκων ἀπαρτιζομένη ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ἑνὸς χωρίων, διοικεῖται ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ Μητροπολίτου, τὴν ὀγδόην κατέχοντος τάξιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου (*) καὶ φέροντος τὸν τίτλον «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Βοσπόρου Θρᾳκικοῦ καὶ Κυανέων». Ἕδρα τοῦ Μητροπολίτου ἐστὶ τὸ ἐξοχικὸν προάστειον τῶν Θεραπείων, εἰς ὃ φαίνεται μετηνέχθη αὕτη περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἤτοι μετὰ τὴν προαγωγὴν αὐτῆς, προϋπαρχούσης ὡς τοιαύτης τῆς μικρᾶς κώμης τῶν Δέρκων. Ἡ κώμη αὕτη καθὰ δυνατὸν εἰκάσαι καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων ἐρειπίων, διετέλει ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐν ποιᾷ τινι ἀκμῇ καὶ προεῖχε τῶν ἐγγὺς χωρίων διά τε τὸν πληθυσμόν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς διενεργούμενον ἐμπόριον τῶν ἰχθύων, ὧν ἀφθονίαν παρέχει καὶ μέχρι τούτου ἡ ὁμώνυμος ἐκεῖ λίμνη.

Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα καὶ ἑνὸς τῆς ἐπαρχίας χωρίων, τέσσαρα μὲν κεῖνται ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τοῦ Βοσπόρου, ἰσάριθμα ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος, τὰ δὲ ἄλλα μεσογείως καὶ κατὰ μικρὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, σχηματίζοντα οἱονεὶ τρίγωνον, οὗ τὸ ἐμβαδὸν κατέχεται ὑπὸ μεγάλων δασῶν, λειμώνων, ἀγρῶν καὶ βο-

(*) Ἐκ τινος σιγγιλιώδους ἐν μεμβράναις γράμματος, φυλαττομένου ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μητροπόλεως, φαίνεται ὅτι ἡ ἐπαρχία Δέρκων προήχθη εἰς τὴν τάξιν ταύτην κατὰ τὸ 1746 ἔτος, αὐτῆς μὲν Σαμουὴλ ἀρχιερατεύοντος, ἐπὶ δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου προκαθημένου Κυρίλλου τοῦ Ε'.

σκησίμων γαιῶν καὶ διαρρέεται ὑπὸ τῶν ποταμῶν Βορβύση καὶ Κυδάρεως, ὧν τὰ ὕδατα συμβαλλόμενα ἀποτελοῦσιν εὐρείας λίμνας, τὰ γνωστὰ ὑδραγωγεῖα, ἀφ' ὧν ἐκβάλλουσι καὶ διοχετεύονται τὰ τὴν πρωτεύουσαν ἀπ' αἰώνων ἐξοικονομοῦντα γλυκέα ὕδατα. Ἐκ τῶν λιμνῶν τούτων μεγαλειτέρα ἐστὶν ἡ λίμνη τοῦ Βελιγραδίου, στενὴ καὶ μακρὰ ἔκτασις ὕδατος διατρεχομένη μόλις εἰς ἡμίωρον καὶ ἔχουσα τὴν μᾶλλον μαγευτικὴν θέσιν ἁπάντων τῶν ἄλλων ὁμοίων λιμνῶν. Ἐκ δὲ τῶν ὑδραγωγείων τῶν ὑπαρχόντων ἀνὰ πᾶσαν τὴν περιφέρειαν ταύτην, τὰ σπουδαιότερα διά τε τὴν καλλονὴν τῆς θέθέως καὶ διὰ τὸ ἔξοχον τῆς οἰκοδομῆς, εἰσὶ τὸ τοῦ Βαχτσέ-κιοϊ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ κατασκευασθὲν, ἔχον 1270 μέτρων πλάτος καὶ 82 ὕψος, καὶ τὸ τοῦ Βελιγραδίου, κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ τοῦ Γ′ κατὰ τὸ ἔτος 1765.

Οἱ κάτοικοι τῶν μεσογείων χωρίων εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεωργοί, μεταπράται, κτηνοτρόφοι καὶ πωληταὶ διαφόρων ἐδωδίμων καὶ λοιπῶν, οἷον ὠῶν, ὀρνίθων καὶ ἄλλων καθαρῶν ζώων, ἅπερ ἐκ διαφόρων χωρίων συλλέγοντες μεταπωλοῦσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ ἐν τοῖς προαστείοις τοῦ Βοσπόρου· εἰσὶν ἅπαντες μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ παρὰ πᾶσι διατηρεῖται λίαν ἀκμαῖον τὸ πρὸς τὴν πατρῴαν θρησκείαν αἴσθημα. Ἡ παιδεία διατελεῖ ἐν σπαργάνοις, ἐκτὸς εὐαρίθμων τινῶν χωρίων, συντηρούντων, τούτων μὲν σχολεῖα ἐν καλῇ ὁπωσοῦν καταστάσει, ἐκείνων δὲ φιλοτιμουμένων ἑκάστοτε πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτηρίων των, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπαθείας καὶ τὴν πατρικὴν μέριμναν, ἣν ἰδιαζόντως καταβάλλει ὁ τῆς ἐπαρχίας πνευματικὸς ποιμήν.

Οἱ πόροι πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων αὐτῶν, εἰσὶν ἔν τισι μὲν χωρίοις ἐπαρκεῖς, ἐν ἄλλοις δέ, τοῖς καὶ πλείουσιν, ἐλλειπεῖς, ἀναγκαζομένων τῶν κατοίκων νὰ διατηρῶσιν ἰδιόρυθμόν τινα σχολειακὴν τάξιν, περιλαμβάνουσαν ὀλιγίστους παῖδας καὶ διδασκομένους ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἀμφοτέρας κατὰ τὸ πλεῖστον ἐλαττωματικάς, ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου, εἴτε ἐν τῷ κελλείῳ, ἢ καὶ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας, ἐνῷ τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, ἐπιδίδονται εἰς τὰ συνήθη αὐτοῖς βιοποριστικὰ ἔργα. Ποῖοι δὲ οἱ πόροι ἐν γένει; Ἑκάστη κοινότης ἔχει ἰδιόκτητα αὐτῆς ἐργαστήρια, ὧν ἁπάντων προέχει τὸ ἀρτοποιεῖον,, ἄλλο ἄλλως ὡκοδομημένον, τὸ κρεωπωλεῖον, τὸ παντοπωλεῖον, αἱ βοσκήσιμοι γαῖαι, καὶ ἐν πολλοῖς τὸ πανδοχεῖον (χάνιον), ὅπερ ἐστὶ τὸ πρώτιστον συστατικὸν ἑκάστου χωρίου καὶ ἐν ᾧ εὑρίσκουσιν ἄσυλον οἱ ἐκεῖθεν διερχόμενοι διάφοροι μεταπράται καὶ χωρικοὶ μικρέμποροι. Τὰ ἐργαστήρια ταῦτα ἀνήκουσι ταῖς ἐκκλησίαις, οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν κατοίκων δικαιοῦται νὰ πήξῃ ἕτερον ἐκ τῶν τοιούτου εἴδους, διότι τότε ἐπέρχεται ὁ ἐπὶ τῶν ἐνοικίων διαγωνισμὸς καὶ κατὰ συνέπειαν μειοῦται ἡ ἀξία τοῦ τῆς κοινότητος κτήματος ὡς καὶ τοῦ ἐνοικίου.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου συνήθως ἐστὶν ὡρισμένη πρὸς ἐκμίσθωσιν τῶν κτημάτων τούτων, καὶ τότε μόνον βλέπει τις, ἴσως δὲ καὶ οὐδέποτε ἄλλοτε τοῦ ἐνιαυτοῦ, συνηγμένους ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς κατοίκους ἑκάστου χωρίου, συζητοῦντας καὶ διαπληκτιζομένους ἔστιν ὅτε, περὶ τοῦ πῶς ἂν ἐπικερδεστέρα γένηται ἡ ἐκμίσθωσις, προτιμωμένου ἀείποτε τοῦ πλειοδοτοῦντος, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ πλείονα ἐχέγγυα περὶ τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἐγκαίρου τοῦ ἐνοικίου ἀποτίσεως παρεχομένου. Κατακυρουμένης δ' ἐνὶ τῆς ἐκμισθώσεως, συντάσσεται αὐθωρεὶ τὸ σχετικὸν ἐνοικιαστήριον παρὰ τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ ἱερέως καὶ παραδίδοται τὸ κτῆμα τῷ ἐνοικιαστῇ, ὅστις, τῇ ἀληθείᾳ, χαίρει πλείονα δικαιώματα, ἢ ὁ τοῦ Πέραν ζάπλουτος, ὁ πεντακοσιόλιρον ἐνοίκιον ἐκτίων, διότι οὐδέποτε ἐγείρεται παράπονον ἀπὸ μέρους τῶν κατοίκων κατὰ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἢ περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου, ἢ περὶ τῆς ὑπερόγκου τιμῆς τῶν ἐδωδίμων, ἢ καὶ περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν παρ' αὐτοῦ πωλουμένων ἄρτων. Τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἐπιβλέπει μόνη ἡ Δημογεροντία τοῦ χωρίου, ἥτις ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐπαϊόντων τοῦ τόπου, καὶν ὧν ἡ γνώμη πολλάκις καὶ ἀπόφανσις θεωρεῖται ἴση τοῖς τῶν ἀρχαίων νομοδιδασκάλων ἀποφθέγμασι. Τῇ Δημογεροντίᾳ λοιπὸν μόνῃ ἀπόκειται τὸ ἐπιβάλλειν τοῖς παρανομοῦσι τὰς σχετικὰς ποινάς.

Ἐκτὸς τοῦ τῆς Δημογεροντίας σωματείου, ἄλλοι σύμβουλοι, καὶ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ πᾶσαν σπουδαίαν ὑπόθεσιν, εἰσὶν ὁ μουχτάρης τῆς κοινότητος, ὅστις ἐστὶ συνήθως ἔμμισθος, καὶ ὁ ἱερεύς, οὗτινος ἡ γνώμη θεωρεῖται ἐν πολλοῖς σεβαστή, δεῖγμα καὶ τοῦτο τοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς σεβασμοῦ, ὃν ἐξαιρετικῶς ἐπιδεικνύουσι πρὸς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν.

Ἑκάστη κοινότης πανηγυρίζει συνήθως ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ἣν

ἡμέραν τελεῖται καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἡ δὲ τοιαύτη πανήγυρις, εἰς ἣν προσέρχονται καὶ ἐκ τῶν πέριξ πολλάκις χωρίων, ἔχει τι τὸ ἰδιάζον καὶ κατευφραίνει τὸν κατὰ πρῶτον ἐπισκεπτόμενον αὐτήν. Παρατυχὼν ἐν τοιαύταις πανηγύρεσιν, ἠσθάνθην μεγίστην εὐχαρίστησιν, ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἀφελείας καὶ τῆς ἁπλοϊκῆς περιβολῆς τοῦ γυναικείου φύλου. Τὴν ἔλευσιν τῆς πανηγύρεως παντὸς ἄλλου ἐπιποθοῦσιν αἱ παρθένοι, διότι κατ' αὐτὴν μόνην τὴν ἡμέραν ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν ὡρισμένοις τοῦ χωρίου τόποις μετὰ τῶν μητέρων των παραγινόμεναι χορεύουσι, τὸ εὔμορφον καὶ χαρίεν τοῦ σώματος ἐπιδεικνύμεναι καὶ εἰς ῥυθμὸν τῶν τοῦ σώματος λυγισμῶν καὶ κινήσεων ἐπᾴδουσαι ᾀσμάτιά τινα. Τότε δὲ ἐπιτρέπεται αὐταῖς νὰ ἀτενίσωσι τὰ ὄμματα πρὸς τοὺς μνηστῆρας αὐτῶν καὶ ἀνταλλάξωσιν ἐρωτύλους τινὰς λόγους. Ἐπικρατεῖ μάλιστα ἐνιαχοῦ ἡ συνήθεια καθ' ἣν οἱ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως διαμειβόμενοι μεταξὺ τῶν γεννητόρων περὶ ἀρραβῶνος ἢ συνοικεσίου λόγοι δέον νὰ θεωρῶνται ἱεροί, οὐδ' εἶναι τοσούτῳ εὔκολος ἡ μεταμέλεια καὶ ἀθέτησις ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν συναπτομένων εἰς ἀρραβῶνα. Ὡς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἴδιον ἐλευθέρων παρθένων ἦν τὸ κατ' οἶκον οἰκουρεῖν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς τῶν χωρίων τούτων κατοίκοις, ἴδιον φρονίμου κόρης τὸ μένειν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἀσχολεῖσθαι περὶ τὰ ἔργα αὐτῆς· δὲν ἐξέρχονται δὲ, εἰμὴ κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτάς, καὶ πάντοτε μετὰ τῶν μητέρων, πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς ἢ γείτονός τινος. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως αὐταῖς τὸ φοιτᾶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξαιρέσει μόνον δύω ἢ τριῶν ἐργασίμων ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καθ' ἃς προσερχόμεναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν κοινωνοῦσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὥστε εἰς ξένον τινα μὴ εἰδότα τὸ τοιοῦτον ἔθιμον ἐπέρχεται πρὸς στιγμὴν ἡ ἰδέα μὴ ἆρα ὑπάρχῃ ἐνταῦθα ἔλλειψις νεανίδων, ἀφοῦ ἄλλως δὲν βλέπει, ἢ ἐγγάμους μόνον γυναῖκας καί τινα κατεσκληκότα καὶ ὑποτρέμοντα ἐκ τῶν γηρατείων γραΐδια; Καὶ ὅμως εἰρήσθω τοῦτο ἐν παρόδῳ, τὸ τοιοῦτον ἔθιμον φαίνεται λίαν ἐπαινετόν, ἐνῷ δυστυχῶς ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐκκλησιῶν τῶν προαστείων καὶ τῆς πρωτευούσης καλλιπάρειοι νεάνιδες δὲν θεωροῦσιν ἀσύμφωνον πρὸς τὸν πολιτισμὸν τὸ ἵστασθαι ἐν τῷ κυρίως ναῷ συνωθούμεναι μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐν τοῖς στασιδίοις αὐτῶν ἔστιν ὅτε μετὰ δεσποτικοῦ ὕφους καθήμεναι καὶ χελιδόνων λαλίστεραι ἐν ἀργολογίαις καθιστάμεναι. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι

ἐὰν ἐξέλειπεν ἀφ' ἡμῶν ἡ τοιαύτη συνήθεια, ἥτις οὐδεμίαν μὲν τιμὴν περιποιεῖ τῷ καθόλου χριστωνύμῳ πληρώματι, πλεῖσθ' ὅσα δὲ ἄτοπα κατεργάζεται.

Πλεῖσται ὅσαι συνήθειαι ἐν χρήσει οὖσαι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διεσώθησαν ὡς γνωστὸν μέχρις ἡμῶν, ἔνιαι δὲ διατηροῦνται εἰσέτι ἀπαραβάτως παρὰ τοῖς ἁπλοϊκοῖς κατοίκοις τῶν μεσογείων χωρίων. Ἐκ τῶν ἐθίμων τούτων, παρατίθημι ὀλίγα τινά, ἃ ἐγώ τε αὐτὸς εἶδον καὶ παρ' ἄλλων διεπιστώθην. Καὶ πρῶτον τὰ κατὰ τὸν γάμον. Ὁ πατὴρ μόνος φροντίζει καὶ μεριμνᾷ νὰ ἐκδώσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ πρὸς ἄνδρα καλὸν καὶ πρὸς τὸν υἱὸν νὰ δώσῃ γυναῖκα, ἣν μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐπιζητεῖ καὶ συνιστᾷ αὐτῷ ὡς σεμνὴν καὶ σώφρονα καὶ τρόπους ἐπιεικεῖς ἔχουσαν, ὅπως ζήσωσι ποθοῦντες καὶ στέργοντες ἀλλήλους μᾶλλον, ἢ διχονοοῦντες καὶ ἐρίζοντες, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, τί μὲν γυναικὸς σώφρονος πολυτιμότερον καὶ μᾶλλον ἐν τῷ κόσμῳ ἐπίζηλον, τί δὲ κακῆς καὶ αὐτόχρημα διαβόλου ἀπεχθέστερον καὶ χρῆμα ὀλεθριώτερον; διότι « γυνὴ σώφρων, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, » καὶ ἐπιεικὴς καὶ μετρία, κἂν πένης ᾖ, τὴν πενίαν πλούτου βέλ- » τιον διαθεῖναι δυνήσεται ὥςπερ ἡ διεφθαρμένη καὶ ἀκόλαστος » καὶ φίλερις, κἂν μυρίους εὕρῃ θησαυροὺς ἔνδον κειμένους, ἀνέμου » πάντος τάχιον ἐκφυσήσασα, καὶ συμφοραῖς μυρίαις μετὰ τῆς πενίας » περιβάλλει τὸν ἄνδρα. » Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ἡ διάλυσις τοῦ ἱεροῦ γάμου παρ' ἐκείνοις εἶναι τι ἀσύνηθες καὶ καινόν.

Τοῦ γάμου προηγοῦνται οἱ ἀρραβῶνες ἀπὸ δὲ τούτων μέχρι τῆς ἡμέρας τῶν γάμων παρέρχεται καὶ ἔτος πολλάκις. Τὸ μυστήριον τοῦ γάμου τελεῖται συνήθως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ πομπῆς καὶ ἐν μέσῳ συγγενῶν καὶ φίλων, ἡ δὲ νύμφη ἐστολισμένη καὶ ἐγκεκαλυμμένη διὰ καλύπτρας ἐκ λεπτοῦ διαφανοῦς ὑφάσματος, πορεύεται σεμνῶς καὶ βραδέως, χαμαὶ βλέπουσα καὶ ὑπὸ συγγενῶν στηριζομένη καὶ τοῦτο εἶνε τὸ λεγόμενον κ α μ ά ρ ω μ α. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ κατ' οἶκον τελοῦνται διάφορα ἔθιμα, οἷον τὸ διὰ τῆς βίας ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας θύρας παρὰ τοῦ γαμβροῦ, ἡ προσφορὰ αὐτῷ ἀπὸ μέρους τῆς πενθερᾶς μελιπήκτου τινός, ἢ πλακοῦντος, ἢ οἴνου, ἢ ὀρύζης, ἢ ἄρτου, πάντα ταῦτα εἰς σημεῖον ἀφθονίας καὶ πολυτεκνίας καὶ τερπνῆς ζωῆς. Τὸ δὲ μᾶλλον περιεργότερον ἐν τῷ γάμῳ εἶναι τὸ ἀκόλουθον. Μετὰ τὸ πέρας τῆς γαμηλίου τραπέζης, καθ' ἣν ἀντηχεῖ ἡ

οἰκία ἀπὸ τῶν ὀργάνων, τῶν ἁσμάτων καὶ τῆς ποδοκρουσίας τῶν χορευτῶν, ἡ μάγειρος — διότι συνήθως γυνὴ τυγχάνει ἡ παρασκευάζουσα τὰ φαγητά—κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας μεγάλην χουλιάραν, ἐν ᾗ περιέχεται ῥευστόν τι ἐκ μέλιτος καὶ πεπέρεως, περιέρχεται καὶ συλλέγει ὡς ἀμοιβὴν τῶν κόπων της χρήματα· ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν τοιοῦτο γλυκύπικρον κρᾶμα πίνουσιν ἐκ τῆς τραπέζης ἅμα ἀνιστάμενοι καὶ προσφέρουσιν εἰς χρήματα ὅ,τι ἕκαστος προαιρεῖται τῇ μαγείρῳ ἀνθ' ὧν ἐκοπίασε. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν γάμον, πάντα καλὰ λίαν, ὡς προξενοῦντα τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν· τὰ κατὰ τὴν κηδείαν ὅμως νεκροῦ τινος συμβαίνοντα καὶ μάλιστα, εἰ τύχοι παρθένος, ἢ νεανίας, ἢ νεόνυμφος ὁ ἀποθανών, εἰσὶν ὅτι κακόν, ἐμβάλλοντα εἰς δικαίαν ἀγανάκτησιν πάντα οἱονδήποτε ἄνθρωπον παρατυγχάνοντα τὸ πρῶτον ἐκεῖ.

Μετὰ τὴν ἐν τῷ οἴκῳ περιστολὴν τοῦ νεκροῦ ἄρχονται οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων· ἅμα δὲ τῇ ἐκφορᾷ τῆς σοροῦ, ἀνελίσσεται καθ' ὅλον τὸ διάστημα μέχρι τοῦ ναοῦ σκηνὴ τραγικωτάτη, διότι γυναῖκες αἱ πλεῖσται πολιαὶ τὰς τρίχας, περὶ τὸ φέρετρον συνωθούμεναι, ἐπάδουσιν διὰ γοερῶν φωνῶν τὰ μοιρολόγια τύπτουσαι τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ στέρνα, σπαράσσουσαι τὴν κόμην, ἀμύσσουσαι τὰς παρειάς, διαρρηγνύμεναι τὰ ἱμάτια, καθόλου δ' εἰπεῖν ἀσχημίζουσαι ἑαυτὰς οὕτως, ὥστε οἱ ζῶντες γίνονται, κατὰ τὸν Λουκιανόν, οἰκτρότεροι τοῦ νεκροῦ. Τὸ τοιοῦτον παύει ἅμα τῇ καταθέσει τοῦ νεκροῦ ἐν τῷ ναῷ, ἔνθα ὅμως ἐξακολουθοῦσι τὰ δάκρυα καὶ οἱ θρῆνοι, τῶν γυναικῶν καθημένων ὀκλὰξ περὶ τὸ φέρετρον.

Τὸ πένθος τοῦτο ἐγίνετο καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους τῶν Ἑλλήνων χρόνους ἀπαράλλακτον καθ' ὅλα, εἰ μήπου καὶ σκληρότερον καὶ ἀγριώτερον, δι' ὅπερ ἄλλοι τε νομοθέται καὶ ἰδίᾳ ὁ Χαρώνδας ἀπηγόρευσεν αὐτό, γράψας νὰ τιμῶσιν ἕκαστον τῶν τετελευτηκότων «μὴ » δακρύοις, μηδὲ οἴκτοις, ἀλλὰ μνήμῃ ἀγαθῇ, καὶ τῇ τῶν κατ' » ἔτος ὡραίων ἐπιφορᾷ ὡς ἀχαριστίας οὔσης πρὸς δαίμονας χθο- » νίους λύπης ὑπὲρ τὸ μέτρον γιγνομένης». Εἴθε καὶ ἐκεῖθεν σὺν τῷ χρόνῳ νὰ καταργηθῇ τὸ τοιοῦτον ἔθιμον, τηρουμένων μόνον ὅσα ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἐθέσπισε καὶ ἐκ παραδόσεως ἐλάβομεν, «τὸ » δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ πένθος καὶ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ πόθον πρὸς τὸν

» ἀποθανόντα περιλημμένον υἱὸν καὶ καθόλου συγγενῆ, οὐδεὶς οὐδέ- » ποτε ἐξ ἀνθρώπων νόμος κατίσχυσεν, οὐδὲ μὴν κατισχύσει ποτὲ » νὰ παύσῃ, ἀλλ' ἀεὶ παραμενεῖ οὗτος τοῖς ἐπιζῶσιν, ἕως ἂν καὶ » οὗτοι θανόντες ἀπέλθωσιν, ὅπου τὰ πεφιλημένα, πρὸς τὸν Δημιουρ- » γὸν καὶ πατέρα ἁπάντων Θεόν». (Πρβλ. Θ. Βενιζέλου περὶ τοῦ ἰδιωτ. βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.)

Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ ἔστωσαν· ἔρχομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸ κύριον τοῦ σκοποῦ θέμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ τῶν σχολείων ἐν γένει κατάστασις, ἐπιπροσθέτων ἅμα καὶ εἴτι ἄλλο σχετικὸν ἀναλόγως πάντοτε τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἠδυνήθην νὰ συλλέξω. Ἄρχομαι λοιπὸν ἀπὸ τῶν Θεραπείων

Θεραπεῖα. Ὁ πληθυσμὸς τῶν ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἀνέρχεται εἰς τετρακοσίας. Ἐκκλησίας ἔχει δύο, τὴν πρό τινων ἐτῶν κτισθεῖσαν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τὴν Μητροπολιτικὴν λεγομένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, κτισθεῖσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος (*). Σχολεῖα δὲ ἔχει τρία τὰ ἀκόλουθα· τὴν σχολὴν τῶν ἀρρένων κτισθεῖσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ′ αἰῶνος καὶ ἀκμάζουσαν ἄλλοτε. Μαθηταὶ εἰς αὐτὴν φοιτῶσιν ὡσεὶ 170, ὧν 50 διδάσκονται πρὸς τῇ ἑλληνικῇ καὶ τὴν γαλλικήν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπαρτίζουσι τὴν δημοτικὴν σχολήν. Διδάσκαλοι τρεῖς. — Τὸ Ἐλισαβέτειον Παρθεναγωγεῖον, κτισθὲν δαπάναις τῆς ἀειμνήστου Ἐλισάβετ Βαλταδζῆ, εἰς ὃ φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 90 κοράσια ὑπὸ δύο διδασκαλίσσας.—Τὸ Νηπιαγωγεῖον, κτισθὲν δαπάναις τοῦ μεγάλου τοῦ ἔθνους εὐεργέτου, τοῦ ἀοιδίμου Γ. Ζαρίφη, κατὰ τὸ 1879 ἔτος· εἰς τοῦτο φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 160 νήπια. Νηπιαγωγοὶ δύο. — Πόρους τὸ μὲν Νηπιαγωγεῖον καὶ ἡ τῶν ἀρρένων σχολὴ ἔχουσι τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινῶν καὶ τὴν γενναίαν κατ' ἔτος προσφορὰν τοῦ Γ. Ζαρίφη ἐκ Λ.Τ. 360. Τὸ δὲ Παρθεναγωγεῖον συντηρεῖται ἐκ τοῦ κατ' ἔτος ἐνεργουμένου λαχείου τῶν χειροτεχνημάτων

(*) Ἐν καταλλήλῳ ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς ἐκκλησίας τόπῳ, εὑρηται γεγραμμένον τὸ ἔτος 1796 ὡς καὶ τὰ στοιχεῖα Χ. Χ. Χ. Χ. (Χριστὸς χριστιανοῖς χαρίζει χάριν) καὶ τὰ ἀκόλουθα Φ. Χ. Φ. Π. (φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι). Τὴν ἑρμηνείαν τῶν χαρακτήρων τούτων ὡς ἄνω, ὡς καὶ πλείστας ἄλλας πληροφορίας ἐχορήγησέ μοι λίαν εὐμενῶς ἡ Α. Θ. ὁ ἅγιος Τρωάδος Μεθόδιος, πρὸς ὃν καὶ ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου.

τῶν μαθητριῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν εὐγενῶν τινων δεσποινῶν. Ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη πρὸς συντήρησιν τῶν καθιδρυμάτων τούτων λίραι τουρκικαὶ 400 (*).

Βουγιουκ-δερέ. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἀριθμεῖ πεντακοσίας περίπου οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει μίαν καὶ μόνην, κτισθεῖσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Σχολεῖα δὲ ἔχει τὸ τῶν ἀρρένων καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον, ἀμφότερα ἐν εὐρυχώρῳ καὶ λαμπρῷ οἰκήματι, κτισθέντι κατὰ τὸ ἔτος 1871 ὑπὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Βουγιουκ-δερέ, δαπανηθέντων 2,500 Λ.Τ. περίπου. Εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 150 κοράσια. Διδασκάλισσαι δύο. — Εἰς δὲ τὴν τῶν ἀρρένων ἑλληνοδημοτικὴν μαθηταὶ 140. Διδάσκαλοι δύο. Ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ἑλληνικῇ τάξει διδάσκονται ἥ τε γαλλικὴ καὶ τουρκικὴ γλῶσσα. — Πόρους δ' ἔχουσι πρὸς συντήρησιν αὐτῶν, ἡ μὲν τῶν ἀρρένων τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινῶν, τὰς εἰσπράξεις δίσκου καὶ ἐλεεδόκης καὶ τὰς ἐκτάκτους συνδρομάς, τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον συντηρεῖται διὰ τοῦ ποσοῦ χιλίων χαρτίνων ρουβλίων, ἅπερ ἐτησίως χορηγεῖ ἡ ρωσσικὴ Αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις. Ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη πρὸς συντήρησιν ἀμφοτέρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Λ.Τ. 300.

Παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου εὕρηται καὶ ἡ συνοικία Κεφελίκιοϊ, ἀποτελουμένη ἐκ 30 ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν καὶ συντηροῦσα ἰδίαν σχολήν, εἰς ἣν φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 40 νήπια, πτωχὰ πάντα καὶ ἄπορα. Πόρους ἔχει τὰ εἰσοδήματα τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος ἁγιάσματος τοῦ Ἁγίου Νικήτα καὶ τὴν δωδεκάλιρον κατ' ἔτος προσφορὰν τοῦ ἀοιδίμου Γ. Ζαρίφη, δαπάνας δὲ ἐτησίως Λ. Τ. 36.

Γενὶ-μαχαλέ. Ἡ κωμόπολις αὕτη ἀριθμεῖ περὶ τὰς 130 οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει μίαν καὶ μόνην, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Ἡ σχολὴ ἀριθμεῖ ἑκατὸν τὸ ὅλον μαθητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινα κοράσια, πόρους δ' ἔχει τὰ ἐνοίκια μαγαζείου καὶ οἰκίας, τὸ κατὰ μῆνα ἐνοίκιον

(*) Ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Θεραπείων κατά τε τὸν διοργανισμὸν αὐτῶν καὶ τοὺς πόρους ἐπῆλθον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος σχολικοῦ ἔτους ἀλλοιώσεις· τὰ δὲ ἐνταῦθα διδόμενα βάσιν ἔχουσι τὴν τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους κατάστασιν, ὅτε καὶ συνετελέσθη ἡ μετὰ χεῖρας πραγματεία. (Σημ. ἐκδ. «Ἡμ. Ἀνατολῆς».)

τοῦ παζὰρ καϊκίου αὐτῆς καί τινα ἄλλα. Διδάσκαλοι δύω, ἀμφότεροι καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπηρετοῦντες, ὁ μὲν ὡς ἱεροδιάκονος, ὁ δὲ βοηθὸς αὐτοῦ, ὡς ἀριστερὸς ψάλτης. Αἱ δαπάναι πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς ταύτης ἠλαττώθησαν εἰς Λ.Τ. 80, καταργηθέντος τοῦ παρθεναγωγείου, δι' ὅπερ ἐδαπανῶντο κατ' ἔτος Λ. Τ. 60, διότι οἱ κάτοικοι, πτωχοὶ καὶ ἀποχειροβίωτοι ὄντες, ἀδυνατοῦσι νὰ διατηρήσωσιν αὐτό.

Φαναράκιον. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον ὁριον τοῦ Βοσπόρου, ἔχει 150 οἰκογενείας ὀρθοδόξων καὶ μίαν Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ σχολὴ ἀριθμεῖ πεντήκοντα ἄρρενα καὶ τριάκοντα θήλεα, ἐν ὅλοις 80 μαθητάς, ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον χρησιμεύοντα καὶ ὡς ψάλτην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Πόρους ἔχει τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινων, ἀφιερωθέντων τῇ σχολῇ παρὰ τοῦ μακαρίτου Δημητράκη, ἀνεψιοῦ τοῦ ἀοιδίμου Γρηγορίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μόλις ἐξαρκοῦντα εἰς τὰς δαπάνας, ἀνερχομένας κατ' ἔτος εἰς λίρας Τ. 50. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἰσὶν ἁλιεῖς, καταγινόμενοι κυρίως περὶ τὴν ἁλιείαν τῆς κοινῶς λεγομένης λακέρδας κατὰ τοὺς μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον, ἕνεκεν ὅμως τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως τοῦ ἰχθύος τούτου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, οἱ κάτοικοι εἰσὶν ἄποροι καὶ δυστυχεῖς, τῶν πλείστων στερουμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου καὶ μάλιστα ἐν χειμῶνι. Ἐντεῦθεν ὡρμᾶτο ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ στ', ὅστις διὰ διαθήκης του ἐκληροδότησε τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ σπουδαῖον χρηματικὸν ποσόν, οὗτινος καλή τις χρῆσις ἠδύνατο νὰ ἀνακουφίσῃ μεγάλως τὴν δυσχερῆ τῶν κατοίκων θέσιν. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ἀπ' αἰώνων ὅλων αἱ Κυάνεαι νῆσοι ἢ Σκόπελοι, Ῥόκα παρὰ τῶν κατοίκων λεγόμεναι. Αἱ Σκόπελοι αὗταί εἰσι πέντε ὄγκοι βράχων καὶ λέγονται Κυάνεαι ὡς ἐκ τοῦ κυανοῦ χρώματός των. Οἱ ποιηταὶ τὰς ὀνομάζουσι Πλαγκτὰς καὶ Συμπληγάδας, διότι κατὰ τὸν μῦθον συνέτρεχον καὶ συνεκρούοντο μεταξύ των καὶ ἄλλοτε μὲν ἤνοιγον, ἄλλοτε δὲ ἔκλειον, οὗ ἕνεκεν καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ὅτι ἦσαν ζῶσαι καὶ ἔμψυχοι.

Βαχτσέ-κιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο κεῖται μεσογείως τοῦ Βουγιουκ-δερὲ καὶ ἔχει 130 οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν μίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἡ σχολὴ κειμένη

ἐντὸς τῶν κελλείων τῆς Ἐκκλησίας, ἀριθμεῖ 60 τὸ ὅλον μαθητάς, ὧν 14 κοράσια, ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, ὅστις χρησιμεύει καὶ ὡς ψάλτης τῆς ἐκκλησίας. Πόρους ἔχει τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινων ἀνηκόντων τῇ σχολῇ, δαπανῶνται δὲ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτῆς κατ' ἔτος Λ.Τ. 48. Ἐνταῦθα γίνεται πανήγυρις τῇ 2 Μαΐου, διαρκοῦσα ἐπὶ τριήμερον.

Βελιγράδιον. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ τυγχάνει ὀνομαστὸν διὰ τὰ ὡραῖα καὶ μεγάλα δάση του, ἔχει 160 ὀρθοδόξων οἰκογενείας. Ἐκκλησίαν ἔχει τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σχολεῖον δὲ σεσαθρωμένον τι δωμάτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου μετὰ στενοχωρίας περικλείονται ὑπὲρ τοὺς 70 μαθητάς, διδασκόμενοι παρ' ἑνὸς διδασκάλου, τοῦ καὶ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας. Πόρους ἔχει τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινων καὶ δαπάνας ἐτησίως Λ.Τ. 28.

Πύργος. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι τὸ μαγαλείτερον καὶ πολυανθρωπότερον τῶν μεσογείων τῆς ἐπαρχίας χωρίων, διότι κατοικεῖται ὑπὸ 550 περίπου οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει μίαν, εὐρύχωρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Λαμπρὸν καὶ μέγα λίθινον οἰκοδόμημα πρὸ ὀκταετίας ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀνεγερθέν, χρησιμεύει ὡς φυτώριον τῶν τέκνων αὐτῶν. Διήρηται δὲ εἰς δύω, ὧν τὸ μὲν παρθεναγωγεῖον, τὸ δὲ ἑλληνοδημοτικὴ σχολή. Καὶ ἐν μὲν τῇ τῶν ἀρρένων σχολῇ, περιλαμβανούσῃ ἄνω τῶν 160 μαθητάς, διδάσκουσι διδάσκαλοι δύω, ὧν ὁ ἕτερος διδάσκει πλὴν τῶν ἑλληνικῶν καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν εἰς τὰς δύω ἀνωτέρας τάξεις. Τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσιν ὑπὲρ τὰ 60 κοράσια, ἔχει μίαν καὶ μόνην διδάσκαλον, διδάσκουσαν πλὴν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων καὶ τὰ σχετικὰ τῷ ὡραίῳ φύλῳ ἐργόχειρα. Πόρους πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἡ κοινότης διατίθησι τὰ ἐνοίκια ὡς εἰκὸς τῶν κτημάτων αὐτῆς, ἀνερχόμενα εἰς τὸ τριπλοῦν τῶν ὅσα δαπανᾷ, ὥστε εὐνόητον τυγχάνει ὅτι μετ' εὐκολίας ἀποτίει τὸ ἀναγκαῖον ποσόν, ὅπερ ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς Λ. Τ. 130. Ἐνταῦθα τελεῖται τῇ 15 Αὐγούστου, ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τῆς ἐκκλησίας μεγάλη πανήγυρις διαρκοῦσα τριήμερον, ἧς ἡ ἔναρξις ἐγκαινίζεται διὰ τοῦ ἑπομένου τρόπου. Ἐν τῷ βάθει κατωφεροῦς καὶ κατασκίου κοιλάδος, ἐντὸς τοῦ χωρίου κειμένης, ὑπάρχει ἁγίασμα, εἰς ὃ ἀπερχόμενοι οἱ κάτοικοι μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τοῦ κλήρου μετὰ τῶν ἐξαπτερύγων προπορευομένου ψάλλουσι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ, μεθ' ὃ αἴρεται ὑπό τινος τῶν κατοίκων μέγας ἄρτος ὑποχρεουμένου τούτου νὰ προσενέγκῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ποσότητά τινα ἐλαίου, ἀνερχομένου πολλάκις μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα ὀκάδων, τῶν δυναμένων ἐκ τῶν κατοίκων ὁλονὲν πλειοδοτούντων. Ἀκολούθως διανέμονται τῷ λαῷ τὰ κόλλυβα καὶ ἡ ἱλαστήριος θυσία, ἥτις ἐστὶν ὡς τὰ πολλά, ὀπτὸν βόειον κρέας. Ἐνταῦθα οὐχὶ ἄσκοπον θεωρῶ νὰ μνημονεύσω ἐθίμου τινὸς ἐπικρατοῦντος ἀνέκαθεν καὶ τελουμένου κατὰ τὸν γάμον. Ἅμα τῇ λήξει τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου ὅμιλος ἐκ τῶν προσκεκλημένων γυναικῶν περιάγουσι κύκλῳ τοῦ ἱεροῦ σκίμποδος τοὺς νεονύμφους, ἐπᾴδουσαι ἐν ῥυθμῷ τοὺς στίχους τούτους, ἀναγομένους μᾶλλον εἰς τὴν νύμφην :

« Καλῶς ὥρισες περδικίτσα μέσ' 'ς αὐτὴν τὴν γειτονίτσα,
» ἔλα 'δῶ πουλιὰ νὰ 'βγάλῃς, ἔλα 'δῶ νὰ ξεπουλιάσῃς·
» ἀστραπαῖς βρονταῖς ἀκούσῃς, τὰ πουλιά σου μὴ τ' ἀφήσῃς·
» νᾶναι ἡ νύμφη τριγωνάκι κ' ὁ γαμβρὸς περιστεράκι,
» νᾶναι καὶ τὰ συμπεθέρια περιβόλια μὲ τὰ δένδρα. »

Προσόμοια δὲ καὶ ἄλλα προστιθεῖσαι, ὁδηγοῦσι τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος εἰς παρακείμενον δωμάτιον, ἔνθα οἱ προσκεκλημένοι προσερχόμενοι συγχαίρουσι τοῖς νεονύμφοις, εὐωχούμενοι μέχρις ἡλίου ἀνατέλλοντος.

Ἐκ τῶν κατοίκων, οἱ μὲν ἐπαγγέλονται τὸν μεταπράτην ὠῶν καὶ ὀρνίθων, ἕτεροι δὲ εἰσὶ γεωργοὶ ἔχοντες ἰδίους οἱ πλεῖστοι ἐκτεταμένους κήπους. Ἐνταῦθα ἑδρεύει καὶ ὁ Μουδίρης, εἰς ὃν ὑπάγονται τὰ πέριξ χωρία καὶ τῶν ὁποίων οἱ μουχτάριδες συνερχόμενοι ἀνὰ πᾶσαν Δευτέραν συσκέπτονται περὶ τῶν κοινοτικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων. Παρέλειψα νὰ ἀναφέρω, ὅτι ἀπὸ τριῶν ἤδη ἐτῶν ὑφίσταται «Φιλόμουσος Ἀδελφότης» ὑπὸ ὁμίλου νέων τοῦ χωρίου συστηθεῖσα, σκοπὸν δ' ἔχουσα τὴν παροχὴν συνδρομῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ αὐτῶν καταστήματα.

Βογάζ-κιοι. Τὸ χωρίον τοῦτο νοτιοδυτικῶς τοῦ Πύργου κείμενον καὶ ὑπὸ 260 οἰκογενειῶν οἰκούμενον, ἔχει ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ σχολεῖον, ἀμφότερα ἐπὶ λόφου ἐκτισμένα παρὰ τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου, παλαιὰ καὶ πτῶσιν ἐπαπειλοῦντα. Τὸ σχολεῖον ἀριθμεῖ ὑπὲρ τοὺς 70 μαθητὰς ὑπὸ ἕνα διδά-

σκαλον, μισθοδοτούμενον ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν κτημάτων. Ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη Λ.Τ. 30.

Ἀρναούτ-κιοϊ. Κατοικεῖται ὑπὸ 130 οἰκογενειῶν καὶ ἔχει ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, πανηγυρίζουσαν τῇ 2 Μαΐου, καθ' ἣν ἡμέραν τελεῖται ἡ προσφορὰ κατὰ πλειοδότησιν ἐλαίου, ἑκάστη δὲ οἰκογένεια θεωρεῖ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τὴν προπαρασκευὴν ὀπτοῦ ἀρνίου. Τὸ σχολεῖον, ἀριθμοῦν μαθητὰς μέχρι 50 ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, συντηρεῖται ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν κτημάτων διὰ δαπάνης κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 30.

Ἁγιασματάκι. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν, λίαν σμικρόν, ὡς καὶ ἡ ἐκκλησία, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σχολεῖον—ἐὰν δύναται νὰ ὀνομασθῇ σχολεῖον σμικρότατον καὶ πιναρὸν δωμάτιον — εἰς ὃ φοιτῶσιν εἰκοσιπέντε ἄρρενα, ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, χρησιμεύοντα καὶ ὡς ψάλτην τῆς ἐκκλησίας. Πόρους ἔχει τὸ περίσσευμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ δαπάνας κατ' ἔτος Λ.Τ. 22.

Ἰμβροχώριον. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 55 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ὁμιλούντων ἁπάντων τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σχολεῖον, ψιλῷ μόνον ὀνόματι ὑφιστάμενον, διότι μόλις ἀριθμεῖ δωδεκάδα μαθητῶν ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, τὸν καὶ ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, μισθοδοτούμενον ἐκ τοῦ ταμείου αὐτῆς. Δαπάνη ἐτησία Λ.Τ. 22.

Νεοχωράκιον. Κατοικεῖται ὑπὸ 100 οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ σχολεῖον σμικρόν τινα οἰκίσκον σεσαθρωμένον καὶ ἑτοιμόρροπον, εἰς ὃ φοιτῶσιν 25 ἄρρενα καὶ 12 θήλεα, ἐν ὅλοις 37 μαθηταὶ ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, τὸν καὶ ψάλτην. Πόρους ἔχει τὰ ἐνοίκια κτήματός τινος, μόλις ἐξαρκοῦντα εἰς τὰς δαπάνας ἀνερχομένας κατ' ἔτος εἰς Λ.Τ. 23. Οἱ κάτοικοί εἰσι γεωργοί, ἀσχολούμενοι οἱ πλεῖστοι περὶ τὴν κατασκευὴν ξυλανθράκων καὶ τὴν καπνοφυτείαν.

Δέρκοι. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ καὶ Φινέπολις παρὰ Στράβωνι φαίρεται, κατοικεῖται ὑπὸ 100 ὡς ἔγγιστα οἰκογενειῶν, ὁμιλούντων τῶν πλείστων τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἐκκλησίαν ἔχει τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σμικρόν τι δωμάτιον ἐν τοῖς κελλείοις τῆς ἐκκλησίας, σχολεῖον ἐπωνυμούμενον, εἰς ὃ φαίνονται ἀπὸ

καιροῦ εἰς καιρὸν δωδεκὰς μαθητῶν, ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, χρησιμεύοντα καὶ ὡς ψάλτην τῆς ἐκκλησίας καὶ μισθοδοτούμενον ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς διὰ μισθοδοσίας κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 11 καὶ 12 κοιλῶν σίτου (!). Ἐνταῦθα κεῖται καὶ ἡ ὁμώνυμος λίμνη, ἔχουσα περιφέρειαν ὀκτὼ περίπου ὡρῶν, ἐν ᾗ ἀγρεύονται πλῆθος σαζανίων καὶ καραβίδων καλῶν τὴν γεῦσιν, τὸ δὲ ὕδωρ μετοχετεύεται ὅσον οὔπω εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τῆς γνωστῆς ἑταιρίας ὁλονὲν προχωρούσης εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

Δαγιακαδίνιον. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 125 ὀρθοδόξους οἰκογενείας, ἐν αἷς ὁμιλεῖται ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου καὶ σχολεῖον σμικρόν τι καὶ κατηρειπωμένον δωμάτιον, ἐν ᾧ διδάσκονται 30 μαθηταὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας. Πόρους ἔχει τὸ περίσσευμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τὸ ἐνοίκιον ἑνὸς χανίου, μόλις ἀμφότερα ἀντισταθμίζοντα τὴν εὐτελῆ κατ' ἔτος δαπάνην ἐκ Λ.Τ. 12. Οἱ κάτοικοι ἐν γένει ἐπαγγέλονται τὴν γεωργίαν καὶ καπνοφυτείαν.

Δελιονούζ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 60 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ὁμιλούντων ἁπάντων τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἐκκλησίαν ἔχει σεμνυνομένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σχολεῖον δὲ εὐρύχωρον καὶ λαμπρὸν οἰκοδόμημα, ἀνεγερθὲν πρὸ δεκαετίας ἐκ βάθρων, δαπάναις τοῦ ἐκ τῶν προϋχόντων τοῦ χωρίου εὐπόρου Ἰωάννου Τιρπανλῆ, ἀνδρὸς συνενοῦντος ἐν ἑαυτῷ εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν τὴν φιλομουσίαν καὶ φιλοξενίαν. Τεκμήρια δὲ τῶν δύω τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῶν μνημονεύω δύω τινα· πρῶτον, ὅτι τὸν ἕνα τῶν υἱῶν του ἐκπαιδεύει ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἰατρικῇ σχολῇ καὶ δεύτερον, ὅτι ἰδίοις ἀναλώμασιν ᾠκοδόμησεν εὐρύχωρον ξενῶνα, ἐν ᾧ εὑρίσκουσι πᾶσαν δυνατὴν φιλοξενίαν καὶ περιποίησιν οἱ ἐκεῖθεν διερχόμενοι ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους, συνεχῶς ἐκεῖσε μεταβαίνοντες πρὸς ἐποπτείαν τῶν τῆς λίμνης Δέρκων ἐργασιῶν, διατελούσης κτῆμα τοῦ στέμματος. Ἐκτὸς τούτων ἐκληροδότησε τῇ σχολῇ μέγα πανδοχεῖον, ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομηθέν, ἵνα διὰ τῶν ἐνοικίων τούτου συντηρῆται. Ἤδη ἡ ἐν λόγῳ σχολὴ ἀριθμεῖ ὑπὲρ τοὺς 50 μαθητάς, διδασκομένους ὑπὸ δύο διδασκάλων τὴν Ἑλλήνων φωνὴν διὰ δαπάνης κατ' ἔτος Λ.Τ. 50. Οἱ κάτοικοι ἐν γένει ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν.

Λαζάρχοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 60 οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων, τῶν ἀρρένων ἐπαγγελομένων ἁπάντων τὰ τοῦ γεωργοῦ ἔργα. Ἡ Ἐκκλησία αὐτῶν τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κεῖται εἰς τὴν κορυφὴν ὀροπεδίου δασέος, πρὸς ἣν ἵνα φθάσῃ τις δέον νὰ ἀνέλθῃ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἓξ βαθμίδας, αἵτινες ἐν ὥρᾳ χειμῶνος καθίστανται ἀπροσπέλαστοι. Τὸ δὲ σχολεῖον εὑρηται ἐν σμικρῷ τινι δωματίῳ, ἐν ᾧ συσπειρούμενοι 30 μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ ψάλτου γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Πόρους ἔχει τὸ πλεόνασμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, ἐπαρκοῦν εἰς τὴν κατ' ἔτος δαπάνην, τοῦ διδασκάλου λαμβάνοντος Λ.Τ. 23 καὶ τὸν ἀναγκαιοῦντα πρὸς τροφὴν του ἄρτον.

Τσανάκτσα. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 125 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ὁμιλούντων ἀποκλειστικῶς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σχολεῖον ἐντὸς τῶν κελλείων, εἰς ὃ φοιτῶσι 30 μαθηταὶ διδασκόμενοι ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς Ἐκκλησίας, οὗ ὁ ἐτήσιος μισθὸς Λ.Τ. 20 λαμβάνεται ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς.

Καστανέαι. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμοῦν 165 οἰκογενείας ὀρθοδόξων χρησιμεύει ὡς σταθμὸς τῶν ἀπὸ Σηλυβρίας καὶ Μετρῶν εἰς τὰ μεσογειότερα χωρία χάριν ἐμπορίου μεταβαινόντων, ἢ καὶ ἐκεῖθεν κατερχομένων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἀνακαινίζουσιν ἤδη πολλῷ τῆς ὑπαρχούσης μεγαλειτέραν. Τὸ σχολεῖον, λιθόκτιστος οὖσα οἰκοδομὴ περιλαμβάνει ὑπὲρ τοὺς 80 μαθητάς, διῃρημένους εἰς ἑλληνικὸν καὶ ἀλληλοδιδακτικὸν τμῆμα. Τοῦ ἑλληνικοῦ τυγχάνει διδάσκαλος νέος τελειοδίδακτος τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, ὅστις πλὴν τῶν ἑλληνικῶν διδάσκει καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. Πόρους ἡ σχολὴ ἔχει τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινων, ἀνηκόντων αὐτῇ, ἅτινα ὅμως οὐδόλως ἐξαρκοῦσι πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν, ἀνερχομένων κατ' ἔτος εἰς Λ.Τ. 84, τοῦ πλείστου τούτων καταβαλλομένου ὑπὸ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν. Οἱ πλείονες τῶν κατοίκων εἰσὶ γεωργοὶ καὶ καλλιεργηταὶ καπνῶν, ὀλίγιστοι δὲ μετέρχονται τὸν μικρέμπορον ἐν τῇ πρωτευούσῃ, μεθ' ἧς συγκοινωνοῦσι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ τῆς ἐγγὺς κώμης τῶν Μετρῶν.

Ὀκλαλή. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 95 οἰκογενειῶν

ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, κτισθεῖσαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὡς σχολεῖον δὲ χθαμαλόν τι δωμάτιον, εἰς ὃ φοιτῶσι 45 μαθηταί, οὓς διδάσκει ὁ καὶ ψάλτης τῆς Ἐκκλησίας, συντηρεῖται δὲ ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου διὰ δαπάνης κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 23. Οἱ κάτοικοι ἅπαντες ἐν γένει εἰσὶν γεωργοί.

Ἀκαλάνη. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 80 οἰκογενείας. Ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σχολεῖον ἐν ἰδίῳ μεγάλῳ καὶ εὐρυχώρῳ οἰκήματι, πλὴν πτῶσιν ἐπαπειλοῦντι· προσφοιτῶσι εἰς αὐτὸ 55 μαθηταὶ ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, τὸν καὶ ψάλτην τῆς Ἐκκλησίας. Πόρους ἔχει τὸ περίσσευμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ δαπάνην κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 24. Τὸ μόνον ἄξιον λόγου ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εἶναι τὸ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀναβλύζον διαυγέστατον καὶ ἐλαφρὸν ὕδωρ, ἐξ οὗ μεταφέρουσι πρὸς πόσιν οἱ εὐπορούντες ἐκ τῶν κατοίκων Σηλυβρίας καὶ Μετρῶν. Καὶ ἐνταῦθα οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Ἐρμενίκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὡς ἐστιν εἰκάσαι καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ φέρει, εἶχεν ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις συνοικίαν τῶν ἀδελφῶν Ἀρμενίων, ἴχνη δὲ τῆς ἐκεῖ ὑπάρξεως τούτων σώζονται τὰ θεμέλια ἐκκλησίας ὡς καὶ νεκροταφεῖον. Αἱ νῦν οἰκογένειαι τῶν ὀρθοδόξων ἀνέρχονται εἰς 80, αἵτινες διὰ τὸ σύμμικτον τοῦ πληθυσμοῦ ὁμιλοῦσι τὴν ἑλληνικὴν καὶ βουλγαρικήν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τὴν μνήμην αὐτῆς τελεῖται πανήγυρις, εἰς ἣν μεταβαίνουσι καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ἐν δὲ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἰδιορρύθμων αὐτῶν φαγητῶν πρωτεύει τὸ ὀπτὸν ἀρνίον. Τὸ σχολεῖον τῶν ἀριθμεῖ μαθητὰς μέχρι 40 ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας, οὗτινος ἡ ἀντιμισθία εἰς Λ.Τ. 23 κατ' ἔτος ἀνερχομένη ἀποτίνεται ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου. Καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὑπάρχει διαυγέστατον ὕδωρ, σχηματίζον βαθὺν ῥύακα, οὗ τὸν ἥσυχον ῥοῦν διαταράττουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τέσσαρες νερόμυλοι. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἰσὶν ἐν γένει γεωργοί.

Τσιφλίκιοϊ. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 160 οἰκογενείας. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Σωτῆρος Μεταμορφώσεως, νεόδμητον, ὑφισταμένης εἰσέτι τῆς προϋπαρχούσης καὶ μακρὰν τοῦ χωρίου κειμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Τὸ σχολεῖον, ὅπερ ἐστὶ

σχετικῶς καλῶς συγκεκροτημένον, ἀριθμεῖ ἄνω τῶν 80 μαθητῶν ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, εὐμοιροῦντα παιδείας καὶ μισθοδοτούμενον κατ' ἔτος Λ.Τ. 36 ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, ἐκτὸς τοῦ σίτου, ὃν λαμβάνει ἐκ περισσοῦ παρὰ τῶν κατοίκων. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ εἶδον τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ὅ τε ἐν Βάδεν-Βάδεν τέως ἱερατικῶς προϊστάμενος Ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ Πέραν εὐδόκιμος ἰατρὸς Μιχαὴλ Κάλφογλους καὶ ὁ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ τὴν ἰατρικὴν ἐπίσης σπουδάζων Χρῆστος Κάλφογλους, ἀνεψιοὶ ἐκείνου. Οἱ κάτοικοι οἵτινες εἰσὶν ἅπαντες γεωργοὶ καὶ προμηθευταὶ οἰκοδομησίμου ξυλείας περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν εὐρυτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των, προτίθενται τὴν ἀνέγερσιν σχολῆς ἀρρένων καὶ παρθεναγωγείου, ἀγοράσαντες πρὸς τοῦτο καὶ κατάλληλον γήπεδον.

Δζελέπκιοϊ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου τούτου ἀνέρχεται εἰς 65. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σχολεῖον νεόδμητον, εἰς ὃ φοιτῶσι 32 μαθηταὶ ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, μισθοδοτούμενον κατ' ἔτος Λ.Τ. 24 ἐκ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ ἐκ τῶν συνδρομῶν τῶν κατοίκων, μετερχομένων τὴν γεωργίαν καὶ ἀνθρακοποιΐαν.

Τάρφας. Τὸ βουλγαρόφωνον τοῦτο χωρίον κατοικεῖται ὑπὸ 140 οἰκογενειῶν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐν ρυθμῷ τινι διακεκοσμημένην, ἀνεγερθεῖσαν δαπάνῃ τῶν κατοίκων κατὰ τὸ 1835 ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, σχολεῖον δὲ μικρόν τι οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ συσπειρούμενοι διδάσκονται 65 μαθηταὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας, μισθοδοτουμένου κατ' ἔτος Λ.Τ. 35 ἐκ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τῶν ἐνοικίων ἑνὸς πανδοχείου. Ἐνταῦθα τελεῖται τῇ ἑορτῇ τῆς Ἀναλήψεως πανήγυρις, καθ' ἣν διὰ συνθήματος, ὑπὸ τοῦ ἱερέως διὰ κωδωνοκρουσίας διδομένου, οἱ κάτοικοι μικροὶ μετὰ μεγάλων ἀπέρχονται εἰς παρακείμενόν τι ἅγίασμα, ἔνθα μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ συνήθους ἁγιασμοῦ, κάθηνται ἐπὶ τῶν χόρτων ἀνὰ κλισίας τρώγοντες καὶ εὐωχούμενοι ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ τοσούτῳ τοῖς ἐκεῖ προσφιλοῦς ἀσκαύλου (καΐδας) μέχρι βαθείας νυκτός.

Ἀζατλή. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ καὶ ἅγιος Γεώργιος ἐκ τῆς ἐκεῖ ὁμωνύμου ἐκκλησίας καλεῖται, ἀριθμεῖ 65 οἰκογενείας. Σχολεῖον

ἔχει καλόν τι σχετικῶς οἰκοδόμημα, εἰς ὃ φοιτῶσι 40 μαθηταί, διδασκόμενοι ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας, μισθοδοτουμένου κατ' ἔτος Λ.Τ. 24 ἐκ τῶν ἐνοικίων κτημάτων τινων τῆς κοινότητος.

Καλιό. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 55 οἰκογενειῶν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σχολεῖον σμικρόν τι δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐκπαιδεύονται 25 νήπια ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας διὰ δαπάνης κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 24, καταβαλλομένων ἐκ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τοῦ ἐνοικίου ἑνὸς πανδοχείου.

Ἀμπαρλή. Τὸ χωρίον τοῦτο παρὰ τὴν Προποντίδα θάλασσαν κείμενον, κατοικεῖται ὑπὸ 55 ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ σχολεῖον μικρόν τι οἴκημα, ἐν ᾧ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας 30 παῖδες, διὰ δαπάνης κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 33, καταβαλλομένης ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου. Οἱ κάτοικοι ἐπαγγέλονται τὴν γεωργίαν καὶ ἁλιείαν, εἰσὶ δὲ τὰ μάλιστα ἀγαθοὶ καὶ περιποιητικοὶ πρὸς τοὺς ξένους.

Μικρὸς Τσεκμεδζές. Τὸ ἀρχαῖον Ῥήγιον (Βασιλικὸν δηλ.) τὸ καὶ μικρὸν Ζεῦγμα καὶ ἀρχαιότερα Μύρμηξ καλούμενον καὶ ἀπέχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως 15 μίλια. Λέγεται δὲ Μικρὸς Τσεκμεδζές, διὰ τὴν ὡραίαν γέφυραν, τὴν ζευγνύουσαν τὸν ἐκεῖ εἰσέχοντα κόλπον τῆς Προποντίδος καὶ ἀνοικοδομηθεῖσαν μεγάλαις δαπάναις, αὐτήν τε καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ζεύγματος (Μπουγιούκ-Τσεκμεδζέ), δέκα μίλια τοῦ Μικροῦ ἀπέχοντος, ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Σουλτὰν Σουλεϊμάν. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 12 μόνον οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει κτισθεῖσαν δαπάνῃ τοῦ ἀοιδίμου Διαμαντῆ τσορμπαδζῆ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ σχολεῖον νεόδμητον, ὅπερ ὅμως ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως μαθητῶν χρησιμεύει δυστυχῶς ὡς διαμονὴ νυκτινόμων ὀρνέων. Ἐνταῦθα εὕρηται ἡ ὁμώνυμος λίμνη, διήκουσα μέχρι Γιαρὴμ Βουργάζ, ἔνθα ἀγρεύονται ἐγχέλεις καὶ οἱ γνωστοὶ κέφαλοι, ὧν τὰ ὠὰ χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ἀρίστου ὠοταράχου. Ὁ ἀὴρ τοῦ χωρίου εἶναι νοσηρὸς καὶ οἱ πυρετοὶ ἐπιπολάζουσιν αὐτόθι.

Γαλατάρια. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 45 οἰκογενειῶν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν καὶ ὡς σχολεῖον μι-

κρόν τι οἴκημα, ἐν ᾧ διδάσκονται 25 νήπια ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας, μισθοδοτουμένου κατ' ἔτος Λ.Τ. 23 ἐκ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τῶν ἐνοικίων ἑνὸς πανδοχείου. Ἐνταῦθά που κεῖται καὶ ἡ τερπνὴ θέσις Φλώρια.

Ἅγιος Στέφανος. Τὸ εὐάερον τοῦτο προάστειον ἀριθμεῖ 80 οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Στεφάνου, σχολεῖα δὲ τὸ τῶν ἀρρένων, εἰς ὃ φοιτῶσιν 70 μαθηταὶ ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, διδάσκοντα καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον, ἀριθμοῦν 54 κοράσια ὑπὸ μίαν διδασκάλισσαν. Πόρους δὲ ἡ μὲν τῶν ἀρρένων σχολὴ ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς συνδρομὰς τῶν ἐκεῖσε κατὰ τὸ θέρος μετοικούντων εὐπόρων ὁμογενῶν, τὸ δὲ παρθεναγωγεῖον τὴν χορηγείαν τῆς φιλομούσου Λοξάνδρας Περσινάκη ἐκ Λ.Τ. κατ' ἔτος 72, ὅπερ διὰ τοῦτο καλεῖται Λοξάνδρειον. Ἐτησία ὁλικὴ δαπάνη πρὸς συντήρησιν ἀμφοτέρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Λ.Τ. 150. «Ἐνταῦθα ἀπέρχονται περὶ τὸ φθινό-
» πωρον οἱ εὐδαίμονες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως ἀπολαύσωσιν
» ἀφθονώτερα τὰ ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ξηρᾶς ἀγαθὰ καὶ ἰδίως
» τὴν ἀπὸ τῆς θήρας τῶν ὀρτύγων τέρψιν.» (Ἱστορ. Κων/πόλεως Σκαρ. Βυζαντ. Τόμ. Α'.)

Σαφρᾶς. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 60 οἰκογενείας ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ σχολεῖον ἀρκούντως μέγα οἰκοδόμημα, εἰς ὃ φοιτῶσι 40 μαθηταὶ διδασκόμενοι ὑπὸ διδασκάλου, τελειοφοίτου τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, χρησιμεύοντος δὲ καὶ ὡς ψάλτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Πόρους ἡ σχολὴ ἔχει τὰ ἐνοίκια κτημάτων τινῶν ἐπαρκοῦντα εἰς τὰς δαπάνας ἀνερχομένας κατ' ἔτος Λ.Τ. 65. Οἱ κάτοικοι ἐν γένει ἀσχολοῦνται περὶ τὰ γεωργικὰ ἔργα καὶ τὴν ἀμπελοφυτείαν.

Μακροχώριον. Τὸ τερπνὸν καὶ λίαν εὐάερον τοῦτο προάστειον κατοικεῖται ὑπὸ 250 οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, σχολεῖον δὲ λιθόκτιστον οἰκοδόμημα, διῃρημένον εἰς ἀρρεναγωγεῖον καὶ εἰς παρθεναγωγεῖον. Καὶ τούτου μὲν μαθήτριαι ἀριθμοῦνται μέχρις 100 ὑπὸ δύο διδασκαλίσσας, τοῦ δὲ ἀρρεναγωγείου μαθηταὶ 90 ὑπὸ δύο ὡσαύτως διδασκάλους, ὧν ὁ ἕτερος διδάσκει πρὸς τῇ ἑλληνικῇ καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Πόρους ἔχει τὰς τῆς ἐκκλησίας εἰσπράξεις, τὰς

ἐτησίας τῶν ὁμογενῶν προαιρετικὰς συνδρομὰς καὶ τὸ προϊὸν λαχείου ἐργοχείρων τοῦ παρθεναγωγείου, διενεργούμενον τῇ φροντίδι τῶν φιλομούσων κυριῶν καὶ διακεκριμένων ὁμογενῶν, ἀπερχομένων ἐκεῖσε κατὰ τὸ θέρος χάριν ἀναψυχῆς. Ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη πρὸς συντήρησιν ἀμφοτέρων τῶν καθιδρυμάτων Λ.Τ. 300.

Καλφᾶς. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 250 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ὧν οἱ πλείους εἰσὶν ἀμπελουργοὶ ἔχοντες ἰδίας ἀμπέλους, φημιζομένας διὰ τὴν πληθὺν τῶν σταφυλῶν, ἃς ἀποφέρουσιν. Ἐκκλησίαν ἔχει κλειζομένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ ἀρκούντως εὐρεῖαν, σχολεῖον δὲ διῃρημένον εἰς δημοτικὸν καὶ ἑλληνικὸν τμῆμα, εἰς ἃ φοιτῶσιν ὑπὲρ τοὺς 140 μαθηταί, ὧν διδάσκαλοι χρησιμεύουσιν ὁ ἱερεὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ ψάλτης. Πόρους πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἡ κοινότης διατίθησι τὰ ἐνοίκια τριῶν κτημάτων καὶ τὸ πλεόνασμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, ἐξαρκοῦντα εἰς τὰς ἐτησίας δαπάνας, ἀνερχομένας εἰς Λ.Τ. 55.

Νύμφαι. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 40 οἰκογενειῶν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σχολεῖον μικρόν τι οἰκοδόμημα, εἰς ὃ φοιτῶσιν 20 παῖδες, διδασκόμενοι ὑφ' ἑνὸς διδασκάλου πλὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἀρχὰς γαλλικῆς, διὰ δαπάνης κατ' ἔτος ἐκ Λ.Τ. 45, λαμβανομένων ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου καὶ τῶν προαιρετικῶν συνδρομῶν τῶν ἐν Δζαοὺς πασσᾶ διαβιούντων κηπουρῶν.

Ἅγιοι Πάντες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου τούτου ἀνέρχεται εἰς 25, ὧν οἱ ἄρρενες ἐν γένει εἰσὶ γεωργοί. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἁγίων Πάντων, ὡς σχολεῖον δὲ χθαμαλόν τι καὶ δεκάπηχυ ἐν τῷ κελλείῳ δωμάτιον, ἐν ᾧ ὁ τῆς ἐκκλησίας ἱερεὺς ἐπὶ σκίμποδος καθήμενος, διδάσκει γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν εἰς ὀλίγιστά τινα τέκνα τῶν κατοίκων, ἐμφανιζόμενα εἰς τὸ σχολεῖον δίκην κομητῶν. Καὶ ὅμως ἡ πτωχὴ κοινότης ἀποτίνει τῷ ἱερεῖ ὡς δίδακτρα ἐκ τοῦ πενιχροῦ τῆς ἐκκλησίας ταμείου κατ' ἔτος Λ.Τ. 6.

Γρύπες. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ καὶ Τσιφοὺτ-βουργὰζ ἐπωνυμεῖται, κατοικεῖται ὑπὸ 23 ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν, τῶν κατοίκων ἐνασχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἀμπελοφυτείαν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου σεμνυνομένην, σχολεῖον ὅμως ἐνταῦθα

οὐδὲ κατ' ὄνομα ὑφίσταται, καὶ τοῦτο, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ἕνεκα ἀσυγγνώστου ἀμελείας τῶν κατοίκων καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν βασιλευούσης διχονοίας, ἥτις οἴκους καὶ πόλεις ὅλας πολλάκις ἄρδην ἀνέτρεψε καὶ ἐξηφάνισεν. Ὀλίγιστα ὅμως παιδία τοῦ χωρίου μεταβαίνουσιν εἰς τὸ ἀντικρὺ χωρίον τῶν Νυμφῶν, εἰς τὸ σχολεῖον δὲ τοῦ χωρίου τούτου φοιτῶσι κατὰ διαλείμματα καὶ ὀσάκις δὲν ἀποτρέπονται ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Ἐν τῷ χωρίῳ, περὶ οὗ πρόκειται ἡμῖν λόγος, τελεῖται τῇ 29 Αὐγούστου πανήγυρις, ἐν τῷ ἐκεῖ που πλησίον ὑπάρχοντι φερωνύμῳ ἁγιάσματι.

Λ ύ τ ρ α ι. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 110 οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων, ὧν αἱ ἡμίσεις ἀνήκουσιν εἰς τὴν γνωστὴν τῶν Ἀθιγγάνων φυλήν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ὡς σχολεῖον μικρὸν δωμάτιον, ἐν ᾧ διδάσκονται 65 παῖδες ὑπὸ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας μισθοδοτουμένου κατ' ἔτος Λ.Τ. 40 ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἁγιάσματος τῆς ἁγίας Τριάδος τοῦ ἐν Ἐπταπυργίῳ ὑπάρχοντος.

Ἀ β ά σ σ ο ν. Τὸ χωρίον τοῦτο, ὅτε͡ρ διέλαμπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, δι' οὓς λόγους ἐκθέσω περαιτέρω, ἀριθμεῖ 60 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ὧν οἱ ἄρρενες μετέρχονται τὸ τοῦ βαφέως ἔργον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἕτεροι δὲ ἐργάζονται τὴν γῆν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ'ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σχολεῖον δὲ μικρόν τι οἰκοδόμημα, ἀνεγερθὲν δαπάναις τοῦ ἀειμνήστου Δέρκων Γρηγορίου κατὰ τὸ 1820. Ἓκ τινος δὲ σιγγιλιώδους ἐν μεμβράναις γράμματος, φυλαττομένου ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μητροπόλεως, ἀπολυθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', μανθάνομεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ σχολὴ ὑπερεῖχε τῶν λοιπῶν τῆς ἐπαρχίας, ἅτε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ κτίτορος αὐτῆς καὶ ἐφορευομένη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ γράμματι μνημονευομένων προὐχόντων τοῦ χωρίου, Δ. Παππαρηγοπούλου, Μισὲ Θεοδοσίου Τσικαλιώτη, Παππᾶ Γεωργίου Χριστοδούλου καὶ Μιχαὴλ Βασιλείου. Ἤδη ἡ σχολὴ ἀριθμεῖ 35 μαθητάς, οὓς διδάσκει ὁ ψάλτης τῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ δαπάνης ἐτησίως Λ.Τ. 30, λαμβανομένων ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐνοικίου βοσκησίμου γῆς. Ἐνταῦθα τὸ πάλαι μετοικοῦντες διήρχοντο τὸ θέρος ἔνιοι τῶν τῆς πρωτευούσης ἀριστοκρατῶν, μαρτύρια δὲ τῆς ἐκείνων διατριβῆς σώζονται αἱ εὐμεγέθεις οἰκίαι, ἐν αἷς καὶ μία, ἔνθα δὶς ἀπελθὼν διῆλθεν ἡμέρας τινὰς ὁ ἀείμνηστος Σουλτὰν Μαχμούτ· εἰς μνήμην

δὲ τούτου διατελεῖ εἰσέτι κεκλεισμένον τὸ ἓν τῶν δωματίων τῆς οἰκίας.

Κ ι ο υ τ σ ο ὺ κ - κ ι ο ί. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀριθμεῖ 23 οἰκογενείας ὀρθοδόξων, ἐνασχολουμένων περὶ τὴν γεωργίαν καὶ ἀμπελοφυτείαν. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ, ἣν ἰδίαις δαπάναις διεκόσμησε καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπεχρύσωσεν ἡ Α. Ε. ὁ Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ὃς καὶ σχολεῖον λιθόκτιστον ᾠκοδώμησε προικοδοτήσας αὐτὸ διὰ δεκαπενταλίρου κατ' ἔτος δωρεᾶς. Οἱ εἰς αὐτὸ ἤδη φοιτῶντες μαθηταὶ ἀριθμοῦνται εἰς 20, ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, ἐκτελοῦντα καὶ τὰ τοῦ ψάλτου καθήκοντα· ὁλικὴ ἐτησία δαπάνη Λ. Τ. 35. Ἐνταῦθα τὸ πάλαι μετῴκουν οἱ ὀνομαστότεροι προβατέμποροι, ἡ δὲ Α. Ε. ὁ Χρηστάκης ἐφένδης ἀνήγειρε πρὸ δεκαπενταετίας λαμπρὸν μέγαρον.

Τ σ ε β ε δ ζ ῆ. Τὸ χωρίον τοῦτο κατοικεῖται ὑπὸ 55 οἰκογενειῶν ὀρθοδόξων, τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἀρρένων μετερχομένων τὸ τοῦ παντοπώλου ἐπάγγελμα ἐν Ἐγ͡ιούπ καὶ Ἀϊδὰν σεραίῳ. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, κειμένην ἐν τῷ μέσῳ δασυδένδρου κοιλάδος, πληθὺς δὲ ἀηδόνων ἐπὶ τῶν ὑψικόμων αἰγείρων ἡδὺ φθεγγόμεναι καθιστῶσιν ἰδίᾳ τὸν μῆνα Μάϊον τερπνὸν λίαν καὶ εὐχάριστον· ὡς σχολεῖον δὲ χρησιμεύει μικροσκοπικὸν οἴκημα, εἰς ὃ προσφοιτῶσι 30 παῖδες διδασκόμενοι παρὰ τοῦ ψάλτου τῆς ἐκκλησίας, διὰ δαπάνης ἐκ Λ.Τ. 34, λαμβανομένων ἐκ τῶν ἐνοικίων βοσκησίμων τινων γαιῶν.

Δ ο μ ο υ ζ - δ ε ρ έ. Τὸ χωρίον τοῦτο τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Γκ͡ιουμουζδερὲ ἢ μᾶλλον Κουμλοὺ-δερέ, διὰ τὴν ἐκεῖ καὶ τοῖς πέριξ συσσωρευμένην εἰς μεγάλην ποσότητα ἄμμον, ἥτις ὑποκρύπτει ἐν ἑαυτῇ καὶ ἰαματικήν τινα δύναμιν, καθόσον πολλοὶ μεταβαίνουσι περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου ἐκεῖσε καὶ τὴν τοῦ Ἀδὰμ ἀρχικὴν περιβολὴν φέροντες εἰσδύουσιν ἐντὸς τῆς ἄμμου μέχρι λαιμοῦ καὶ τοῦτο ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ δέκα τοὐλάχιστον ἡμέρας, μεθ' ὅ, ὡς πανθομολογεῖται, εὑρίσκουσιν ἑαυτοὺς εἰς βελτίωσιν ἐκ τῶν ρευματισμῶν, ὑφ' ὧν κατέχονται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου ἀνέρχεται εἰς 80, ὧν οἱ ἄρρενες ἐνασχολοῦνται τὸ πλεῖστον περὶ τὴν κατασκευὴν ξυλανθράκων. Ἐκκλησίαν ἔχει ἐπ'ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εἰς ἡμίωρον δὲ ἀπὸ τοῦ χωρίου ἀπόστασιν ἐν τῷ μέσῳ κατασκίου κοιλάδος εὑρηνται τὰ θεμέλια ἀρχαίας ἐκκλησίας, ἐν ᾗ διακρίνονται τὸ δάπεδον,

διηρημένον εἰς τὸν κυρίως ναὸν καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τεμάχιον τεθρυπτμένου κηροστάτου ἐκ λίθου σκληροῦ, ὑπ' αὐτὴν δὲ ἁγίασμα κατεσκευασμένον ἐν ἀρχαίῳ ρυθμῷ. Ὁ ναΐσκος οὗτος μέχρι τοῦ 1854 διετέλει τεθαμμένος ὡς καὶ τὸ ἁγίασμα, ὁπότε ταῖς ὁδηγίαις ἑνὸς τῶν ἐκεῖ γερόντων ἐξήχθη εἰς φῶς, γενομένων δὲ ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν φλωρίον ἀρχαῖον, σταυρὸς καί τινα ἄλλα, τεκμηριοῦντα ὅτι ἦν τοῖς πρόσθεν χρόνοις ᾠκοδόμητο ἐκεῖ θρησκευτικὸν τέμενος καὶ παρ' αὐτῷ χωρίον, οἱ δὲ κάτοικοι μέχρι τοῦ νῦν μνημονεύουσι τούτου διὰ τοῦ ὀνόματος Παλαισχῶρι. Σχολεῖον ἔχει ἰδιαίτερον οἴκημα, εἰς ὃ φοιτῶσι 50 μαθηταὶ ὑπὸ ἕνα διδάσκαλον, τὸν καὶ ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, μισθοδοτούμενον κατ' ἔτος Λ.Τ. 30 ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν κτημάτων. Παρὰ τὸ ἁγίασμα, οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθην, τελεῖται κατ' ἔτος τῇ 23 Αὐγούστου πανήγυρις, εἰς ἣν μεταβαίνουσι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων. Δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχει ἡ κακίστη συνήθεια τοῦ πυροβολεῖν, συμβαίνουσι δ' ἐκ τῶν πυροβολισμῶν ἀνεπανόρθωτα δυστυχήματα, ἢ καὶ ἁπλαῖ, ὡς τὰ πολλά, ἀφαιμάξεις καὶ ἀμυχαί, συντελοῦσαι εἰς τὴν πρόωρον διάλυσιν τῆς πανηγύρεως.

Καταστρώσας σκιαγράφησιν τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, ἀτελῆ πάντως, τοῦτο μὲν ὡς ἐκ τῶν σμικρῶν μου δυνάμεων, τοῦτο δὲ ὡς ἐκ τῶν ἀνεπαρκῶν πληροφοριῶν, ἃς ἠδυνήθην νὰ συλλέξω, χαίρω μόνον, ὅτι ἐν πολλοῖς ἐκπληροῦται ὁ κύριος σκοπός, ὃς ἐστὶν ὁμολογουμένως ἡ ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν ἅπασαν ἀπαρίθμησις τῶν ἐκπαιδευτηρίων, περὶ ὧν μᾶλλον μέλλει μοι, ὡς ἀποτελοῦντι μέλος τοῦ λογικοῦ ποιμνίου, οὗτινος ποιμὴν ἀληθής, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, ἐτάχθη ὁ σεβαστὸς ἡμῶν Μητροπολίτης Ἰωακείμ. Ἐκ τῆς περιγραφῆς δὲ ταύτης ἐξάγομεν τὰ ἑπόμενα συμπεράσματα.

Ἡ ἐπαρχία Δέρκων ἀριθμεῖ ἐν συνόλῳ 5038 ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν, 44 ἐκκλησίας, μετὰ 58 ἱερέων καὶ 7 διακόνων, 37 σχολεῖα ἀρρένων μετ' ἰσαρίθμων διδασκάλων καὶ 1905 μαθητῶν· 8 σχολεῖα θηλέων μετ' ἐννέα διδασκαλισσῶν καὶ 670 μαθητριῶν καὶ δαπάνην ὁλικὴν κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν αὐτῶν λίρας Τουρκίας 2480, ὧν τὰ τρία τέταρτα καταβάλλονται ὑπὸ τῶν κοινοτήτων, εἴτε ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν αὐταῖς ἀνηκόντων κτημάτων, ἢ ἐκ τοῦ πλεονάσματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων, ἢ καὶ ἐκ συνεισφορῶν τῶν κατοίκων, τοῦ ὑπολοίπου χορηγουμένου παρὰ φιλομούσων ἀνδρῶν.

Κατ' ἀναλογίαν δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν οἰκογενειῶν ἀριθμοῦνται 26 τοῖς % οἱ μαθηταὶ καὶ 75 % αἱ μαθήτριαι, μετὰ διδασκάλων 51 % διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ 74 % διὰ τὰς μαθητρίας.

Τὰ σχολεῖα λοιπὸν τῆς ἐπαρχίας ἐν γένει καὶ ἡ τούτων προαγωγὴ καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω ρύθμησις εἰσὶ τὸ κύριον μέλημα τῶν κοινοτήτων, αἵτινες Θεῶν ὑπηρεσίαν ἡγοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν καὶ σωτηρίαν τῶν νέων κατὰ Πλούταρχον. Πρὸς τὰς κοινότητας πάσας ἐκφράζω τὰ εἰλικρινῆ συγχαρητήριά μου διά τε τὸν ζῆλον αὐτῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀείποτε πρόσληψιν διδασκάλων, ὧν τοὺς καρποὺς ἐγώ τε αὐτὸς εἶδον καὶ παρὰ τῆς Α. Θεοφιλίας τοῦ ἁγίου Τρωάδος διεπιστώθην. Ὅθεν εὐγνωμοσύνη ἀΐδιος ὀφείλεται τῇ Α. Μ. τῷ φιλολάῳ καὶ φιλοπροόδῳ ἡμῶν ἄνακτι Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμήτ, τῷ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων καὶ διάδοσιν τῆς παιδείας πᾶσι τοῖς ἀνὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν αὐτοῦ ὑπηκόοις λαοῖς λίαν εὐμενῶς ἐπιδαψιλεύοντι, ὡς καὶ τῇ Α. Σ. τῷ φιλομούσῳ ἡμῶν Μητροπολίτῃ Ἰωακείμ (*), τῷ πατρικῶς μεριμνῶντι ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου. Τὴν εὐγνωμοσύνην δὲ ταύτην, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς ἐπαρχίας ἁπάσης ὑποβάλλων, κατακλείω τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν, εὐχόμενος ἅμα πᾶσι τοῖς ὁπωσδήποτε κοπιῶσιν ὑπὲρ τῆς διαπλάσεως τῆς ἀθώας νεότητος καὶ οἷς μέμηλε περὶ τῶν κοινοτικῶν καθόλου συμφερόντων εἰρηνικὴν συμβίωσιν, ἀδελφικὴν ἀγάπην, σύμπνοιαν, ὁμόνοιαν καὶ σύνεσιν ἐν πᾶσι, δι' ὧν καὶ μόνων αἱ κοινότητες καὶ τὰ ἔθνη προάγονται καὶ κατ' ἄμφω εὐημεροῦσιν.

Ἔγραφον ἐν Βουγιουκ-δερὲ κατ' Αὔγουστον τοῦ 1884.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΛΕΜΗΣ.

(*) Ὅτε ἡ πραγματεία ἐγράφετο Μητροπολίτης Δέρκων ἦν ὁ νῦν εὐκλεῶς πατριαρχεύων Ἰωακεὶμ Δ'. (Σημ. ἐκδ. «Ἡμερ. Ἀνατολῆς».)

Ξ΄.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΕΡΡΩΝ

ΚΑΤΑ

ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΙΝ.

I

Ἡ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν ἐπαρχία Σερρῶν ὁρίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς ὀροσειρᾶς Βὸζ-δὰγ καὶ Καρὰ-δάγ, τοῦ ὕψους τῆς βορειοτέρας θέσεως Βροντοῦς σημειουμένου ἐν τοῖς χάρταις τοῦ H. Kiepert διὰ τοῦ ἀριθ. 110, πρὸς Δ ὑπὸ τῶν βουνῶν Ααχανᾶ καὶ Στεφανινῶν, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Μενοικίου ὄρους καὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ Στρυμόνος ἀπὸ τῆς Κερκινίτιδος λίμνης μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ· τὰ δὲ πρὸς Ν αὐτῆς ὅρια ἀποτελεῖ ἡ τοῦ Σρυμονικοῦ κόλπου παραλία, ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος μέχρι τοῦ ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου τούτου εὑρισκομένου χωρίου Σταυροῦ, παρ' ᾧ εὑρίσκονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, ἥτις ὑποτίθεται ὅτι εἶνε τὰ Στάγειρα. Διὰ τῆς ἐπαρχίας ταύτης διέρχεται καὶ ὁ ποταμὸς Στρυμών, σῦτινος τὰ ῥεῖθρα διαρρέουσι τὴν γόνιμον Σεραϊκὴν πεδιάδα κατὰ μῆκος, νῦν μὲν πολλὴν προξενοῦντα βλάβην ταῖς πέριξ γαίαις, ἃς εἰς μεγάλην ἀκτῖνα ἐκτάσεως καταπλημμυροῦντα μεταβάλλουσιν εἰς τέλματα, εἰς τὸ μέλλον δὲ πηγὴ εὐμαρείας καὶ εὐτυχίας τοῖς κατοίκοις ἀποδησόμενα, ἂν τὸ ἐπιχειρηθὲν ὑ ἐ η ἔργον τοῦ κατακτῆσαι τὸν Στρυμόνα πλωτὸν ἀχθῇ αἰσίως εἰς πέρας.

Ἡ ἐπαρχία Σερρῶν περιέχει πόλιν μὲν μίαν, τὰς Σέρρας, δύο δὲ κωμοπόλεις τὴν Νιγρίταν (ἑλληνόφωνον) καὶ τὴν Βροντοῦν (βουλγαρόφωνον) καὶ χωρία 85, ὧν 33 ἑλληνόφωνα, 46 βουλγαρόφωνα καὶ 6 ἀθιγγανόφωνα. Ἅπαντα τὰ τῇ Μητροπόλει Σερρῶν ὑπαγόμενα χωρία ὑπάγονται καὶ πολιτικῶς εἰς Σέρρας ἐκτὸς 4, ὧν 3 μέν, Βραστά, Μασλάρι καὶ Στεφανινὰ ὑπάγονται πολιτικῶς εἰς τὴν Γεν. Διοίκησιν Θεσσαλονίκης, ἓν δέ, τὸ τσιφλίκιον Τοῦμπα, ὑπάγεται εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Ζηλιαχόβης.

Ἐκ τῶν 33 ἑλληνοφώνων χωρίων τσιφλίκια εἰσιν ἕξ, ἐκ δὲ τῶν βουλγαροφώνων μόνον 14 εἰσὶν ἰδιόκτητα, ἅπαντα δὲ τὰ λοιπὰ τσιφλίκια· ἐπίσης τσιφλίκια εἰσὶ καὶ τὰ 6 ἀθιγγανόφωνα. Ἅπαντα τὰ βουλγαρόφωνα χωρία ἀναγνωρίζουσι τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως Σερρῶν καὶ ἐμμένουσι τοῖς καθεστῶσιν.

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σερρῶν τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν γένει εἰς εὐάρεστον εὑρίσκονται σημεῖον, κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ἰδίᾳ ἔτη ἐτελέσθησαν πρόοδοι πασιφανεῖς καὶ σπουδαῖαι καὶ ἀνεπτύχθη ζῆλος πολὺς πρὸς τὰ γράμματα, ὅπως ἐκ τῶν καθεξῆς ἐν δυνατῇ λεπτομερείᾳ ἐκτεθησομένων δῆλον γενήσεται.

II

1

Σέρραι, πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ σπουδαία, ἕδρα σήμερον τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν ἐκκλησιαστικῶς καὶ πρωτεύουσα πολιτικῶς 6 ὑποδιοικήσεων (καϊμακαμλικίων), κατοικουμένη ὑπὸ 10 χιλ. χριστιανῶν ὀρθοδόξων, ἑτέρων τοσούτων μωαμεθανῶν καὶ 1000 περίπου ἰουδαίων, κέκτηται τὰ ἑξῆς σχολεῖα, ἀνήκοντα τῇ ὀρθοδόξῳ κοινότητι αὐτῆς· α΄. Γυμνάσιον πλῆρες μετὰ καλῶς κατηρτισμένου σχολαρχείου, ἀρτίως ἀναγνωρισθὲν παρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὡς ἰσοβάθμιον τοῖς ἐν Ἑλλάδι. Ἐν αὐτῷ διδάσκουσιν ὀκτὼ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τακτικοί, προσλαμβάνονται δ' ὡς συνεπίκουροι καί τινες ἐκ τῶν ἄλλων σχολείων διὰ τὴν γυμναστικήν, τὰ τεχνικὰ καὶ ἄλλα τινὰ βοηθητικὰ μαθήματα. Κατὰ τὸ λῆξαν σχολειακὸν ἔτος (1884—85) ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἦν 241. Οἱ ἐν τῷ σισσιτίῳ τοῦ οἰκοτροφείου διαιτώμενοι μαθηταί, συμποσούμενοι εἰς 60, διδάσκονται ἰδιαιτέρως τὰ παιδαγωγικὰ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγένοντο ἐν τῷ Γυμνασίῳ σπουδαῖαι ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολαί, ἐν αἷς σημειωτέα ἡ πρόσληψις εἰδικῶν καθηγητῶν διὰ τὰ φυσικομαθηματικὰ καὶ τὰ ἱερά.

β΄. Παρθεναγωγεῖον κεντρικὸν ἀριθμοῦν 277 μαθητρίας, διαιρου-

μένας εἰς 4 τάξεις δημοτικοῦ καὶ εἰς 5 ἑλληνικοῦ, οὗ ἡ ἀνωτέρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς β΄ γυμνασιακήν. Ἐν αὐτῷ διδάσκουσι 4 διδάσκαλοι καὶ 7 διδασκάλισσαι.

γ΄. Παρθεναγωγεῖον τοῦ προαστείου Ἄνω-Καμενίκης εἰς δύο διῃρημένον τμήματα καὶ περιλαμβάνον 62 μαθητρίας καὶ νήπια διδασκόμενα ὑπὸ μιᾶς διδασκάλου καὶ μιᾶς βοηθοῦ.

δ΄. Παρθεναγωγεῖον τοῦ προαστείου Κάτω-Καμενίκης περιέχον μαθητρίας καὶ νήπια 110 διδασκόμενα ὑπὸ μιᾶς διδασκάλου καὶ μιᾶς βοηθοῦ.

ε΄. Νηπιαγωγεῖον κεντρικόν· εἰς αὐτὸ φοιτῶσιν 190 νήπια ὑπὸ δύο νηπιαγωγῶν διαπαιδαγωγούμενα· εἶνε δὲ διῃρημένον εἰς δύο τμήματα, εἰς κυρίως νηπιακὸν καὶ εἰς δημοτικόν, ἀποτελοῦν τὴν κατωτάτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῶν κορασίων.

στ΄. Τὸ ἐν Ἀραμπατζῆ-μαχαλᾶ νηπιαγωγεῖον· νήπια 54· Νηπιαγωγὸς 1.

ζ΄. Α΄ Δημοτικὴ σχολή, ἀριθμοῦσα μαθητὰς 310, εἰς 5 τάξεις διῃρημένους καὶ ὑπὸ ἓξ διδασκάλων διδασκομένους.

η΄. Β΄ Δημοτικὴ σχολή· τάξεις 4, μαθηταὶ 129, διδάσκαλοι 3.

θ΄. Δημοτικὴ σχολὴ Ἄνω-Καμενίκης τάξ. 4, διδάσκ. 2, μαθητ. 76.

ι΄. » » Κάτω-Καμενίκης τάξ. 1, διδάσκ. 1, μαθητ. 60.

ια΄. » » Ἀραμπατζῆ-μαχαλᾶ τάξ. 1, διδάσκ. 1, μαθ. 54.

Ἀνακεφαλαίωσις. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑπάρχουσι σχολεῖα ἕνδεκα, ἀνήκοντα τῇ ὀρθοδόξῳ κοινότητι Σερρῶν· φοιτῶσι δ' εἰς αὐτὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος μαθηταὶ 1563, ὧν ἄρρενες μὲν 980, θήλεις δὲ 583, διδασκόμενοι ὑπὸ 37 διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν.

Σημείωσις. Ἐν τῇ πόλει Σερρῶν ὑφίσταντο ἐπὶ δωδεκαετίαν καὶ τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα Δ. Μαρούλη, εἰς ἃ ἐφοίτων μαθηταὶ τὸ ὅλον περὶ τοὺς 200 κατ' ἔτος ἐξ ἑκατέρου τοῦ φύλου, ἀλλὰ ταῦτα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος διελύθησαν.

2

Κωμόπολις Νιγρίτα περιέχει ὑπὲρ τὰς 2300 κατοίκων ἁπάντων χριστιανῶν ὀρθοδόξων. Συντηρεῖ δημοτικὸν σχολεῖον, μετὰ δύο τάξ. σχολαρχείου, παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον, εἰς ἃ φοιτῶσι μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι 280, διδασκόμενοι ὑπὸ 3 διδασκάλων καὶ δύο διδασκαλισσῶν.

3

Ἑλληνόφωνα χωρία ἔχοντα σχολεῖά εἰσι ταῦτα:

1 Σύρπα· κάτοικοι 1150. Δημοτικὴ σχολὴ μία, εἰς ἣν φοιτῶσιν 100 μαθηταὶ ὑπὸ δύο διδασκάλων διδασκόμενοι.

2 Τσερπίστα· κάτοικοι χριστιανοὶ 645, ὀθωμανοὶ 350. Δημοτικὴ σχολὴ μεθ' ἑνὸς διδασκάλου καὶ 50 μαθητῶν.

3 Ἀηδονοχώριον· κεῖται ἐπὶ λόφου μαγευτικὴν θέαν ἔχοντος· εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου τούτου ἀπαντῶσι πολλὰ ἀρχαῖα λείψανα εἰς τοὐμφανὲς ἢ κεχωσμένα. Περιέχει κατοίκους 1000, οἵτινες συντηροῦσι καλῶς κατηρτισμένον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον, εἰς ἃ φοιτῶσιν 110 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι. (Διδάσκαλος 1. Νηπιαγωγὸς 1.)

4 Ἀχινός· περιλαμβάνει 825 κατοίκους μετὰ σχολείου δημοτικοῦ, εἰς ὃ φοιτῶσι 50 μαθηταί.

5 Χοῦμκος· κάτοικοι 570. Δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 60 μαθητῶν καὶ νηπιαγωγεῖον μετὰ 40 νηπίων. (Διδάσκαλος 1. Νηπιαγωγὸς 1.)

6 Τζίντζος· κάτοικοι 710. Δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 40 μαθηταί.

7 Ἐξιόβα· κάτοικοι χριστιανοὶ 375, ὀθωμανοὶ 200. Κέκτηται δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 35 μαθηταί.

8 Κοῦτσιος· κάτοικοι 400. Δημοτικὴ σχολὴ μετὰ 40 μαθητῶν.

9 Καστρίον· περιλαμβάνει 165 κατοίκους καὶ συντηρεῖ γραμματοδιδασκαλεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 10 μαθηταί.

10 Ἄνω-Κρούσιοβα· κάτοικοι 350, συντηροῦντες δημοτικὴν σχολὴν μετὰ 45 μαθητῶν.

11 Κάτω-Κρούσιοβα· κάτοικοι 310, συντηροῦντες δημοτικὴν σχολὴν μετὰ 30 μαθητῶν.

12 Βραστά· κάτοικοι 535. Δημοτικὴ σχολή, περιέχουσα 30 μαθητάς.

13 Μασλάρι· κάτοικοι χριστιανοὶ 280, ὀθωμανοὶ 250. Γραμματοδιδασκαλεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 15 μαθηταί.

14 Στεφανινά, κατοικούμενα ὑπὸ 515 ψυχῶν. Συντηρεῖται καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι 50 μαθηταί.

15 Σαϊτᾶς· κάτοικοι 210. Γραμματοδιδασκαλεῖον μετὰ 16 μαθητῶν.

16 Ὁμοὺρ-βεή· κάτοικοι 570. Δημοτικὴ σχολὴ μετὰ 25 μαθητῶν.

17 Ἀβδαμάλι· κάτοικοι χριστιανοὶ 390, ὀθωμανοὶ 100. Δημοτικὴ σχολὴ μετὰ 30 μαθητῶν.

18 Δημητρῆτσι· κάτοικοι χριστιανοὶ 440, ὀθωμανοὶ 200. Δημοτικὴ σχολὴ μετὰ 40 μαθητῶν.

19 Δοβίστα· κάτοικοι 1473, διατηροῦντες καλῶς κατηρτισμένον δημοτικὸν σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσιν 90 μαθηταί, καὶ νηπιαγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι νήπια 85. (Διδάσκαλος 1. Νηπιαγωγὸς 1.)

20 Σαρμουσακλῆ· κάτοικοι 970, διατηροῦντες δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 108 μαθητῶν.

21 Τοπόλιανη· κάτοικοι 948, διατηροῦντες δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 90 μαθητῶν.

22 Σουμπάς-κιοϊ· κάτοικοι 924, διατηροῦντες δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ 45 μαθητῶν.

23 Βεξνῖκον· κάτοικοι χριστιανοὶ 1097, ὀθωμανοὶ 160. Δημοτικὴ σχολὴ μετὰ 70 μαθητῶν.

24 Ζερβοχώριον· κάτοικοι 140. Γραμματοδιδασκαλεῖον μετὰ 10 μαθητῶν.

25 Νιγκοσλάβι· κάτοικοι χριστιανοὶ 200, ὀθωμ. 200. Γραμματοδιδασκαλεῖον μετὰ 20 μαθητῶν.

26 Κοπάτσιον· κάτοικοι χριστιανοὶ 300, ὀθωμανοὶ 150. Γραμματοδιδασκαλεῖον μετὰ 25 μαθητῶν.

27 Ξυλότρον· κάτοικοι χριστιανοὶ 150, ὀθωμανοὶ 200. Γραμματοδιδασκαλεῖον μετὰ 10 μαθητῶν.

4

Ἑλληνόφωνα χωρία (τσιφλίκια) στερούμενα σχολείων.

1 Ἀπηδιαῖς· κάτοικοι χριστιανοὶ 40, ὀθωμανοὶ 50.
2 Παλαιότρος καὶ Ἰσήρων » 190, » 150.
3 Δερβέσιανη » 35.

4 Ζηλί· κάτοικοι χριστιανοὶ 75, ὀθωμανοὶ 50.
5 Τοῦμπα » 150.
6 Νούσκα (ἄνω) » 115.

Ἀνακεφαλαίωσις. Γενικὸς πληθυσμὸς τῶν ἑλληνοφώνων χριστιανῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν: 28,547.

Σχολεῖα πόλεως Σερρῶν	11,	μαθηταὶ	1563,	διδάσκ.	39
» κωμοπόλεως Νιγρίτης	3,	»	280,	»	5
» 27 ἑλληνοφώνων χωρίων	27,	»	1339,	»	30
Γεν. ἐξαγόμ. διὰ τοὺς ἑλληνοφώνους κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Σερρῶν	41		3182		74

Ἀναλογία τῶν μαθητευόντων ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ἐν τῷ ἑλληνοφώνῳ πληθυσμῷ 1 : 8 1/2 περίπου.

Εἰς τὰ 6 ἑλληνόφωνα χωρία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ διατηρηθῶσι σχολεῖα ἕνεκα τοῦ ὀλιγαρίθμου καὶ τῆς πενίας τῶν κατοίκων, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἰδιοκτησίας, ἀλλ' οἰκοῦσιν ἐν τσιφλικίοις, ὡς εἴρηται.

III

1

Βουλγαρόφωνα χωρία ἔχοντα σχολεῖα (ἑλληνικά).

1 Βροντοῦ· κωμόπολις ἔχουσα 4000 κατοίκων· εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην διατηρεῖται δημοτικὴ σχολή, εἰς ἣν φοιτῶσι 210 μαθηταί, καὶ νηπιαγωγεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσι περὶ τὰ 60 νήπια. (Διδάσκαλοι 2. Νηπιαγωγὸς 1.)

2 Φράστιανη (ἄνω)·	450	κάτοικ.	Γραμματοδιδασκ.	10	μαθητ.
3 Ῥαχοβίτσα·	280	»	»	10	»
4 Δοτλί·	275	»	»	17	»
5 Κάρλί-κιοϊ·	400	»	»	10	»
6 Δράνοβον·	200	»	»	12	»
7 Μερτάτι·	325	»	»	10	»

8 Προσενίκη (ἐν μέρει τσιφλίκι)· 570 κάτοικοι. Γραμματοδιδασκαλεῖον, 25 μαθηταί.

9 Χομόντος (τσιφλίκι)· 275 κάτοικοι χριστιανοί, 200 ὀθωμαν. Γραμματοδιδασκαλεῖον, 10 μαθηταί.

10 Καλένδρα (ἐν μέρει τσιφλίκι)· 225 κάτ. Γραμματ. 10 μαθ.
11 Καρατζάδες » 270 κάτ. χριστιανοί, ἀθίγγανοι 70. Γραμματοδιδασκαλεῖον, 10 μαθηταί.
12 Μουσλὶμ-Καμήλα (ἐν μέρει τσιφλίκι)· κάτ. χριστιανοὶ 250, ἀθίγγανοι 75. Γραμματοδιδασκαλεῖον, 18 μαθηταί.
13 Μελενικίτζι (ἐν μέρει τσιφλίκι)· κάτοικοι χριστιανοὶ 600. Γραμματοδιδασκαλεῖον, 20 μαθηταί.
14 Ἔλσιανη· κάτοικοι χριστιανοὶ 600, ὀθωμανοὶ 200. Δημοτικὴ σχολή, 45 μαθηταί.
15 Ὄρλιακον· κάτοικοι χριστιανοὶ 500, ὀθωμανοὶ 200. Ἔχει δημοτικὴν σχολήν, εἰς ἣν φοιτῶσι μαθηταὶ 30, καὶ νηπιαγωγεῖον περιέχον 40 νήπια. (Διδάσκαλος 1. Νηπιαγωγὸς 1.)—70 μαθηταί.
16 Ῥάδνα· κάτ. χριστ. 566, ὀθωμ. 500. Δημ. σχολή, 45 μαθ.

2

Χωρία (μὴ τσιφλίκια) βουλγαρόφωνα ἄνευ σχολείων.

1	Λάκκος	κάτοικοι	210		
2	Μπάνιτσα	»	600		
3	Φράστιανη (κάτω)	»	600		
4	Μετόχι	»	150		
5	Μούκλιανη	»	150		

3

Τσιφλίκια βουλγαρόφωνα ἄνευ σχολείων.

1	Βύσσιανη·	χριστ. κάτοικοι	200		
2	Καβακλῆ	»	225		
3	Χριστός	»	300		
4	Κούλα	»	560		
5	Τσιτσιλίγκοβον	»	450		
6	Νεβόλιανη	»	250,	ὀθωμανοὶ	200
7	Γκιαοὺρ-Καμήλα	»	130		
8	Ἄγκο-Μαχαλᾶς	»	150		
9	Καρατζάδες (πέραν)	»	90		
10	Γενί-χιοϊ	»	200	»	200
11	Μακέσι	»	285	»	25

12	Γούδελι·	χριστ. κάτοικοι	180		
13	Τορπέστι	»	60		
14	Δραγόσι	»	80		
15	Ἀβδουλᾶ-μαχαλᾶς	»	80		
16	Σακάφτσα	»	300,	ὀθωμανοὶ	100
17	Κισλήκι	»	60		
18	Βεϋλίκ-μαχαλᾶ	»	160		
19	Καχαράσκα	»	165	»	100
20	Γενὶ-μαχαλᾶς	»	120		
21	Σὰλ-μαχαλᾶς	»	130		
22	Κὶζ-πικεσί	»	65		
23	Ἀδᾶς	»	70	»	30
24	Γενὶ-τσεφλίκ	»	45		
25	Βερτζιανή	»	140		
26	Μέργιανη	»	129		

Ἀνακεφαλαίωσις διὰ τὰ βουλγαρόφ. χωρία. Γενικὸς πληθυσμὸς τῶν βουλγαροφώνων χωρίων τῶν ὑπαγομένων ἐκκλησιαστικῶς εἰς Σέρρας 16190
Σχολεῖα ἐν 16 χωρίοις καὶ τσιφλικίοις 16
Ἀριθμὸς μαθητῶν 592
Ἀριθμὸς διδασκάλων 19
Ἀναλογία τῶν μαθητευόντων ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων 1 : 25 περίπου.

Σημείωσις. Εἴς τινα βουλγαρόφωνα χωρία ὑπάρχουσι καί τινες οἰκογένειαι βλαχόφωνοι. Ὡς δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῶν βουλγαροφώνων κατοίκων στερεῖται ἰδιοκτησίας, ἐργάζονται δ' οὗτοι ὡς δουλοπάροικοι εἰς τὰς ἰδιοκτησίας τῶν Μουσουλμάνων καὶ Ἑλλήνων.

IV

Τσιφλίκια ἀθιγγανόφωνα (ἄνευ σχολείων).

1	Βερνάρι·	κάτοικοι χριστιανοὶ	40		
2	Νεοχώριον	»	105		
3	Ἀλῆ-μπέϋ-κιοϊ	»	252,	ὀθωμανοὶ	150

4 Φυτῶκι· κάτοικοι χριστιανοὶ 160
5 Βαϊρακτὰρ-μαχαλᾶς » 200
6 Γεωργουλᾶ » 90
Πληθυσμὸς τῶν ἓξ ἀθιγγανοφώνων τσιφλικίων 847.

Γενικὸν ἐξαγόμενον διὰ τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν.

Ὀρθόδοξοι χριστ. ἑλληνόφωνοι	28547	ὁλικὸς πληθ. χριστ. 45584.
» » βουλγαρόφ.	16190	
» » ἀθίγγανοι	847	
Σχολεῖα ἑλληνικῶν κοινοτήτων	41	ὁλικὸς ἀριθμὸς σχολείων 60
» (ἑλλην.) βουλγαρ. »	19	
Ἀριθμὸς μαθητῶν ἑλληνοφώνων	3182	ὁλικὸς ἀριθ. μαθητῶν 3774
» » βουλγαροφώνων.	592	
Ἀριθ. διδασ. ἐν ταῖς ἑλλην. κοινότ.	74	ὁλικὸς ἀριθ. διδασκάλων 93
» » » » βουλγ. »	19	

†

Θ'.

ΤΑ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΚΑΘΙΔΡΥΜΑΤΑ.

Σχολὴ ἐν Ἰωαννίνοις συνεστάθη ἀπὸ τοῦ 1282 ἐν τῇ νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων πρῶτον καὶ εἶτα ἐν τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ οἴκου τῶν δεσποτῶν Φιλανθρωπινῶν, καλουμένη Φροντιστήριον Φιλανθρωπινόν, καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1644.

Ταύτης δὲ παυσάσης νὰ λειτουργῇ τῷ 1644, δι' ἔλλειψιν πόρων, συνέχειαν ἐποίησεν ἄλλη σχολὴ ἱδρυθεῖσα ὑπὸ Ἐπιφανίου Ἡγουμένου, ἵνα διδάσκωνται ἐν αὐτῇ γραμματικὰ καὶ ἐπιστῆμαι καὶ φιλολογία· αὕτη ὑπεστηρίζετο διὰ κληροδοτημάτων ὑπὸ Πάνου Ἱερομνήμονος τῷ 1691 καὶ Νικολάου Καραϊωάννου τῷ 1732· τῶν μαθητῶν αὐτῆς εἶνε καὶ Βησσαρίων ὁ Μακρῆς καὶ Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς.

Σχολὴ ἑτέρα συνεστάθη ὑπὸ Λεονταρῆ Γκιούμα τῷ 1674 μετὰ κτιρίου ἐπίτηδες οἰκοδομηθέντος καὶ μετὰ πολλῶν κληροδοτημάτων, χορηγησάντων καὶ ἄλλων, μάλιστα τοῦ Λάμπρου Μαρούτση, διὸ καὶ ἐκλήθη μεγάλη. Ταύτης ἐσχολάρχησαν ὁ Βησσαρίων, ὁ Παΐσιος, ὁ Σουγδουρῆς, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης καὶ Βαλάνος ὁ Βασιλόπουλος, ὁ διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τὸ οἰκεῖον ὄνομα ἀποδοὺς εἰς τὴν σχολήν, Βαλάνειον ἐπικληθεῖσαν. Μετὰ τὴν κατὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ἐνετικῆς ἀριστοκρατίας ἀπώλειαν τῶν κληροδοτημάτων ὑπεστήριξαν τὴν σχολὴν καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ μάλιστα οἱ Ζωσιμάδαι ἀπὸ 1797-1815.

Ἡ δ' Ἐπιφάνειος σχολὴ ἀνεκαινίσθη καὶ ἐπεξετάθη ὑπὸ τῶν Λάμπρου καὶ Σίμωνος Μαρούτσων τῷ 1742 καὶ ὠνομάσθη τοῦ λοιποῦ Μαρουτσαία μέχρι τῆς διαλύσεως αὐτῆς τῷ 1797. Ἐσχολάρχησαν αὐτῆς ἐνδόξως Εὐγένειος ὁ Βούλγαρις, τρόφιμος τῆς σχολῆς

Γκιούμα, ὁ Ἱερομόναχος Τρύφων καὶ μετὰ διάλειμμα λειτουργίας 30 ἐτῶν ὁ Ἀθαν. Ψαλλίδας. Ἡ Μαρουτσαία σχολὴ μαρανθεῖσα δι' ἔλλειψιν πόρων ἀντικαθίσταται διὰ νέας σχολῆς ὑπὸ Ζώη Καπλάνη τῷ 1798 καὶ ὀνομάζεται Καπλάνειος, πλουτισθεῖσα καὶ διὰ βιβλιοθήκης καὶ ὀργάνων τῆς Φυσικῆς, ἧς διετέλει σχολαρχῶν ὁ Ψαλλίδας μέχρι τοῦ 1819 καὶ μαθηταί εἰσι καὶ ὁ Ἀσώπιος καὶ ὁ Φιλητᾶς.

Μετὰ τὴν τύχην τῶν σχολείων, ἕνεκα τῶν συμβάντων τοῦ 1821—1822, πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν συνεστάθη τῷ 1828 ὑπὸ τῶν Ζωσιμαδῶν σχολὴ ἐπώνυμος, Γενικὴ Ἑλληνικὴ σχολὴ τῆς ἀδελφότητος τῶν Ζωσιμαδῶν· τῷ 1841 διὰ νέων κληροδοτημάτων τῶν ἀειμνήστων ἀνδρῶν εὐρύνεται ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας αὐτῆς. Ταύτης ἐσχολάρχησαν κατὰ διαδοχὴν ὁ Γεώργιος Αἴσωπος, Ἀναστάσιος Σακελλάριος, Σπυρίδων Μανάρης καὶ νῦν σχολαρχεῖ Μιλτιάδης Πανταζῆς. Προήχθη δὲ εἰς βαθμὸν γυμνασίου καὶ διατελεῖ τοιοῦτον μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ 1838. Σκοπὸς τῆς σχολῆς εἶνε ἡ κυρίως προπαίδευσις πρὸς τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδάς· ἐννοεῖται δ' ὅτι πολλοὶ τῶν πρὸς ἐπιστήμας παιδευομένων τρέπονται ἐπὶ τὸ διδασκαλικὸν ἔργον. Ἡ περίοδος τῶν μαθημάτων εἶνε κυρίως μὲν ὀκταετὴς κατὰ τὰς ὀκτὼ τῆς σχολῆς τάξεις, τέσσαρας σχολειακὰς καὶ τέσσαρας γυμνασιακάς· μαθηταὶ εἶνε δεκτοὶ εἰς τὴν Σχολὴν οἱ ἀπολυόμενοι ἐκ τεταρτοετοῦς δημοτικοῦ σχολείου. Γλῶσσαι διδάσκονται ἐν αὐτῇ ἑλληνική, λατινική, γαλλική· μαθήματα δὲ 1) ἑλληνικὰ μὲν διδάσκονται ὡς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῶν γραπτῶν ἀσκήσεων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ νεωτέρᾳ γλώσσῃ καὶ τῶν ἀναγκαίων εἰσαγωγῶν, δι' ὧν συμπληροῦνται συνοπτικῶς ἡ ἑλληνικὴ γραμματολογία καὶ ἡ ρητορικὴ καὶ ποιητική. 2) λατινικὰ καὶ γαλλικὰ καὶ μαθηματικὰ καὶ φιλοσοφικὰ καὶ θρησκευτικὰ κατὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι σχολεῖα καὶ γυμνάσια. 3) Ἱστορία ἑλληνικὴ βιογραφικὴ ἐν τῇ α' καὶ β' σχολείου, ἑλληνικὴ χρονολογικὴ ἐν τῇ γ' καὶ δ', ἐκ τῆς γενικῆς ἡ τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν καὶ ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία ἐν τῇ α' γυμνασίου, ἡ ῥωμαϊκὴ ἱστορία ἐν τῇ β' γυμνασίου, ἡ τῶν μέσων χρόνων ἐν τῇ γ' καὶ τῶν νεωτέρων ἐν τῇ δ'. 4) Φυσικά, στοιχεῖα βοτανικῆς, ζωολογίας, ὀρυκτολογίας, γεωλογίας, κοσμογραφίας καὶ χημείας, ἀνθρωπολογία καὶ φυσική. 5) Γυμναστική.—Οἱ ἐν τῇ Σχολῇ διδάσκοντες εἶνε 13, ὧν ἐν τῷ γυμνασίῳ μὲν 8, ἐν δὲ τῷ σχολείῳ 5. Μαθηταὶ ὑπὲρ τοὺς 300, ἐν τῷ σχολείῳ καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ. Συλλογὴ ὀργάνων τῆς Φυσικῆς πλήρης. Βιβλιοθήκη ἐκ 4000 βιβλίων, φιλολογικῶν τὸ πλεῖστον, συνισταμένη.

Δαπανῶνται ἐτησίως εἰς μισθοὺς καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, ὡς καὶ εἰς χορηγίας ὑποτρόφων μαθητῶν τῆς ἀνωτέρω σχολῆς, περὶ τὰς 1500 λίρας ὀθωμανικάς.

Ὑπάρχουσι προσέτι ἐν Ἰωαννίνοις 4 δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων, ἐξ ὧν τὰ μὲν 3 ἔχουσι 4 τάξεις συνδιδακτικάς, τὸ δὲ τέταρτον τρεῖς μόνον τοιαύτας καὶ φοιτῶσιν εἰς αὐτὰ περὶ τοὺς 80 μαθητάς. Ἡ διδασκαλία γίγνεται κατὰ τὸ νεώτερον παιδαγωγικὸν σύστημα τῶν ἐν Ἀθήναις δημοτικῶν σχολείων, ὑπὸ 17 ἐν συνόλῳ διδασκάλων. Δαπάνη ἐτησία περὶ τὰς 750 λίρας ὀθωμανικάς.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι 3 παρθεναγωγεῖα, Ἐλισαβέτεια ἐπικαλούμενα καὶ διατηρούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τῆς ἀειμνήστου Ἐλισάβετ Καστρισίου. Τὸ μὲν ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ καὶ πρῶτον προσαγορευόμενον, ἔχει 7 τάξεις (4 συνδιδακτικὰς καὶ 3 ἑλληνικάς), τὸ δὲ δεύτερον 6 τάξεις (4 συνδιδακτικὰς καὶ 2 ἑλληνικάς), καὶ τὸ τρίτον 3 τάξεις, ἁπάσας συνδιδακτικάς. Φοιτῶσιν εἰς αὐτὰ περὶ τὰ 660 κοράσια, ἐν οἷς συναριθμοῦνται καὶ νήπια, ἄρρενά τε καὶ θήλεα διδασκόμενα ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις τῶν αὐτῶν παρθεναγωγείων. Ἡ διδασκαλία γίγνεται ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ἐν Ἀθήναις παρθεναγωγείων. Διδάσκουσι δὲ ἐν αὐτοῖς ἐν ὅλῳ 18 πρόσωπα, ἐξ ὧν 16 διδασκάλισσαι καὶ 2 διδάσκαλοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἐτησία δαπάνη περὶ τὰς 770 λίρας ὀθωμανικάς.

Διατηρεῖται ἐντὸς τοῦ τρίτου παρθεναγωγείου καὶ ὑφαντήριον, ἐν ᾧ κατασκευάζονται διάφορα μάλλινα ὑφάσματα πρὸς χρῆσιν ἐγχώριον. Ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ ἐργάζονται περὶ τὰ 60 κοράσια ἐκ τῶν πτωχοτέρων οἰκογενειῶν, εἰς ἃ δίδεται πρὸς ἅμιλλαν χρηματική τις συνδρομή. Διαιροῦνται δὲ εἰς 4 τάξεις, διδασκόμενα τὴν ὑφαντικὴν τέχνην ὑπὸ δύο διδασκαλισσῶν. Ἐτησία δαπάνη περὶ τὰς 120 λίρ. ὀθωμανικάς.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ.

Νοσοκομεῖον Χατζῆ Κώνστα, διατηρούμενον ἐκ τῶν τόκων τῶν ἐν Ρωσσίᾳ κατατεθειμένων κεφαλαίων τοῦ ἀοιδίμου ἱδρυτοῦ Γεωργίου

Χατζῆ Κώνστα καὶ περιλαμβάνον περὶ τὰς 20 κλίνας ἀσθενῶν, θεραπευομένων ὑπὸ δύο ἰατρῶν ἐπιστημόνων. Ἐτησία δαπάνη περὶ τὰς 350 λίρας ὀθωμανικάς, ἐκτὸς τῆς ἀξίας τῶν φαρμάκων, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος φαρμακείου τῶν πτωχῶν, ὑπὲρ διατηρήσεως τοῦ ὁποίου δαπανῶνται κατ' ἔτος περὶ τὰς 700 λίρας ὀθωμανικάς, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ μισθὸς τῶν ἰατρῶν τῶν ἐπισκεπτομένων τοὺς πτωχοὺς ἀσθενεῖς τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῆς πόλεως.

Κοινὸν νοσοκομεῖον ἢ μᾶλλον πτωχοκομεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐνδιαιτῶνται ἄποροι οἰκογένειαι καὶ ὀρφανὰ κοράσια περὶ τὰ 130 τὸν ἀριθμὸν ἐν συνόλῳ, διατηρούμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ χρημάτων τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμαδῶν καὶ ἄλλων μακαρίων ἐλεοθετῶν. Ἐτησία δαπάνη περὶ τὰς 400 λίρας ὀθωμανικάς.

Γεροντοκομεῖον περιθάλπον περὶ τοὺς 40 γέροντας τῶν δύο φύλων. Ἐτησία δαπάνη περὶ τὰς 400 λίρας ὀθωμανικάς, χορηγουμένας ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν κληροδοτημάτων τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμαδῶν.

Δαπανῶνται προσέτι πρὸς συντήρησιν νόθων παίδων, ἀρρένων τε καὶ θηλέων, περὶ τὰς 500 λίρας ὀθωμανικάς, χορηγουμένας ἀδιακρίτως ἐκ τοῦ συνόλου τῶν κληροδοτημάτων.

(Σημ. ἐκδ. Ἡμερολ. Ἀνατολῆς.) Αἱ λίαν ἐνδιαφέρουσαι αὗται εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπ. καθιδρυμάτων ὀφείλονται τῷ ἐκεῖ ἀξιοτίμῳ φίλῳ καὶ καλῷ πολίτῃ Νικολάῳ Δρόσῳ.

Γ'.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

Α'.

ΝΕΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΕΛΙΣ.

Κληθεὶς ὅπως συντελέσω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐφετεινοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς» δὲν ἐδίστασα νὰ πέμψω τὰς ὀλίγας ταύτας σελίδας. Νομίζω δὲ ὅτι θ' ἀναγνωσθῶσι μετ' ἐνδιαφέροντος, καθ' ὅσον ἀποβλέπουσιν εἰς χωρίον τοῦ Βοσπόρου ἐπί τε τῆς ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν καὶ τελευταίως ἔτι σημαντικὸν καὶ πολυπληθές, τὸ πάλαι Ἀνάπλους καὶ Μιχαήλιον καὶ τῶν Ἀσωμάτων ἐπικαλούμενον καὶ τέλος Ἀλβανιτοχώριον, τουρκιστὶ Ἀρναούτ-κιοϊ, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ κατ' ἄγνωστον ἐποχὴν οἰκισμοῦ Ἀλβανῶν, ἢ κοινῶς Μέγα Ῥεῦμα, παρωνυμούμενον ἀπὸ τοῦ πλησίον ῥέοντος ὁρμητικοῦ ῥεύματος. Διάσημος ἐν αὐτῷ ἰδίᾳ ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἢ τῶν Ἀσωμάτων, οὗ ἡ κτίσις ἀνάγεται εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν (*) καὶ τὸν Μέγαν Ἰουστινιανὸν (527—565), ἡ ἀνακαίνισις δὲ εἰς Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον (1185—1195), ὡς ἱκανὰ περὶ αὐτῶν ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» (τόμ. Β' σελ. 115). Ἐν αὐτῷ ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ πρώτου μητροπολίτου καὶ οὐχὶ (ὡς μέχρι τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἐκαλεῖτο) ἀρχιεπισκόπου Δημητριάδος Ἀθανασίου, καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ σιγίλλιον.

(*) Τούτου ἕνεκα, καθὰ ἡ παράδοσις ἀναφέρει, τὸ δεξιὸν παρεκκλήσιον τετίμηται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὁ δὲ ναὸς φέρει τὸ αὐτοκρατορικὸν σῆμα τοῦ ἀετοῦ παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν.

1) Ἐν τῷ κώδικι τῶν Πατριαρχείων, περιέχοντι τὰ ἀπὸ τοῦ 1730 —1760 ὑπομνήματα, εὑρίσκω ὑπόμνημα ἐκλογῆς μητροπολίτου Λήμνου «ἅτε τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως ἀπροστατεύτου καὶ δίχα γνησίου ἀρχιερέως μεινάσης» ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ τέως μητροπολίτου Παρθενίου. Κανονικαὶ ψῆφοι τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου (*) τίθενται ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Ἀσωμάτων τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος, ἐκλέγεται δὲ ὁ πανοσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἱερόθεος χρηματίσας καὶ δευτερεύων τοῦ οἰκουμ. θρόνου. Τοῦτο ἐν ἔτει ,αψνστ' κατ' αὔγους. ἰνδικτ. δ'.

2) Ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῶν Ἀσωμάτων, ὡς εὑρίσκω ἐν ἑτέρᾳ σελίδι τοῦ αὐτοῦ κώδικος, συνῆλθον ἐπὶ πατριάρχου Σεραφεὶμ (1757—μαρτίου 1761) οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς πρὸς ἐκλογὴν ἀξίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου, ἅτε τοῦ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἀρχιερατεύοντος Νεοφύτου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, ἐξελέξαντο δὲ τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Φιλόθεον. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο τὸν ὀκτώβριον τοῦ 1758.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν εὑρίσκω γενομένας ἐκλογὰς ἀρχιερατικὰς κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἤδη τελευτώσης. Ταύτας ἤδη κατὰ σειρὰν ἐνταῦθα ἐκ σημειώματός μου παρατίθημι, παραβαλὼν τὰς ἐποχὰς τῷ ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικῷ τῶν ὑπομνημάτων κώδικι.

3) Ἐπὶ πατριάρχου Γερασίμου τοῦ ἀπὸ Δέρκων (3 μαρτίου 1794 —19 ἀπριλίου 1797) τὸν μάϊον τοῦ 1794 ἐπινεμήσεως ιδ' οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς συνέρχονται καὶ ἐκλέγουσι τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἰωαννίκιον ἀρχιερέα ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Κρατόβου κατὰ θερμὴν αἴτησιν καὶ παράκλησιν τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Πόσνας κὺρ Παϊσίου «προτείναντος τὰς ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ χρείας καὶ τὴν πρεσβυτικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν» ἕνεκα τῆς ὁποίας οὐκ ἦν ἱκανὸς περιέρχεσθαι ὅλην τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ λογικοῦ τοῦ Χριστοῦ ποιμνίου.

(*) Κύριλλος ὁ ἀπὸ Νικομηδείας πατριαρχεύσας δὶς τῷ 1748—1751 καὶ ἀπὸ τοῦ 1752—1757, ὅτε διεδέξατο αὐτὸν ὁ πρώην Προϊλάβου Καλλίνικος.

4) Τῷ αὐτῷ ἔτει κατὰ μῆνα ἰούλιον ἐπινεμήσεως ιδ' ἐξελέγη μητροπολίτης Δεβρῶν ἀντὶ τοῦ Ἀνθίμου οἰκειοθελῶς παραιτησαμένου ὁ ὁσιώτατος πατριαρχικὸς ἐφημέριος κὺρ Καλλίνικος τεθέντων συνυποψηφίων, ὡς λέγεται ἐν τῷ ὑπομνήματι, καὶ τοῦ ὁσιωτάτου Κυρίλλου καὶ τρίτου τοῦ κὺρ Γρηγορίου.

Ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ, ὅπερ ἀνευρίσκω ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 349 κώδ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὑπογεγραμμένοι εἰσὶν οἱ

† ΣΜΥΡΝΗΣ Γρηγόριος ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε ἁγίου Καισαρίας κὺρ Γρηγορίου, τοῦ ἁγίου Ἐφέσου κὺρ Σαμουήλ, τοῦ ἁγίου Ἡρακλείας κὺρ Μεθοδίου, τοῦ ἁγίου Κυζίκου κὺρ Ἀγαπίου, τοῦ ἁγίου Νικομηδείας κὺρ Ἀθανασίου.

† Ὁ ΑΓΚΥΡΑΣ Ἰωαννίκιος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε ἁγίου Χαλκηδόνος κὺρ Ἱερεμίου, τοῦ ἁγίου Δέρκων κὺρ Μακαρίου καὶ τοῦ ἁγίου Προύσης Ἀνθίμου.

† Ὁ ΒΑΡΝΗΣ Φιλόθεος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Ἀγχιάλου κὺρ Ἰωακείμ.

5) Τῷ αὐτῷ ἔτει κατὰ μῆνα αὔγουστον ἐπινεμήσεως ιδ' οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς συνῆλθον αὖθις ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πρὸς ἐκλογὴν προσώπου ἀξίου τῆς ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Νεαπόλεως ἐπὶ τῷ ἀποκατασταθῆναι Προεστῶτα εἰς τὴν κατὰ τὸ Κοντοσκάλιον ἐκκλησίαν τῆς Ἐλπίδος. Οἱ ἅγιοι συνοδικοὶ προέβησαν εἰς τὴν ἀνάδειξιν ἀρχιερέως τῇ ἐνορίᾳ ταύτῃ τῇ τῶν ἐνοριτῶν ἐνθέρμῳ αἰτήσει καὶ ἐνυπογράφῳ παρακλήσει· ἐξελέγη δὲ ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Γεράσιμος.

6) Αἰτήσει τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Φιλιππουπόλεως κυρίου Κυρίλλου οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς συνέρχονται τῷ αὐτῷ μηνὶ καὶ ἔτει καὶ ψήφους κανονικὰς προβάλλονται εἰς εὕρεσιν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου τοῦ προχειρισθῆναι ἐπίσκοπον ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Λεύκης, ἐκλέγουσι δὲ τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Καλλίνικον, τεθέντων συνυποψηφίων τοῦ Φιλαρέτου καὶ τοῦ Κυρίλλου.

7) Παραιτησαμένου τοῦ ἁγίου Δημητριάδος κὺρ Γρηγορίου οἰκειοθελῶς καὶ ἀδιάστως, συνέρχονται ἐν τῷ ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν πρὸς ἀνάδειξιν νέου ἀρχιερέως, ὅστις πρῶτος καὶ λαμβάνει τὸν βαθμὸν μητροπολίτου, ὄντος μέχρι τοῦδε τετιμημένου τοῦ θρόνου

τούτου εἰς ἀρχιεπισκοπὴν καὶ πρότερον ἔτι εἰς ἐπισκοπὴν τοῦ Λαρίσσης. Ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο ὁ προβιβασμὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς εἰς μητρόπολιν, δημοσιεύω καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀνέκδοτον σιγίλλιον, ὡς καὶ αὐτὸ τοῦ ὑπομνήματος τὸ κείμενον.

« Τῆς ἁγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς ἤδη δὲ εἰς μητρόπολιν τετιμημένης Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἄτε δὴ τοῦ ἐν οὐτῇ ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου κὺρ Γρηγορίου παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ἐνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφράγιστον ποιησαμένου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἀντικρὺ κατεστρωμένη φαίνεται (*), ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Γερασίμου συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν τοῦ Μεγάλου Ρεύματος καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὕρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντορικὴν ῥάβδον τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἀθανάσιον χρηματίσαντα μέγαν ἀρχιδιάκονον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας δεύτερον δὲ τὸν Καλλίνικον, καὶ τρίτον τὸν Γαβριήλ, ὧν τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἐννενηκοστῷ τετάρτῳ κατὰ μῆνα σεπτέμβριον ἐπινεμήσεως ιγ'.

† Ὁ ΕΦΕΣΟΥ Σαμουὴλ ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε ἁγίου Καισαρείας κὺρ Γρηγορίου, τοῦ ἁγίου Κυζίκου κὺρ Ἀγαπίου καὶ τοῦ ἁγίου Χαλκηδόνος κὺρ Ἱερεμίου.

† ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ Μεθόδιος.

† ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ Ἀθανάσιος ἔχων καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε ἁγίου Ἀγκύρας (sic) καὶ τοῦ ἁγίου Βάρνης.

† ΔΕΡΚΩΝ Μακάριος — † ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ Λεόντιος — † ΣΜΥΡΝΗΣ Γρηγόριος — † ΑΓΧΙΑΛΟΥ Ἰωακείμ.

(*) Ἡ παραίτησις τοῦ Γρηγορίου εἶναι κατησφαλισμένη ἐν σελ. 66 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 349 κώδικος καὶ τῇ 23 Ἰουλίου 1794 ὑπογεγραμμένη.

Τὸ δὲ ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ ἤδη ἐκδοθέντος πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπαρχίας Δημητριάδος, εἰς μητρόπολιν, πρὸ χρόνων εἰς ἀρχιεπισκοπὴν τιμηθείσης καὶ προβιβασθείσης ἔχει ὧδε·

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἴσους μὲν ἀλλήλοις πρὸς τὴν τοῦ μυστηρίου ὑπερφυᾶ δύναμιν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς ἡ ἁγία ἡμῶν ἐκκλησία παραδίδωσι, καὶ τῷ μὲν πλεῖον, τῷ δ' ἔλαττον μετεῖνε τῆς θείας ταύτης δυνάμεως οὐκ ἄν τις εὐσεβῶς, οὔτ' εἴποι οὔτε φρονήσειεν· οἱ μέντοι θεῖοι καὶ ἱεροὶ πατέρες τῶν σοφῶν ἐπιμελούμενοι διαδόχων ὅπως μηδ' ὁτιοῦν ἑαυτοὺς ἀπεχθανομένους ἀλλήλους παρέξοντας ὁριά τε διηγόρευσαν εἶναι, ἐφ' ὅπου γῆς ἡ ἑκάστου ἔσται ἀρχιερατεία ἐμμένουσα καὶ εἰς μητροπόλεις ἀρχιεπισκοπάς, καὶ ἐπισκοπὰς τὰς ἐπαρχίας διαταξάμενοι, τάξεις ἔθηκαν καθ' ἃς ἐμμελῶς πρὸς ἀλλήλους προσενεχθήσονται. Ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ὑπερφυοῦς δυνάμεως θεῖον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον πρόσεστι τοῖς ἀρχιερεῦσι· τὰ δ' ὅρια καὶ αἱ τάξεις ἀνθρώπινα, καὶ ἄλλοτε ἄλλως μεταβάλλοντα καθορᾶται τοῖς πάλαι τε καὶ τοῖς ἔπειτα διὰ τοὺς ἐνοικοῦντας χριστιανοὺς ἢ προϊσταμένους ἀρχιερεῖς. Εἰ γάρ τις τὰς ἀρχαίας τε καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπέλθοι διατυπώσεις, ἄντικρυς εἴσεται, τῶν ἐπαρχιῶν τὰς μὲν παντάπασιν ἐκλελοιπυίας, τὰς δὲ εἰς τὸ μεῖζον, ἢ ἔλαττον τοῖς ὁρίοις μεταβεβλημένα, ἢ τοὐναντίον ἀπ' ἐκείνων εἰς ταύτας μεταπιπτούσας· αὐτίκα γοῦν ἡ Μονεμβασία πάλαι ποτὲ ἐπισκοπὴ οὖσα τῆς μητροπόλεως Κορίνθου εἰς μητρόπολιν ἐτιμήθη· καὶ τὰ Ἰωάννινα ἐπισκοπὴ τῆς Ναυπάκτου ὄντα εἰς μητρόπολιν προεβιβάσθη τὸ δὲ Διδυμότειχον ἐπισκοπὴ οὖσα τοῦ Τραϊανουπόλεως Ροδόπης πρῶτον μὲν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν μετέβαλλεν, εἶτα δὲ καὶ εἰς μητρόπολιν προεβιβάσθη· καὶ μυρία ὅσα εὕροι τις ἂν ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ διατυπώσει τοῦ ἀοιδίμου Ἀνδρονίκου περὶ τῶν προβιβασθεισῶν ἢ ὑποβιβασθεισῶν μητροπόλεων, ἀρχιεπισκοπῶν ἢ ἐπισκοπῶν. Ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἡ ἐπαρχία Δημητριάδος ἐπισκοπὴ πρότερον οὖσα τῆς Λαρίσσης ἀρχιεπισκοπὴ ἀπεδείχθη ἔτεσιν οὐκ ὀλίγοις πρότερον γνώμῃ κοινῇ καὶ συνοδικῇ καὶ ὑπὸ προνομίῳ τοῦ τοῖς μητροπολίταις ἀνήκοντος ἱερωτάτου. Πολλὰ μὲν οὖν ἄν τις ἐξενηνεγμένα εὕροι περὶ τούτου τὰ πα-

ραδείγματα· διὸ καὶ ἤδη τοῦ ἱερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς κὺρ Γρηγορίου παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀδίαστον ἀποπέμψαντος διὰ τὰς ἐν ἐκείνῃ ἐμπεριεχομένας αἰτίας, ὡς ἐν τῷ ἱερῷ τῶν ὑπομνημάτων κώδικι φαίνεται, ἔγνωμεν τιμῆσαι καὶ προβιβάσαι αὐτὴν εἰς μητρόπολιν οὐ καινοτομοῦντες ἀλλ' ἀρχαῖον ἐκκλησιαστικὸν ἔθος φυλάττοντες, οὐδὲ λόγου ἐκτός· πρὸς γὰρ τῇ ἀκμῇ τῇ θείᾳ χάριτι ἐκεῖ πληθὺς τῶν χριστιανῶν, καὶ πολλοὶ ἐκεῖθεν ἐπιδημοῦντες πανταχοῦ καθορῶνται, ἄνδρες ἐπίσημοι, οἱ μὲν τῇ παιδείᾳ, οἱ δὲ τῇ φρονήσει οἱ δὲ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς. Ὡς οὖν ἡμῖν ἐνεφανίσθη ἡ ῥηθεῖσα παραίτησις εὐθέως ταῦθ' ἡμῖν ἔδοξε περὶ τοῦ εἰς μητρόπολιν προβιβασμοῦ τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἤδη διὰ κανονικῶν ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς προβιβασθεὶς εἰς αὐτὴν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Ἀθανάσιος παιδείας ἐστὶ μετειλημφώς, καὶ ἐπὶ ἔτη οὐκ ὀλίγα ἐξυπηρετήσας περὶ ἀρχιερατικὰς καὶ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, καὶ ἤδη ἐν τῷ ὀφφικίῳ τῆς μεγάλης ἀρχιδιακονίας τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου προσθεῖναι ἔδοξε καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἱερότητα τὸ ὑπερτίμους καὶ ἐξάρχους λέγεσθαι Πελασγῶν, αὐτόν τε καὶ πάντας τοὺς διαδόχους τῆς μητροπόλεως ταύτης. Οὕτω μὲν οὖν τὰ μὲν τοῦ προβιβασμοῦ τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰς μητρόπολιν διὰ τοὺς ἐπαρχιώτας ἔδοξε, τὰ δὲ τοῦ προνομίου διὰ τὸν ἤδη ἀρχιερατικῶς εἰς αὐτὴν προχειρισθέντα. Γράφοντες οὖν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἀποφαινόμεθα, ἵνα ἡ ῥηθεῖσα ἐπαρχία τῆς Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑπάρχῃ καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων μητρόπολις, καὶ ὁ ἤδη ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως ἔχωσι τὸ προνόμιον τοῦ λέγεσθαι καὶ γράφεσθαι ἱερώτατοι μητροπολῖται Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι Πελασγῶν ἔχωσι δὲ καὶ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἕδραν αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συνελεύσεσιν, εἰ οὕτω τύχοι, ἀμέσως μετὰ τοὺς ἄλλους μητροπολίτας τοὺς ἔκπαλαι ὑποκειμένους τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ. Ὅστις δὲ καὶ ὁποῖος τῶν χριστιανῶν, ἱερωμένος ἢ λαϊκὸς ἐπιχειρήσῃ ποτε ἀνατρέψαι ὁπωσοῦν τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἀπο-

φανθέντα περὶ τοῦ προβιβασμοῦ καὶ προνομίου τῆς ῥηθείσης ἐπαρχίας, ὁ τοιοῦτος ἀφωρισμένος εἴη ἀπὸ Θεοῦ κυρίου Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος καὶ ὑπόδικος. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπεφάνθη συνοδικῶς· εἰς δὲ τὴν περὶ τούτων ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἐδόθη τῷ ῥηθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ Πελασγῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κὺρ Ἀθανασίῳ ,αψ7δ (1794) ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιγ'.

† Ο ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ Γρηγόριος—† Ο ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ Ἀθανάσιος—† Ο ΕΦΕΣΟΥ Σαμουὴλ—† Ο ΣΜΥΡΝΗΣ Γρηγόριος—† Ο ΒΑΡΝΗΣ Φιλόθεος—† Ο ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ Ἱερεμίας—† Ο ΑΓΚΥΡΑΣ Ἰωαννίκιος—† Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ Μεθόδιος—† Ο ΔΕΡΚΩΝ Μακάριος—† Ο ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ Θεόκλητος—† Ο ΚΥΖΙΚΟΥ Ἰωακεὶμ—† Ο ΠΡΟΥΣΗΣ Ἄνθιμος—† Ο ΑΓΧΙΑΛΟΥ Ἰωάσαφ.

Σημειωθήτω ἐνταῦθα ὅτι ὁ μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ζαγορᾶς κὺρ Ἀθανάσιος ἀρχιερατικῶς προέστη τῆς ἐπαρχίας ταύτης μέχρι τοῦ ἰουλίου τοῦ 1821, ὅτε διεδέξατο αὐτὸν ὁ πρώην Γρεβενῶν μητροπολίτης Βαρθολομαῖος, καὶ ὅτι ὁ θρόνος τῆς ἐπαρχίας ταύτης μεταξὺ τοῦ τῆς Χαλδείας καὶ Κορίνθου ἐν τῇ Β' τάξει τῶν θρόνων τοῦ πατριαρχικοῦ κλίματος συγκατελέγετο μέχρι τῶν τελευταίων πολιτικῶν μεταβολῶν.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς συνελθόντες προεβίβασαν ψήφους κανονικαῖς τὸν πανιερώτατον Ἀγχιάλου κὺρ Ἰωακεὶμ (*) εἰς μητροπολίτην τῆς Κυζίκου,

(*) Οὗτος εἶναι Ἰωακεὶμ ὁ Πάριος ὁ σχολαρχήσας τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς κατὰ τὰ 1763—1767. Παρητήσατο τῆς Κυζίκου τῇ 14 μαρτίου 1806 διότι ἦν ἐξηθενικὼς τὸ σῶμα καὶ «διὰ τὸ πρεσβυτικὸν τῆς ἡλικίας» ἔχων διάδοχον ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ τὸν Παλαιῶν Πατρῶν Μακάριον. Ἴδε περὶ αὐτοῦ τὰ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Περιοδ. Β', φυλλ. Θ' καὶ Ι' περὶ Κουρούτσεσμε.

ἅτε τοῦ ἐν τῇ Κυζίκῳ ἀρχιερατεύοντος κὺρ Ἀγαπίου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος. Ὁ προβιβασμὸς ἐγένετο τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1794.

Ἐπίσης ἐξελέγη ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ἀμέσως Ἀγχιάλου ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Ἰωάσαφ.

Ἐπίσης «ἐπὶ τῷ προχειρισθῆναι μητροπολίτην τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἁγιωτάτης μητροπόλεως Μελιτηνῆς καὶ ἀποκατασταθῆναι προεστῶτα ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν κατὰ τὰς θερμὰς δεήσεις καὶ παρακλήσεις τῶν κατοίκων εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν» εὑρίσκω συναθροιζομένους τοὺς ἁγίους συνοδικοὺς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ἐκλέγοντας ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ διακονίᾳ τὸν ὁσιολογιώτατον διδάσκαλον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Ἰωσήφ, συνυποψηφίους ἔχοντα τοὺς ὁσιωτάτους Σεραφεὶμ καὶ Αὐξέντιον. Ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο κατὰ μῆνα αὔγουστον τοῦ 1806· ὑπογέγραπται δὲ ὁ ΚΥΖΙΚΟΥ Μακάριος ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν πανιερωτάτων σεβασμίων γερόντων συναδέλφων ἀρχιερέων τοῦ ἁγίου ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ κὺρ Φιλοθέου, τοῦ ἁγίου ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ κὺρ Μελετίου, τοῦ ἁγίου ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ κὺρ Ἀθανασίου, τοῦ ἁγίου ΝΙΚΑΙΑΣ κὺρ Δανιήλ, τοῦ ἁγίου ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ κὺρ Ἱερεμίου, τοῦ ἁγίου ΔΕΡΚΩΝ κὺρ Γρηγορίου, τοῦ ἁγίου ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ κὺρ Γερασίμου καὶ τοῦ ἁγίου ΠΡΟΥΣΗΣ κὺρ Ἀνθίμου. † Ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν πανιερωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων τοῦ τε ἁγίου ΒΕΡΡΟΙΑΣ κὺρ Χρυσάνθου, τοῦ ἁγίου ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ κὺρ Δωροθέου καὶ τοῦ ἁγίου ΠΡΟΪΛΑΒΟΥ κὺρ Παρθενίου (*).

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ ναῷ ἐπίσης διορίζεται Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου ὁ τέως μέγας πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος κὺρ Σεραφείμ, ἅτε τοῦ τέως ἁγίου Ξάνθης κὺρ Ναθαναὴλ οἰκείᾳ βουλήσει καὶ γνώμῃ παραιτησαμένου. Ἡ ἐκλογὴ τῷ αὐτῷ μηνὶ καὶ ἔτει.

Ἐπίσης τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Γρεβενῶν ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἅτε τοῦ Γαβριὴλ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως Λαρίσσης, Γρεβενῶν ἐξελέγη ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν κὺρ Βαρθολομαῖος κατὰ μῆνα σεπτέμβριον ἐπινεμήσεως δεκάτης.

Τῷ μαρτίῳ τοῦ 1811 ἐν τῷ ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, τῇ θερμῇ παρακλήσει τῶν κατοίκων τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος ἐπὶ τῷ χειροτονηθῆναι ἀρχιερέα ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι καὶ ἀποκατασταθῆναι ἐπιτροπικῶς ἐν τῇ αὐτόθι ἐκκλησίᾳ πρὸς πνευματικὴν ἐκείνων ἐπίσκεψιν, συνῆλθον οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς καὶ ἀνέδειξαν ἐπίσκοπον τῆς ἁγίας μητροπόλεως Εὐδοκιάδος τὸν πανοσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Γρηγόριον.

Ἔγραφον ἐν Κουρούτσεσμε τοῦ Βοσπόρου κατ' αὔγουστον τοῦ 1885.

Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ.

(*) Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς τῇ 7 ἰουνίου 1813 προσκληθεὶς διωρίσθη διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς Ἄνδρου, καὶ ἐπιστάτης μάλιστα τῆς οἰκοδομῆς τῆς νέας σχολῆς, ἥτις ἀπεφασίσθη τῷ 1812. Ἀλλὰ διὰ λόγους ἀγνώστους ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εἰς ἄλλας νήσους, εἰς τὴν Χίον π. χ. καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου τὸν ὀκτώβριον τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1814 ἐπινεμ. γ' ἐξελέγη Μεσημβρίας ἀντὶ τοῦ παραιτησαμένου οἰκειοθελῶς Γρηγορίου.

Β'.

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.

Βεβαίως οἱ θιασῶται παντὸς κλασικοῦ καὶ πρωτογενοῦς τῆς διανοίας ἔργου ὀλίγην ἔχουσι διάθεσιν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν εἰς χρόνους παρακμῆς καὶ καταπτώσεως ὑπὸ φιλολογικὴν καὶ παντοίαν ἄλλην ἔποψιν. Ἀλλ' ἡ ἀδέκαστος ἱστορία ἀδιαφοροῦσα τί αὐστηροὶ κριτικοὶ καὶ πάντοτε εἰς τὰ διαυγῆ νάματα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος νὰ ἐντρυφῶσι ζητοῦντες περὶ τούτων σκέπτονται, ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ τὸ ἀνῆκον καὶ ἐξερευνᾷ πᾶν ὅ,τι καὶ κατ' ἐλάχιστον ἔτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ παρελθόντος. Οὕτω νοουμένη ἡ μελέτη τῆς βυζαντιακῆς καὶ τῆς μεταγενεστέρας ἡμῶν φιλολογίας εἶνε πολλοῦ λόγου ἀξία· διότι γνωρίζει εἰς ἡμᾶς πράγματα καὶ χρόνους ἐγγύτερα τῆς ἐποχῆς, ἐν ᾗ ζῶμεν, καὶ τῶν ἱκανοτήτων, ἃς δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν πρὸς ἔλλογον ἐπὶ τὰ πρόσω

πορείαν. Οὕτω μανθάνομεν τί καὶ πῶς διενοοῦντο οἱ ἐγγύτεροι πρόγονοι ἡμῶν, ὧν τὴν συγγένειαν οὔτε ἀρμόζει, οὔτε δικαιούμεθα, οὔτε ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν, καὶ δι' ἑνὸς μεγάλου πηδήματος νὰ εὑρεθῶμεν πρὸ τοῦ ἀρχαίου κλασικοῦ μεγαλείου τῶν πρόπαλαι προγόνων. Ἀλλ' οὐ μόνον διὰ τὴν βαθμιαίαν ἡμῶν καὶ κανονικὴν πρόοδον χρησιμωτάτη εἶνε ἡ γνῶσις τοῦ ἀμεσωτέρου παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένη ἀνεξαρτήτως πάσης συγγενείας καὶ παντὸς ἄλλου ἐνδιαφέροντος καὶ συμφέροντος ἡ μεγάλη περίοδος τῆς καθ' ὅλου ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ὀνομαζομένη βυζαντιακὴ ἱστορία εἶναι μία τῶν ἀξιολογωτάτων καὶ σπουδαιοτάτων, καὶ τοῦτο νῦν ἀνομολογοῦσι πάντες οἱ ἐπίσημοι ἱστορικοί. Ἐντεῦθεν δ' ἕπεται, ὅτι καὶ ἡ φιλολογία τῶν βυζαντιακῶν χρόνων καὶ καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένη εἶνε μελέτης ἀξία, χωρὶς ὅμως ἄλογός τις ἐνθουσιασμὸς καὶ θαυμασμὸς νὰ ὑπερτιμᾷ ἔργα, ἅτινα προφανῆ φέρουσι τὰ μαρτύρια τῆς παρακμῆς. Καθ' ἡμᾶς πλεῖστα καὶ ποικίλα καλὰ εὑρηνται ἐν τῇ φιλολογίᾳ ταύτῃ, χρήζοντα ὅμως μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς μακρᾶς ἐρεύνης· διότι εἶναι ἀναμεμιγμένα μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἅτινα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δικαιοῦταί τις νὰ ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζῃ. Πρὸ πάντων δὲ ἡ κενὴ πολλάκις ἐννοιῶν μακρολογία καταντᾷ ἀφόρητος παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῶν μεταγενεστέρων βυζαντιακῶν χρόνων. Ἡ ὑπομονὴ ὅμως δύναται νὰ εὕρῃ ἐν μέσῳ παμποικίλων ὑάλων καὶ πολυτιμοτάτους λίθους πανταχοῦ καὶ πάντοτε μεγάλην ἔχοντας ἀξίαν. Τοιαῦταί τινες σκέψεις ὡδήγησαν ἡμᾶς εἰς μελέτην διαφόρων ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων ἔργων τῶν χρόνων τούτων, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι δὲν διστάζομεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ κοινὸν δύο ἐπιστολὰς ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἃς ἀντεγράψαμεν ἐκ χειρογράφων τῆς ἐν Βιέννῃ καισαροβασιλικῆς βιβλιοθήκης. Τούτων ἡ μὲν πρώτη ἐγράφη τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἡ δὲ δευτέρα τὸν δέκατον τέταρτον. Πόση δὲ καὶ ὁποία εἶναι ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἀξία κρινάτωσαν οἱ εἰδικώτερον περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνασχολούμενοι· εἰς ἡμᾶς δὲ ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἤξιζον καὶ αὗται τοῦ φωτὸς τῆς ἐκδόσεως, ὅπως καὶ πολλαὶ ἄλλαι τῶν αὐτῶν καὶ μεταγενεστέρων χρόνων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ κ' νοεμβρίου τοῦ ,αωπε' ἔτους.

Α. Β. Γ.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΜΕΣΑΡΙΤΟΥ

ΤΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ ΠΡΟΙΚΟΝΗΣΟΥ

Ἄρτι πρώτως ἀποστειλαντι αὐτῷ ἐκ περδίκων ὠά.

Ἄχρι καὶ ἄρτι πρόεδρε νησιδίου μὲν εὐπεριγράπτου Προικονησίων ἀνδρῶν, ἄνερ δὲ θεῖε καὶ θύτα τοῦ μεγάλου καὶ πρώτου ἀρχιερέως Χριστοῦ καὶ ἐκμαγεῖον αὐτοῦ· καὶ μή μοί τις νεμεσήσῃ εἰ ἐπὶ ταύτῃ τῇ τοῦ λόγου προτάσει οὕτω σε καὶ ἐξεθείασα· ἀνυποκρίτου δὲ πίστεως τὸ τοιοῦτο τὸ εἰς σὲ φθάνον· οὐ μόνον οὐ πέραν ἰχθύων ἀφώνων μέν, μετεχόντων δὲ ζωότητος, ἀλλὰ καὶ ἀψύχων αὐτῶν ἔμενον ἄναυδος· ἡ δέ γε τῶν ὠῶν ἀποστολή, καὶ ἐκ περδίκων περιττὰ κακκαζόντων καὶ ἐνιαύσια, πολλῷ δὲ καὶ ἐν τῷ τῆς ἐπωάσεως εἶτ' οὖν λοχείας ἐπαργυρνούντων καιρῷ, ἔδει μενόντων μὲν τρόπον τινὰ τὰ ἐπὶ γῆς ἕρποντα κνώδαλα καὶ ἐξαμβλοῦντα τοὺς τόκους αὐτῶν, οἷς ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους ἀίδιος, ἄτερ δὲ λόγου τοῦτο μὴ δρώντων, ἀλλὰ κατά τινα νόμον στρατηγικόν, πολεμίων οἷον ἐπιπιπτόντων τῇ πόλει, πέπεικέ τε κἀμὲ περισσὰ μὲν οὐ λαλῆσαι πρὸς τὴν σὴν ἁγιότητα, οὐ παῦρα δὲ πάντη, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀποστολὴν περισσούμενα· κεκίνηκε γὰρ οὐ τὸ τῆς ζωότητος μόνον ὀρεκτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς λογικότητος σύμπαν αὐτό, τὸ μὲν ὡς βορόν, τὸ δὲ ὡς φωνὴν προϊὲν ἀποφαντικὴν ὁμοῦ καὶ εὐχάριστον.

Λέγε μοι, δέσποτα, ὅπως τὸ ὑπὸ τὴν σὴν νησίδιον ἁγιότητα ὡς φθάσας ἔφην εὐσύνοπτον τόσων καὶ τόσων πλήθει περδίκων ὠῶν, ὡς τὴν Κωνσταντίνου πᾶσαν ἀναπιμπλᾷ καὶ οἴκους ὅλους δαιτρεύειν τοιαύτην νοστιμωτάτην τροφήν; Αὖθις οὖν ἐρωτῶ σε, σὺ δέ μοι ἀπόκριναι. Μὴ πέρδικες ἀντὶ πάντων ὧν Κύριος παρήγαγεν ἐπὶ γῆς τὴν σὴν παροικοῦσι Προικόνησον καὶ τὰ ἐκ τούτων οὕτω διανέμεις καταλλήλως τοῖς ἐπαγγέλμασιν, ἀρχόμενος ἀπὸ μείζονος καὶ τοῦ ἐλαχίστου προμηθευόμενος; Μὴ πέρδικες ἀντὶ βώλων καὶ καχλήκων αὐτομάτως ἐκ τῆς κατὰ σὲ γῆς ἀναβίδονται; Μὴ πλεῖον τὸ γένος ἐνθαδὶ τῶν περδίκων ἢ τὸ ἀνθρώπειον; καὶ δέδοικε τὰ τοιαῦτα πτηνὰ μή ποτε τὴν Προικόνησον ἅπασαν καταδράμῃ, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ σὺν αὐταῖς μητράσι θηρεύει τὰ τῶν περδίκων ἐπιγεννήματα,

ἀπηνέστερον πρὸς αὐτὰ τοῦ Φαραὼ διακείμενον, τοῦ τὰ νεογνὰ τῶν Ἑβραίων διὰ τὸ τοῦ γένους πολυπληθὲς ταῖς αἰγυπτίαις παραγγείλαντος μαίαις εἰς ποταμοὺς καὶ θαλάσσας ἐπιρριπτεῖν; Ἔξεστιν ἀπορεῖν μοι πόθεν οὕτω τόσα καὶ τόσα κατὰ τουτονὶ τὸν ἐαρινὸν καιρὸν ἐξωδίνονται, ἁπαξαπλῶς εἰπεῖν, ὅσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα ὄρεσι γίνονται. Τρίτον ἤδη τοῦτο λαλῶ. Τί τῶν σῶν οἰκητόρων ἐστὶ τὸ ἐπιτήδευμα; Ἆρ' οὖν βαθεῖαν τέμνουσιν αὖλακα, φυτεύουσιν ἀμπελῶνας, ἁλοῶσι, ληνοβατοῦσιν, οἰκίας τεκταίνουσι, τὰς κατὰ μέρος ἐργάζονται τέχνας, ὕλην ἐξ ὄρεος τέμνουσιν, ὅσην εὔπρηστον, ὅσην ἀσηπτοτάτην, τὴν μὲν ὑπέξαμμα τοῦ διακονικοῦ τοῦδε πυρός, τὴν δ' εὐεργὸν νῆας πηγνύειν, ἀποξένειν πηδάλια μακρὰν τέμνοντα θάλατταν, ἢ κλάδους ἐκ δένδρων καὶ λύγους ἐκκόπτουσιν, ἐκδρέπουσί τε ἰξόν, ἢ καὶ ἀμέλγουσι, δικτυωτὸν πλέκουσι λῖνον, προτιθέντες παγίδα καὶ πρόσκομμα τῶν τοιούτων ὀρνέων ποσίν, ἢ ἰχνηλατοῦντες τὰς τούτων τρώγλας καὶ ἐμφωλεύσεις αἰφνηδόν τε καὶ λαθρηδὸν ἐπιπίπτουσι καὶ μέγαν πόνον ἐντιθέντες τοῖς ἐπωάζουσι πέρδιξιν; Ἆρ' ἠδίκηνταί τι Προικονήσιοι ἐκ περδίκων ὡς ἀδελφοὶ Δείνας υἱοὶ Λείας Συμεὼν καὶ Λευὶ περὶ Συχὲμ καὶ Ἑρμών, ὅτε ὡσεὶ πόρνῃ τῇ Δείνᾳ ἐχρήσατο, καὶ ἐπεισκωμάζουσι κατ' αὐτῶν ὡς κἀκεῖνοι πρὸς τοὺς τῆς πόλεως ἄνδρας ἀντιλυποῦντες, ὅτε ἦσαν ἐν τῷ πόνῳ αὐτῶν; Λέγε μοι, δέσποτα. Εἰ δὲ καὶ τέταρτον πυνθάνομαι, τὸ ἀκουστικὸν οὐκ ἀποκναίσει σου πέπεισμαι. Πῶς τὰ μὲν τῶν ὠῶν εἰς τὸ πυραμοειδὲς μικρὸν ὑποκλέπτοντα, καὶ τούτων τὰ μὲν σποδοειδῆ καὶ ὑπόλευκα, τὰ δὲ ῥαντά, κατάστικτα καὶ ὑπέρυθρα; Τούτων δ' αὖθις ὁποῖα εἰς ἀρρενοφυΐαν, ὁποῖα δ' εἰς θηλυφυΐαν ἐνδάλλονται; Λῦσον τὰ ἄπορα, πάλιν καὶ πολλάκις ἐπερωτῶ. Ἆρ' ὁ παραγαγὼν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ σύμπαντα ὡς καὶ τῷ πρωτοπλάστῳ ποτὲ τὸν ὄρνιθά σοι πάντα παρέστησε πέρδικας σὺν αὐτοῖς ἀπογεννήμασιν ἅπασιν ἰδεῖν ὁπόσον αὐτῶν εἰς ὀψώνιον σὸν χρηματίσει σοι, ὁπόσον δ' εἰς ἑτέρων καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαινόντων προμήθειαν; Σὺ γοῦν ὁποῖος, ὅτι σοι καὶ οἱ ἄνθρωποι ὑπακούουσι πρὸς ἄγραν περδίκων ἀποστελλόμενοι, καὶ δὴ τὰ πτηνὰ κατὰ τὸ θυμῆρές σοι ὥς τινες κατοικίδιοι ὄρνιθες σὺν αὐτοῖς τόκοις ἐπὶ τὴν σὴν κατασκήνωσιν φθάνουσιν; Εἰ γοῦν τὸ σὸν ἔργον ἐπίταγμα, λαλήσω μὲν οὐδὲν ἐν κρυπτῷ, παρρησιασθήσομαι δέ, ὡς παραδοξοποιήσεις πολλὰ καὶ εἰσέτι καὶ τερατουργήσεις ἐξαίσια. Οἶδε γὰρ

καὶ μετάδοσις ἀκερδής τε καὶ ἀνυπόκριτος τῶν παρ' ἀνθρώποις δρᾶν ἀδυνάτων πολλά.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐχόντων παρὰ σοῦ εὐδιακρίτως οἰκονομούμενα, καὶ κατὰ καιρὸν ἐνώπιοι ὡς ἐνοπίῳ σοι στάντες τὰ προβληματισθέντα εἰδείημεν. Ἡμεῖς δὲ ὑπ' ἀργυρέῳ τρυβλίῳ τὰ πεμφθέντα δεξάμενοι καὶ ἀνὰ χεῖρας κρατήσαντες, τὰ πρῶτα ἀγάπης ταῦτα κατελογισάμεθα σύμβολον τὸ πρὸς ἡμᾶς σου εὐνούστατον μεγαλύναντες· εἶθ' οὕτως τοῖς προσῳκειωμένοις ἡμῖν καθ' αἷμα διεμοιράσαμεν ἐκ τῆς γειναμένης ἡμᾶς ἀπαρξάμενοι, ἄχρι καὶ ἐς αὐτοὺς υἱωνούς, καὶ ἄλλους οἰκογενεῖς καὶ θεράποντας. Καὶ ὃς μὲν ἤθελε παρακατέχειν τὸ δῶρον ὡς ἐξαίσιόν τι χρῆμα καὶ ἐπιπόθητον, καὶ μὴ θοινήσασθαι ἐξ αὐτοῦ· ἕτερος τῆς ἀπομοίρας ἱμείρετο γεύσασθαι, μή πω φθάσας τὸ τῆς τροφῆς γνωρίσαι ποιόν, μηδ' ὑπερώαν, μηδὲ χείλη διάνας αὐτά· ἄλλος γλιχόμενος τὰ πλεῖστα τῶν ὠῶν κερδανεῖν, παρώθει τὸν σύνεγγυς τὰ ὠὰ διὰ τῆς τούτων χειρὸς συγκρουσθῆναι πρὸς ἄλληλα, καθώς ἐστιν ἔθος τοῖς παιδαρίοις ἀθύρειν, οὕτω δοκιμάσας ἠρέμα τοῖς ὀδοῦσι τὰ πρῶτα τὸ τῶν ὠῶν στεγανὸν καὶ ἀνένδοτον· ἕτερος ἐπεπόθει κατάστικτον ἐξ ἐμῶν χειρῶν λαβεῖν καὶ ὑπέρυθρον· ἄλλος σποδοειδὲς καὶ ὑπόλευκον. Φιλονεικία ἐπὶ τούτοις καὶ θροῦς πολὺς καὶ βοὴ συμμιγὴς ἐπεγείγερται παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ τραπέζῃ· ἐνέτυχε γάρ μοι ὁ ἀποσταλεὶς ἀριστῶντι. Κἂν γοῦν μὴ ἐξηγέρθην τοῦ δείπνου, κἂν γοῦν μὴ τὸν τάραχον κατέστειλα τάχιον, τάχ' ἂν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον οἱ παῖδες ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. Καὶ παρόμοια πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐριθείας τῶν παίδων τῆς ἀθυρματώδους ἐκείνης, ὁποτά ποτε αἱ τριτταὶ ἐκεῖναι θεαί, μὴ εἰσκληθείσης τῆς ἔριδος εἰς τὸ συμπόσιον Πηλέως καὶ Θέτιδος. Εἰ γοῦν βούλει καὶ αὖθις ἡμᾶς ἐκ τοιούτων φιλοφρονήσασθαι, μὴ ἑτεροειδῆ πρὸς ἡμᾶς καταπέμψῃς, ἀλλὰ μονοειδῆ καὶ ὁμόχροα, ἵνα μὴ τὰ ὕστερα χείρονα τῶν πρώτων γενήσονται. Οὐ γὰρ βοροὶ ἡμεῖς καὶ μονόδειπνοι, ἀλλὰ μεταδοτικοὶ καὶ τοῦ ἴσου πρὸς τὰς συγγενείας καὶ τὰ φῦλα καὶ τὰς φρήτρας διανομεῖς, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς σῆς ἁγιότητος μεγαλεῖον, ᾗ καὶ εὐχαριστοῦντες τὸ παρὸν καὶ οὐτιδανόν σοι γράμμα ἐσχεδιάσαμεν, ἀπολαβόντες καὶ τὸν τυρόν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΚΑΙ

ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗι ΟΞΕΙΑι ΝΗΣΩι ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΝ ΚΥΡΙΑΝ ΘΕΟΔΩΡΑΝ ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι

ΤΟΥ

ΠΑΝΥΠΕΡΠΡΩΤΟΣΕΒΑΣΤΟΫΠΕΡΤΑΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΝΕΜΑ.

Πᾶς ἁμαρτωλὸς πρὸ τῆς οἰκείας ἐξόδου καταξιωθεὶς ἐξ ὅλης καρδίας ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν Θεόν, τῷ Θεῷ ἀληθῶς ὁ τοιοῦτος σέσωσται. Εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ προσελήφθη τῷ τῆς τελειότητος σχήματι, θεοκρίτως ἐπαποθανὼν τῷ οὕτως ἀγγελικῷ ἐπαγγέλματι, ἀκριβὴς ἡ παράστασις καὶ παντελὴς ἡ πληροφορία τῆς ἐγκειμένης θείας δυνάμεως τῇ φιλανθρωποτάτῃ τῶν ἀρετῶν μετανοίᾳ· ὡς καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὴν ἑαυτῆς ἐπεδείξατο δύναμιν ἀξιοθέως ὅτι μάλιστα καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς· ἥτις ἡμῖν ἐστι δῶρον θεόσδοτον, χωνευτήριον ψυχῶν πρὸς ἀφθαρσίαν ἀνακαινιστικὸν καὶ καθαρτικὸν ἐς τὰ μάλιστα, μεταρρυθμίζουσα ταύτας καὶ μεταπλάττουσα πρὸς τὴν ἀρχαίαν εἰκόνα, καθ' ἣν γεγόναμεν, τοῦτ' ἔστι κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς. Ἀλλὰ τί πάθω; Ὥσπερ ὀφθαλμῷ φλεγμαίνοντι καὶ τὸ ἁπαλώτατον τῶν ἀμφίων καὶ μόνῃ τῇ προσψαύσει πόνον ἐμποιεῖ προσφερόμενον, οὕτω δὴ καὶ ταῖς ὑπὸ θλίψεως βαρείας κεκακωμέναις ψυχαῖς, κἂν πολλὴν παράκλησιν ὁ λόγος φέρῃ, ὀχληρός πως εἶναι δοκεῖ ἐν αὐτῇ τῇ περιοδυνίᾳ αὐτῇ προσφερόμενος. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν ἐκ τοῦ λόγου παραμυθίαν τοῖς ἀλγοῦσιν ὑπὸ τῶν ἀλγούντων προσενεκτέον. Μέγα δὲ τὸ παρὰ τῶν τοιούτων φάρμακον, καὶ οἱ τὸ ἴσον τοῦ πάθους ἔχοντες πλέον εἰσὶ πρὸς παραμυθίαν τοῖς πάσχουσιν.

Ἀνθρωπίνως, ὦ δέσποινά μου, περὶ τῶν ἀνθρωπίνων διανοώμεθα καὶ θνητὰ περὶ τῶν θνητῶν φρονῶμεν, καὶ ἡμῖν ἀκέραιον συντηρηθήσεται τὸ εὐσεβὲς φρόνημα. Μὴ δὴ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἀγνοεῖν δόξωμεν. Ἄλλα μὲν τὰ τῆς θείας φύσεως ἰδιώματά τε καὶ προτερήματα, ἕτερα δὲ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς κατωτάτης ἡμῶν συνθέσεως. Πᾶσα μὲν γὰρ σύνθεσις διάλυσιν προσδοκᾷ καὶ πρὸς τὰ ἐξ ὧν συνέστη ποτὲ μεταχώρησιν· τὸ μέντοι τῆς ἁπλῆς φύσεως αὐτόθεν ἐστὶν ἀστασίαστόν τε καὶ ἀκατάλυτον. Καὶ ἡ μέν ἐστιν ἄναρχος ὁμοίως καὶ ἀτελεύτητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχουσα· ἡ δὲ πᾶν τοὐναντίον, ἐπίκηρος, πρόσκαιρος, ὡσεὶ χλόη ἀνθοῦσα τὸ πρωὶ καὶ τὸ πρὸς ἑσπέραν ἀκλεῶς ἀποπίπτουσα. Οὐδενὸς ἀνθρώπου ὁ βίος δι' ὅλου μακάριος· τὸ διὰ παντὸς εὖ πράττειν μόνον Θεοῦ. Ποταμὸς οἱονεί τις ὁ βίος ἡμῶν ἐστι, ῥέων ἐνδελεχῶς, οὗ τὸ μὲν ἤδη ἐπέρρευσε, τὸ δὲ νῦν ὑπορρεῖ, τὸ δὲ καὶ εἰς τὸ ἐφεξῆς διαρρεύσειεν. Ἀλλὰ τοῦ ποταμοῦ οὐ δι' ὅλου ὁ ῥοῦς ἐστι καθαρός, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ συνθολοῦται καὶ συνταράσσεται. Ἡμεῖς οὖν ἐπίομεν τούτου τὸ διειδές, καὶ τὸ θολερὸν ἐπιπίωμεν. Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις καλὸν ἀνεπίμικτόν ἐστι κακώσεως· εἴθε δὲ μὴ τὰ λυπηρὰ καὶ ὑπερπεριττεύει καὶ ὑπερεκχύνεται. Αὐτίκα ὁ μὲν πλοῦτος ἄπιστος, ἡ δὲ πενία ἐπώδυνος. Αἱ ἀρχαὶ ὀνειράτων ὀῤῥώδεις· τὸ ἄρχεσθαι μοχθηρότατον. Ὁ γάμος δεσμός· ἡ εὐτεκνία φροντίδων γέμουσα· ἡ δυστεκνία νόσημα ἔμμονον. Εὐγένεια δῶρον ἤδη παλαιωθέντος αἵματος· δυσγένεια παρρησίαν προσαφαιρεῖται. Κάλλος ἀστράπτον νεότητες· πολιαὶ τῷ μὲν ὀλίγῃ καὶ πρὸς ὀλίγον χάρις, αἱ δὲ ἄνθος φύσεως τῷ χρόνῳ ὑπορρεῦσαι προσδόκιμοι οὖσαι, αἱ δὲ λαμπρότατοι κήρυκες τοῦ δῦναι ὅσον ἤδη καὶ ἐν ἡμῖν τὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἥλιον. Ῥώμη δὲ καὶ σὺς τῶν ὀρεσιτρόφων γένοιτ' ἂν σεμνολόγημα. Ὁ κόρος ὑβριστής· ἡ ἔνδεια λύπης πρόξενος. Οἱ ἐν μέσῳ θόρυβοι κακίας διδάσκαλοι· τὸ δὲ ἡσυχάζειν ταλαιπωροποιόν. Τὸ γεωργεῖν μοχθηρόν· ὁ δὲ παρ' ἄλλων ἄρτος στενός. Τοῖς μέντοι ναυτιλλομένοις τὸ πλέον τῆς ζωῆς γειτονεῖ τῷ θανάτῳ καὶ τῷ ἅδῃ ἀγχιθυρεῖ. Καὶ ἁπαξαπλῶς φάναι πάντα τὰ τῶν βροτῶν τὰ μὲν μόχθος καὶ πόνος, τὰ δὲ ἐξαπάτη καὶ παραλογισμὸς ἐκφανέστατος· χοῦς, σκιά, φάσμά τι μὴ κρατούμενον, δρόσος πρωινή, πνοὴ ἀνέμων, πτερὸν ὑπὸ αὔρας φερόμενον, ἀτμὶς πρὸς ὀλίγον φαινομένη καὶ ταχὺ λυομένη, ὄνειρος οὐχ ἑστώς, κῦμα θαλάσσης ἐξοιδοῦν καὶ ταχὺ καταπίπτον, ποτάμιος ῥοῦς, ἴχνη νηὸς ποντοπορούσης, αὖρα, τέφρα, κόνις καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.

Εἰ οὖν ἠβουλήθημεν ἀνακεκαθαρμένῳ νοῒ κατιδεῖν ὅσων μὲν ἡμεῖς τῶν εὐμαρῶν τοῦ βίου καὶ ἐφ' ὅσον καταπηλαύσαμεν, ὅσων δὲ τῶν ἀνιαρῶν, οἶμαι ὡς οὐδὲ πεῖραν τῆς νῦν ἀλλοιώσεως ἔσχομεν τῇ μνείᾳ τῶν παρελθουσῶν εὐεργεσιῶν. Ὡς λίαν αἰσχρότατον ἀληθῶς εὐλογεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, σιωπᾶν δὲ ἐπὶ τοῖς σκυθρωποτέροις

καὶ ἀλγεινοῖς. Ἀλλὰ νῦν δεῖ καὶ μᾶλλον εὐχαριστεῖν, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν τὸ γεγραμμένον· «Ἐξομολογήσεταί σοι ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτόν, καὶ ἕως αἰῶνος οὐκ ὄψεται φῶς»· καὶ πάλιν· «Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου». Ἡ θλῖψις, ὦ δέσποινά μου, ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν. Ὁ φεύγων οὖν τὴν θλῖψιν, φεύγει τὴν δοκιμήν, ὅπερ ὑποτρέμει μὲν ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος καί φησι. «Φοβοῦμαι μή πως ἄλλους κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι» καὶ ἐκπέσω τῆς σωτηρίας μου. Οὐδεὶς στεφανοῦται χωρὶς ἀνταγωνιστοῦ, οὐδὲ δόκιμος φαίνεται χωρὶς πειρασμῶν. Τοῖς ἡμετέροις τὸν ἡμέτερον Δεσπότην καὶ πλάστην ἐπιστατεῖν καταδεξώμεθα, ὃς οἶδε σαφῶς ἅμα καὶ σοφώτατα ποῖον μὲν ἡμῶν πρῶτον προσληφθῆναι δεῖ, ποῖον δὲ μετὰ ταῦτα. Καιρὸς κἀμοὶ ἐρεῖν πρὸς τὴν βασιλείαν σου τὸ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις εἰρημένον ἐκεῖνο· «Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον» καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος τῆς δόξης ἀπέθανε, καὶ σὺ ξενοπαθεῖς ἐπὶ τοῖς παροῦσι; Μὴ δὴ κατηφιῶμεν ἐπὶ μακρόν. Ἡ κατήφεια μήτηρ ἁμαρτίας ἐστί. Λύπη μὲν γὰρ καταβαπτίζει τὸν νοῦν καὶ ἀμηχανίας ὀλιγγον ἐμποιεῖ· ἡ δὲ τῶν λογισμῶν ἀπορία τὴν ἀχαριστίαν ἀπογεννᾷ. Καιρὸς δὲ κἀκεῖνο εἰπεῖν. «Οὐχ ἡμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ». Αὐτὸς γὰρ ὁ πλάσας ἡμᾶς Θεὸς ἑκάστῃ ψυχῇ μίαν τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν ἐπήξατο καὶ ᾠκονόμησε, τὸν μὲν θᾶττον ἀπολύεσθαι τῶν τῆς σαρκὸς δεσμῶν κατὰ τοὺς ἐν εἰρκταῖς ἐμπίπτοντας, ἀποφάσει δικαστικῇ, τοὺς δὲ βράδιον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου ἀξίας. Σοφός ἐστιν, ἀγαθός ἐστι· καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ τὰ ἔμπροσθεν βλέπει καὶ τῶν ὄπισθεν οὐκ ἐπιλανθάνεται. Ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν αὐτὸς κἀκεῖνον δι' ἀγγέλων φωτεινῶν τὸν παμμακάριστον δεσπότην μου προσελάβετο, καὶ παντὸς τοῦ οἴκου ἐπιμελήσεται.

Νῦν ἐν σοὶ καθορῶ πᾶσαν τὴν δόξαν τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν· νῦν ὁ τοῦ ἁγιαστικοῦ τοῦδε καὶ φωτιστικοῦ σχήματος ἔφορος ἄγγελος κύκλῳ παρεμβάλλει διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς ἀνωτέρω τηλαυγέστατον διεγράψαμεν, καὶ τὴν τῆς γνώσεως λαμπάδα ὑφάπτων σοι ἄσβεστον, ὡς ἐν στύλῳ πυρὸς καθοδηγεῖ σε διηνεκῶς. Ἀλλ' οἷον κἀκεῖνον τὸν παμμακάριστόν μου δεσπότην ἀρτίως φαντάζομαι, λαμπρόν, ἐπίδοξον, ὑψηλόν, μακροῖς τοῖς βήμασι τῶν οὐρανίων ἐπιβατεύοντα καὶ κινοῦντα τὰ χείλη ἀγαλλιάσεως καὶ ἑαυτῷ

προσφωνοῦντα τὰ δαυϊτικὰ ἐκεῖνα καὶ θεοτερπῆ μελῳδήματα· «Ἐπίστρεφον, ψυχή μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε καὶ εἰσελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, τῷ ἀγγελικῷ ἐλλαμπρυνόμενος σχήματι, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορταζόντων· τὸ γὰρ τοῦ πολέμου καὶ φθόνου χωρίον ἀφείς, ὅπερ ὁ παρὼν βίος ἐστί, πρὸς τὸν τῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης Θεὸν ἀπεδήμησα». Οὐδὲν ξένον εἰ ὁ κτίσας τὸ οἰκεῖον πλάσμα ἀνεζήτησε, καὶ τὸ κτίσμα ἀνέδραμε πρὸς τὸν κτίσαντα. Νῦν, παμμακάριστε δέσποτα, γνώσῃ σαφῶς ὁπόσον μᾶλλον κρεῖσσόν ἐστι τὸ ἀναλύσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. Ὡς μακάριοί σου οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι νῦν ἃ μόνοι πρῶτοι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἔβλεπον, προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν καὶ οὐκ εἶδον. Καὶ αἱ ἀκοαί σου ἐμοὶ παμμακάριστοι, ὅτι μυστηρίων ἀκούουσιν, εἰς ἃ ἄγγελοι παρακύψαι ἐπιθυμοῦσι. Μακάριοι αἱ χεῖρες σου, συνεχῶς πρὸς Θεὸν ἐπαιρόμεναι καὶ τὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης καταγεραίρουσαι ὄνομα. Πολλῷ δέ μοι μακαριώτεραι αἱ ὀσφρήσεις σου, τοῦ κενωθέντος δι' ἡμᾶς μύρου πνευματικοῦ ἀντιλαμβανόμεναι. Καὶ τούτων ἔτι περισσοτέρως ὀλβιώτεραι ἥ τε γεῦσις καὶ ἡ ἁφή, ψηλαφῶσαι ὡς ἔνι μάλιστα τὸν τῆς ζωῆς Λόγον, εἶτ' οὖν ἐπεντρυφῶσαι τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καὶ γευόμεναι, ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος. Καὶ τί ἂν σοι κατὰ μέρος πρὸς μέλος τοὺς μακαρισμοὺς ἐπιβάλλοιμι; Μακάριός μοι σὺ τῆς τε ἐνταῦθα ζωῆς, ἐν ᾗ πάντας μὲν ἀγαθοποιῶν οὐκ ἀπέληξας, μάλιστα δὲ τοὺς ἐνιαίους μοναχούς, παρ' ὧν σοι καὶ ταῦτα γράφεται μικρά τις τῆς ὑπὲρ πλειόνων εὐχαριστίας ἀντάμειψις,—γέγονας γὰρ τῷ εἰπόντι κατήκοος· «οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ»,—καὶ τῆς εἰρηναίας δὲ οὐκ ἔλαττον σὺ μακάριος τελευτῆς ἢ κοιμήσεως καὶ τῆς διὰ τοῦ ἁγίου σχήματος παραθέσεως τῷ Θεῷ.

Ταῦτα ἡμῖν τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ἐχαρίσατο, ταῦτα ὁ δι' ἡμᾶς πτωχεύσας Θεός, ἵν' ἡμᾶς πλουτήσῃ τὴν οἰκείαν θεότητα, ἵνα ἀναστήσηται τὴν σάρκα, ἵνα τὴν εἰκόνα ἐπανασώσηται, ἵνα τὸν ἄνθρωπον ἀναπλάσῃ, ἵνα τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι οἰκειώσηται, ἵνα γενώμεθα οἱ πάντες ἓν ἐν Χριστῷ, ἵνα μηκέτι ὦμεν ἄρσεν καὶ θῆλυ, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλ' ὅμοιοι ἅπαντες, τὸν θεῖον χαρακτῆρα ἐν ἑαυτοῖς περιφέροντες, ἐκεῖνον καὶ μόνον ἀγαλματοφοροῦντες ὦμεν, κἀντεῦθεν λοιπὸν γινώσκωμέν τε

καὶ γινωσκώμεθα. Ταῦτά σοι παρ' ἡμῶν, ὦ πανυπερπρωτοπανσεβαστοϋπέρτατε δέσποτα, οὓς ἔστερξας, οὓς ἠγάπησας, οἷς καὶ ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας οἰνοχοῆσαι οὐκ ἀπηξίωσας. Τοιοῦτον γὰρ ἦν σου τὸ ἦθος, ἐπιεικὲς καὶ εὐόμιλον, ἐράσμιον ἐντυχεῖν, ἐντετυχηκὸς δὲ κρεῖττον πάσης ἐλπίδος καὶ προσδοκίας ὑπέρτερον. Τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ πρὸς πληροφορίαν σήν, ἣν μοι ἐδήλωσας ἐπεσταλμένως, αἰδεσιμωτάτη καὶ ἁγία μου δέσποινα, εἰ μὲν ἰσχύν τινα ἔχοντα, σοὶ χάρις, ἥτις τὸν τῇ ῥαθυμίᾳ καταβεβυθισμένον γεωδέστατον νοῦν ἡμῶν περὶ τὰ τοιαῦτα φῶτα διύπνισεν· εἰ δὲ μὴ πάντη τελέως, ἀλλ' οὖν καὶ ἐν τῷ ἀπὸ μέρους παρακληθῆναί σε χάρις· ὡς ἡμεῖς γε τὴν οἰκείαν σπουδὴν καὶ προαίρεσιν, εἰ καὶ ἀπὸ μέρους, ἀλλ' οὖν ἐκενώσαμεν.

Ι.Α΄.

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΤ' ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ.

α) Μετεωρολογικῶς.

Διὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου τὰ πλεονάζοντα τοῦ Πόντου ὕδατα εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐκχέονται. Ἡ δὲ θάλασσα σχηματίζει ρεύματα κατὰ τὸ στενὸν τοῦ Βοσπόρου, ταλαντευομένη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πολλάκις (Ἀριστοτέλους Μετεωρολογικῶν Β΄ α΄ 11, 12. — Περὶ Κόσμου Γ΄).

Ἐν Βοσπόρῳ σπάνιον μετέωρον ἀνεφάνη ποτέ (πρὸ τοῦ 335 π. Χ.), δύο παρήλιοι κατὰ μεσημβρίαν· διότι ἀνέτειλαν μετὰ τοῦ ἡλίου παραμείναντες μέχρι τῆς δύσεως αὐτοῦ, ἐν ᾧ συνήθως ὁ παρήλιος ἀναφαίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ μόνον κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ μόνον κατὰ

τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δι' ἀνταναπλάσεως τούτου ἐπὶ τῶν νεφῶν (Μετεωρολογ. Γ΄ β΄ 6, ς΄ 1).

β) Γεωλογικῶς καὶ ὀρυκτολογικῶς.

Ὁ Βόσπορος γίνεται ὁλονὲν στενότερος ἐκ προσχώσεως· διότι κατ' ἀρχὰς ὁ ῥοῦς αὐτοῦ ἐναπετίθει χώματα πρὸς τὸ ἀσιατικὸν λ. χ. παράλιον, τὸ δ' ὄπισθεν τοῦ προσχωθέντος μέρος περιεκλείετο ἐντὸς λίμνης, ἥτις βαθμηδὸν ἐξηραίνετο, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἄλλο παράλιον ἐγεννᾶτο, καὶ ἄλλη λίμνη ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις οὗ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ Βόσπορος ἔρρεεν ὡς ποταμός, μέλλων ἐπὶ τέλους ἵνα ἀποξηρανθῇ (αὐτ. Α΄ ιδ΄ 30).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου ἡφαιστειακὴ ἐπίδρασις ἐνυποπλανθάνει ἐν τοῖς ἑπομένοις στίχοις τοῦ Ὁμήρου (Ὀδυσσ. Μ. 67-8), οὓς λαλῶν περὶ τῶν Συμπληγάδων ἢ Κυανέων, τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸν Πόντον στομίου τοῦ Βοσπόρου, ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης·

ἀλλά θ' ὁμοῦ πίνακάς τε νεῶν καὶ σώματα φωτῶν
κύμαθ' ἁλὸς φορέουσι ΠΥΡΟΣ τ' ὀλοοῖο θύελλαι·

καίτοι προστίθησιν, ὅτι «περὶ τὰς Κυανέας οὐ λέγεται πῦρ ἀναπέμπειν (Θαυμ. Ἀκ. ρε΄).»

Ἡ δ' ἀπέναντι τοῦ ἑτέρου στομίου τοῦ Βοσπόρου κειμένη Δημόνησος (ἡ νῦν Χάλκη) παράγει μέταλλον κυάνου (vitriol bleu) καὶ χρυσοκόλλης (or de chat). Ἐπὶ δὲ τῆς παραλίας αὐτῆς καὶ εἰς βάθος δύο μέτρων ὑπὸ τὴν θάλασσαν ἐξάγεται χαλκὸς κολυμβητής (sulfate de cuivre), ὃν οἱ ἰατροὶ μεταχειρίζονται εἰς σκευασίαν κολλυρίου πρὸς θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν. Σπήλαιον δὲ τῆς νήσου ταύτης, καλούμενον γλαφυρόν, κεκοσμημένον ἐστὶ διὰ κιόνων φυσικῶν ἐκ σταλαγμῶν (carbonate de chaux) (αὐτ. νη΄, νθ΄).

γ) Βοτανικῶς.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους προερχόμενον ἐκ τοῦ Πόντου διέρχεται διὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ καταφθάνει εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τὸ φῦκος (la la-

minaire saccharine), ὅπερ χρησιμεύει ὡς τροφὴ τῶν ὀστρέων καὶ τῶν μικρῶν ἰχθύων (Ἀριστοτέλους Ἱστορ. ζῴ. ϛ' ιδ' 6).

Ὅτι μὲν τὸ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου Βυζάντιον ἐστολίζετο διὰ πολλῶν δασῶν (τεμενῶν) δένδρων καρποφόρων τε καὶ ἀκάρπων, ἀναγράφεται παρ'Ἀριστοτέλει (Οἰκονομ. Β' 6' 3). Τίνα δὲ τὰ δένδρα ταῦτα, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βοσπόρου βλαστάνοντα ὑλήματα (arbustes) καὶ φαρμακώδη φυτά, τοῦτο ἀρυόμεθα ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους Θεοφράστου, ὅστις ἐμελέτα τὴν βοτανικὴν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, καὶ εἶχεν ὡς βάσιν τῶν βοτανικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν τὴν δυστυχῶς ἀπολεσθεῖσαν «Περὶ φυτῶν ἱστορίαν» τοῦ Ἀριστοτέλους.

Περὶ τὸν Πόντον λοιπὸν καὶ τὴν Προποντίδα, ἑπομένως καὶ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, φύονται σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκ μὲν τῶν σιτωδῶν ὁ σῖτος (le blé), ἐκ δὲ τῶν κωνοφόρων ἡ πεύκη (le pin maritime) καὶ ἡ ἐλάτη (le sapin commun), ἐκ δὲ τῶν δρυωδῶν ἡ δρῦς (le chêne-Rouvre) καὶ ἡ διοσβάλανος (le châtaignier), ἐκ δὲ τῶν ἀκαληφωδῶν ἡ πτελέα (l'orme des champs), ἡ μελία (le frêne) καὶ ἡ συκῆ (le figuier), ἐκ δὲ τῶν τιθυμαλλωδῶν ἡ πύξος (le buis), ἐκ δὲ τῶν δαφνωδῶν ἡ δάφνη (le laurier), ἐκ δὲ τῶν ἀσπαλαθωδῶν ἡ σκαμμωνία (le liseron scammonée), ἐκ δὲ τῶν ἐλαιωδῶν ἡ φιλυρέα (le tilleul), ἐκ δὲ τῶν συνανθήρων τὸ κενταύριον (la petite centaurée) καὶ τὸ ἀψίνθιον (l'absinthe), ἐκ δὲ τῶν μυρτωδῶν ἡ μύρρινος (le myrte) καὶ ἡ ῥοιά (le grenadier), ἐκ δὲ τῶν ῥοδωδῶν ἡ μηλέα (le pommier) καὶ ἡ ἄπιος (le poirier), ἐκ δὲ τῶν κολοκυνθωδῶν τὸ ἐλατήριον (la momordique), ἐκ δὲ τῶν ἀνεμωνωδῶν ὁ ἐλλέβορος (l'ellébore d'Orient), ἐκ δὲ τῶν ἀμπελωδῶν ἡ ἄμπελος (la vigne) (Θεοφράστου Αἰτ. φυτ. Ε' ιδ' 6.—Γ' κγ' 4.—Ἱστορ. φυτ. Δ' ε').

δ) *Ζωολογικῶς.*

Πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τὰ τέκνα γεννώμενα ὁμοιάζουσι πολλάκις πρὸς τοὺς γονεῖς οὐ μόνον κατὰ τὰ φυσικὰ ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἐπίκτητα, ὁ Ἀριστοτέλης μνημονεύει τέκνου τινὸς γεννηθέντος (πρὸ τοῦ 325 π.Χ.)

ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου κειμένῃ Χαλκηδόνι, καὶ φέροντος στίγμα ἐπὶ τοῦ βραχίονος, οἷον εἶχε καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ (Ἀριστοτέλους Γενέσ. ζῴ. Α' ϛ').

Ἐκ τῶν ζωοτόκων ὁ μὲν ἐχῖνος (l'hérisson), ἀναλόγως τῆς πνοῆς τοῦ βορρᾶ ἢ τοῦ νότου, ἀνοίγει ἀλλοίας ὀπάς, ὅταν ζῇ ἐν τῇ γῇ, καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τοίχου εἰς τοῖχον, ὅταν ζῇ ἐν οἰκίᾳ· τοῦτο δὲ παρατηρῶν τις ἐν Βυζαντίῳ (πρὸ τοῦ 326 π. Χ.) προεμάντευε τὴν μεταβολὴν τῶν ἀνέμων (Ἱστορ. ζῴ. Θ' ζ' 5.—Θαυμ. Ἀκ. η').

Ἡ δὲ φώκαινα (le marsouin), εἶδος μικροῦ δελφῖνος, γεννᾶται μὲν ἐν τῷ Πόντῳ (Ἱστορ. ζῴ. ϛ' ια' 1), εἰσέρχεται δὲ πάντως καὶ εἰς τὸν Βόσπορον.

Ἐκ τῶν ὠοτόκων πολλὰ μὲν πτηνὰ φόβῳ τοῦ ψύχους μεταναστεύουσι κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐκ τοῦ Πόντου καὶ τῶν ψυχρῶν τόπων — διὰ τῆς κοινῆς διόδου τοῦ Βοσπόρου—εἰς θερμότερα κλίματα, καὶ ἐπανέρχονται κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὡς λ. χ. οἱ γέρανοι (les grues) καὶ οἱ ὄρτυγες (les cailles) (αὐτ. Η' ιδ' 1, 2, 4).

Οἱ δὲ ἰχθῦς, καὶ μάλιστα ὅσοι κατὰ ἀγέλας πλέουσι, τὴν αὐτὴν μετανάστευσιν ἀναλαμβάνουσι. Τοιοῦτοι ἰχθῦς εἰσιν ἐκ μὲν τῶν περκωδῶν ὁ ἀνθίας ἢ αὐλωπίας (le mérou), ἐκ δὲ τῶν τριγλωδῶν ἡ τρίγλη (le rougęt), ἐκ δὲ τῶν σκιαινωδῶν ὁ κορακῖνος (le spare marron) καὶ ὁ ἐλεγῖνος (la sciène noire), ἐκ δὲ τῶν σπαρωδῶν ὁ χρύσοφρυς (la dorade), ὁ μύρμυρος (le pagel), ὁ σινόδους (le dentale), ὁ βῶξ (le spare) καὶ ἡ σάλπη (le bogue), ἐκ δὲ τῶν μαινιδωδῶν ἡ μαινίς (la mendole), ἐκ δὲ τῶν σκομβρωδῶν ὁ σκόμβρος (le maquereau), ὁ κολίας (le cogniol), ἡ σκορδύλη ἢ αὐξίς (l'auxide) (*), ἡ πηλαμύς (la pélamyde), ἡ θυννίς (la thonine), ὁ θύννος (le thon), ἡ ἀμία (le boniton) καὶ ὁ σαῦρος (le saure), ἐκ δὲ τῶν τευθωδῶν ὁ τευθός (l'acanthure), ἐκ δὲ τῶν κεστρεωδῶν ὁ κεστρεὺς (le mulet) καὶ ὁ κέφαλος (le capiton), ἐκ δὲ τῶν ἀθερινωδῶν ἡ ἀθερίνη (le joel), ἐκ δὲ τῶν κωβιωδῶν ὁ κωβιός (le goujon), ἐκ δὲ τῶν ἰουλιδωδῶν ἡ ἰουλίς (le labre), ἐκ δὲ τῶν σφυραινωδῶν ἡ σφύραινα (le brochet) καὶ ὁ σαργῖνος (le sargin), ἐκ δὲ

(*) «Ἃς καλοῦσιν οἱ μὲν σκορδύλας, οἱ δὲ Βυζάντιοι αὐξίδας διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις αὐξάνεσθαι ἡμέραις (Ἀριστοτέλους Ἱστορ. ζῴ. ϛ' ιϛ' 5)».

τῶν ἀφυωδῶν ὁ τριχίας (la sardine), ἐκ δὲ τῶν βελονωδῶν ἡ βελόνη (l'hippocampe) (αὐτ. Η′ ιε′ 2.—ς′ ις′ 2, 3, 5.—Θ′ γ′ 1).

Πάντες οὗτοι οἱ ἰχθύες τὸ μὲν ἔαρ εἰσέρχονται—διὰ τοῦ Βοσπόρου—εἰς τὸν Πόντον, ἔνθα εὑρίσκουσι προσφορωτέραν τροφήν, ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐκεῖ ἐκχεομένων ποταμῶν, καὶ ἔνθα γεννῶσιν ἀνέτως μὴ παρενοχλούμενοι ὑπὸ μεγάλων θηρίων τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ φθινόπωρον, ἅμα ὡς αὐξηθῶσι τὰ νεογνὰ αὐτῶν, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Πόντου καὶ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν Προποντίδα ταχύτερον μέν, ἐὰν πνέῃ βόρειος ἄνεμος, βραδύτερον δέ, ἐὰν πνέῃ νότιος. Ἐξακολουθοῦσι δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν τὴν ἡμέραν, τὴν δὲ νύκτα ἡσυχάζουσι καὶ βόσκουσιν, ἐκτὸς ἐὰν φέγγῃ σελήνη, ὁπότε ἐπίσης διαπλέουσι. Τὰ ἀσθενέστερα δὲ τῶν ζῴων ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Πόντου ἐνωρίτερον τῶν δυνατωτέρων· οἷον οἱ μὲν σκόμβροι τὸν αὔγουστον (βοηδρομιῶνα), οἱ δὲ θύννοι τὸν σεπτέμβριον (μαιμακτηριῶνα). Ἐπὶ δὲ τῶν θύννων παρατηρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι εἰσπλέουσι μὲν εἰς τὸν Πόντον παραπλέοντες τὴν ἀσιατικὴν τοῦ Βοσπόρου ὄχθην, ἐκπλέουσι δὲ διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς (αὐτ. Η′ ιε′ 3-6.—ς′ ις′ 5.—Η′ ιδ′ 4).

Ἀλλὰ καὶ ὄστρεα (les huitres) εἴδομεν τρεφόμενα ἐκ τοῦ διὰ τοῦ Βοσπόρου διαπλέοντος φύκους (αὐτ. ς′ ιδ′ 6).

ε) *Ἱστορικῶς.*

Ἐπὶ τῶν Ἀργοναυτικῶν ὁ Ἰάσων εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Πόντον κατὰ τὰς Κυανέας ἢ Συμπληγάδας νήσους (Ἀριστοτέλους Θαυμ. Ἀκ. ρε′), τὰς κειμένας ἐνώπιον τοῦ Πανίου (τανῦν Φαναράκιον).

Μετὰ πολλοὺς δ' αἰῶνας (περὶ τὸν Ζ′ π. Χ.) ὁ Δημόνησος πρῶτος ὡδήγησεν ἀποικίαν (δωρικὴν) ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου Δημονήσου (τανῦν Χάλκης) (αὐτ. νη′).

Δύο πόλεων ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου γίνεται μνεία παρ' Ἀριστοτέλει, τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὄχθης, καὶ τῆς Χαλκηδόνος ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς.

Τὸ Βυζάντιον εἶχεν ἀρχαιόθεν τελωνεῖον, οὗτινος οἱ ὑπάλληλοι πεντηκοστολόγοι ὀνομαζόμενοι ἐλάμβανον, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δηλοῦται, δικαίωμα εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς 2 %· ἀλλ' ἐνίοτε εἰσέ-

πραττον, φαίνεται, πλέον τοῦ νενομισμένου, ὡς συνέβη εἰς τὸν γεωμέτρην Ἱπποκράτην τὸν χῖον, σύγχρονον μὲν Δημοκρίτου τοῦ ἀβδηρίτου (460—357 π. Χ.), εὐήθη δὲ καὶ βλάκα, ἕνεκα τοῦ συμβάματος τούτου, παρ' Ἀριστοτέλους ἀποκαλούμενον (Ἠθικ. εὐδημ. Η′ ιδ′ 5).

Πλὴν δὲ τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, ἡ πόλις ἐπεφυλάξατο εἰς ἑαυτὴν (πρὸ τοῦ 357) τὸ δικαίωμα τῆς τε ἁλιείας καὶ τῆς πωλήσεως τοῦ ἅλατος (Οἰκονομ. Β′ δ′ 3).

Οἱ κάτοικοι τοῦ Βυζαντίου διηροῦντο τότε εἰς φυλάς, αὗται δὲ εἰς φρατρίας (ἑνορίας)· διότι ἀναφέρονται ἐν Βυζαντίῳ τεμένη πατρωτικά (ἑνοριακά), ἤτοι ἀνήκοντα εἰς φρατρίας· ἄλλοι δὲ ἐσχημάτιζον θιάσους (ἀδελφάτα) πρὸς λατρείαν θεότητός τινος, καλούμενοι μὲν θιασῶται, κεκτημένοι δὲ κτήματα θιασωτικά· ἄλλοι δὲ πάλιν ἦσαν μέτοικοι, ἐστερημένοι τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας (αὐτ.).

Ὑπῆρχε δὲ (κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν) ἐν Βυζαντίῳ ἀγορά (forum), γυμνάσιον, τράπεζαι διὰ τὰς συναλλαγὰς τῶν νομισμάτων καὶ λιμήν, ἔνθα προσωρμίζοντο τὰ ἀναπλέοντα ἢ καταπλέοντα τὸν Βόσπορον πλοῖα (αὐτ.).

Ἴσχυον δὲ τότε καὶ νόμοι ἴδιοι τοῦ Βυζαντίου, ὡς ὁ διαγορεύων « μὴ εἶναι πολίτην, ὃς ἂν μὴ ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων ᾖ (αὐτ.).»

Οἱ Βυζάντιοι ἔχοντές ποτε (πρὸ τοῦ 357) ἀνάγκην χρημάτων ἐπωφελήθησαν τῶν εἰς τὸ δημόσιον ἀνηκόντων δασῶν, καὶ τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς καρποφόρα δένδρα ἐξεμίσθωσαν δι' ὡρισμένον τινὰ χρόνον, τὰ δὲ ἄγρια δένδρα ἐπώλησαν. Παραλαμβάνοντες δὲ καὶ τὰ δάση, ὅσα ἦσαν ἀφιερωμένα εἴς τινα θίασον ἢ φρατρίαν, παρεχώρουν ἀντ' αὐτῶν ἄλλας γαίας, ἀλλαχοῦ κειμένας. Ὅσα δὲ δάση ἀνήκοντα εἰς τὸ δημόσιον περιεκλείοντο ἐντὸς ἰδιωτικῶν γαιῶν, ἐπωλοῦντο ἀδρῶς εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας καὶ τοῦ λοιποῦ κτήματος. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν ἐξεμίσθωσαν καὶ τὰς ἀγοράς (πανηγύρια), ἔνθα ἐπωλοῦντο διάφορα εἴδη, καὶ τὴν ἁλιείαν τῆς θαλάσσης καὶ τὰς ἁλυκὰς καὶ τὴν πώλησιν τοῦ ἅλατος· ἐπέβαλον δὲ καὶ φόρον ἐπιτηδεύματος εἴς τινας τάξεις ἐμπόρων καὶ τεχνιτῶν μέχρι 33 % ἐπὶ τοῦ καθαροῦ κέρδους· παρεχώρησαν δὲ καὶ τὸ μονοπώλιον τῶν τραπεζιτικῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐργασιῶν εἰς μίαν καὶ μόνην τράπεζαν· καὶ τέλος πάντων ἐψήφισαν ἵνα χορηγῆται τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου ἐν δεδομέναις τισὶ περιπτώσεσιν ἀντὶ 3,000 δραχμῶν (30 μνῶν) (αὐτ.).

Ὅτε δὲ (τῷ 357 π. Χ.) σιτοδεία ἐγένετο, οἱ Βυζάντιοι στερούμενοι χρημάτων πρὸς ἀγορὰν σίτου κατέλαβον μὲν τὰ ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐρχόμενα καὶ φορτίον σίτου φέροντα πλοῖα, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα ἀποδῶσωσι ταῦτα εἰς τοὺς ἐμπόρους ἀκολούθως μετὰ τόκου 10 %, ἐψήφισαν δὲ φόρον 10 % ἐπὶ τῶν ἀγοροπωλητιῶν· ἐπειδὴ δέ τινες τῶν ἐνταῦθα μετοίκων εἶχον δανείσει χρήματα ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων κτημάτων εἴς τινας πολίτας Βυζαντίου, ἐπετράπη διὰ ψηφίσματος εἰς τοὺς μετοίκους ἵνα γίνωνται ἰδιοκτῆται τῶν ῥηθέντων κτημάτων ἀποτίνοντες καὶ εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τῆς Πόλεως τὸ τρίτον τοῦ ἤδη δανεισθέντος ποσοῦ (αὐτ.).

Καὶ μετὰ τὴν ἔκτακτον ταύτην παραχώρησιν οἱ νεωστὶ ἐν Βυζαντίῳ ἐλθόντες ἔποικοι ἤγειραν (357—345 π. Χ.) στάσεις κατὰ τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐπολέμησαν πρὸς αὐτούς, καὶ κατατροπώσαντες ἐξεδίωξαν τῆς πολιτείας (Πολιτ. Ε′ δ′ 10).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου κειμένη Χαλκηδὼν ὀφείλουσα (τῷ 357 π.Χ.) σημαντικὰ ποσὰ εἰς ἐπικουρικὰ στρατεύματα καὶ μὴ δυναμένη ἵνα πληρώσῃ αὐτὰ προσεκάλεσε τοὺς πολίτας καὶ τοὺς μετοίκους αὐτῆς, ὅσοι εἶχον ἀπαιτήσεις κατά τινος πόλεως ἢ ἰδιώτου, ἵνα ὑποβάλωσι ταύτας· πολλοὶ δ' ἐνεγράφησαν· οἱ δὲ Χαλκηδόνιοι κατελάμβανον τὰ εἰς τὸν Πόντον ἀπερχόμενα πλοῖα τῶν ὀφειλετῶν ἰδιωτῶν ἢ καὶ πόλεων, καὶ ἐκράτουν τὰ ὀφειλόμενα ποσά· οὕτω δὲ πολλὰ χρήματα συνήχθησαν, καὶ πληρωθέντες οἱ ξένοι στρατιῶται ἀνελύθησαν· ἀκολούθως δ' ἐρεύνης ἐπακριβοῦς γενομένης, ὅσων τὰ πλοῖα ἀδίκως κατεκρατήθησαν, ἀπεζημιώθησαν ἐκ τῶν βαθμηδὸν εἰσερχομένων εἰσοδημάτων τῆς Πόλεως (Οἰκονομ. Β′ δ′ 10).

Δύο φιλοσόφων χαλκηδονίων μέμνηται ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ Ξενοκράτους καὶ τοῦ Φαλέου.

Τούτων ὁ μὲν Ξενοκράτης ἦν φιλόσοφος ἀκαδημαϊκός, μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος. Ἐπρέσβευε δὲ (375—345 π. Χ.) «εὐδαίμονα εἶναι τὸν » τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν·» καὶ «τὴν φρόνησιν ἀριστικὴν καὶ » θεωρητικὴν τῶν ὄντων εἶναι·» καὶ «τὴν ψυχὴν ἀριθμὸν (εἶναι) κι» νοῦνθ' ἑαυτόν (Τοπ. Β′ ς′ 2, Ζ′ α′ 4, ς′ γ′ 4. — Περὶ ψυχ. Α′ » δ′ 8.—Ἀναλυτ. ὑστέρ. Β′ δ′ 3).»

Ὁ δὲ Φαλέας (ζῶν πρὸ τοῦ 345 π. Χ.) ἐπρέσβευε· «δεῖν ἴσας εἶ» ναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν· τοῦτο δὲ κατοικιζομένας μὲν οὐ χα» λεπὸν ᾧετο ποιεῖν, τὰς δ' ἤδη κατοικουμένας ἐργωδέστερον μέν, » ὅμως δὲ τάχιον ἂν ὁμαλισθῆναι τῷ τὰς προῖκας τοὺς μὲν πλου» σίους διδόναι μὲν λαμβάνειν δὲ μή, τοὺς δὲ πένητας μὴ διδόναι μὲν » λαμβάνειν δέ·» καὶ «δυσὶν τούτοιν ἰσότητα δεῖν ὑπάρχειν ταῖς πό» λεσι, κτήσεως καὶ παιδείας·» καὶ ὁ αὐτὸς Φαλέας «τὰ πολλὰ » βούλεται κατασκευάζειν ἐξ ὧν (οἱ πολῖται) τὰ πρὸς αὐτοὺς πολι» τεύσονται καλῶς·» καὶ «φαίνεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας κατα» σκευάζων τὴν πολιν μικράν, εἰ γ' οἱ τεχνῖται πάντες δημόσιοι » ἔσονται, καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως (Πολιτ. Β′ δ′ 1, 2, 6, 9, 13).»

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους.

Κατὰ δὲ τὸν ἑξηκοντάετη (384-322 π. Χ.) βίον αὐτοῦ (*Clinton*, Fasti Hellenici), πολλὰ καὶ ποικίλα συμβάντα ἐδραματουργήθησαν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου.

Τὸ μὲν πολίτευμα τῆς σπουδαιοτέρας ἐπ' αὐτοῦ πόλεως, ἤτοι τοῦ Βυζαντίου, ἐπηκολούθει τῇ κυριαρχίᾳ τῆς Σπάρτης ἢ τῶν Ἀθηνῶν· καὶ ἐν ὅσῳ μὲν συνεμάχει τῇ Σπάρτῃ, ἦν ὀλιγαρχικὸν ὑφ' ἁρμοστὴν λακεδαιμόνιον, ἐν ὅσῳ δὲ ἦν σύμμαχος τῶν Ἀθηνῶν, ἐγίνετο μὲν δημοκρατικόν, ἐτέλει δὲ κατ' ἔτος φόρον εἰς τὰς Ἀθήνας 16-51 ταλάντων, ἤτοι 96,000-306,000 δραχμῶν (Ξενοφ. Κύρ. Ἀναδ. Ζ′ β′ 5, 13.—Ἑλλ. Δ′ η′ 27.—*A. Böckh.* Staatsh. d. Athen. Β′ σ. 633).

Εἰ δὲ καὶ τῷ 387 π. Χ. ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομον, οὐδὲν ἧττον ὑφίστατο τὴν ἐπιρροὴν τῆς Σπάρτης μέχρι τοῦ 378 π. Χ. ὁπότε ἀνεκηρύχθη ἀναφανδὸν σύμμαχον τῶν Ἀθηναίων (Ξενοφ. Ἑλλ. Ε′ α′ 31.—Διοδ. ΙΕ′ 28, 30).

Τότε δὲ εἰκάζομεν (378—363 π. Χ.), ὅτι ἐστάλη πρὸς τοὺς Βυζαντίους καὶ ἡ ἑξῆς ἐπιστολὴ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν παρὰ τὸν Ἴστρον (Δούναβιν) Σκυθῶν· «Βασιλεὺς Σκυθῶν Ἀτοίας Βυζαντίων » δήμῳ. Μὴ βλάπτετε προσόδους ἐμάς, ἵνα μὴ ἐμοὶ ἧττον ὑμέτερον » ὕδωρ πίωσιν (Κλήμ. Στρωμ. Ε′ σ. 239).»

Αἴφνης ὡς μετέωρον ὁ Ἐπαμεινώνδας μετὰ στόλου θηβαϊκοῦ ἐπισκήψας προσεκτήσατο τὸ Βυζάντιον τῷ 363 π. Χ. καὶ νικήσας Λάχητα, τὸν στρατηγὸν Ἀθηναίων, κατεκράτησε τοῦ Βυζαντίου μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ τῷ 362 π. Χ. (Διοδ. ΙΕ′ 79).

Ἀναλαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐπ' αὐτοῦ κυριαρχίαν ἐξηκολούθουν, διὰ τοῦ Χάρητος καὶ ἄλλων στρατηγῶν, πιέζοντες τὸ Βυζάντιον καὶ εἰσπράττοντες τελώνιον 10 % ἐν Χρυσοπόλει (τανῦν Σκούταρι) παρὰ τῶν πλοίων τῶν ἐκ τοῦ Πόντου διὰ τοῦ Βοσπόρου διαπλεόντων, καὶ ἄλλα 10 % (ἐν Ἱερῷ, τανῦν Ἱερὸς-Καλεσῆ) παρὰ τῶν εἰς τὸν Πόντον εἰσπλεόντων (Ξενοφ. Ἑλλ. Α' α' 22, Δ' η' 28.—*Schoem.* Griech. Alterthuem. Α' σ. 469).

Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 358 π. Χ. ἔτους, ὁπότε ἐξερράγη ὁ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν συμμαχικὸς πόλεμος Βυζαντίων, Χίων, Ῥοδίων καὶ Κώων ἐπὶ τριετίαν διαρκέσας (Διοδ. ις' 7).

Ἐναντίον τῶν ἀποστατησάντων συμμάχων οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες στρατηγοὺς τὸν Χάρητα, τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἰφικράτην, καὶ πολιορκήσαντες τὸ Βυζάντιον οὐδὲν κατώρθωσαν, καὶ ἠναγκάσθησαν τῷ 355 π. Χ. ἵνα ἀναγνωρίσωσι τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐπικαίρου ταύτης πόλεως (Διοδ. ις' 21.—*Schoem.* αὐτ. Β' σ. 106).

Καίτοι δὲ τῷ 351 π. Χ. ὑπέκυψε τὸ Βυζάντιον εἰς τὴν τῆς Σπάρτης κυριαρχίαν, βλέπομεν αὐτὸ μετ' οὐ πολὺ σύμμαχον αὖθις τῶν Ἀθηναίων (Δημοσθ. Ῥοδ. ἐλευθ. 198).

Ἐν τούτοις Φίλιππος ὁ μακεδὼν προπαρασκευάζων τὴν τῆς Ἑλλάδος ὑποδούλωσιν καὶ τὴν τῶν Ἀθηνῶν ταπείνωσιν ἠθέλησεν ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν ἀποστολὴν τοῦ σίτου εἰς τὰς Ἀθήνας, αἵτινες προὐμηθεύοντο ἐκ Βυζαντίου 400,000 μεδίμνων (περίπου 2,400,000 κοιλῶν ΚΠ.) κατ' ἔτος· διὸ καὶ ἐμερίμνησεν ἵνα προσαρτήσῃ εἰς ἑαυτὸν σύμμαχον τὸ Βυζάντιον (Δημ. Λεπτ. 467.—Στεφ. 307, 254).

Ἄγρυπνος φύλαξ ὁ Δημοσθένης ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους ἵνα πέμψωσι πρεσβείαν εἰς Βυζάντιον (τῷ 342 π. Χ.), καὶ ἀπέσπασεν αὐτὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλίππου συμμαχίας. Εἰς ἀπάντησιν φαίνεται τῆς προτάσεως ταύτης ἔστειλαν καὶ οἱ Βυζάντιοι πρέσβυν εἰς Ἀθήνας Λέοντα τὸν βυζάντιον, υἱὸν τοῦ Λέοντος, μαθητὴν μὲν τοῦ Πλάτωνος, ἐχθρὸν δὲ τοῦ Φιλίππου (*Grote.* Hist. de Grèce, IZ' σ. 310.—Λέοντος, ἐν Fragm. Hist. Gr. Β' σ. 328.—Σουΐδ. λ. Λέων).

Τούτῳ τῷ ἔτει (342 π. Χ.) προσήρχετο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φιλίππου, παραμείνας ἐπὶ ὀκταετίαν (μέχρι τοῦ 335 π. Χ.) πρὸς διαπαιδαγώγησιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου (*Clinton*, ἐν χρ.).

Ὁ Φίλιππος ἀπέπλευσεν ἐπὶ κεφαλῆς στόλου προσβαλὼν δὲ τήν τε Χερρόνησον καὶ τὴν Θάσον, ἃς ἐβοήθησαν διὰ πλοίων οἱ Βυζάντιοι, ἐπολιόρκησε τὴν Σηλυμβρίαν τῷ 341 π. Χ. εἶτα δὲ καὶ τὴν Πέρινθον· εἰς ἐπικουρίαν ταύτης ἔδραμον οἱ Βυζάντιοι παντστρατιᾷ (Δημ. Φιλ. ἐπιστ. 150. — *Front.* Strateg. Α' ιδ' 13.—Διοδ. ις' 74, 75).

Τὸ μὲν ἀντεκδικούμενος, κυρίως δὲ ὅπως διὰ τοῦ Βυζαντίου γένηται κύριος τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων σιτοπομπείας, ὁ Φίλιππος ἐπεχείρησε τῷ 340 π. Χ. τὴν πολιορκίαν τοῦ Βυζαντίου (Δημ. Στεφ. 254, 307).

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐστερεῖτο, φαίνεται, ἱκανοῦ ἱππικοῦ, ὅπως καὶ διὰ ξηρᾶς περιβάλῃ τὸ Βυζάντιον, ἀπεταθη πρὸς τὸν πάλαι πολέμιον τῶν Βυζαντίων βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ἀτοΐαν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπηρνήσατο (*Just.* Θ' 2).

Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἔσπευσαν μετὰ πλοίων εἰς βοήθειαν τοῦ Βυζαντίου οἱ σύμμαχοι Κῶοι, Χῖοι καὶ Ῥόδιοι. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταπειοθέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἐβοήθησαν μὲν τὸ Βυζάντιον, πέμψαντες 40 πλοῖα, ἐνεπιστεύθησαν ὅμως τὸν στόλον εἰς τὸν Χάρητα (Διοδ. ις' 76.—Δημ. Στεφ. 305-7).

Ὁ δὲ στρατηγὸς οὗτος, ἕνεκα τῆς παρελθούσης αὐτοῦ διαγωγῆς, μὴ γενόμενος δεκτὸς ἐντὸς τοῦ λιμένος τοῦ Βυζαντίου κατέφυγεν εἰς τὸν μεταξὺ Χρυσοπόλεως καὶ Χαλκηδόνος κείμενον λιμένα Βοός (τανῦν Ὀκιοὺζ-λιμάν), ἔνθα καὶ κατὰ τοῦ Φιλίππου ἐναυμάχησεν. Ἀπολέσας δὲ καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Βοΐδιον ἔστησεν ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου λιμένος πρὸς τιμὴν αὐτῆς μνημεῖον, οὗτινος καὶ τὸ ἡρωελεγεῖον διασώζεται (Πλουτ. Φωκ. ιη'.—Διονυσ. Ἀνάπλ. Βοσπ. 34, 36.—Ἡσυχ. Μιλησ. Fragm. 28, 29).

Πρὸς τοποθέτησιν δὲ τῶν πολιορκητικῶν αὐτοῦ μηχανῶν ὁ Φίλιππος—ἢ μᾶλλον ὁ παρ' αὐτῷ διάσημος θεσσαλὸς μηχανικὸς Πολύειδος—ἤρξατο κατακαίων τὰ περίχωρα, ἅπερ οἱ Βυζάντιοι ἀφῆκαν ἀπροστάτευτα κλεισθέντες ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Πόλεως, κατακόπτων τὰ δένδρα, ἀνεγείρων λιθίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ Κερατίου Κόλπου παρὰ τὸν Βαρβύσην ποταμὸν (τανῦν Κιαγὰτ-Χανὲ) καὶ καταπληρῶν τὸν ἐπὶ τοῦ λιμένος Βοσπορίου ἢ Φωσφορίου (περὶ τὸ νῦν Βαγτσὲ-Καπουσοῦ) μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Πλούτωνος (Φίλων. σ.

83.—*Front.* Strateg. Α' γ' 4.—Δημ. Στεφ. 254, 255.—Διον. 13, 7.—Στεφ. Βυζ. λ. Βόσπορος).

Οἱ δὲ Βυζάντιοι δυστυχῶς ἠγάπων τὸν οἶνον, ὡς ῥητῶς λέγει ὁ κωμικὸς Μένανδρος (παρ' Αἰλ. Ποικ. Ἱστ. Γ' ιδ').

Πάντας μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ Βυζάντιον.

Καὶ ἀληθῶς, ὅπως παρακωλύσῃ τοὺς πολιορκουμένους ἵνα ἐγκαταλείποντες τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν διασκορπίζωνται εἰς τὰ καπηλεῖα, ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Λεωνίδης (ἢ Λέων, υἱὸς Λέοντος, ὃν εἴδομεν καὶ ἀνωτέρω,) διενοήθη ἵνα μετακομίσῃ τὰ καπηλεῖα ἐπὶ τῶν τειχῶν· καὶ οὕτως οἱ Βυζάντιοι παραμένοντες ἀντιπαρετάττοντο νυχθημερὸν κατὰ τῶν τοῦ Φιλίππου ἐπιθέσεων (Φυλάρχ. καὶ Δάμων. παρ' Ἀθην. Ι' β').

Οὐχ ἧττον ἡ θέσις τῶν Βυζαντίων ἐπὶ ξυροῦ ἔκειτο ἀκμῆς· διότι καὶ πολλοὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν κατασκόπων τοῦ Φιλίππου, ὅτι δῆθεν αἱ πατρίδες αὐτῶν ἐκινδύνευον ἵνα πέσωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἐγκατέλιπον τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐπανέκαμψαν οἴκαδε (Πολυαίν. Στρατηγ. Δ' β' 21).

Ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ στιγμῇ ἔφθασεν ἕτερος στόλος 120 πλοίων ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Φωκίωνα τῷ 340 π. Χ. φέροντα μὲν μεθ' ἑαυτοῦ στρατόν, σῖτον καὶ πολεμεφόδια, συνοδευόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ Κηφισοφῶντος καὶ Ὑπερείδου τοῦ ῥήτορος· ὁ τελευταῖος οὗτος τριήραρχος ἐκλεγεὶς ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ἐδωρήσατο καὶ μίαν τριήρη, Ἀνδρείαν τοὔνομα (Δημ. Στεφ. 255.—Πλουτ. Φωκ. ια'.—Φωτ. Βιβλιοθ. ΣΞς').

Εἰς τὸν Φωκίωνα καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἤνοιξεν ἀμέσως τὰς πύλας τῆς πόλεως ὁ πρῶτος ἄρχων τοῦ Βυζαντίου Κλέων (γράφε Λέων) (Πλουτ. Φωκ. ιθ'.—Ἡσυχ. 26).

Θάρρος δὲ ἀντλήσαντες οἱ Βυζάντιοι ἐναυμάχησαν τῷ 339 π. Χ. ἐν τῇ Θερμημερίᾳ (τανῦν Κιόϊ-Μπασῆ τοῦ Νεοχωρίου), καὶ ἐνίκησαν τὸν ναύαρχον τοῦ Φιλίππου Δημήτριον (Διον. 25).

Κατὰ δὲ ξηρὰν ὁ Φίλιππος ὤρυξεν ὑπονόμους παρὰ τὸ προμνημονευθὲν Βοσπόριον, ὅπερ εἶχε, φαίνεται, ὡς ἀφετηρίαν τῶν πολιορκητικῶν αὐτοῦ μηχανημάτων· ἐπωφεληθεὶς δὲ ζοφερᾶς καὶ βροχερᾶς νυκτὸς ἐποίησεν ἔρυδον κατὰ τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλ' αἱ ὑλακαὶ τῶν κυνῶν τῆς Πόλεως διήγειραν τὴν προσοχὴν τῶν πολιορκουμένων, καὶ ἡ σελήνη ἐκ τῶν νεφῶν ἀναλάμψασα ἐφανέρωσε τὰς ὑπονόμους, ἡ δὲ σύνεσις τοῦ Φωκίωνος καὶ ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Λέοντος ἔσωσαν τὸ Βυζάντιον ἀπὸ ἀφεύκτου καταστροφῆς (Ἡσυχ. 26.—Στεφ. Βυζ. αὐτ.—Σουΐδ. αὐτ.).

Καὶ ὁ μὲν Φίλιππος ἠναγκάσθη ἵνα συνθηκολογήσας διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν· οἱ δὲ Βυζάντιοι εὐγνωμονοῦντες ἀνήγειραν, ἐν τῷ ῥηθέντι Βοσπορείῳ, ἄγαλμα μὲν τῇ θεᾷ Ἑκάτῃ, ἄγαλμα δὲ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων (Διοδ. ις' 77.—Ἡσυχ. αὐτ.—Δημ. Στεφ. 256).

Ἦν δὲ τότε (τῷ 339 π. Χ.) ἱερομνήμων, ἤτοι ἱερεὺς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Βυζαντίων, ὁ Βοσπόριχος (Πλουτ. Συμπ. Η' η' 4.—Διον. 6.—Δημ. Στεφ. 255).

Ἀλλ' ὅμως μένεα πνέων κατὰ τοῦ Λέοντος ὁ Φίλιππος ἔγραψε τοῖς Βυζαντίοις· «Εἰ τοσαῦτα χρήματα παρεῖχον Λέοντι, ὁπόσα με » ἠτεῖτο, ἐκ πρώτης ἂν ἔλαβον τὸ Βυζάντιον.» Ἡ διαβολὴ δυστυχῶς ἐπέτυχε, καὶ ὁ Λέων φοβηθεὶς τὴν ἀχαριστίαν τοῦ δήμου ἀπήγξατο, καταλιπὼν «Τὰ κατὰ Φίλιππον καὶ τὸ Βυζάντιον βιβλίοις ζ' (Σουΐδα, ἐν λ. Λέων).»

Πρὸς τιμωρίαν δὲ καὶ τοῦ Ἀτοίου, βασιλέως τῶν Σκυθῶν, μὴ πέμψαντος, ὡς προέφημεν, ἱππικὸν κατὰ τῶν Βυζαντίων, ὁ Φίλιππος ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν τῷ 338 π. Χ. ἤδη τὸ ἐννενηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἄγοντα (*Just.* Θ' 3.—Λουκιαν. Μακροβ. ζ').

Ἀποθανόντος δὲ Φιλίππου τοῦ Β', ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ὥρμησε τῷ 335 π. Χ. κατὰ τῶν Τριβαλλῶν. Ἀφιχθεὶς δὲ οὐ μακρὰν τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ καὶ εὑρὼν ναῦς φορτηγούς, αἵτινες ἐκ Βυζαντίου διὰ τοῦ Εὐξείνου ἤρχοντο, ἐνέπλησεν αὐτὰς ὁπλιτῶν καὶ τοξοτῶν, ἐπετέθη κατὰ τῶν Τριβαλλῶν καὶ τῶν Θρακῶν, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν βυζαντινῶν πλοίων τὸν Ἴστρον διαβὰς τοὺς Γέτας κατετρόπωσε (Ἀρριαν. Ἀναβ. Α' γ' 3, 6.—δ' 3).

Ὁμοίας περιπετείας πρὸς τὴν σύμμαχον αὐτῆς πόλιν τὸ Βυζάντιον, ἔσχε καὶ ἡ Χαλκηδών. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτέλει φόρον ἐτήσιον τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ ταλάντων 6-18, ἤτοι δραχμῶν 36,000-108,000· ἀπολούθως δὲ (τῷ 351 π. Χ.) ὑπέκυψε τὸν αὐχένα εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Λακεδαιμονίων (*Böckh.* αὐτ. Β' σ. 694. — Δημ. Ροδ. ἐλευθ. 198).

Ἐν καιρῷ δὲ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οἱ Χαλκηδόνιοι διετήρουν πρεσβευτὴν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Δαρείου, τὸν Ἡρακλείδην. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου τῷ 330 π. Χ. εὑρὼν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς παρὰ Πέρσαις πρέσβεις ἑλληνίδων πόλεων τὸν μὲν τῆς Χαλκηδόνος ἀπέλυσε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐφυλάκισεν (Ἀρριαν. αὐτ. Γ' κδ' 4, 5).

Ἐπὶ τέλους ἡ Χαλκηδών, ἥτις ἀνέκαθεν διετέλει οὖσα μετὰ τοῦ Βυζαντίου πολεμία τῶν Βιθυνῶν, ὑπέστη μὲν τῷ 328 π. Χ., ἓξ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὴν πολιορκίαν Ζιποίτου, τοῦ βασιλέως τῆς Βιθυνίας, ἀλλὰ διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος (Διοδ. ΙΒ' 82.—Μέμν. παρὰ Φωτ. Βιβλ. ΣΚΔ').

Μετὰ τὴν μακρὰν δὲ ταύτην ἱστορικὴν παρέκβασιν, ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους συγγράμματα.

ϛ) *Ἐμπορικῶς.*

Μέγας ἦν (πρὸ τοῦ 345 π. Χ.) ὁ τῶν ἁλιέων ἀριθμὸς ἐν Βυζαντίῳ (Ἀριστοτέλους Πολιτ. Δ' δ' 1).

Γίνονται δὲ (πρὸ τοῦ 326 π. Χ.) ἄφθονοι αἱ ἁλιεῖαι ἐν τῷ Βοσπόρῳ τὸ θέρος, κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῶν ἀστέρων καὶ μάλιστα τοῦ κυνός, ὁπότε ἀνατρέπεται ἡ θάλασσα, καὶ ἡ ἰλὺς τοῦ πυθμένος ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μετὰ τῶν ἰχθύων. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἰχθῦς ἁλιεύουσι περὶ τὸ Βυζάντιον ἐκπλέοντας ἐκ τοῦ Πόντου, οἱ δὲ τριχίαι καὶ οἱ κολίαι ἐμπίπτουσιν εἰς τὰ δίκτυα τῶν τοῦ Βοσπόρου ἁλιέων εἰσπλέοντες εἰς τὸν Πόντον· ἐνίοτε ὅμως οἱ κολίαι ὡς καὶ οἱ σκόμβροι ἁλιεύονται περὶ τὸ Βυζάντιον ἐκπλέοντες ἐκ τοῦ Πόντου, νοτίου ἀνέμου πνέοντος (Ἱστορ. ζῴ. Η' ιζ' 4, 6).

Οὐ μόνον δὲ σίτου ἐμπόρους εἶχε τὸ Βυζάντιον (πρὸ τοῦ 357 π. Χ.), ἀλλὰ καὶ πωλητὰς διαφόρων εἰδῶν, καὶ ἀργυραμοιβούς, καὶ θαυματοποιούς (praestigiator), καὶ μάντεις (vatis), καὶ φαρμακοπώλας (pharmacopola circumforaneus) (Οἰκονομ. Β' β' 3).

Ἔμποροι δὲ πηλίνων ἀγγείων τῶν νήσων Λέσβου, Χίου καὶ Θάσου μετέβαινον (πρὸ τοῦ 330 π. Χ.) εἰς τὸν Πόντον, διερχόμενοι τὸν Βόσπορον (Θαυμ. Ἀκ. ρε').

Καὶ ἐξαγωγὴ μετάλλων ἐγίνετο (κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα π. Χ.) ἐκ τῶν περὶ τὸν Βόσπορον χωρῶν· διότι ὁ ἐν Σικυῶνι τῆς Ἀχαΐας ἀνδριὰς ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἦν κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ κολυμβητοῦ χαλκοῦ τῆς Δημονήσου (τῆς νῦν Χάλκης), ὡς καὶ ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας οἱ καλούμενοι ὀρείχαλκοι, ἐφ' ὧν ἡ ἐπιγραφή (Θαυμ. Ἀκ. νη')· «Ἡρακλῆς Ἀμφιτρύωνος Ἥλιν ἑλὼν ἀνέθηκε.»

Σ. Ἀριστάρχης.

ΙΒ'.

Ο ΘΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.

Ἐπειδὴ τὰ μέγιστα διαφέρει ἡ γνῶσις τῶν κατὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἰδίᾳ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν χριστιανῶν, ὑπό τε τὴν ὑλικὴν καὶ διανοητικὴν ἔποψιν, ἀναγκαίαν καὶ εὔκαιρον ἐκρίναμεν τὴν δημοσίευσιν τῶν καταστατικῶν εἰδήσεων, ὅσας ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν περὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ταύτας, ἀρυσθείσας ἐκ ξένων πηγῶν καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῶν καταστατικῶν πληροφοριῶν, αἵτινες, ὀφειλόμεναι, ὡς ἔστιν εἰκάσαι, εἰς τὸν δόκιμον κάλαμον τοῦ ῥώσσου γερουσιαστοῦ Μανσούρωφ, ἐδημοσιεύθησαν πρό τινος ἐν τῷ ἡμιεπισήμῳ ὀργάνῳ τῆς ῥωσσικῆς συνόδου, ἐκτίθεμεν ἐν συντομίᾳ ὧδε:

Ὁ θρόνος τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας, οὗ πρῶτος ἐπίσκοπος ἐγένετο ἐπὶ ὀκταετίαν ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἐν τῇ πόλει Ἀντιοχείας, περὶ τὰ μέσα τοῦ XVI αἰῶνος καὶ κυρίως, ὡς ἐστιν ἡμῖν εἰκάσαι, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Μιχαὴλ τοῦ Ε' (*) ἔπαυσεν ὢν πράγματι θρόνος Ἀντιοχείας, ἐπειδὴ ἡ ἐρήμωσις τῆς πόλεως ταύτης ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ ἀνάγκη ἀφ' ἑτέρου τοῦ εὑρίσκεσθαι ἐγγὺς τοῦ κέντρου τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν, ἠνάγκασαν τοὺς πατριάρχας τοῦ θρόνου τούτου ὅπως ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἐκλέξωσιν ὡς ἕδραν αὐτῶν τὴν Δαμασκόν (Σάμην). Καὶ θὰ ἤρμοζε μὲν νῦν ὅπως τὸ πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας καλῆται πατριαρχεῖον Δαμασκοῦ, ἀλλὰ τὸ πρῴην μεγαλεῖον καὶ ἡ δόξα τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, ἔνθα οἱ ὀπαδοὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τὸ πρῶτον ἐκλήθησαν χριστιανοί, εἶχε καὶ ἔχει τοιοῦτον ἰσχυρὸν γόητρον πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἐν Ἀνατολῇ χριστιανῶν, ὥστε ἀείποτε μετ' εὐλαβείας ἐξηκολούθησαν ἀποκαλοῦντες τὸ πατριαρχεῖον τοῦτο, πατριαρχεῖον τῆς Θεουπόλεως Ἀντιοχείας, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι τοῦ θρόνου τούτου ἐξακολουθοῦσι φέρουσαι ἔτι ὀνόματα τῶν ἐνδόξων ἐν τῇ ἀρχαιότητι πόλεων, αἵτινες πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπον ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς.

Τὸν τίτλον Ἀντιοχείας φέρουσιν, ἄνευ βεβαίως νομιμότητος, καὶ τὰ πατριαρχεῖα τῶν ῥωμαιοκαθολικῶν (οὐνιτῶν) καὶ τῶν Μαρωνιτῶν, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἔχει τὴν ἑαυτοῦ ἕδραν ἐν Δαμασκῷ, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Λιβάνῳ.

Ὁ ὀρθόδοξος πατριάρχης Ἀντιοχείας φέρει τὸν τίτλον «πατριάρχου τῆς μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιοχείας, Συρίας, Ἀραβίας, Κιλικίας, Ἰβηρίας, Μεσοποταμίας καὶ πάσης Ἀνατολῆς».

Πικραὶ ὄντως εἰσὶν αἱ ἀναμνήσεις τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας, διότι ἐκ τῶν 200 αὐτοῦ ἐπαρχιῶν, ἃς εἶχεν ἄλλοτε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, ὑπελείφθησαν νῦν μόνον δεκατέσσαρες, αἵτινες δὲν ἔχουσι τάξιν ὡρισμένην, οἱ δὲ προϊστάμενοι τούτων παρευρισκόμενοι, εἴτε ὁμοῦ, εἴτε μετὰ τοῦ πατριάρχου, προτιμῶνται ἀναλόγως τῆς αἰδεσιμότητος αὐτῶν.

(*) Βιογρ. καὶ συγγρ. αἱ ἐλάσσονες ἐκκλ. φιλολογ. κλπ. Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Κατάλ. πατριαρχ. Ἀντιοχείας.

Αἱ ἐπαρχίαι αὗται εἰσι: Ἡ τῆς Ἀντιοχείας — ἡ τῆς Λαοδικείας —ἡ τῆς Ἐμέσης (Χαμούσης)—ἡ τῆς Ἐπιφανείας (Χάμας)— ἡ τῆς Ἀρκαδίας (Ἀκκάρ)— ἡ τῆς Τριπόλεως — ἡ τῆς Βηρυττοῦ — ἡ τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος— ἡ τῆς Σελευκείας (Ζάχλης)— ἡ τῆς Ἡλιουπόλεως (Μπαλμπέκ)—ἡ τῆς Δαμασκοῦ—ἡ τῶν Ἀδάνων—ἡ τῆς Ἀμίδης (Διαρβεκίρης)—ἡ τῆς Θεοδοσιουπόλεως (Ἐρζερούμ).

Πολλαὶ ἐπαρχίαι ἐκ τῶν ἀποτελουσῶν τὸ πάλαι ἰδίας μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπάς εἰσι νῦν συγκεχωνευμέναι, ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἑνὸς μητροπολίτου. Ἐκ τῶν 14 ἐπαρχιῶν ἡ τῆς Ἀντιοχείας, ποιμενομένη ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαοδικείας, καὶ ἡ τῆς Δαμασκοῦ, ἀποτελοῦσιν ἐπισκοπὴν τοῦ ἰδίου πατριάρχου, ἡ τῆς Ἡλιουπόλεως καὶ ἡ τῆς Σελευκείας ποιμένονται ὑφ' ἑνὸς μητροπολίτου, ἔχοντος τὴν ἑαυτοῦ μητρόπολιν ἐν Ζάχλῃ ἐπὶ τοῦ Λιβάνου.

Τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας ἐπεκτείνονται νῦν ἐπὶ τεσσάρων βιλαετίων ἤτοι: τοῦ βιλαετίου Ἐρζερούμης, Χαλεπίου, Ἀδάνων καὶ Δαμασκοῦ, ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ μάλιστα ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς εἶναι πολλῷ ὑπέρτερος ὅλων τῶν ἄλλων βιλαετίων. Ἡ ἐπαρχία Βερροίας (Χαλέπης) ὑπήχθη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχείου περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἕνεκα ταραχῶν προκληθεισῶν αὐτόθι ὑπὸ τῶν παπιστῶν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Βυζαντίου τὴν πατρίδα Σιλβέστρου, τῷ 1728, ὅτε οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Χαλεπίῳ ἀναφανδὸν ἐκηρύχθησαν παπισταί, ἀποσπασθέντες τῆς μητρὸς αὐτῶν Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (*).

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νῦν βιλαετίου τῆς Δαμασκοῦ ὁμοῦ καὶ τοῦ Λιβάνου εὑρίσκονται αἱ ἀκόλουθοι ὀρθόδοξοι ἐπαρχίαι:

(*) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Σιλβέστρου, 1766, μὴ συμφωνήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ Ἀντιοχικοῦ θρόνου περὶ ἐκλογῆς νέου πατριάρχου ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, ὡς διαιρεθέντες τὰς γνώμας, ἔγραψαν πρὸς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν' ἥτις τὴν τῆς μητροπόλεως Χαλεπίου διοίκησιν ἀναλαβοῦσα, παραχωρήσαντος αὐτὴν τοῦ Ἀντιοχείας, ὡς μὴ δυναμένου διὰ τὰς καταδρομὰς τῶν παπισάντων, οἰκονομῆσαι ταύτην, προεβίβασεν Ἀντιοχείας τὸν πρὸ δεκατριῶν χρόνων παρ αὐτῆς χειροτονηθέντα καὶ σταλέντα μητροπολίτην Βυζάντιον τὴν πατρίδα Φιλήμονα. Ἴδε Βιογρ. καὶ συγγρ. αἱ ἐλάσσονες ἐκκλ. φιλολογ. κλπ. Κωνσταντ'ου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Καταλ. πατριαρχ. Ἀντιοχείας.

1) Λαοδικείας— 2) Ἐμέσης (Χαμούσης)— 3) Ἐπιφανείας (Χάμας)— 4) Ἀρκαδίας (Ἀκκάρ)— 5) Τριπόλεως— 6) Βηρυττοῦ— 7) Τύρου καὶ Σιδῶνος— 8) Σελευκείας (Ζευχλέ)— 9) Ἡλιουπόλεως— 10) Δαμασκοῦ.

Παρὰ δὲ τῷ πατριάρχῃ ἐν Δαμασκῷ διαμένουσι τρεῖς μητροπολῖται *inpartibus*, ὁ μητροπολίτης Ἡλιμύρας, ἐν ᾗ οὐδὲν διεσώθη ἴχνος ὀρθοδόξων, ὁ μητροπολίτης Βόστρας (Χαυρανίου, τῆς πέραν τοῦ Ἰορδάνου Αὐνίτιδος χώρας,) ἔνθα διασώζονται εἰσέτι χωρία τινὰ πτωχὰ χριστιανικὰ κατατρυχόμενα καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἱεραποστόλων, καὶ ὁ Εἰρηνουπόλεως, ὁ καὶ ἐπίτροπος τοῦ πατριάρχου.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀπαριθμηθεισῶν ἐπαρχιῶν τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας αἱ πλείους περιλαμβάνουσαι ὀρθοδόξους χριστιανοὺς καὶ αἱ μᾶλλον ὑλικῶς εὐημεροῦσαι θεωροῦνται αἱ ἐπαρχίαι τῆς Βηρυττοῦ, Τριπόλεως καὶ Δαμασκοῦ· αἱ λοιπαί, καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τῶν κάτωθεν καταστατικῶν πινάκων, εὑρίσκονται ἐν καταστάσει οὐχὶ τοσούτῳ εὐαρέστῳ.

Ἡ ἐπαρχία Τύρου καὶ Σιδῶνος περιλαμβάνει, ἐν 32 πόλεσι καὶ χωρίοις, 11,000 χριστιανῶν κατοίκων, 33 ἐκκλησίας, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται στεροῦνται καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀμφίων, καὶ 3 μόνον σχολάς. Ἐνταῦθα τὰ τέκνα τῶν Χριστιανῶν κατοίκων ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν σχολῶν εἰσὶν ἠναγκασμένα νὰ φοιτῶσιν εἰς τὰς σχολὰς τῶν προτεσταντῶν μισσιοναρίων.

Αἱ ἐπαρχίαι Σελευκείας καὶ Ἡλιουπόλεως, ἐν 28 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνουσιν 11,991 ὀρθοδ. κατοίκων, 33 ἐκκλησίας, ἐξ ὧν τρεῖς εἰσὶν αἱ μᾶλλον ἄξιαι λόγου, ἤτοι ἡ ἐν Ζάχλῃ, ἡ ἐν Σαϊδνάῃ καὶ ἡ ἐν Μπαλμπέκ, τῶν λοιπῶν οὐσῶν πτωχοτάτων, καὶ 7 σχολάς· καὶ ἐνταῦθα οἱ Οὐνῖται καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι θριαμβεύουσιν ἱδρύοντες ἐξακολουθητικῶς σχολὰς πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν τέκνων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριπόλεως, ἐν 47 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνει 14,326 ὀρθ. κατοίκων, 52 ἐκκλησίας, ἐξ ὧν ἡ ἀξιολογωτέρα ἐστὶν ἡ τοῦ χωρίου Τριπόλεως, τῶν λοιπῶν οὐσῶν πτωχοτάτων καὶ 27 σχολεῖα, ἔνθα διδάσκονται 1542 μαθηταί, ἐξ ὧν 120 κοράσια.

Ἡ ἐπαρχία Ἀρκαδίας διῃρημένη οὕτω εἰς τρία διαμερίσματα, ἔχει:

Ἐν τῷ τῆς Ἀκκὰρ	15,580, ὧν	7,745 γυν. καὶ 20	ἐκκλησίας
» Χουσνὼ	16,860, ὧν	8,505 γυν. καὶ 19	»
» Σαφὶτ	7,915, ὧν	4,015 γυν. καὶ 14	»
ἤτοι τὸ ὅλον κατοίκους	40,305, ὧν	20,265 γυν. καὶ 53	ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη τυγχάνει ἡ πτωχοτέρα πασῶν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὑφίστανται πολλὰς ταλαιπωρίας, καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην οὐδὲ ἓν ἀπαντᾶται σχολεῖον ὀρθοδόξων, τὰ δὲ τέκνα τῶν χριστιανῶν συγχάζουσιν εἰς τὰ τῶν ἱεραποστόλων.

Ἡ ἐπαρχία Λαοδικείας καὶ Ἀντιοχείας, ἐν 44 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνει 14,604 ὀρθοδ. κατοίκων, 25 ἐκκλησίας καὶ 9 σχολάς· καὶ ἐνταῦθα οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι ἐκτὸς τῶν τῆς Λαοδικείας, Ἀντιοχείας καὶ Σουεδιὲ μεγάλας ὑφίστανται στερήσεις, δι' ὃ καὶ οἱ ἱεραπόστολοι μεγάλας ποιοῦνται προόδους αὐτόθι.

Ἡ ἐπαρχία Ἐμέσης (Χόμς), ἐν 7 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνει 9,060 ὀρθοδ. κατοίκων, 7 ἐκκλησίας καὶ 2 μόνον σχολεῖα.

Ἡ ἐπαρχία Ἐπιφανείας (Χάμα), ἐν 15 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνει 15,080 ὀρθοδ. κατοίκων, 16 ἐκκλησίας καὶ 3 σχολεῖα· καὶ ἐνταῦθα τὰ σχολεῖα ὡς καὶ αἱ ἐκκλησίαι εἰσὶ πτωχόταται, οἱ δὲ ἱεραπόστολοι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, ἐξακολουθοῦσι τὸ προσηλυτιστικὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα μετὰ μεγίστης ζέσεως.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Βηρυττοῦ καὶ Λιβάνου, ἐν 113 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνει 43,974 ὀρθοδ. κατοίκων, 86 ἐκκλησίας καὶ 22 σχολεῖα· καὶ ἐνταῦθα αἱ πλεῖσται τῶν ἐκκλησιῶν εἰσὶ πτωχαί, οἱ δὲ καθολικοὶ καὶ διαμαρτυρόμενοι ἱεραπόστολοι ἀνθαμιλλῶνται ἕκάτεροι τὶς αὐτῶν νὰ προσηλυτίσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν πλείονας.

Αἱ ἐπαρχίαι Δαμασκοῦ καὶ Χαυρανίου, ἐν 19 πόλεσι καὶ χωρίοις, περιλαμβάνουσι 13,000 ὀρθοδ. κατοίκων, 21 ἐκκλησίας καὶ 3 σχολεῖα. Ἐκτὸς τῶν τῆς Δαμασκοῦ, πάντων σχεδὸν τῶν χωρίων αἱ ἐκκλησίαι εἰσὶ πτωχόταται καὶ οὐδὲν ὑπάρχει σχολεῖον ἐν αὐτοῖς, οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι ὡς καὶ οἱ καθολικοὶ ἐλευθέρως καὶ μετὰ πλείστης ἐνεργητικότητος ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἑαυτῶν ἔργον.

Δυνάμεθα ἄρα μετὰ θετικότητος ὑπολογίσαι τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τῶν μὲν 9 ἄνωθι ἐπαρχιῶν εἰς 173,459, ὅλων δὲ τῶν

ἐπαρχιῶν εἰς 200,000 περίπου, τὰς ἐκκλησίας περίπου εἰς 321 καὶ τὰ σχολεῖα εἰς 75.

Ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιῶν τῆς περιοχῆς τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας ὑπάρχουσι προσέτι 17 ὀρθόδ. μοναί, ἐξ ὧν αἱ μὲν 6 εἰσὶ σταυροπηγιακαὶ ὑποκείμεναι τῷ πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αἱ δὲ 11 ἀνήκουσι ταῖς ἐπαρχίαις Βηρυττοῦ καὶ Τριπόλεως. Ἐκ τῶν 17 τούτων μονῶν αἱ 13 εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου.

Ἐκ τῶν 75 σχολῶν ἄξιαι μνείας εἰσὶν αἱ σχολαὶ τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Βηρυττοῦ, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Λαοδικείας. Ἱερατικὴν σχολὴν οὐδεμίαν ἀπαντᾷ τις καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ θρόνου ἐκτὸς τῆς πρό τινος ἱδρυθείσης τοιαύτης ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Βηρυττοῦ, δαπάναις τοῦ μητροπολίτου Γαβριήλ, περιλαμβανούσης καὶ ταύτης ἐν συνόλῳ ἓξ μαθητάς.

Αἱ σχολαὶ διατηροῦνται ἐν ὅλαις ταῖς ἐπαρχίαις δαπάναις τῶν ὀρθοδόξων ἐν αὐταῖς κατοίκων.

Παρθεναγωγεῖα καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ θρόνου δὲν ὑπάρχουσιν ἐκτὸς τοῦ πρό τινος ἱδρυθέντος ἐν Βηρυττῷ μικροῦ τοιούτου, εἰς ὃ φοιτῶσι περὶ τὰ 76 κοράσια, ἐξ ὧν 36 τυγχάνουσιν ὑπότροφα ἐν αὐτῷ.

Καὶ οὕτω μὲν ἔχει σήμερον ἡ κατάστασις τοῦ πάλαι ἐπιφανοῦς καὶ περιδόξου ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας, κατάστασις ὄντως θλιβερὰ καὶ δεομένη συντόνου καὶ σπουδαίας μερίμνης καὶ φροντίδος. Εὐτυχῶς τοῦ θρόνου τούτου τὰς τύχας διευθύνει ἤδη δεξιὸς οἰακοστρόφος καὶ ἐν ἱεραρχαις διαπρεπής, ῥέκτης καὶ ζηλωτὴς τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δικαιούμεθα ν' ἀπεκδεχώμεθα ἐκ τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ πάλαι μεγαλείου καὶ τοῦ ἀρχαίου κλέους τῆς τῶν Ἀντιοχέων γεραρᾶς Ἐκκλησίας.

Γεωρ. Π. Βεγλερης.

ΙΓ'.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ

ΕΝ ΤΗι ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗι ΓΛΩΣΣΗι.

Νεκροὶ μὴ ἡσυχάζοντες ἐν τῷ τάφῳ καὶ περιπλανώμενοι μεταξὺ τῶν ζώντων ὀνομάζονται φαντάσματα, καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦτο ἐμπνέει τρόμον, αἱ δὲ ταφεῖσαι πρὸ πολλοῦ ἀπαρέμφατοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς περιφερόμεναι ἐν ταῖς διατριβαῖς καὶ δημηγορίαις τῶν νεωτέρων πῶς πρέπει νὰ ἀποκληθῶσιν, ἐπειδὴ οὐχὶ ὀλιγώτερον παρέχουσι τρόμον ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὠχροὶ ταφαξίαι: Ἐγὼ φοβούμενος ὑπερβαλλόντως ταῦτα τὰ γραμματικὰ φαντάσματα οὐδόλως προτίθεμαι ἐνταῦθα νὰ διαλάβω περὶ αὐτῶν, προτιμῶ δέ, ὅσον ἀσήμαντοι καὶ ἂν ὑπάρχωσιν αἱ δυνάμεις μου, νὰ ὑπερασπίσω τὰς πραγματικῶς ζώσας ἀπαρεμφάτους, περὶ ὧν ἄλλοι διϊσχυρίζονται ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν. Εὔχομαι δὲ μόνον αὐταὶ νὰ μὴ δυσανασχετήσωσιν, ὅτι Ἑλληνίδες οὖσαι τὸ γένος, ἔχουσι συνήγορον ἐμέ, ξένον καὶ μόλις μαθόντα τὰ ἑλληνικά.

Ἐννοῶ λοιπὸν ἀπαρεμφάτους ὡς τὴν «γράψει» ἐν τῇ συνηθεστάτῃ συντάξει «θέλω γράψει» ἢ ἐν τῇ «ἔχω γράψει». Γνωστὸν δέ, ὅτι ὁ μακαρίτης Κοραῆς προσέθετεν, ὡς πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ, πάντοτε ἓν-ν εἰς τοὺς τοιούτους τύπους, γράφων π. χ. «θέλω γράψειν» ἀντὶ τοῦ «θέλω γράψει», πεπεισμένος, ὡς ἄλλοι πολλοί, ὅτι διὰ ταύτης τῆς μικροτάτης προσθήκης ἀνορθοῦται ἡ ἀρχαία τοῦ μέλλοντος ἀπαρέμφατος. Ἠπατήθη ὅμως ἐνταῦθα προφανῶς ὁ ἀοίδιμος ἀνήρ, ὡς ἀπατᾶται συχνάκις ὅπου πρόκειται περὶ ἱστορικῶν ζητημάτων τῆς γλώσσης, διότι πρῶτον μὲν ἐν ὅλῃ τῇ ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ οὐδ' ἅπαξ εὑρίσκει τις τὸ ῥῆμα θέλω συντασσόμενον μετὰ τῆς ἀπα-

ρεμφάτου τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ μόνον μετὰ τῆς τοῦ ἀορίστου ἢ τοῦ ἐνεστῶτος, ἔπειτα δ' οὐδόλως ἐξηγοῦνται κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ θέλω λάβει, ἔλθει, εἰπεῖ κ.τ.ὅ. οὔτε τὰ θέλω σταθῇ, λυπηθῇ, σταλῇ κ.τ.ὅ., ἐν οἷς βεβαίως ἀπαρέμφατοι τοῦ μέλλοντος δὲν ἐνυπάρχουσιν. Ὁ Κοραῆς προσθέτει τὸ-ν καὶ εἰς τοὺς τοιούτους τύπους ἀναγνωρίζων αὐτοὺς ὡς ἀορίστους. Τίς δύναται ὅμως νὰ ἀποδεχθῇ, ὅτι π. χ. τὸ μὲν «ἀγαπήσει» ἐν τῷ «θέλω ἀγαπήσει» εἶνε μελλοντικόν, τὸ δὲ «ἀγαπηθῇ» ἐν τῷ «θέλω ἀγαπηθῇ» ἀοριστικόν; — Εὐτυχῶς οἱ σημερινοὶ δὲν ἀκολουθοῦσι πλέον τὸ παράδειγμα τοῦ Κοραῆ, ὥστε λίαν ἀτόπως φέρονται πάλιν οἱ μετὰ τοῦ-ν τύποι ὡς παραδείγματα ἐν τῇ ὑπὸ Δημ. Τζολακίδου κατὰ τὸ 1884 ἁρμενιστὶ ἐκδοθείσῃ γραμματικῇ τῆς νεοελληνικῆς.

Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς μνημείοις τῆς καθωμιλημένης καὶ μάλιστα καὶ ἐν τοῖς ἥκιστα μακαρονίζουσι τοσάκις ἀπαντῶσιν οἱ μετὰ τοῦ ν τύποι, καὶ οἱ εἰς-ειν καὶ οἱ εἰς-ην, ὥστε περὶ τοῦ δημώδους χαρακτῆρος τοῦ ν οὐδεμία μένει ἀμφιβολία· συμμαρτυροῦσι δὲ καί τινες τῶν σημερινῶν διαλέκτων. Παρὰ Πτωχοπροδρόμῳ εὑρίσκονται ἀποκλειστικῶς μόνον οἱ μετὰ τοῦ ν τύποι (*), ἐν δὲ τῷ μεταγενεστέτῳ οὐδόλως μακαρονίζοντι Ἀλφαβήτῳ τῆς Ἀγάπης (γραφέντι μὲν ἐν Ῥόδῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἰωαννιτῶν ἱπποτῶν, ἐκδοθέντι δὲ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ W. Wagner κατὰ τὸ 1879) ἐσημείωσα 32 παραδείγματα, ἐξ ὧν 11 ἔχουσιν ἔτι τὸ ν, τὰ δὲ τοῦ 16ου αἰῶνος κυπριακὰ ἐρωτικὰ ᾄσματα παρὰ Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire II, ἅπερ ἐγράφησαν μετὰ πολλῆς φυσικότητος καὶ ἐν ἁπλουστάτῃ γλώσσῃ, ἔχουσι τὸ ν ὡς κανόνα, παραλείπεται δὲ τοῦτο μόνον τρὶς ἢ τετράκις προηγουμένου τύπου λήγοντος εἰς ι ὡς τοῦ «θέλει» καὶ τοῦ «ἐθέλασι», π. χ. ιέ, 9, «θέλει σφαλίσει» (ὁ Legrand γρ. σφαλίσῃ). Καὶ τὰ Carmina graeca medii aevi τοῦ W. Wagner παρέχουσι πλεῖστα παραδείγματα τοῦ ν, ὥστε θεωρῶ ὡς ἀποδεδειγμένον (**), ὅτι τὰ νεώτερα «γράψει» καὶ «γραφθῇ» ἐγένοντο ἐκ τῶν «γράψειν» καὶ «γραφθῆν», φρονῶ δὲ ὅτι τὸ ν ἀπεβλήθη ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὡς τὸ τελικὸν ν τῶν ὀνομάτων.

(*) Π. χ. I 106. Εἰ δὲ κομπώσειν ἤθελες καὶ λάβειν καὶ πλανήσειν.

(**) Αὕτη ἡ ἀπόδειξις δὲν εἶνε περιττή, διότι ἄλλοι διϊσχυρίζονται, ὅτι τὸ ν εἶνε μεταγενέστερον πρόσφυμα.

Τὰ γράψειν, εἰπεῖν καὶ γραφθῆν εἶνε λοιπὸν ἢ ἀπαρέμφατοι ἢ οὐχί. Θεωρούμενα δὲ ὡς ἀπαρέμφατοι πρέπει πάντως νὰ ἦνε χρόνου ἀορίστου, διότι πρῶτον μὲν συντάσσονται, ὡς εἴπομεν πρὶν, μετὰ τοῦ θέλω, ὅπερ οὐδέποτε προσλαμβάνει μέλλοντος χρόνου ἀπαρέμφατον, ἔπειτα δ' εὑρίσκει τις τὸ στέλεχος αὐτῶν πάντοτε ἀπαράλλακτον ὡς τὸ τοῦ ἀορίστου, ὅπερ παρατηρεῖται μάλιστα εἰς τὰ ῥήματα ὅσα ἔχουσι μόνον δεύτερον ἀόριστον, διότι τὸ εἰπεῖ(ν) σὐδεμίαν βεβαίως ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἐρεῖν, οὔτε τὸ ἰδεῖ(ν) πρὸς τὸ ὄψεσθαι, οὔτε τὸ λάβει(ν) πρὸς τὸ λήψεσθαι ἢ λήμψεσθαι, οὔτε τὸ φάγει(ν) πρὸς τὸ ἔδεσθαι ἢ φάγεσθαι, ἐνῷ ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἀπαρέμφατον τοῦ δευτέρου ἀορίστου. Ἐν τούτοις παρατηρεῖται συγχρόνως, ὅτι ἡ συμφωνία μεταξὺ τῶν νεωτέρων τύπων καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπαρεμφάτων δὲν εἶνε πλήρης, διότι τὸ μὲν «γράψει» διαφέρει τοῦ «γράψαι» κατὰ τὴν κατάληξιν, τὸ δὲ «φάγει» τοῦ «φαγεῖν» κατὰ τὸν τόνον. Προκειμένου λοιπὸν νὰ ἐξηγηθῶσιν αὗται αἱ διαφοραί, ἐγεννήθη μεταξὺ τῶν ἐκλαμβανόντων τοὺς τοιούτους τύπους ὡς ἀπαρεμφάτους ἀορίστου τὸ ζήτημα, ἐὰν ἀνάγονται οἱ ῥηθέντες τύποι εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ἢ εἰς τὴν αἰολικήν.

Δι' ἐμὲ ἡ βάσις τῆς δημώδους γλώσσης εἶνε ἡ ἀττικὴ διάλεκτος· ὁμολογῶ δὲ, ὅτι οὔτε αἰολισμοὺς ἠδυνήθην νὰνακαλύψω οὔτε δωρισμοὺς (ἢ μὴ ἐν τῇ τσακωνικῇ), ὅσα διαλεκτικὰ λείψανα καὶ ἂν εὑρίσκωνται ὑπ' ἄλλων. Μεταξὺ τούτων τῶν εὑρετῶν εἶνε καὶ ὁ συγγράψας τὸ Δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Μαυροφρύδης θεωρῶν τὰ γράψει καὶ γραφθῆ μετὰ μεγάλης πεποιθήσεως ὡς αἰολισμούς, καὶ ὡς ἀπαρεμφάτους μέν, ὅταν συντάσσωνται μετὰ τοῦ θέλω, ὡς μετοχὰς δὲ ἐν τῇ μετὰ τοῦ ἔχω συντάξει. Ἀλλὰ περιττὸν νὰποδειχθῇ ἐνταῦθα διὰ μακρῶν τὸ ἐσφαλμένον ταύτης τῆς θεωρίας, ἀφοῦ μάλιστα ὁ σπουδαιότατος ἐρευνητὴς Χατζιδάκης ἀπέδειξε τοῦτο ἀποχρώντως (*).

Ἡμεῖς ἐκλαμβάνοντες τοὺς ῥηθέντας τύπους ὡς ἀττικῆς καταγωγῆς ἀπαρεμφάτους, χρόνου ἀορίστου, ὑποχρεούμεθα νὰ λύσωμεν τὰς ἑξῆς δύο ἀπορίας:

1. διὰ τί μετεβλήθη ἡ κατάληξις -αι τοῦ γράψαι εἰς -ειν;

(*) Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος I σελ. 226 κτλ.

2. διὰ τί ἀπώλεσε τὸ γραφθῆναι τὸ καταληκτικὸν -αι;

Ἐπέρχεται δὲ καὶ τρίτη ἀπορία ἀποβλέπουσα ῥήματά τινα μὴ ἔχοντα πρῶτον ἀόριστον:

3. διὰ τί μετετέθη ὁ τόνος τῶν λαβεῖν, βαλεῖν, φαγεῖν καὶ τῶν ὁμοίων εἰς τὴν παραλήγουσαν, ἐνῷ ἔμεινεν ἀμετάθετος ἐν τοῖς εὑρεῖ(ν), εἰπεῖ(ν), ἰδεῖ(ν), ἐλθεῖ(ν) καὶ εἴ τι ἄλλο;

Καὶ πρὸς τὴν μὲν πρώτην ἐρώτησιν ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐνήργησεν ἡ ἀναλογία. Ἀφοῦ αἱ λοιπαὶ ἐνεργητικαὶ ἀπαρέμφατοι (δηλ. ἡ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ ἡ τοῦ δευτέρου ἀορίστου), ἔτι δὲ ἡ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου καταλήγουσιν εἰς -in, διὰ τοῦτο ἔλαβε καὶ ἡ ἀπαρέμφατος τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου ταύτην τὴν κατάληξιν.

Δεύτερον δ' ἐξηγοῦμεν τὴν ἀποβολὴν τοῦ αι, ἥτις παρατηρεῖται ἐν τῷ γραφθῆν (σήμερον γραφθῆ), ἐπίσης ἐκ τῆς ἀναλογίας, κρίνοντες, ὅτι τὴν πρώτην ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ ἀπαρέμφατος τοῦ δευτέρου ἐνεργητικοῦ ἀορίστου. Κατὰ τὰ εὑρεῖν, ἐλθεῖν κτλ. ἐλέχθησαν (ἐπειδὴ ἡ προφορὰ τοῦ ει πρὸ πολλοῦ δὲν διαφέρει πλέον τῆς τοῦ η) καὶ τὰ εὑρεθῆν, σήμερον εὑρεθῆ, ἀναβῆν, σήμερον ἀνεβῆ κτλ. Ἐπεκράτησαν δὲ οἱ ἠκρωτηριασμένοι τύποι, διότι καὶ αἱ λοιπαὶ ἀπαρέμφατοι (ἐκτὸς τῆς σπανίας τοῦ παθητικοῦ ἐνεστῶτος) δὲν ἔχουσιν -e. Αὕτη ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ -e θὰ φανῇ ἡμῖν ὡς σχετικῶς ἐλαφρὰ μεταβολή, ἐὰν σκεφθῶμεν, ὅτι ἡ καθωμιλημένη ἐν πολλοῖς εἰς -ν καταλήγουσι τύποις, ὁτὲ μὲν προσθέτει ἓν -e, ὁτὲ δ' ἀφαιρεῖ αὐτὸ πάλιν, οἷον εἶπανε καὶ εἶπαν, ἐλέγανε καὶ ἐλέγαν, τῶν ἀνδρῶνε ἐν πολλαῖς διαλέκτοις παρὰ τὸ τῶν ἀνδρῶν κτλ.

Εἶνε λίαν ἀξιοσημείωτον, ὅτι αἱ ποντικαὶ διάλεκτοι διεφύλαξαν τὸ ληκτικὸν-ν, ἀλλὰ πάντοτε ἑπομένου ἑνὸς-e, ὅπερ εἶνε ἢ τὸ παραδεδομένον-αι τῆς καταλήξεως-ῆναι, μετενεχθὲν καὶ εἰς τὰς ἀπαρεμφάτους εἰς -ειν, ἢ νεώτερον πρόσφυμα, πρβ. τὰ τραπεζουντιακά: ἀνεβῆναι (ἢ -ε;) εὑρεθῆναι - εἰπεῖνε (ἢ -αι;) καμεῖνε, μαθεῖνε - ῥάψνε, κράξνε. Περὶ τούτων καὶ ὁμοίων τύπων ἐν ἄλλαις ποντικαῖς διαλέκτοις ἔγραψε πρὸ ἐτῶν ἤδη διατριβὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἀπαιτουμένης τυχοῦσαν προσοχῆς, ὁ ἐν Ἀθήναις Δέφνερ (*).

Περισσοτέρας δυσκολίας παρέχει ἡ τρίτη ἐρώτησις. Ὁ ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονισμὸς τοῦ «φάγει» καὶ τῶν ὁμοίων ἔδωκεν ἀφορμὴν

(*) Ἐν Monatsber. der Berliner Akademie 1877.

νὰ ἐκληφθῶσιν οὗτοι οἱ τύποι ὑπό τινων οὐχὶ ὡς ἀπαρέμφατοι, ἀλλὰ ὡς ὑποτακτικαί. Καὶ τῷ ὄντι ἐν τῇ προφορᾷ συμπίπτει μετ' αὐτῶν πάντοτε τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς ὑποτακτικῆς· ἐν τούτοις πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ ἡ ὑποτακτικὴ παρέχει περιέργους ἀνωμαλίας τοῦ τόνου, αἵτινες ἕως σήμερον ὑπ' οὐδενὸς ἐξηγήθησαν, ὅθεν προκύπτει ἡ ὑποψία μήπως μετετονίσθησαν καὶ αἱ δύο προρρηθεῖσαι ἐγκλίσεις κατ' ἀναλογίαν μιᾶς τρίτης. Ἐν τῇ προσεχῶς ἐκδοθησομένῃ γραμματικῇ μου δεικνύω, ὅτι αὕτη ἡ τρίτη ἔγκλισις εἶνε ἡ προστακτική· διότι μεταχειριζόμεθα τὸ γράφε καὶ τὸ νὰ γράφῃς, τὸ φάγε καὶ τὸ νὰ φάγῃς κτλ. συνωνύμως, διὰ τοῦτο ἐσχηματίσθη ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ πρέπει ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ τονισθῇ ὅπως ἡ προστακτική, ὥστε ἤρξαντο καὶ πρὸς τὸ «ἰδὲ» νὰ σχηματίζωσι τὸ «νὰ ἰδῇς» καὶ πρὸς τὸ «εὑρὲ» τὸ «νὰ εὑρῇς» καὶ πρὸς τὸ «εἰπὲ» τὸ «νὰ εἰπῇς» καὶ πρὸς τὸ σήμερον ἀπολεσθὲν «ἐλθὲ» τὸ «νὰ ἐλθῇς», ὅθεν ὕστερον καὶ τὰ «νὰ ἰδῶ, εὑρῶ, εἰπῶ, ἐλθῶ». Ὅσοι ὅμως νομίζουσιν, ὅτι ματαιολογῶ ὑποθέτων ἐπιρροὴν τῆς προστακτικῆς ἐπὶ τῆς ὑποτακτικῆς, ἐκεῖνοι ἂς σκεφθῶσιν, ὅτι καὶ ἀντιστρόφως ἡ ὑποτακτικὴ ἐπέδρασε συχνότατα ἐπὶ τῆς προστακτικῆς. Τὸ νεώτερον «σταθῆτε» ἀντὶ τοῦ «στάθητε» βεβαίως οὐδέποτε θὰ ἐπεκράτει, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ συνώνυμον «νὰ σταθῆτε»· ταὐτὰ δὲ λεκτέα καὶ περὶ τοῦ β' προσ. πασῶν ἐν γένει τῶν προστακτικῶν ἀορίστου παθητικοῦ, ἀλλὰ π. χ. καὶ περὶ τοῦ «εὑρῆτε» ἢ «βρῆτε»=εὑρέτε καὶ τοῦ «ἰδῆτε» ἢ «διῆτε»=ἰδέτε, ἅπερ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκούονται καὶ ἀλλαχοῦ.—Ὁ Χατζιδάκης γράφει ἐν σελ. 238 σημ. «Οἱ ἐπὶ τῆς ληγούσης τονιζόμενοι δεύτεροι ἀόρ. [ε]ὑρῇ [εἰ]πῇ [ἰ]δῇ [ἐ]ρθῇ κλπ. οὐδὲν ὑπὲρ ἀρχαίου τονισμοῦ ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀποδεικνύουσι, διότι οὗτοι ἀφαιρεθέντες τὴν πρώτην συλλαβὴν ὀφείλουσι] κατ' ἀνάγκην νὰ τονίζωνται ἐπὶ τῆς μόνης ὑπολειπομένης δευτέρας», ἀλλ' οὗτος ἀπατᾶται ἐνταῦθα προφανῶς, διότι πρῶτον μὲν ὑπάρχουσι καὶ οἱ πλήρεις τύποι εὑρῇ, εἰπῇ κλπ. καὶ εἶνε ἐν τῇ ἀρχαιοτέρᾳ γραμματολογίᾳ ἢ συνηθέστεροι ἢ ἀποκλειστικοί, ἔπειτα δὲ σημειωτέον, ὅτι οὐδέποτε ἀφαιρεῖται φωνῆεν τετονισμένον, περὶ οὗ πραγματεύομαι ἐπίσης ἐν τῇ γραμματικῇ μου.—Ἡμεῖς λοιπὸν θεωροῦντες καὶ τοὺς παροξυτόνους καὶ τοὺς ὀξυτόνους τύπους ἄνευ διαστάγμου ὡς ἀπαρεμφάτους πιστεύομεν μέν, ὅτι ὅσοι μετετονίσθησαν ἐκ τούτων, ἠκολούθησαν τὴν ἀναλογίαν τῆς προστακτικῆς, ὑποθέτομεν δὲ, ὅτι ἡ προστακτικὴ δὲν

ἐπέδρασε κατ' εὐθεῖαν, ἀλλὰ διὰ μέσου τῆς ὑποτακτικῆς, ὅπερ καθίσταται καταληπτὸν καὶ πιθανόν, ἐὰν σκεφθῇ τις, ὅτι ὁ τονισμὸς τῆς ὑποτακτικῆς συμφωνεῖ πάντοτε καὶ ἀνεξαιρέτως πρὸς τὸν τῆς ἀπαρεμφάτου, ἐνῷ ὁ τῆς προστακτικῆς διαφέρει συχνάκις· ἔχει δὲ τοῦτο οὕτως καὶ ἐν τῇ νέᾳ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ. Συγκρίνατε λόγου χάριν τὰ γράφω καὶ γράφειν—γράψω καὶ γράψαι, σήμερον γράψει—γράφωμαι καὶ γράφεσθαι—γραφ(θ)ῶ καὶ γραφ(θ)ῆναι, σήμερον γραφθῇ—τὸ δὲ γράφθητε ἢ γράψου διαφέρει. Νομίζω δέ, ὅτι πρὸ πάντων ἐνήργησεν ἡ ἀναλογία τῶν ὑγρολήκτων: ἀφοῦ π. χ. ὑπῆρχον πρὸς τὰς ὑποτακτικάς: νὰ στείλω, μείνω, σύρω, σπείρω, αἱ δημώδεις ἀπαρέμφατοι στείλει(ν) μείνει(ν) σύρει(ν) σπείρει(ν), εὐκολώτατον ἦτο νὰ πλασθῶσι καὶ πρὸς τὰς ὑποτακτικάς: νὰ βάλω, λάβω, κάμω, δράμω (σωζόμενον ἔν τισι διαλέκτοις), μάθω, φάγω, αἱ ἀπαρέμφατοι βάλει, λάβει, κάμει, δράμει, φάγει. Ἀξιοσημείωτον δέ, ὅτι ἐν τοῖς τραπεζουντιακοῖς «καμεῖνε», «μαθεῖνε» διετηρήθη ὁ ἀρχικὸς τονισμός.

Ὁ Χατζιδάκης προσεπάθησε ναποδείξῃ, ὅτι ἐκεῖνα, ἅπερ νομίζομεν ἡμεῖς ἀπαρέμφατα, δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὸ γ' πρόσ. ἑνικ. τῆς ὑποτακτικῆς. Τοῦτο δ' ἐδίδαξεν πρὸ πολλοῦ καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Mullach ἐν τῇ γνωστῇ γραμματικῇ αὐτοῦ, ἐὰν καὶ οὐχὶ μετὰ τοσαύτης ἀγχινοίας καὶ τοσαύτης πειστικότητος ὡς ὁ ῥηθεὶς γλωσσολόγος, οὗ αἱ Συμβολαὶ θὰ μένωσιν ἀξιοθαύμαστοι καὶ εἰς ἐκείνους, ὅσοι δὲν δέχονται πολλὰς τῶν ἐκεῖ ἐκτιθεμένων ἰδεῶν. Ἡμεῖς λοιπὸν θέλοντες νὰ ἀσπασθῶμεν ταύτην τὴν διὰ τῆς ὑποτακτικῆς ἐξήγησιν καὶ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ ἀναλογία μετήνεγκε τὸν τύπον τοῦ τρίτου προσώπου εἰς τὰ λοιπὰ πρόσωπα, πάλιν εὑρίσκομεν ἀπορίας οὐχὶ μικρὰς καὶ ἐρωτῶμεν:

1· πόθεν τὸ ἐν τέλει -ν, ὅπερ, ὡς ἐδείξαμεν ἀνωτέρω, ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις κειμένοις καὶ σώζεται ἔτι καὶ νῦν ἐν ταῖς ποντικαῖς διαλέκτοις;

2· πῶς συμφωνεῖ μετὰ ταύτης τῆς θεωρίας τὸ ἀναντιῤῥήτως ἀπαρεμφατικὸν «εἶσθαι», οὗ ὁ δημώδης χαρακτὴρ εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται ἀμφιβολίαν;

Καὶ εἰς τὴν μὲν πρώτην ἐρώτησιν ἀποκρινόμεθα διὰ τῆς ἑπομένης: Πῶς δύνανται οἱ μετὰ τοῦ -ν τύποι νὰ ἦνε ἐγκλίσεως ὑποτακτικῆς, ἀφοῦ εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον ὑποτακτικῆς οὐδέποτε εὑρίσκομεν πρόσθετον -ν; Ὅτι δὲ τὸ -ν δὲν εἶνε σχολαστικὴ προσθήκη τῶν σοφολογιωτάτων, ἀλλ' ἔχει πραγματικῶς ἱστορικὸν λόγον, τοῦτο ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω.

Ὡς δὲ πρὸς τὸ «εἶσθαι», καὶ τυφλοῖς δῆλον, ὅτι τοῦτο οὐδαμῶς ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ τρίτου προσώπου ὑποτακτικῆς· ἀλλ' ἴσως κρίνει ὁ Χατζιδάκης περὶ τούτου ὡς περὶ τοῦ «θέλω γράφεσθαι» λέγων ἐν σελ. 228, ὅτι εἶνε τύπος πάντη ξένος τῷ δημώδει λόγῳ. Ἐγὼ ἀπ' ἐναντίας φρονῶ, ὅτι τὸ «εἶσθαι» εἶνε ἀναμφισβητήτως δημῶδες σημειώσας ἐν ταῖς συλλογαῖς μου πλεῖστα παραδείγματα, ὅπου τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν χωρίοις, ὧν ἡ γλῶσσα οὐδεμίαν δίδει ὑποψίαν μακαρονισμοῦ. Π. χ. ἐν τοῖς Κυπρ. ᾄσμ. Legr. II νθ' 8 θέλ' εἶστεν (= θέλει εἶσθαι). — Κρητ· Δράμ. 327 θὲς εἶσται.— Διγ· Ἀκρίτ. (Lambros, Collection de romans grecs) 705 ὁ Θεὸς θέλ' εἶσταιν βοηθός μου—Καλλιμ. καὶ Χρυσορ. 720 θλιμμένος θέλεις εἶσται—Πικατ. (Wagner, Carmina graeca medii aevi) 256 σὰν νᾶχεν εἶσται τάχατες ξόδιν βαρύν, ἐλέγα—511 θέλω'σται πάντ' ἀθάνατη (γράφεται ἐσφαλμένως: θέλωστε πάντα ἀθάνατοι)—Ἰμβέρ. Μαργ. 458 σὰν νᾶθεν εἶσται λίθος κτλ. κτλ. Ὁ δὲ Σοφιανός, γραμματικὸς τοῦ 16ου αἰῶνος, γνωρίζει ὡς τρίτον πρόσωπον ἑν. τοῦ μέλλοντος τοῦ «εἶμαι» μόνον τὸ «θέλει εἶσται», ἐνῷ δίδει διὰ τὰ δύο πρῶτα πρόσωπα τοῦ ἑνικοῦ τοὺς διπλοῦς τύπους: θέλω εἶσται καὶ θέλω εἶμαι, θέλεις εἶσται καὶ θέλεις εἶσαι, τὸν δὲ πληθυντικὸν κλίνει «θέλαμεν εἶσται» κτλ. Ἔκδ. Legrand σελ. 71. Ὅσοι δὲ δὲν πείθονται διὰ τούτων τῶν παραδειγμάτων, ἀλλ' ἐξακολουθοῦσι θεωροῦντες τὸ εἶσθαι ὡς πλάσμα μᾶλλον σχολαστικόν, οὗτοι ἂς μάθωσιν, ὅτι ἔτι καὶ σήμερον λέγεται αὕτη ἡ ἀπαρέμφατος παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Ἕλλησι, προφέρουσι δὲ este=ἔσται ἐν Καλαβρίᾳ καὶ íste=εἶσται ἐν Βόβῃ κατὰ τὸν ἐμβριθῆ γνώστην τῶν διαλέκτων τούτων Morosi, οὗ αἱ μονογραφίαι εἶνε διαλεκτολογικὰ ἀριστουργήματα, ἀναφέρει δὲ οὗτος ἐκ τῆς terra d' Otranto π.χ. τὰ soz' este καὶ e ssoz este= σώζω εἶσθαι (δύναμαι νὰ ἦμαι) καὶ δὲν σώζω εἶσθαι (δὲν δύναμαι νὰ ἦμαι). — Λίαν ἀδίκως παρατηρεῖ λοιπὸν ὁ Ῥουσσιάδης ἐν τῇ γνωστῇ γραμματικῇ του ἐναντίον τοῦ μακαρίτου Κούμα, ὅτι τὸ «θέλω εἶσθαι» εἶνε «ἔκφρασις ἐσχηματισμένη κατὰ τρόπον παράλογον.»

Ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ ἄλλα, ὅσα οὐδενὶ τρόπῳ διαλευκαίνονται ἐφαρμοζομένης τῆς ἐξηγήσεως, ἣν ὑποστηρίζει ὁ Χατζιδάκης. Ἀλλὰ

προηγουμένως ἀνάγκη νὰ σημειώσω, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν τύπων εἰς-i, οὓς ἐγὼ μὲν ὀνομάζω ἀπαρεμφάτους, οἱ δὲ ὑποτακτικάς, ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς κειμένοις καὶ ἐν διαφόροις σημεριναῖς διαλέκτοις οὐδόλως περιορίζεται εἰς τὴν σύνταξιν μετὰ τοῦ θέλω καὶ τοῦ ἔχω, ἀλλὰ συχνῶς συντάσσεται ἡ ἀπαρέμφατος ἐν ἀρχαιοτέραις πηγαῖς καὶ μετὰ τοῦ δύναμαι (δύνομαι) ἢ εὐπορῶ (ἐμπορῶ ἠμπορῶ), μετὰ τοῦ ἄρχομαι (ἀρχίζω ἀρχινῶ) καὶ ἄλλων, ἃ περιττὸν νὰ καταλεχθῶσιν· οὕτως ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Ἀλφαβήτῳ τῆς Ἀγάπης οὐχὶ μόνον τὰ «δὲν ἠμπορῶ πομένει (ἀλλαχοῦ πομένειν καὶ ἀλλαχοῦ ἀπομένειν)» καὶ «δὲν ἠμπορῶ πετάσειν», ἀλλὰ καὶ 32,5 «ἄλλην κόρην νὰ βρῇς περιλαμβάσειν καὶ φιλήσειν». Οἱ δ' Ὀτραντῖνοι καὶ οἱ ἐν Βόβῃ μεταχειρίζονται τοιούτους τύπους ἐν συντάξει μετὰ τῶν sózo (ἐν Ὀτράντῳ) ἢ sonno (ἐν Βόβῃ) = σώζω, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ δύναμαι, télo = θέλω, canno = κάμνω, cúo = ἀκούω, ého = ἔχω, foúme = φοβοῦμαι, οἱ δὲ Τραπεζούντιοι καὶ ἄλλοι ἐν Πόντῳ τοὺς συντάσσουσιν οὐχὶ μόνον μετὰ τῶν προειρημένων ἔχω, θέλω, ἐπορῶ (ἀντὶ ἐμπορῶ), ἀρchινῶ (ἀρχινῶ), φοοῦμαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ «ἀνασπάλλω» (σημαίνει λησμονῶ) καὶ τοῦ «ἀγαπῶ», ἔπειτα δὲ μετὰ διαφόρων ῥημάτων τῆς στάσεως καὶ κινήσεως ὡς στέκω, κάθουμαι, ἔρχουμαι, πάγω, τρέχω. Ἐκτὸς τούτων τῶν συντάξεων ἀπαντᾷ καὶ ἡ μετὰ τοῦ ἄρθρου. Ἡ γενικὴ τοῦ «πιάσειν» ἀναγινώσκεται ἤδη ἐπὶ μεμβράνης τοῦ ἔτους 1198 φερομένης ἐν τῇ πλουσίᾳ συλλογῇ μεμβρανῶν Trinchera σελ. 329 πρβ. τὰ παρὰ Morosi ἀναφερόμενα Ὀτραντῖνα ehi en askimo ghelasi = ἔχει ἐν ἄσχημο γελάσει (γέλωτα), to canonísi = τὸ κανονίσει (τὸ βλέμμα), to poddi plosi canni caco = τὸ πολὺ ὑπνώσει (ὕπνος) κάμνει κακό, ἀλλὰ καὶ τὰ πασίγνωστα «τὸ ἔχει μου» «μὲ ἄγριο ἰδεῖ» καὶ ὅ,τι ὅμοιον εἶνε τῆς ἰδίας κατηγορίας (*). Τέλος δὲ σημειοῦμεν τὴν μετὰ τοῦ τί, ἢ ποῦ, πῶς, πότε σύνταξιν, οἷον ἐν τοῖς Ὀτραντίνοις en eho ti

(*) Οὐχὶ ὅμως καὶ τὰ «τὸ φάγε καὶ τὸ πίε», εἰς ἓν ἄψε καὶ σβύσε», «τὸ πίσε καὶ γ ύρε», «τὸ ἄμε καὶ ἔλα», «τὸ πάρε καὶ δόσε», «τὸ ἀνέβα καὶ κατέβα» κ.τ.ὅ., ἅτινα εἶνε ἀριδήλως προστακτικαί, ἐὰν καὶ ὑπὸ πάντων σχεδόν, ὅσοι ἔγραψαν περὶ αὐτῶν, τελευταίως δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινίδου ἐν τῇ διατριβῇ de infinitivi linguae Graecae vulgaris forma et usu ἐκλαμβάνονται ὡς ἀπαρέμφατοι.

vali = δὲν ἔχω τί βάλε:(ν), en iha pleo pu siri = δὲν εἶχα πλέον ποῦ σύρει(ν). Μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ σκεφθῇ τις ἐν τοιούτοις παραδείγμασι περὶ ὑποτακτικῆς.

Τούτων προσημειωθέντων ἐπιτραπήτω μοι ἡ παρατήρησις, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Χατζιδάκη ὑποστηριζομένη θεωρία, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, ἐμπεριέχει ἀναχρονισμόν. Εἶνε δηλαδὴ γνωστόν, ὅτι ὁ μέλλων τῆς δημώδους γλώσσης ἐκφέρεται πρὸ πάντων διὰ τῶν ἑξῆς περιφράσεων 1 θέλω γράψει· 2 θέλω γράψω· 3 θέλει γράψω· 4 θὰ γράψω (θὲ νὰ γράψω). Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Χατζιδάκης δὲν ἀναγνωρίζει ἀπαρεμφάτους, εἶνε ἠναγκασμένος νὰ παράγῃ τὸ «θέλω γράψῃ» (ὡς γράφει αὐτὸς ἀντὶ τοῦ θέλω γράψει) ἐκ τοῦ «θέλω γράψω», καὶ νὰ ὑποθέσῃ φυσικῷ τῷ λόγῳ, ὅτι τὸ θέλω γράψω εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ θέλω γράψει. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν ἀρχαιοτέρων κειμένων διδάσκει ἡμᾶς ὅλως τοὐναντίον. Οὐδαμοῦ ἀνεκάλυψα ἐν ταῖς πρὸ τοῦ 16ου αἰῶνος πηγαῖς τὸν τύπον «θέλω γράψω», ἐνῷ ὁ ἄλλος «θέλω γράψει» εἶνε γενικός. Ὁ δ' ἐξετάζων ἀκριβέστερα θὰ εὕρῃ πρὸς τούτοις, ὅτι οἱ ἐκ τοῦ «θέλω ἵνα γράψω» προκύψαντες διάφοροι τύποι ἕως ἐκείνης τῆς ἐποχῆς πάντοτε ἢ σχεδὸν πάντοτε σημαίνουσιν εἰσέτι θέλησιν καὶ οὐχὶ ἁπλῶς τὸν μέλλοντα χρόνον. Ὅθεν γίνεται κατάδηλον, ὅτι ὁ πρῶτος τύπος πάντων ἦτο ὁ «θέλω γράψει», οὗ τὸ «γράψει» εἶνε ἀπαρέμφατος ἀορίστου, ἐντεῦθεν προέκυψεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ τύπος «θέλω γράψω», ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ «θέλει γράψω», ἀφορμὴν δ' ἔδωκε καὶ διὰ τοὺς δύο τὸ τρίτον πρόσωπον ἑνικοῦ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐσχημάτισαν θεωροῦντες τὸ «θέλει γράψει» ὡς ἓν καὶ κλίνοντες ἑπομένως μόνον τὸ τελευταῖον μέρος, τὸ δὲ δεύτερον ἔπλασαν κλίνοντες καὶ τὰ δύο μέρη τοῦ «θέλει γράψει» κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ «θέλω νὰ γράψω». [Κατὰ τὴν ἰσότητα: Θέλει νὰ γράψῃ: θέλω νὰ γράψω = θέλει γράψει: θέλω γράψω].

Ὅσα ἄλλα συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀπαρεμφάτου, ἐναντίον τῆς ὑποτακτικῆς εἶνε μᾶλλον ἢ ἧττον δευτερεύοντα καὶ δύνανται ἐνταῦθα νὰ παραλειφθῶσιν, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἔκθεσις αὐτῶν θὰ ἀπήτει τὴν λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῆς ἱστορίας τοῦ περιφραστικοῦ μέλλοντος, περὶ οὗ θὰ πραγματευθῶ ἐν ἰδιαιτέρᾳ διατριβῇ. Ἀποδειχθέντος δέ, ὅτι τὸ «γράψει» εἶνε ἀπαρέμφατος, ἕπεται οἴκοθεν, ὅτι καὶ τὸ «γράφει» οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ ἦνε ἢ ἀπαρέμφατος.

Φθάσας εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας μου, ὁμολογῶ, ὅτι οὐδὲν νέον ἀπέδειξα, διότι ἡ γενικὴ ἰδέα εἶνε ὅπως καὶ ἡ ἰδική μου· ἐν τούτοις θὰ ἔχαιρον, ἐὰν αἱ ἄνω σημειώσεις συνετέλουν μικρὸν πρὸς ἐπιστημονικὴν στήριξιν ταύτης τῆς ἰδέας καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἐναντίον τῆς ἄλλης, τῆς σχισματικῆς.

KARL FOY.

ΙΔ'.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΚΙΝΕΖΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ.

Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1870, Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι παρεπίδημοι ἐν τῇ Σινικῇ ἐγένοντο θύματα σφαγῶν· ἀπαιτηθείσης δὲ ἱκανοποιήσεως, ἡ Α. Ἐξ. ὁ Τσὸνκ-Κέου, κηδεμὼν τοῦ διαδόχου καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου, ἀπεστάλη εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἔκτακτος πρεσβευτὴς παρὰ ταῖς κυβερνήσεσιν Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας.

Περίεργον βεβαίως εἶνε ὅτι μόλις ἐπ' ἐσχάτων εἶδε τὸ φῶς ἡ πρὸς τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ κινέζου πρεσβευτοῦ περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἀποστολήν. Καὶ πάλιν δὲ, λίαν δυσχερῶς θὰ ἐλαμβάνομεν γνῶσιν τῶν δημοσιευθέντων ἐν γλώσσῃ τοῦ Οὐρανίου Κράτους καὶ ἐν ταῖς ἀπωτάταις ἐκείναις χώραις, ἄνευ τῆς προθυμίας Γάλλου κατοίκου τῆς πόλεως Schanghaï, ὅστις, ἐντριβέστατος περὶ τὴν κινεζικὴν γλῶσσαν, μετέδωκεν εἰς τὸν γνωστὸν ἀκαδημαϊκὸν καὶ φίλον αὐτῷ Ludovic Halévy πιστὴν μετάφρασιν ἀποσπάσματος τῆς ἐκθέσεως τοῦ Τσὸνκ-Κέου. Τὸ περιεργότατον ὅμως ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ εἶνε ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται θὰ

ἴδωσι λεπτομερείας ὅλως ἀπροόπτους καὶ ἀληθῶς ἀστείας, εἰς ἃς μόναι αἱ τῶν ἐθνῶν παλίντροποι τύχαι δίδουσιν ἐνίοτε χώραν. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην μεταφέροντες εἰς τὸ « Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς » ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως, φρονοῦμεν ὅτι παρέχομεν τερπνὸν ἀνάγνωσμα τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ.

Ἐν Ἄβρῃ, τῇ 12 σεπτεμβρίου, 1870.

Πρὸ μικροῦ ἀπέβην τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἐγενόμην γνωστός. Εἰμὶ πρεσβευτὴς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κίνας καὶ κομιστὴς δώρων πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν τῶν Γάλλων, μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ ἐξαιτήσωμαι συγχρόνως συγγνώμην παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ ταῖς γενομέναις σφαγαῖς... Δὲν ὑπάρχει πλέον αὐτοκράτωρ, οὔτε αὐτοκράτειρα. Προεκηρύχθη Δημοκρατία. Εὑρίσκομαι ἐν ἄκρᾳ ἀμηχανίᾳ. Δύναμαι ἄρά γε νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Δημοκρατίαν τὰ δῶρά μου καὶ νὰ καθυποβάλω εἰς ταύτην τὴν περὶ συγγνώμης αἴτησιν;

Ἐν Ἄβρῃ, τῇ 14 σεπτεμβρίου, 1870.

Ἐσκέφθην ὡρίμως. Θὰ ζητήσω μόνον συγγνώμην καὶ θὰ φυλάξω τὰ δῶρα.

Ἐν Ἄβρῃ, τῇ 26 σεπτεμβρίου, 1870.

Ναί· ἀλλὰ ποῦ καὶ εἰς τίνα θὰ καθυποβάλω τὴν αἴτησίν μου; Ἡ κυβέρνησις τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας εἶνε τετμημένη εἰς δύο: τὸ ἓν τμῆμα εὑρίσκεται ἐν Παρισίοις καὶ τὸ ἕτερον ἐν Τούρ. Νὰ μεταβῶ εἰς Παρισίους... ἄπαγε! ἡ πόλις εἶνε πολιορκημένη καὶ ἀποκεκλεισμένη ὑπὸ τῶν Πρώσσων. Θὰ ὑπάγω λοιπὸν εἰς Τούρ.

Ἐν Ἄβρῃ, τῇ 2 ὀκτωβρίου, 1870.

Δὲν ὑπῆγα, οὔτε θὰ ὑπάγω εἰς Τούρ. Χθὲς μ' ἐπεσκέφθη ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ λονδινείου « Χρόνου », ἄνθρωπος ἐρασμιώτατος καὶ ἐμβριθέστατος. Πρὸς τοῦτον διεκοίνωσα ἣν εἶχον πρόθεσιν νὰ μεταβῶ εἰς Τούρ.

« Εἰς Τούρ; μὲ ἠρώτησε· καὶ τί θὰ πράξητε εἰς Τούρ;

— Θὰ καθυποβάλω αἴτησιν συγγνώμης παρὰ τοῦ αὐθέντου μου πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας.

— Ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς αὐτὸς δὲν εἶνε εἰς Τούρ.

— Καὶ ποῦ εἶνε;

— Εἰς Παρισίους, ἀποκεκλεισμένος.»

Ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἀποκεκλεισμένος ἐντὸς πολιορκημένης πόλεως, μοὶ φαίνεται πρᾶγμα παραδοξότατον.

« Καὶ διατί, μὲ ἠρώτησεν ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ « Χρόνου », ἐξαιτεῖσθε συγγνώμην παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως;

— Διότι ἐσφάξαμεν Γάλλους τινάς...

— Γάλλους! Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ οὐδεμίαν κέκτηται σημασίαν... Ἡ Γαλλία δὲν ὑπάρχει πλέον... Δύνασθε, ἐὰν σᾶς ἀρέσῃ, νὰ ῥίψητε εἰς τὴν θάλασσαν ὅλους τοὺς Γάλλους τοῦ τόπου σας.

— Ἐσφάξαμεν πρὸς τούτοις, ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ Ἄγγλους τινάς.

— Ἐσφάξατε Ἄγγλους! Ὦ! αὐτὸ εἶνε σπουδαῖον, πολὺ σπουδαῖον. Ἡ Ἀγγλία εἶνε πάντοτε μέγα ἔθνος. Καὶ δὲν φέρετε κἀμμίαν ἱκανοποίησιν πρὸς τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν;

— Ἐννοεῖται, αἴτησιν συγγνώμης καὶ δῶρα.

— Ἀπέλθετε λοιπόν, ἀπέλθετε τάχιστα εἰς Λονδῖνον καὶ μὴ μεριμνᾶτε πλέον περὶ Γαλλίας. Δὲν ὑπάρχει Γαλλία σήμερον! »

Ἐφαίνετο δὲ λίαν ηὐχαριστημένος καὶ φαιδρὸς ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ « Χρόνου » ὁπότε ἔλεγε: «Δὲν ὑπάρχει Γαλλία σήμερον! »

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 10 ὀκτωβρίου, 1870.

Εἶδον τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, ὑποδεξαμένην με φιλοφρονέστατα. Ἡ παρ' αὐτῇ ἀποστολή μου ἐξεπληρώθη αἰσίως.

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 12 ὀκτωβρίου, 1870.

Συνδιελέχθην διὰ μακρῶν πρὸς τὸν λόρδον Γράμβιλ, ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας. Οὗτος, μανθάνων ὅτι προτίθεμαι νὰ ἐπανακάμψω πάραυτα εἰς Κίναν καὶ ὅτι περιττὸν θεωρῶ νὰ φροντίζω πλέον περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀποστολῆς μου, μοὶ εἶπε:

« Μὴ ἀπέλθετε οὕτω, καθότι ἐνδέχεται νὰ ἀναγκασθῆτε νὰ ἐπιστρέψητε, καὶ ἴσως τάχιον ἢ ὅσον φρονεῖτε. Ἡ Γαλλία εἶνε τόπος παράδοξος, δυνάμενος τάχιστα νὰ ἀνορθωθῇ καὶ πάλιν. Ἀναμείνατε τὸ πέρας τοῦ πολέμου καὶ τότε ἐκπληροῦτε τὴν ἀποστολὴν ὑμῶν παρὰ τῇ τακτικῇ κυβερνήσει, οἱαδήποτε συστηθῇ ἐν Γαλλίᾳ. Ἕως δὲ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δύνασθε νὰ παραμείνητε ἐν Ἀγγλίᾳ. Θὰ λογισθῶμεν λίαν εὐτυχεῖς φιλοξενοῦντες ὑμᾶς. »

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 3 νοεμβρίου, 1870.

Δὲν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Κίναν... Περιμένω ἐν Λονδίνῳ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς πολιορκίας ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας καὶ νὰ εὕρω τρόπον ὥστε νὰ ἴδω τέλος πάντων τὴν πολυθρύλητον γαλλικὴν κυβέρνησιν.

Εὑρίσκονται ἐνταῦθα οὐκ ὀλίγαι Παρισιαναί, φυγοῦσαι ἐκ τῆς πατρίδος των ἕνεκα τοῦ πολέμου... Χθὲς ἐδείπνησα ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Α. Β. Ὑψηλότητος τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας... Μετὰ τὸ δεῖπνον περιεκυκλώθην ὑπὸ τριῶν νεανίδων, καθ' αὐτὸ Παρισιανῶν, καλλιπαρείων ὅλων, μετὰ τῶν ὁποίων συνῆψα ἀγγλιστὶ τὴν ἐφεξῆς ἀρκούντως περίεργον συνομιλίαν.

« Ζητεῖτε τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, μοὶ εἶπεν ἡ πρώτη τῶν τριῶν Γαλλίδων· τὴν νόμιμον κυβέρνησιν δηλαδή... ἀλλ' εἶν' ἐδῶ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Λονδίνου. Μετάβητε αὔριον διὰ τοῦ σταθμοῦ τοῦ Οὐατερλὼ εἰς τὴν Chislehurst καὶ θὰ εὕρητε ἐκεῖ τὸν Ναπολέοντα Γ', ὅστις εἶνε, καὶ οὐδ' ἔπαυσέ ποτε τοῦ νὰ ᾖνε, αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων.

— Μὴ τὴν ἀκούετε, κύριε πρεσβευτά, εἶπε γελῶσα ἡ δευτέρα Παρισιανή, μὴ τὴν ἀκούετε· εἶνε μανιακὴ θιασῶτις τοῦ βοναπαρτιστικοῦ κόμματος... Ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος ἡγεμὼν τῆς Γαλλίας εἶνε πράγματι ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐγγύτατα τοῦ Λονδίνου, ἀλλ' ὄχι ἐν Chislehurst. Ὥστε δὲν πρέπει νὰ μεταβῆτε εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Οὐατερλὼ, ἀλλ' εἰς τὸν τῆς Βικτωρίας... Μὴ λάβετε εἰσιτήριον διὰ τὴν Chislehurst, ἀλλὰ διὰ τὴν Twickenham, ὅπου θὰ εὕρητε τὸν κόμητα τῶν Παρισίων, τὸν μόνον νόμιμον βασιλέα...

— Καλὲ μὴ τὴν ἀκούετε, κύριε πρεσβευτά, ἀνεφώνησε μετὰ καγχασμοῦ καὶ ἡ τρίτη Παρισιανή· μὴ τὴν ἀκούετε... Ὁ κόμης τῶν Παρισίων δὲν εἶνε, καλέ, ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου... Διὰ νὰ εὕρητε τὸν νόμιμον βασιλέα, πρέπει ν' ἀπέλθητε ὀλίγον τι μακρύτερα τῆς Chislehurst καὶ τῆς Twickenham... πρέπει νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν Αὐστρίαν, εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Froshdorf... Ὁ γνήσιος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας εἶνε ὁ ἔγγονος τοῦ Ἑρρίκου Δ', ὁ κόμης τοῦ Σαμβόρ.»

Ἐὰν δὲν σφάλω εἰς τὸν ὑπολογισμόν, ἰδοὺ ἔχομεν τρεῖς νομίμους βασιλεῖς, ἐκπτώτους καὶ τοὺς τρεῖς. Τοιοῦτό τι οὐδέποτε εἶ-

δομεν ἐν Κίνᾳ. Ἡ γηραιὰ ἡμῶν δυναστεία ἐπάλαισε κατὰ καιρὸν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Μογγόλων καὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν Ταϊπίγγων, ἀλλ' ὅσον διὰ τρεῖς νομίμους ἡγεμόνας ἑνὸς καὶ μόνου κράτους, ἑνὸς καὶ μόνου θρόνου, πρέπει νὰ ἔλθῃ τις εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ ἴδῃ τοιαῦτα πράγματα.

Σημειώσατε, ὅτι αἱ τρεῖς ἐκεῖναι Γαλλίδες ἦσαν κάλλισται φίλαι, καὶ ἐλάλουν περὶ πάντων τούτων διὰ φαιδροτάτου τρόπου.

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 15 νοεμβρίου, 1870.

Πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν συνδιάλεξίν μου μετὰ τῶν τριῶν ἐκείνων Γαλλίδων, τῶν ἀντιπροσωπευουσῶν τρεῖς διαφόρους μοναρχίας, ἔχει καὶ ἡ ἑξῆς συνομιλία μου μετὰ τριῶν Γάλλων, ἐκπροσωπούντων τρεῖς διαφόρους δημοκρατίας.

Ὁ πρῶτος τῶν Γάλλων τούτων μὲ ἠρώτησε διὰ τί δὲν μετέβαινον εἰς Τοὺρ, ἀφ' οὗ ἐκεῖ μόνον θὰ εὕρισκον τοὺς πραγματικοὺς ἀντιπροσώπους τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας. «Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν κ. Γαμβέτταν, ἀπευθύνεσθε πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλλίαν. Γαλλία καὶ Γαμβέττας εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό.

— Μὴ τὸ πράξητε, ἐξοχώτατε, ἀνεφώνησεν ὁ δεύτερος Γάλλος· ἡ ἀληθὴς κυβέρνησις τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας εἶνε ἀποκεκλεισμένη ἐν Παρισίοις, μόνος δὲ ὁ κ. Ἰούλιος Φάβρος δύναται νὰ σᾶς δεχθῇ καὶ νὰ σᾶς ἀκροασθῇ.

— Ὅσην ἀξίαν ἔχει ἡ Δημοκρατία τοῦ Τοὺρ, ἄλλην τόσην ἔχει καὶ ἡ τῶν Παρισίων, εἶπε καὶ ὁ τρίτος Γάλλος. Δημοκρατία ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει, ὄχι ἄνευ τοῦ Γαμβέττα καὶ τοῦ Ἰουλίου Φάβρου, ἀλλὰ ἄνευ τοῦ...

— Ἄνευ τοῦ...;

— Τοῦ Θιέρσου, κύριε.»

Ἐπὶ τούτοις οἱ τρεῖς Γάλλοι συμπλέκονται σπουδαίως, μὲ τὰ ὅλα των, εἰς ἔριδα, ἥτις κατέστησεν αὐτοὺς ἐρυθρούς· ἐβόων δὲ μανιωδῶς καὶ ἐχειρονόμουν σφοδρότατα. Ὁμολογητέον ὅτι ἡ περὶ τῶν τριῶν μοναρχιῶν συζήτησις ἦτο πολὺ χαριεστέρα καὶ μᾶλλον εὐάρεστος ἢ ἡ περὶ τῶν τριῶν Δημοκρατιῶν.

Τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ κατώρθωσαν οἱ τρεῖς Γάλλοι νὰ μοι ψιθυρίσωσιν ἕκαστος ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς φράσεις εἰς τὸ οὖς :

«Μὴ ἀκούετε τὸν ὀπαδὸν αὐτὸν τῆς κυβερνήσεως τῶν Παρισίων. Εἶνε δικηγόρος καὶ ἦλθεν ἐδῶ μὲ ἰδιαιτέραν ἀποστολὴν τοῦ Ἰουλίου Φάβρου· ἐννοεῖτε λοιπὸν ὅτι, ἀπολαμβάνων ἀδρότατον μισθόν, προσπαθεῖ νὰ...

— Μὴ ἀκούετε, μοὶ εἶπεν ὁ δεύτερος, τὸν ὀπαδὸν αὐτὸν τῆς ὑποτιθεμένης Δημοκρατίας τοῦ κ. Θιέρσου... εἶνε μοναρχικὸς, ὀρλεανιστὴς μετημφιεσμένος...

— Μὴ ἀκούετε, μοὶ εἶπεν ὁ τρίτος, τὸν ὀπαδὸν αὐτὸν τῆς Δημοκρατίας τοῦ Τούρ... Ἦλθεν ἐδῶ χάριν δανείου τινὸς διὰ λογαριασμὸν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τοὺρ, καὶ ἐπειδὴ προσδοκᾷ μεγάλα κέρδη ἐκ τούτου...»

Ἰδοὺ ἤδη ἓξ κυβερνήσεις, ἐὰν δὲν ἔχω λάθος: τρεῖς μοναρχίαι καὶ τρεῖς δημοκρατίαι.

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 6 δεκεμβρίου, 1870.

Νομίζω ὅτι ὁ Ἐξ. πρεσβευτὴς τῆς Πρωσσίας ἐν Ἀγγλίᾳ κ. δε-Βέρνστοφ μὲ περιπαίζει· διότι ὁσάκις συναντώμεθα μοὶ ἀναγγέλλει ὅτι οἱ Παρίσιοι θὰ συνθηκολογήσωσι τῇ ἐπαύριον... Ἡ ἐπαύριον ἀνατέλλει, ἀλλ' οἱ Παρίσιοι δὲν παραδίδονται... Ἐν τοσούτῳ σήμερον ἡ Α. Ἐξ. ἐφαίνετο ἔχουσα τοσαύτην πεποίθησιν, ὥστε νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ προπαρασκευασθῶ ὅπως ἀπέλθω εἰς Παρισίους.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 20 φεβρουαρίου, 1871.

Καὶ μόλις ἀπῆλθον τῇ 10 φεβρουαρίου!... Ἐπὶ τέλους εὑρίσκομαι ἐν Παρισίοις... Ἡ ὁδοιπορία μου διεκόπη ὑπὸ πολλῶν σταθμῶν. Πόσα χωρία πυρπολημένα! Πόσαι οἰκίαι λαφυραγωγημέναι! Πόσα δάση κατηρημωμένα, πόσαι ὁδοὶ καὶ σιδηρόδρομοι καὶ γέφυραι κατεστραμμέναι! Καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι αὐτοὶ μᾶς θεωροῦσιν ἀπολιτίστους!

Ἐν τούτοις παρετήρησα μεταξὺ ὅλων τούτων τῶν ἐρειπίων καὶ ἓν, τοῦ ὁποίου ἡ θέα ἐνέπλησέ με γλυκυτάτης εὐχαριστήσεως. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Saint-Cloud ἦν ἡ θερινὴ κατοικία τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος· τί δὲ εἶδον ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τοῦ περιβλέπτου ἄλλοτε κτιρίου; Λείψανα παναρχαίων ἀγγείων τῆς πατρίδος μου, κατασυντετριμμένων ἐν μέσῳ μυρίων τεμαχίων μαρμάρου καὶ ὀβουζίων...

Πόθεν προήρχοντο τὰ παλαιὰ ταῦτα σινικὰ ἀγγεῖα; Ἴσως ἐκ τῶν θερινῶν ἀνακτόρων τοῦ ἡμετέρου αὐτοκράτορος, πυρποληθέντων καὶ κατερειπωθέντων ὑπὸ τῶν ἄγγλων καὶ γάλλων ἐκείνων στρατιωτῶν, οἵτινες ἤρχοντο κομίζοντες ἡμῖν τὰ εὐεργετήματα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡμερώσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ!

Ἀληθὲς ὅτι ἔτυχον φιλοφρονεστάτης δεξιώσεως παρὰ τοῖς Ἄγγλοις, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι τὴν αὐτὴν τύχην θὰ ἔχωσι μίαν ἡμέραν καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βούκιγγαμ καὶ τοῦ Οὐίνδσορ.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 25 φεβρουαρίου, 1871.

Ἔγραψα τῷ κ. Ἰουλίῳ Φάβρῳ, γνωστοποιῶν αὐτῷ ὅτι ἀπὸ ἑξαμηνίας ἤδη ἀνέμενον τὴν εὐκαιρίαν νὰ καθυποβάλω αὐτῷ τὰς προσρήσεις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κίνας· ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς μοὶ ἀπήντησεν ὅτι πρόκειται ν' ἀπέλθῃ εἰς Βορδίγαλλα· ἀνάγκη ν' ἀναβληθῇ ἡ ἀκρόασις διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ προσεχοῦς μηνὸς μαρτίου.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 7 μαρτίου, 1871.

Νέα ἐπιστολὴ ἐκ μέρους τοῦ κ. Ἰουλίου Φάβρου... Ὁ κ. Βίσμαρκ ἀναμένει αὐτὸν ἐν Φραγκφόρτῃ... Ἡ ἀκρόασίς μου λοιπὸν ἀναβάλλεται καὶ πάλιν.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 17 μαρτίου, 1871.

Τέλος πάντων, αὔριον, 18 μαρτίου, τῇ 4ῃ ὥρᾳ, μέλλω νὰ γίνω δεκτὸς παρὰ τῷ κ. Ἰουλίῳ Φάβρῳ, ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 18 μαρτίου, 1871.

Περιβληθέντες ἐγώ τε καὶ οἱ δύο μου γραμματεῖς τὰς ἐπισήμους ἡμῶν στολὰς, ἀναχωροῦμεν τῇ 3ῃ ὥρᾳ μετά τινος διερμηνέως. Φθάνομεν. Ἡ αὐλὴ τοῦ μεγάρου βρίθει ἀνθρώπων πολυασχόλων, τεθορυβημένων, τρεχόντων ἄνω καὶ κάτω, φερόντων κιβώτια καὶ δέματα. Ὁ διερμηνεὺς, ἀνταλλάξας λέξεις τινὰς μετὰ ὑπαλλήλου τοῦ ὑπουργείου, μοὶ εἶπε:

« Τὰ πράγματα εἶνε λίαν σοβαρά· συμβαίνει ἀνταρσία... Ἡ κυβέρνησις ἀναγκάζεται πάλιν ν' ἀλλάξῃ ἕδραν. »

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ ἐπιφαίνεται ὁ κ. Ἰούλιος Φάβρος φέρων ὑπὸ μάλης ὀγκώδες χαρτοφυλάκιον, εἰπὼν δὲ εἰς τὸν διερμηνέα ὅτι ἡ ἀκρόασίς μου θὰ γίνῃ τέλος πάντων ἐν Βερσαλλίαις μετά τινας ἡμέρας, μὲ χαιρετίζει ὑποκλινέστατα καὶ τρέπεται εἰς φυγὴν, μόλις δεξάμενος τὸν ἀντιχαιρετισμόν μου.

Ἐν Βερσαλλίαις, τῇ 19 μαρτίου, 1871.

Ἀνεχώρησα ἐκ Παρισίων τῇ μεσημβρίᾳ τῆς σήμερον κατεσπευσμένως... Πράγματι νέα κυβέρνησις ἐγκατεστάθη ἐν Παρισίοις, μὴ ἀνήκουσα μήτε εἰς τὰς τρεῖς Μοναρχίας, μήτε εἰς τὰς τρεῖς Δημοκρατίας... εἶνε ἑβδομάς τις συνδυασμὸς, καλούμενος « Δῆμος » (Commune). Σήμερον τῇ πρωΐᾳ στῖφος ἐνόπλων ἀνδρῶν περιεκύκλωσε τὴν κατοικίαν μου. Ὡς φαίνεται, ὁ νέος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς, δηλαδὴ ὁ τῶν Παρισίων, ὁ τῆς Commune, εἶπεν ὅτι μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως θὰ ἐδέχετο εἰς «ἀκρόασιν» τὸν πρεσβευτὴν τῆς Κίνας. Ἤρχοντο λοιπὸν «νὰ μ' ἀπαγάγωσι»! — Μόλις ἔσχον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ σωθῶ, τρεπόμενος εἰς φυγήν... Ἐγὼ ἐπεθύμουν καὶ ὤφειλον νὰ ἴδω τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, οὐχὶ τὸν ἐν Παρισίοις, ἀλλὰ τὸν ἐν Βερσαλλίαις.

Πόσαι περιπλοκαὶ, Θεέ μου, καὶ πότε τέλος πάντων θὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω τὸ ἀόρατον αὐτὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε εἶνε κεκλεισμένον ἐντὸς τῶν Παρισίων καὶ ἄλλοτε διώκεται ἐκ Παρισίων;

Ἐν Βερσαλλίαις, τῇ 6 ἀπριλίου, 1871.

Ἐπὶ τέλους, χθὲς ἔτυχον τῆς τιμῆς νὰ μὲ δεχθῇ ἡ Α. Ἐξ., καὶ συνωμιλήσαμεν περὶ τῶν ἐν Παρισίοις συμβαινόντων.

« Ἡ ἀνταρσία αὕτη, μοὶ εἶπεν ὁ κ. Ἰούλιος Φάβρος, εἶνε ἡ φοβερωτέρα ἐξ ὅσων ποτὲ συνέβησαν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. »

Δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ ἐπανορθώσω τὸ μέγα ἱστορικὸν ἁμάρτημα τῆς Α. Ἐξ. Ἀπήντησα λοιπὸν πρὸς τὸν κ. Ἰούλιον Φάβρον ὅτι ἀπὸ χιλιάδων ἤδη ἐτῶν εἴχομεν ἐν Κίνᾳ κοινωνιστὰς καὶ κοινωνιστικὰς ἀνταρσίας, ὅτι οἱ γάλλοι «κομμουνισταὶ» ἦσαν χυδαῖοι μιμηταὶ τῶν παρ' ἡμῖν Ταϊπίγγων, ὅτι ἐν ἔτει 1230 εἴχομεν τὴν φοβερὰν πολιορκίαν τοῦ Ναγκίνου, διαρκέσασαν ἑπταετίαν ὅλην, κτλ., κτλ. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἐνὶ λόγῳ ἐπαναρχίζουσιν ὡς ἔγγιστα τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν μὲ ὀλιγωτέραν δόξαν καὶ μὲ πλείονα βαρβαρότητα.

Ἐν Βερσαλλίαις, τῇ 15 μαΐου, 1871.

Ἡ ἀποστολή μου ἔληξε. Δύναμαι ἤδη νὰ ἐπανακάμψω εἰς Κίναν. Ἀληθῶς ὅμως μ' ἐνδιαφέρει πολὺ ὅ,τι βλέπω συμβαῖνον ἐνταῦθα. Πόλεμος ἐμφύλιος, διαδεχόμενος ἀμέσως τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον, εἶνέ τι ὄντως ἀλλοπρόσαλλον καὶ παρέχει ἀξιόλογον εὐκαιρίαν εἰς ἕνα Κινέζον νὰ μελετήσῃ σπουδαίως τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν.

Ἐν Βερσαλλίαις, τῇ 24 μαΐου, 1871.

Οἱ Παρίσιοι εἶνε εἰς τὰς φλόγας ὅλοι, ἐκ δὲ τοῦ ἐξώστου τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Saint-Cloud, ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων, διῆλθον τὴν ἡμέραν θεώμενος καιομένην τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν. Τετέλεσται! οἱ Παρίσιοι ἀπενεκρώθησαν, ἐξεμηδενίσθησαν!

Ἐν Παρισίοις, τῇ 10 ἰουνίου, 1871.

Παντάπασιν! Εἶνε ἀείποτε ἡ ὡραιοτέρα καὶ ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς Εὐρώπης. Θὰ μείνω ἀκόμη καιρόν τινα ἐν Παρισίοις.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 29 ἰουνίου, 1871.

Μεγάλη στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις ἑκατοντακισχιλίων ἀνδρῶν ἐγένετο χθὲς ἐν τῷ δάσει τῆς Boulogne, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ κ. Θιέρσου. Τί μοι ἔλεγε λοιπὸν ὁ κρονόληρος τοῦ «Χρόνου» ἀνταποκριτής; Ἡ Γαλλία ὑπάρχει πάντοτε!

Γ. Α. Ε.

ΙΕ'.

ΚΗΔΕΙΑ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ.

(Διήγημα πρωτότυπον.)

— Ἐνθυμεῖσαι τὴν χαριεστάτην μονόπρακτον κωμῳδίαν, ἥτις μεθ' ὅλον τὸν θρηνώδη τίτλον της Κηδεία καὶ χορὸς μᾶς ἔκαμε νὰ γελάσωμεν μὲ ὅλην μας τὴν καρδιάν;

Τοιαύτην ἐρώτησιν ἀπηύθυνα ἑσπέραν τινὰ χειμερινὴν εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστις κατεγίνετο ἀνασκαλεύων τὰ κόσσουρα τῆς ἑστίας, ἧς αἱ ζωηραὶ φλόγες ὡς μαρμαρυγαὶ ἀντηνάκλων ἐπὶ τοῦ κρυσταλλίνου ναργιλλὲ, τὸν ὁποῖον ἐρρόφων μὲ τὴν ἡδυπάθειαν ἄρχοντος τῆς Σαμαρκάνδης.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ! Ἀκόμη γελῶ μὲ τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐπιτύμβιον πλάκα τῆς ὁποίας τὸ μάρμαρον ἀντικαθίστα χάρτης στιλπνὸς καὶ ἦν ὡς νικηφόρον τρόπαιον ἔφερεν ὁ θεῖος ἐπὶ τῆς λεπτῆς βακτηρίας του.

— Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν τὴν ἐλησμόνησας, ἄφησε τὴν πυρὰν εἰς τὰ καλά της, λάβε ἓν σιγάρον καὶ ὀλίγην ὑπομονήν, τοποθέτησον τὰς κνήμας σου ἐπὶ τοῦ διβανίου ἐκείνου καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ ἐπίλοιπον σῶμά σου καὶ ἀκροάσθητι.

— Τί; ἀνακεφαλαίωσιν τῆς κωμῳδίας;...

— Ὄχι, ἀδελφέ! κάτι ἄλλο τὸ ὁποῖον μὲ συνέβη καὶ τὸ ὁποῖον, ἂν δὲν συμφωνῇ κατ' οὐσίαν πρὸς τὴν κωμῳδίαν, σχετίζεται ὅμως μεγάλως μὲ τὸν τίτλον της.

§

— Συμπληροῦται ὁσονοῦπω δωδεκὰς ἐτῶν ἀφότου κατεῖχον θέσιν ἐν ᾗ ἐκέρδιζον μηνιαίως τετρακόσια φράγκα, ἐξώδευον δὲ πεντακό-

σια. Πῶς; Εἰς τοῦτο τὸ πῶς θὰ σὲ ἀποκριθῶσιν ὅλοι οἱ νέοι οἱ κερδίζοντες τοιοῦτον μισθόν. Διατί; Εἰς αὐτὸ ὅμως τὸ διατί εἶναι ἀνάγκη νὰ σοὶ δώσω ἐγὼ αὐτὸς μερικὰς λεπτομερείας.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπῆρχεν ἐν Πέραν εἶδος νεολαίας, συνδεδεμένης δι' εἰλικρινοῦς φιλίας, συνδιασκεδαζούσης, ἀδιάφορον μὲ ἔξοδα τίνος ἐξ αὐτῆς, νεολαίας ἀλληλοβοηθουμένης, συζώσης ἐν τῇ αὐτῇ ἐλευθερίῳ ἀτμοσφαίρᾳ, ἀπεικονιζούσης ὡχρῶς πως τοὺς τύπους τῶν Βοημῶν τοῦ *Murger*, φοιτώσης σήμερον εἰς τὸ Bel-étage τοῦ θεάτρου καὶ αὔριον δειπνούσης εἰς τὸ πρῶτον τυχὸν καπηλεῖον, ἐχούσης τώρα μὲν κεφάλαιον πεντακοσίων φράγκων καὶ μετὰ μίαν ὥραν οὔτε πέντε ὀβολοὺς, θεωρούσης τὸ βαλάντιον οἵου δήτινος τῶν μελῶν της ὡς γενικὸν ἑταιρικὸν ταμεῖον, καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδέποτε σχεδὸν εὑρισκομένης ἐν ἀνθηρᾷ χρηματικῇ καταστάσει. Ἦτο ἀδύνατον ν' ἀνέλθῃς τὴν μεγάλην τοῦ Πέραν ὁδὸν καὶ νὰ μὴ συναντήσῃς ἕνα ἢ δύο τῶν ἱεροφαντῶν αὐτῆς ὅστις καθῆκόν του ἐθεώρει νὰ σ' ἐρωτήσῃ:

— Πῶς τὰ πηγαίνει ἡ περιουσία; τὸν κατέχεις;

Τὸ μεγαλήτερον τῆς συνειδήσεως ἁμάρτημα θὰ διέπραττες ἐὰν εἶχες χρήματα καὶ ἠρνεῖσο τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν· ὤφειλες νὰ ὁμολογήσῃς τὰ κεφάλαιά σου καὶ ἢ νὰ τὰ μοιρασθῇς ἢ τοὐλάχιστον μέρος αὐτῶν νὰ χορηγήσῃς εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ διδόμενα ἦσαν εἶδος δανείων ἐπὶ μὴ ἐπιστροφῇ: Δανεικὰ κι' ἀγύριστα· ἐνίοτε ὅμως ἕτερον μέλος ἐπλήρωνε τὸ χρέος τοῦ ἄλλου, τοιουτοτρόπως δὲ δωδεκὰς περίπου ἀτόμων ἔζη ἐν ἰδανικῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἐπειδὴ δὲ κ' ἐγὼ ἤμην ἐκ τῆς δωδεκάδος αὐτῆς κρίνω περιττὸν νὰ σὲ εἴπω ὅτι ὁ μισθός μου ἐξωδεύετο πρὸ τῆς παραλαβῆς του καὶ συνηθέστατα εὑρισκόμην εἰς χρηματικὰς ἀνάγκας.

Θ' ἀπορήσῃς ἴσως ὅταν σὲ εἴπω ὅτι ἐν δειλινὸν ἐξερχόμενος τοῦ Σπόνεκ συνήντησα τὸν ἀείποτε ἐν στενοχωρίᾳ Θεόκλητον· τὴν καλησπέραν του διεδέχθη ἡ τυπική του ἐρώτησις:

— Ἔχεις ὄχλον; !

Τοιουτοτρόπως ὠνόμαζεν ὁ ἀριστοκράτης ἰδεολόγος τὰ χρήματα. Εἶχον ὀλίγα χρήματα, ἀλλ' εἶχον πολλὴν αὐτῶν ἀνάγκην· ἐπροτίμησα λοιπὸν ν' ἁμαρτάνω καὶ παραβαίνων τὴν μίαν τῶν δέκα ἐντολῶν, ἀπήντησα:

— Οὐδ' ἕνα ὀβολόν.

Μ' ἔσυρε μὲ ὕφος μυστηριῶδες ἀπὸ τοῦ βραχίονος μέχρι τῆς γωνίας τοῦ Γαλατᾶ Σεραΐου καὶ ἐξαγαγὼν σιωπηλῶς τοῦ ἐσωκαρδίου του τέσσαρας χρυσᾶς λίρας μοὶ ἔθηκεν ἐν τῇ παλάμῃ τὰς δύο.

Τὰς ἔρριψα εὐχαριστῶν, εἰς τὸ ἰδικόν μου θυλάκιον ὄχι τόσον διότι εἶχον ἀνάγκην αὐτῶν, ὅσον ἐκ τῆς ἐντροπῆς μὴ διαγνώσῃ τὸ ψεῦδός μου.

***

— Θὰ μ' ἐπιτρέψῃς νὰ σὲ διακόψω, Μάρκε, ὑπέλαβεν ὁ Φίλιππος, διακόψας με καὶ διακόψας ἐπίσης καὶ τὴν διασκέδασιν τοῦ νὰ σχηματίζῃ κρίκους μὲ τὸν καπνὸν τοῦ σιγάρου του. Μέχρι τοῦδε οὔτε κηδείας τὴν πένθιμον χροιὰν διακρίνω, οὔτε χοροῦ στροβιλισμοὺς προδιαβλέπω. Λοιπόν;

— Ἔχε δὰ ὑπομονήν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐνόησας τὴν αὐτόματον πάντων ἀλληλοβοήθειαν, θὰ ἐννοήσῃς καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἣν ἔλαβον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸν Γαλάτην. Δύνασαι νὰ τὴν ἀναγνώσῃς.

Καὶ ὁ Φίλιππος ἀνέγνω τὰ ἑξῆς:

« Ὁδὸς Ἀϊναλῆ. Ἐκ τοῦ σπουδαστηρίου μου, τῇ 8 μαρτίου 1874

» Φ ί λ τ α τ έ μ ο υ Μ ά ρ κ ε,

» Ἰδοὺ ὅτι τὰ κομψὰ καὶ δυσανάλογα πρὸς τὴν σημερινήν κατάστασίν μου ἔπιπλα, τὰ κοσμοῦντα τὸ δωμάτιόν μου, τὰ λείψανα ταῦτα τῆς ἀρχαίας μου εὐκλείας, ὡς ἀρέσκεσαι νὰ τ'ἀποκαλῇς, μ' ἐξεδικήθησαν λίαν παραδόξως. Φαντάσου ὅτι πρὸ μιᾶς ὥρας μὲ ἀπορίαν μου ἔσχον τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐπιτρόπων μιᾶς ἐνορίας τῶν Ψαμμαθείων! Μὴν ἐκπλήττεσαι. Οἱ κύριοι οὗτοι ἐπίτροποι, μὲ ὕφος Μαρίας Σαλώμης, μοὶ ἀνήγγειλαν τὸν ὥριμον θάνατον ἀναξιοπαθούντος συγγενοῦς μου ἀγνώστου σχεδὸν εἰς ἐμέ! Ὁ μακαρίτης ἀφήνει τρεῖς ὀρφανὰς κόρας, ἃς κληροδοτεῖ μὲ ἄπειρον πενίαν. Πρὸ τῆς τελευτῆς του ἔδωκεν αὐστηρὰν ἐντολὴν νὰ ἔλθωσι πρὸς ἐμὲ τὸν μόνον καλόν του ἐξάδελφον ὡς μὲ ὠνόμασε — κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ψαμμαθειανῶν ἐπιτρόπων — καὶ νὰ μὲ παρακαλέσωσι νὰ φροντίσω τὰ τῆς κηδείας του καὶ τῆς ταφῆς του. Πολὺ προσεπάθησα νὰ τὸ ἀποφύγω

διὰ τοὺς λόγους οὓς γνωρίζεις. Ἐστάθη ἀδύνατον. Οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι ὡς αἱ βουλιμιῶσαι βδέλλαι, δὲν ἀποσύρονται ἂν δὲν ἀπορροφήσωσι τὸ ἀναλογοῦν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αἵματος ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ χρήματός σου. Διὰ νὰ μὴ σὲ τὰ πολυλογῶ τοὺς ἔπεισα ν' ἀπέλθουν καὶ νὰ μὲ περιμένουν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου. Χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας μου ὀφείλω νὰ μεταβῶ, ἀλλὰ στεροῦμαι χρημάτων. « Δεῖ δὴ χρημάτων. » Θὰ σοὶ ᾖμαι ὑπόχρεως ἂν ἕως ὅτου ἑτοιμασθῶ μὲ στείλῃς τριακόσια φράγκα, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ κάτι πλειότερον διὰ νὰ γίνῃ τοὐλάχιστον ἡ κηδεία ἀνάλογος τοῦ καπέλλου μου. Ἔπειτα, ἀνυπομονῶ νὰ γνωρίσω καὶ τὰς ἀνεψιάς μου, αἱ ὁποῖαι, Κύριος οἶδε, τί φιγουρίνια θὰ ἦναι, καὶ μὲ ποίαν ἰδιόρρυθμον γλῶσσαν θὰ μὲ ἀναγορεύσουν κηδεμόνα των. Ἐπιτάχυνον, φίλε μου, τὴν ἀποστολὴν τῶν χρημάτων διὰ νὰ φανῶ Ἄγγλος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ψαμμαθείων. Πλήρης ἐλπίδων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μικρᾶς μου ταύτης αἰτήσεως, ἣν εἰς σὲ τὸν μόνον μου εἰλικρινῆ φίλον — διὰ νὰ μιμηθῶ τὸν μακαρίτην — ἀπευθύνω, σὲ ἀσπάζομαι

» Ὁ κάλλιον ἀδελφοῦ
» Κ. ΓΑΛΑΤΗΣ.

» Υ. Γ. Αὔριον τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφων ἐκ Ψαμμαθείων, θὰ ἔλθω ἐπίτηδες νὰ δειπνήσω παρὰ σοί, διὰ νὰ σὲ διηγηθῶ τὰ τῆς κηδείας, νὰ σὲ προαγγείλω δὲ καὶ μίαν εὐχάριστον εἴδησιν.

» Ὁ ἴδιος. »

— Ἔ! λοιπόν;

— Λοιπόν, εἰς τὴν θέσιν μου τί θὰ ἔκαμνες;

— Ἐὰν εἶχα τὰ αἰτούμενα θὰ τὰ ἔστελλα, ἐὰν ἐστερούμην αὐτῶν, θὰ τῷ ἔγραφα κ' ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου θέσιν.

— Ἐπρόλαβα νὰ σὲ εἴπω ὅτι ἤμην συνήθως ἄνευ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου· μ' ὅλα ὅμως ταῦτα ἔσπευσα νὰ μὴ διαψεύσω τὰς ἐλπίδας τοῦ φίλου μου, ἃς εἰς ἐμὲ καὶ μόνον ἐστήριζε καὶ τῷ ἔπεμψα τὸ αἰτηθὲν ποσόν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφρόντισα νὰ τὸ δανεισθῶ ἀπὸ τὸν ξενοδόχον μου.

***

— Ἐννοεῖς ὅτι ἐσκανδάλιζεν ἐν μέρει τὴν περιέργειάν μου ὁ ἀπρόοπτος θάνατος τοῦ ἀπροόπτου τούτου ἐξαδέλφου τοῦ Γαλάτη. Συγγενεῖς εἰς τὰ Ψαμμαθεῖα, πτωχοί, ἀφανεῖς ἐν τῇ ζωῇ των, παρουσιαζόμενοι αἴφνης μετὰ θάνατον, ζητοῦντες βοήθειαν ἀπὸ τὸν Γαλάτην, ὅστις καίτοι ἄλλοτε ηὐπόρει, καίτοι εἶχε συγγενεῖς ἄλλους πλουσίους, αὐτὸς ὅμως εἴτε ἐξ ἰδιοτροπίας, εἴτε διότι κατέστη φορτικὸς εἰς αὐτούς, ἔζη μόνος, ἐνοικιάζων δωμάτιον εἰς οἰκίαν τινὰ τῆς ὁδοῦ Ἀϋναλῆ, δειπνῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς προσκλήσεις, διάγων βίον λιτότατον καὶ ἐν στερήσει ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν, καὶ αἴφνης νὰ ζητῶσιν ἀπὸ τὸν ζητοῦντα βοήθειαν, αὐτὰ μοὶ ἐφαίνοντο κάπως ἀσυμβίβαστα. Ἀφ' ἑτέρου πάλιν ἐσκεπτόμην ὅτι, ἐπειδὴ ἠξίου νὰ φαίνηται εἰς τοὺς μὴ εἰδότας αὐτὸν ὡς τύπος εὐπόρου ἀλλ' ἰδιοτρόπου ἀριστοκράτου, ἴσως ἔλεγον ἐπεθύμει νὰ φανῇ πράγματι τοιοῦτος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ψαμμαθείων.

Ὅταν τὸ ἑσπέρας συνήντησα τὸν Ἀγαθοκλῆ, ἕτερον τύπον Βοημοῦ, ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ὁμονοίας, εἶπον αὐτῷ :

— Δὲν ἠξεύρεις δά! παρουσιάσθησαν νέοι συγγενεῖς τοῦ Γαλάτη, ἀλλ' αὐτοὶ πτωχοί. Εἷς ἐξάδελφος, θεόπτωχος, κάτοικος Ψαμμαθείων, ἤδη νεκρὸς καὶ τεθαμμένος ἴσως, καὶ τρεῖς κόραι τοῦ μακαρίτου, μικρανεψιαὶ τοῦ Γαλάτη, τὰς ὁποίας αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀναμφιβόλως θὰ νουθετῇ καὶ θὰ παρηγορῇ.

— Καὶ ποῖος σὲ τὸ εἶπεν;

— Ὁ ἴδιος ὁ Γαλάτης μὲ τὸ ἔγραψεν· ἀνεχώρησε μὲ τὴν ἀμαξοστοιχίαν τῆς μεσημβρίας διὰ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κηδείαν εἰς ἣν προσεκάλεσαν αὐτὸν οἱ ἴδιοι ἐπίτροποι τῆς ἐνορίας.

— Καὶ καλά· πρὸ τριῶν ὡρῶν εἶδα τὸν Γαλάτην εἰς τὸν Γαλατᾶν· τὸν ἠρώτησα μάλιστα ποῦ πηγαίνει καὶ μοὶ ἀπήντησε βεβιασμένως : Ἔχω δουλειά.

— Περίεργον! τότε λοιπὸν θὰ ἔχασε τὴν ἀμαξοστοιχίαν τῆς μεσημβρίας, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ τὴν κηδείαν, καὶ ἔσπευσε νὰ μεταβῇ μὲ τὴν ἀμαξοστοιχίαν τῆς ἑσπέρας. Τὸν ταλαίπωρον· κρῖμα εἰς τὴν σπουδὴν ποῦ εἶχε νὰ λάβῃ τὰ χρήματα. Ὅπως δήποτε αὔριον θὰ τὰ μάθωμεν ἀπὸ τὸν ἴδιον. Ἀλήθεια! ἔρχεσαι αὔριον νὰ δειπνήσωμεν μαζῆ; θ' ἀκούσῃς καὶ τὴν διήγησιν.

Ὁ Ἀγαθοκλῆς εἶχε πάντοτε τὴν ἔμφυτον ἀγαθότητα νὰ μὴν ἀρνῆται προσκλήσεις δείπνων καὶ πρὶν ἢ τελειώσω τὴν λέξιν διήγησιν, μοὶ ἀπήντησεν :

— Εὐχαρίστως.

***

Ὅταν τὴν ἐπαύριον τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸν Ἀγαθοκλῆ ἐλθόντα μίαν ὥραν πρὸ τοῦ δείπνου παρουσιάσθη καὶ ὁ Γαλάτης, ἐνῷ ὁ Ἀγαθοκλῆς τὸν προσεφώνει: Καλῶς τὸν νεοφώτιστον θεῖον, ἐγὼ ἔλεγον πρὸς αὐτόν:

— Διὰ νὰ εἴμεθα ἀκριβεῖς καὶ συνεπεῖς, λάβε, παρακαλῶ, αὐτὸ τὸ φέσιον καὶ δεῖξέ μας πῶς σὲ παρουσιάσθησαν ἐξ ἀπίνης οἱ ἐπίτροποι.

Ὁ Γαλάτης εἶχε τὰς εὐχαρίστους ὥρας του. Ἠρέσκετο πολὺ νὰ μιμῆται καὶ νὰ τὸν ἀκούουν, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἡ ἀδυναμία πολλῶν ἀνθρώπων. Χωρὶς τὴν ἐλαχίστην δυσκολίαν ἐφόρεσε τὸ φέσιον, ἐκόμβωσε τὸ σουρτοῦκόν του, ἔδωκεν ἰδιόρρυθμον στάσιν εἰς τὸ σῶμά του, ἤρχισε νὰ ξηροβήχῃ, νὰ φαίνηται στερούμενος λέξεων, νὰ λέγῃ περισσότερα ναῖσκε παρ' ὅσαι λέξεις ἀπετέλουν τὴν ὅλην ἱστορίαν καὶ νὰ μᾶς κάμῃ ἑκόντας ἄκοντας νὰ γελῶμεν.

Καὶ τί δὲν μᾶς εἶπε; Ὅτι ὁ εἷς ἐπίτροπος ἦτο τοαφτζῆς εἰς τὴν ἀγορὰν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὅτι χάριν τοῦ μακαρίτου ἀφῆκε τὸ ἐργαστήριον εἰς τὸν μικρὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτι ὁ ἄλλος ἦτο κάπηλος καὶ ὅτι «ἡ ἀφεντιά του 'γέννηκεν αἰτία νὰ διῇ καὶ τὸ Μπέϊγλου» τὸ ὁποῖον μόνον ἀπὸ τοὺς θαμῶνάς του εἶχεν ἀκουστὸν, ὅτι ὁ τρίτος μόλις κατώρθωσε νὰ καταπείσῃ τὸν ἀφεντικόν του, τυπικώτατον ἐνδυματοπώλην τοῦ Μαχμοὺτ πασσᾶ, νὰ τῷ δώσῃ τὴν ἄδειαν δι' ἐκείνην τὴν κηδείαν, ἥτις συνέπιπτε νὰ γίνῃ καθημερινὴν— προσέθετε μάλιστα ὁ Γαλάτης, ὅτι αὐτὸς ὁ τρίτος τόσον πολὺ ἐπαρηγόρει τὴν μεγαλητέραν ὀρφανὴν ὥστε μόνον τοῦ ἔλειψε νὰ σπογγίζῃ καὶ τὰ δάκρυά της — ὅτι ὁ τέταρτος εἶχεν ἀποστηθίσει τὴν φράσιν: Ὅπως τὸ λέγει τοῦ λόγου του, ἣν προσεκόλλα ὡς οὐρὰν εἰς τὸ τέλος ἑκάστης ὁμιλίας τῶν συναδέλφων του· ὅταν δὲ μάλιστα ὁ πρῶτος τῶν ἐπιτρόπων διὰ νὰ συγκινήσῃ τὸν Γαλάτην εἶπεν: — Ὅλοι μας ἄνθρωποι εἴμαστε! ὅλοι μας θ' ἀποθάνουμε· καὶ σεῖς μὲ ὅλη τὴν γερή σας κρᾶσι μίαν ἡμέρα θὰ τὰ τινάξετε· ὁ τέταρτος ἀμέσως προσέθηκε:

— Ναῖσκε! ὅπως τὸ λέγει τοῦ λόγου του.

Τόσον πολλὰ τέλος μᾶς εἶπεν ὥστε ἐλησμόνησα τὰ πλεῖστα· ἐπὶ τέλους ἠρώτησα αὐτόν:

— Καὶ τὰ τῆς κηδείας; Τὴν ἐπρόφθασες; Ἔγεινεν ἀνάλογος τοῦ

κηδεμόνος; Ἐξεφωνήθη ἐπικήδειος; Αἱ δὲ ἀγγελίαι; Θὰ τὰς ἴδωμεν καὶ ἡμεῖς;

Εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους μου ἐρωτήσεις ὁ Γαλάτης μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀταραξίας μᾶς ἐξιστόρησε τὴν σειρὰν τῆς κηδείας εἰς ἣν παρευρέθη, τὰς ἐρρινοφώνους τοῦ κλήρου ψαλμῳδίας, τὰς ἀπελπιστικὰς τῶν ὀρφανῶν φωνάς: «Πατέρα μου, ποῦ μᾶς ἄφησες, Πατεράκη μου!» τὴν κατήφειαν τῆς παρακολουθούσης συνοδίας, τὰ κηρία καὶ τὰ δίπυρα προπορευόμενα ἐν πομπῇ ὡς λάφυρα τοῦ θανάτου, τὸν ἀρχιερέα προσέχοντα μᾶλλον εἰς τὸ ἐπιγονάτιον καὶ τὴν πατερίτσαν του ἢ εἰς τὴν τάξιν τῆς τελετῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀπαγγείλαντα καὶ λογύδριον πλῆρες ἀσυνταξιῶν, τὰς εὐχάς, τὰς εὐλογίας, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἠχηρῶν στεναγμῶν, οἵτινες ὡς ἀπολυθέντες κατάδικοι ἐξέφευγον ἀπὸ τὰ στήθη τῶν συνομιλήκων τοῦ μακαρίτου, προβλεπόντων τὸ τέλος των πλησιάζον. Ἐν τέλει δὲ ἤρξατο μιμούμενος καὶ τὸν χορὸν καὶ ἔψαλλεν ἐνώπιόν μας τὸ: «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν....»

Μόλις ἠρχίσαμεν νὰ ροφῶμεν τὸν ζωμὸν καὶ ὁ Ἀγαθοκλῆς ἐρωτᾷ τὸν Γαλάτην:

— Μὰ πότε ἔγεινεν αὐτὴ ἡ κηδεία;

— Χθὲς μετὰ τὸ μεσημέρι.

— Καὶ καλά· χθὲς τὸ ἑσπέρας δὲν σὲ εἶδα καὶ σ' ἐχαιρέτισα εἰς τὸν Γαλατᾶν;

— Ἔ!... μά... δὲν ἦτο χθὲς ποῦ μὲ εἶδες εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἦτο προχθές!

***

Καὶ ἰδοὺ ἀρχίζει συζήτησις περὶ τοῦ ἂν ἦτο χθὲς ἢ προχθές. Ὁ εἷς προσδιώριζε τὸ μέρος, τὴν τοποθεσίαν, τὸ κατάστημα ὁπόθεν ἐξήρχετο, ὁ ἄλλος ὑπεμίμνησκε τὰς ἀνταλλαγείσας φράσεις: «Μὰ δὲ μὲ εἶπες ἔχω δουλειά;» ὁ ἕτερος ἐπεβεβαίωνε τὰς φράσεις ἀλλ' αὗται διημείφθησαν προχθές, «προχθὲς ὅταν μάλιστα εἶχα γευματίσει εἰς τοῦ Φιλίπ», οὕτως ὥστε ἐπὶ τέλους ὁ Γαλάτης παρουσίασε περισσότερα ἐπιχειρήματα, ἀνέπτυξε μεγαλητέραν πειθώ, ὁ δὲ Ἀγαθοκλῆς συνεπέρανεν ὅτι ἀφοῦ χθὲς Τετάρτην ἔγεινεν ἡ κηδεία τῶν Ψαμμαθείων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι καὶ εἰς τὸν Γαλατᾶν ταὐτοχρόνως ὁ Γαλάτης, ἄρα: θὰ ἦτο λοιπὸν προχθὲς τὴν Τρίτην· καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ συζήτησις.

Μὲ τὴν λῆξιν τῆς συζητήσεως ἔληξε καὶ τὸ δεῖπνον. Περὶ τὰ ἐπιδόρπια ὁ Γαλάτης μὲ ἠρώτησε:

— Γνωρίζεις, Μάρκε, τὴν οἰκοκυράν μου;

— Τὴν οἰκοκυράν σου; Θαρρῶ νὰ μὲ ἤνοιξε μίαν ἡμέραν τὴν ἐξώθυραν· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι τὸ παρρησιαστικόν μου τὴν ἐτρόμαξε, διότι ἔσπευσε νὰ χωθῇ εἰς παρακείμενον δωμάτιον, ἀφοῦ ἔδωκεν ἰσχυρὸν λάκτισμα εἰς τὸν ἀπειθοῦντα ποδόγυρόν της.

— Ἔ! λοιπὸν θὰ τὴν γνωρίσῃς τὸ Σάββατον ἑσπέρας, τόσον σὺ ὅσον καὶ ὁ Ἀγαθοκλῆς. Ἀναγκάζεται νὰ δώσῃ μεγάλον, ἀναλόγως της, χορὸν εἰς τὴν γειτονιάν. Γυναικοδουλειαίς. Ἔχει ὡς γνωρίζεις δύο κόραις καὶ νομίζω ὅτι σκοπεύει κατόπιν ν' ἀρραβωνίσῃ τὴν πρώτην. Μὲ παρεκάλεσε πολὺ νὰ φέρω μερικοὺς καλούς μου φίλους, διότι προοιωνίζεται ἔλλειψις καβαλιέρων. Τῇ τὸ ὑπεσχέθην. Προβλέπω ὅτι θὰ διασκεδάσωμεν περίφημα. Μὰ περίφημα! εἶπε κτυπῶν τὴν γλῶσσάν του ἐπὶ τοῦ οὐρανίσκου ὡς ἐὰν εἶχε ῥοφήσει ποτήριον οἴνου ἐκλεκτοῦ.

— Ὥστε ἡμεῖς θὰ ἔλθωμεν incognito, ἁπλῶς ὡς φίλοι σου· θὰ μᾶς ὀνομάζουν δὲ, ὁ κύριος φίλος καὶ πρὸς διάκρισιν: ὁ κύριος ὑψηλὸς φίλος, ὁ κύριος εὔσαρκος φίλος, ὁ κύριος...

— Ὄχι, ἀδελφέ! Τὸ εἶπα ἤδη καὶ εἰς τὸν Ἡλιάδην καὶ εἰς τὸν Σαρίδην καὶ εἰς τὸν Λεσκώτην, οἱ ὁποῖοι εὐχαρίστως ἐδέχθησαν. Ἔπειτα θὰ ἦναι καὶ οἱ ἴδιοι προσκεκλημένοι τῆς οἰκοκυρᾶς. Ἐλᾶτε! θὰ γελάσωμεν καὶ θὰ καλοπεράσωμεν.

— Θὰ ἔχῃ καὶ τραπέζι ἡ νοικοκυρά σου; ἐπρόλαβε νὰ ἐρωτήσῃ ὁ Ἀγαθοκλῆς, τραγανίζων τὸ ἐνδοκάρπιον ἀπίου.

— Πιστεύω κάτι νὰ ἔχῃ. Εἶναι γυναῖκα φιλότιμη καὶ ἔξυπνη. Ἔπειτα θὰ ὀνειροπολῇ ἴσως ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν χορὸν ἠμπορεῖ ν' ἀρέσῃ κανεὶς καὶ τὴν δευτέραν, ὅπως τοῦτο συνέβη εἰς τὴν πρώτην κόρην της.

— Ἔχει καλῶς· ἀπηντήσαμεν ἀμφότεροι. Τὸ Σάββατον εἰς τὰς ἐννέα περίμενέ μας.

***

Ἀφοῦ κατόπιν τῆς μεταξύ των συζητήσεως ἀπεδείχθη ὅτι ἡ κηδεία ἐγένετο τὴν Τετάρτην, τὸ δὲ μεταξύ μας δεῖπνον τὴν Πέμπτην, ἡ μεθεπομένη τοῦ δείπνου ἡμέρα, ἔπρεπε κατὰ τὰ θεσπισμένα νὰ ἦναι

Σάββατον, πράγματι δὲ ἦτο, διότι ὅταν περὶ τὰς ἐννέα μετὰ τοῦ Ἀγαθοκλέους ἐκρούομεν τὴν θύραν τῆς οἰκίας Ἀϊναλῆ, ὑπηρέτης ἐν ἐορτοστολῇ μᾶς ἤνοιξε καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῆς αὐλῆς φωταψία μᾶς ἐπεβεβαίωσεν ὅτι δὲν ἠπατώμεθα.

— Ὁ κύριος Γαλάτης;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐπάνω.

Ἐγνωρίζομεν τὸ δωμάτιον τοῦ φίλου μας καὶ διηυθύνθημεν. Δὲν ἠξεύρω διατί μεθ' ὅλην τὴν καθ' ὁδὸν διάλεξιν τοῦ Ἀγαθοκλέους περὶ χορῶν καὶ ἰδίᾳ δείπνων καὶ συμποσίων, ἐν ᾗ μετεμορφοῦτο εἰς νεώτερον Ἀθήναιον, ὁ νοῦς μου περιεστρέφετο εἰς τὰ τῆς κηδείας καὶ ἐνόμιζον ὅτι αἱ καλλίτεραι χορεύτριαι θὰ ἦσαν αἱ θυγατέρες τοῦ τεθνεῶτος, ὅτι θὰ διετήρουν τὴν ἀτημέλητον κόμην των καὶ τοὺς ὑπερύθρους ὀφθαλμούς των, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τετραχόρου θὰ παρουσιάζετο αἴφνης ὁ μακαρίτης, ὡς ὁ Λάζαρος, φέρων σάββανον καὶ σουδάριον, ὅτι θὰ μᾶς ἔκαμνε νέας φιγούρας ἃς ἐχόρευον οἱ ἄγγελοι, ἂν μετέβη εἰς τὸν Παράδεισον, ἢ οἱ δαίμονες ἂν προώριστο διὰ τὴν κόλασιν, ὅτι ἡ ἐφεσπερὶς θὰ ἐλάμβανε χαρακτῆρα Δαντείων σκηνῶν καὶ ὅτι μοὶ ἀνέμενέ τι τὸ ἀπρόοπτον. Ὁ καγχαστικὸς γέλως τοῦ Γαλάτη ἀκούσαντος τὰ βήματά μας καὶ ἀνοίξαντος τὴν θύραν τοῦ δωματίου του, διεσκέδασε τὰς ἐκκεντρικάς μου ταύτας σκέψεις, ὡς ἡ προστριβὴ πνεύματος καφουρᾶς τοὺς τοπικοὺς ρευματικοὺς πόνους.

— Ὦ! καλῶς τους. Ὁ Ἡλιάδης μὲ τὸν Λεσκώτην σᾶς ἐπρόλαβον.

— Καλησπέρα! Δὲν ἠμπορεῖς νὰ μᾶς ἐπιπλήξῃς δι' ἀργοπορίαν, ἐπειδὴ ἀκόμη σὺ αὐτὸς δὲν ἐγαντώθης.

— Ἐγώ! εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας· πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Σαρίδης πᾶμε νὰ σᾶς παρουσιάσω· ἠξεύρετε ὅτι ἡ γειτονιά μας διακρίνεται ἐπὶ γυναικείᾳ καλλονῇ, ὥστε θωρακίσατε καλὰ τὰς καρδίας σας.

— Μὴ σὲ μέλῃ. Ἔσο ἥσυχος.

***

Ὅταν εἰσήλθομεν εἰς τὴν χοραίθουσαν δὲν ὑπῆρχε τόπος διὰ νὰ καθεσθῶμεν! Στεφάνη ὅλη χαριεσσῶν κεφαλῶν καὶ ποικιλοχρόων ἐνδυμασιῶν, στεφάνη ἀνθηρὰ καὶ μυροβόλος, ἐκόσμει τοὺς τέσσαρας τοίχους της, κηλιδουμένη ἐνιαχοῦ ὑπὸ τῶν μαύρων ἐνδυμασιῶν νεανιῶν

κομψευομένων, οἵτινες ὡμοίαζον ὡς μύρμηκες ἐφελκυσθέντες ἐκ τῆς νεκταρώδους τῶν ἀνθέων ὀσμῆς καὶ ἀποπλανηθέντες ἐπὶ τῶν πετάλων αὐτῶν! Παραπλεύρως τῆς αἰθούσης ὑπῆρχεν ἑτέρα, μικροτέρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον τοποθετηθῇ αἱ μητέρες, αἱ θεῖαι καὶ οἱ κηδεμόνες τῆς χαριτοβρύτου ἡλικίας, ἐπιδεικνύμενοι ὡς ἐκθέται διαγωνισμοῦ, μᾶλλον διὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν κομισθέντα ἢ διὰ τὸν ἴδιον ἑαυτόν των. Ἀντικρὺ τῆς χοραιθούσης, καὶ παραπλεύρως τῆς ἐξωθύρας ὑπῆρχε τὸ ἑστιατόριον τὸ ὁποῖον μὲ βλέμμα πραγματογνώμονος ἐπεδοκίμασεν ὁ Ἀγαθοκλῆς ὅτε κατηρχόμεθα τὴν κλίμακα.

Προανακρούσματα κινύρας μετὰ δύο βαρβίτων, ἅτινα θὰ συνώδευε καὶ τὸ ἐν τῇ αἰθούσῃ κλειδοκύμβαλον, προσεκάλουν τοὺς χορευτὰς εἰς τὸν στρόβιλον. Ἕκαστος ἐπερίμενε τὴν ἀρχήν. Μὲ φλέγμα Ἄγγλου πεπασμένον ἀπὸ γαλλικὸν μειδίαμα, ὁ Γαλάτης προσεκάλεσε τὴν δεσποινίδα τῆς οἰκίας καὶ ἤνοιξεν ὡς λέγουσι τὸν χορόν.

Ὅταν ἤρξατο θερμαινομένη ἡ ἀτμόσφαιρα, οἱ χορευταὶ ἀπετέλουν ζεύγη συνεσφιγμένα, χαριέντως στροβιλίζοντα, πετῶντα ἐρρύθμως ὡς τὰ κολύβρια τῶν Ἰαπωνικῶν μύθων εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ, εὐτυχισμένα, εὐδαίμονα· ἐγὼ ἔμενον βεβυθισμένος εἰς μίαν γωνίαν καὶ εἰς πολλὰς ὀνειροπολήσεις! Ὁ Γαλάτης μ' ἐπλησίασε.

— Ποῦ εἶσαι, Μάρκε; τόσην ὥραν σὲ ζητῶ· καὶ μ' ἔσυρεν ἀπὸ τὴν χεῖρα ἐνώπιον κυρίας μαύρην ἐκ μετάξης ἐσθῆτα φερούσης.

— Ὁ κύριος Μάρκος Λ..., ὁ φίλος ποῦ σᾶς εἶπα, ἡ κυρία Ζωήτζα, ἡ οἰκοδέσποινα! ἐπεφώνησεν ἀντισυνιστῶν καὶ γελῶν.

Ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως, ἤνοιξα ὡς ἠθοποιὸς τὰς ἀγκάλας μου, ἡ οἰκοδέσποινα ἔπεσεν ὡς πριμαδόνα ἐντὸς αὐτῶν, καὶ μὲ πηδήματα τράγου συνανεμίχθην εἰς τὸν ἐσμὸν τῶν λοιπῶν χορευτῶν.

***

Ἡ κυρία Ζωήτζα, ἡ ἀξιότιμος οἰκοδέσποινα, ἡ ἐπαξία τοῦ Γαλάτη οἰκοκυρά, ἦτον ὑψηλή, μᾶλλον εὐτραφὴς ἢ ἰσχνή, περὶ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη γυρίζουσα, ὑπερβᾶσα ἴσως αὐτά, ἀλλ' ἀξιοῦσα, ὅπως ὅλαι αἱ συνομήλικές της, ὅτι θὰ τὰ φθάσῃ μόλις μετὰ δέκα ἔτη. Διετήρει ἀκεραίους τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν ἐρωτοτροπίαν τῶν δεκαπέντε της χρόνων. Ἂν καὶ ὁ Γαλάτης μᾶς ἐσύστησεν αὐτὴν ὡς ἐπιθυμοῦσαν νὰ κατακτήσῃ γαμβρούς, ἡ αὐταρέσκειά της ὅμως τὴν ἔκαμνε νὰ συνιστᾷ

μᾶλλον ἑαυτὴν ἢ τὰς κόρας της, σφάλμα τὸ ὁποῖον διαπράττουν αἱ πλεῖσται τῶν πενθερῶν, ὡς ἐὰν ὁ γαμβρὸς πρόκειται νὰ νυμφευθῇ καὶ μητέρα καὶ κόρην. Ὡμίλει πολλά, μετὰ ζωηρότητος, προὐκάλει διαψεύσεις τῆς παρηλικιότητός της λέγουσα ὅτι: ὁ χορὸς εἶναι διὰ τοὺς νέους, ἐνῶ πράγματι ἐστροβίλιζε μὲ ἅλματα ἐλαφρὰ ὡς τὰ τῆς ἐλάφου. Ἀφοῦ τῇ ἐτήρησα ἀρκετὴν συνδιάσκεψιν εἶδον ἐπὶ τέλους τὸν Γαλάτην προσελθόντα καὶ ἐρωτήσαντα αὐτήν.

— Μήπως σᾶς εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ;

— Ξεύρω κ' ἐγώ· ἔπρεπεν ἕως τώρα νὰ ἦναι ἐδῶ.

Ποία νὰ ἦτον αὐτὴ ἡ ἀναμενομένη; Ἐσκανδαλίσθην. Ἐσκέφθην νὰ ἐρωτήσω τὸν Γαλάτην, ἀλλ' ἐχάθη ἀμέσως ἀπ' ἐμπρός μου· ἔστρεψα τὸν λόγον πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν.

— Καὶ περιμένετε κόσμον ἀκόμη;

— Ὄχι! ἕνας φίλος μας ... ὁ κύριος Χαράλαμπος ... δὲν τὸν γνωρίζετε θαρρῶ... ἐκεῖνος ἔμεινε μόνος νὰ ἔλθῃ.

Ἀπεγοητεύθην!... καὶ ἔπρεπε νὰ γίνηται λόγος δι' ἕνα Χαράλαμπον; Ποῖος λοιπὸν θὰ ἦτο αὐτός; καὶ ἐπανελάμβανον μηχανικῶς: Χαράλαμπος, Χαρά...λαμ...πος.

— Καδρίλλιες! Καδρίλλιες! ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ Γαλάτη. Τὰ ἀγκαζέ σας, τὰ βιζαβί σας... ὅλοι ἕτοιμοι.

Ἡ οἰκοδέσποινα δὲν ἐχόρευε, διὰ νὰ χορεύσουν ὡς ἔλεγε τὰ κορίτζια, ἐγὼ ἐπίσης ἀπέφυγα προφασιζόμενος κόπωσιν. Ὅταν εὑρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τετραχόρου, ὁ Γαλάτης πλησιάσας πρὸς στιγμὴν τὴν οἰκοδέσποιναν, μεθ' ἧς συνδιελεγόμην, τῇ λέγει.

— Ἄ! μὰ τί σημαίνει αὐτὴ ἡ διαγωγὴ τοῦ Πολυκάρπου... δὲν τὸν ἐνόμιζον τόσον...

Καὶ τὸν διέκοψαν προσκαλέσαντες αὐτὸν εἰς τὸν χορὸν τὸν ὁποῖον διηύθυνε.

— Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Πολυκάρπου, ἂν δὲν σᾶς φαίνωμαι μωροπερίεργος; ἠρώτησε καὶ πάλιν τὴν οἰκοδέσποιναν.

— Εἶναι ὁ κύριος Χαράλαμπος διὰ τὸν ὁποῖον σᾶς ὡμίλησα.

— Ἄ!...

Χαράλαμπος, Πολυκάρπου, ἤρχισε νὰ μ' ἐνδιαφέρῃ τόσον τὸ ὄνομα ὅσον καὶ τὸ ἄτομον, ὅταν ἡ οἰκοδέσποινα ἀδημονήσασα φαίνεται ἐκ τῆς ἀδρανείας μου:

— Δὲν πᾶμε καὶ ὀλίγον εἰς τὸν μπουφέ; μὲ εἶπε.

— Ὁρίστε...

Καὶ τῇ προσέφερα τὸν βραχίονά μου ὁδηγήσας αὐτὴν εἰς τὸ ἑστιατόριον, ἔνθα εὕρομεν ἐξηπλωμένον καὶ μακαρίως καπνίζοντα τὸν Ἀγαθοκλῆ. Εἶχε βλέπεις τὸ ἰδίωμα νὰ χωνεύῃ τὰ φαγωθέντα, ὄχι ὅπως οἱ ἄλλοι διὰ τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ καπνοῦ καὶ διὰ τῆς ὄψεως τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Δύω τράπεζαι καὶ δύω ὑπηρέται ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ἱκανοποιήσωσι καὶ τὸν μᾶλλον ἀπαιτητικὸν ἐπισκέπτην τοῦ ἑστιατορίου. Τὰ ἐκλεκτότερα ποτὰ μετὰ τῶν ἀρωματικωτέρων ἐλιξιρίων, οἶνοι διαυγεῖς, ἐπιδόρπια ὀρεκτικά, ζυμαρικὰ ροδόψητα, ζαχαρόπηκτα κρυσταλλωμένα, ἐκχυλίσματα ἀναψυκτικά, γλυκίσματα μελισταγῆ, σαλατικὰ καρυκευμένα, ὅλα τεθειμένα φύρδην μίγδην, ἀλλὰ μὲ ποιάν τινα χάριν, ἐξηρέθιζον τὴν ὄρεξιν καὶ τοῦ ἀσθενεστέρου στομάχου. Ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῶν συνεχάρην εἰλικρινῶς τὴν ἀφειδῶς ἐξοδεύσασαν οἰκοδέσποιναν, ἥτις εἰς ἀντάλλαγμα τῶν εὐχαριστηρίων μου, μετεμορφώθη εἰς Ἥβην καὶ μὲ προσέφερε ποτήριον Τορινίου βερμούτ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔκρουσαν εἰς τὴν ἐξώθυραν· οἱ ὑπηρέται ἤνοιξαν, ἐνῷ δὲ ἔσωθεν ἠκούετο ἡ φωνὴ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ χοροῦ Γαλάτη κράζουσα: *Rond*, καὶ ἐγὼ ἐκένουν τὸ ποτήριόν μου, παρουσιάσθη νέηλυς, εἰς τὴν ὄψιν τοῦ ὁποίου ἡ οἰκοδέσποινα ἐφώνησεν:

— Ἄ! νὰ καὶ ὁ κύριος Χαράλαμπος! — νὰ σᾶς πῶ ἀργήσατε. — Νὰ σᾶς συστήσω — ὁ κύριος Χαράλαμπος Πολυκάρπου, ὁ κύριος Μάρκος Λ...

Ἐνῷ ἐγὼ ἐκίνουν τὴν κεφαλὴν πρὸς χαιρετισμὸν ᾐσθάνθην τὴν νευρώδη χεῖρα τοῦ κυρίου Χαραλάμπους Πολυκάρπου, σφίγξασαν τὴν ἐμὴν καὶ ἤκουσα ἠχηρότατόν του γέλωτα σημαίνοντα προφανῶς: Ἔχω εὐχαρίστησιν.

— Καὶ σᾶς περιμένουν πρὸ πολλοῦ, τῷ εἶπα, ἐνῷ ἐθεώρουν τὰ ἀδαμάντινα κομβία, ἅτινα ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ὑποκαμίσου του, ὡς νεόπλουτος κρεωπώλης, τὰς ἡμιπολίους καὶ κρεμαμένας περιγναθίδας του, τὴν μεσαίαν τῆς κόμης του χωρίστραν καὶ δύο μικροὺς ὑελώδεις ὀφθαλμούς, οἵτινες ἂν ἠδύναντο νὰ πωληθῶσιν εἴς τινα ταριχευτὴν λύκων θὰ ἐπληρώνοντο ὑπ' αὐτοῦ ἀδρότατα.

— Ἔ! μὰ ἤμουν βλέπετε ἀλλοῦ. Χά! χά! χά!

— Ξεύρετε; ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ζωήτζα στρεφομένη πρός με. Ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ μὲ τὸν κύριον Γαλάτην καὶ ἐμέ, ἐχάσαμεν αὐτὸν τὸν χορὸν προχθὲς τὴν Τρίτην τὸ βράδυ εἰς τὰ χαρτιά, καὶ, ξεύρετε, οἱ κύριοι δὲν μ' ἄφησαν νὰ βάλω παρὰ μόνον τὸν κόπον, οἱ ἴδιοι δὲ ἔκαμαν ὅλα τὰ ἔξοδα... Δι' αὐτὸ δὰ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀπ' τοὺς πρώτους.

— Ἔ! Ὁ Γαλάτης δὲν εἶναι 'δῶ; Εἶναι καὶ γιὰ τοὺς δυό μας. Ἐκεῖνος εἶναι καὶ τοῦ σπητιοῦ. Νά! διέτε τὸ μπουφὲ τί ὡραῖα τὸν κατάφερε. Οἱ νέοι ὅταν 'ξοδεύσουν παράδες, θέλουν μονάχοι τους νὰ βάλουνε σὲ τάξι τὰ πράγματα. Ὁ ἄνθρωπος 'ξώδευσε... Ἔτσι δὲν εἶναι;...

— Βέβαια... ἀπήντησα καὶ τοὺς ἄφησα νὰ εἴπωσι τὰ μυστικά των ἐν ἡσυχίᾳ.

Ἐνῷ ἤρχισα νὰ κατανοῶ ὅτι τὰ διὰ κηδείαν αἰτηθέντα χρήματά μου εἶχον ἐξοδευθῇ εἰς χορὸν, εἶδον ἐνώπιόν μου τὸν Ἀγαθοκλῆ, ὅστις ἀκούσας τὴν ἄνω συνδιάλεξιν μ' ἐπλησίασε καὶ μὲ εἶπε:

— Καὶ ὅταν ἐγὼ σ' ἔλεγα ὅτι τὴν Τετάρτην ἑσπέρας τὸν εἶδα εἰς τὸν Γαλατᾶν, ὅπου βεβαίως θὰ ἐψούνιζε, σὺ καὶ καλὰ τὸν ἤθελες εἰς τὰ Ψαμμαθεῖα κηδεύοντα τοὺς μὴ ὑπάρχοντας...

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ φωνὴ τοῦ Γαλάτη, ὡς κρύσταλλον θραυόμενον, ἀπήχει ἐν τῇ χοραιθούσῃ.

— Promenade!...

§

— Εἶμαι περίεργος τώρα, Μάρκε, νὰ ἰδῶ πότε ἐπληρώθης τὰ τριακόσια φράγκα σου καὶ πῶς ἐφανέρωσες τὴν ἀποκάλυψίν σου εἰς τὸν Γαλάτην.

— Ἡ ἐρώτησίς σου, ἀγαπητέ μοι Φίλιππε, εἶνε πολὺ ἀφελής. Ὁ Γαλάτης, καθὼς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, θεωρεῖ θανάσιμον ἁμάρτημα τὴν πληρωμὴν τῶν δανεικῶν. Προσπαθεῖ λοιπὸν νὰ ζῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀναμαρτήτως.

— Ἔ! καλά. Καὶ ἔκαμες τὴν ἀνοησίαν νὰ μὴ τοῦ ζητήσῃς τὰ χρήματά σου ἀφοῦ μάλιστα τόσον οἰκτρῶς σὲ ἐνέπαιξε;

— Ὄχι δά. Τῷ ἀνταπέδωκα τὰ ἴσα. Διεσκέδασα κατὰ τὸν χορὸν ἐκεῖνον πλειότερον τῆς ἀξίας τῶν τριακοσίων μου φράγκων καὶ ἐξακολουθῶ νὰ τῷ ἀνταποδίδω τὸν ἐμπαιγμόν, ὑποκρινόμενος ἀκόμη τὸν ἠπατημένον.

— Παράδοξος τρόπος ἐκδικήσεως.

— Καὶ ὅμως εἶναι ὁ καλλίτερος. Ἐὰν τῷ ἐφανέρωνα τὴν ἀνακάλυψίν μου ἢ θὰ προσεπάθει νὰ δικαιολογηθῇ, ἢ θὰ ὡμολόγει τὸ σφάλμα του, τοῦθ' ὅπερ κατ' οὐδὲν θὰ μὲ ὠφέλει· ἐνῶ δὲν νομίζεις ὅτι μία τῶν ἠθικωτέρων εὐχαριστήσεων εἶναι, σὺ μὲν νὰ ἦσαι ἐνήμερος τῶν τεκταινομένων, οἱ ἄλλοι δὲ νὰ σὲ νομίζουν ἠπατημένον;

Κ. Χ. ΜΕΤΑΞΑΣ
Βοσπορίτης.

ΙΣΤ'.

ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ὑπὸ XAVIER MARMIER, ἀκαδημαϊκοῦ

[κατὰ τὸ δανικὸν τοῦ L. Budde].

Ἐν ταπεινῇ κώμῃ ἐπαρχίας, ἐκεῖθεν μεγάλης τινὸς λίμνης, ὑπῆρχέ ποτε εὐρὺς οἶκος, κυκλούμενος ὑπὸ χλοηφόρων λειμώνων καὶ κατασπάρτων ἀγρῶν καὶ ἐν γένει πάντων τῶν πρὸς εὐζωΐαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου συντελούντων προσόντων τῆς φύσεως.

Ἦν ὁ οἶκος οὗτος τὸ μόνον σπουδαῖον κτῆμα, ἡ μόνη δηλαδὴ ἀξία λόγου ἰδιοκτησία τοῦ τόπου, δι' ὃ καὶ ὁ εὐτυχὴς κτήτωρ, ὁ κύριος Λάσεν, κατὰ φυσικὸν λόγον ἐκέκτητο σπουδαιότητα καὶ ὑπεροχὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν.

Παχύσαρκος, τὴν ὄψιν εὔχρους, εὐτυχὴς καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπιχειρήσεις, εἰθισμένος εἰς τὰ ἄρχειν, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος κατήντησε νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς κέντρον τῆς βαρύτητος, περὶ τὸ ὁποῖον ὤφειλον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἰσορροπίας νὰ κινῶνται πάντα τὰ περὶ αὐτόν.

Ἠπία τὸν χαρακτῆρα καὶ εὐγενὴς τὴν φύσιν ἡ σύζυγος τοῦ Λάσεν ἔτρεφε πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς στοργὴν ἀπεριόριστον, ἡ δὲ ἀφοσίωσις αὐτῆς ἀνήρχετο μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ μὴ βλέπῃ οὐδὲν ὑπέρτερον τοῦ ἐνδόξου τούτου δεσπότου. Πᾶσαι αἱ ἰδέαι καὶ γνῶμαι αὐτοῦ ἐγίνοντο ἀσπασταὶ παρὰ τῇ γλυκείᾳ Μάρθᾳ, θεωρούσῃ ὡς πρώτιστον καθῆκον τὸ συμμορφοῦσθαι πρὸς πάσας ἐκείνου τὰς θελήσεις.

«Ὑπ' αὐτοῦ τρεφόμεθα, ἔλεγε, καὶ ζῶμεν. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ προσπαθῶμεν παντὶ σθένει ὥστε νὰ καταστήσωμεν ὡς οἷόν τε εὐδαίμονα καὶ εὐάρεστον τὸν βίον του.»

Καὶ ὁ Λάσεν δὲ, ἀφ' ἑτέρου, ἐμακάριζεν ἑαυτὸν συζευχθέντα τὴν ἀγαθὴν Μάρθαν, τὴν τόσῳ ἀφωσιωμένην αὐτῷ, καὶ ἠρέσκετο δεχόμενος τὰς θωπείας καὶ τὰς περιποιήσεις αὐτῆς.

Εὐνόητον ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἶνε ὅτι τὰ προνόμια τοῦ Λάσεν, ἀτομικὰ ὅλως, ἦσαν πάμπολλα. Οὕτω παραδείγματος χάριν ἐν ἑκάστῳ δείπνῳ εἰς αὐτὸν ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἡ καλλιτέρα μερὶς φαγητοῦ καὶ ὁ καλλίτερος οἶνος· ὅτε μετὰ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα παρεδίδετο εἰς ὕπνον, —καὶ τοῦτο συνέβαινε καθ' ἑκάστην, — πάντες οἱ ὑπηρέται ὤφειλον νὰ φέρωσι σανδάλια ἁπαλὰ ἢ νὰ περιπατῶσι γυμνόποδες ἐὰν διήρχοντο πλησιόθεν τοῦ κοιτῶνός του, ἵνα μὴ ἄλλως ἀφυπνισθῇ ὑπὸ τοῦ θορύβου. Ἀλλοίμονον ἐὰν τῷ συνέβαινεν ἀτυχία τις! βροχὴ ἐπιπλήξεων καὶ λοιδοριῶν ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν πάντων τῶν ὑπηρετῶν. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔπαθεν ὀδοντα λγίαν· χαλασμὸς κόσμου!

Οἷαν ὑπεροχὴν ἐξήσκει ὁ Λάσεν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, τὴν αὐτὴν κατεῖχε καὶ ἐν ὅλῃ τῇ κώμῃ. Ἦτο πολυχρήματος· τὸ κτῆμά του ἀπέφερε πλούσια εἰσοδήματα· ἐτέλει, μόνος αὐτὸς, φόρους τοσούτους, ὅσους οὐδ' ὅλοι ὁμοῦ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου. Πρὸς τοιοῦτον ἄνδρα δὲν ὠφείλετο ἄρα θρησκευτικὸς σεβασμός; Καὶ ἐνέμετο τὸν σεβασμὸν τοῦτον ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τελεσθῶσιν ἐκλογαί, νὰ ἐπισκευασθῶσι δρόμοι, νὰ τοποθετηθῇ νέα τις θερμάστρα ἐν τῷ σχολείῳ, ἢ τέλος πάντων νὰ ληφθῇ μία τις σπουδαία ἀπόφασις, πάντες ἀνέμενον νὰ ὁμιλήσῃ ὁ Λάσεν, καὶ ἀφ' οὗ ὡμίλει, τὸ πᾶν τετέλεσται. «Αὐτὸς ἔφα.»

Αὐτὸς ἔλυε πάντα τὰ ζητήματα, εἴτε εἰς τὸ κοινὸν εἴτε εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἀναγόμενα συμφέρον· διότι ἐν σὐδεμιᾷ περιπτώσει ὁ πλούσιος κτηματίας ἠδύνατο ν' ἀπατηθῇ. Ἡ ἐπιρροὴ καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ ἐξετείνοντο δεσποτικῶς ἐφ' ἅπασαν τὴν κώμην· τί δὲ ἐγίνετο ἔξω τῆς περιφερείας, δὲν τῷ ἔμελε ποσῶς. Ἐάν ποτε συνέβαινε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ ἡ εἴδησις πολέμου τινὸς ἢ ἐπαναστάσεως ἐν ἄλλῃ χώρᾳ, ἤρκει νὰ προφέρῃ δύο λέξεις δογματικὰς περὶ τοῦ πράγματος, καὶ ὅλος ὁ τόπος ἐμόρφου αὐθωρεὶ τὴν γνώμην του· καὶ ὕστερον, οὐδεὶς πλέον ἐλάλει περὶ τούτου.

Οὕτως, ὁ Λάσεν προέβη εἰς ἡλικίαν εὐτυχέστερος βεβαίως καὶ βασιλέως· διότι οὔτε ἐπιβουλὴν ἐφοβεῖτο οὔτε ἀνατροπὴν τοῦ θρόνου του, στηριζομένου ἐπὶ βάσεων στερεωτάτων. Ναὶ μὲν, τὸ βασίλειον αὐτοῦ ἦτο μικρόν· ἀλλὰ τί σημαίνει; Ἦτο δι' αὐτὸν κόσμος ὁλόκληρος. Πάντες ἐδοκίμαζον αἴσθημα ὑπερηφανίας καὶ εὐχαριστήσεως ὅτε τὸν ἔβλεπον διερχόμενον μὲ τὸ ὡραῖόν του παράστημα καὶ τὸ ἀγέρωχον ὕφος του. Ἐφαίνετο τρόπον τινὰ γεννημένος διὰ νὰ ἦνε τὸ πρότυπον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὁ ὑπογραμμὸς τοῦ πλουσίου.

« Γνῶθι σαυτὸν, » εἶπε λίαν ὀρθῶς ἀρχαῖός τις φιλόσοφος. Διὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ ἴδῃ ἑαυτὸν ὁποῖός τις ἦν, ὁ Λάσεν ὤφειλε νὰ ἐνοπτρισθῇ εἰς ἀληθὲς κάτοπτρον· ἀλλ' ὡς καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων, εἶχε κάτοπτρα πιστὰ μὲν τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἀπατηλὰ πράγματι, διότι τὰ κάτοπτρα ταῦτα, προσκυνοῦντα αὐτὸν πάντοτε, ἐμεγαλοποίουν τὰς ἀρετάς του ἢ ἠλάφρυνον τὰ ἐλαττώματά του.

Τοιουτοτρόπως ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν κατήντησε νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς ἄνθρωπον τέλειον κατὰ πάντα, δικαιούμενον νὰ ἐπιβάλλῃ, νὰ ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ λοιδορῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὅσους ἐθεώρει ἐστερημένους τῆς τελειότητος ταύτης. Οἱ ὑπηρέται του τῷ ἐφαίνοντο πάντες πλήρεις ἐλαττωμάτων. Βεβαίως τοιαύτην τινὰ ἰδέαν συνήθως ἔχουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν οἰκοδεσποτῶν· ἀλλ' ὁ ὀξυδερκὴς Λάσεν εἶχε κάμει καὶ ἄλλην παρατήρησιν οὐσιωδεστέραν. Εἶχε κόρην μονογενῆ, ἥτις ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατραφεῖσα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἐντελοῦς πρὸς τὸν πατέρα ὑπακοῆς καὶ ἀφοσιώσεως, μικρὸν κατὰ μικρὸν, ἐφ' ὅσον ηὔξανεν εἰς ἡλικίαν, παρεδίδετο εἰς ὄνειρα καὶ ῥεμβασμοὺς, ἐν οἷς ὁ σεβάσμιος αὐτῆς πατὴρ δὲν εἶχε πλέον τὴν πρώτην θέσιν.

Ἡ φαντασία τῆς Ἔμμας ἔφευγε πέραν τῆς μεγάλης λίμνης, πρὸς

τὴν πρωτεύουσαν, ἧς εἶχεν ὅλως ἀόριστον ἰδέαν, πρὸς νεανίαν τινὰ, τὸν ὁποῖον κάλλιστα ἐγνώριζε, τὸν Χριστιανὸν τέλος, τὸν σύντροφον τῆς παιδικῆς της ἡλικίας. Ὁ Χριστιανὸς, ἀναχωρήσας νεώτατος ἐκ τοῦ χωρίου, εἰσῆλθεν εἰς τὸ γυμνάσιον, εἶτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον, καὶ περατώσας τὰς νομικὰς σπουδάς του κατέλαβεν ἀξιόλογον θέσιν ἐν τῷ ὑπουργείῳ.

Μ' ὅλα ταῦτα, καὶ ὁ Χριστιανὸς δὲν ἐλησμόνει τὸ παρελθόν. Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἐπανεῖδε τὴν ὡραίαν καὶ χαριτόβρυτον Ἔμμαν.

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετὰ πολλοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ προοίμια, προσῆλθεν ἀποφασιστικῶς ζητῶν τὴν νέαν εἰς γάμον. Φαντάσθητε τὴν ἔκπληξιν τοῦ Λάσεν, ἀναλογιζομένου ὅτι εἷς ξένος, παρεισακτος τρόπον τινὰ, ἤρχετο αἴφνης νὰ καταλάβῃ ὑψηλήν τινα θέσιν πλησίον αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ. Ἥκιστα δὲ κολακευτικὸν δι' αὐτὸν ἦτο νὰ ἐκδώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον μεθ' ἑνὸς ὑπαλληλίσκου. Βεβαίως ὠνειρεύετο κτηματίαν.

Ἀλλ' ἡ Ἔμμα ἠγάπα τὸν Χριστιανόν· ἐπειδὴ δὲ καθῆκον τῆς γυναικὸς εἶνε νὰ ἀγαπᾷ καὶ ἀκολουθῇ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ὁ Λάσεν ἔδωκε μετὰ καρτερίας τὴν ζητουμένην ἄδειαν, καὶ οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν. Καὶ μέχρι μὲν τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Χριστιανὸς ἐδείκνυτο πλήρης ἠπιότητος καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πενθερόν· ἀμέσως ὅμως μετὰ τοὺς γάμους, τὸ ὕφος αὐτοῦ μετεβλήθη. Πολλάκις, τοῦ Λάσεν ἐκφέροντος ἰδέαν τινὰ μὲ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἠρεμίαν καὶ πεποίθησιν, ὁ Χριστιανὸς ἀπετόλμα εἴτε διὰ τοῦ ἤθους εἴτε διὰ χειρονομίας νὰ ἐκδηλοῖ ἀποδοκιμασίαν, ἕως ὅτου ἐπὶ τέλους ἤρχισε καὶ διὰ ζώσης νὰ καταπολεμῇ τὰς ἰδέας τοῦ γέροντος καὶ, ὅπερ σοβαρώτερον, νὰ ὑποστηρίζῃ τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ δι' ἐπιχειρημάτων.

Ὁ Χριστιανὸς ἐλησμόνησε πλέον ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ Λάσεν ἦσαν ἀποφθέγματα σεβαστὰ παρὰ πᾶσι· καὶ ἂν δὲ δὲν τὸ ἐλησμόνησε, δὲν ἐνόει ὅμως τοιοῦτο προνόμιον· ἅμα λοιπὸν εἰσερχόμενος εἰς τὸ στάδιον τῆς λογομαχίας, ἐθερμαίνετο, ἐγίνετο ζωηρὸς καὶ ἀνέπτυσσε διὰ μακρῶν τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς ἀντιρρήσεις. Μάτην ἡ πενθερά του, ὁσάκις εὑρίσκετο μόνη μετ' αὐτοῦ, τῷ ἀπέτεινε σπουδαίας παρατηρήσεις· μάτην δὲ καὶ αὐτὴ ἡ σύζυγός του τὸν ἐξώρκιζε παρακαλοῦσα νὰ φυλάττῃ δι' ἑαυτὸν τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς παρατηρήσεις του. Ἐνίοτε ὑπισχνεῖτο νὰ κυριεύῃ ἑαυτοῦ καὶ νὰ διορθωθῇ· μετ' οὐ

πολὺ ὅμως, ἴσως ἕνεκα τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ, ἐρρίπτετο τολμηρῶς εἰς νέας συζητήσεις· ἴσως μάλιστα ὁ ἡμέτερος νεανίας ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἐξευτελιζόμενον διότι πολλάκις τῷ ὑπεμιμνήσκετο ἡ ὑφισταμένη ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ἀπολύτου δεσπότου ἑνὸς λαμπροῦ κτήματος καὶ τοῦ ἁπλοῦ ὑπουργικοῦ ὑπαλλήλου. Τέλος τὰ πράγματα περιῆλθον εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε γαμβρὸς καὶ πενθερὸς ἦσαν ἀπέναντι ἀλλήλων ὡς τὸ πῦρ καὶ ἡ πυρῖτις καὶ ἐπομένως ὤφειλε νὰ τοὺς διαχωρίζῃ τὸ ὕδωρ ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἔκρηξιν.

« Τί εὐτυχία νὰ ἔχωμεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸ ἄπειρον διάστημα, νὰ ἀναπνέωμεν ἀέρα καθαρὸν, ὕστερον ἀπὸ τόσην στενοχωρίαν, τὴν ὁποίαν διήλθομεν ἐντὸς τῆς βαρείας ἀτμοσφαίρας στενοῦ οἰκήματος! Δὲν ἐκτιμᾷς καὶ σὺ, φιλτάτη μου, τὰ εὐεργετήματα τῆς μεταβολῆς ταύτης;»

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Χριστιανὸς πρὸς τὴν Ἔμμαν, περιπατῶν μετ' αὐτῆς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου, ὅπερ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν πατρῴαν του κατοικίαν. Ἡ Ἔμμα ἠτένισε μακρὸν πρὸς τὴν ἀκτὴν, ἥτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηφανίζετο, εἶτα δὲ ἐστράφη πρὸς τὸν σύζυγόν της καὶ εὔχαρις ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχίονα αὐτοῦ.

« Ἄ! ὄχι· ποτὲ δὲν θὰ ἐνδώσω εἰς τὰ φρονήματά του. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἐὰν ποτε τοῦ ἔλθῃ ὄρεξις νὰ ἐπιστρέψῃ. . . Κάλλιον ὅμως εἶνε νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ποτέ! »

Ταῦτα ἔλεγεν ἀφ' ἑτέρου ὁ γέρων κτηματίας πρὸς τὴν σύζυγόν του ὅτε ἀπέμειναν μόνοι· ἡ δὲ ἀγαθὴ Μάρθα, εἰ καὶ μετὰ θλίψεως ἀναμιμνησκομένη τὴν θυγατέρα της, ἐσκέπτετο σύναμα καὶ ὅτι καθῆκον αὐτῆς ἦτο νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς τὰς θελήσεις τοῦ ἑαυτῆς συζύγου.

Ἐν τούτοις, οἱ μῆνες καὶ τὰ ἔτη παρέρχονται καὶ καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἡ καλὴ Μάρθα εἶνε μόνη μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ταρασσομένη ἔστιν ὅτε ὑπὸ ἀντιθέτων αἰσθημάτων. Ἡ Μάρθα ἤδη δὲν ἔχει τὸν νοῦν της ὅλον προσηλωμένον εἰς τὸν Λάσεν· ἡ φαντασία αὐτῆς πετᾷ πρὸς τὴν πεφιλημένην κόρην, ἥτις δὲν ἐπανέρχεται, καὶ πρὸς τὸ τέκνον ὅπερ ἐγέννησεν αὕτη καὶ τὸ ὁποῖον τόσον ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ καὶ καταφιλήσῃ. Ἐκ τοῦ πλουσίου οἴκου τοῦ Λάσεν, κάνιστρα πεπληρωμένα ὀπωρῶν ἢ ἄλλων προϊόντων ἀποστέλλονται μυστηριωδῶς πρὸς τὴν μεμακρυσμένην πόλιν, οἱονεὶ σιωπηλαὶ ἐνδείξεις τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἡ δειλήμων Μάρθα δὲν τολμᾷ νὰ ἐκφράσῃ, διότι ὁ αὐ-

στηρὸς κτηματίας δὲν ἠδύνατο οὐδὲ τὸ ὄνομα ν' ἀκούσῃ τοῦ γαμβροῦ του χωρὶς νὰ ὀργισθῇ.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ἀσύνηθες γεγονὸς ἔθηκεν εἰς κίνησιν ὅλην τὴν περιοχήν.

Ταχυδρομικὴ ἅμαξα, ἡνιοχουμένη ὑπὸ οἰκοσημοφόρου ἁμαξηλάτου, διέρχεται τὸ χωρίον καὶ ἵσταται εἰς τὴν θύραν τοῦ Λάσεν, ἐκ τῆς ἁμάξης δὲ ταύτης καταβαίνει παιδίον πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν μετὰ νεαρᾶς τινος γυναικός. Πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ προστρέχουσι μετὰ περιεργίας, ἣν ὅμως μετ' ὀλίγον διαδέχεται αἴσθημα λύπης καὶ τρόμου. Ἡ νεαρὰ γυνὴ, ἥτις εἶνε ἀδελφὴ τοῦ Χριστιανοῦ, διηγεῖται ὅτι ἐπιδημίας ἐνσκηψάσης εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἡ Ἔμμα προσεβλήθη ὑπ' αὐτῆς καὶ ἤδη εἶνε κλινήρης, βαρέως πάσχουσα, ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἀλγηδόνων αὐτῆς, ἐπιθυμοῦσα νὰ προφυλάξῃ τὸν μικρὸν Μαρτῖνον ἐκ τοῦ κινδύνου, διέταξε νὰ τὸν ἀπαγάγωσιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πάππου του.

Ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Μαρθας τότε ἐπῆλθε μεγάλη μεταβολή. Ἐλησμόνησε πλέον τὸν σύζυγον, ὅστις ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἦτο τὸ σταθερὸν ἀντικείμενον τῶν τρυφερωτάτων περιποιήσεων καὶ θωπειῶν αὐτῆς. Ἡ Ἔμμα ἔπασχεν. Ἡ μητρικὴ στοργὴ δὲν ἤθελε νὰ γνωρίζῃ τίποτε ἄλλο.

Ὠχρὰ, τρέμουσα ὅλη, ἠκροάσθη τὴν διήγησιν τῆς νεαρᾶς ὁδοιπόρου· αἴφνης δὲ τὰ δάκρυα ἀνέβλυσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς καὶ μετὰ τῶν δακρύων τούτων ἐφάνη ἀνατέλλουσα δύναμις θελήσεως, περισταλεῖσα ἐπὶ πολὺν χρόνον.

« Θὰ ὑπάγω νὰ βοηθήσω τὴν κόρην μου, » εἶπεν.

Ὁ Λάσεν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν περιεπάτει σοβαρῶς ἐντὸς τοῦ δωματίου. Ἀκούσας τὰς λέξεις ἐκείνας, ἔστη ἐμβρόντητος. Μήπως ἠπατᾶτο; μήπως δὲν ἦτον ἡ σύζυγός του, ἡ πάντοτε ταπεινὴ καὶ πειθήνιος σύζυγός του, ἡ τολμήσασα νὰ διατυπώσῃ τοιαύτην ἀπόφασιν; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐνίοτε ὁ Λάσεν ἀνεγνώριζε, χωρὶς νὰ ὁμολογῇ βεβαίως, τὴν ὀρθότητα τῶν συλλογισμῶν τῆς γυναικός του εἰς δυσχερεστάτας περιστάσεις· ἀλλ' ἡ αἰφνιδία θέλησις τῆς δειλῆς Μάρθας τὸν ἀνεστάτωσεν ὅλον, κλονήσασα τὴν πεποίθησίν του.

« Πῶς! ἐτραύλισε· θὰ ὑπάγῃς νὰ ριφθῇς μέσα εἰς τὴν ἐπιδημίαν!

— Ἀδιαφορῶ, ἀντεῖπεν ἡ Μάρθα. Ἔχω τόσα ἔτη νὰ ἴδω τὴν κόρην μου. Τώρα πάσχει· δὲν πρέπει νὰ δράμω εἰς βοήθειάν της;

νὰ τὴν περιποιηθῶ ὅπως καὶ κατὰ τὴν παιδικήν της ἡλικίαν; Θὰ μείνω παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῆς κλίνης της καὶ, ἂν ὁ Θεὸς δέν με δώσῃ τὸ εὐτύχημα νὰ τὴν σώσω, ἂς ἔχω κἀγὼ τὴν παρηγορίαν ὅτι τῆς ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ υἱός της ἐν τῷ μεταξὺ θὰ μείνῃ ἐδῶ. Ἔσο, σὲ παρακαλῶ, ἀγαθὸς πρὸς αὐτόν. Ἐνθυμοῦ τὴν μητέρα του.»

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ ἀγαθὴ μάμμη ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἔθλιψεν αὐτὸ φιλοστόργως ἐπὶ τοῦ στήθους της· μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ὅπως προβλέψῃ τὰ τῆς ἀναχωρήσεώς της. Ὅλος ἐν ταραχῇ ὁ σύζυγος αὐτῆς τὴν ἠκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος σιωπῶν, μὴ γνωρίζων τί νὰ εἴπῃ. Μετά τινας στιγμὰς ἡ αὐτὴ ἅμαξα διήρχετο καὶ πάλιν τὸ χωρίον, φέρουσα τὴν κυρίαν Λάσεν πρὸς τὸν λιμένα, ὅθεν ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ τοῦ ἀτμοπλοίου.

Ἐν τούτοις ὁ Λάσεν ἐξηκολούθει περιπατῶν μελαγχολικὸς ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἔν τινι δὲ γωνίᾳ, ἐπὶ θρανιδίου, ἐκάθητο τὸ παιδίον, ὅπερ παρετήρει αὐτὸν διὰ μεγάλων καὶ ζωηρῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐφαίνετο σπουδάζον τρόπον τινὰ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς κινήσεις.

Καὶ πράγματι, ἐν ἀγνοίᾳ του, ὁ ὑπερήφανος κτηματίας ἦν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀντικείμενον ἄξιον μελέτης. Ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως ἐζωγραφοῦντο αἰσθήματα καταπλήξεως, πεισμονῆς καὶ λύπης. Ὅ,τι κατ' ἀρχὰς διεῖδε συγκεχυμένως πως, ἤδη τῷ ἐφαίνετο σαφέστατον· ἡ σύζυγός του ἀνελάμβανε τὴν ἐλευθερίαν της, ἐχειραφετεῖτο· ἡ σύζυγός του, χωρὶς νὰ τῷ ζητήσῃ κἂν τὴν ἄδειαν, ἀπήρχετο ἤδη μακρὰν αὐτοῦ, οἱ δὲ ὑπηρέται ἅπαντες ἐνησχολοῦντο περὶ τούτου καὶ μόνου τοῦ ταξειδίου, καὶ αὐτὸς, ὁ κύριος, ὁ περὶ πάντων ἀποφασίζων καὶ πάντα διατάσσων, ἐγκατελείπετο μόνος. Οὐδέποτε μέχρι τότε ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν τοιαύτης ἐγκαταλείψεως, ὅσον δὲ περισσότερον ἐσκέπτετο περὶ τούτου, τόσον ηὔξανεν ἡ λύπη καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ.

Δὲν εἶχεν ἄρα καθῆκον ἡ σύζυγός του νὰ μεριμνήσῃ πρώτιστα πάντων περὶ αὐτοῦ; Ἡ κόρη της ἦτον ἀσθενής· πολὺ καλά· ἀλλὰ δὲν ἦτο τάχα πιθανὸν νὰ ἀσθενήσῃ καὶ αὐτός;

Ἤρχισε νὰ βήχῃ σφοδρῶς καὶ νὰ πτύῃ ἔτι σφοδρότερον, ὡς εἰ ἠσθάνετο ἑαυτὸν πνιγόμενον. Ἡ ἐρημία, ἡ μοναξία ἐν ᾗ ἐγκατελείφθη, τὸν ἐδαιμόνιζε.

« Τί θὰ κάμω αὐτὸ τὸ παιδί; ἐψιθύριζε. Θὰ ἤμαι ἠναγκασμένος νὰ τὸ λούω καὶ νὰ τὸ ἐνδύω ὡς παραμάννα; Τὸ παιδὶ αὐτὸ μοὶ προξενεῖ ἀπέχθειαν. Νομίζεις ὅτι κάθηται ἀπὸ τώρα ὡς ὑπαλληλίσκος γραφείου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκάθητο καὶ ὁ πατήρ του ὅτε ἡτοιμάζετο νὰ ἐκσφενδονίσῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς μου τὸν χείμαρρον τῶν ἐπιχειρημάτων του... Αἴ! Μαρτῖνε, τί κάμνεις; τί συλλογίζεσαι;»

Μόλις ἀκούσας τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ὁ παῖς ὠρθώθη καὶ ἀνατείνων ὅλον αὐτοῦ τὸ ἀνάστημα, βυθίζων δὲ τὰς δύο χεῖρας εἰς τὰ θυλάκιά του, ἤρχισε νὰ περιπατῇ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐν τῷ δωματίῳ καὶ νὰ πτύῃ σκαιότατα ὡς ὁ πάππος του.

« Ἄ, δά! ὡραίαν μὰ τὸ ναὶ ἀνατροφὴν τοῦ ἔδωκαν! ἀνεφώνησεν ὁ Λάσεν ἔμπλεως ὀργῆς. Βέβαια ὁ πατήρ σου σ' ἐδίδαξε τὰς συνηθείας αὐτὰς, αἴ; Ἐδῶ ὅμως, ἀγόρι μου, θὰ σοὶ δοθοῦν ἄλλα μαθήματα, ἀκούεις;»

Ὁ παῖς οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐστάθη· ἐπὶ τῶν χειλέων του ὅμως καὶ ἐν τῷ βλέμματί του ἐφαίνετο οἱονεὶ ἔκφρασις κακεντρεχείας καὶ κρυφίας εἰρωνείας. Ἡ κίνησις τῶν χειλέων καὶ τὸ ἀτενὲς τοῦ βλέμματος ἐστενοχώρουν καὶ παρώργιζον τὸν κτηματίαν. Ἐν τούτοις, ἐν συνειδήσει, μὴ δυνάμενος νὰ ἐκχύσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κατὰ παιδίου, τὸ ὁποῖον ἐκάθητο ἡσύχως καὶ σιγῶν ἐπὶ τοῦ θρανιδίου του, ἐξῆλθε διὰ νὰ «ξεθυμάνῃ» τὸ δὴ λεγόμενον ἐπί τινος ἄλλου ἀθῴου καὶ νὰ πέμψῃ ἕνα τῶν οἰκετῶν πρὸς τὸν Μαρτῖνον.

Ἡ πρώτη αὕτη μετὰ τοῦ ἐγγόνου του συνέντευξις κατέπεισε τὸν Λάσεν ὅτι παράκρουσις ἢ ἀταξία τις ὑπῆρχεν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Μαρτίνου, προερχομένη εἴτε ἐκ φυσικοῦ ἐλαττώματος, εἴτε ἐκ τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ· ἵνα δὲ ἀποφύγῃ νέας ἀδημονίας καὶ δυσαρεσκείας, ἐπεθύμει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μικρὸν εἰς τὰς φροντίδας τῶν οἰκετῶν καὶ νὰ ἐνασχοληθῇ περὶ αὐτοῦ ὡς οἷόν τε ὀλιγώτερον.

Δυστυχῶς ὁ Λάσεν ἔμελλε νὰ δοκιμάσῃ καὶ νέας πικρίας μετ' οὐ πολύ. Ὁλόκληρος τοῦ οἴκου ὁ ὀργανισμὸς εὑρίσκετο ἐν παραλυτικῇ καταστάσει, ὁσημέραι δὲ κατεφαίνετο σαφέστερον ὅτι ἡ οἰκοδέσποινα ἀναχωροῦσα παρέδαινε πάντα αὐτῆς τὰ καθήκοντα. Ὁ Λάσεν δὲν ἐτύγχανε πλέον τῆς περιθάλψεως ἐκείνης ἧς ἐτύγχανεν ἄλλοτε, καὶ ἥτις ὠφείλετο εἰς ἄνθρωπον τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ περιωπῆς. Τὰ γεύματά του παρετίθεντο ἐν ἀταξίᾳ, τὰ δὲ ἀγαπητότερα αὐτοῦ φαγητὰ πα-

ρεσκευάζοντο μετὰ τοσαύτης ἀμελείας, ὥστε πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ μὴ φάγῃ καὶ νὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς τραπέζης μετὰ δικαίας ὀργῆς. Τέλος οὐδ' αὐτὸς ὁ μετὰ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα συνήθης ὕπνος του ἐγίνετο ἡσύχως ὡς ἄλλοτε. Περιεπάτουν πλησίον του ἄνευ σὐδεμιᾶς προφυλάξεως· ἐπειδὴ δὲ ἐξηγείρετο διὰ νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν ἀπρόσεκτον ὅστις τὸν ἀφύπνισε, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κοιμηθῇ. Ὅτε ὠργίζετο, ὅτε ἐπέπληττε τοὺς ὑπηρέτας του, δὲν ἦτο παροῦσα ἡ πιστὴ Μάρθα ὅπως τὸν ὑποστηρίξῃ καὶ τῷ δώσῃ ὅλα τὰ δίκαια.

Πρὸς ταῖς τοσαύταις δὲ ἀδημονίαις, νὰ ἦνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιμελῆται καὶ ἓν παιδάριον! Τοῦτο ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς ὑπομονῆς. Ὁ Λάσεν ἐπεθύμει ν' ἀφήσῃ τὴν περὶ τοῦ παιδὸς φροντίδα εἰς τοὺς ἀνθρώπους του.

Δὲν ἦτο ὅμως καὶ εὐχερὲς τὸ πρᾶγμα. Τὸ παιδίον ἐφαίνετο τρέφον ἀκαταμάχητον συμπάθειαν πρὸς τὸν πάππον του καὶ τὸν ἠκολούθει πανταχοῦ ὡς ἡ σκιά του, προσηλοῦν ἐπ' αὐτοῦ ἀείποτε τὰ ἐταστικὰ βλέμματά του, τόσον, ὥστε μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ Λάσεν, ἀδημονῶν, ἠρώτησεν αὐτὸ τὴν αἰτίαν.

« Διατί, τῷ εἶπεν, εἶσαι πάντοτε κατόπιν μου;

— Διατί! διότι εἶνε τόσον διασκεδαστικὸν, καλὲ παπποῦ, νὰ σᾶς βλέπῃ κανείς! »

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη ἦκιστα εὐηρέστησε τῷ Λάσεν, καὶ ὅτι οἱ τρόποι τοῦ Μαρτίνου, ἡ προπέτειά του, τὸ σαρδονικόν του ἦθος ἐνεποίουν αὐτῷ ὀσημέραι αὔξουσαν δυσθυμίαν. Ἐν τοσούτῳ, ἀναμιμνησκόμενος τοὺς τελευταίους λόγους τῆς Μάρθας « Ἔσο ἀγαθὸς πρὸς αὐτόν· ἐνθυμοῦ τὴν μητέρα του,» προσεπάθει νὰ καταστείλῃ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ.

Ἀλλ' αἴφνης μίαν ἡμέραν ὁ κὺρ Μαρτῖνος διέπραξε νέαν κακοήθειαν ἁρπάσας ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπηρέτου τὸ τρυβλίον, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος τὸ ἐπαρουσίαζεν εἰς τὸν κύριόν του, καὶ ἐκράτει αὐτὸ διὰ τῶν χειρῶν κραυγάζων: « Ἐμένα δός το· ἐγὼ τὸ θέλω! »

Ὁ πάππος ὠργίσθη, τὸ δὲ παιδίον ἔθηκεν ἡσύχως τοὺς ἀγκῶνάς του ἐπὶ τῆς τραπέζης, μεθ' ὃ διὰ κινήματος ἐμφαίνοντος δυσθυμίαν καὶ περιφρόνησιν, ἀπώθησε τὸ τρυβλίον.

Τοιαῦτά τινα ἐποίει καὶ ὁ Λάσεν ὅτε δὲν τῷ εὐηρέστουν τὰ παρατιθέμενα αὐτῷ φαγητά· ἀλλὰ δὲν παρεδέχετο νὰ ἔχῃ καὶ ὁ μικρὸς παρομοίας ἐλευθερίας.

« Εἶσαι κακοήθης καὶ ἀχρεῖος, ἀνεφώνησε, καὶ σοῦ χρειάζονται σπουδαῖα μαθήματα... Ἔλα... πάρετέ τον ἀπ' ἐδῶ! Δὲν θέλω νὰ τὸν βλέπω πλέον ἐμπρός μου ἐὰν δὲν ἀλλάξῃ τρόπους. »

Ὁ Μαρτῖνος ἐξῆλθεν, ὀπωσοῦν τεθορυβημένος ἐκ τῆς ἐπιπλήξεως, ἀλλ' ἱκανῶς ηὐχαριστημένος ἐκ τοῦ παιγνιδίου.

Μετά τινας ἡμέρας, ὁ πάππος, μεταβὰς ἵνα ἐξαπλωθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ὅπου συνείθιζε νὰ κοιμᾶται ὥρας τινὰς μετὰ τὸ γεῦμα, εὗρε τὸν Μαρτῖνον ἐξηπλωμένον ἐπ' αὐτοῦ καὶ μετὰ μακαριότητος κοιμώμενον καὶ ῥέγχοντα.

Ἀφυπνισθεὶς ὑπὸ τοῦ θορύβου ὃν ἤκουσεν ὁ παῖς ἐγείρεται καὶ φωνάζει μετ' ὀργῆς: « Θὰ ἡσυχάσετε; Δὲν εἰξεύρετε ὅτι αὐτὴν τὴν ὥραν κοιμῶμαι; » Καὶ ἐξαπλωθεὶς « φαρδὺς πλατὺς » ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἐξηκολούθησε τὸν ὕπνον του, ὡσεὶ οὐδὲν συνέβη.

Ὁ Λάσεν τὸν παρετήρει ἐμβρόντητος. Αἴνιγμα ἀκατανόητον καθίστατο ὁ παῖς ὁσημέραι.

Ὁ Μαρτῖνος, ἀληθὲς « διαβολόπαιδον », ἐξησκεῖτο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ ν' ἀπομιμῆται τὸ αὐστηρὸν ἦθος τοῦ πάππου του· ἐκ διαλειμμάτων ὡς ἐκεῖνος, μὲ τὰς χεῖρας ἐν τοῖς θυλακίοις, συνωφρυωμένος, διήρχετο τὴν ἔπαυλιν ὅλην, ἐπεσκέπτετο τὸν σταῦλον, τὸ ἁμαξοστάσιον, ἐξήταζε τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἁμάξας ὡς ἐμπειρογνώμων, καὶ ἑκάστοτε εὕρισκεν ἐπίπληξίν τινα διὰ τοὺς ὑπηρέτας. Εἶτα αἴφνης ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἐκόπαζε, τὸ δὲ κακεντρεχὲς αὐτοῦ βλέμμα ἐδείκνυεν εἰς τοὺς διασκεδάζοντας θεατὰς ὅτι ἦτον ὁ ἥρως παρῳδίας.

Πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ τὸν ἀγαπῶσι, μόνος δὲ ὁ πάππος εἶνε ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἠρεθισμένος κατ' αὐτοῦ· μόλις ὅμως ἑτοιμάζεται νὰ τῷ ψάλῃ τὰ συνήθη, καὶ ἰδοὺ ὁ παῖς προσλαμβάνει ἦθος γλυκὺ καὶ ὅλως ἀπόνηρον, ἀφοπλίζον τὴν ὀργὴν τοῦ πάππου.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὅτε ὅλος ὁ οἶκος ἀνεστατώθη ὡς ἐκ τοῦ ἀκολούθου ἐπεισοδίου.

Ὁ Λάσεν κατεῖχεν ἀληθές τι κειμήλιον, λαμπρὰν πίπαν βαρύτιμον, πρὸς ἣν ἔτρεφε μεγίστην στοργήν. Τὴν πίπαν ταύτην συνήθως ἐκράτει ὁ γέρων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ διὰ τρόπου σοβαροῦ καὶ πανδήμου, ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς παρεῖχε πολλάκις ἀσφαλῆ καὶ περίεργα προγνωστικά.

Οὕτω παραδείγματος χάριν, ἐὰν ὁ καπνὸς ἐξέφευγεν ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Λάσεν εἰς νέφη πυκνὰ καὶ ὁρμητικά, τοῦτο ἐδήλου ἐσωτερικὴν ταραχὴν καὶ προεμήνυε θύελλαν· ἐὰν δὲ ἀπ' ἐναντίας ὁ καπνὸς ἀνέβαινεν ἠρέμα ὡς ἐλαφρὸν νέφος, ἅπαν τὸ ὑπήκοον ἠγάλλετο καὶ ἔχαιρε, διότι τὰ πάντα προεμηνύοντο χαρμόσυνα καὶ καλὰ ἐν τῷ βασιλείῳ.

Ἀπὸ πολλοῦ, τοῦ Μαρτίνου τὰ βλέμματα εἶχον πέσει ἐπὶ τῆς μαγικῆς ταύτης πίπας, καὶ ἀκατάσχετος κατέλαβεν αὐτὸν ἐπιθυμία νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὰ χείλη του. Ἀλλὰ πῶς; Ἡ πίπα εὑρίσκετο πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Λάσεν ἢ κεκλεισμένη ἐντὸς τοῦ κοιτῶνός του, ὅπου αὐστηρῶς ἀπηγορεύετο ἡ εἴσοδος.

Δυστυχῶς, πρωΐαν τινὰ ὁ γέρων κτηματίας, προσκληθεὶς εἰς συνέλευσίν τινα δημοτικήν, ἐξῆλθε μετὰ τοσαύτης σπουδῆς, ὥστε ἐλησμόνησε νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν ἀγαπητήν του πίπαν.

Καλλιτέραν εὐκαιρίαν δὲν ἠδύνατό ποτε νὰ εὕρῃ τὸ «τρομερὸν» παιδίον. Ὅθεν εἰσελθὸν θαρραλέως εἰς τὸν ἀπηγορευμένον περίβολον δράττεται τῆς πολυτίμου καπνοσύριγγος καὶ καταβαίνει εἰς τὴν αὐλήν. Καὶ ἰδού, ὡς ἐν ἄλλῃ πανηγύρει, συναθροίζονται μικρὸν κατὰ μικρὸν πάντες οἱ οἰκέται καὶ περικυκλοῦσι τὸ παιδίον, ὅπερ ἀπομιμούμενον ἐφ' ὅσον δύναται μὲ τὸ μικρόν του σῶμα τὸ σοβαρὸν παράστημα τοῦ πάππου του, κρατεῖ εἰς τὰ χείλη τὴν πίπαν καὶ ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στόματος φανταστικὰ νέφη καπνοῦ.

Οἱ παρεστῶτες ὅλοι γελῶσι θορυβωδῶς.

« Εἶνε ἡ πίπα μου, λέγει. Εἶμαι ὁ παππούς ἐγώ ! »

Ἀΐφνης ἀκούεται ἔξωθεν φωνὴ φοβερά, ἡ φωνὴ τοῦ Λάσεν, ὅστις, ἐνθυμηθεὶς τὴν πίπαν του, ἐπανήρχετο περίλυπος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ λήθῃ, καὶ ὅστις ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐνόησε τὰ τρέχοντα· ὁρμήσας δὲ ἐπὶ τοῦ παιδίου, ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν πίπαν καὶ ἀφ' οὗ ἐξήτασεν ἐπιμελῶς τὸ προσφιλὲς κειμήλιον καὶ εἶδεν ὅτι δὲν ἔπαθε βλάβην τινά, διέταξε νὰ τεθῇ ὑπὸ αὐστηρὸν περιορισμὸν καὶ μετά τινας στιγμὰς ἔγραφε πρὸς τὸν γαμβρόν του :

« Μεγάλως θὰ μ' εὐχαριστήσετε ἐὰν μὲ ἀπαλλάξητε τοῦ παιδίου τὸ ὁποῖον μοὶ ἐπέμψατε. Ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν μου, δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ μὲ συγχύζῃ μὲ τὴν κακὴν ἀνατροφὴν καὶ τοὺς σκαιοὺς τρόπους του. Πτύει, βλασφημεῖ ὡς ὁ ἔσχατος τῶν χυδαίων ἀνθρώπων. Εἶνε τόσῳ λαίμαργος, ὥστε οὐδέποτε εὐχαριστεῖται ἀφ' ὅσα

φαγητὰ παραθέσουν ἐμπρός του, καὶ τόσῳ ἐγωϊστὴς, ὥστε ἀπαιτεῖ νὰ φροντίζωσιν ὅλοι περὶ αὐτοῦ καὶ μόνου. Ἀλλὰ σήμερον ἐτόλμησε νὰ βάλῃ εἰς τὸ χέρι καὶ τὴν πίπαν μου. Σᾶς παρακαλῶ νὰ στείλετε κάνένα νὰ τὸν παραλάβῃ ὅσον τάχιστα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἔστω εἰς γνῶσίν σας ὅτι θὰ μένῃ αὐστηρῶς περιωρισμένος.— Ἐπειδὴ στεροῦμαι εἰδήσεών σας, ὑποθέτω ὅτι ἡ κόρη μου ἀνέρρωσε, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ στείλητε τὴν γυναῖκά μου. Ἡ ἀπουσία της πολὺ μὲ στενοχωρεῖ. Θὰ μὲ ὑποχρεώσετε πολύ.

» ΛΑΣΕΝ. »

Καθ' ἣν στιγμὴν ἐσφράγιζε τὸ κατηγορητήριον τοῦτο, προσῆλθεν ὑπηρέτης φέρων ἐπιστολὴν κομισθεῖσαν διὰ ταχυδρόμου.

« Εἶνε τοῦ γαμβροῦ μου, εἶπεν ὁ Λάσεν. Ἂς ἴδωμεν τί μᾶς λέγει. »

Καὶ ἀνέγνω :

« Φίλτατέ μοι πενθερέ,

» Ἡ πεφιλημένη μοι σύζυγος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐταλαντεύετο μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, ἀλλ' οὐδὲν σᾶς ἐγράψαμεν, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ σᾶς λυπήσωμεν. Ἤδη χάρις τῷ Θεῷ εἶνε καλλίτερα, καὶ ὁ κίνδυνος παρῆλθεν ἐντελῶς. Μυρίας σᾶς ὀφείλω εὐχαριστίας διότι ἔσχετε τὴν ἀγαθότητα νὰ στερηθῆτε, πρὸς χάριν μας, τῆς τόσῳ ἀγαθῆς καὶ ἐξαιρέτου συζύγου σας. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ παρηγορία μας καὶ τὸ στήριγμά μας κατὰ τὰς πλήρεις ἀγωνίας καὶ φόβου ἡμέρας μας. Ἡ εὐγνωμοσύνη μου λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς ἔσται ἰσόβιος, ἐὰν δὲ ἔπταισά ποτε ἐνώπιόν σας, ἐξαιτοῦμαι ταπεινότατα συγγνώμην.

» Διεφύγομεν εὐτυχῶς τὴν ἐπιδημίαν, ἀλλ' ἡ ταλαίπωρος Ἔμμα ἔχει τόσην ἀδυναμίαν, ὥστε σᾶς ἐξορκίζω νὰ τῇ ἀφήσητε ἐπ' ὀλίγον ἀκόμη καιρὸν τὴν μητέρα της. Ἀμφότεραι θὰ ἔλθωσιν ἔπειτα πλησίον σας· ἐὰν δέ μοι τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ τὰς συνοδεύσω ὁ ἴδιος μέχρι τοῦ οἴκου σας. »

« Πολὺ φιλοφρονητικὸς ὁ κύριος ! » ἐψιθύρισεν ὁ Λάσεν.

Ἀλλ' εἰς μάτην ἐπειράτο νὰ τηρήσῃ τὴν μνησικακίαν του· ἠσθάνετο ἑαυτὸν κατανυχθέντα ἐκ τοῦ ὕφους τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς συζύγου του. Ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάγνωσιν μετὰ συγκεκινημένης καρδίας.

« Ἐλπίζω, ἔλεγεν ὁ Χριστιανὸς, ὅτι ὁ Μαρτῖνος δὲν σᾶς ἔφερε μέγα βάρος· εἶνε φύσει καλοῦ χαρακτῆρος, ἴσως διότι δὲν συνανεστρά-

φη τὰ παιδία, ἀλλ' ἔζησε πάντοτε μαζῆ μας, ἐν τῇ μοναξίᾳ μας. Ἔχει κλίσιν μεγάλην εἰς τὸ ν' ἀπομιμῆται τὴν στάσιν καὶ τὰ κινήματα ὅλων ὅσους βλέπει συνήθως· εἶδος ἀθῴου πιθηκισμοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐγὼ αὐτὸς, ἄκων, τὸν ἐνεθάρρυνα ὡς ἐκ τῆς ἀνοχῆς μου, ἐπειδὴ τὰ παίγνιά του ταῦτα μ' ἔτερπον οὐκ ὀλίγον. Ἐγέλασα καὶ διεσκέδασα πολλάκις βλέπων αὐτὸν νὰ κάθηται ἐπὶ ἕδρας ἔμπροσθεν γραφείου, μὲ ἦθος ἐμβριθὲς καὶ πολυάσχολον, μὲ τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας καὶ μὲ τὴν κόμην ἀνάστατον. Πιστεύω ὅτι τὰ αὐτὰ θὰ κάμνει καὶ πλησίον σας.

» Ὑγιαίνοιτε, προσφιλέστατέ μοι πενθερέ. Καὶ πάλιν σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς καλωσύνας σας, καὶ διατελῶ ὅλως ἀφωσιωμένος ὑμῖν—Ὁ γαμβρός σας.»

Ὁ Λάσεν περιέπεσε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἰς βαθείας σκέψεις. Τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐφωτίζετο ἤδη.

« Τὸ διαβολόπαιδο (ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν) ἤθελε νὰ μιμῆται τὸν πατέρα του... ἴσως καὶ ἐμέ... Ἂς ἴδωμεν· μοὶ ὁμοιάζει ἆρά γε ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἐχάραξα δι' αὐτόν; »

Καὶ ὁ γέρων, ἀναλαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ἣν πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἔγραφε πρὸς τὸν γαμβρόν του, ἀνέγνω:

« — Πτύει, βλασφημεῖ ὡς ὁ ἔσχατος τῶν χυδαίων ἀνθρώπων... — Αἴ, αἴ!... συνήθειαι καὶ αἱ δύο πολὺ κακαί, τὸ ὁμολογῶ. Δὲν εἶν' εὐχάριστον· ἀλλὰ δυστυχῶς πᾶς τις ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μὲ μέμφεται δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

» Εἶνε τόσῳ λαίμαργος, ὥστε οὐδέποτε εὐχαριστεῖται ἀφ' ὅσα φαγητὰ παραθέσουν ἐμπρός του... — Αὐτὸ μοὶ συμβαίνει πολλάκις, τὸ ὁμολογῶ.

» Καὶ τόσῳ ἐγωϊστὴς, ὥστε ἀπαιτεῖ νὰ φροντίζωσιν ὅλοι περὶ αὐτοῦ καὶ μόνου. — Διάβολε, διάβολε! ἐψιθύρισεν ὁ Λάσεν, ἡ εἰκὼν αὐτὴ εἶνε ὅλη ἰδική μου. Τὸ παιδὶ ἐκεῖνο μὲ ἐχλεύαζε... Πρέπει νὰ τῷ ὁμιλήσω. »

Προσκληθεὶς ὁ Μαρτῖνος ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ πάππου του, προϋχώρησε βραδεῖ βήματι, περίλυπος τὸ ἦθος καὶ ἔνδακρυς, βαδίζων δειλῶς καὶ συνεσταλμένως, σύναμα δὲ ὑποκινῶν τὰ χείλη ὡς εἰ ἐξελιπάρει συγγνώμην δι' ἑνὸς φιλήματος.

« Ἔλα ἐδῶ, κατεργάρη, τῷ εἶπεν ὁ Λάσεν. Ἔχεις τὴν κακοήθειαν, αἴ, νὰ χλευάζῃς τὸν πάππον σου;

— Νὰ... χλευάζω! εἶπεν ὁ Μαρτῖνος μετὰ προδήλου ἐκπλήξεως.

— Ἔχεις δίκαιον. Βλέπω ὅτι δὲν καταλαμβάνεις τὴν λέξιν καὶ οὐδ' ἔχω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ τὴν ἐξηγήσω... Ἀλλ' εἰπέ μοι· ἤθελες νὰ μ' ὁμοιάσῃς;

— Ἄ! ναί! »

Καὶ τὸ « ναὶ » τοῦτο ἐπρόφερεν ὁ παῖς μὲ τόνον τόσῳ ἀφελῆ καὶ περιχαρῆ, ὥστε ὁ Λάσεν συνεκινήθη σφόδρα.

« Καὶ διατί ἤθελες νὰ μ' ὁμοιάσῃς;

— Διότι εἶσθε μεγάλος, διότι εἶσθε κύριος εἰς ὅλα.

— Καὶ ποῖος σοὶ τὰ εἶπεν αὐτά;

— Ὁ πατέρας. Ὅταν μ' ἔστειλεν ἐδῶ, μὲ εἶπε: Ὁ πάππος σου ἐξουσιάζει καὶ εἶνε κύριος εἰς ὅλα τριγύρω του· εἶνε πολὺ καλός· σὲ ἀγαπᾷ, καὶ ἔχεις χρέος νὰ κάμνῃς ὅ,τι θέλει αὐτός.

— Ἔχει πολὺ δίκαιον ὁ πατήρ σου καὶ εἶνε ἀξιέπαινος διὰ τὰς συμβουλάς του. Ἀλλ' ἐὰν ἦσο καὶ σὺ κύριος καθὼς ἐγὼ, τί θὰ ἔκαμνες;

— Τί θὰ ἔκαμνα;... νὰ τί θὰ ἔκαμνα: ἂν ἤμουν εἰς τὸ τραπέζι 'ς τὸ πλάγι σας καὶ εἶχα κάτι τι καλὸν εἰς τὸ πινάκι μου, θὰ σᾶς ἔδιδα ἕνα μέρος· ὄχι ὅλον, ἀλλ' ἕνα μέρος!

— Ἔχεις δίκαιον, παιδί μου, ἀπήντησεν ὁ Λάσεν ἀμηχανῶν.

— Θὰ ἔδιδα μάλιστα ἀπ' ὀλίγον καὶ εἰς τοὺς ὑπηρέτας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἔμεναν εὐχαριστημένοι καὶ δὲν θὰ μ' ἐφοβοῦντο· θὰ μὲ ἀγαποῦσαν. »

Ὁ γέρων ἐταπείνωσε τὴν κεφαλὴν σιγῶν. Ἐσκέπτετο ὅτι, τῷ ὄντι, πολλὰ ὀλίγον ἐφρόντισε περὶ τῆς εὐεξίας τῶν ἀνθρώπων του.

«Καὶ—προσέθηκεν ὁ Μαρτῖνος—θὰ ἔφερα ἐδῶ τὴν μητέρα μου διὰ νὰ τὴν περιποιηθῶ, διότι εἶνε τόσον ἄρρωστη ἡ καϋμένη μου ἡ μητέρα!»

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ παῖς ἀνελύθη εἰς δάκρυα. Ὁ δὲ πάππος λαβὼν αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν ἐρράπισε θωπευτικῶς.

Τῇ αὐτῇ στιγμῇ, ὑπηρέτρια προσῆλθεν ἐρωτῶσα ἐὰν ὑπῆρχέ τι διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὸν γραμματοκομιστήν.

« Καλή μου Ἰουστίνη, ἀπήντησεν ὁ Λάσεν, παρακάλεσέ τον νὰ λάβῃ τὴν καλωσύνην νὰ περιμείνῃ μερικὰ λεπτά. »

Ἡ Ἰουστίνη ἐξῆλθε, κατάπληκτος διὰ τὴν πραότητα τοῦ αὐθέντου.

Οὗτος δὲ πλησιάσας εἰς τὸ γραφεῖόν του ἔγραψεν ἑτέραν ἐπιστολὴν ἀντὶ ἐκείνης ἣν παρεσκεύασεν ἐν τῇ ὀργῇ του:

«Ἀγαπητέ μοι γαμβρὲ,

» Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν βλέπω τὴν ἀνάγκην καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω τὴν γυναῖκά μου πλησίον μου, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ σᾶς τὴν ἁφαρπάσω, ἀφ' οὗ μένουσα ἐν τῷ οἴκῳ σας εἶνε χρησιμωτάτη. Φυλάξατέ την λοιπὸν ἐφ' ὅσον τὴν χρειάζεσθε· ἔπειτα ἐπιστρέψατε ἐδῶ ὅλοι χαρούμενοι, καὶ ὁ Θεὸς ἂς ἦνε μαζῆ σας! Ὁ μικρὸς ἔχει κάλλιστα εἰς τὴν ὑγείαν του. Εἶνε πολὺ ἔξυπνος. Θὰ τὸν ἐπανίδητε ὑγιέστατον, ἐλπίζω, καὶ εὐχαριστημένον. — Ὁ ἐκ ψυχῆς ἀγαπῶν ὑμᾶς πατήρ. ».

Ὁ τίμιος κτηματίας εὗρεν ἐπὶ τέλους τὸ κάτοπτρον, τὸ γνήσιον κάτοπτρον αὐτοῦ. Ἀνεγνώρισε τὰ σφάλματα καὶ τὸν ἐγωϊσμόν του, καὶ ἀπεφάσισε νὰ διορθωθῇ.

Γ. Α. Ξ.

ΙΖ'.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.

BIBLIOGRAPHIE HELLÉNIQUE

ou description raisonnée des ouvrages publiés en grec et par Grecs aux XVe et XVIe siècles par ÉMILE LEGRAND, répétiteur à l'école nationale des langues orientales. Paris, Ernest Leroux, éditeur, 1885. 2 τόμοι εἰς 4ον, σσ. CCXXVII 320 καὶ LXXVII 453.

Μέγα καὶ πάλιν βιβλίον προῆλθεν ἔκ τινος τῶν μεγάλων τυπογραφείων τῆς μεγαλοπόλεως τῶν Παρισίων, φέρον ἀκριβῶς τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν ἐπιγραφὴν, καὶ ἐπομένως ἐνδιαφέρον περισσότερον πάντων τοὺς Ἕλληνας. Δύο μεγάλοι τόμοι βαρεῖς ὡς μόλυβδος μετὰ ὀγκώδους πολυτελείας καὶ ὑπερχιλίας σελίδας κατέχοντες, περιλαμ-

βάνουσι κατὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν ἐπιγραφὴν τὰς ἐπιγραφὰς καὶ περιγραφὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκτενεῖς καὶ ἀκριβεῖς τῶν βιβλίων, ὅσα ἑλληνιστὶ καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐξεδόθησαν ἀπὸ τοῦ 1476 ἕως τοῦ 1600, ἤτοι εἰς διάστημα μόνον 125 ἐτῶν. Τῇ ἀληθείᾳ ἐκπλήσσεταί τις βλέπων, ὅτι τοσοῦτος χῶρος καὶ ὄγκος ἐχρειάσθη διὰ τὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν βιβλιολογίαν οὐδὲ ἑνὸς κἂν καὶ ἡμίσεος αἰῶνος. Ὁποία λοιπὸν θὰ ἦτο ἡ ἔκτασις μιᾶς πλήρους ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας, φθανούσης μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο! Βεβαίως ὀγκηροτέρα πάσης ἄλλης οἱουδήποτε πεπολιτισμένου λαοῦ, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ εἶνε ἡ πενιχροτέρα πασῶν. Ἡ ἔκπληξις ἐπιτείνεται πλειότερον, ὅταν μάθῃ τις, ὅτι τὰ περιγραφόμενα εἰς τοὺς 2 τόμους ἑλληνικὰ βιβλία δὲν εἶναι πλειότερα τῶν 290, καὶ ὅτι τινὰ ἐκ τούτων λίαν συντόμως περιγράφονται. Ἀλλ' ἵνα μὴ περαιτέρω προβῇ ἡ ἔκπληξις τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα περιεργοτέρων, ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐκ τῶν 1077 σελίδων, αἵτινες ἀπαρτίζουσι τοὺς δύο τόμους τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας τοῦ γαλάτου νεοελληνιστοῦ Legrand μόνον αἱ 549 ἀνήκουσι κυριολεκτικῶς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου· πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ ἀποτελοῦσι προσθήκας καὶ ἐπίμετρα, ἅτινα κάλλιστα ἠδύναντο νὰ παραλειφθῶσι χωρὶς νὰ παραβλαβῇ ἡ κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἀξία τοῦ βιβλίου. Οὕτως αἱ διὰ λατινικῶν ἀριθμῶν ἀνωτέρω σημειούμεναι 227 σελίδες τοῦ α' τόμου καὶ αἱ 77 τοῦ β', ἤτοι ἐν ὅλῳ 305 σελίδες ἀποτελοῦσι τὰ προλεγόμενα, αἱ δὲ τελευταῖαι 224 τοῦ β' τόμου περιέχουσιν ὡς ἐν ἐπιμέτρῳ συλλογήν τινα ἐπιστολῶν. Πλειότερον λοιπὸν τοῦ ἡμίσεος τοῦ βαρέος τούτου ὄγκου φαίνεται μὴ ἔχον ἄμεσόν τινα σχέσιν πρὸς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν, καὶ ἀναγκάζεταί τις καὶ ἄκων νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ πρὸς τοὺς Μυνδίους ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ Διογένους. Ἀλλὰ μὴ καὶ αἱ 539 σελίδες κατέχονται ἀκριβῶς ὑπὸ τῆς περιγραφῆς τῶν βιβλίων; Ἴδωμεν.

Ὁ φιλόπονος νεοελληνιστὴς Legrand φυλάσσει χρονολογικὴν κατὰ τὸ δυνατὸν σειρὰν, καθόσον καὶ τὸ βιβλίον αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο κυρίως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἢ καθαρὰ βιβλιογραφία. Ἀνυπέρβλητοι ὅμως, ὡς φαίνεται, δυσκολίαι ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ περιλάβῃ εἰς ἴδιον παράρτημα τὴν περιγραφὴν 56 βιβλίων ἐκδεδομένων ἀπὸ τοῦ 1523 μέχρι τοῦ 1599. Τὸ δὲ παράδοξον ἐν τούτῳ εἶναι, ὅτι τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν βιβλίων τούτων εὑρίσκονται ἐν βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων, ὅπου ἀπὸ

πολλῶν ἐτῶν διατρίβει ὁ καταρτιστὴς τοῦ βιβλίου. Πῶς διέφυγον αὐτὸν τὰ βιβλία ταῦτα, ἐν ᾧ ἄλλα μακρὰν τῶν Παρισίων εὑρισκόμενα ἐδυνήθη νὰ περιλάβῃ εἰς τὸ κύριον μέρος τῆς βιβλιογραφίας αὐτοῦ, φαίνεται ὅλως ἄπορον. Θὰ ἠχόμεθα δὲ νὰ ἔλειπε μία τοιαύτη ἔλλειψις ἀπὸ βιβλίου μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀξιώσεων παρουσιαζομένου εἰς τὸ κοινὸν καὶ εἰς 325 μόνον ἠριθμημένα ἀντίτυπα ἐκδοθέντος, καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ βελτίωσις αὐτοῦ ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει. Ἴσως ὁ φιλόπονος καταρτιστὴς τῆς βιβλιογραφίας ταύτης ἔπρεπεν αὐστηρότερον νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ σοφώτατον ἐκεῖνο: « σπεῦδε βραδέως». Οὕτω θὰ ἔλειπον καὶ διάφοροι ἄλλαι ἐλλείψεις καὶ ἀτέλειαι ἀπὸ τοῦ ἄλλως ἀξιολόγου βιβλίου αὐτοῦ. Οὕτω θὰ παρελείποντο πολλαὶ μακραὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄσκοποι ἀντιγραφαὶ καὶ ἀνατυπώσεις προλεγομένων καὶ ἐπιστολῶν ἑλληνικῶν ἢ λατινικῶν. Μὴ ὁ νεοελληνιστὴς Legrand ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα; Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως δὲν κατορθοῦται διὰ τῆς τοιαύτης ἐργασίας. Δύο δὲ παραδείγματα ἀρκοῦσιν, ὅπως καταδείξωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων. Ἐν τέλει τοῦ α' τόμου περιγράφεται Ὡρολόγιον ἐκδοθὲν τῷ 1563, ἐν ᾧ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ὑπάρχουσι τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τῶν ἐπιγραμμάτων ἀνθολογίας δίστιχα, τὰ χαρακτηρίζοντα τοὺς διαφόρους μῆνας. Πρὸς τί περιελήφθησαν ταῦτα ἐνταῦθα, ἀφ' οὗ κάλλιστα ἠδύνατο νὰ σημειώσῃ ὁ καταρτιστὴς τῆς βιβλιογραφίας, ὅτι ἐν τῷ Ὡρολογίῳ τούτῳ εὑρηνται τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα δίστιχα; Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ περιγράφεται τὸ γνωστὸν τυπικὸν τοῦ ἁγίου Σάββα τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1545 ὑπὸ Ἀνδρονίκου Λουκίου, καὶ παρατίθεται ἄνευ οὐδενὸς λόγου τοῦ Νουκίου τούτου ἐπιστολὴ καὶ μέρος ἐκ τῶν γνωστοτάτων ἐκείνων στίχων τῶν καθοριζόντων τὰ κατὰ τὴν δίαιταν τῶν μοναχῶν. Ἐν ᾧ δὲ τοιαῦται πολυτέλειαι εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσαι ἀλλὰ μᾶλλον δυσχρηστότερον αὐτὸ καθιστῶσαι ἄφθονοι ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦ γαλάτου Legrand, ἐξ ἄλλου δὲν ἐλλείπουσι καὶ ἀνακρίβειαί τινες, ἃς βεβαίως ἠδύνατο οὗτος νὰ διαφύγῃ. Οὕτως ἐν τῇ ἀνατυπώσει στιχουργημάτων τινῶν εἰς χυδαίαν γλῶσσαν φαίνεται ὅτι τολμηρῶς μετέβαλλε τὴν ὀρθογραφίαν, καὶ ταῦτα ἐν ᾧ μεθ' ὑπερβολῆς ἀλλαχοῦ ἐπιδιώκει τὴν πιστὴν ἀντιγραφὴν καὶ αὐτῶν τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων. Ἔπειτα διατί εἰς τὴν περιγραφὴν βιβλίων μὴ εὑρισκομένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων δὲν σημειοῦται τίς ὁ ἀνακοινώσας τὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας, ἵνα ἑκάστῳ ἀποδοθῇ τὸ ἀνῆκον, ἀλλὰ γενικῶς τοῦτο καὶ ἀορίστως ἐν τῷ προλόγῳ ἀναφέρεται καὶ κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Βελούδου ἀνακοινωθέντα καὶ εἰς ὀλίγιστα ἄλλα; Ὑπὸ περιεργείας δὲ κινηθέντες ἕνεκα τῆς ἀνακριβείας ταύτης, εὕρομεν, ὅτι ὑπὲρ τὰ 100 βιβλία προέρχονται ἐκ βιβλιοθηκῶν ἐκτὸς τῶν Παρισίων εὑρισκομένων, καὶ ἑπομένως αἱ περιγραφαὶ αὐτῶν ἀνήκουσιν ὡς πρὸς τὰ κυριώτατα καὶ οὐσιωδέστατα εἰς πάντα ἄλλον ἢ εἰς τὸν καταρτιστὴν τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας, περὶ ἧς πρόκειται. Διότι οὐδεὶς δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ φιλόπονος νεοελληνιστὴς ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἀνεζήτησε πανταχοῦ καὶ ἀνεῦρε τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ βιβλία, ἀφ' οὗ μάλιστα μετὰ τοσαύτης δυσκολίας ἀνευρέθησαν τὰ ἐν αὐταῖς ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων εὑρισκόμενα. Ἴσως δὲ ἀντὶ τῶν μακρῶν καὶ ἄνευ ὡρισμένου σχεδίου καὶ σκοποῦ ἀντιγραφῶν καὶ ἀνατυπώσεων κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἐτίθετο κριτική τις ἀνάλυσις ἐκείνων ἐκ τῶν βιβλίων, ὅσα εἶναι σπανιώτατα καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καταντᾷ σχεδὸν ἄγνωστον. Μακρὸν δὲ θὰ ἦτο νὰ ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα τὰ βελτιωτέα ἐν τῇ ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ τοῦ φιλοπόνου Legrand, καὶ διὰ τοῦτο στρέφομεν τὴν προσοχὴν εἰς τὰ παραρτήματα αὐτῆς.

Ἡ μακρὰ εἰσαγωγὴ τοῦ α' καὶ β' τόμου ἡ περιλαμβάνουσα ἱκανῶς λεπτομερεῖς βιογραφίας διαφόρων ἐξόχων λογίων Ἑλλήνων ἀνδρῶν τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος ἠδύνατο κάλλιστα συμπληρουμένη καὶ δι' ἄλλων ὁμοίων ἐργασιῶν τοῦ φιλοπόνου νεοελληνιστοῦ νὰ ἐκδοθῇ κατ' ἰδίαν ὡς ἀξιόλογός τις συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μεταγενεστέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας. Οὕτω δὲ ὁ καταρτιστὴς τῆς βιβλιογραφίας, περὶ ἧς πρόκειται, θὰ παρεῖχεν ἁρμοδιώτερον χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνασχολουμένους ἕλληνας, οὓς αὐστηρότερον τοῦ δέοντος καὶ πως ἀδίκως ἐπικρίνει ἐν τῷ βραχεῖ προλόγῳ τοῦ α' τόμου, μόνον οὐχὶ χαρακτηρίζων πάσας αὐτῶν τὰς ἐργασίας πλημμελεῖς καὶ ἐστερημένας πάσης ἐπιστημονικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐρεύνης. Τὰ πρὸς τοῦτο δὲ προσαγόμενα μαρτύρια οὐδὲν ἄλλο βεβαιοῦσιν, εἰμὴ ὅτι οἱ μετ' ἀξιεπαίνου φιλοπονίας περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς μεταγενεστέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐνασχοληθέντες ἕλληνες δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ περιπέσωσιν εἰς λάθη, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ ἐργασίαι αὐτῶν δὲν

διηυκολύνοντο ὑπὸ προγενεστέρων ἄλλων ἐρευνῶν. Οὐδεὶς δὲ μετὰ λόγου δικαιοῦται νὰ ἀποσκυβαλίσῃ τὰ ἔργα τοῦ Σάθα, τοῦ Βρετοῦ, τοῦ Ζαβίρα καὶ ἄλλων, διότι ἐν αὐτοῖς εὑρίσκονται καί τινα παχυλὰ λάθη. Καὶ αἱ ἐν τῷ τέλει δὲ τοῦ δ' τόμου ἐκδιδόμεναι ἐπιστολαὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀποστολίου, τῶν Γρηγοροπούλων, τοῦ Μάρκου Μουσούρου καί τινων ἄλλων κάλλιστα θὰ ἀπετέλουν μίαν κατ' ἰδίαν ἐκδιδομένην συλλογὴν μετὰ στοιχείων μάλιστα εὐαναγνωστοτέρων. Εὐτυχῶς δὲ ὁ φιλόπονος γαλάτης δὲν στερεῖται γενναίου καὶ φιλομουσοτάτου προστάτου, προθύμως τὴν πρὸς ἔκδοσιν τῶν βιβλίων αὐτοῦ καταβάλλοντος δαπάνην. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ μεγάτιμος ὁμογενὴς Γεώργιος Μαυροκορδάτος ὁ πολλάκις μέχρι τοῦδε κλείσας τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὄνομα διὰ τῆς προθύμου καὶ γενναίας ἀρωγῆς εἰς πᾶν ὅ,τι συντελεῖ πρὸς ἐκπαιδευτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἡμῶν ἀνάπτυξιν. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι οὗτος θ' ἀνεδέχετο μετὰ πάσης προθυμίας νὰ δαπανήσῃ πάντα, ὅσα ἀπαιτοῦνται εἰς τὴν μεθοδικωτέραν κατ' ἰδίαν ἔκδοσιν τριῶν διαφόρων ἔργων, ἅτινα ἀκαταλλήλως συνηνώθησαν ὑπὸ ἐπιγραφὴν ἁρμόζουσαν μόνον εἰς τὸ δεύτερον. Ἐν γένει δὲ δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ περὶ τοῦ ὀγκηροῦ τούτου ἔργου, ὅτι στερεῖται τῆς ἀξιαγάστου ἐκείνης φιλοκαλίας, ἐφ' ᾗ διακρίνονται τὰ ἔργα τῶν γαλατῶν λογίων· ἡ δὲ ἐνυπάρχουσα ἐν αὐτῷ πολυτέλεια καὶ ὁ πλοῦτος στεροῦνται τῆς ἁρμονίας ἐκείνης καὶ τάξεως, ἥτις συνυπάρχει μετὰ παντὸς ἀληθῶς καλοῦ ἔργου.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐκρίναμεν καλὸν νὰ παρατηρήσωμεν περὶ τοῦ ἄλλως ἀξιολόγου, ὡς προερρέθη, ἔργου τοῦ γαλάτου Legrand, ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι πᾶν φιλολογικὸν ἔργον εἰς τὸ κοινὸν παρουσιαζόμενον ἀνήκει τοῦ λοιποῦ εἰς αὐτό, καὶ ἕκαστος δικαιοῦται νὰ ἐξενέγκῃ, καθ' ὅσον δύναται τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν ἀνεξαρτήτως συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν. Ἐὰν δὲ αὐστηρότεροι ὑπό τινων θεωρηθῶμεν, καίτοι μετεχειρίσθημεν πᾶσαν τὴν δυνατὴν ἐπιείκειαν, ἡμεῖς ποιούμεθα ἔκκλησιν εἰς αὐτὸν τὸν καταρτιστὴν τοῦ βιβλίου περὶ οὗ πρόκειται, ὅστις οὐχὶ ἅπαξ ἔδειξεν, ὅτι ἀγαπᾷ τὴν αὐστηρὰν κρίσιν, κρίνων καὶ περὶ ἔργων, ἅτινα οὐδεμίαν ἔκτακτον ἀξίωσιν εἶχον εἰς τὸ κοινὸν παρουσιαζόμενα.

***

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ «ΘΕΟΔΩΡΑΣ».

Καίτοι ἔτος ὅλον διέρρευσεν ἀφ' ὅτου, ἐν τῷ αὐτῷ μέρει τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς», διελάβομεν βραχέα τινὰ περὶ τῆς ὑπὸ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ συγγραφείσης «Θεοδώρας», οὐκ ἄσκοπον κρίνομεν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ δραματικὸν τοῦτο ποίημα, νὰ χαράξωμεν καὶ πάλιν γραμμάς τινας εἰς συμπλήρωσιν τῶν περυσινῶν ἡμῶν σημειώσεων, οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ ὑπὸ τῆς «Θεοδώρας» ἐγερθέντος φιλολογικοῦ πατάγου, ἀλλὰ καὶ χάριν σμικρᾶς ἱκανοποιήσεως τοῦ συγγραφέως, ἄγαν φιλοτίμως ἐξακολουθοῦντος νὰ πλουτίζῃ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν φιλολογίαν δι' ἀλλεπαλλήλων ἔργων, περὶ ὧν πιστεύομεν ὅτι θὰ δυνηθῶμέν ποτε νὰ πραγματευθῶμεν ἀνέτως καὶ διὰ μακρῶν.

Τὸ ἔργον τοῦ διακεκριμένου ἐν Σοφίᾳ πράκτορος, μὴ ὀκνοῦντος νὰ θύῃ ταῖς Μούσαις γενναίως ἐφ' ὅσον αἱ διπλωματικαὶ αὐτοῦ ἀσχολίαι ἐπιτρέπουσι, κατέλαβεν ἀληθῶς διαπρεπῆ θέσιν ἐν τῇ γραμματολογίᾳ, ὡς δὲ καὶ πέρυσιν ἐλέγομεν πολλαὶ αὐτῆς ἀρεταὶ καθίστων τὴν «Θεοδώραν» ἀξίαν νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὰ κάλλιστα προϊόντα τῶν ἐπιφανεστέρων δραματικῶν. Εἰς τρανὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἡμετέρων λόγων ἐπῆλθον οὐ μόνον αἱ κρίσεις ἐμβριθῶν λογίων πραγματευθέντων περὶ «Θεοδώρας» ἐν διαφόροις περισπουδάστοις εὐρωπαϊκοῖς φύλλοις, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν διαπρεπεστέρων τῆς Γαλλίας δραματικῶν, ὁ πολὺς Victorien Sardou, ὅστις, καίπερ διὰ τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ θριάμβων ἀξιωθεὶς νὰ παρακάθηται μεταξὺ τῶν ἀθανάτων τοῦ γαλλικοῦ πανακαδημίου, ἔσπευσε νὰ ὁμολογήσῃ πανδήμως καὶ δι' ἐπισημοτάτου τρόπου ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου συγγραφεῖσα «Θεοδώρα» (*) πολλῷ ἦν ὑποδεεστέρα τῆς ἐπασχολούσης ἡμᾶς «Θεοδώρας» τοῦ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ, ἀναγνωρίσας οὐ μόνον τὴν δραματικὴν ἀξίαν καὶ τὰς καλλονὰς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔργου, ἀλλά, καὶ ἰδίᾳ, τὰς ἱστορικὰς διαστροφὰς εἰς ἃς ὁ ἴδιος ὑπέπεσεν εἴτε ἐκ δραματικῆς ἐλευθερίας εἴτε καὶ ἐξ ἀγνοίας τῶν ἀφορώντων τὴν βυζαντινὴν αὐτοκράτειραν. Τὴν περιφανῆ ταύτην ὁμολογίαν διετύπωσεν ὁ γάλλος δραματογράφος ἐν τῇ ἑπομένῃ ἐπιστολῇ, ἣν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς ἑλληνικῆς «Θεοδώρας»:

(*) Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, σπανίως ἀπαντῶσαν ἐν τοῖς φιλολογικοῖς χρονικοῖς, ὅτε γάλλος ἀκαδημαϊκὸς καὶ ὁ ἡμέτερος Κλ. Ῥαγκαβῆς ἐδραματοποίουν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον.

« Νίκαια, Villa Graziella, 28 φεβρουαρίου 1885.

» Ἐρίτιμε συνάδελφε,

» Ὀφείλω ὑμῖν ἀπὸ πολλοῦ θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς περιεργοτάτης καὶ ὡραιοτάτης ὑμῶν τῆς «Θεοδώρας» ἀναστάσεως. Ἀλλ' ἔχω πρόχειρον δικαιολογίαν τὴν ἄγνοιάν μου. Καὶ πράγματι τοσοῦτον ἀπέμαθον ἀτυχῶς τὴν καὶ ἄλλοτε ἀτελῶς μόνον προσκτηθεῖσαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε ἐδέησε νὰ καταφύγω εἰς τὸ λεξικόν, καὶ ν' ἀποδυθῶ εἰς ἀληθῆ ἐργασίαν μαθητιῶντος, ὅπως κατορθώσω ν' ἀναγνώσω ὑμᾶς, καὶ τοῦτο, φεῦ, οὐχὶ ὅσον ἐπεθύμουν ὁλοσχερῶς. Ἡ σπουδὴ αὕτη, εἰς ἣν ἀφιέρωσα πάσας τὰς ἐλευθέρας μου ἑσπέρας, ἀπήτησεν ὁλόκληρον μῆνα, καὶ χθὲς μόνον ἐξῆλθον νικητὴς τοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον.

» Ὅσον καὶ ἂν τυγχάνῃ δυσχερὴς καὶ ἀνεπαρκὴς ἡ κατὰ τρόπον τοιοῦτον διεξαγομένη ἀνάγνωσις, οὐχ ἧττον ἀκαθέκτως μὲ παρέσυρε τὸ λαμπρὸν ὑμῶν ἔργον, ἐξεγεῖραν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὸ ζωηρόν μου ἐνδιαφέρον, ὡς ἐπαρκῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ ἐπιμόνων μου προσπαθειῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕφος, ὁρᾶτε ἐν ἐμοὶ ἀκαταλληλότατον κριτὴν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐξετίμησα κατ' ἀξίαν τὴν ἀπαράμιλλον τέχνην, μεθ' ἧς συνεδυάσατε τὰ συμπλέγματα τῶν ὑμετέρων προσώπων, συνεδέσατε τὰ γεγονότα, καὶ παρεστήσατε ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ φάσεις τὸ παράδοξον ἐκεῖνο καὶ προβληματικὸν ὄν, οὗ περιγράφετε τὰς τύχας. Τοῦτο δὲ, διότι θεωρῶ τὸν Προκόπιον ὡς λίαν ἀναξιόπιστον μάρτυρα, καὶ ὁμολογῶ ὑμῖν μάλιστα, ὅτι ἀμφιβάλλω περὶ τῆς γνησιότητος τῶν «Ἀνεκδότων» αὐτοῦ.

» Μεγάλην θὰ ἠσθανόμην εὐχαρίστησιν συνομιλῶν μεθ' ὑμῶν περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἡρωΐδος, ἐὰν δὲν ἐχώριζον ἡμᾶς τοσαῦται «θάλασσαι μακραὶ καὶ οὔρεα σκιόεντα». Ἤθελον δὲ ἐκπληρώσει λίαν εὐάρεστον καθῆκον ἀποστέλλων ὑμῖν τὸ φυλλάδιόν μου εἰς ἀνταλλαγὴν τοῦ ὡραίου ὑμῶν βιβλίου, ἐὰν ἡ ἐμὴ «Θεοδώρα» εἶχε δημοσιευθῆ· ἀλλ' ἐπάναγκες καθίσταται ὅπως μοι παράσχητε πρὸς τοῦτο προθεσμίαν τινά. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ διατηρήσω τὴν κυριότητα τῶν δραμάτων μου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἐδέησε νὰ παραιτηθῶ τῆς ἀμέσου αὐτῶν δημοσιεύσεως. Αἱ συμβάσεις μου μετὰ τῶν διευθυντῶν τῶν θεάτρων καὶ τῶν μεταφραστῶν μοὶ ἐπιβάλλουσιν ὑποχρεωτικῶς τὴν χρονοτριβὴν ταύτην, οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐπισπεύσω σήμερον τὴν ἐκτύπωσιν,

καθόσον εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ μόνη ἐγγύησις τῶν μετ' ἐμοῦ συμβαλλομένων. Εὐθὺς ὅμως ὡς ἐκπνεύσῃ ἡ ἀπαραίτητος αὕτη προθεσμία, θέλω διαβιβάσει ὑμῖν ἐπειγόντως ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἔργου μου, ἐκλιπαρῶν πᾶσαν ὑμῶν τὴν ἀνοχὴν διὰ τὰς ἐλευθερίας, ἃς ἠναγκάσθην νὰ ἐπιτρέψω ἐμαυτῷ ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ δραματουργοῦ. Γνωρίζετε αὐτὰς ἤδη βεβαίως ἐκ τῶν ἐπικρίσεων, αἵτινες περὶ τοῦ δράματός μου ἐδημοσιεύθησαν· ἀλλὰ πολὺ φοβερώτεραι θὰ φανῶσιν ὑμῖν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν. Οὐχ ἧττον ἐλπίζω ὅτι θέλετε συγχωρήσει τὰ παραπτώματα τοῦ ἱστορικοῦ χάριν τοῦ δραματικοῦ συγγραφέως. Ὁ θάνατος τῆς Θεοδώρας, ὅπως ἓν μόνον ἀναφέρω παράδειγμα, ἐστὶ παρ' ἐμοὶ ἄντικρυς ἀντίθετος εἰς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ διαπλάσω αὐτὴν θνήσκουσαν ἐκ καρκίνου. Καὶ ὅμως ὁ θάνατος οὗτος ἦν ἀπαραίτητος διὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἔργου μου, ἐνεψυχώθην δὲ ὑπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι δραματικὸς ποιητὴς εἶχε δικαίωμα εἰς τὰς ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις, ὁσάκις δὲν παρεμόρφου τελευτὴν ἐπίσημον, αὐθεντικὴν ἢ ἱστορικὴν, οἷα, φερ' εἰπεῖν, τυγχάνει ἡ τῆς Αὐρηλιανῆς παρθένου ἢ τῆς Μαρίας Στυάρτης, ἃς οὐδεὶς βεβαίως δικαιοῦται νὰ φονεύσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἄλλως, ἢ ὡς ἀπέθανον ἐν τῷ ἀληθεῖ βίῳ.

» Δέξασθε, ἐρίτιμε συνάδελφε, μετὰ πάσης μου τῆς εὐγνωμοσύνης, τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐξόχου ὑπολήψεως καὶ ἄκρας ἀφοσιώσεως.

» ΒΙΚΤΩΡΙΕΝ ΣΑΡΔΟΥ. »

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀποταμιεύομεν ἐν τῷ «Ἡμερ. τῆς Ἀνατολῆς» θεωροῦντες αὐτὴν ὡς ἓν τῶν ἀκραιφνεστέρων τεκμηρίων τῶν φιλολογικῶν θριάμβων τοῦ Κλ. Ῥαγκαβῆ, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ἔργα, περὶ ὧν ἀδυνατοῦμεν νὰ πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα, θὰ ἐπισύρωσι τὴν αὐτὴν ἐπιδοκιμασίαν παρὰ τῷ πεφωτισμένῳ κόσμῳ, ἀμειβομένου οὕτω τοῦ ἀκράτου ζήλου μεθ' οὗ ἐπεδόθη εἰς πλουτισμὸν τοῦ πενιχροῦ ἡμῶν πρωτοτύπου δραματολογίου. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Θεοδώρας», ἀντλῶν συνήθως τὰ θέματα αὐτοῦ ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ὑπέδειξε πλουσίαν καὶ ἀκένωτον πηγὴν ὕλης δραματικῆς εἰς τοὺς νεωτέρους δραματογράφους, ἀρκεῖ νὰ ἔχωσιν οὗτοι, σὺν τῷ ταλάντῳ τῷ ποιητικῷ, τὴν ἀκαταγώνιστον ὑπομονὴν καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίου ἱστορίας ἀγάπην τοῦ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ.

Γ. Α. Ε.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Δίκην προλόγου . . . . . σελ. 5
Μηνολόγιον . . . . . » 7
Ἑορταὶ τῶν δημοσίων γραφείων . . . . . » 19
Σεληνοδρόμιον καὶ ἐκλείψεις . . . . . » 20

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πολιτειογραφικά . . . . . σελ. 21

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Καὶ πάλιν περὶ Κλυταιμ(ν)ήστρας . . . . . σελ. 1
Τὸ πνεῦμα τοῦ Ὁμήρου . . . . . » 15
Εὐριπίδου Μήδεια (παράφρασις ἔμμετρος) . . . . . » 24
Μία φιλοσοφικὴ προφητεία καὶ μία ἐπιστημ. ἀνακάλυψις » 78
Βιζυηναὶ ἀναμνήσεις . . . . . » 83
Τὰ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Διδασκαλεῖα . . . . . » 120
Ἡ ἐπαρχία Δέρκων . . . . . » 135
Ἡ ἐπαρχία Σερρῶν . . . . . » 158
Τὰ ἐν Ἰωαννίνοις ἐκπαιδ. καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα » 167
Ἀνέκδοτα . . . . . » 171
Ὁ Βόσπορος κατ' Ἀριστοτέλη . . . . . » 188
Ὁ θρόνος τῆς Ἀντιοχείας . . . . . » 201
Τὸ ζήτημα τῶν ἀπαρεμφατ. τύπων ἐν τῇ καθωμιλημένῃ » 207
Περιπέτειαι Κινέζου πρεσβευτοῦ . . . . . » 216
Κηδεία καὶ χορὸς (διήγημα [illegible]) . . . . . » 225
Τὸ κάτοπτρον (διήγημα [illegible]) . . . . . » 238
Βιβλιοκρισία (Bibliographie hellénique. — Περὶ «Θεοδώρας») . . . . . » 252

1942
146